3 1761 03573 1199

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from
Microsoft Corporation

http://www.archive.org/details/sinonomabartholo01mirfuoft

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES. VOL. I—PART I

SINONOMA BARTHOLOMEI

EDITED BY

J. L. G. MOWAT, M.A.

45484
99

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1882-85

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

7 PATERNOSTER ROW

Sinonoma Bartholomei

A GLOSSARY FROM A FOURTEENTH-CENTURY MANUSCRIPT

IN THE

LIBRARY OF PEMBROKE COLLEGE, OXFORD

EDITED BY

J. L. G. MOWAT, M.A.

FELLOW OF PEMBROKE COLLEGE

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1882

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

12424
7/4/91
Ak 1-3
4-5 2v

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

7 PATERNOSTER ROW

SINONOMA BARTHOLOMEI.

THE accompanying Glossary is taken from a manuscript of the fourteenth century in the Library of Pembroke College, Oxford, which has been already described by Mr. Riley in the Sixth Report of the Royal Commission on Historical MSS.[1] (Part I, 1877, p. 550). The work consists of a medical treatise on diseases and remedies in fifteen parts, with a glossary and index, composed by John Mirfeld or Marfelde, and is entitled[2] the 'Breviarium Bartholomei,' in honour of St. Bartholomew's in London, of which monastery the author was an inmate[3].

Prefixed to the main work is a Calendar for the year 1387, and a series of calculations for a perpetual Calendar for the meridian of Oxford, by Magister Walter de Elvesden, together with a number of astronomical tables.

John Mirfeld or Marfelde is mentioned by Leland ('Commentarii de Scriptoribus Britannicis,' c. 582) in the following passage, which is repeated by Bale, Pits, and Tanner:—

'Joannes Marifeldus homo ad philosophiæ et rei medicæ cognitionem reconditam illam compositus, eo eruditionis pervenit ut a civibus Londinensibus, per eum nullo non morborum genere curatis, immortalem famam acceperit. Scripsit de arte medendi vel justum volumen quod et Praxin, Gilberti Anglici medici clarissimi industriam secutus, vocavit: quo opere, ut Gilberto interiori causarum cognitione cessit, ita in praxi eundem longo præcessit intervallo. Multa mihi de hoc Marifeldo narravit Bertholetus medicus, adfirmans eum ædes propter Xenodochium Berptolomeanum Londini incoluisse.'

[1] The MS. of the *Breviarium Bartholomæi* in the Harleian Collection [No. 3], mentioned by Mr. Riley, does not contain the *Sinonoma.*

[2] 'Incipit liber qui intitulatur Breviarium Bartholomei compositus per venerabilem virum Johannem Mirfeld commorantem in monasterio Sti. Bartholomei, Londoñ, a quo liber iste denominatur.'

[3] There are in the *Calendarium Inquisitionum post Mortem*, iii. 150, 159, two occasions on which John Mirfeld and others represent the Convent of St. Bartholomew. These bear date 15th and 16th Rich. II, or 1392–1393.

Tanner mentions not only the 'Breviarium Bartholomei' but also a MS. work of Marfelde's in the library at Lambeth, and he gives the authority of Brian Twyne for stating that he was an Oxford man, and that he lived in the time of Henry VI. This very MS. seems to have been lent to Brian Twyne by Dr. Clayton, Master of Pembroke College, and it must also have been inspected by Anthony Wood (Hist. and Antiq., vol. ii. part 2, p. 715), as he quotes from it in more than one place.

The interest of the Glossary became apparent at the time of the publication of Professor Earle's lists of English plant names. Professor Earle saw it, and made certain extracts from it which he has embodied in his notes. It was then that I thought it worth while to copy out the whole of the Glossary, which the Clarendon Press has now consented to publish. But it was in the plant names chiefly that my interest lay: the purely medical terms, I confess, perplexed me much. It was some time before I learned to consult Gorræus, Fœsius, and Erotianus: my guide to them was the preface of Holyoke's Latin Dictionary, a book which often threw light upon a word when all was dark beside. Many of the words and phrases I find come from Isidore, many from Albertus Magnus; but not in all cases have I learned this sufficiently early to embody the information in the notes. Dioscorides, Galen, Nicolaus Myrepsus, Paulus Ægineta will explain many; Avicenna, I should suppose, still more; while there yet remains a large number of Arabic words which I have been obliged to leave without any explanation at all[1].

If it be asked what materials the author himself employed, the answer may be supplied partly from the Glossary, and partly from the body of the work itself. In the Glossary he quotes Isidore, p. 38, Constantinus (Africanus?), p. 40, Avicenna, p. 40, Galen, p. 40, and Rogerus, p. 20: in the work itself Arnaldus de Villa Nova (fol. 131), Rhases, Ysaac de Dietis (foll. 147, 241 verso, 277), Rogerus Fucard (fol. 177), W. de Conrado (fol. 177 verso), Macer (fol. 254 verso), Nicholaus de Polonia (fol. 269), and Platearius (fol. 275).

[1] For the fullest information on medical writers, Greek, Latin, Arab, and Mediæval, see Choulant, *Handbuch der Bücherkunde für die ältere Medicin:* Leipzig, 1841. Cf. also Fabricius, *Bibl. Græc.*, vol. xiii, and, for Semitic plant-names, Löw, *Aramäische Pflanzen-namen*, Leipzig, 1881.

One remarkable feature of the work is the number of verses which are employed as a *memoria technica* for remembering the distinctions and virtues of plants. Some of these occur in the Glossary (see ippia, yris, origanum, senacio, tormentilla); an interesting one from the body of the work is (fol. 240 verso):

'Si sis leprosus, si stultus, si furiosus,
Dicit borago, gaudia semper ago.'

Another (fol. 243 verso), almost identical with a verse in the 'Regimen Sanitatis Salernitanum,' is

'Post pisces nuces, post carnes caseus aptus:'

and a very curious set of lines (fol. 253) to be used as a charm for stopping fire is

'Sancte Columquille remove mala dampna faville,
Atque Columquillus salvet ab igne domus.'

There are also some English words in the work itself which do not find a place in the Glossary, and which may be of interest. Such are—

Fol. 98. De tussi puerorum quæ dicitur *chincac.*
„ 100. De dolore pectoris qui anglice dicitur *fathe.*
„ 158. De passione crurium quæ vulgo dicitur *bonshawe.*
„ 159. De apostemate et cissuris in calcaneo quæ vulgaliter dicuntur *mule.*
„ 297. Pulvis pro instrumento illo bellico sive diabolico quod vulgaliter dicitur *gunne.*

The Calendar of Walter de Elvesden[1], of Gonville Hall in Cambridge, seems to have been a famous one in its day; at any rate, there is in the Bodleian a MS. (Laud, 662) which accepts it

[1] With regard to Walter de Elvesden or Elveden I am indebted to the Librarian of Caius College, Cambridge (Mr. R. L. Bensly), for the information that Walter de Elveden (near Rushford, Norfolk) was Vicar-General to Bateman (?), Bishop of Norwich, and was an early benefactor to Gonville Hall and the donor of several MSS. Mr. Bensly has kindly supplied the following references:—Blomefield's Norfolk (1805), i. 421, 452; ii. 535; iii. 632, 647: Parker, Hist. and Antiq. (1721), 65, 72: Documents relating to the Univ. and Coll. of Cambridge, i. 17, 18. From these it appears that he was Professor of Civil Law, Archdeacon of Sudbury in 1351, Rector of Snetterton in 1352, and of Shropham in 1358.

as its basis, and attempts to continue it. The author of it is mentioned by Leland (c. 511) in the following passage, which is again repeated by Bale, Pits, and Tanner:—

'Gualterius Elvedenus Grantæ Girviorum inter Gundovillanos sapientiæ divinæ rudimenta addiscebat, quibus, tanquam ad coronidem, rerum astronomicarum eximiam cognitionem adjecit. Exstat ejus Calendarium cum tribus cyclis decemnonalibus et argute et significanter compactum.'

Tanner gives several further references, to the effect that Walter de Elvesden held a living in Norfolk, and was once Precentor of Hereford.

The month of January is appended as a specimen of the Calendar.

My best thanks are due to many friends for their assistance, but more especially to Professor Chandler for constant help and many suggestions in a variety of difficulties.

[CALENDAR.]

'Istud kalendarium subsequens fuit factum ad meridiem Universitatis Oxon., anno domini millesimo ccc^mo^ octogesimo septimo, promittens unam tabulam cujus multiplex fructus patet ex suo titulo, et habet sibi suppositas duas tabulas parvas ostendentes aureum numerum et litteram dominicalem pro omni tempore, sumpto anno in quo fueris pro radice, et adjungitur sibi tabula festorum mobilium cum suis appendiciis durans in æternum.

'Prima linea kalendarii incipientis primo anno domini millesimo ccc^mo^ octogesimo septimo docet ascendens mediæ noctis.

'Secunda edocet quantum Clok percutiet vicinius ortui solis.

'Tertia ostendit quanta sit horarum planetarum nocturna et in pede habetur quanta sit aurora.

'Quarta indicat celi pro solis ortu [medium [1]].

'Quinta cum sexta manifestat signum solis cum ejus gradu.

'Caput et pes sex linearum sequentium declarant naturam signorum et de die ac nocte, dominos triplicitatum quarum tres primæ demonstrant de quolibet gradu ceteras dignitates essentiales quas ibi habent planetæ, et tres sequentes enucliant sexus et qualitates ipsorum graduum in se.

'Deinde inseritur Kl. secundum communem modum ecclesiæ s. cum aureo numero, nonis, idibus, kalendis et festis Sanctorum, et in capite sunt [?] festa, discribuntur domus accidentales [?] in figura celi et quis ibi gaudet planeta.

'Proximo sequuntur ascendentes cum continuatione veri motus solis, exinde altitudo meridiana cum gradu ascendentis in meridie, horæ de Clok in occasu, quantitas horæ planetarum diurnæ, et medium celi vespere, quattuor cycli conjunctionum, et post finem kl. tabula lunæ, et sub ea ponuntur quædam notulæ de imagine signorum, tabula pro horis planetarum, et ex post, figuræ eclipsium depinguntur.'

[1] In a later hand.

Libra.	Medietas Noctis.		Scorpio.	Ortus Solis. Capri.		Fe. 1 Venus.		Terreum. Mercurius.		Meridionale. Luna.		Domus vitae. scā. pa corporis animæ et vitae tis vocem rite.				
Gradus.	Horæ.	Quantitas.	Gradus.	Gradus.	Min.	Domus.	Feminus.	Facies.	Sexus.	Qualitas.		Aureus Numerus.	Januarius.			
	8	20														KL
16	3	8	25	20	13	Saturni Exaltatio	Veneris Saturni	So - - - lis	Masculini	Vacui	auf.	2	A			Circumcisio Dñi.
17	2	9	27	21	14								b	4	N	Oct. Sti. Steph.
18	1	2	28	22	15						put'	11	c	3	N	Oct. Sti. Joh.
19	0	1	29	23	16								d	2	N	Oct. Innocent.
19	7	19	29	24	17							19	e		Non.	Scti. Edwar.
	59	56														
20	57	53	30 Sag.	25	19						aʒa	8	f	8	id	Epiph. Dñi.
21	56	50	1	26	20						aʒa		g	7	id	
22	55	47	1	27	21		Martis		Masculus	Lucidi Obscuri Lucidi Umbrosi Lu - - - - - - - ci - - - - di	aʒa	16	A	6	id	
22	53	43	2	28	23								b	5	id	
23	52	40	3	29 Aquar.	24						put'		c	4	id	
24	51	36	3	0	25							13	d	3	id	
24	49	33	4	1	26							2	e	2	id	
25	48	29	5	2	27						au		f		Idus	Sti. Hyllar'.
26	46	26	5	3	28							18	g	19	k	
27	45	21	6	4	29						aʒa	18	A	18	k	Sti. Mauri.
27	43	18	7	5	30						put'	7	b	17	k	Sti. Marcel.
28	42	14	7	6	31								c	16	k	Sti. Antonii.
29	40	10	8	7	32							15	d	15	k	Ste. Prisce.
29	38	6	8	8	33								e	14	k	
30 Scorp.	37	1	9	9	34							4	f	13	k	Storum. Fab. et Se.
1	35	18	9	10	35								g	12	k	Ste. Agnē. vir.
		57														
2	33	53	10	11	36							12	A	11	k	Sti. Vincen. mar.
2	31	49	11	12	37							1	b	10	k	
3	38	45	11	13	38						auf'		c	9	k	
4	28	40	12	14	39						auꝑ'	9	d	8	k	Conversio Sti. Pauli.
4	25	35	12	15	40								e	7	k	
5	24	31	13	16	41							17	f	6	k	Johannis Crisostī.
6	23	27	13	17	41						aʒu	6	g	5	k	Agnetis Secundæ.
6	21	21	14	18	41								A	4	k	
7	19	18	14	19	42						au	14	b	3	k	Batildæ reginæ.
8	17	13	15	20	43							3	c	2	k	

Domus Solis — Domus Saturni Detri - - - - mentum — Veneris Mercurii — Feminini Lunæ

Aries 2 13 Taurus Capricor. Leo — Saturnus Mars — Jupiter Aquarius — Mercurius Occidentale.

Taurus 2 19 Gemini.

Gradus Ascendens.	Minutarum Continuacio.	Altitudo Meridiana. Gradus.	Altitudo Meridiana. Min.	Taurus. Gradus.	Medietas Diei. Horæ.	Medietas Diei. Quantitas.	Pisces. Gradus.	Ciclus primus. Ciclus.	Ciclus primus. Horæ.	Ciclus primus. Min.	Ciclus Secundus. Ciclus 2us.	Ciclus Secundus. Horæ.	Ciclus Secundus. Min.	Ciclus Tertius. Ciclus.	Ciclus Tertius. Horæ.	Ciclus Tertius. Min.	Ciclus. Quartus. Ciclus.	Ciclus. Quartus. Horæ.	Ciclus. Quartus. Min.	
23	1	16	15	19	57	52	22	19	21	45				19	23	53	10	7	52	Ds +
24	3	16	25	21	58	55	23				19	14	27							+
25	5	16	35	23	59	58	25	8	5	48	8	6	21				8	18	5	
26	7	16	45	25	4	59	26	16	13	47	15	13	24	8	4	9				+
27	9	16	56	26	1	10	28							16	13	57				
						4	Pisc.							5	20	53	16	9	24	+
28	10	17	7	28	3	7	29	5	13	23	5	1	14				5	21	30	
							Aries.													
29	12	17	18	29	4	10	1				13	16	24	13	6	43				+
				Ge.																
30	14	17	30	1	5	13	2	13	8	12							13	4	31	
1	16	17	42	2	7	17	4							2	10	31	2	20	7	
2	17	17	55	4	8	20	5	2	13	7	2	2	37				10	13	2	
3	19	18	8	5	9	24	7	10	23	27	10	18	19	10	5	27				Aquar.
4	21	18	21	7	11	27	8							18	22	40	18	7	53	
								18	7	11										
5	23	18	35	8	12	31	10	7	15	54	18	6	20							
6	24	18	49	9	14	34	11				7	14	9	7	15	6	7	12	33	
7	25	19	3	11	15	39	13	15	4	53	15	22	24	15	22	11	15	22	38	
8	28	19	18	12	17	42	14				4	21	27							+
9	30	19	33	13	18	46	16	4	13	48				4	9	36	4	5	36	
10	31	19	48	14	20	50	17				12	16	9				12	15	12	Aquar.
11	33	20	3	15	22	54	19	12	7	19				12	0	32				
12	35	20	20	17	23	59	20				1	21	37	1	10	40	1	18	29	
						11														
13	37	20	36	18	25	3	22	1	0	39										
14	38	20	53	19	27	7	23	9	7	50	9	8	4	9	2	40	9	13	26	
15	40	21	10	20	29	11	25	17	15	5	17	15	55	17	14	56				
16	42	21	27	21	30	15	26							6	22	52	17	6	28	
																	6	23	47	
17	44	21	45	22	32	20	28	6	9	4	6	0	22							Ds
18	45	22	3	23	34	24	29				14	13	4	14	6	57	14	6	54	
							Taurus.													
19	47	22	21	24	36	29	1	14	2	46							3	17	54	
20	49	22	39	25	37	33	2	3	11	27	3	21	42	3	5	24				
21	51	22	58	26	39	39	4										11	8	29	
22	52	23	17	27	41	42	5	11	0	7	11	15	22	11	0	3				
23	54	23	37	28	43	47	7	19	9	16				19	18	38	19	2	24	

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni. Si nix vel pluvia designat tempora cara.

Si fuerint venti tunc fient prælia genti. Si fuerint nebulæ perient animalia quæque.

SINONOMA BARTHOLOMEI.

¶ Incipiunt Sinonoma Bartholomei.

Aaron, iarus, pes vituli.

Adomen, i. omentum, zirbus.

¶ **Abrotanum,** southrenwode.

¶ **Absintheum,** i. wermode.

¶ **Accorus,** i. radix gladioli. 2.

¶ **Achacia,** i. succus prunellarum immaturarum.

¶ **Acinum,** quod de uva relinquitur extracto musto.

¶ **Acrocordines**[1] sunt quædam dependenciæ nascentes in maxillis et alibi similes capitibus mamillarum.

¶ **Achilles,** i. millefolium.

¶ **Acub,** i. butirum.

¶ **Acantum** est semen urticæ, multum est laxativum.

¶ **Acer** herba est. **Acer** etiam arbor est.

¶ **Acedula,** herba acetosa idem.

¶ **Acriminia** appellamus allia porros cepas sinapia et similia.

¶ **Accorus** est species yris cujus radices sunt rubræ et gerit florem croceum.

¶ **Adarasta,** i. elleborus albus.

¶ **Adjutorium** est os brachii a cubito usque ad spatulas.

¶ **Adiantos,** capillus veneris idem.

¶ **Affodillus,** centum capita idem.

¶ **Affronitruum**[2], spuma vitri idem.

¶ **Agaricus,** fungus abietis idem.

¶ **Agnus castus,** frutex est, i. bischopeswort.

¶ **Agrimonia,** i. egremoyn.

¶ **Afoho,** i. argentum vivum.

¶ **Ahoho,** i. lac acetosum de quo extractum est butirum.

¶ **Agnus sperma,** i. semen salicis marinæ.

¶ **Alphita,** i. farina ord[ei].

¶ **Allopicia**[3] est fluor capillorum.

¶ **Allefias,** i. psillium.

¶ **Alfefur,** i. radix vitis albæ.

¶ **Alchitram,** i. pix.

¶ **Alumen iamem**
¶ **Alumen scissum**[4] } idem.
¶ **Alimen de pluma**

¶ **Alumen rotundum**
¶ **Alumen zuccarinum** } idem.

¶ **Alippiados,** i. radix lauriolæ.

¶ **Alexanti,** i. flos salis, molitur sal cum mola et illius flos alexanti dicitur.

¶ **Aloes,** iii. sunt species, s. epaticum cicotrinum[5] et caballinum, hoc ultimo non utimur ad laxandum.

¶ **Aloe,** quando simpliciter epaticum intelligitur, licet apotecarii pro citrino intelligant.

¶ **Alfus,** i. morfea.

¶ **Allagallica,** i. gentiana.

[1] ἀκροχορδών. [2] ἀφρόνιτρον. [3] ἀλωπεκία. [4] The σχιστόν of Plin., Hist. Nat., xxxv. 15. [5] From Socotra, Parkinson, Theat. Bot. (Lond. 1640), p. 151.

¶ **Alcolla,** i. pustulæ parvæ quæ fiunt in ore.
¶ **Achaciteir,** i. centaurea.
¶ **Alkekengi,** i. species solatri.
¶ **Altersandarei,** i. virga pastoris.
¶ **Alfarsungi,** i. speragus.
¶ **Alaharih,** i. cordeon.
¶ **Abarath,** i. cerusa.
¶ **Alcufar,** i. capparis.
¶ **Almahar,** i. litargirum.
¶ **Alcarinus,** i. lupinus.
¶ **Alahehi,** i. ceterac.
¶ **Altaraxacon,** i. rostrum porcinum.
¶ **Endivia silvestris,** idem.
¶ **Alfefe,** i. egritudo linguæ.
¶ **Albaras** est morfea alba ut lac.
¶ **Alfagi,** i. agnus castus.
¶ **Alaste,** i. ysopus ortolanus.
¶ **Alteterera,** i. armoniacum.
¶ **Albula**[1], i. macula in oculo.
¶ **Alhel,** i. fructus juniperi.
¶ **Alcasse,** i. bdellium.
¶ **Alcohol,** i. pulvis ad oculos.
¶ **Alcofol,** idem.
¶ **Alchemer,** i. sene.
¶ **Alkiffil,** i. ros marinus.
¶ **Alleluia,** i. wodesour.
¶ **Aloen,** i. wermode.
¶ **Allium agreste,** i. crawegarlek[2].
¶ **Altea**[3], i. holihocke.
¶ **Alexandria,** i. stanmarche.
¶ **Allepiados**[4], laureola idem.
¶ **Alembicum,** distillatorium idem.
¶ **Alcanna** pulvis est cujusdam herbæ ejusdem nominis.
¶ **Alkali,** cinis clavellatus.
¶ **Algebra,** restauracio carnis.
¶ **Alquitran,** pix liquida idem.
¶ **Alipta** est quædam confectio.
¶ **Ambra,** sperma ceti ut quidam dicunt, sed procul dubio est gummi arboris.
¶ **Amidum** } idem, fit autem de tri-
¶ **Amilum**[5] } tico.
¶ **Amantilla,** valeriana idem.
¶ **Amarusca** } idem, i. maythe.
¶ **Ameroke** }
¶ **Ambrosia,** wilde sauge.
¶ **Ampelon prassion,** vitis alba idem.
¶ **Amurca** est fex olei superior et est utilis: sed **murca** est fex olei inferior et est inutilis.
¶ **Ambrosia minor,** i. millefolium.
¶ **Amphorismus**[6] est sermo brevis integræ rei perfectum sensum demonstrans.
¶ **Anthos** est flos roris marini.
¶ **Anodina** sunt illa quæ summe [?] mitigant dolorem.
¶ **Antera** dicitur flos rosæ, est autem quiddam quod reperitur in rosa interius.
¶ **Anetum,** an. dile vel dille.
¶ **Andra,** bishopeswort.
¶ **Anothomia** [?] est cujuslibet corporis recta divisio.
¶ **Anisum,** ciminum dulce idem.
¶ **Andrago** portulaca. **Anacardus,**
¶ pediculus elefantis vel fructus est arboris cujusdam.
¶ **Anorexia,** i. fastidium.
¶ **Anagallicum,** seu

[1] ἄργεμον. [2] Probably meadow-saffron. [3] ἀλθαία. [4] Cf. Alippiados. [5] ἄμυλον.
[6] ἀφορισμός.

¶ **Anagallis,** i. consolida major.

¶ **Antidotum,** quasi contra vitium aliquod datum, præcipue quod datur per os.

¶ **Antale**[1], lapis quidam.

¶ **Analeucia** species est epileuciæ[2].

¶ **Antrax**[3] dicitur apostema venenosum.

¶ **Angilopa**[4] est inveterata egilopa[5].

¶ **Analempia** est gutta caduca a stomacho.

Anabulla, spurge.

¶ **Apozima**[6] dicitur quando decoquuntur aliquæ herbæ vel medicinæ in aqua ita quod virtus herbæ aquæ mandetur et sic virtus medicinæ per os recipiatur. Et dicitur apozima ab apos quod est decoccio et zeo quod est ferveo, i. decoccio fervens. Sed non omnis decoccio dicitur apozima sed illa sola ubi non ponitur mel neque zuccarum.

¶ **Apium** simpliciter, i. smale ache.

¶ **Apium emoroydarum**[7], i. pes corvi maculosa habens folia.

¶ **Apium emoroydarum** ut quidam volunt habet radicem rotundam sed compressam ad modum vertilis et ex medio partis inferioris exit unica radix.

¶ **Apium emeroidarum** secundum quosdam similis est rampnæ nisi quod habet guttas nigras in foliis.

¶ **Apium risus,** i. herba scelerata.

¶ **Apium levisticum,** i. loveache.

¶ **Aqua ordei,** i. ptisana.

¶ **Apolinaris**[8], mandragora idem.

Araseth, i. nasturtium.

¶ **Arvina** est pinguedo cuti adhærens.

¶ **Armoniaca,** i. selfhele.

¶ **Arnoglossa,** i. plantago major.

¶ **Archa angelica,** i. blinde netle, habet flores albos.

¶ **Arthemesia** } idem, muggewede.
¶ **Armoyse** }

¶ **Arthetici**[9] sunt qui paciuntur in juncturis.

¶ **Arsenicum,** i. auri pigmentum.

¶ **Aristologia,** i. paciens, alia longa alia rotunda, quando simpliciter rotunda.

¶ **Arteriaci**[10] sunt quibus fauces reumatizant.

¶ **Arilli,** i. grana uvarum.

¶ **Arteriaca passio** dicitur quando aliquis loquitur cum magna difficultate propter siccitatem tracheæ arteriæ.

¶ **Armoniacum,** i. marubium.

¶ **Asaphati,** i. rubor et pustulæ quæ apparent in facie juxta nasum.

¶ **Asur,** i. crocus orientalis.

¶ **Asep,** i. alumen.

¶ **Asubeth** vel **subet** est passio capitis quam qui patitur stat stupidus et videtur semper dormire et si vocetur vix respondet.

¶ **Asafetida** gummi est gravis odoris.

¶ **Asara baccara,** vulgo gariofilus agrestis.

¶ **Asarum,** i. rafanus.

¶ **Astula,** i. pionia.

[1] See post, Dentale. [2] ἐπιλευκία. [3] ἄνθραξ, carbuncle. [4] ἀγχίλωψ. [5] αἰγίλωψ. [6] ἀπόζεμα. Pilewort. [8] Earle, E. P. N., p. 2, *Appollinaris* þ is glofwyrt. [9] ἀρθριτικοί. [10] ἀρτηριακοί.

¶ **Astula regia,** woderove idem.

¶ **Aschites**[1] species quædam ydropisis est et dicitur ab ascis[1] quod interpretatur uter, eo quod venter aschitici percussus resonat ad modum utri semipleni.

¶ **Aspiatiles,** an. stikelinges.

¶ **Asma**[2] est difficultas hanelandi et hoc cum sonitu.

¶ **Asmaticus** autem dicitur qui non habet vocem claram.

¶ **Aspaltum** dicitur quoddam genus gummi nigri quod a quibusdam dicitur bitumen judaicum.

¶ **Athanasia,** tanacetum idem.

¶ **Atriplex,** i. arache.

¶ **Atramentum** terra quædam est, cujus nobilior species est vitreolum.

¶ **Avellana** est coruli fructus.

¶ **Auricularis,** i. semperviva.

¶ **Auriculus muris,** pilocella idem.

¶ **Anginastica etas,** i. adolescencia.

¶ **Apoplexia,** i. subita effusio san[guinis] quæ suffocat.

¶ **Antimonium** est vena terræ similis plumbo.

¶ **Averoyn,** i. southrenwode.

Auripigmentum, orpiment, quando simpliciter de citrino intelligitur.

¶ **Aureola** est speciale mentis gaudium veniens ex opere præcellenti et privilegiato.

Balaustia[3] flos est mali granati.

¶ **Barba yrcina,** i. ypoquistidos.

¶ **Barba Jovis,** sticados citrinum idem.

¶ **Bardana,** i. lappa inversa sive lappa major, quod idem est.

¶ **Batitura**[4] **ferri,** ponfiligos idem.

¶ **Baucia,** i. pastinaca agrestis, sumitur quandoque pro domestica.

¶ **Basilica,** i. serpentaria.

Basilicon, ozimum idem.

¶ **Balsamita,** i. menta aquatica, horsminte.

¶ **Balsamus,** arbor.

¶ **Balsamum,** gummi est.

¶ **Batus,** rubus ferens mora.

¶ **Barba aaron,** iarus idem, pes vituli, zekesterse[5].

¶ **Bardana,** an. clote, gert burr.

¶ **Basilicon,** i. semen brancæ ursinæ secundum quosdam.

¶ **Baucea,** skirwhit.

¶ **Bengi,** i. jusquiamius albus.

¶ **Berberis,** i. semen petrosilini macedonis.

Bernix, i. gummi juniperi, classa idem.

¶ **Bernix** etiam dicitur quiddam quod conficitur de oleo se[minis] lini et classa, et inde illuminantur et solidantur colores picturarum.

Been sunt grana quæ piper album dicimus.

¶ **Bedegar**[6] est nodus rosæ albæ silvestris, vulgari nomine eglenter.

¶ **Beta,** atriplex agreste idem.

¶ **Bellirici marini**[7] lapides sunt parvi et albi, in rupibus marinis inveniuntur.

[1] ἀσκίτης, ἀσκός. [2] ἆσθμα. [3] βαλαύστιον. [4] That which scales off when beaten. [5] See post sub Iarus. [6] Cf. Earle, E. P. N., p. 48, *Bedagrage,* spina alba, wit-þorn : see Ray's Cat. Plant. Angliæ, Lond. 1677, p. 257, 'in hujus (i. e. rosæ silvestris) ramis, fractis præcipue aliterve læsis, per æstatem muscosum quoddam corpus herbacei et rubescentis coloris sæpe excrescit quod *Bedeguar* Lobelius, spongiolam alii appellant, vulgus quod suppositum somnum incumbentibus provocet, Den Schlaff.' [7] Nic. Myreps. iii. 42.

¶ **Berula,** fabaria, idem levick.

¶ **Belliricus,** genus mirabolanorum [1].

¶ **Betonica major,** i. selfhele.

¶ **Bismalva,** altea idem.

¶ **Bischopeswort,** agnus castus idem.

¶ **Bdellium** gummi est.

¶ **Bistorta** herba est.

¶ **Blanca bisancia,** quod a Bisancia affertur.

¶ **Blatta** [2] est quasi squama piscis. Et invenitur in fronte piscis degentis in conca rotunda et tortuosa, sed nos utimur blanca bisancia pro ea.

¶ **Blaunchet,** cerusa idem.

¶ **Botra,** i. terebentina.

¶ **Bothor,** i. pustulæ parvæ quæ fiunt in pueris.

¶ **Bothor mariæ** [3], i. panis porcinus idem.

¶ **Bonum malanum,** i. antrax.

¶ **Boletus,** fungus idem.

¶ **Baurath,** i. quodlibet genus salsedinis, et de quolibet sale potest intelligi, proprie autem de nitro.

¶ **Borax,** gummi idem, solidantur aurum et argentum.

¶ **Borith,** herba saponaria seu herba fullonis, sed carduus fullonis aliud est.

¶ **Borith,** i. nepta.

¶ **Brancos** [4] est præfocacio faucium.

¶ **Bruscus,** frutex est, licheholm [5].

¶ **Branca ursina** herba est, an. scehock.

¶ **Bruncus,** rasta lini idem.

¶ **Brasica,** caulis nondum transplantatus, sed quandoque pro quolibet caule sumitur.

¶ **Brasica,** i. caysel secundum quosdam.

Brionia, wilde nepe i. radix vitis albæ secundum quosdam.

¶ **Brateos** [6] vel
¶ **Bracteos** } i. savina.

sed **Bractheos** [7] interpretatur lamina.

¶ **Bracus,** frondes spinæ.

¶ **Bulbus,** i. squilla vel cepa silvestris.

¶ **Bulbus** quando simpliciter pro radice narcisi ponitur, vel bulbus est cepa canina.

¶ **Bulbi,** an. chibollis [8].

¶ **Buglossa,** lingua bovis idem.

¶ **Burneta** blauum habet florem ut edera terrestris, sed non adeo rotunda habet folia, et secundum quosdam camepiteos dicitur.

¶ **Butimen judaicum,** aspaltum idem.

¶ **Bubo** est apostema sive inflacio inguinis, vel est apostema ex ventositate.

¶ **Bugla,** bugle, i. uodebroun [9], una maneries est habens florem rubeum, alia habens florem citrinum, et hæc est melior.

¶ **Burrus** [10], gertt clote.

Catarrus est fluor ingens reumaticus ex naribus.

¶ **Cartamum,** i. semen croci ortensis.

¶ **Calcur,** i. alased.

¶ **Calcater,** i. atramentum citrinum.

¶ **Caropos** [11] est color flavus urinæ velleribus camelorum similis.

[1] *μυροβάλανος.* [2] 'Blatta est os naris purpuræ quæ Byzantina vocatur' (Actuarius ap. Holyoke). [3] Cf. Serapion (1531) p. 165, 'Buchor marien id est ciclamen.' [4] *βρόγχος.* [5] Perhaps = kneeholm. [6] *βράθυ.* [7] Bractea. [8] Ger. Zwiebel. [9] Earle, E. P. N., p. 42, *Buglosa,* bugle, wude-brune. [10] Clot-bur. [11] *χαροπός.*

¶ **Carenum** est vinum dulce.

¶ **Cauliculus aquaticus,** i. nenufar.

¶ **Castor** animal est, i. bever.

¶ **Calcucecumenon**[1], i. es ustum.

¶ **Calciton,** idem.

¶ **Carpobalsamum** est fructus balsami unde versus,

Est opo siccus[2], ciro ciro lignum, carpoque fructus.

¶ **Capillus veneris,** adiantos idem, herba est in petris nascens.

¶ **Cardo agrestis,** columbina idem.

¶ **Cassilago,** i. semen jusquiami.

¶ **Canicularis**[3], idem.

¶ **Camedreos**[4], quercula minor, germandria minor idem.

¶ **Camepiteos**[5], quercula major, germandria major idem.

¶ **Cantabrum,** i. furfur, quando simpliciter triticinum.

¶ **Cameattis**[6], i. ebulus.

¶ **Capitellum,** lexiva fortis.

¶ **Caprifolium,** wodebinde.

¶ **Cardiaci,** i. qui sudorem incongruum paciuntur.

¶ **Carduus benedictus,** i. senecion.

¶ **Cameleon,** idem.

¶ **Carpobalsamum,** i. fructus balsami.

¶ **Cassia firenga,** i. cassia fistula.

¶ **Cassia** quando simpliciter lignea intelligitur.

¶ **Cantarides** muscæ sunt oblongæ et virides.

¶ **Calcantum**[7], i. vitreolum.

¶ **Caputpurgium**[8], i. stafisagria.

¶ **Cauda porcina,** i. milium solis, gromil idem.

¶ **Calendula**[9], i. solsequium.

¶ **Cadamus,** i. nasturcium.

¶ **Calamentum majus,** quo communiter utimur.

¶ **Calamentum minus,** nepita.

¶ **Cathima** est minera de qua elicitur aurum vel argentum. Quando simpliciter ponitur aurea intelligitur. Aliqui dicunt quod cathima argenti est litargirum argenti i. id quod petit superiorem partem quando funditur argentum. 2.

¶ **Capparis** frutex est crescens in saxis, et est similis ederæ terrestri in foliis.

¶ **Cacabre** vulgo dicitur lambra[10]. item

¶ **Carabre** vel **cacabre,** i. vermicium id s. pulverizatum cum quo paratur paratur percamenum[11], classis idem.

¶ **Cathapucia**[12], semen spurgie.

¶ **Cacochimia**[13], i. malorum humorum abundancia extra vasa.

¶ **Capillares venæ** sunt venæ subtiles valde quæ sunt post aures. Sunt et aliæ capillares venæ in epate.

¶ **Cauda equi,** i. tapsus barbastus.

¶ **Carica** est ficus sicca.

¶ **Canabis, canurus,** hempe idem.

[1] χαλκὸς κεκαυμένος. [2] ὀπός = succus, ciro = ξύλον. [3] Hence *chenille*, Earle, E.P.N., p. 47. [4] χαμαίδρυς. [5] χαμαίπιτυς. [6] χαμαιάκτη. Earle, E.P.N., p. 27, *Camesete*, ellen-wyrt. [7] χάλκανθον. [8] Pedicularis, lousewort. [9] The same as Caltha, acc. to Fuchs, Hist. Stirp., 1555, p. 429. [10] Amber. [11] Pergamenum. [12] καταπότιον, Fuchs, H.S., p. 510. [13] κακοχυμία, see Plectora.

¶ **Cardiaca** cordis est passio.

¶ **Catarrus** dicitur quando humores fluunt ad pectus.

¶ **Carposcissi**[1], i. fructus ederæ.

¶ **Careos,** i. carui.

¶ **Carenum**[2], dicitur vinum coctum.

¶ **Caprificæ,** i. ficus silvaticæ.

¶ **Cacochima** est mala corporis habitudo extra vasa.

¶ **Cathima**[3] **auri** dicitur id quod in decoccione ab auro separatur. 2.

¶ **Cacia** est parva patella perforata multis foraminibus.

¶ **Cathaplasma** dicitur quando herbæ coctæ vel crudæ pistantur cum sua substantia et cum subtilibus farinis pinguedinibus vel oleis commiscentur, et inter durum et liquidum super membrum tepidum applicatur.

¶ **Ceroneum** dicitur a cera quam recipit in magna quantitate.

¶ **Centaurea major,** fel terræ idem.

¶ **Centaurea minor,** i. febrifuga.

¶ **Centum capita,** affodillus idem, an. clansing gresse.

¶ **Centinodium,** i. corrigiola secundum quosdam.

¶ **Centinodium** longam habet hastam equalem et stricta folia et longa.

¶ **Centonica** quidam dicunt quod est absinthium ponticum.

¶ **Centonica** ut quidam volunt est lingua passerina.

¶ **Cerusa,** plumbum album.

¶ **Cephalica** est dolor capitis universalis[4].

¶ **Centrum galli,** gallitricum, oculus Christi idem.

¶ **Celidonia agrestis,** memithe[5] idem.

¶ **Cerfolium**[6], i. villes.

¶ **Cerotum**[7] dicitur a cera quod omne cerotum recipit ceram vel aliquid

¶ loco ceræ. Cerotum enim est quiddam medium inter emplastrum et unguentum, spissius unguento et liquidius emplastro.

¶ **Cerotecaria** } idem, i. fox-
¶ **Ceroteca**[8] **vulpis** } glove.

¶ **Cepula canina,** i. squilla.

¶ **Chilus**[9], i. succositas facta in prima digestione in stomacho.

¶ **Chali,** i. cinis clavellatus, utuntur autem eo tinctores.

¶ **Cicer,** pisus albus idem, an. muse pese.

¶ **Ciclamen,** panis porcinus idem, an. herthenote. Florem habet purpureum similem violis. Nascitur in locis ubi crescunt castaneæ.

¶ **Citrangulum pomum,** orenge.

¶ **Cicida,** i. ciminum agreste.

¶ **Cimbalaria,** i. umbilicus veneris.

¶ **Ciperus,** junctus triangularis.

¶ **Ciperus babilonicus,** i. galanga.

¶ **Cinoglossa,** lingua canis idem.

Cicorea, i. solsequium, incuba idem.

¶ **Cinices,** an. mazekes[10].

¶ **Cuscute,** i. podagra lini[11], doder idem.

[1] *κισσός.* [2] *κάροινον.* [3] Perhaps Catinia; cf. Plin., Hist. Nat., xxxiii, 4, 21, 'quæ e catino jactatur spurcitia in omni metallo vocatur scoria.' [4] Opposed to megrim, *ἡμικρανία.* [5] See Serapion (1531), p. 151. [6] Earle, E.P.N., p. 44, *Cerfolium*, cerfoil, villen. [7] *κηρωτόν.* [8] *χείρ, θήκη.* [9] *χυλός*, see Ypostasis. [10] Old English Homilies, by R. Morris, i. 326, maðekes: see Stratmann's Dict. sub maðek. [11] Cf. Fuchs, H. S., p. 387. It is also called Angina lini, Parkinson, Theat. Bot., p. 10.

¶ **Cici**[1], i. rampnus.

¶ **Ciminum dulce,** i. anisum.

¶ **Ciminum Ethiopicum,** gitte[2].

¶ **Cicada,** gressehope.

¶ **Cineres clavellate,** an. wode ashes.

¶ **Cyragra**[3], i. gutta[4] vel dolor in manibus sicut podagra in pedibus.

¶ **Ciromellum,** worte.

¶ **Ciliaca passio**[5] dicitur fluxus ventris factus vitio stomachi, dicta a cilia[6] quod est venter.

¶ **Caput monachi,** dens leonis idem, herba est.

¶ **Clavus** est dolor capitis ad modum clavi infixi.

¶ **Classa** vel **glassa,** i. vernix vel bernix viz. gummi juniperi.

¶ **Complexio** est qualitas quæ ex mutua actione et passione quattuor qualitatum in elementis repertarum provenit.

¶ **Cocodrilla,** basilica idem.

¶ **Cortex eris,** i. batitura eris.

¶ **Cordumei,** i. carui agrestis.

¶ **Colubrina** } idem i. serpentaria.
¶ **Cocodrilla** }

¶ **Condisum,** i. medulla ellebori nigri.

¶ **Colagogum** medicina laxativa educens co. [χολήν?]

¶ **Collirium** est quælibet medicina qua utimur in liquida substantia. Nescio tamen unde appropriatum est hoc vocabulum ad designandum id tantum quod in oculis ponimus.

¶ **Conchilia** dicuntur pisces degentes in conchis.

¶ **Colofonia**[7], pix greca idem.

¶ **Coconidium,** se[men] laureolæ.

¶ **Coperosa,** i. vitreolum viride.

¶ **Consolida major,** consin.

¶ **Consolida media,** grete dayeseghe.

¶ **Consolida minor,** bonworte.

¶ **Cocula fetida**[8], maythes.

¶ **Costus** est radix herbæ in India nascentis.

¶ **Costus** vel **costum,** quando simpliciter amarum, et est quædam radix.

¶ **Costum** aliud dicitur dulce.

¶ **Coturnix,** i. quaile.

¶ **Cottana,** citonia[9] idem.

¶ **Corallus,** hujus ii. sunt species, albus et rubeus, quando simpliciter rubeus.

¶ **Colostrum,** lac statim post partum mulsum.

¶ **Colostra,** fe. ge.[10] idem.

¶ **Coriza**[11] dicitur opilacio narium de fluxu humorum.

¶ **Coculæ**[12] **marinæ** sunt testæ quædam ubi pisces latitant quales sunt illæ quæ a peregrinis de Sancto Jacobo[13] deferuntur. Tales enim pulverizatæ et cum oleo ro[sarum] temperatæ mundificare habent et consolidare.

[1] *κίκι.* [2] Earle, E. P. N., *gith corn.* [3] *χειράγρα.* [4] Gout. [5] *κοιλιακός.* [6] *κοιλία.* [7] *κολοφωνία* (sc. *ῥητίνη*). [8] Earle, E. P. N., p. 44, *Cotula fetida,* ameruche, miwe; cf. ante sub Amarusca. [9] Cydonia, quince; cf. Earle, E. P. N., p. 55, *Hoc coccinum,* quoyne. [10] I. e. femininum genus. [11] *κόρυζα.* [12] Cockles. [13] Of Compostella; cf. Erasm. Coll. Peregr. Relig. Ergo.

¶ **Corona regia,** i. semen melleloti.

¶ **Corrigiola,** volubilis minor.

¶ **Cornu cervi**[1], i. herbive.

¶ **Colica**[2] **passio** appellatur angustiosa cibi detentio corrupti, deinde ejus expulsio per superiora et inferiora.

¶ **Colica passio** a quibusdam ruralibus dicitur malum flance.

¶ **Colici** autem dicuntur qui paciuntur dolorem flanci.

¶ **Colon** est intestinum quo colantur stercora.

¶ **Condilomata**[3] sunt nodositates quæ aliquando obstruunt os ani, vel

¶ **Condolomata** dicuntur verucæ et glandulæ præcipue juxta anum.

¶ **Codium**[4], i. papaver.

¶ **Confita rubea,** i. storax rubeus.

¶ **Corrigiola major,** i. wodebinde, caprifolium idem.

¶ **Crisolocanna**[5], atriplex.

¶ **Cretonia,** i. fex olei.

¶ **Cresso,** nasturcium aquaticum.

¶ **Crassula major,** aurum valet, an. orpin.

¶ **Crassula minor,** vermicularis, an. stancroppe[6].

¶ **Crus,** neutri generis, dicitur coxa.

¶ **Crus,** masculini generis, dicitur tibia.

¶ **Cronia**[7] est prolixus morbus corporis qui multis temporibus moratur.

¶ **Cronica passio,** i. multum longa et periculosa.

¶ **Cucurbita alexandrina,** i. coloquintida.

¶ **Cucurbita agrestis,** idem secundum quosdam.

¶ **Cucumer,** gourde usualis.

¶ **Cuscute,** i. podagra lini, doder.

Daucus, hujus duæ sunt species, agrestis et creticus. Item hoc notandum, daucus quandoque sumitur pro pastinaca.

¶ **Damphius,** laurus idem.

¶ **Darsen,** i. cinamomum illius terræ, s. Arabiæ.

¶ **Dendrolibanum,** i. ros marinus.

¶ **Dentale**[8] lapis est.

¶ **Dens equinus,** sulphuraca idem, herba est.

¶ **Ciperus** idem secundum quosdam.

¶ **Dentaria,** i. piretrum.

¶ **Diarria** dicitur ingens cursus ventris cum vomitu.

¶ **Diarria** est simplex fluxus ventris humoralis.

¶ **Dissinteria** est fluxus ventris sanguinolentus.

¶ **Dissuria** dicitur involuntaria retencio urinæ, vel dicitur difficultas mingendi, videlicet qui sæpe et in multa quantitate mingit.

¶ **Diabetica passio** dicitur immoderata urinæ effusio, vel dicitur chaudepisse.

¶ **Diabetes** est immoderatus urinæ transitus per renes.

[1] Earle, E. P. N., p. 46, *Ostragium*, herbyve, liþewurt. [2] *κωλική.* [3] *κονδυλώματα.* [4] *κώδεια.* [5] *χρυσολάχανον.* [6] Earle, E. P. N., p. 95. [7] *χρονία.* [8] See Antale.

¶ **Diatrium,** i. spacium trium dierum.

¶ **Diagridium,** i. scamonia cocta.

¶ **Diaforetici,** i. cardiaci, vel sic,

¶ **Diaforetici** dicuntur qui sudorem incongruum paciuntur.

¶ **Diaforesis** dicitur pororum apercio, et inde,

¶ **Diaforeticum,** i. pororum aperitivum et sudor.

¶ **Diaforetica passio** fit ex nimia pororum apercione.

¶ **Dropax**[1], ruptorium idem.

¶ **Dindimus**[2] est rimus per quem natura mittit materiam spermatis ad testiculos.

¶ **Dimpnia** est difficultas hanelandi sine sonitu.

¶ **Disma** est species asmatis, sed disma fit ex siccitate, asma ex humiditate.

¶ **Dyaconidion**[3], dyapapaveris idem.

¶ **Dyampnetica passio** est involuntaria urinæ emissio.

¶ **Dyafragma** est pellicula dividens spiritualia a nutritivis, et inter diafragma et siphac continentur intestina.

¶ **Dionisia,** flos cicoreæ.

¶ **Dracontia,** proserpinale.

¶ **Dragantum,** i. vitreolum, calcantum idem.

¶ **Dragantea,** serpentaria, herba colubrina idem.

¶ **Dracoma**[4] dicitur asperitas palpebrarum, inde collirium dracomaticum.

Ebulus, an. walwort.

¶ **Ebel,** i. savin.

¶ **Edera arborea** crescit super arbores et parietes domorum, i. yvi.

¶ **Edera nigra** } idem sunt i. hay-
¶ **Edera terrestris** } hof[5].

¶ **Egilope**[6] sunt carnes quæ nascuntur in angulis oculorum juxta nasum, vel sic,

¶ **Egilopa** est quædam infirmitas oculi cum minus angulus rotundatur intus crescente carne.

¶ **Elactarium**[7] est succus cucumeris asinini.

¶ **Elacteris** est cucumer agrestis.

¶ **Elacterides** secundum quosdam sunt cucumeres, tam fructus eorum quam ipsa herba.

¶ **Elacterides**[8] ut quidam volunt sunt catapucie.

¶ **Elleborus** quando simpliciter de albo intelligitur.

¶ **Elleborus albus** habet folia similia plantagini sed longiora et acu-
¶ ciora. Et crescit ut plurimum in humidis locis, et radicem habet albam habentem multas radiculas et stipitem unius cubiti.

¶ **Elleborus niger** radicem habet nigram et folia similia fabæ lupinæ, quod marsilium dicitur.

¶ **Elleborus niger** minus est maliciosus.

¶ **Elleborus,** i. saturgresse.

[1] δρῶπαξ. [2] δίδυμος. [3] 'Diacodion, quia ex codia, id est ex papavere, fit.' Isid. (iv. 9.) [4] τράχωμα. [5] Perhaps = Hedge-hoof; cf. Alehoof, Tunhoof. [6] αἰγίλωψ. [7] ἐλατήριον, cf. Fuchs, H. S., p. 770. [8] Earle, E. P. N., p. 7, *Tytymallus calatites* (i. e. γαλακτίτης), þ is Lacterida.

¶ **Eligma,** i. medicina calida per os sumpta.

¶ **Elempnium**[1], i. enula campana.

¶ **Embroca** idem est quod emplastrum liquidum.

¶ **Embroca** ut quidam dicunt est quælibet madida infusio.

¶ **Embrocacio** dicitur cum membrum ponitur in aqua calida, sive simplici sive decoccionis herbarum, et illa super membrum cadit ab alto, quod nos fomentum dicimus.

¶ **Emoptois** est emissio sanguinis per os.

¶ **Emoptoica**[2] **passio,** i. sputum sanguinis.

¶ **Emoptoici,** i. vomentes sanguinem.

¶ **Empima,** i. sputum saniosum ex pulmonis infeccione proveniens.

¶ **Emagogum**[3] dicitur medicina purgans sanguinem.

¶ **Emfraxis** interpretatur opilacio.

¶ **Emigranea**[4] **passio** dicitur quæ medietatem cranei sive capitis occupat.

¶ **Emplastrum** dicitur dura confectio ex diversis rebus et glutinosis quæ manibus malaxari possunt.

¶ **Emeroc**[5], an. hounde fenel.

¶ **Embotum** est instrumentum factum ad modum tubæ.

¶ **Emoroide,** i. ficus, videlicet infirmitates quæ circa anum sanguine fluunt.

¶ **Emorosagia** est fluxus sanguinis.

¶ **Emfraxis** aliquando dicitur duricies,
¶ et aliquando opilacio viarum urinalium.

¶ **Elytropia**[6] sive **eloytropia,** i. sponsa solis, solsequium idem.

¶ **Electrum** est mixtura auri et argenti.

¶ **Ebul,** i. mensis Octobris.

¶ **Enula campana** similis est majori titimallo. Cortice et radice utimur.

¶ **Enfraxis** est opilacio viarum urinalium.

¶ **Epatica,** an. liverwort, herba frigida est.

¶ **Epithumi**[7], fila quædam sunt quæ nascuntur super thimum. Nascuntur etiam super alias herbas et frutices sed eo magis utimur quod super thimum. Calidum est et siccum in secundo gradu.

¶ **Epitima**[8] est molle emplastrum.

¶ **Epitima** ut quidam dicunt dicitur quando res pulverizatæ subtiliter temperantur cum aliquo liquore ad spissitudinem mellis et pecia aliqua ibi intingitur et locus epithimatur.

Est autem epithima de succis unctio pura.

¶ **Epiala fe[bris]**[9], est in qua vitreus humor in exterioribus partibus corporis est.

¶ **Epilencia**[10] est morbus caducus a cerebro.

[1] Helenium, Ἑλένιον, formed from Helen's tears. [2] αἱμοπτυϊκός. [3] αἱμαγωγόν.
[4] ἡμικρανία, megrim; Fr. migraine: cf. ante sub Cephalica. [5] Cf. Amarusca, Amaruche.
[6] ἡλιοτρόπιον. [7] ἐπίθυμον, dodder of thyme. [8] ἐπίθεμα. [9] ἠπίαλος πυρετός.
[10] ἐπιληψία = ἐπίληψις.

¶ **Epifore oculorum** sunt apostemata quæ nascuntur super oculos.

¶ **Eruca,** tam semen quam herba, an. skirwhit. Calidus est in secundo gradu, siccus in primo.

¶ **Erinacius**[1] sive **hericius,** animal est spinosum cujus duæ sunt species, s. aquaticus et terrestris qui nobilior est.

¶ **Erisipila**[2] interpretatur sacer ignis i. execrabilis.

¶ **Erugo,** multæ sunt erugrugines sed quando simpliciter de erugine eris vel cuperi vel auricalci intelligitur.

¶ **Erundinea**[3], i. celidonea.

¶ **Eruca,** sinapis albus, an. cherloc.

¶ **Erpillum,** cicer idem.

¶ **Ermoyse,** muggewede, arthemesia idem.

¶ **Erascopos,** i. caprarum fimus.

¶ **Escara**[4] est crusta sive de scabie sive de combustione nata.

¶ **Esbrium,** saltica, lilifagus, eupatorium idem, licet quidam lilifagum accipiant pro sola agresti salvia.

¶ **Esbrium,** secundum quosdam i. majorana.

¶ **Eupatorium,** i. salvia agrestis.

¶ **Eviscus**[5], altea idem.

¶ **Euforbium** gummi est cujusdam arboris.

¶ **Encatisma**[6] est balneum particulare sicut fit in dissinteria quando patiens sedet in decoccione aliquarum herbarum et sedet super illas herbas usque ad locum lumbarum vel circiter.

¶ **Experimentum** est id quod a prudentibus racione est inventum.

Faba egiptiaca, i. lupinus.

¶ **Fagus,** i. centaurea minor.

¶ **Farfara**[7], i. ungula caballina.

¶ **Faufel,** i. piper nigrum.

¶ **Faba inversa**[8] herba est.

¶ **Fagin**[9], i. comedere, et inde venæ fagitidæ s. venæ quæ sunt in carnositate faciei juxta extremitates oris, vel sunt venæ sub lingua ut in Rogero c. de squinancia.

¶ **Fabaria**[10] } idem, an. levike.
¶ **Faneroy** }

¶ **Farinacia,** i. medicina laxativa.

¶ **Fantastica passio** dicitur quando quis in sompnis diversas fantasias et terribiles ymaginaciones sompniat ut aliquando a sompnis excitetur.

¶ **Febrifuga,** centaurea minor.

¶ **Fessura** vel } vitis alba i. brionia.
¶ **Fessera** }
¶ **Fessire** }

[1] Erinaceus, hedgehog. [2] ἐρυσίπελας. [3] Hirundinaria. [4] ἐσχάρα, eschar, scar. [5] Eviscus, hibiscus. [6] ἐγκάθισμα. [7] Tussilago farfara. [8] Sedum Telephium, Fuchs, H. S., p. 877. [9] φαγεῖν. [10] Earle, E. P. N., p. 44, *Fabaria,* faverole. Fuchs, H. S., p. 877, fabaria = crassula major = telephium. With levike compare leomeke (Earle, E. P. N., p. 43) and leomue (id. p. 11), also id. p. 76, *Grassula,* hleomuc.

¶ **Ferrugo**, sinder.

¶ **Ferrugo** secundum quosdam est arena relicto[a?] in fundo alvei aquæ fabrorum.

¶ **Feniculata,** herba longa gracilis quæ nascitur in aquis.

¶ **Ferula,** hujus multæ sunt species.

¶ Diversarum ejus specierum sunt gumme sagapinum amoniacum galbanum oppopanacis et asafetida et præter istas est usualis ferula nullam faciens gummam.

¶ **Ferrarium** est id quod invenimus in trunco in quo faber refrigerat forcipem.

¶ **Feniculus porcinus,** peucedanum idem.

¶ **Feniculus Sanctæ Mariæ,** an. tadefenel. Similis est amaruscæ.

¶ **Feuger**[1], i. ferne, filix idem.

¶ **Febrifuga,** i. arbor Sanctæ Mariæ, matricaria idem.

¶ **Fisticus**[2] fructus est testam habens et nucleum.

¶ **Filix,** i. ferne.

¶ **Filix quercina,** i. polipodium.

¶ **Ficida,** galla idem.

¶ **Ficus fatua,** i. sicomorum[3].

¶ **Filago,** i. chauvet[4].

¶ **Fiala** dicitur continere ʒ i. et ß.[5]

¶ **Filipendula** } idem, similis est mil-
¶ **Fisalidos** } lefolio.

Sed radicem nodosam habet unico nodo subrubeo oblongo, minor autem est millefolio et multum habet floris, et habet stipitem unam gracilem et album florem. Crescit in harenosa terra et quando extrahitur a terra non debet ablui.

¶ **Fistula bufonis,** fumus terræ idem, calidus est in primo gradu, siccus in secundo.

¶ **Flos eris,** i. cuperosa.

¶ **Flos salis,** i. sal subtiliter tritus et pulverizatus.

¶ **Flegmon**[6] proprie ponitur pro apostemate sanguineo.

¶ **Flamgogum**[7] dicitur medicina purgans flamum [?].

¶ **Flos syriacus,** flos malvæ, sed **ros syriacus** est flos orni.

¶ **Flaura,** planta leonis.

¶ **Flammula,** i. sperwort, calidus est et siccus in quarto gradu.

¶ **Flosmus**[8], tapsus barbastus idem.

¶ **Focilia** sunt ossa a cubito usque ad manum.

¶ **Folium paradisi,** malabatrum idem.

¶ **Foliorum** quando simpliciter ponitur in receptis folia sunt gariofili.

¶ **Fomentacio** est membri positio in decoccione aliquarum herbarum aut cum spongia, vel pannum lineum illa aqua infundatur et super membrum ponatur et sæpe renovetur.

[1] Fr. fougère: see post, Fugerole. [2] *πιστάκια*, pistachio nuts. [3] As though *συκόμορος* were *συκόμωρος*. [4] Perhaps cudweed. [5] One drachm and a half. [6] *φλεγμονή*. [7] *φλεγμαγωγόν*. [8] *φλόμος*, mullein, cf. Earle, E. P. N., p. 17, *Fromos, vel lucernaris, vel insana, vel lucubros*, candel-wyrt.

¶ **Fragaria** } an. straubery.
¶ **Fraser** }

¶ **Fresgunda**[1], i. bruscus.

¶ **Frugalitas** paupertas est voluntaria.

¶ **Fumus terræ,** fumeter.

¶ **Furfurista** est passio capitis cum a capite vel aliunde resolvuntur squamæ similes furfuribus.

¶ **Fuga demonum**[2], herba Sancti Johannis.

¶ **Fugerole,** an. ferne yat growes on londe.

¶ **Fustis titimalli,** i. esula[3].

¶ **Fulfel,** i. piper usuale.

¶ **Fuligo** illa est mortuæ carnis corrosiva quæ raditur a funda patellæ veteris vel cacabi[4].

¶ **Fu,** valeriana idem.

¶ **Fulful** fructus est similis in virtute glandi, durus, ponticus in sapore, frigidus et siccus in secundo gradu.

¶ **Fungus abietis,** agaricus idem.

Galac[5], lac.

¶ **Galle,** i. poma quercina.

¶ **Gagates,** lapis est qui trahit paleas et cortices tritici, i. geet[6].

¶ **Gallitricum**[7] } i. centrum galli, i.
¶ **Galli crista** } oculus Christi.

¶ **Gariofilus**[8] **agrestis,** i. asarum.

¶ **Gariofilata,** avancia idem.

¶ **Gasith,** i. eupatorium.

¶ **Gayl,** i. mirta[9].

¶ **Gersa** est quoddam album quod fit de radice brioniæ cucumeris agrestis et similium.

¶ **Gezar,** i. baucia.

¶ **Genesta** } idem, i. mirica, reubis
¶ **Genestula** } [rubus?]agrestis idem.

Gentiana, baldemoyne, careswete, idem.

¶ **Germandria major,** quercula major, camepiteos idem sunt.

¶ **Germandrea minor,** quercula minor, camedreos idem sunt.

¶ **Germandrea** simpliciter, camedreos.

Geniculata, poligonia idem.

¶ **Gith** est nomen equivocum, s. ad ciminum Ethiopicum et ad nigellam, et est gith nomen indeclinabile.

¶ **Gipsus**[10] **plastrum,** terra glutinosa cujus quædam species est lucida, et hoc dicitur specular.

¶ **Gladiolus,** accorus idem.

¶ **Gladiolus ortensis,** i. yris.

¶ **Glaucum agreste,** i. celidonia agrestis.

¶ **Glaumatici** dicuntur qui oculos aptos habent et non vident.

¶ **Glis** animal, **glis** terra tenax, **glis** lappa vocatur.

¶ **Glabries,** i. tinea[11].

¶ **Glicon**[12] } idem sunt, i. pulegium
¶ **Gliconum** } regale.

[1] Earle, E. P. N., p. 45, *Frisgonem*, fresgun, cue-hole (=cneholen, i.e. butcher's broom). [2] It. caccia diavoli. [3] Spurge; cf. Fuchs, H. S., p. 888. [4] *κάκκαβος, κακκάβη.* [5] *γάλα.* [6] Jet. [7] *καλλίτριχον.* [8] *καρυόφυλλον.* [9] Earle, E. P. N., p. 48, *Mirtus*, gazel. [10] *γύψος.* [11] Possibly Ring-worm; cf. post, Tinea. [12] *γλήχων*, pennyroyal.

¶ **Grinicus,** cuscute idem.
¶ **Glicoricia,** i. liquoricia.
¶ **Glaucia,** i. celidonia.
¶ **Glicida,** i. pionia.
¶ **Golena** [1], i. origanum.
¶ **Gonorrea,** i. fluxus spermatis involuntarius.
¶ **Granum solis,** i. milium solis, i. gromil.
¶ **Gramen** est nomen cujuslibet herbæ, tamen specialiter accipitur in medicina pro quadam herba cujus radix usualiter ponitur in oximelle et in multis aliis, an^ce^. quikes.
¶ **Gratia dei** similis est ypericon in foliis sed major. Quidam dicunt quod est herba quæ dicitur morsus diaboli.
¶ **Gutta,** i. armoniacum.
¶ **Gummi juniperi,** i. vernix.
¶ **Gummi** quando simpliciter de arabico intelligitur.
¶ **Gummi pini,** i. pix resina, i. sagapinum [2] vel serapinum secundum quosdam.
¶ **Gusis,** i. galbanum.

Hasce vel **hace,** i. ysopus yspanus.
¶ **Harmer,** i. fructus juniperi.
¶ **Haseth,** i. tribulus vel balaustia.
¶ **Hastula regia,** i. woderove.
¶ **Halsewort,** i. crassula major [3].
¶ **Herpillum,** serpillum idem.
¶ **Hebel,** i. savina vel juniperus.
¶ **Hezerehassen,** i. vitis alba.
¶ **Herba paralisis,** i. couslop, alia est a primula veris.
¶ **Hericius** sive **erinacius** [4] animal est spinosum.
¶ **Herba leporina,** i. satirion.
¶ **Herba matricis** [5] stipitem habet quadratum rubeum.
¶ **Herisipila** [6], i. ignis sacer vel acer.
¶ **Herba Sancti Johannis** } idem, i.
¶ **Herba perforata** [7] } ypericon.
¶ **Herba aquilaris,** i. celidonia.
¶ **Hennekersen,** i. bursa pastoris.
¶ **Herba catholica,** i. laureola [8], vel secundum quosdam idem est quod atriplex.
¶ **Herba Sancti Petri,** primula veris idem.
¶ **Herba luminaria** [9], tapsus barbastus idem.
¶ **Herba acetosa,** acedula idem.
¶ **Herba fullonis,** borith idem.
¶ **Herba cruciata,** i. croyse.
¶ **Herba colubrina,** serpentaria idem.
¶ **Herba fortis,** i. absinthium.
¶ **Herba pigmentaria,** melissa idem.
¶ **Herba pedicularis** [10], stafisagria idem.
¶ **Herba fabaria** [3], i. crassula.

[1] Earle, E. P. N., p. 24, *Horidanum,* elone; p. 30, *Orianthum,* eolone; p. 79, *Origanum,* curmelle *vel* elene. 'Origanum quod Latiné Colena interpretatur propter quod infusum coloret vinum.' Isid. xvii. 9. [2] *σαγάπηνον.* [3] I.e. sedum telephium. [4] Erinaceus, hedgehog. [5] Matricaria. [6] *ἐρυσίπελας.* [7] From the punctures in the leaves. [8] Spurge, so that Catholica may be Cathartica; cf. Earle, E. P. N., p. 27, *Catharticum,* libb-corn. [9] Earle, E. P. N., p. 17, *Lucernaris.* [10] See ante Caputpurgium.

¶ **Herba splenion**[1], i. lingua cervina, scolopendria idem.

¶ **Herba Stæ. Mariæ,** i. febrifuga, vel secundum quosdam idem est quod athanasia.

¶ **Herba judaica,** tetrahit idem.

¶ **Herba venti**[2], i. scabiosa secundum quosdam.

¶ **Herba muscata**[3], i. hastula regia, woderove.

¶ **Harefote,** i. avancia[4].

¶ **Herba siriaca,** i. malve.

¶ **Herba christiana** similis est amaruscæ.

¶ **Herba aaron,** i. pes vituli[5].

¶ **Herba scelerata,** i. apium risus.

¶ **Herbe pelerine,** i. gosegresse.

¶ **Hippia**[6], i. chyken mete.

¶ **Hyalon**[7], i. vitrum.

¶ **Hozorus,** i. liquoricia.

¶ **Hod,** i. lignum aloes.

¶ **Homospalta**[8] est spatium ab humero usque ad caput spinæ superioris, vel dicitur planicies illa super quam onera feruntur.

Jacia alba, scabiosa.

¶ **Jacia nigra,** matfelonn[9].

¶ **Iarus,** barba aaron, pes vituli, idem; cornuta habet folia: i. ȝekesterse[10].

¶ **Iabrot,** i. radix mandragoræ.

¶ **Jacinctus** equivocum est ad lapidem et florem.

¶ **Ydropisis**[11] est defectus virtutis digestivæ in epate inflationem membrorum generans.

¶ **Idromel**[12] fit ex melle et aqua frigida sine omni decoctione, multociens tamen sumitur pro mulsa.

¶ **Idromel** sic fit, recipe ii. partes aquæ et tertiam mellis. Quidam autem dicunt quod hydromelle et succo macianorum[13] est commixtum.

¶ **Ydroleon**[14] fit ex oleo olivarum et
¶ aqua, ita ut sint ii. partes aquæ et tertia olei.

¶ **Ydrogogum**[15], i. purgans aquosos humores, et dicitur ab ydor quod est aqua et agos quod est ducere, quasi educens aquosos humores.

¶ **Ydrophouia**[16] dicuntur timentes
¶ aquam. Ydor enim grece latine dicitur aqua, et phouos metus.

¶ **Iersa** autem proprie fit de iaro et serpentaria, cerusa vero de plumbo, quæ pessima est, corrumpit autem dentes et facit os fetere.

¶ **Ierse,** i. ceruse.

[1] ἀσπλήνιον, milt-waste, σπληνοδάπανος, Nic. Myreps, viii. 82; cf. Plin., Hist. Nat., xxv. 5; and Earle, E. P. N., p. 33, *Spimon, vel reverion,* brun-wyrt (probably *Splenion vel Teucrion*). [2] Anemone, ἀνεμώνη. [3] Earle, E. P. N., p. 90. [4] Earle, E. P. N., p. 42, *Avencia,* avence, hare-fot; and also p. 5, *Leporis pes,* ꝑ is Haran hig. [5] From the shape of the leaf. [6] See post sub Ippia. [7] ὕαλος. [8] ὠμοπλάτη. [9] Frequent in Torriano's Dict. for knapweed. [10] Identical in sense and derivation with *wakerobin* and *cuckoopintle*; ȝekes = Ger. Gaukes. [11] ὑδροπίασις, hydropisis, Plin. Hist. Nat., xx. 3. [12] ὑδρόμελι. [13] See post sub Mala maciana. [14] ὑδρέλαιον. [15] ὑδραγωγόν. [16] ὑδροφοβία.

¶ **Yera**[1] interpretatur sacra, inde yeralogo[2], yerapigra i. sacra amara, pigra[3] enim interpretatur
¶ amarum, et yera rufini et alia hujusmodi.

¶ **Illafeos,** i. bardona[4] sive lappa inversa quod idem est.

¶ **Yliaca**[5] est passio intestinorum gracilium cum constipacione ventris et frequenti vomitu et dolore vehementi.

¶ **Inpetigo** est scabies sicca.

¶ **Inopos**[6] est color urinæ vergens in nigredinem ut vinum nigrum.

¶ **Incuba** solsequium cicoreaque sponsaque solis.

¶ **Incubus**[7] nomen est morbi.

¶ **Jovis barba**[8], semperviva idem.

¶ **Ypericon**[9], herba Sancti Johannis.

¶ **Ipoquistidos**[10] est succus fungi qui nascitur ad pedem rosæ caninæ.

¶ **Ippia**[11], i. morsus gallinæ, hujus autem duæ sunt species s. major et minor.

¶ **Ippia major,** i. pimpernella cum flore rubeo.

¶ **Ippia minor,** i. chikenmete.
Ippia gallinæ mors est morippia morsus.

¶ **Ypocondrium**[12] est locus sub teneritate costarum, et dicitur ab ypos quod est sub, et condrion[13] costa.

¶ **Ypostasis** est superfluitas terciæ digestionis, et sic dicitur quasi substans.

¶ **Yringus,** saliunca idem.

¶ **Yris** purpureum florem (in modum azuri) gerit, yreos album :
Gladiolus croceum, sed spatula fetida[14] nullum.

¶ **Yris illirica,** i. gladiolus ortensis.

¶ **Yrinum**[15] **olivum,** i. de yri illirica.

¶ **Yri,** i. radicis quæ yreos appellatur.

¶ **Ysopus**[16] **humida** est sordities aggregata super lanam yliorum ovium, vel lana non lota decocta in aqua et inde residente erit pinguedo viscosa quæ dicitur ysopus humida.

¶ **Ysopus cerotum,** succus lanæ succidæ per decoctionem extractus.

¶ **Ysopus**[17] **agrestis,** satureia idem.

[1] *ἱερά*, a nostrum or receipt, see post, p. 44. [2] *ἱερὰ Λογαδίου.* [3] *πικρά*, aloe. [4] Burdock; see ante Bardana. [5] Lat. ilia. [6] *οἶνοψ, οἰνωπός.* [7] Nightmare in the mythological stage. [8] Earle, E. P. N., p. 47, *Jovis barba*, jubarbe, singrene; Fuchs, H. S., p. 40. [9] *ὑπέρεικος*; cf. *ἐρείκη*, heath. [10] *ὑποκιστίς.* Cf. Earle, E. P. N., p. 47, *Ypoquistidos*, hundes-rose. According to Gerarde (Lond. 1636), p. 1281, the Holly Rose is called in Greek *κίστος* or *κίσθος*, in Latin *rosa sylvatica*, and of divers *rosa canina*, but not properly. The fungous excrescence growing from its root is called *ὑποκιστίς* and also *κύτινος*; it is (p. 1275) sometimes yellow, sometimes green, sometimes white, and from it is extracted a juice called in shops Hypocistis. [11] Earle, E. P. N., p. 59, *Hec Ipia*, chekyn-mette; also p. 65, *Hoc morsuspoli*, a schykyn-w . . . , which is doubtless *morsus pulli*; p. 46, *Intiba*, muruns, chikne-mete, where something has got wrong in *Intiba*; also p. 33, *Muronis*, cicena mete. [12] *ὑποχόνδριον.* [13] *χόνδρος.* [14] Fuchs, H. S., p. 869. [15] *ἴρινον.* [16] *οἰσύπη*; cf. Plin., Hist. Nat., xxix. 2. [17] *ὕσσωπος.*

¶ **Ysculi**[1] sunt vermes terræ i. lumbrici.

¶ **Ysofagus**[2] est via cibi in gutture, vel sic,

¶ **Ysofagus** est membrum oblongum rotundum carnosum, a radicibus linguæ incipiens usque ad meri, i. os stomachi, protensum.

¶ **Ysinon** est inter ysofagum et tracheam arteriam.

¶ **Yekesterse**[3], barba aaron, pes vituli.

¶ **Inguines** sunt partes ex utraque parte pectinis sub umbilico ubi s. conjunguntur coxæ hanchis. Ibi nascuntur bubones inferiores quæ sunt emunctoria epatis sicut subassellæ cordis.

¶ **Iusquiamus**, an. henebon[4], cujus est triplex maneries alb. ruf. et nig. sed nigra est mortifera, aliæ duæ competunt medicinæ.

¶ **Jujube**[5], i. poma Sancti Johannis, fructus est calidus et humidus in primo gradu.

¶ **Jumex**, i. vacca juvenis.

¶ **Juniperus**, an. quikentre.

¶ **Grana Juniperi**, uva et semen ejusdem.

Kalendula est herba crescens in hortis portans florem rubeum vel croceum de quibus floribus faciunt sibi juvenculæ coronas, solsequium idem.

¶ **Katarticum**, i. laxativum.

¶ **Kacabre**[6], i. lambre.

¶ **Karabe**, i. vernix.

¶ **Kartamus**[7] est semen croci orientalis.

¶ **Kannus**, caysel.

¶ **Karmen** } i. siler montanum.
¶ **Kermon** }

¶ **Keysim**, i. levisticum.

¶ **Kerse**, i. cinamomum.

¶ **Kekingi**[8] species est solatri.

¶ **Kebuli** species est mirabolanorum.

¶ **Keiri**[9], i. violaria. Crescit super muros cum floribus croceis in Aprili.

¶ **Kyanos**[10] est color urinæ varius, mixtus ex albo nigro et rubeo, vel est color ut purpura.

¶ **Kylis**[11] succus, et kylis vena quædam.

¶ **Kyst**[12], i. st. i. et ß.

Lapacium[13], an. dock, hujus sunt ii. species s. acutum et rotundum. Quando simpliciter acutum intelligitur.

¶ **Lappa major**, i. bardona[14].

¶ **Lappa incisa**, i. agrimonia.

¶ **Lana succida**[15], i. non lota.

¶ **Lactuca agrestis**, i. scariola[16].

[1] σκώληξ? Cf. Serapion, p. 284, 'Cheratin id est ysculi, vel lumbrici terreni.' [2] οἰσοφάγος. [3] See ante sub Iarus. [4] Earle, E. P. N., p. 47, *Jusquiamus*, chenille, hennebone; i.e. *Hyoscyamus*, henbane (Ger. Bohne = κύαμος). [5] ζίζυφον. [6] See ante Cacabre. [7] κνῆκος, see Gerarde. [8] Alkakengi. [9] Wall-flower, cheirantha cheiri. Fuchs, H.S., p. 512, 'officinis Mauritanâ voce Cheiri vel keirin appellatur.' [10] κυάνεος. [11] χυλός. [12] An Arabic measure; see Holyoke. [13] λάπαθον. [14] Earle, E. P. N., p. 46, *Lappa*, bardane, clote; i.e. *Arctium Lappa*. [15] See ante sub Ysopus. [16] Scariola, Fuchs, H. S., p. 742.

¶ **Lactuca silvestris,** i. endivia.

¶ **Lac papaveris,** i. opium.

¶ **Lacca** est gumma herbæ.

¶ **Laccarides** [1], semen laureolæ.

¶ **Ladanum** [2] dicitur nasci de rore celi, unde dicitur quod ladanum est jus coagulatum cadens super prunas, et est calidæ et siccæ complexionis.

¶ **Lactucella,** endivia, scariola, sowethistel idem sunt secundum quosdam.

¶ **Labrum veneris** [3], an. wokethistel [4].

¶ **Lapis armenicus** dicitur a regione illa.

¶ **Lapis lincis** [5] dicunt quidam quod fit de urina lincis tempore petulantiæ, quæ induratur in lapidem.

¶ **Lapis judaicus,** i. agapis vel agatis [6].

¶ **Lasar** [7], i. asafetida.

¶ **Lactarides** [1] sunt catapuciæ [8] secundum quosdam.

¶ **Lepida** [9], i. squama, inde

¶ **Lepidos calcis** [10], i. squama sive batitura eris.

Leucopiper, i. piper album. Græci autem pro albo pipere accipiunt quoddam minutum planum sine rugis quod invenitur in pipere nigro, sed apotecarii nostri pro eo utuntur quibusdam cathapuciis [8] magnis.

¶ **Lentigo** super aquam crescit, an^o. enedmete [11].

¶ **Lempnias,** auripigmentum idem.

¶ **Lienteria** [12] est fluxus ventris quando qualis cibus recipitur talis emittitur, et dicitur lienteria a levitate interiorum i. intestinorum, ideo cibus cito labefacit a stomacho.

¶ **Lignum crucis,** i. viscus quercinus,

¶ **Lingua passerina,** i. poligonia vel centinodium.

¶ **Lingua arietis** [13], i. arnoglossa.

¶ **Lingua agni,** i. plantago.

¶ **Lingua avis** [14], herba quædam, et quandoque accipitur pro semine fraxini.

¶ **Lingua avis,** i. stichewort i. pigle.

¶ **Lingua cervina,** scolopendria idem.

¶ **Litargia** [15] est passio capitis in parte posteriori subter craneum, vel sic, **litargia** est oblivio mentis quæ fit ex flemate [?] replente partem cerebri superiorem.

¶ **Litargia** dicitur oblivio cum sompno, et a quibusdam dicitur subeth [16].

[1] Earle, E. P. N., p. 7, *Lacterida* (=τιθύμαλλος γαλακτίτης); and p. 29, *Lacyride*, lib-corn; also id. p. 77. [2] λήδανον—so that prunas must mean λῆδον. [3] Venus's Laver, or Bason, the Teasel, from holding water, which procured for it the name Dipsacus. Fuchs, Hist. Stirp., p. 251. [4] Perhaps *walk-thistle;* It. gualcare; and *walker*, a fuller. [5] λυγκούριον as though from λυγκὸς οὐρός; see Pliny, Hist. Nat., xxxvii. 2. [6] Achates, agate. [7] Plin. Hist. Nat., xix. 3, Laser, the juice of the *laserpitium*, or *silphium* of Cyrene; cf. Herod., iv. 169. [8] Spurge, καταπότια. [9] λεπίς. [10] λεπιδόχαλκος=λεπὶς χαλκοῦ, Diosc. v. 89, 90. [11] I. e. Duck-meat. Ened, Lat. anas, Ger. Ente; cf. Promptorium Parvulorum, p. 140, 'Lenticula, endemete, for dookelyngys.' The word has almost entirely disappeared—its last trace being in the *d* of *drake* (enterik). [12] λειεντερία. [13] Lamb's tongue Plantain. [14] It. lingua d' uccelli, for the keys of the ash; Torriano. [15] ληθαργία. [16] See ante Asubeth.

¶ **Lilium celeste,** cujus radix dicitur yreos.

¶ **Linochides**[1], i. mercurialis.

¶ **Libanotides**[2], i. ros marinus.

¶ **Liquiricia,** i. glicoricia idem.

¶ **Lilifagus,** salvia agrestis idem.

¶ **Ligustrum** est quasi agreste lilium, i. flos minoris volubilis[3] ascendens sepes.

¶ **Ligustrum,** i. corrigiola[4] idem.

¶ **Licium**[5] fit de succo caprifolii, sed non fit apud nos.

Litargirum est fæx auri sive argenti sive eorum spuma, est quando simpliciter auri.

¶ **Lilium aquaticum,** an. edocke[6]; flos ejus nenufar.

¶ **Lignum aloes,** i. lignum amarum.

¶ **Limphaticus**[7], i. lunaticus.

¶ **Linaria,** i. wilde flax.

¶ **Lollium,** zizannia[8] idem.

¶ **Locium,** i. urina.

¶ **Lohoc**[9], i. confectio quæ lambi dicitur.

¶ **Luf**[10], i. herba serpentaria.

¶ **Lupinus,** faba egiptiaca.

¶ **Lumbrici,** vermes longi terrestres.

¶ **Lumbi** sunt carnes illæ musculosæ quæ spinæ adhærent et etiam renibus a dextra et a sinistra.

Malabatrum[11], folium paradisi idem, latum habet folium et subalbidum boni odoris, quod invenitur in paludibus Indiæ.

¶ **Maratrum**[12], feniculus, tam semen quam herba.

¶ **Macropiper,** i. piper longum.

¶ **Magnes** lapis est qui et adamas dicitur et diamas, i. durissimus ille lapis.

¶ **Malum granatum**[13] } idem.
¶ **Malum punicum** }

¶ **Mala maciana**[14] } idem sunt secun-
¶ **Mala silvestria** } dum quosdam,
¶ sed intellige quod mala maciana sunt mala usualia et domestica.

¶ **Mala citonia,** cottana idem, coyns[15].

¶ **Malum** quando simpliciter de pomo usuali intelligitur.

¶ **Mala granata** dulcia habent grana rubea.

¶ **Mala granata** simpliciter acetosa intelligimus.

[1] Perhaps *λινόζωστις*, Fuchs, H. S., p. 529. [2] *λιβανωτίς*. [3] Convolvulus minor. [4] From *corrigia*, a little shoe-latchet, which, however, is properly knot-grass (Polygonum); cf. Fuchs, H. S., p. 676. Here, however, Bind-weed (Convolvulus) is meant, and perhaps the identification may have been helped by deriving ligustrum from ligare. In Earle's E. Plant Names *Ligustrum* is called hunisuge (p. 19), hunisuce (p. 30), and triffoil, hunisuccles (p. 46); it is also glossed as primerose (p. 59), and cowyslepe (p. 63). Virgil's 'alba ligustra' (Ecl. ii. 18) has received more than one interpretation. [5] *λύκιον*. [6] I.e. water-dock; cf. Earle, E. P. N., p. 16, *Nimphea*, ea-docca. [7] Lymphaticus, perhaps affected with hydrophobia. [8] *ζιζάνια*. [9] An old word equivalent to linctus, see Fœsius, Pharmacop. Bas. 1561, p. 349. [10] *λούφα*, Diosc. ii. 197. [11] *μαλάβαθρον*, possibly areca nut. [12] *μάραθρον*. [13] Pomegranate, Earle, E. P. N., p. 55. [14] Earle, E. P. N., p. 18, *Malus matranus*, surmelst apulder; also p. 22, *Metianum*, milisc æppel. [15] See ante sub Cottana.

¶ **Martha,** i. valeriana.

¶ **Maculatum trifolium.** mellelotum idem est.

¶ **Macedonicum**[1], alexandrinum idem.

¶ **Malum terræ**[2], ciclamen.

¶ **Mazakata,** tucetum[3], hilla, vulgaliter salsicia[4], i. sausither.

¶ **Malagma**[5] est mollificativum saniem prohibens.

¶ **Marcilia,** i. folia lupina.

¶ **Maraharer,** i. caper.

¶ **Mabatematicon** vel ¶ **Mabathemtis** } i. succus caliculi agrestis.

¶ **Majorana**[6], persa samsucus[7].

¶ **Mater herbarum**[8], arthemesia idem.

¶ **Mavaviscus**[9], altea idem.

¶ **Mater silvarum**[10], i. caprifolium.

¶ **Manna** est quoddam dulce quod fit de rore cadente super quasdam herbas vel arbores certis temporibus.

¶ **Mandragora** herba est similis consolidæ majori in foliis, sed majora sunt et spissiora et parum ¶ aspera. De pomis autem mandragoræ fit oleum mandragoratum.

¶ **Mastix** gumma est.

¶ **Marubium,** prassium[11] idem, an. horehoune, et dicitur marubium album, aliud autem est marubium rubium sive nigrum quo non utuntur moderni medici.

¶ **Marmor album,** i. alabaustrum.

¶ **Matricaria,** arthemesia idem.

¶ **Maguderis,** malva crispis[12], planta leonis idem.

¶ **Macis**[13] non est flos musca muscatæ ut quidam credunt, sed adhæret ipsi nuci muscatæ, circum quidem juxta ramum, ut potest videri in avellana.

¶ **Melissa** herba est quæ a quibusdam dicitur baume.

¶ **Melissa,** herba pigmentaria idem, an. medewort[14] secundum quosdam.

¶ **Mentastrum,** menta agrestis idem.

¶ **Mespyla** sunt fructus, meyles[15] idem.

¶ **Menta romana,** herba Sanctæ Mariæ.

¶ **Melanopiper,** i. piper nigrum.

¶ **Meratum vinum,** i. purum.

¶ **Merdasengi,** i. litargiri, secundum alios plumbum ustum ablutum.

¶ **Melachion,** i. opium.

[1] I.e. Petroselinum; cf. Earle, E. P. N., p. 43, *Closera*, alisaundre, wilde percil. [2] Earle, E. P. N., p. 73, *Cyclaminos*, eortheppel; cf. also pp. 11, 78. [3] Pers. Satt. ii. 42. [4] Sausages. [5] *μάλαγμα*, it occurs twice in Professor Earle's lists. [6] Marjoram. [7] Its Italian name according to Fuchs, H. S., p. 733, Sansucco Persa. Sambucus (elder) and *σάμψυχον* (marjoram) are constantly confused; cf. Earle, E. P. N., pp. 9, 33, 82. [8] Earle, E. P. N., p. 26, *Artimisia*, mug-wyrt, merherbarum; cf. also p. 13. [9] Malvaviscus; malva and hibiscus. [10] Earle, E. P. N., p. 44, *Mater silva*, chev[r]efoil, wudebinde; cf. Fuchs, H. S., p. 710. [11] *πράσιον*. [12] Earle, E. P. N., p. 36, *Malva crispa*. [13] Mace; *nux muscata* is the nutmeg. [14] Earle, E. P. N., p. 13, *Malletina*, mede-wyrt; cf. also pp. 43, 78, and 80. [15] Earle, E. P. N., p. 53, *Hec mesculus*, mele-tre.

¶ **Mellicratum** idem est quod mulsa,
¶ sed quidam mellicratum exponunt pro melle et vino, quod craton interpretatur vinum.

¶ **Menta aquatica,** an. horsment.

¶ **Mellilotum,** trifolium aquaticum idem. Similis est sulfuratæ in foliis sed melius redolet, facit autem vaginas semine plenas, cujus semen dicitur corona regia.

¶ **Men,** peucedanum, feniculus porcinus, idem sunt. Herba est similis feniculo sed tortuosa.

¶ **Men,** i. anetum agreste.

¶ **Mentula,** an. gollan, apium emoroidarum idem.

¶ **Meri** sive **ysofagus** est via cibi in collo.

¶ **Melancium**[1], nigella idem.

¶ **Millefolium** dicitur supercilium Veneris.

¶ **Millefolium minus,** ambrosia quæ satis est odorifera.

¶ **Micha** dicitur medulla ossium spondilium.

¶ **Mirix** } idem, bruer[2] heath, sive
¶ **Mirica** } genesta.

¶ **Mirmix**[3], sive **mirmicia,** formica.

¶ **Mirmicoleon,** i. leo formicarum.

¶ **Mirtus** sive **mirta** frutex est.

¶ **Mirtillus** autem semen mirti est, an. bloberi secundum quosdam, et a mirto sive mirtillo vinum et olivum mirtinum.

¶ **Mirath** est quidam paniculus sicut pinguedo subtilis extensa circa intestina ad modum cujusdam rethis.

¶ **Milvago,** gariofila agrestis, asara baccara idem sunt.

¶ **Milium solis,** palma Christi, gromil idem.

¶ **Medo**[4] vel **medus,** quasi melos dicitur, et est potus confectus ex melle et aqua et optime decoctus.

¶ **Morella**[5] sive **maurella,** solatrum, uva lupina, strignum idem sunt.

¶ **Morellæ** species quædam dicitur solatrum mortale, cujus flos est niger et fructus rubeus. Est et aliud solatrum ventaticum.

¶ **Mor,** i. mirra.

¶ **Morfea** est cutis fœdacio maculosa.

¶ **Morbilli** et **variolæ** sunt quædam apostemata sicut pustulæ parvæ supra totam cutim.

¶ **Mora rubi,** blakeberien.

¶ **Modius** est mensura librarum lx.

¶ **Muscus,** nomen est equivocum ad idem, aromaticum et ad illam lanuginem quæ vestit arbores et similiter vestit lapides torrentes.

¶ **Musteleon,** i. olivum mustelinum a musto dictum.

¶ **Murion**[6], auricula muris idem.

¶ **Muche,** i. bdellium.

[1] *μελάνθιον.* [2] Cf. Fr. bruyère, quasi brogaria; see Earle, E.P.N., p. 18, *Marica, vel brogus,* hæð. [3] *μύρμηξ.* [4] Mead. [5] 'Contrahit a Mauro nomen maurella,' Neckam, De Laud. Div. Sap., vii. 271; with uva lupina cf. Earle, E. P. N., p. 83, *Walupia,* electre; also p. 14, *Strumus, vel uva lupina,* niht-scada; and p. 51, *Hoc strigillum,* morelle. Strignum is *στρύχνον.* [6] Cf. *Muruns,* Earle, E. P. N., p. 33, also p. 46.

¶ **Murca**[1] est fæx olei inferior et est inutilis.

Mulsa est potus factus ex viii partibus aquæ et nona mellis despumati, et coquitur ad consumptionem tertiæ partis.

¶ **Mummia** quiddam est quod invenitur in sepulcris Babiloniorum[2].

¶ **Musteolum** est quoddam oleum de musco et aliis speciebus aromaticis factum.

Nasturcium, tam herba quam semen.

¶ **Nasturcii** duplex est maneries, est enim nasturcium aquaticum et est ortolanum, sed quando simpliciter ortolanum intelligitur, aquaticum vero dicitur cresso ovis, senacio ovis.

¶ **Napi silvestris,** i. rapistri.

¶ **Napi,** i. semen sinapis.

¶ **Nape** vel **Napia,** semen sinapis.

¶ **Napta**[3], petroleum rubei coloris.

¶ **Nardileon** est olivum de spica nardi.

¶ **Nardus celtica,** i. spica celtica.

¶ **Nardostachium**[4], spica nardi idem.

¶ **Narconticum medicamen,** i. stuporiferum.

¶ **Nascale** equivocum est ad pessarium et ad suppositorium.

¶ **Nasale** instrumentum injectorium dicitur.

¶ **Nausea** est voluntas evomendi sine effectu.

¶ **Nenufar** est flos ungulæ caballinæ aquaticæ, vel est lilium quod crescit in aquis et habet folia lata supernatantia aquam.

¶ **Nefresis** renum est dolor, sive lumborum. Inde nefretici.

¶ **Nepta** est herba de qua impregnantur catti[5].

¶ **Nepita** dicitur calamentum minus.

¶ **Nera** arbor est quæ fert cerasa nigra.

¶ **Nitrum** lapis est albus et salsus.

¶ **Nigella**[6], i. zizannia, cocle.

¶ **Noctilopa**[7] est passio in qua debilitatur visus a vespere in antia.

¶ **Noli me tangere** est apostema venenosum faciei.

[1] See Amurca. [2] Babiloniorum here seems to mean Egyptians. In the body of the MS. f. 259, rev. we read, 'Mummia est quædam species quæ in sepulcris mortuorum reperitur. Solebant enim antiqui corpora mortuorum balsamo vel mirra condire ad conservacionem corporum a corrupcione, et apud paganos adhuc ita fit præcipue circa Babiloniam, ubi est copia multa balsami, et hoc faciunt maxime circa cerebrum et spinam, unde sanguis ad cerebrum calore balsami trahitur et excoquitur. Similiter cerebrum aduritur et desiccatur et in mummiam transmutatur. Similiter circa spinam mummia invenitur. Est autem eligenda quæ nigra est et lucida et solida et fetida. Subalbida quidem et obscura et non fetida et quæ facile pulverizatur abjicienda est. Mummia calida est et sicca in secundo gradu. Et habet virtutem constringendi, unde valet contra fluxum sanguinis narium et contra vomitum sanguineum et etiam contra dissinteriam et ad multa alia.' *νάφθα.* [4] *νάρδου στάχυς.* [5] Catmint. [6] Hence Neele. Earle, E. P. N., p. 42, *Zizania,* neele, cockel. Fr. nielle. [7] *νυκτάλωψ,* apparently with Galen's interpretation.

¶ **Nucleus,** quando simpliciter de nucleo pineæ intelligitur.

¶ **Nux pontica,** avellana idem.

¶ **Nux romana,** i. cakabre.

¶ **Nux mirifica,** nux muscata idem.

Obtalmia est apostema calidum oculi.

¶ **Oceum** [1], i. folliculus testiculorum.

¶ **Ocitacio** [2] fit ex fumo et ventositate musculos gulæ replente.

¶ **Oculus Christi,** i. centrum galli.

¶ **Oculus Christi** similis est oculo consulis nisi quod redolet illa non et habet florem citrinum.

¶ **Oculus licii,** i. volubile majus, i. caprifolium.

¶ **Oculus lucidus,** i. licium.

¶ **Oggi,** i. accorus.

¶ **Olivum** quando simpliciter olivarum intellige.

¶ **Olivum de been,** i. olivum de pipere albo.

¶ **Oleander** sive **oleaster** arbor est, s. oliva silvestris.

¶ **Olei ciprini,** i. de cipresso.

¶ **Omentum,** zirbus, abdomen, sagimen, arvina, auxungia idem sunt, quando simpliciter porcina intelligitur.

¶ **Opii** tres sunt species s. tebaicum, tranense [3] et opium miconis [4]. Opium quando simpliciter tebaicum intelligitur, et id est forcius narconticum, et fit de lacte papaveris nigri.

¶ **Opopanac** [5] gummi est cujusdam ferulæ.

¶ **Opium quirinacium** [6], asafetida idem.

¶ **Opirus,** panis est mundus a furfure.

¶ **Opocissi** [7], i. gummi ederæ.

¶ **Opobalsamum,** i. succus balsami viz. ipsum balsamum.

¶ **Origanum** secundum quosdam idem est quod pulegium majus, videlicet regale.

¶ **Origanum** et pulegium assimilantur, differentia tamen patet in hoc versu,

Rubet in origano stipes, viret in calamento.

¶ **Orion,** centinodium idem.

¶ **Orobus** [8] sive **orobum** est pisa agrestis, s. muspese.

¶ **Ornix** [9] est perdix vel gallina silvestris.

¶ **Orexis** [10], i. vomitus exiens ab ore.

¶ **Orexia, -xiæ,** i. multa comestio vel nimium desiderium comedendi.

¶ **Osmunda** herba est, an. everferne [11].

¶ **Osteum,** i. bursa testiculorum.

¶ **Ova appala** [12], i. sine pelle vel sorbilia.

¶ **Ova crapula,** i. aqua cocta vel frixa.

¶ **Oxigalac,** i. lac acetosum.

¶ **Oxifenicia,** i. tamarindi, i. dactalus acetosus [13].

[1] ὄσχεον. [2] Oscitatio. [3] Cf. the body of the MS. fol. 261, 'quod apud Tranensem civitatem Apuliæ fit.' [4] μήκωνος. [5] The juice of πάναξ or πάνακες. [6] Cyrenaicum, see ante sub Lasar. [7] κισσός. [8] ὄροβος. [9] ὄρνις. [10] ἔρευξις. [11] Ever = Ger. Eber, boar; cf. Earle, E. P. N., Efer-fearn, p. 14; and also pp. 6, 28, 29, 31. [12] φὰ ἁπαλά, Diosc. ii. 54. [13] Date, δάκτυλος, the fruit of the φοίνιξ.

¶ **Oxilapacium**[1], i. acedula, soure-dock.

¶ **Oxyndrele,** i. selfhele.

¶ **Ozimum,** i. semen basiliconis.

¶ **Ostrea**[2], piscis degens in concha.

Paripleumonia[3] sive **paripleumonion** apostema calidum pulmonis est.

¶ **Panis cuculi**[4], alleluia idem.

¶ **Palma Christi,** grana solis idem, stipitem habet quadratum sed viride[m], herba autem matricis stipitem similiter habet quadratum sed rubeum.

¶ **Passula,** uva passa idem.

¶ **Panis porcinus**[5], ciclamen idem.

¶ **Paciencia**[6] herba est, i. aristologia.

¶ **Persicaria minor,** an. colerage[7].

¶ **Pampinus,** folia vitis.

¶ **Paliurus,** cicer domesticus, vel sic,

¶ **Paliurus,** an. heth.

¶ **Panaricium**[8], apostema calidum in extremitatibus digitorum.

¶ **Paratella**[9], i. mellilotum.

¶ **Pastinaca,** an. skirwhite.

¶ **Paritoneon**[10], est locus inter anum et pudenda.

¶ **Parocide**[11], tumores circa aures.

¶ **Peucedona,** feniculus porcinus.

¶ **Peucedona**[12], i. cammoc secundum quosdam.

¶ **Pes leporis**[13], avancia idem.

¶ **Pes vituli**[14], i. yekesterse.

¶ **Pes corvi**[15], i. apium emoroidarum.

¶ **Pes leonis,** similis est pedi corvi.

¶ **Pes leonis,** i. pentafilon secundum quosdam.

¶ **Pes ancipitris**[16], i. columbina.

¶ **Petrocelinum macedonicum,** stanmarche idem.

¶ **Peristerion**[17], i. vervena.

¶ **Pedicon,** i. epileucia.

¶ **Pepones**[18], i. melones.

Petraleum[19], i. olivum quod resudit de petra.

¶ **Petra vini,** i. tartarum.

Pessarium est equivocum tam ad instrumentum quam ad injectum.

¶ **Petala,** cortices tritici.

Pecten equivocum est ad locum circa membra venerea et ad id instrumentum dentale, vel sic, per **pectinem** intelligimus illum locum qui est inter virilia et ventrem.

¶ **Pelvette**[20], mouser.

Perforata, herba Sancti Johannis.

[1] *ὀξυλάπαθον.* [2] Oyster. [3] *περιπλευμονία.* [4] Wood-sorrel; cf. ante Alleluia. [5] Sow-bread. [6] Cf. Aristologia. Patience is Monk's Rhubarb. [7] It has an equivalent English name. [8] *παρωνυχία*, It. panariccio, whitlow. [9] Generally Paratella is Dock, hence Fr. parelle; cf. Earle, E. P. N., p. 58, *Hec paradilla*, a doke. [10] *περιτόναιον.* [11] *παρωτίδες.* [12] Probably from its prickles; Gr. *πευκεδανός.* [13] Cf. ante Harefote. [14] See sub Iarus. [15] Pilewort Crow-foot = Ranunculus Ficaria. [16] Accipitris. [17] *περιστερεών.* [18] *πέπονες.* [19] Petroleum. [20] Earle, E. P. N., p. 43, *Pilosella*, peluselle, mus-ere.

℄ **Pleumonia,** pulmonis est vitium cum dolore vehementi et suspirio.

℄ **Pes pulli** } idem, purcelan.
℄ **Portulaca** }

℄ **Pionia agrestis,** celidonia.

℄ **Piganum**[1], semen rutæ agrestis [vel herba[2]].

℄ **Piretrum,** radix est acutum multum.

Pix liquida } idem, terpiche.
℄ **Picula** }

Piper album non habemus, sed
℄ loco ejus ponunt quidam catapucias.

Pistacia[3] est fructus similis avellanis.

℄ **Pix,** picis multa sunt genera sed quando simpliciter de navali intelligitur.

Pinea, fructus arboris est quæ voca-
℄ tur pinus.

Pituita est viscosus humor in ore conglutinatus.

℄ **Pituitas** est frigidus et viscosus humor existens in spiritualibus.

Pipiones[4] sunt pulli columbarum.

℄ **Pix alba,** rosin idem.

Pigre, i. aloe.

℄ **Pimpinella** assimilatur minori saxifragiæ.

Pigle[5], i. stichewort.

℄ **Piretrum,** pelestre idem.

Pix greca, i. colofonia.

℄ **Pigmentarii** dicuntur qui species vendunt conterunt et conficiunt.

℄ **Polium**[6] **montanum** habet folia circa stipitem ut ysopus, et ejus folia spissa sunt et dura quibus utimur. Et polium odoriferum est, et ejus loco poni potest radix genestæ.

Policaria[7] duas habet species, s. major et minor. Major frutex est, minor herba, utraque arcet pulices. Item policaria folia habet fissa ut dens leonis.

℄ **Poligonia,** i. lingua passerina. Hæc est illa herba quam yrundines portant pullis suis cum perforantur oculi eorum cum acu et sic recuperant visum; geniculata idem, proserpina idem.

℄ **Potentilla,** valeriana idem.

Ponfiligos[8], i. batitura eris, vel fu-
℄ ligo de fornace eris.

Polipodium, filix quercina.

℄ **Pomum citrinum**[9], citrum idem.

Ponfil[igos[10], . . . os]mus secundum quosdam.

℄ **Pod[agra lini,** cusc]uta idem, an. doder.

Porus[11] equivocum est ad parvum foramen, et callosum[12] id quod nascitur inter fracturas ossium vel hujusmodi.

[1] πήγανον. [2] In a later hand. [3] See ante sub Fisticus. [4] Pigeons. [5] Pigle, pagle, paigle seems to be the regular old name for cowslip (cf. Gerarde and Parkinson). This, from its use in affections of the joints, is called Herba paralysis and Arthritica. It is quite possible, therefore, that it may be referred to in Earle, E. P. N., p. 30, *Eripheon*, liðwyrt; see Lingua avis. [6] Pulegium. [7] Pulicaria. [8] πομφόλυξ, Diosc. v. 85. Batitura, see ante. [9] Lemon. [10] See Batitura ferri. [11] πόρος. [12] πῶρος.

¶ **Pollen** dicitur subtilis farina cujuslibet grani panifici, [quando?] simpliciter de tritico.

Polenta pu[. . .], farina tritici.

¶ **Ponticum,** i. acerbum.

¶ **Plectora**[1], **cacochima**[2], nomina sunt replecionum [. . .] plectora est replecio intra vasa, [. . .] et corpus plectoricum dicitur corpus repletum multis humoribus. Cacochima autem dicitur replecio extra vasa unde versus

Plectora vasa tamen cacochima concavitates.

Sed auctores indifferenter quandoque utuntur his nominibus.

Pleuresis[3] est apostema in dyafragmate.

¶ **Planta leonis,** flaura idem.

Plumbum ustum, i. cerusa secundum quosdam.

¶ **Placenta** est panis factus de pasca azima i. wastel[4].

Pleuresis vera est apostema in dyafragmate.

¶ **Pleuresis non vera** est apostema in panniculis costarum.

¶ **Priapismus** est immoderata et continua virgæ virilis erectio sine appetitu et desiderio ad coitum.

Precordia apud veteres dicebatur os stomachi.

¶ **Primula veris,** herba Sti. Petri idem, solsequium idem, alia est ab herba paralisi[5].

Prassium[6] dicitur succus herba marubii albi.

¶ **Prassus**[7], secundum quosdam i. porrus, unde colera prassina i. porrina.

Proserpina, i. poligonia, vel corrigiola secundum quosdam.

¶ **Propoleos**[8] est cera alba.

Priapismus est infirmitas quædam

¶ ut supra. Et **priapismus**[9] dicitur herba leporina, satirion idem.

¶ **Psilotrum**[10], depilatorium idem.

¶ **Psidia**[11] cortex est mali granati.

¶ **Pusca**[12] fit ex aqua et vino ut sint ii partes aquæ et tertia vel pusca dicitur vinum secundum.

¶ **Pulmonaria** in saxis crescit ut epatica.

Pupilla est medius punctus oculi ubi est vis videndi. In qua quia parvæ ymagines videntur pupilla appellatur.

¶ **Pulegium montanum,** an. brotherwort[13].

[1] πληθώρη. [2] See ante sub Cacochimia. [3] πλευρῖτις. [4] *Wastel*, fine bread, Chaucer, Prologue to Cant. Tales, l. 147, 'with rostud fleissh, and mylk, and wastel breed;' cf. Fr. gâteau = gasteau. [5] Which has been identified with cowslip, p. 23. [6] πράσιον. [7] πράσον; these words are liable to confusion, cf. Earle, E. P. N., p. 89. [8] πρόπολις. [9] Some form of Orchis; cf. Earle, E. P. N., p. 10, *Priapisci*, þ is Uica per uica, which must be a mistake, perhaps for some word like the gloss on *Satyrion*, þ is Hrefnes leac, p. 21. [10] ψίλωθρον. [11] σίδιον. [12] Posca. [13] Earle, E. P. N., p. 32, *Pollegia*, broðerwyrt, hæl-wyrt, dweorges drostle; where hæl-wyrt or hill-wyrt represents montanum, which again points to a misinterpretation of origanum (ὄρος and χαίρειν, Fuchs, H. S., p. 616, or ὄρος and γάνυσθαι, Holyoke). Dweorges drostle or dwosle (p. 6) is probably Ger. Zwerges Dostlein.

Pultes invenitur quandoque declinabile, declinabile feminini generis, quandoque indeclinabile neutri.

℄ **Pultes**[1] et cathaplasma idem sunt, nisi quod pultes proprie sunt quæ fiunt de farina aqua et oleo sine herbis, et cataplasma dicitur cum herbæ pultibus admiscentur.

℄ **Ptisis**[2] est ulcus pulmonis cum consumpcione totius corporis.

Ptisana succus ordei dicitur.

℄ **Phisica** dicitur a phisis grece, quod est natura latine.

℄ **Phisica** est scientia agens de natura rerum.

Quadrumeron, i. de iiii. miris[3], speciebus.

℄ **Quercula major,** camepiteos idem.

℄ **Quercula minor,** camedreos idem.

Quinquefolium, pentafilon idem.

Quinquenervia, lanceolata, plantago minor idem.

℄ **Quirinacium**[4], asafetida idem.

℄ **Quisquilie**[5], purgamenta tritici.

Rampnus est frutex spinosus ferens rubeos fructus, i. thethorne[6].

℄ **Raphanum,** an. radiche.

Radix quando simpliciter idem. Idem significat quod raphanum usuale.

℄ **Radix arboris Mariæ,** i. atanasia.

Rascacio[7] est aspera sputi eductio vel expulsio.

℄ **Rapistrum,** i. kerloc.

Ragadia[8], i. fissura de sole vel frigore nata in pedibus vel alibi.

℄ **Radicula,** elleborus niger idem.

Rapa, an. nepe.

℄ **Rancla** dicitur quasi replens membrum, i. tumor magnus.

Reubarbarum radix quædam est quæ affertur de barbaria.

Reubarbarum agreste, i. genesta.

℄ **Reuponticum** similiter radix est.

Realgar quidam dicunt quod est quædam vena terræ, alii quod sit confectio quædam.

℄ **Resina,** i. pix alba, rosin.

Resta bovis[9] herba est retinens boves in aratro, an. cammoc.

℄ **Resina** potest appellari omnis gumma a resudo resudas, appropriatur nichilominus ad designandum gummam abietis quando simpliciter invenitur.

℄ **Regina prati**[10], an. moderwort.

℄ **Rizi**[11], granum panificum.

℄ **Ribes,** i. acedula.

℄ **Rosa** duplex est, alba s. et rubea, sed quando simpliciter rubea intelligitur.

Rosa canina frutex est, an. heppebrer[12], ad cujus pedem ut dicitur ypoquistidos[13] nascitur.

[1] Poultice. [2] φθίσις. [3] μέρος. [4] Cyrenaicum, cf. ante sub Lasar. [5] Earle, E. P. N., p. 21, *Quisquilia*, hagan; but this is probably for *Gignalia*; cf. id. p. 19. [6] Earle, E. P. N., p. 20, *Ramnus*, þife-þorn; cf. id. p. xc. Perhaps it may be the Stinking Buckthorn. [7] Cf. It. raschiare. [8] ῥαγάς. [9] Rest-harrow, remora aratri. [10] Earle, E. P. N., p. 43, *Regina*, reine, med-wurt, i. e. meadow-sweet. *Malletina*, id. p. 13, and *Mellauna*, p. 78, are perhaps misreadings of the name. [11] ὄρυζα, rice. [12] Hip-briar. [13] See ante sub Ipoquistidos.

Rob differt a syrupo, nam si succus per se inspissetur tunc dicitur **rob,** sed si ipse inspissetur cum melle vel zuccaro dicitur **syrupus.**

¶ **Rob** aliquando dicitur vinum coctum.

¶ **Rorastri,** vitis alba.

¶ **Rostrum porcinum,** an. sowe-thistel.

¶ **Rodostoma**[1], i. aqua ro[sarum].

¶ **Rodomel** dicitur eo quod succo ro[sarum] mel miscetur.

¶ **Romeri,** i. raphani.

¶ **Rubus** est dictio equivoca ad batum[2] vel ad bedegar[3].

¶ **Rubi** multa sunt genera, sed quando simpliciter ferens mora qui et batus dicitur, licet alii intelligant pro rubo simplici bedegar[3].

¶ **Rubi succus,** i. of bloberi.

¶ **Rubea major,** an. mader.

¶ **Rubea minor,** an. hayrive[4].

¶ **Rumex,** lapacium[5] acutum.

¶ **Rufus** color, an. gray.

¶ **Ruta agrestis,** i. stafisagria secundum quosdam.

Sapa est acetum parum dulce, vel vinum acidum parum dulce, dicitur enim sapa quasi parum saporis habens. vel **sapa** secundum quosdam dicitur vinum coctum.

¶ **Satyriasis** est continua virgæ erectio, cum desiderio et appetitu ad coitum.

¶ **Sahaffa,** i. rubor faciei.

¶ **Saliunca,** wilde popi[6] vel spica celtica secundum quosdam (marg. **calketrappe**).

¶ **Sagapinum**[7], i. gummi pini.

¶ **Sansucus**[8], majorana idem.

¶ **Sanamunda**[9], avancia idem.

¶ **Saponaria,** crowsope[10].

¶ **Sanguis draconis** succus est herbæ.

¶ **Satyrion,** priapismus, herba leporina idem sunt.

¶ **Sarcocolla**[11] gumma est.

¶ **Sapo** fit de forti lexivia et quacunque pinguedine. Saponis multæ sunt species. Sapo spatareuticus vel spatareutus sic dicitur eo quod sic incidit ut spata[12] i. 'ensis' ut.

¶ **Sapo judaicus,** i. sapo mollis.

¶ **Sapo gallicus,** idem.

¶ **Sal,** hujus multæ sunt species s.

¶ **Sal nitrum, sal armoniacum, sal ge**[13], **sal capadocium** et hujusmodi, sed quando simpliciter sal usuale intelligitur.

¶ **Sambucus,** an. hellarne[14].

¶ **Satureia,** tymbra[15] idem, an. saverey.

¶ **Sandarica**[16], i. auripigmentum rubrum.

[1] *ῥοδόσταγμα.* [2] *βάτος.* [3] See ante sub Bedegar. [4] Hayriff, or cleavers. [5] *λάπαθον.* [6] Earle, E.P.N., p. 13, *Saliunca*, wilde-popig; p. 43, *Saliunca*, gauntelée, foxes-glove. [7] *σαγάπηνον.* [8] *σάμψυχον.* [9] In Fuchs, H. S., p. 431, Sanamunda is given as a synonym of Herb Bennet, i. e. Avens. [10] In a later hand. [11] *σαρκοκόλλα.* [12] *σπάθη*, It. spada, Fr. épée. [13] I. e. sal gemmæ, or sal gemma; cf. the MS., fol. 266 verso. [14] Earle, E. P. N., p. 44, *Sambucus*, suev, ellarne; it is generally Ellen, or Ellenwyrt. [15] *θύμβρα.* [16] *σανδαράκη.*

¶ **Sandalus,** hujus tres sunt species s. albus rubius et citrinus. Quando simpliciter citrinus, sed apotecarii nostri quando simpliciter ponunt rubium.

¶ **Sanguinaria,** bursa pastoris idem.

¶ **Salvatella** dicuntur 4 venæ in humano corpore duæ in manibus inter minimum digitum et sibi proximum, et duæ in pedibus in locis similibus.

¶ **Sanicula,** i. wodemerche[1].

¶ **Saccellacio** est cum aliqua medicinalis herba vel avena aut furfur aut hujusmodi ponuntur in sacculo et calefiunt ad ignem et loco applicentur.

¶ **Satimcella** est umbilicus veneris.

¶ **Scissi**[2], i. edera, unde xiloscissi et lignum ederæ et hujusmodi.

¶ **Scordion**[3], i. allium agreste, florem habet blauum. Similis est allio ortolano, florem habet indum, an. crowelek.

¶ **Scabiosa major** habet florem indum,

¶ **Scabiosa minor** album.

¶ **Scala Christi,** i. centaurea.

¶ **Strucnium**[4], i. caulis agrestis.

¶ **Scrofa,** porca, inde dicitur

¶ **Scrofula,** apostema maxime quod nascitur circa collum et sub ascellis et in inguinibus, quod nunquam invenitur solum idem apostema.

¶ **Scofæ** sunt grossa corpora illa s. quæ abjiciuntur ab hiis qui colantur.

¶ **Scariola,** lactucella, lactuca agrestis idem, an. sowethistel.

¶ **Scopa regia,** i. herba Sti. Johannis secundum quosdam.

¶ **Scothomia**[5] dicitur a scothos quod est videre et mias[6] quod est musca, quasi visio muscarum.

¶ **Scolopendria,** i. lingua cervina, spleneon idem.

¶ **Scliros**[7] est apostema ex melancolia cum duricie sine dolore.

¶ **Sextarius** secundum Isidorum, 16 Ethimologiarum[8], est mensura continens li. ii. Alii dicunt quod sextarius continet ʒ. vi. et ß[9].

¶ **Setacul,** i. sigillum Sanctæ Mariæ, vel yringi secundum quosdam.

¶ **Sebel,** venæ rubiæ quæ sunt in albugine oculorum.

¶ **Setanabin,** i. oximel.

[1] Earle, E. P. N., p. 42, *Sanicula*, sanicle, wude-merch, i. e. wild parsley. [2] *κισσός*. [3] *σκόρδιον*, Fuchs, H. S., p. 846, is a sort of water germander, but sellers of simples are too apt to give instead of this innocuous herb the flowers of the Allium sylveste, which can be no other than meadow-saffron. See ante sub Allium agrestre. Crawan leac occurs three times in Earle's E. P. N., pp. 17, 33, 37, and in p. 37 is glossed *Hermodoctula* vel tidolosa. The latter is a Latin disguise of its German name Zeitlose, and it is not improbable that the same plant may be referred to in Earle, E. P. N., p. 47, *Mercurialis*, evenlesten, mercurial. [4] See ante sub Maurella. [5] Probably *σκότωμα*, with a false derivation. [6] *μυῖα*. [7] *σκληρός*. [8] Isid. Etym., xvi. 26. [9] Cf. ante sub Phiala.

¶ **Serpigo** sive **serpedo** est rubor cutis cum pustula, et sic dicitur eo quod serpit per membra corporis, vel sic,

¶ **Serpigo** est intensa impetigo.

¶ **Senecio,** i. carduus benedictus, s. grounswili.

¶ **Senacio,** nasturcium aquaticum, cresso idem.

¶ **Senes** maturat senacio cresso vocatur.

¶ **Serpentaria,** dragantea, cocodrilla, columbrina idem.

¶ **Serpillum** et **herpillum** idem sunt, s. pelestre[1], tamen herpillum quandoque sumitur pro poligonia.

¶ **Sene,** folium arboris est in ultramarinis partibus nascentis.

¶ **Sebesten** fructus est.

¶ **Setacul** secundum quosdam est species bauciæ.

¶ **Serapinum,** i. sinapis secundum quosdam.

¶ **Semissis** est spatium dimidii pedis.

¶ **Sinapisma** est injeccio alicujus pulveris super membrum prius fomentatum.

¶ **Siriacus** est flos malvæ.

¶ **Simila**[2] tritici est medulla, s. farina purissima.

¶ **Siringa**[3] est fistula subtilis cum qua medicina mittitur in vesica.

¶ **Sinthoma**[4] est pravum accidens.

¶ **Simphicum** radix est consolidæ majoris.

¶ **Sigia,** storax liquida.

¶ **Siselci**[5], i. sileris montani.

¶ **Sinoni,** i. semen petrocilini agrestis,

¶ et ejusdem virtutis est cum domestico.

¶ **Sicida,** brionia idem.

¶ **Sileris montani,** sicelei idem.

¶ **Sinapis,** tam semen quam herba, sed quando simpliciter pro semine sinapis [?].

¶ **Sinapis agrestis,** rapistrum idem.

¶ **Sigie,** i. storacis liquidæ.

¶ **Scicia** est ventosa[6], dicta a sitio sitis.

¶ **Simphici,** consolidæ majoris.

¶ **Sicomorus**[7], i. ficus fatua.

¶ **Sicera**[8] est vinum de pomis.

¶ **Sigillum beatæ Mariæ** herba est quæ facit hastam rectam et folia aspera et spissa.

¶ **Sigillum salomonis** hastam inflexam curvam facit, et multa folia rotunda in omni parte, et stipitem in medio folii sicut umbilicus veneris, et folium ejus latum est ut oblatum cum quo missa celebratur.

¶ **Sima**[9] dicitur concavitas epatis.

¶ **Sinantis** interpretatur acutissima præfocacio. Inde quinancia[10] acuta præfocacio, et squinancia minus acuta.

¶ **Sincopus** est cordis defectio.

¶ **Syphac**[11] est pellicula dividens nutritiva a generativis.

[1] Palustre? [2] Cf. Simnel, and Ger. Semmel, It. semolà, Fr. semoule. [3] σῦριγξ. [4] σύμπτωμα. [5] σέσελι. [6] Ventosa, Fr. ventouse, a cupping-glass: see Brachet, Fr. Dict., Isid. Etym., iv. 11, and Juv. Sat., xiv. 58. Scicia must be σικύα. [7] See ante sub Ficus Fatua. [8] σίκερα. The Scholiast cited by Wetstein (St. Luke i. 15) says σίκερα δέ ἐστι πᾶν τὸ μέθην μὲν ποιεῖν δυνάμενον, οὐκ ὂν δὲ ἐξ ἀμπέλου. There are, however, other opinions; see Matthew Poole's Synopsis on St. Luke i. 15. [9] τὰ σιμά τοῦ ἥπατος. [10] κυνάγχη, συνάγχη, quinsy. [11] Cf. ante Dyafragma.

¶ **Sisimbrium domesticum** idem est quod menta.

¶ **Sisimbrium silvestre** idem est quod calamentum.

¶ **Silfia** est asafetida, vel sic,

¶ **Silfium**[1] est ferula cujus gummi est asafetida.

¶ **Simphoniaca,** i. iusquiamus[2].

¶ **Soda,** i. dolor vel lesio in membris capitis.

¶ **Sophone** vene sunt in talo interiores et exteriores.

¶ **Solea,** nomen piscis.

Sobeth[3] est sompnus innaturalis gravis et profundus.

¶ **Smirtus** est betonica.

¶ **Spasmus,** i. nervorum contractio voluntarium motum impediens, vel sic,

¶ **Spasmus** est egritudo nervosa qua moventur nervi ad sua principia, secundum Avicennam.

¶ **Spasmus** est minoracio longitudinis membri ipsius in quantitate naturali, secundum Constantinum.

¶ **Spasmus,** i. crampa secundum quosdam.

¶ **Spinæ sanctæ,** i. rampni.

¶ **Spumæ maris,** i. pumicis vel spongiæ.

¶ **Spica celtica,** saliunca idem.

¶ **Spodium** quidam dicunt esse ebur combustum quod nihil est, sed

¶ **Spodium** est fuligo quæ invenitur in domibus ubi funduntur metalla, quæ postquam ceciderit dicitur esse spodium, coherens vero tecto dicitur ponfiligos, unde Galenus 'nunquam spodio usus sum quia satis habui ponfiligos[4].' Nos tamen utimur pro eo ebore combusto, vel quod melius est loco ejus utimur cinere qui invenitur supra fornaces argentariorum, lavatur autem ut ferrugo.

¶ **Spuma argenti** est litargirum.

¶ **Speragus,** frutex est et spinas facit.

¶ **Spergula,** i. pes columbinus.

¶ **Spuma maris** est una species spongiæ, sed est subtilior et albior, et assimulatur pulpæ coloquintidæ.

¶ **Spina alba,** i. rampnus.

¶ **Spasmus** est extensio vel contractio nervorum et lacertorum ex inanicione vel repletione proveniens.

¶ **Splen pultis** vel **pulti** est quædam superfluitas sanguinea circa

¶ cerebrum pulli equini contenta, quæ in tempore suæ nativitatis per motum sternutationis per nares emittitur et est calidæ et siccæ complexionis.

¶ **Squama eris**[5], i. batitura eris.

¶ **Squilla,** cepa marina idem.

¶ **Squinantum**[6], palea camelorum.

¶ **Stranguria**[7], i. difficultas mingendi.

¶ **Stranguria** est constriccio colli vesicæ cum urina guttatim mingitur.

¶ **Stranguria** interpretatur guttatim urinæ emissio involuntaria.

[1] σίλφιον; cf. ante sub Lasar. [2] Hyoscyamus. [3] Cf. ante Asubeth and Litargia.
[4] De Simp. Med. Fac., ix. 52. [5] Cf. ante Cortex eris. [6] σχοίνανθος. [7] στραγγουρία.

¶ **Stupor** sive **extasis,** i. dormicio ymaginacionis, vel sic,

¶ **Stupor** est dispositio mentis quando instrumenta sensuum ad sensum parata animalem sensu privantur, vel sic,

¶ **Stupor** autem vulgariter appellatur dormicio membri sicut cum aliquis tenuit tibiam super aliam tunc non sentit, nec bene potest moveri donec aliquantulum steterit.

¶ **Strignus**[1], morella idem.

¶ **Staphis agria,** i. herba pedicularis.

¶ **Sternorum**[2], i. plovers.

¶ **Storax calamita** interpretatur bona gutta, et est rubea.

¶ **Storax** liquida quidem proprio nomine dicitur sigia[3], sed storax quando simpliciter calamita intelligitur.

¶ **Statumcellus**[4], umbilicus veneris idem.

¶ **Stacten**[5] quidam exponunt mirram, quidam ammoniacum.

¶ **Sticados**[6], hujus duæ sunt species s. citrinum et arabicum, quando simpliciter citrinum, idem est quod barba Jovis.

¶ **Stinctus**[7] piscis est similis lacertæ aquaticæ.

¶ **Strignum,** i. solatrum.

¶ **Sulfur** aliud vivum, aliud extinctum.

¶ **Sura** dicitur grossa carnositas tibiæ.

¶ **Supercilium veneris,** i. millefolium.

¶ **Suria** est totalis urinæ negacio.

¶ **Subeth**[8], i. sompni profunditas.

¶ **Suffe,** i. ysopus.

¶ **Sulfuraca,** dens equina, herba est.

¶ **Subversio animæ** est continuus appetitus nauseandi.

Tapsia[9], i. herba trutannorum[10] de qua trutanni solent facies suas aspergere ut leprosis assimulentur, et postea cum succo maratri et aceto se lavant et tota deletur infeccio.

¶ **Tapsia** enim inflat vultum terentis.

¶ **Tartarum** fæx est vini tam albi quam rubei quæ doleo cohæret

¶ dura. Et alio nomine dicitur petra vini.

¶ **Tamariscus** arbor est quam quidam intelligunt nomine genestæ seu nomine mirtæ in medicina.

¶ **Tapsus barbastus,** flosmus[11] idem.

¶ **Tanacetum album,** i. gosegresse[12].

¶ **Tannum** est cortex quercus.

¶ **Teda pinguis,** lignum est abietis ex quo manat gummositas quæ similiter appellatur.

¶ **Tenasmon**[13] est appetitus et voluntas nimia egerendi cum modico aut nullo effectu.

¶ **Terra sigillata**
¶ **Terra argentaria**
¶ **Terra saracenica, chimolea**[14]
} idem.

[1] See ante sub Morella. [2] Sturnus, starling. [3] Q. v. [4] See ante Statimcella. [5] *στακτή.* [6] *στοιχάς.* [7] *σκίγγος,* Diosc. ii. 71. [8] See Asubeth. [9] Taken almost straight from Albertus Magnus de Vegetabilibus. [10] Beggars. [11] See ante sub Flosmus. [12] Goose-grass is generally cleavers or hayriff; but here the Potentilla anserina must be meant, i.e. Silver-weed or Goose-tansy. [13] *τεινεσμός.* [14] *κιμωλία,* perhaps Fuller's earth.

¶ **Terra glutinosa,** i. gipsus[1].

¶ **Tetanus major** est contractio nervorum a vertice usque ad dorsum, per

¶ **Tetanum** omne genus spasmi potest intelligi.

¶ **Tetrahit**[2], herba judaica est, rubea minor.

¶ **Testiculi veneris,** i. castoreum.

¶ **Tessarum**[3] interpretatur quattuor. Inde tyriaca[4] dyatessaron, quia fit de quattuor speciebus tantum.

¶ **Thimus** est herba valde aromatica cujus flos dicitur epithimum[5].

¶ **Thuris masculi,** i. grossioris.

¶ **Thus album,** i. olibanum[6], franke ensens.

¶ **Thoratih,** i. ypoquistidos.

¶ **Timbra**[7], satureia idem.

¶ **Titimallus**[8], hujus tres sunt species quibus utimur s. anabulla, esula, et catapucia. De anabulla quidem utimur lacte, de esula cortice radicis, de catapucia semine.

¶ **Timbul** est muscus lapidis in aqua de levi faciens hominem cadere.

¶ **Tipice febre,** i. interpolatæ.

¶ **Toxicum**[9] dicitur quodlibet forte venenum.

¶ **Tormentilla** pilos pentafilon non habet ullos.

¶ **Tinea**[10] nomen est equivocum ad vermem et ad scabiem capitis.

¶ **Trociscus**[11], i. rotunda confectio.

¶ **Trocus**[12] enim interpretatur rotundus, et idem dicti sunt trocisci eo quod habeant formam rotundam.

¶ **Trumbus**[13], i. globus. Inde trumbosus sanguis, i. globosus.

¶ **Trachea arteria** est via hanelitus.

¶ **Triconiso**[14], **nisas,** i. cribello cribellas.

¶ **Trifolium,** i. clavergresse[15], habens maculas in foliis.

¶ **Mellelotum,** idem.

¶ **Tutia**[16] est triplex s. alba nigra et rubea, alba cum aqua rosarum vel saltem cum aqua simplici distemperata, valet hiis qui habent oculos rubeos et fervidos ex fumo vel

¶ hujusmodi, aufert enim ruborem, nigra vero ad tingendos oculos, rubea ad pannum oculorum.

Varix est vena grossa quæ apparet in poplici, inde varicosus.

¶ **Valeriana,** amantilla, fu, idem sunt.

¶ **Vappa** est vinum vile debilitatum per evaporationem.

¶ **Vermicularis,** i. crassula minor, ejusdem virtutis est cum umbilico veneris.

[1] See ante Gipsus. [2] According to Gerarde, p. 690, Smith's Bawme or Jewes All-Heale. [3] *τέσσαρα.* [4] *θηριακή* (sc. *ἀντίδοτος*) whence our word *Treacle.* [5] See ante Epithumi. [6] *λιβανωτός*, the gum of the *λίβανος.* [7] *θύμβρα.* [8] *τιθύμαλος.* [9] *τοξικόν*, poison for smearing arrows with. [10] Cf. ante sub Glabries. [11] Lozenge, *τροχίσκος.* [12] *τροχός.* [13] *θρόμβος.* [14] The correct Greek would be *κοσκινίζω.* It almost seems as though a word had been formed to represent a hair-sieve. [15] Clover. [16] Earle, E. P. N., p. 47, *Tucia*, tutie, i. e. Cadmia Botrytes; cf. Matthiol. Epist., p. 305.

¶ **Verucaria**[1], i. solsequium.

¶ **Vertebrum** est os rotundum hanchæ et dicitur a vertendo quia vertitur in osse concavo.

¶ **Vertebellum** instrumentum est carpentariorum i. terebellum, et simili instrumento in quibusdam operibus utuntur cyrurgici.

¶ **Vetonica,** betonica idem, betyne.

¶ **Vesces,** i. fecches vel mous pese, orobus idem.

¶ **Vertigo** est obvolutio visibilis speciei ante oculos.

¶ **Virga pastoris,** i. carduus agrestis, herba est quæ multum assimulatur carduo fullonum, an. wilde tasel.

¶ **Vitreolum viride,** i. coperosa, calcantum idem.

¶ **Viola** flos est herbæ quæ dicitur violaria.

¶ **Ville**[2], cerefolium.

¶ **Vicetoxicon** herba est quæ valet contra toxicum, dicitur autem toxicum omne forte venenum.

¶ **Vitreola** herba est, s. paritaria.

Vitreolum romanum, i. coperosa.

¶ **Viticella,** an. smernepe.

¶ **Vitis alba,** i. brionia.

¶ **Viscus,** hujus multa sunt genera. Est enim viscus piri arboris, pomi arboris, et aliarum multarum arborum. Sed quando simpliciter quercinus intelligitur, et alius viscus quo capiuntur aves qui de omni visco per decoctionem potest fieri.

¶ **Uligo**[3], i. grassities quædam quæ scatet a terra quæ vulgariter dicitur stella quæ cecidit.

¶ **Umbilici marini**[4], lapilli sunt umbilico conformes. Eligendi sunt albiores.

¶ **Umbilicus veneris,** cimbalaria idem, i. penigresse[5].

¶ **Ungula caballina** est duplex, videlicet terrestris quæ confert ptisicis et ethicis[6], et aquatica cujus flos dicitur nenufar.

¶ **Ungula caballina campestris,** i. clote[7].

¶ **Unctuosa,** self hele.

¶ **Volubilis,** caprifolium, mater silvarum, oculus licii, idem sunt.

¶ **Volubilis,** corrigiola idem.

¶ **Uranicum**[8] **collyrium,** i. celeste collyrium.

¶ **Uva,** nomen fructus est et nomen membri.

¶ **Uva lupina,** solatrum idem, morella idem. Semine et foliis utimur.

¶ **Wimave**[9], i. holi hocke.

¶ **Wodemerche,** i. sanicle[10].

¶ **Wodebroun,** i. bugle[11].

¶ **Uzifur,** i. vermilon.

¶ **Venti minor,** i. consolida minor.

Xilo[12] interpretatur lignum, unde xilo aloes i. ligni aloes.

[1] That sort of Spurge which is called Helioscopion, wart-wort. [2] See ante Cerfolium. [3] See Prompt. Parv., lxv, note b, 'sterne slyme, assub,' the jelly (*tremella*) projected according to popular belief from the stars; also id. p. 474, note, where it is identified with *tremella nostoc*, star-shot, shot-jelly. [4] See Bellirici marini. [5] Penny-grass, pennywort. [6] Hecticis, ἑκτικός. [7] Possibly Burdock. [8] οὐράνιον. [9] Bismalva = malvaviscus; cf. ante Mavaviscus. Fr. guimauve. [10] See ante Sanicula. [11] See ante Bugla. [12] ξύλον.

¶ **Xilocassia**, i. cassia lignea.

¶ **Xilobalsamum**, i. lignum balsami et hujusmodi.

¶ **Xpofora** sive **herba xpofori** folia habet rotunda aliquantulum ut pisa.

Ysopum[1] cerotum est succus lanæ succidæ per decoctionem extractus, lana succida est lana inviscata quæ pendet in velleribus ovium circa crura.

¶ **Yera**[2] interpretatur sacra. Inde yera pigra, i. sacra amara, pigra enim interpretatur amara, et yeralogodion, i. ad sermonem valens, et multa hujusmodi.

¶ **Yomenum** interpretatur seipsum comedens, inde erpes yomenus, i. serpens seipsum comedens, erpes enim i. serpens, et est appropriatum hoc vocabulum ad designandum cancrum quia loca quibus insidet corrodit. Idem est estiomenus[3].

¶ **Ypocondrium** vel **ypocondria** vide supra in j.

¶ **Ydromel** est mel compositum cum aqua frigida.

¶ **Yringus** centum capita idem.

Zarchaton, i. psillium.

¶ **Zeo, zes**[4], i. ferveo ferves, inde apozima i. fervens decoctio.

¶ **Zizannia**, lollium idem, i. cokel.

¶ **Zinziber** radix est satis communis.

¶ **Zion**[5], semperviva idem.

¶ **Zima** est apostema flancorum molle sine dolore.

¶ **Zirbus**[6], omentum idem.

¶ **Zinzer**, i. viride eris.

¶ **Zuccaria zuccare** vel **zuccarum** de canna mellis fit per decoctionem.

¶ **Zuccoraria**, i. flos agni casti.

¶ **Zuccarinum alumen**, i. rotundum.

¶ **Zodoarium** radix est, i. cetewale[7].

¶ Expliciunt Sinonoma Bartholomei.

[1] οἰσύπη. [2] See ante p. 25. ἱερά is a nostrum or recipe: a famous one was that based on the aloe (πικρά), others bore the name of their inventors, Logadius (Actuar. Meth. Med. v.) and Rufus (Paul. Ægin. vii. 8): cf. also Galen, de Comp. Pharm. viii. 2, and Fœsius, Pharmac., pp. 172 sqq. [3] ἕρπης ἐσθιόμενος. [4] ζέω. [5] ἀείζωον. [6] See ante Adomen.
[7] Perhaps Valerian, or more probably Turmeric; cf. Chaucer, the Millere's Tale, v. 21—

'And he himself as swete as is the roote
Of lokorys, or eny cetewale.'

Also Romaunt of the Rose, 1367—

'Ther was eke waxing many a spice,
As clowe-gelofre, and lycorice,
Gyngevre, and greyn de Parys,
Canelle, and setewale of prys.'

INDEX

TO ENGLISH AND QUASI-ENGLISH WORDS.

Alased, 13.
Ameroke, 10.
Arache, 12.
Armoyse, 11
Averoyn, 12.

Baldemoyne, 22.
Baume, 29.
Betyne, 43.
Bever, 14.
Bischopeswort, 9, 13.
Bishopeswort, 10.
Blakeberien, 30.
Blinde netle, 11.
Bloberi, 30, 37.
Bonworte, 16.
Brotherwort, 35.
Bruer, 30.
Bugle, 13, 43.
Burr, 12.

Calketrappe, 37.
Cammoc, 33, 36.
Careswete, 22.
Caysel, 13, 26.
Cetewale, 44.
Chaudepisse, 17.
Chauvet, 21.
Cherlock, 20.
Chibollis, 13.
Chikenmete, 25.
Chykenmete, 24.
Clansing gresse, 15.
Clavergresse, 42.
Clote, 12, 43.
Cocle, 31.
Cokel, 44.
Colerage, 33.
Consin, 16.
Couslop, 23.
Coyns, 28.
Crawegarlek, 10.
Crowelek, 38.
Crowsope, 37.
Croyse, 23.

Dayeseghe, 16.
Dile, 10.
Dille, 10.
Dock, 26.
Doder, 15, 17, 34.

Edocke, 28.
Eglenter, 12.
Egremoyn, 9.
Emeroc, 19.
Enedmete, 27.
Everferne, 32.

Faneroy, 20.
Fecches, 43.
Ferne, 22.
Feuger, 21.
Flax, 28.
Foxglove, 15.
Franke ensens, 42.
Fraser, 22.
Fugerole, 22.
Fumeter, 22.

Gayl, 22.
Geet, 22.
Gertt clote, 13.
Gitte, 16.
Gollan, 30.
Gosegresse, 24, 41.
Gourde, 17.
Gray, 37.
Gressehope, 16.
Gret burr, 12.
Grete dayeseghe, 16.
Gromil, 23, 30.
Grounswili, 39.

Halseworte, 23.
Harefote, 24.
Hayhof, 18.
Hayrive, 37.
Heath, 30.
Hellarne, 37.
Hempe, 14.
Henebon, 26.
Heppebrere, 36.
Herbive, 17.
Heth, 33.
Holihocke, 10, 43.

Horehoune, 29.
Horsment, 30.
Horsmente, 12.
Hounde fenel, 19.

Kerloc, 36.

Lambra, 14.
Lambre, 26.
Levick, 13.
Levike, 20.
Licheholm, 13.
Liverwort, 19.
Loveache, 11.

Mader, 37.
Malve, 24.
Matfelonn, 24.
Maythe, 10.
Maythes, 16.
Mazekes, 15.
Medewort, 29.
Melones, 33.
Meyles, 29.
Moderwort, 36.
Mousere, 33.
Mouspese, 43.
Muggewede, 11, 20.
Muspese, 32.

Nepe, 13, 36.

Orenge, 15.
Orpiment, 12.
Orpin, 17.

Pelestre, 34, 39.
Pelvette, 33.
Penigresse, 43.
Pigle, 27, 34.
Plovers, 41.
Popi, 37.
Purcelan, 34.

Quaile, 16.
Quikentre, 26.
Quikes, 23.

Radiche, 36.
Rosin, 34, 36.

Sanicle, 43.
Sansither, 29.
Saturgresse, 18.
Saverey, 37.
Sauge, 10.
Savin, 18.
Scehock, 13.
Selfhele, 11, 13, 33, 43.
Sinder, 21.
Skirwhit, 12.
Skirwhite, 33.
Smale ache, 11.
Smernepe, 43.
Souredock, 33.
Southrenwode, 9, 12.
Sowethistel, 27, 37, 38.
Sperwort, 21.
Spurge, 11.
Stancroppe, 17.
Stanmarche, 10.

Stichewort, 27, 34.
Stikelinges, 12.
Straubery, 22.

Tadefenel, 21.
Tasel, 43.
Terpiche, 34.
Thethorne, 36.

Vermilon, 43.
Vesces, 43.
Ville, 43.
Villes, 15.

Walwort, 18.
Wastel, 35.
Wermode, 9, 10.
Wilde sauge, 10.
Wilde flax, 28.
Wilde nepe, 13.
Wilde popi, 37.
Wilde tasel, 43.
Wimave, 43.
Wodeashes, 16.
Wodebinde, 14, 17.
Wodebroun, 13, 43.
Wodemerche, 38, 43.
Woderove, 12, 23, 24.
Wodesour, 10.
Wokethistel, 27.
Worte, 16.

Yekesterse, 26, 33.
Yvi, 18.

Zekesterse, 12, 24.

THE SACRED BOOKS OF THE EAST.

Translated by various Oriental Scholars, and Edited by F. Max Müller.

Vol. I. *The Upanishads.*

Translated by F. Max Müller. Part I. The *Kh*ândogya-upanishad, The Talavakâra-upanishad, The Aitareya-âra*n*yaka, The Kaushitaki-brâhma*n*a-upanishad, and The Vâgasaneyi-sa*m*hitâ-upanishad. 8vo., cloth, 10*s.* 6*d.*

Vol. II. *The Sacred Laws of the Âryas,*

As taught in the Schools of Âpastamba, Gautama, Vâsish*th*a, and Baudhâyana. Translated by Georg Bühler. Part I, Âpastamba and Gautama. 8vo., cloth, 10*s.* 6*d.*

Vol. III. *The Sacred Books of China.*

The Texts of Confucianism. Translated by James Legge. Part I. The Shû King, The Religious portions of the Shih King, and the Hsiâo King. 8vo., cloth 12*s.* 6*d.*

Vol. IV. *The Vendidâd.*

Translated by James Darmesteter. 8vo., cloth, 10*s.* 6*d.*

Vol. V. *The Bundahi*s, *Bahman Yast, and Shâyast-lâ-Shâyast.*

Pahlavi Texts, Part I. Translated by E. W. West. 8vo., cloth, 12*s.* 6*d.*

Vols. VI and IX. *The Qur'ân.*

Parts I and II. Translated by Professor E. H. Palmer. 8vo., cloth, 21*s.*

Vol. VII. *The Institutes of Vish*n*u.*

Translated by Professor Julius Jolly. 8vo., cloth, 10*s.* 6*d.*

Vol. X. *The Dhammapada,*

Translated by Professor Max Müller; and

The Sutta Nipâta,

Translated by Professor Fausböll; being Canonical Books of the Buddhists. 8vo., cloth, 10*s.* 6*d.*

Vol. XI. *The Mahâparinibbâna Sutta, The Tevigga Sutta, The Mahâsudassana Sutta, The Dhamma-Kakkappavattana Sutta.*

Translated by T. W. Rhys Davids. 8vo., cloth, 10*s.* 6*d.*

[Turn over.

The following Volumes will be published in April, 1882.

Vol. VIII. *The Bhagavadgîtâ, Sanatsugâtîya, and Anugîtâ.*
Translated by KASHINATH TRIMBAK TELANG.

Vol. XII. *The Satapatha-Brâhmana.*
Translated by Professor EGGELING. Vol. I.

Vol. XIII. *The Pâtimokkha.* Translated by T. W. RHYS DAVIDS.
The Mahâvagga. Part I. Translated by Dr. H. OLDENBERG.

Vol. XVI. *The Yî King.*
With an Appendix on the Philosophy of the Scholars of the Sung dynasty, professedly derived from the Yî. Translated by JAMES LEGGE.

The following Volumes are in the Press.

Vol. XIV. *The Sacred Laws of the Âryas,*
As taught in the Schools of Vâsishtha and Baudhâyana. Translated by Professor GEORG BÜHLER.

Vol. XV. *The Upanishads.*
Part II. Translated by F. MAX MÜLLER.

Vol. XVII. *Mahâvagga.*
Part II. Translated by T. W. RHYS DAVIDS and Dr. H. OLDENBERG.

Vol. XVIII. *Dâdistân-î Dînîk, and Mainyô-i Khard.*
Pahlavi Texts, Part II. Translated by E. W. WEST.

Vol. XIX. *Fo-sho-hing-tsan-king.*
Translated by SAMUEL BEAL.

Vol. XX. *Vâyu Purâna.*
Translated by Professor BHANDARKAR, of Elphinstone College, Bombay.

Published for the University by HENRY FROWDE, 7 Paternoster Row, London.

ALSO TO BE HAD AT THE

CLARENDON PRESS DEPOSITORY, 116 High Street, Oxford.

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES. VOL. I—PART II

ALPHITA

EDITED BY

J. L. G. MOWAT, M.A.

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1887

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

AMEN CORNER, E.C.

Alphita

A MEDICO-BOTANICAL GLOSSARY

FROM THE

BODLEIAN MANUSCRIPT, SELDEN B. 35

EDITED BY

J. L. G. MOWAT, M.A.

FELLOW OF PEMBROKE COLLEGE

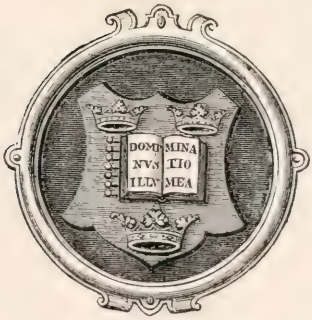

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1887

[*All rights reserved*]

London
HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

PREFACE.

LIKE the *Sinonoma Bartholomæi* published in 1882, the present work owes its existence to the influence of Professor Earle's *English Plant Names*[1]. It was undertaken in the hope of discovering and preserving the English names of plants contained in the Bodleian manuscript, Selden B. 35. The nature of this manuscript was not at first apparent, but it was found to be substantially the same as that known as the '*Alphita*' and published in Renzi's *Collectio Salernitana* (vol. iii. p. 271)[2]. It unfortunately breaks off in the middle of the letter S, but the text may be completed and corrected by means of a manuscript in the British Museum (Sloane 284)[3].

The date of the Bodleian MS. may be about 1465. The Sloane MS. is certainly earlier, and does not contain so many words. Its omissions are denoted in this edition by brackets. Both MSS. show signs of being copied from an original, the writing of which was illegible or indistinct. Indeed the text is so corrupt, that even an approximation to correctness can only be made after a careful comparison with such works as the *Clavis Sanationis* of Simon Januensis and the *Pandectæ Medicinæ* of Matthæus Silvaticus[4].

[1] Quoted throughout as E. P. N.

[2] Renzi's edition is based on Nos. 6954 and 6957 of the Mazarin Library, now forming part of the Bibliothèque Nationale in Paris. These MSS. are both of the fifteenth century. There is another MS. in the Public Library at Toulouse.

[3] The British Museum Catalogue attributes this to John Bray; but the only reason for doing so seems to be that Sloane 282 is by John Bray, and contains a number of explanations which are found in Sloane 284. But they are to be found elsewhere also, and it cannot be supposed that John Bray is the author of all the explanations which he has translated and embodied in his work.

[4] Of these Matthæus Silvaticus reproduces Simon Januensis, but his work contains much matter derived from other sources. See Rose's edition of Cassius Felix, p. 222.

The Appendix contains the glosses of Petrus de Abano which were carefully gone through before dealing with the Glossary itself.

It would be interesting if the source could be discovered of those glosses which are common to the Selden MS., the glosses of Petrus de Abano, the *Sinonoma Bartholomæi*, and Vincent of Beauvais[1]. Examples of this identity will be found in *lacta* (p. 93), *nucleus* (p. 126), *titimallus* (p. 185), and *viscus* (p. 191).

The editor finds that in pursuit of plants he has been led to trespass upon the field of medicine. Having no knowledge of its mysteries he must ask for pardon if his attempts at explanation are erroneous or insufficient. For a similar reason he has refrained from attempting to explain names of Semitic origin[2].

Not the least important result of the investigation of these glosses is the explosion of certain *voces nihili*, which are mere corruptions of known words and have no claim to an independent existence of their own—such are *emitrida* (p. 56), *gremiale* (p. 129), *zirca* (p. 171).

How intricate the subject is, and how corrupt the tradition, will be seen from the notes on such words as *carria* (p. 29), *tecesorite* (p. 34), *lacta* (p. 93), *musedode* (p. 190), *viscus* (p. 192).

For new matter, if it be really such, the reader is referred to the notes on *Susanus* (p. 180), *donnhoue* (p. 140), *clofthounk* (p. 189), *rasca lini* (p. 154).

The *Addenda* contain such further notes as could not be introduced into the text or Appendix without disturbing the pagination.

The work abounds in hexameter verses, most of which will be found to come from the *distinctiones simplicium* in the *Flos Medicinæ* of the Schola Salernitana (Renzi, *Coll. Salernit.* v. 33). Such verses will be

[1] Vincent of Beauvais quotes '*ex sinonomis*' in ix. 119, 128, 135, 151, 154, 155; x. 28, 33, 86; xi. 9, 93; xiv. 55. Nicolaus Præpositus (1517, fol. 89 verso) speaks of the '*sinonyma assam vel aaram*,' from which he quotes *aaron, amurca, amifructus, cathariaci, centumnervia, diptamum, gersa, herba paralysis, sponsa solis, tezephie, tribulus marinus, ysculi*. If a conjecture may be hazarded, it may be suggested that the *Sinonoma Bartholomæi* and the bracketed portion of the Selden MS. have been drawn from a common source other than Simon Januensis.

[2] For them the reader is referred to Löwe, *Aramäische Pflanzen-namen*, and Hyrtl, *Das Arabische und Hebräische in der Anatomie*.

found under *amaracus*, *esula*, *yris*, *gladiolus*, *glis*, *ypia*, *tapsia*. Others have not been traced—e.g., 'Arduus et strictus est ad celestia callis.' In many cases, though the verse is broken, a hexametrical substructure is apparent, as in *Tysis*.

If all the quotations [1] have not been discovered it may be pleaded that as many of them have been identified as one person in the intervals of pressing business could hope to find without unduly delaying the publication of the work.

If it be asked whether any satisfactory account can be given as to the nature of the work, it may be replied that it consists primarily of a series of glosses upon the Antidotarium Nicolai [2] expanded by extracts from Simon Januensis, and other similar works.

In conclusion the editor has to express his thanks to those friends who have rendered him assistance—and in especial to Professor Earle, Professor Chandler, and Mr. Mayhew.

[1] The authors quoted are Alexander Trallianus, Avicenna, Constantinus Africanus (Viaticum), Dioscorides, Gaddesden, Galen, Garipontus (Passionarius), Isidore, Johannicius, Laurentius, Martialis Cocus, Oribasius, Palladius, Rases, Rogerus, Serapion, Suetonius, Theodoricus, Theophrastus, Ysaac.

[2] 'Nicolaus Salernitanus cujus sunt duo Antidotaria, unum majus, alterum minus, imprimis commendata: et quorum minore passim utuntur pharmacopolae' (Fabricius, Bib. Græc. xiii. 348).

A MEDICO-BOTANICAL GLOSSARY.

The square brackets denote the omissions of Sloane 284 : *the italics its additions.*

Absinthium[1], [herba fortis,] gallice aloine, anglice uuermode. [Respice in centonica et in sandonicum[2].]

5 **Abrotanum**[3], linerinum[4], gallice aueroyne[5], anglice southerneuuode.

Acacia, i. succus desiccatus prunellarum agrestium immaturarum[6].

10 Item, **acacia curra**[7] id est dura idem [est.]

Acantus spina idem. Inde acantus egipciaca, inde acantus id est spina alba. [Respice in ormum[8].] 15

Achalaphe[9], ygia, acanturie vel acantum, urtica pungens idem.

Acopum[10], i. mitigatiuum, et dicitur ab a quod est sine et copos quod est labor. Inde **miracopium**[11], i. mire 20 mitigatiuum.

Acora[12] est morbus capitis citra cutem, minuta habens foramina ad modum canterni i. fani[13], unde etiam fanus a quibusdam medicis 25 dicitur.

1. Abscinthium saxidonium. 2. aloyne. weremod. 5. lineriuue. 6. sotherwod. 7. prunellorum. immaturorum. 13. egyptiaca inde etiam acantus leuce. 16. Acalaphe. acantus vel acantum. 22. Achora. 24. catrini i. faui. 25. fauus.

[1] ἀψίνθιον, E. P. N. p. 42, '*Absinthium*, aloigne, wermod.' ib. p. 27, '*Absynthium*, weremod.' Mr. Skeat says the lit. sense is *ware-mood*, i.e. preserver of the mind. It is more likely *ware-moth*, i.e. preservative against moths: cf. Macer, 'A tineis tutam reddit, qua conditur, arcam.' [2] Santonicum, the Σαντόνιον of Diosc. iii. 25. [3] ἀβρότονον. [4] Possibly *averinum*, the prototype of *averoyne*. [5] E. P. N. p. 42, '*Abrotanum*, averoine, sube-wurt.' [6] Bart. p. 9, '*Achacia*' i. succus prunellarum immaturarum,' see App. *Acacia*. Cf. Diosc. i. 133. [7] Matth. Silv. c. x, '*Acatia arsa*, i. dura.' [8] ὅρμινον. See App. *Acaneum orminum*. [9] ἀκαλήφη. With *ygia* compare *igridia*, App. sub *Acaneum*. [10] ἄκοπον, a restorative, Diosc. i. 93. [11] μυράκοπον, a scented restorative. Galen, περὶ συνθ. φαρμ. τ. κατὰ γένη vii. 11, τὰ μυράκοπα καλούμενα τῶν ἀκόπων μιγνυμένων τοῖς μύροις γίγνεται. [12] ἄχωρ. [13] φανός a lantern, so that *canterni* represents *lanternæ*. There seems to be some confusion as *favus* (κηρίον) is the Latin name for this affection.

Acrimulatum uel **agrimulatum**, melancium [1], gyth [2] i. utrumque nomen indeclinabile, et est equiuocum ad cyminum ethiopicum et ad nigellam. Uiridem habet stipitem, aliquantulum grossum, foliis circumdatum, in extremitate diuisum, et flores albos.

Acus [3], sambucus, gall. seu [4], anglice allertre.

Acorus [5], i. radix gladioli. Gladiolus iuxta aquas crescit, cuius flos crocius est, radix rubea. Radicibus utuntur. Gladiolus anglice boure uurt, gallice glaribus. Et notandum quod iiii. sunt herbe ualde similes, unde uersus,

Yris [6] purpureum florem gerit, yrios album,
Gladiolus crocium, sed spatula fetida nullum.

Acedula [7], ribes, herba acetosa idem. gall. surelle [8], anglice sourdocke.

Acus muscata minuta habet folia et fissa, florem indum uel subrufum, crescit sicut malum terre [9]. Acus muscata major, anglice pouclesnedele [10]. [Acus muscata minor, respice in malua crispa.]

Acetum [ex uino fit], anglice et gallice uinegre.

Acimum [11] est id quod de uua relinquitur extracto musto, unde uue passe quandoque dicuntur acyma ut in Suetonio [12] de Cesare Augusto.

Acer [13] arbor est, item **acer** herba [est].

Acarus [14], sarcocolla idem est.

[**Adeantos** [15] ad similitudinem felicis [16] habet folia, sed non ita magna sed ualde parua est herba.]

Adarcis [17], i. caro marina.

---

2. gith idem. 4. ciminum. 5. gith uiridem. 7. multis foliis. 8. divisiones habens. 10. Actis i. sambucus; anglice ellen. 13. croceus. 14. utimur. 15. gladiolus gall. glayol anglice lyeure. 16. nota. 17. quatuor sunt species herbarum vel similes sed hec est dīa. 19. yreos. 21. croceum. 24. surele. sourdokke. 26. subrubeum. 28. pukelesnatle. 33. illud. 36. acima. 36. Sutonio. 40. acarud.

---

[1] *μελάνθιον*, see App. *Aginilac.* [2] Bart. p. 22, *Gith*, with the same explanation. Cf. Diosc. iii. 61–64. [3] E. P. N. p. 34, '*Actis vel sambucus*, ellen.' Acus represents *ἀκτῆ* or *ἀκτέα*. [4] E. P. N. p. 44, '*Sambucus*, suev, ellarne.' [5] Bart. p. 9, '*Accorus*, i. radix gladioli.' See post, Gladiolus. [6] Bart. p. 25, *Yris*, where the same lines are quoted. [7] Bart. p. 9, '*Acedula*, herba acetosa idem.' [8] Sorrel. [9] Cyclamen. [10] Cf. Puck-needle, puckfist, pixie-stool. Gerarde, p. 941, 'it is called *Myrrhida Plinii* . . . *Acus moschata* in shops, and *Acus pastoris* . . . also Pick-needle.' [11] Bart. p. 9, '*Acinum* quod de uua relinquitur extracto musto.' [12] Suet. ii. 76, 'Panis unciam cum paucis acinis uuæ duracinæ comedi.' [13] Bart. p. 9, '*Acer* herba est. *Acer* etiam arbor est.' [14] See App. *Azarod.* [15] *ἀδίαντος*: Diosc. iv. 134. cf. Bart. p. 9, '*Adiantos* capillus veneris idem:' and App. *Adiantus.* [16] Filicis. [17] *ἀδάρκης*: Diosc. v. 136. See post, *Alconnium* and App. *Adarais.* Matth. Silv. c. xi, '*Adarce uel adarcis*, i. flos aquæ marinæ ut fungus maris quæ est uelut spuma.' Sim. Jan. 'Steph. in synonimis, *adharsis* . . . est spuma quæ circa cannas adunatur.'

Adarasia[1], **adarasio,** elebrus albus idem.

Adamans[2], quidam lapis, gallice et anglice aymant.

5 **Affros**[3], spuma [uitri] idem. Inde affros siue affrodite i. uermis[4]. Inde [affrodicia i. etas ueneria. Respice in orchis].

Affrontrum[5], spuma uitri idem.

10 **Affodillus**[6], centum capita, albucium idem. Saporem habet flos, plures flores albos, commiss [?] foliorum strictorum. Albutron idem, est herba, folia eius sunt similia foliis

15 porrorum, a^ce^· ramesen[7].

[**Adorasta,** respice in ellabrus albus.

Adipsa[8], respice in glicorisa.

Accus paliaris, respice in paliurus.

Abscium[9], respice in sagidonicum.

Acantum[10], urtica idem, respice in 20 yerda.]

Agnus castus frutex est similis ambrosie, sed ramificat aliter, [cuius flos ycoraria. Respice in zuccorarium]. 25

Agrippa[11] est quoddam unguentum.

Agimonia uel **agrimonia** idem. Similis est tanaceto, supposita capiti dormientis sompnum prestat. Secundum quosdam genus est apii, 30 [in] gallice et anglice egremoigne[12].

Agaricus[13], fungus abietis, cor album abietis, [trodogalo idem].

Agrielea[14] quam multi cathium dicunt, alii oliuam Ethiopicam, Latini olc- 35 astrum, folia habet stiptica, cathaplasmis denique apposita medentur.

Agrifolium[15] arbor est ingens uel fortis

---

1. adarasco, elleborus. 3. adamas. 4. adamant. 6. uenus. 9. affronitum. diri. 10. affrodillus. alburium balbucinum. 11. habet aloe plures. 12. quinque foliorum. 13. eadem. 15. ramese. 23. ramificatus. 31. egremoyne. 36. stipica. 37. medetur.

---

[1] Bart. p. 9, '*Adarasta*, i. elleborus albus.' App. *Adrasca.* [2] *ἄδαμας.* [3] *ἀφρός.* [4] *Ἀφροδίτη*, Venus. *ἀφροδίσια.* [5] Bart. p. 9, '*Affronitruum*, spuma vitri idem.' Read *ἀφρόνιτρον*, spuma vitri. [6] *ἀσφόδελος*: Bart. p. 9, '*Affodillus*, centum capita idem,' apparently from Platearius. [7] Diosc. ii. 199, *φύλλα ἔχων πράσῳ μεγάλῳ ὅμοια.* It seems as though two glosses had been confused relating to asphodelus and allium respectively: cf. E. P. N. p. 24, '*Acitula*, hramse;' p. 27, '*Acetula*, ramese;' p. 67, '*Acitellium vel acecula*, hrameson,' or *ramesen* may be meant simply as an explanation of *porrorum. Ramsons*, cf. *κ-ρόμυον*, and the Celtic *craf* and *cramh.* [8] *ἄδιψον*: Diosc. iii. 5. [9] A confused repetition of *absinthium Santonicum.* [10] See ante, *Achalaphe.* [11] Sim. Jan. '*Agrippa* unguentum quoddam ab inventore nominatum.' Galen, *π. συνθ. φαρμ. τ. κατὰ γένη* vii. 12, *ἄλλο τὸ τοῦ Νεαπολίτου, Ἀγρίππᾳ συνετέθη*: so that its name is due to the patient rather than to the practitioner. [12] E. P. N. p. 42, '*Agrimonia*, agremoine, garclive,' p. 58, '*Hec egromonia*, egromonyn.' [13] Bart. p. 9, '*Agaricus*, fungus abietis idem.' App. '*Agaricus*, i. fungus albus cuiusdam arboris.' [14] Diosc. i. 136, *ἀγριελαία ἣν ἔνιοι κότινον καλοῦσιν, οἱ δὲ αἰθιοπικὴν ἐλαίαν, ἔχει τὰ φύλλα στυπτικά· λεῖα δὲ καταπλασθέντα ἐφεκτικά ἐστιν ἐρυσιπελάτων κ. τ. λ.* [15] Holly. E. P. N. p. 19, '*Acrifolius*, holen,' p. 22, '*Acrivolus*, holen.'

cuius semen similis est piperi et dulcis saporis. Stomacho aptum est ad edendum, fastidium tollit, uentrem abstringit.

5 **Alapsa**[1], quandoque est galla, quandoque est alluta.

Allacium[2] est edera.

Alloon[3], capillus ueneris idem.

Allipiados[4], anglica, herba catholica, 10 laureola idem. Similis est lauro in foliis, cuius semen coconidium appellantur. Foliis cortici et semine utimur. Gall. et anglice, lauriole.

15 **Altea**[5], bismalua [idem]. Alta malua, [ibiscus] idem; [gall. wymalue, anglice holyhokke. Respice in euiscus et in malua siluestris.]

Allogallica[6], genciana, [basilicus] idem. Gall. et anglice, genciane. 20

Alphe[7], urtica idem est.

Alphus[8], morphea idem. Inde alphuemulas i. morphea nigra, et alpholeucas id est morphea alba. 25

Alipta confita[9], i. mixtura, confectio est, et quia muscus recepit dicitur alipta muscata.

Alcheozoidos[10], i. bacce iuniperi minoris. 30

---

1. simile. 5. allapsa. 7. aliacum. 8. aloon. 9. angelica. 11. cuius—appellantur *after* utimur. 14. laureole. 15. altea *after* allo gallica. 22. alphuemelas. 24. i. 27. recipit. 29. alcheozoydos.

---

[1] App. '*Alasa sive abluta*, i. galla.' Matth. Silv. c. xxvi, '*Alasfe* est galla non perforata.' Sim. Jan. '*Alapsa* aliquando pro galla inuenitur.' MS. Sl. 282, '*Pomum quercinum, galla, scicidon, alapsa*, an^co^. an oke appel.' *Aluta* and *alutarium* are both used for tanned leather: *alutum* is 'cortex arboris quercinæ cum qua cerdones præparant corium' (Du Cange, Supp. 1766). *Alasa* or *alasfe* may perhaps represent the Semitic name. [2] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alcarine*, i. hedera,' id. c. xxix, '*Alliatum*, i. hedera.' [3] App. '*Aracon*, i. capillus ueneris.' [4] App. '*Alidiados*, i. laureolæ semen, et ejus coagidium,' *read* 'laureola, semen ejus coconidium.' Matth. Silv. c. xxix, '*Alipiados, camelea, mezereon, herba catholica, laureola* idem, cuius semen cocognidium uocatur.' Bart. p. 10, '*Allepiados*, laureola idem.' *Coconidium* (*κόκκος κνίδειος*): see App. '*Cocognidium*, id est se[men] laureolæ.' The plant is the spurge-laurel: Diosc. iv. 146, 147. [5] App. '*Althea*, bismalua, euiscus idem est.' ib. '*Althæa*, i. euiscus.' ib. '*Eviscur*, id est bismalua, uel maluauiscus.' Bart. p. 13, '*Bismalva*, altea idem.' id. p. 20, '*Eviscus*, altea idem.' Diosc. iii. 153, *ἀλθαία, ἔνιοι δὲ ἰβίσκον καλοῦσι, οἱ δὲ ἀλθίοκον· μαλάχης ἐστὶν ἀγρίας εἶδος.* From *bismalva* is formed the French *guimauue* (*wymalue*). [6] *ἀλόη γαλλική*: Diosc. iii. 3. App. '*Alogalbra* id est gentiana.' ib. '*Aglogallice*, i. gentiana.' [7] A mutilation of *ἀκαλήφη*. [8] *ἄλφος*, morphew, white leprosy. Bart. p. 9, '*Alfus*, morfea.' Sim. Jan. '*Alfos leucas*, g. macule albe, *alfos melanos* nigre, Cassius Felix.' See Cassius Felix ed. Rose, Leipsic, 1879, pp. 15, 16. [9] App. '*Alfita*, i. confita muscata,' ib. '*Alipta confita*, i. mistura.' Bart. p. 10, '*Alipta* est quædam confectio.' Sim. Jan. '*Alipta* est quedam confectio in antidotario Nicolai et quia muscum recipit muscata dicitur.' [10] *ἀρκευθίδος*: App. '*Amifructus uel acodiacosudos*, i. iuniperum.' ib. '*Archiotiden*, i. baccæ iuniperi.' E. P. N. p. 34, '*Arciotidas*, fyrses-berian.'

Alexander uel **olixatrum**[1], i. petrosillinum Macedonicum [gallice alisandre], anglice stanmersh.

Alexantes[2], flos salis idem, alos i. sal, anthes, i. flos ut in Alexander est[3] capillos flauos.

Alcon, rarus[4], [pes] pes uituli idem, gall. rarouse, angl. cokkowespitte.

Allion[5], speragus idem.

Allium domesticum, tyriaca[6] rusticorum idem, [gall. angl. garleke].

Allium agreste, scordeon[7] idem, angl. crowelek.

[**Alleluia**[8], panis cuculi, trifolium siluestre idem]. Florem habet album, tria habens folia, duo rotunda, aliquantulum in superiori parte diuisa. [Gallice surele], angl. wodesoure.

Alrafed[9], id est narstucium.

Albocyn[10], id est terebentina.

Albesardi, i. galbanum.

Alphesora, amphelion prassion[11], uitis alba[12], brionia idem. gall. navet, angl. wildnep.

---

1. petrocillinum. 2. gallice alisandre *om.* 6. antos. alexandro ad. 8. iarus. 9. iarouse. cokowespitte. 11. alion. 21. wodesour. 24. albotyn. 25. albezardi. 26. ampelion. 27. nauet sauage. 28. wyldenepe.

---

[1] *Olixatrum* = olus atrum. *πετροσέλινον, τοῦτο φύεται ἐν Μακεδονίᾳ,* Diosc. iii. 70. App. '*Alisander uel olus apium,* id est petrosel, mace.' Bart. p. 10, '*Alexandria,* i. stanmarche.' E. P. N. p. 13, '*Petrosilion,* stanmerce,' p. 31, '*Sigsonte,* stan-merce.' *Merce* (E. P. N. pp. 7, 12, 24, 26, 37) is constantly used to gloss *apium* (*σέλινον*). *Stan-merche* = petroselinum = stone-parsley. E. P. N. p. 13, '*Apiaster,* wude-merce.' id. p. 42, '*Saniculum,* sanicle, wude-merch.' id. p. 28, '*Apis sylvatica,* wudu-merce,' and cf. also Ger. Wassermerk. [2] *ἁλὸς ἄνθος*: Diosc. v. 128. App. '*Alosacritus,* i. flos salis uel adarces græce.' ib. '*Alosorctus,* id est flos salis montani.' [3] Alex. Trallianus, (Puschmann, Vienna, 1878. 2 vols. 8°) vol. i. 455, *πυρρὰς τρίχας βάψαι καὶ ξανθὰς ποιῆσαι.* [4] Bart. p. 24, '*Iarus,* barba aaron, pes vituli idem; cornuta habet folia, i. ȝekesterse.' App. '*Iarus,* barba Aron, idem est, radice utimur.' Diosc. ii. 195. Cuckoospit, cf. Ger. Spiess, Spitze. [5] Matth. Silv. c. xxix, '*Allium* ara. id est eliosa spargus.' [6] *θηριακή* (sc. *ἀντίδοτος*). Gerarde says of Garlicke: 'the English (call it) Garlicke and Poor Man's Treacle:' compare the name Treacle Mustard (Erysimum Alliaria). [7] *σκόροδον,* Diosc. ii. 181, which no doubt has been confused (Bart. p. 38) with *σκόρδιον,* Diosc. iii. 115. Bart. p. 38, '*Scordion,* i. allium agreste . . . an. crowelek.' Probably meadow-saffron. [8] Bart. p. 10, '*Alleluia,* i. wodesour.' E. P. N. p. 11, '*Trifolium,* geaces-sure uel þri-lefe.' Wood-sorrel. [9] Matth. Silv. c. lv, '*Arastade uel arastion,* id est nasturcium, *arased* idem.' Bart. p. 11, '*Araseth,* i. nasturtium.' [10] Matth. Silv. c. xxvi, '*Albotin, alibat* id est terbentina.' Sim. Jan. '*Boti,* arabice est terabintus.' App. '*Illebut,* i. terebinthina.' [11] *ἀμπελόπρασον,* Diosc. ii. 179. [12] Diosc. iv. 181, *ἄμπελος λευκή, οἱ δὲ βρυωνίαν καλοῦσι.* Bart. p. 13, '*Brionia,* wildenepe.' id. p. 43, '*Vitis alba,* i. brionia.' E. P. N. p. 14, '*Nap saluatica,* spere-wyrt uel wilde næp.' id. p. 16, '*Diptamnus, uel bibulcos* wilde næp.' id. p. 30, '*Innule campane,* spere-wyrt, *Napis,* næp,'—where the confusion may be explained by comparing the glosses '*Hinnula campana,* þis spere-wyrt,' E. P. N. p. 6, and '*Viticella,* smernepe,' Bart. p. 43.

[**Agrimonia,** ferraria, lappa inuersa[1] idem, secundum Laurentium etiam uocatur adiascordion, filantropos.

Alexandrina[2], i. camedafne, respice in dampne.

Albederagi, i. basiliconis uel columbine, secundum Gaddesden in Rosa sua[3], libro paruo cuius de fluxu samiarum.

Alcanna, cozon idem.]

Ampelion uel **anapelion** uel **crampeleon**[4], uitis agrestis que lambrusca[5] dicitur alio nomine, cuius flos dicitur yantum uel yantis[6], inde oleum yantinum[7], et ampeleon melanis uel melas[8], i. uitis nigra, et ampeleos ynipheros[9], i. uitis uermifera.

Alabastrum genus est marmoris lucidi unde fiunt kanterne et huiusmodi.

Alchites[10] siue **alkites** est quedam species ydropesis dicta ab alkis quod est uter eo quod uenter alkis percussus resonat ad modum utri pleni.

Alembicum[11], i. uas distillatorium in quo sit aqua resacia et huiusmodi.

Aloen[12], azabare idem. Ex succo cuiusdam herbe fit que similiter appellatur, et tria sunt genera, uidelicet cycotrinum, epaticum, et caballinum.

---

11. Item ampeleon uel anapeleon. 14. ynantium uel yantis i. 17. yniferos. 18. uinifera. 20. lanterne. 21. alchytes. alkytes. 22. alkys. 23. alkys. 25. semipleni. 27. fit aqua rosacea et aqua ardens et huiusmodi. 31. cytrinum.

---

[1] *Lappa inuersa* is Burdock, (see App. '*Lappa inuersa*, i. bardana,') which also is denoted by the term *φιλάνθρωπος*, E. P. N. p. 10, '*Philantropos*, pis manlufigende,' though the name is properly applied to Aparine, Diosc. iii. 94, *προσέχεται δὲ καὶ ἱματίοις ἡ πόα*, cf. also Bart. p. 26, '*Lappa incisa*, i. agrimonia,' E. P. N. p. 46, '*Lappa*, bardane, clote,' and App. *Ascella* and *Arcella*. [2] *δάφνη ἀλεξάνδρεια*, Diosc. iv. 145. [3] 'Joannis Anglici, Praxis medica, Rosa Anglica dicta,' Aug. Vind. 1595, 2 vols. 4to. The reference seems to be to vol. ii. 719, sqq. on Fluxus Sanguinis Narium. For *cuius* read *eius*. Leland, Com. de Script. Brit. c. 379, 'Joannes Gatisdenus, quem Matthæus Sylvaticus in Lexico Joannem Anglicum appellat, philosophiæ strenuissime incubuit in eo Collegio quod Isiaci à Mariduno nomen accepit . . . . Scripsit opus luculentum juxta ac eruditum de Re Medica, cui et illustris ab excellentia titulus inditus est, videlicet Rosa Medica . . . Symphorianus Campegius, alias Champerius, archiatrus Lotharingi, Gadesdeni meminit.' [4] Gr. *ἄμπελος*. [5] E. P. N. p. 11, '*Labrusca*, wingerd.' id. p. 46, '*Labrusca*, hundes-berien.' See Pliny, Hist. Nat. xxiii. 1. [6] *οἰνάνθη*, Diosc. v. 5. [7] *ἔλαιον οἰνάνθινον*, Diosc. i. 56. [8] *ἄμπελος μέλαινα*, Diosc. iv. 182, see App. *Ampelos melanis*. [9] *ἄμπελος οἰνόφορος*, Diosc. v. 1. [10] *ἀσκίτης, ἀσκός*. Bart. p. 12, '*Aschites* species quædam ydropisis est et dicitur ab ascis quod interpretatur uter, eo quod uenter aschitici percussus resonat ad modum utri semipleni.' [11] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alembicum* est vas distillatorium in quo fit aqua rosa.' Bart. p. 10, '*Alembicum*, distillatorium idem.' [12] Diosc. iii. 22, *διττὸν δέ ἐστι τὸ εἶδος τοῦ χυλίσματος, τὸ μέντοι ψαμμῶδες . . . τὸ δὲ ἡπάτιζον*. Bart. p. 9, '*Aloes* iii. sunt species, s. epaticum, cicotrinum et caballinum.' Matth. Silv. c. xxxi (apparently from Platearius) 'quod in fundo feculentum vocatur cabalinum.'

Aloes lignum[1], cuius sunt tria genera, uidelicet cume, cameatis, et same. Reperitur in magno flumine Babilonie.

5 **Allimen**[2], uen[en]a est terre que in calidis regionibus reperitur, et precipue in locis sulphureis [ubi magna caliditas est].

Alphita[3], farina ordei idem, [uel secun-
10 dum alium succus ordei quando adhuc urescunt].

Alcanna[4] herba est que ultra mare [est] et precipue in Sicilia inuenitur, et ualet ad mundificacionem [et
15 dealbacionem cutis] et attenuacionem.

Alconnium[5], adaras, coro marina idem secundum nos, secundum alios alconnium est plumbum ustum, uel quedam auis marina, uel quedam 20 superfluitas arboris in mari crescentis.

Albesten uel albestum[6] indeclinabile i. calix uiua, **alcanni** uero est calix extincta. 25

Amaracus [uel **amarascus**], maiorana, persa sansucus[7], colimbrum idem. Minuta habet folia et plures stipites graciales, et inter omnes [omnes] herbas maior est odorifera. [gall. 30 et angl. maiorane], unde uersus

---

1. est cuius. 2. cume cameas. 5. *before* allimen *add* albulum, radix uina idem. alumen. 6. inuenitur. 13. Scicilia. 15. attenuacionem cutis. 19. alcomium. 20. auis quedam. 24. calx. 29. graciles. 30. ordorifera.

---

[1] Matth. Silv. c. xxx, 'Cas. Felix ca. de ligno aloes, lignum aloes tribus modis est: uno modo fit in quadam regione, et dicitur carme. Est aliud quod fit in insula Indie maioris et vocatur camar. Tertium oritur in quadam regione Indie et dicitur sales.' But there is no such description of *lignum aloes* in Cassius Felix (ed. Valentine Rose, 1879) and the quotation is from Constantinus Africanus (a famous monk of Monte Casino, who flourished from 1067–1106. Meyer, Gesch. der Bot. iii. 476). Const. Afr. Basil. 1536, p. 354, 'Lignum aloes tribus etiam modis est: unum etiam fit in quadam regione Indie et dicitur come, et cunctis laudabilius est. Est et aliud quod fit in insula maris Indie que uocatur cumar. Tertium in quadam regione fit que dicitur samies.' 'Reperitur in magno flumine superioris Babylonie cui conjungitur fluuius paradisi,' Platearius, circa instans c. ii. [2] Platearius, c. vii, '*Alumen* est terre maneries secundum quosdam, secundum alios uena terre dicitur esse . . . in regionibus valde calidis procreatur, et precipue in locis sulfureis et ignitis.' [3] ἄλφιτον. Bart. p. 9, '*Alphita*, i. farina ordei.' App. '*Alfi'a* id est farina hordei immaturi.' [4] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alcanna* quid est, l. henne. Cyprus. arab. alchenne. inde oleum ciprinum id est de alcanna.' Platearius, c. xxvi, '*Alcanna* herba est in transmarinis partibus et in Sicilia reperitur copiose.' [5] ἀλκυόνιον, Diosc. v. 135: cf. App. '*Altionum*, i. syriaca. *Altioneus*, i. vespertilo avis.' For *adaras* see ante Adarcis. Matth. Silv. c. xxvi, '*Alcionum* secundum Alexandrum idem est quod artis quod idem est quod caro marina: sed secundum Dia. est spuma maris.' [6] App. '*Albestus*, i. calx uiua.' ἄσβεστος, Diosc. v. 132. Matth. Silv. c. iii, '*Abestus et abesti* idem, id est calx.' [7] App. '*Amaracus*, i. maiorana.' Bart. p. 29, '*Majorana*, persa samsucus.' It is called in Italian Sansucco Persa, Fuchs, H. S. p. 733. σάμψυχον, Diosc. iii. 41. Colimbrum, corimbrum, cozimbrum are parallel forms.

Fetet amarusca[1], redolet similis camamilla.

[Respice in fetida et in moroclum.]

Amantilla[2], portentilla, marturella, fu, ualariana idem. gallice [et anglice], ualeriane.

Ameos agreste[3], similis fraxinarie, anglice, wodewhisgle. [Respice in fraxinaria.]

Amilum[4] uel **amidum** id est medulla frumenti sine mola facti.

Amis, aicustraritus, archocidos[5] et fructus iuniperi.

Amigdale amare[6] conpetunt medicine.

Ambrosia, lilifagus[7], eupatorium, saluia agrestis idem. Gal. ambreise, angl. wildesauge. [Respice in millifolium.]

Ambra[8] dicitur [esse] sperma bellue marine, i. cete, sed proculdubio generi arboris [et] est in mari crescentis.

Amoniaci[9] due sunt species, s. albus et purpureus similis rose. [Respice in stacten.]

Amoracea[10], rapistrum.

Amomum[11] genus est herbe adoratissime cuius fructus similis est butruo et est triplex, s. amomum [et]

---

3. amarusca, mezandrus idem, anglice march. 5. ualeriana. 7. similis est. 8. wodewhistle. 10. i. medulla. 11. fracti. 12. amisfractis archocides i. 14. competunt. 16. lilifragus. 17. ambrose. 18. wyldesauge. 22. gumma arboris. 27. rapistrum idem. gal. carloks. 29. frutex.

---

[1] *Amárusca* is the *cotula fetida*, opposed to *anthemis* (chamomile = χαμαίμηλον, Diosc. ii. 144). Bart. p. 10, '*Amarusca*, ameroke idem i. maythe.' E. P. N. p. 59, '*Hec amarusa*, donfynkylle.' id. p. 44, '*Cotula fetida*, ameruche, miwe.' id. p. 14, '*Herba putida*, mægða.' The name *mægða* may be a translation of παρθένιον, Diosc. iii. 145. [2] Sim. Jan. '*Amantilla*, potentilla, fu, valleriana idem.' Matth. Silv. c. xxxvi, '*Amantilla*, potentilla i. fu, valeriana.' φοῦ, Diosc. i. 10. Bart. p. 22, '*Fu*, valeriana idem.' id. p. 10, '*Amantilla*, valeriana idem.' id. p. 29, '*Martha*, i. valeriana.' [3] App. '*Ameos*, id est umurcula, uel redi domum.' Matth. Silv. c. xxxix, '*Ameus uel amem*, lat. redi domum uel morula uel semen morule rubi.' [4] Starch. ἄμυλον ὠνόμασται διὰ τὸ χωρὶς μύλου κατασκευάζεσθαι, Diosc. ii. 123. Bart. p. 10, '*Amidum, amilum*, idem, fit autem de tritico.' [5] ὁ δὲ καρπὸς αὐτῶν (sc. ἀρκεύθων) . . . ἀρκευθὶς καλούμενος, Diosc. i. 103. App. '*Amifructus uel acodiacosudos*, i. iuniperum.' ib. '*Archiotiden* i. baccæ iuniperi.' E. P. N. p. 34, '*Arciotidas*, fyrses berian.' Renzi, Collectio Salernitana, iii. 275, '*Ami*, fructus iuniperi idem.' [6] ἀμύγδαλα πικρά, Diosc. i. 176. Platearius, c. xxi, 'Amare competunt medicine.' [7] ἐλελίσφακον . . Ῥωμαῖοι σαλβία, Diosc. iii. 35. Bart. p. 10, '*Ambrosia*, wilde sauge.' id. p. 20, '*Eupatorium*, i. salvia agrestis.' id. p. 28, '*Lilifagus*, salvia agrestis idem.' See App. *Eupatorium*. [8] App. Ambra. [9] ἀμμωνιακόν, Diosc. iii. 88, γεννᾶται δὲ ἐν Λιβύῃ κατὰ Ἄμμωνα. [10] App. 'Amarioca, i. semen rapistri.' ib. '*Armoracia*, i. rapistrum.' [11] ἄμωμόν ἐστι θαμνίσκος οἱονεὶ βότρυς ἐκ ξύλου ἀντεμπεπλεγμένος ἑαυτῷ· κάλλιστον δέ ἐστι τὸ ἀρμένιον, χρύσιζον τῇ χρόᾳ ἔχον τε τὸ ξύλον ὑπόκιῤῥον, εὐῶδες ἱκανῶς· τὸ δὲ μηδικὸν . . . ἀδυνατώτερον· τὸ δὲ ποντικὸν ὑπόκιῤῥον, οὐ μακρὸν οὐδὲ δύσθραυστον, Diosc. i. 14. This is evidently a portion of an old translation of Dioscorides, and is quoted in Sim. Jan. and Matth. Silv.

armonicum cetris melius, aurosi coloris et odoris boni.

[**Ameos**, respice in carui agresti.

Amaricon[1], respice in Samsucus.]

Aliud appellatur medicon primo inferius, tertium ponticum dicitur, rufum est et non longum.

Ampliopio[2], i. obscuritas visus, ut in Alexandro de oculis.

Amurca[3] fex est olei nigra et aquosa cum premitur. Amurca uero olei ciprini cocta ad melli spissitudinem similis est licio, dolorem dentium tollit.

Anagallicum[4], anagalla, anagallum, simphitum, consolida maior idem. Gallice [et anglice] confirie uel cornsilie. [Respice in uenti maior.]

Antera[5] id est semen rose.

Anchios[6] i. flos roris marini. Item hoc notandum, anthos pro quolibet flore secundum grecos.

Ancicardi[7] fructus cuiusdam arboris in India [quos] imperiti modici testiculos uocant.

Anabulla maior[8], spurga, mezereon, rapiens uitam, faciens uiduas, leo terre, species [est] titimalli, oblonga habet folia uersus terras, flores multos in summitate parum croceos, cuius semen uocatur catapucia. Gallice et angl. spurge. [Respice in uerucaria.]

Anabulla [minor], titimallus[9], uerrucaria, [labulla] idem. Gall. veroine, angl. wartwort.

Anagoge[10], i. reiectio [sursum] per os sanitatis.

---

1. armenicum ceteris. 8. ampliopia. 12. mellis. 13. similis licio est. 16. sinphitum. 17. anglice counsilie. 20. anthos. 21. nomine. 22. flore accipitur. 23. anacardi. 24. yndia. medici. 26. surga. 29. terram. 31. croceos et latos. cuius, &c. *after* spurge. 35. Item anabulla. ueroyne. 36. wertewrt. 37. sanitatis per os.

---

[1] See Amaracus. [2] Alex. Trall. (ed. Puschmann, ii. 45), ὑγροκολλούριον ποιοῦν πρὸς ἀμβλυωπίας καὶ ἄλλα πολλά. [3] ἀμόργη: Diosc. i. 140: cf. Plin. xv. 8. App. '*Amurca*, i. fæx olei.' Bart. p. 10, '*Amurca* est fex olei superior et est utilis: sed *murca* est fex olei inferior et est inutilis.' E.P.N. p. 19, '*Amurca*, eles drosna.' Sim. Jan. 'Dyas. amurca fex est olei magna et aquosa cum premitur, que coqui solet ad mellis spissitudinem.' [4] Bart. p. 10, '*Anagallicum* seu *Anagallis*, i. consolida maior.' App. '*Anagalus*, uel *symphytum*, consolida minor.' ib. '*Anagelicum*, i. symphytum:' cf. also the note on Diosc. iv. 10 (ed. Sprengel, 1829) Comfrey. [5] Bart. p. 10, '*Antera* dicitur flos rosæ.' App. '*Anthera*, i. semen rosę.' [6] Bart. p. 10, '*Anthos* est flos roris marini.' [7] App. '*Anacardi*, i. fructus cuiusdam arboris in India, quam imperiti pediculos elephantium dicunt.' [8] Probably *Daphne Laureola* or *Daphne Mezereum*. *Leo terre* is due to a confusion of χαμέλαια (Diosc. iv. 169) with χαμαιλέων. The plant, acc. to Gerarde, p. 1401, 'is called in English widow-wail, *quia facit viduas*,' and *rapiens vitam* no doubt for a similar reason. 'Avicen and Serapio call chamelæa or spurge-olive *Mezereon*.' (ib.) [9] τιθύμαλος: Diosc. iv. 162. Bart. p. 43, '*Verucaria*, i. solsequium,' the ἡλιοσκόπιος of Dioscorides. [10] ἀναγωγή. Cass. Felix, c. 39, 'cum sanguinis supernæ educationis reiactatione, quam Græci ematos anagogen vocant.' Sim. Jan. and Matth. Silv. both quote Cassius Felix and Oribasius.

Anathumatis[1], i. delatio fumi stomachi sursum ad capud.

Anapoletica[2] sunt que replent uulnus carne.

5 **Anogodan**[3], i. sumac.

Analepsia[4] species est epilencie de uicio stomachi. Ana i. sursum, uel equale, si rectum interpretatur. Anesis[5] i. resis, i. requies, ab a 10 quod est sine et nesis labe, inde anetica[6] i. mitigatoria.

Anacochi[7], i. bacce lauri.

Anisum[8], ciminum dulce, simile est feniculo et semen eius nisi quod est 15 magis tenue. [gallice et anglice, anis.]

Andrago, adraginis, portacla, portulaca idem, g^e^. et angl. porceleyne.

Anchofili uel **anchofili**[9], gariofili magni idem.

Antimonium[10] uena est terre et assi- 20 mulatur metallo precipue scampno. [Respice in scipher.]

Achemo, camomilla idem.

Anomon[11] papauer idem, quando papauer simpliciter ponitur pro albo 25 intelligitur.

Anthora[12] est herba quasi contra toram i. herbam uenenosam.

Anticrocus[13] est cardo habens flores similes croco. 30

---

1. anathimiasis. 2. caput, *with an erasure.* 3. anapopletica. 6. analempsia. 7. uirio. 10. labor. 13. dulce, g. et angl. anise. 14. semen eius semen albius nisi quod est aliquantulum magis est latum et tenue. 18. anstophili. 21. stagno. 23. anthemis. 24. *Add* 'anetum, g^e^. et angl. anise, papauer rubeum idem.' 27. thoram. 29. anthicrocus, *add* 'anticrocus, flos sambuci.'

---

[1] *ἀναθυμίασις*: Arist. Matth. Silv. c. xliv, '*Anathimasis*, i. delatio fumi sursum a stomacho ad caput.' App. '*Antimasis*, i. fumositas.' [2] See post, Epiplatica. Matth. Silv. c. xliv, '*Anapleuretica* sunt que alta vulnera complent et limpidiant.' ib. '*Anapopletica* grec. que replent vulnera carne.' Sim. Jan. '*Anapopletica* grece exponit quidam quod sunt que vulnera carne replent.' [3] App. '*Anagodam*, i. sumach.' Matth. Silv. c. xliv, '*Anagodan*, i. sumach.' [4] Bart. p. 11, '*Analempia* est gutta caduca a stomacho.' ib. '*Analeucia* species est epilencie.' Matth. Silv. c. xliv, '*Analensia* est species epilensie vitio stomachi.' [5] *ἄνεσις* with a false derivation. [6] *ἀνετικά*, Antyllus, (in Matth. Med. p. 110). Cass. Felix, c. 57, 58. Matth. Silv. c. xlvii, '*Anesis*, i. requies ab a quod est sine, *nesos* labor vel morbus, inde anetica i. mitigatiua vel quietica;' from which it would appear that the derivation was thought to be from *νόσος*. [7] *δαφνόκοκκοι*. Matth. Silv. c. xliii, '*Anachochi*, i. bacce lauri.' See post, '*Dampnococci*, i. bacce lauri.' [8] Bart. p. 10, '*Anisum*, ciminum dulce idem.' App. '*Anisum*, i. cyminum dulce.' [9] App. '*Antophali* vel *Auernati*, i. garyophylli magni.' *Meursius*, Gloss. Græco-Bar. '*ἀντόφαλι* sive *ἀντόφαλον*, caryophyllum magnum.' [10] Platearius, c. x, '*Antimonium* uena terre est et metallo assimulatur stanno præcipue.' Bart. p. 12, '*Antimonium* est vena terræ similis plumbo.' [11] Matth. Silv. c. xlvii, '*Anemo, anemonis*, i. rub. papauer.' cf. Diosc. iv. 64, *ἄνθος φοινικοῦν, ἐνίοτε δὲ καὶ λευκόν, ὅμοιον τῷ τῆς ἀγρίας ἀνεμώνης*. [12] Sim. Jan. (quoting from some botanist, 'Botanicus,') '*Antora* herba contraria tore venenonissime herbe omnia animalia perimentis: sed antora est ut tyriaca contra ipsam.' Matth. Silv. c. xlvii gives a similar account. Gerarde (p. 966) says the plants alluded to are Aconite or wolf's bane (*φθορά*) and its antidote (*ἀντιφθορά*). He refers to Avicenna, ii. 500, and 745: and also to Marcellus Empiricus (about 370 A.D. p. 96 in the Aldine Med. Antiq. Lat. 1547) 'turam et anturam herbas virentes nitidissime collectas contundes.' [13] App. '*Anticrocus*, i. flos albutii, uel flos gruci' (i.e. cnici): cf. Diosc. iv. 187, *κνίκος . . . ἄνθος κρόκῳ ὅμοιον*.

Antale[1] est quidam lapis.

Anostropha[2] i. conuersio stomachi sursum per fluxum uentris dum tamen fiat fluxus ille uitio stomachi.

Angina apostema est sub gula, dictum ab ango -is, qui quidem morbus maxime porcis[3] accidit et quandoque hominibus.

Antrax[4] est uenenosa apostema.

[**Anchora** i. sanicula gilba.

Anesis respice in analempsia.

Alchemesis, i. camamilla.

Amarantum[5], respice in crisogon.

Anabis[6] respice in hipporis.]

Agnus, fructus iuniperi idem.

Apium quatuor species sunt apii.

[**Anglia**[7], respice in lauriola.

Anomiada[8], respice in onomia.

Anetum agreste, respice in sister.]

Apium risus[9], herba scelerata, uel murtillana, siue brutacea[10] uel brutaceoci, ferula idem. Extra corpus utuntur foliis et radice, non intra, quod mortifera est, secundum anthicos aquilaria [uel anodium[11] i. mitigatiuum].

Aquileia appellantur apium risus.

Apium ranarum[12] siue **apium rampnum** crescit in pratis et habet folium rotundum, aliquantulum oblongum.

Apium emoroidarum[13], pes corui idem, habet folia undique ossa et tres guttas magnas in foliis, secundum antiquos mentula episcopi[14] apium emoroidarum appellatur et crescit in aquis. [Angl. appellatur crowefet.]

Apium siluestrum uel **montanum**, petrosil[l]inum Macedonicum[15] idem. Gall. alixaundre, angl. stanmerche.

Apium domesticum[16] siue **ortola-**

---

3. sursum per uomitum. Catastropha uero est conuersio stomachi deorsum per fluxum uentris dum, etc. 10. uenenosum. 16. Amis., *add* 'Anodinum, i. . . . mitigatiuum.' 22. mertillana. 23. brutaceon. 24. utimur. 25. quia. 26. anticos. 28. Aquilaya apium appellatur risus. 29. raminum. 33. emoroydarum. 34. fissa. 35. foliis anglice crowefot. 37. emoroydarum. 40. siluestre. 42. alisaundre.

---

[1] Bart. p. 11, '*Antale*, lapis quidam.' Fuchs (in Nic. Myreps., Bas. 1549, p. 167.) thinks Antale to be the '*purpura*' and Dentale the '*buccinum*' of Plin. ix. 36. [2] *ἀναστροφή, καταστροφή.* [3] See Arist. Hist. An. viii. 21. 1, *αἱ μὲν ὕες νοσήμασι μὲν κάμνουσι τρισίν, ὧν ἓν μὲν καλεῖται βράγχος, ἐν ᾧ μάλιστα τὰ περὶ τὰ βράγχια καὶ τὰς σιαγόνας φλεγμαίνει.* [4] *ἄνθραξ*, carbuncle. Bart. p. 11, '*Antrax* dicitur apostema venenosum.' [5] Matth. Silv. c. xxxvi, '*Amarantum*, chrisogonum, grisantum, mesebeston.' cf. Plin. xxi. 8, 'provenit Augusto mense.' [6] Perhaps *ἀνάβασις*, Diosc. iv. 46. [7] See ante, Allipiados. [8] Diosc. iii. 18, *ἀνωνίς, οἱ δὲ ὀνωνίδα καλοῦσι.* [9] Bart. p. 11, '*Apium risus*, i. herba scelerata.' Gerarde, p. 385, says 'Passe-floure is called commonly in Latine *Pulsatilla*, and of some *Apium risus* and *Herba venti*.' With *murtillana* compare *smurnon* (*σμύρνιον*), see post, Botracion. [10] *βατράχιον, οἱ δὲ σέλινον ἄγριον . . πλεῖστον ἐν Σαρδωνίᾳ γεννώμενον, δριμύτατον, ὃ δὴ καὶ σέλινον ἄγριον καλοῦσι*, Diosc. ii. 206. [11] *ἀνώδυνον.* [12] App. Apium raninum. [13] Bart. p. 11, '*Apium emoroydarum*, i. pes corvi maculosa habens folia.' Pilewort crowfoot. [14] Bart. p. 30, '*Mentula*, an. gollan, apium emoroidarum idem.' [15] See ante, Alexander. [16] App. '*Apium domesticum*, semen eius, selinum spina, et eius foliis utimur.' Read *σελίνου σπέρμα.* Diosc. iii. 67, *σέλινον κηπαῖον.*

num, cuius semen selinum sperma dicitur, similis est petrosillini sed minus est: foliis, semine utitur. g. mennache, ang. smalache[1].

5 **Apropima** uel **aprimia**, i. melimela[2], soluunt uentris, ardorem commouent.

Apoquinatos siue **apoquistidos**[3], succus est seminis lini, secundum
10 quosdam sordes sunt manuum.

Apomel[4], i. aqua frigida in qua fauus mellis abluitur, sed ydromel[5] habet ipsum mel compositum cum aqua frigida sine omni decoccione,
15 nec habet certam proporcionem mellis ad aquam. Nota [quod] melsa fit ex viii partibus aque et ix mellis dispumati et coquitur ad consumpcionem tertie partis illius totius[6]. Si pluis quid coquatur uel 20 pluis habuerit mellis et minus aque, dicitur melsa mellina, [e] contrario si minus coquatur et pluis habuerit mellis, dicitur melsa aquosa. Mellicratum[7] [etiam] 25 idem est quod melsa ut in Alexandro de oculis. Sed in quinta particula amphorismorum[8] pro mellicrato accipimus ydromel. Quidam tamen exponunt melli- 30 cratum[9], i. de melle et uino, sed hii exponunt uel intercipiunt melli-

2. petrosilino. 3. utimur, ge. smallache vel tonnache. 5. aprorima. 6. uentrem. 17. item melsa fit. 18. coque. 20. plus. 21. plus. 24. plus.

[1] E. P. N. p. 42, '*Apium*, ache.' id. p. 58, '*Hoc apium*, smalege.' Bart. p. 11, '*Apium simpliciter*, i. small ache.' Hence *Smallage*. [2] Diosc. i. 161, *τὰ δὲ μελίμηλα κοιλίαν μαλάσσει κακοστόμαχα δὲ καὶ καύσου ποιητικά*. Matth. Silv. c. liv, '*Apruna* i. cerasa.' [3] Probably a confusion of *ἀπόχυμα* (Diosc. i. 98), with perhaps *ὑπόκιστις* (Diosc. i. 127). For *manuum* read *nauium*: and compare App. Apoquinatus and Apozumatus, also Matth. Silv. c. l, '*Apochimatos*, i. semen de naui intus rasum,' and c. li, '*Apoquistidos* succus est liquiritie sed secundum quosdam sordes est manuum.' Sim. Jan. '*Apoquinatus* in antidotario uirili in confectio emplastri dicti didascalia exponit sordicies nauis, intelligendo rasuram exterioris partis: infra vocatur a Dya. apozima:' ib. '*Apozima*, Dya. pix que de navi raditur quam Græci apoxiam vocant.' See also Bart. p. 11, *Apozima*. [4] Diosc. v. 17, *ἀπόμελι τὸ ἐκπλυνομένων τῶν κηρίων ὕδατι σκευαζόμενον ὑδρόμελι καὶ ἀποτιθέμενον*. [5] Matth. Silv. c. l, 'Hydromel habet ipsum mel etc. . . ad aquam. Mulsa fit ex viii etc. . . totius. Si autem plus habet aquæ et mellis minus dicitur mulsa aquosa, et ista vocatur aqua mellita quæ secundum majorem et minorem quantitatem mellis dicitur aqua plus vel minus mellita. Si autem fiat equatio dicitur mulsa mellita. Mellicratum idem est quod mulsa aquosa quia in eo est plus aquæ quam mellis ut in Alexandro de oculis, sed in secunda de aphorismorum pro mellicrato accipitur hydromel. Quidam componunt mellicratum cum vino et melle, nam cromum vinum interpretatur.' Bart. p. 30, '*Mulsa* est potus factus ex viii partibus aquæ et nona mellis despumati et coquitur ad consumptionem tertiæ partis.' [6] Diosc. v. 17, *ἀφεψοῦσιν εἰς τὸ τρίτον*. [7] *μελίκρατον*, Diosc. v. 17. *μελικράτῳ ἀπόπλυνε*, Alex. Trall. vol. ii. p. 69 (ed. Puschmann). [8] Hipp. Aph. (Kuhn, med. Græc. vol. xxiv. p. 744), *γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι εἰ κύει, ἐπὴν καθεύδειν μέλλῃ, ἀδείπνῳ ἐούσῃ μελίκρατον διδόναι πιεῖν*. [9] Bart. p. 30, '*Mellicratum* idem est quod mulsa, sed quidam mellicratum exponunt pro melle et vino, quod craton interpretatur vinum.'

cratum pro ydromelle pro uino et melle utrumque, craton[1] interpretatur uinum in uulgari greco.

Apoflemnatismus[2] dicitur esse omne quod per os uel per nares flema deponit a capite siue fit gargarizacio siue masticacio siue fricącio interioris oris, siue capud purgamentum per nares immissum, siue sternutacioni. Et [dicitur] apofleumaticus ab a quod est sine, et fleuma, quasi deponens fleuma.

A[p]palum[3] interpretatur sine pelle et inde dicuntur oua appalia i. sine pelle, [gall. œfs hardees], uel sine costa, i. mollia. Inde dicitur apalofarchos[4] i. caro mollis, farchos[5] enim est caro ut in C. et ab hac mollice quelibet sorbilia dicuntur appala uel appola.

[**Apium agreste**[6] minoci idem. Respice in Yposelinum.

Apium barbatum, respice in tela mariee.

Apium, xilenum[7] idem est.

Apiasia, respice in melissa.

Aquileia, columbina idem secundum Laurentium[8], sed secundum hunc est apium risus.]

Apostema[9] interpretatur collectio.

Aquilaria uel **aquileia** unum stipitem habet et folia fissa minute equali respicientia et florem album, secundum antiquos[10] apium risus appellatur.

Archemesia[11], matricaria, uel matricalis, mater herbarum idem. Tota herba utimur, gallice armoise, angl. mugwort uel mugwed.

Arsenicum[12], lompnias i. auripigmentum citrinum, et quando auripigmentum per se nominatur pro citrino intelligitur [et secundum A. sandaliaca[13].]

---

5. fleuma. 6. sit. 8. interiorum. caputpurgium. 12. Apociasticum, i. repercurssum. 16. testa. inde etiam dicitur apolapharchos. 18. ut in G. 19. mollicie. 31. Quibaria vel aquileya. 32. mimirce equaliter. Item, aquileya columbaria idem, dicitur herba quedam calida, id quod pes galli. 36. Artemesia. 38. amoyse. 39. mougwed (*vel mugwrt*) *in a later hand.* 41. cytrinum. 42. per se inuenitur. 43. cytrino.

---

[1] Du Cange, Lex. Græc. *κράση, κράσι, κράσιον,* vinum. [2] *ἀποφλεγματισμός,* Galen, (ed. Kühn, vol. xii. p. 565, 566). [3] *ἀπαλός* with a false derivation. *ὠον τὸ ἀπαλόν,* Diosc. ii. 54. [4] *ἀπαλόσαρκος,* Hipp. *περὶ ὑγρῶν χρήσιος* (ed. Kühn, vol. xxii. p. 161). [5] *σάρξ.* [6] *ἀγριοσέλινον,* Diosc. iii. 71. [7] *σέλινον.* [8] See ante, Agrimonia, where the same authority appears to be quoted. [9] *ἀπόστημα.* Cassius Felix, c. 18, 'collectiones Græci apostemata vocant.' [10] From this the expressions 'secundum hunc' and 'secundum antiquos' would seem to be identical in meaning. See Herba Roberti. [11] App. '*Artemisia* id est matricaria.' E. P. N. p. 42, '*Artimisie,* mug-wrt, merherbarum.' id. p. 13, '*Artemisia, vel matrum herba,* mug-wyrt.' Bart. p. 29, '*Mater herbarum,* arthemesia idem.' ib. '*Matricaria,* arthemesia idem.' Diosc. iii. 117, *ἄγει ἀπὸ μήτρας ὅσα καὶ τὸ ἐγκάθισμα.* Professor Earle (E. P. N. p. lxxxix) thinks *mug-wort* is *midge-wort.* [12] *ἀρσενικόν,* Diosc. v. 120. Bart. p. 11, '*Arsenicum,* i. auripigmentum.' id. p. 27, '*Lempnias,* auripigmentum idem.' App. '*Lempreneas,* arsenicum i. auripigmentum.' Matth. Silv. c. lix, '*Arsenicum* . . . et auripigmentum quando per se ponitur citrinum intelligitur.' [13] *σανδαράχη,* Diosc. v. 121.

Arnoglossa[1], lingua agni, lingua arietis, plantago maior idem. Gallice planteyne, anglice weybrode. Nota quod plantago minor, quinqueneruia[2] et lanceolata sunt idem. Gallice launcele[e], anglice rib[be]-wort.

Arceotide[3], iuniperus idem [est.]

Arilli[4] sunt arida uuarum grana et dicuntur ab ariditate.

Archangelica[5] uel **barba anglia,** g. archangle, angl. ded[e]netle. [Respice in marrubium album.]

Argentum uiuum[6] generatur in terra et tale quale apparet a terra quasi aqua fluens producitur.

Armoniacum[7] gummi cuiusdam arboris est.

Aristologie[8] sunt due species s. longa et rotunda. Radices et folia utimur et [quando] simpliciter ponitur pro rotundo intelligitur. [Respice in malum storacis et in strongilis[9].]

Arena[10] uirtutem habet relaxandi et ad omnem tumorem faciendam, [tamen] mollit duricias.

Armoceren[11], rapistrum idem.

Artogo, artogis[12], i. auis tolosana habens optimas carnes ad comedendum.

Ares[13], i. uirtus, inde **aretica,** i. uirtuosa.

---

3. plauntayne. 4. minor et centinervia et lanceolata. 20. radicibus et foliis quando *in a later hand.* 21. rotundo *with mark of erasure.* 25. facientem. 27. Armoteren. 28. antogonis. 31. arotica.

---

[1] Bart. p. 11, '*Arnoglossa,* i. plantago major.' id. p. 27, '*Lingua arietis,* i. arnoglossa,' '*Lingua agni,* i. plantago.' App. '*Arnoglossa vel centumnervia,* i. plantago.' E. P. N. p. 1, '*Arniglosa,* þ is wegbræde.' Ger. Wegebreit, Eng. waybread. [2] Bart. p. 36, '*Quinqueneruia,* lanceolata, plantago minor idem.' E. P. N. p. 30, '*Quinquenerbia,* ribbe.' id. p. 44, '*Lanceolata,* launceleie, ribbe.' Cf. Eng. Ribwort plantain. [3] Matth. Silv. c. lv, '*Arkeutos* est arbor iuniperi.' App. '*Archiotiden,* i. baccæ iuniperi.' E. P. N. p. 34, '*Arciotidas,* fyrses berian.' See ante, Alcheozoidos ἄρκευθος, Diosc. i. 103. [4] App. '*Arantili,* id est semen uiuæ, uel arilli.' Matth. Silv. c. lvi, '*Arilli* sunt arida uvarum grana dicta ab ariditate.' [5] Bart. p. 11, '*Archa angelica,* i. blinde netle, habet flores albos.' E. P. N. p. 43, '*Arcangelica,* mort ortie, blinde netle.' Sim. Jan. '*Archangelicam* quidam urticam mortuam dicunt.' White archangel, or Dead nettle. [6] Platearius, circ. Inst. c. v, 'generatur autem in terra quale apparet, a terra quasi aqua fluens producitur.' [7] Diosc. iii. 88, *ἀμμωνιακόν· καὶ τοῦτο ὀπός ἐστι νάρθηκος.* [8] *ἀριστολοχία,* Diosc. iii. 4, *ἔστι δὲ ἡ μὲν στρογγύλη,* (iii. 5) *ἡ δὲ μακρά.* Bart. p. 11, '*Aristologia,* i. paciens, alia longa alia rotunda, quando simpliciter rotunda.' App. '*Aricalomi,* aristol. lon.' [9] *στρογγύλη.* [10] Cf. Diosc. v. 166. [11] App. '*Amarioca,* i. semen rapistri.' id. '*Armoracia,* i. rapistrum.' Diosc. ii. 138, *ῥαφανὶς ἀγρία ἣν Ῥωμαῖοι ἁρμορακίαν καλοῦσι, φύλλα ἔχει ὅμοια τῇ ἡμέρῳ πρὸς τὰ τῆς λαμψάνης μᾶλλον,* cf. E. P. N. p. 16, '*Arboracia vel lapsana,* cal.' Matth. Silv. c. lix, '*Aromorachion* id est raffanus agrestis et est rapesta.' Gerarde (p. 241) makes it Horse-radish. [12] Perhaps *ὄρτυξ, ὄρτυγος,* the quail. Cf. Renzi, Collect. Salernit. iii. p. 273, '*Acrago, genus* (var. *atrago, ginis,* id est avis) est avis tholosana habens optimas carnes ad edendum.' cf. also Reinesius, Var. Lect. (Altenburg 1640), pp. 568, 569. [13] Sim. Jan. '*Aretica,* g. virtuosa.' Matth. Silv. c. lv, '*Aretica,* i. virtuosa.' ib. '*Ares,* i. virtus.' Cf. *Ἄρης, ἀρετή.*

Archos[1], i. princeps, inde poliarchion, i. principans pluribus.

Arange[2], citromilum idem.

Asarabaccara[3], uulgago, gariofilata agrestis, [milgago], asarus idem. Respice in matricaria aquatica.

Asar[4] **lazarum,** quinancium, sulphitum sanancium, ferula, silfium, inde [?] opos silphii [i.] asafetida.

Asar[5], i. uirga pastoris.

Aspalto[6], i. quedam gumma.

Aspaltum[7], i. bitumen iudaicum.

Aspatiles[8] dicuntur pisces squamosi ab asperitate squamarum uel spinarum uel locorum in quibus degunt.

Asplenis[9] herba est splendilidion similis et in exterioribus et in uirtute scolopendrie.

---

4. uulgago milgago. 7. silphicum sanantum. 8. silphium idem. 11. asar *after* aspalto. uiga. 13. *Add* terra est.

---

[1] ἀρχός. μάλαγμα πολυάρχιον is the name of a plaster, Galen (ed. Kühn, vol. xiii. pp. 184, 185). Matth. Silv. c. lv, '*Arcos*, i. princeps, inde poliarchion, i. plures principatus obtinens.' [2] Bart. p. 15, '*Citrangulum pomum*, orenge.' citromilum = κιτρόμηλον. Geop. x. 76, ποιήσει καρπὸν τὰ καλούμενα κιτρόμηλα. Perhaps κιτρόμηλα should be read in Diosc. i. 166, τὰ δὲ μηδικὰ λεγόμενα ἢ περσικὰ ἢ κεδρόμηλα, ῥωμαϊστὶ δὲ κίτρια, πᾶσι γνώριμα. Prof. Skeat says that *orange* comes to us from the Persian *náranj* through the It. *arancio*, and Fr. *orange*. Gerarde, p. 1464, shows that *malum anarantium* was confused with *malum aurantium*. 'Schol. Nicand. scribit μῆλον sine ulla adjunctione quoque pro malo medico usurpari, quod et νεράνζιον vulgo vocari addit' Lobeck, Phryn. p. 470. Cf. Steph. Thes. sub μῆλον. Nicander Alexipharmaca, v. 533, καρδαμίδος, μῆδόν (var. μῆλόν) τε καὶ ἐμπριόεντα σινήπι; on which the Scholium is καὶ μῆδόν τε, τὸ μηδικὸν καλούμενον· ἔστι δὲ εἶδος φύτου· γράφεται καὶ μῆλον. ἔστι δὲ τὸ μηδικὸν μῆλον ὅ ἐστι τὸ νεράνζιον. [3] Bart. p. 11, '*Asara baccara*, vulgo gariofilus agrestis.' id. p. 30, '*Milvago*, gariofila agrestis, asara baccara idem sunt.' App. '*Assara*, i. baccara, vp. (secundum) vulgus.' ib. '*Alzaru*, i. vulgagia.' Diosc. i. 9, ἄσαρον. Cf. Macer, 'Est asarum græce, vulgago dicta Latine, . . . Et vulvæ morbis decoctio subvenit ejus.' *Vulgago* therefore and *matricaria* (matrix) have a similar meaning. For *bacchar* see Plin. Hist. Nat. xxi. 6. [4] Bart. p. 27, '*Lasar*, i. asafetida:' cf. Plin. Hist. Nat. xix. 3. *Laser* is the juice of the *laserpitium*, or σίλφιον κυρηναϊκόν, Diosc. iii. 84, ὀπὸς σιλφίου. cf. also Herod iv. 169. [5] Sim. Jan. '*Asaragi* in iii. Alman. (i.e. Almansoris) est virga pastoris.' [6] Bart. p. 12, '*Aspaltum* dicitur quoddam genus gummi nigri quod a quibusdam dicitur bitumen iudaicum.' [7] Diosc. i. 99, ἄσφαλτος διαφέρει ἡ ἰουδαϊκὴ τῆς λοιπῆς. [8] Read *aspratiles*. Bart. p. 12, '*Aspiatiles*, an. stikelinges.' See Theodorus Priscianus, ii. 13, 'De piscibus aspratiles sumant.' Plinius Valerianus, v. 25, 'De piscibus vero maxime marinos dari oportet, sed aspratiles quales sunt merulæ, scaurus.' As to *stikelinge* see the *Catholicon Anglicum* (Earl. Eng. Text Soc.), sub *Bafyn-stylkylle*. [9] Diosc. iii. 141, ἄσπληνον, οἱ δὲ σκολοπένδριον . . . φύλλα ἔχει σκολοπένδρᾳ τῷ θηρίῳ ὅμοια (i.e. the milliped) . . . δύναμιν δὲ ἔχει τὰ φύλλα . . . σπλῆνα τήκειν. cf. App. '*Splenion*, i. scolopendria.' ib. '*Scolopendria*, i. lingua ceruina.' The plant referred to is the Harts'-tongue fern.

Asta regia [1] uel **aste regia,** [gall. muget,] angl. woderove.

Asarus[2], quam multi nardum agrestem uocant, folia habet edere similia tenera et rotunda, flores inter folia iuxta radicem purpurei coloris, urinam et menstrua prouocat, [gariofilus agrestis. Respice in asarabaccara.]

[**Asafetida,** respice in asar lazarum.

Asclepias[3], respice in draguncia.

Archacon, respice in Zactaron [4].

Argentilla [5] orualis, hec potata ossa fracta consolidat. gilb.

Argelzarus, uiride es idem.

Argilla, respice in terra figuli.

Architrios uel in is.

Armiar aquatica[6] crescit in aquis. Si teratur et ponatur plagas boum consolidat eas et ideo quidam uocant eam plaga.]

Attriplex agrestis [7], crissolocanna idem, ang. mielde.

Atanasia [8] uel **athasia** tanacetum idem. Hanc utuntur Salerniani [9] et Hispanni [10] similiter. tansie, ang. bemp [11].

[**Ataraxacon** [12], i. rostrum porcinum secundum Gaddesden [13] capitulo de opilacione epatis, set Avicena [14] uocat id taraxacon.]

---

1. haste regia. 5. tenuia. 21. crisolocanna. 22. milde, *in a later hand.* 23. atasia. 24. hac. Salernitani. 25. Hyspani. gal. tanesie, an. bemerfan.

---

[1] E. P. N. p. 46, '*Hastula regia,* muge de bois, wuderove.' Bart. p. 24, '*Herba muscata,* i. hastula regia, woderove.' For *muge* see post, sub Muscus. [2] Diosc. i. 9, *ἄσαρον οἱ δὲ νάρδον ἀγρίαν καλοῦσι, φύλλα ἔχει κισσῷ ὅμοια, μικρότερα δὲ πολλῷ καὶ στρογγυλώτερα· ἄνθη μεταξὺ τῶν φύλλων πρὸς τῇ ῥίζῃ πορφυρᾶ . . . δύναμις δὲ αὐτῶν διουρητικὴ . . . ἄγουσι δὲ καὶ ἔμμηνα.* [3] *ἀσκληπιάς,* Diosc. iii. 96: cf. App. '*Asepia,* i. draguntea.' [4] That is *ψύλλιον.* [5] Perhaps *Argentina,* the *silver-weed* or *goose-tansy:* called *Tanacetum album* (Bart. p. 41). [6] Perhaps *Armeria aquatica,* thrift. [7] *ἀτράφαξις, οἱ δὲ χρυσολάχανον,* Diosc. ii. 145. Mielde, cf. Ger. Melde, a name which Grassman (Deutsche Pflanzennamen, 1870, p. 192) thinks is derived from the mealy, dusty surface of the young leaves. App. '*Atriplex,* chrysolocana rinoli idem est.' Bart. p. 17, '*Crisolocanna,* atriplex.' [8] *ἀθανασία,* whence the word *tansy* is said to be derived. [9] Meyer, Geschichte der Botanik, iii. 457, supposes that the Medical School of Salerno began about 850 A.D. and that by 900 it had become famous. For further information see Renzi, Collectio Salernitana, 5 vols., Naples, 1852–1856. [10] That is the Arabian physicians of Spain, Cordova more especially, who flourished as early as 956 A.D. (see Smith's Gibbon, vol. vi. p. 402 note). [11] *Bemerfan* seems to be connected in some way with the Ger. Rain-fahn (Grassman, p. 133): as to the latter part of which word cf. E. P. N. p. 36, '*Citsána,* fana,' and p. 73, '*Cittasana,* fanu:' though the plant need not be the same. The true word is perhaps *gemerfan.* [12] Altaraxacon, Bart. p. 10, '*Altaraxacon,* i. rostrum porcinum.' [13] 'Joannis Anglici Praxis Medica, Rosa anglica dicta,' Qto. Aug. Vind. 1595, p. 371. [14] Avicenna (Ven. Junta 1608), ii. 690. Fuchs (H. S. p. 743) 'officinis nostris quæ barbaris delectantur vocibus, Taraxacon aut Altaraxacon dicitur.' Dandelion.

Attramentum[1], calcantum[2] idem, quedem terra [est] in Gallia[3] cuius due sunt species,] secundum quosdam] viz. uilior species est attramentum[4] [et] nobilior species est uitriolum, et dicitur a claritate uitria que in electioribus uenis inuenitur. Et quando attramentum per se ponitur pro uiliori intelligitur.

Attropia[5], i. extenuacio, et interpretatur sine conuersione uel sine succo.

Athenum uel **attrana,** uas alembico ualde simile.

Att[r]ocordines[6] sunt species ueruca-rum, quales quidam medicorum poros[7] nominant ut in Oribasio.

Avencia[8], pes leporis[9], gariofilata[10], sanamunda, zimis idem, g. et angl. auense[11].

[**Aurinaleucia**[12], orual, stedfast secundum quendam laicum.]

Auricula muris[13], pilosella idem, parua habet folia et multa, aliquantulum pilosa. Gallice, pilousee, angl. moushere uel langbeue. [Respice in mirion.]

Aurum[14] [de] uena terre fit per decoctionem.

Auripi[g]mentum[15], due sunt species,

---

1. idem est. 5. species est secundum quosdam atramentum. 6. uitrea. 13. attrenum uel atrena. 15. uerrucarum. 19. (o)zimus. 20. auence. 23. puerosella. 25. pelosee. 26. mousere. lagheue.

---

[1] Plin. Hist. Nat. xxxiv. 32, 'Græci cognationem æris nomine fecerunt et atramento sutorio, appellant enim chalcanthum.' [2] Diosc. v. 114, χάλκανθον. [3] Sim. Jan. 'Item atramentum dicitur quædam species uitrioli quam vulgo terram franciscam vocant.' [4] Bart. p. 12, '*Atramentum* terra quædam est cuius nobilior species est vitreolum.' See Skeat's Dict. sub *copperas.* [5] ἀτροφία, Sim. Jan. '*Atrofia* g. sine conversione, sicque vocatur extenuatio quæ fit quando nutrimentum non convertitur in substantiam membrorum, quod et sinthosis dicitur. Theodorus suo ca. Item Cassius Felix ca. de egritudinibus stomachi.' The references are to Theodorus Priscianus, ii. 11, *de syntexi* (σύντηξις) *vel atrophia,* and Cassius Felix (ed. Rose) c. 42. [6] ἀκροχορδόνες. [7] πῶρος. The passage is most like Oribasius (ed. Daremberg), vi. 184, 185. [8] Matth. Silv. c. xliv, '*Anantia,* i. pes leporis, gariofilata, sana munda idem.' [9] Perhaps the λαγώπους of Diosc. iv. 17. [10] Fuchs, H. S. p. 431, 'recentiores Latini caryophyllatam ab odoris suavitate, quam radices de se præbent, nominant, vulgus herbam Benedictam a divina sua efficacia et sanamundam appellat.' Gerarde, p. 996, 'Avens is called Caryophyllata, so named of the smell of Cloves which is in the roots, and divers call it Sana-munda, Herba benedicta and Nardus Rustica . . . it is thought to be Geum Plinii.' Plin. Hist. Nat. xxvi. 21. [11] Avens, Geum, Herba Bennet. [12] Bart. p. 17, '*Crassula major,* aurum valet, an. orpin.' Wright, Prov. Dict. gives, '*Orvale,* the plant orpin.' '*Stedfast,* the plant *palma Christi.*' See post, Barba iouis. [13] Bart. p. 12, '*Auriculus muris,* pilocella idem.' ib. p. 33, '*Pelvette,* mouser.' E. P. N. p. 43, '*Pilosella,* peluselle, mus-ere.' Fr. piloselle. [14] Platearius, circ. Inst. c. iii, 'Aurum de uena terre fit per decoctionem.' [15] Platearius, circ. Inst. c. xxvii, 'Due sunt species auripigmenti. Est enim rubeum et citrinum. Citrinum competit medicine.' Bart. p. 12, '*Auripigmentum,* orpiment, quando simpliciter de citrino intelligitur.' Cf. Plin. Hist. Nat. xxxiii. 4.

rubeum et citrinum, citrinum medicine competit. [Respice in azananata et in arsenicum et sandraca.]

Axungia[1] omnis matrici est utilis, maxime recens anserina et gallinacia siue sale dicta.

Ayzon[2], semperuiua idem, et dicitur ab ay[3] quod est semper et zeo[3] quod est uita. Gall. iubarbe[4], et angl. syngrene[5]. [Respice in sycados[6].]

[**Azabar,** respice in aloen.]

Azananata, i. auripigmentum.

Basilicus uel **basilica**[7], herba genciana, [allogallica[8]] idem. Virtutem habet calidam et proprie ignitam, gustu amaro, [et] in locis plaustris nascitur, cuius [radix stomachi dolorem compescit et epatis ac splenis sicut renum ac cordis, gallice et angl. genciane. Respice tamen in dragentea[9].]

Basilicon[10] semen est maiorane, ozimus[11] idem [uel ozimum].

Bartrorobus[12] ferens mora idem.

Bachador, i. ozimum magnum.

Balanus rapseo[13] est simile arboris mirice, nuces habens intus rotundas.

Balanon[14], i. glans. Inde mirobalanus[15],

---

1. cytrinum *bis*. 7. Azion. 10. sinegrene. 15. idem. gall. et angl. genciane. 16. prope. 18. palustribus. 25. Batus rubus. 26. Bathador. 27. repseo semen est. 28. ab intus. 29. Balanion. mirabolanus.

---

[1] Plin. Hist. Nat. xxviii. 9, 'Proxima in communibus adipis laus est, sed maxime suilli . . . axungiam etiam Græci appellavere eum in voluminibus suis.' Cf. Diosc. ii. 93, *στέαρ ἢ χήνειον ἢ ὀρνίθειον.* [2] Diosc. iv. 88, *ἀείζωον τὸ μέγα ὠνόμασται διὰ τὸ ἀειθαλὲς τῶν φύλλων.* App. '*Aizona*, i. semperuiua.' [3] *ἀεί, ζωή.* [4] Fr. Joubarbe, formed from *Jovis barba*, another name of the same plant, cf. E. P. N. p. 47, '*Jovis barba*, jubarbe, singrene.' ib. p. 65, '*Hoc jurbarium*, a silfgrene.' cf. Plin. Hist. Nat. xvi. 31. [5] The English Sengreen, i.e. ever-green. It is called in Prof. Earle's lists *sinfulle* (E.P.N. pp. 8, 32, 47), *singrene* (ib. p. 4, where *Temolus* = *τιθύμαλος*, and pp. 31, 33, where *Colatidis* = *γαλακτίτης*) and *silfgrene* (ib. p. 65). The first of these components occurs in '*Sinwealte swammas*' (E. P. N. p. 12), and also in the word *sundew*, Ger. Sindau. Grassmann (Deutsche Pfl. namen, p. 45) thinks that similarly *Sündfluth* has been formed from *Sinfluth:* cf. also E. P. N. p. lxxxix. [6] *στοιχάς.* Bart. p. 12, '*Barba Jovis*, sticados citrinum idem,' cf. App. '*Barba Jovis*, i. herba herculis, uel stichados, uel benades.' See post, Barba iouis. [7] Diosc. iii. 3, *γεντιανὴ δοκεῖ μὲν ὑπὸ πρώτου εὑρῆσθαι Γέντιδος, Ἰλλυριῶν βασιλῆος· ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχηκεν.* App. '*Basilica*, id est regina vel gentiana.' [8] *ἀλόη γαλλική*, Diosc. iii. 3. [9] Bart. p. 12, '*Basilica*, i. serpentaria.' App. '*Basiliscus*, serpentaria, dragum, uel hortulana.' [10] Bart. p. 12, '*Basilicon* i. semen brancæ ursinæ secundum quosdam.' [11] *ὤκιμον*, Diosc. ii. 170. Bart. p. 12, '*Basilicon*, ozimum idem.' ib. p. 33, '*Ozimum*, i. semen basiliconis.' App. '*Ozimum*, i. basilicon.' [12] Read, 'Batus rubus ferens mora idem.' Bart. p. 12, '*Batus*, rubus ferens mora.' App. '*Badon*, rubus testinus uel mora domestica.' *βάτος*, Diosc. iv. 37. [13] Diosc. iv. 157, *βαλανὸς μυρεψικὴ καρπός ἐστι δένδρου μυρίκῃ ἐοικότος*, the ben-nut. Sim. Jan. '*Balanus repsico* D. est semen arboris similis mirice et est fructus sicut nucis habentis intus medullam quæ exprimitur.' [14] *βάλανος*, Diosc. i. 143. [15] *μυροβάλανος* with a false derivation.

quasi glans uendibilis, miriplon[1] enim uendere dicitur, sine meripsia[2] quasi species uendibilis.

Baym[3] interpretatur corroboratiuum uel corosiuum.

Bacce lauri, dampnococci[4] idem. Gall. bayes[5] de lorer.

Bacce edere, carpocissi[6] idem, fructus edere.

Balaustia[7], i. flos caducus mali granati.

Baccara[8] herba est odorifera, folia habens aspera et lacta interuisa, florem purpureum et subalbidum et odoriferum. [Respice in uulgago.]

Balsamita[9], salmentica, sisimbrium[10], menta aquatica, [mentastrum] idem, crescit in pratis, a^ce^. horsminte, [gallice mentastre, xisisimbrium.]

Balsamus[11] est arbor similis leuen et in eodem statu ut piracantes, folia habet similia rute sed palulo albidiora et semper uirida, facultatem habet similem uiti, circa Babiloniam crescit.

Balsamum[12] est quedam gumma que afferitur de arbore balsami.

[**Basilicon**[13] est emplastrum de adipe, resina pini, et c. et oleo secundum Sap.[14] capitulo de pinguedine. Item de hoc loquitur Thider.[15] capitulo de punctura neruorum.

Batus[16], i. morus rubi uel rubus secun-

---

1. uendilis. 2. inde miripsia. 5. corfsiuum. Radix stomachi dolorem compescit. 8. idem i. 13. lata interdiuisa. 19. pratis. Item mentastrum crescit in agris utrumque dicitur horsmynte. 23. paulo. 24. uiridia. 25. reperitur. 28. affertur.

---

[1] *μυροπωλεῖν.* [2] *μυρεψία*, or *μυρέψιον.* Another compound of the same word is *nux myristica* (the nutmeg) corrupted in Bart. p. 32, into *nux mirifica;* see App. Nux myristica. Also *μυράκοπον*, corrupted into *miracopium;* see ante, Acopum. [3] Matth. Silv. c. cviii, '*Brain* id est corroboratiuum.' [4] See ante *Anacochi*, i.e. *δαφνόκοκκοι.* App. '*Bacce lauri, uel daphnococci* idem est.' [5] Our *bay-tree* is derived through the French *baie* from the Lat. *bacca.* Fr. baies de laurier. [6] *καρπὸς κισσοῦ.* Bart. p. 15, '*Carposcissi*, i. fructus ederæ.' [7] Platearius, circ. Inst. 'Dicitur autem balaustia flos caducus mali granati.' Diosc. i. 154, *βαλαύστιόν ἐστιν ἄνθος ἀγρίας ῥοιᾶς.* Bart. p. 12, '*Balaustia* flos est mali granati.' See App. '*Balaustia*, fructus . . . quem imperiti caduca mali granati dicunt.' [8] Diosc. iii. 44, *βάκχαρις βοτάνη ἐστὶν εὐώδης στεφανωματική, ἧς τὰ φύλλα τραχέα μέγεθος ἔχοντα μεταξὺ ἴου καὶ φλόμου . . . ἄνθη δὲ ἐμπόρφυρα, ὑπόλευκα, εὐώδη.* Sim. Jan. '*Bacharis* Dya. herba est odorata apta coronis, folia habens aspera et lata intercisa cui virga est angulosa longitudine cubiti unius ramulis plena ex asperis florem habens purpureum et pinguem et subalbidum et odoratum.' See ante, Asara. [9] Sim. Jan. '*Balsamita*, sisimbrium, menta aquatica idem.' Bart. p. 12, '*Balsamita*, i. menta aquatica, horsminte.' [10] *σισύμβριον*, Diosc. ii. 154. [11] Diosc. i. 18, *βάλσαμον τὸ μὲν δένδρον κατὰ μέγεθος λυκίου ἢ πυρακάνθης βλέπεται, φύλλα ἔχον ὅμοια πηγάνῳ, λευκότερα δὲ πολλῷ καὶ ἀεὶ θαλλέστερα, γεννώμενον ἐν μόνῃ Ἰουδαίᾳ κατά τινα αὐλῶνα καὶ ἐν Αἰγύπτῳ.* [12] The *ὀποβάλσαμον* of Diosc. i. 18. [13] *βασιλικὸν ἔμπλαστρον*, cf. Celsus, v. 19, and Scribonius Largus, c. 210. [14] Serapion (Lyons, 1525), fol. 199 rev. De Simplicibus ex animalibus. [15] Cyrurgia Theodorici Episcopi Cerviensis (fol. Ven. 1513), p. 102. [16] *βάτος*, Diosc. iv. 37. See App. Badon.

dum Nich.[1] in diamoron[2]. Respice in rubus.

Batus[3], respice in elenium.

Baldemonia[4], respice in ualdemonia.

5 **Bacitura eris**[5], lapidos calcis idem.

Basilion entaticum[6], respice in mediousum.

Bana herba ueneris[7], respice in columbaria.

10 **Barba anglica**, respice in archangelica.

Barbastus[8], respice in flosmos[9].]

Barba iouis uel **iouis barba**[10], stīcados citrinum, themolus, semperuiua. Gallice iubarbe, anglice syngrene, erewort, houslek. [Respice 15 in bulbus astus.]

Barba elexis, bardana[11], lappa inuersa, lappa maior, angl. clote, cuius fructus uocatur a^ce^. Burre.

Barba yrsina[12], assimulatur lingue bo- 20 uis, asperiora tamen habet folia, a^e^. buckestonge.

---

13. cytrinum. semperuiua idem. anglice, erewert uel houslek uel sinegrene. 17. Barba elixis. 18. cloote. 20. yrcina. 22. bockestonge.

---

[1] Nicolaus Myrepsus (fol. 1549), p. 245. [2] See App. Diacoregium etc., for compounds of διά. [3] Diosc. i. 27, ἐλένιον . . . οἱ δὲ βάτον ἰδαῖαν (var. βατονειδέαν). [4] Baldmoney or Bawdmoney, a name given, according to Parkinson (Theat. Bot. 1640, p. 1735), to Gentian, and also to Meum or Spignell. Bald-money may be connected with the god *Balder*: cf. the name *Balder's brow* for chamomile: and the Ger. *Baldrian* for Valerian (Grassmann, Deutsche Pflanzennamen, p. 123). [5] Read *batituræ æris*, λεπίδος χαλκοῦ, and cf. Diosc. v. 89. Bart. p. 12, '*Batitura ferri*, ponfiligos idem.' [6] Matth. Silv. c. lxxxiii, '*Basilicon entaticon* quid est l. medion, Diasco.' Diosc. iv. 18, μήδιον, where the only possible source of corruption seems to be contained in the names κυβέλλιον and κλημάτιον. The explanation of *mediousum* may perhaps be found in ὀσμός, which is an equivalent of μήδιον. [7] Read *bona herba ueneris*, which seems to be vervain. [8] *Verbascum*, cf. Plin. Hist. Nat. xxv. 10. [9] φλόμος, Diosc. iv. 102. Bart. p. 21, '*Flosmus*, tapsus barbastus idem.' Gerarde, p. 774, says the plant is called in shops *Tapsus barbatus*, which may be corrupted from Verbascum: see App. *Flomus*. [10] See ante, Ayzon. Themolus = τιθύμαλος. *Erewort* recalls the name *orpine* given to Sedum Telephium. It may perhaps be referred to in '*Aurinaleucia*, orual, stedfast,' see ante, Aurinaleucia. See post, Crassula Major: cf. Physica Stæ. Hildegardis, ii. 86, Semperviva. 'Si quis surdus in auribus est ita quod auditu caret, lac feminæ tollat quæ masculum peperit cum jam decem aut duodecim septimanæ sunt quod filium genuit, et modicum plus de succo sempervivæ lacti huic addat, et in aurem suam aut tres aut quatuor guttas de eodem modice immitti faciat, et hoc fieri sæpe permittat et auditum recipiet.' cf. Macer, de Acidula, 'Auribus expressus succus si funditur ejus Adjuvat auditum mire pellitque dolorem.' The frequency of Houseleek may be due not only to its medicinal virtues, but also to the influence of superstition: cf. Apuleius, De Virt. Herb. c. 124, 'Sempervivæ nomen sumpsit quod sit semper viridis, ab aliquibus Stergethron (στέργηθρον) vocatur eo quod amorifica judicetur, unde et pro foribus a plurimis ponitur ut pellat odia.' [11] Bart. p. 12, '*Bardana*, i. lappa inversa, sive lappa major quod idem est.' ib. '*Bardana*, an. clote, gert burr.' id. p. 13, '*Burrus*, gertt clote.' The plant is Burdock or Clot-bur. E. P. N. p. 46, '*Lappa*, bardane, clote.' Apuleius, de Virt. Herbarum (Aldus 1547), c. 36, calls it Dardana. [12] Barba hircina, perhaps a translation of τραγοπώγων, Diosc. ii. 172. Bart. p. 12, '*Barba yrcina*, i. ypoquistidos.'

Bardana[1], farfara, ungula equina uel ungula caballina [idem], angl. feldhoue. [Respice in barba elexis et in raucia, et in illafucos[2].]

5 **Barba aaron**[3], iarus, basga idem, angl. cokkowespitte.

Baucia[4], pastinaca agrestis idem, sumitur tamen quandoque pro domestica uel ortholana, anglice widles-
10 kirwit.

[**Barba leporis,** rosa passa idem.]

Betonica uel **betonia** aut **uetonica**[5], cestros uel cestrum idem. gall. betoine, anglice betonike.

Item cistronidum, ut in Alex. de 15 splenis, idem. Habet folia ad modum urtice sed uiridiora sed non pungencia et florem indum et boni odoris [est ualde].

Been[6] est album et aliud rubeum. 20

Berula[7] similis est narstucio aquatico sed acu[s]tiora habet folia, valet ad scrofulas maturandas. [gall. berles] anglice bilus[8].

---

5. rosga. 6. cokkouwespitte. 9. ortolana. wyldeschirewit. 13. betoyne. 14. betonek. 15. cestronidum. 16. splene. 17. et non. 18. pungentia. 20. aliud album. ribeum. 24. biller.

---

[1] Fuchs, H. S. p. 88, 'Officinæ lappam majorem, vulgus bardanam vocat.' Bart. p. 20, '*Farfara*, i. ungula caballina:' ib. p. 43, '*Ungula caballina campestris* i. clote.' Plautus, Pœnulus, ii. 32, '*eo præsternebant folia farferi.*' Plin. Hist. Nat. xxiv. 15, 'chamæleucen apud nos farfarum (var. farranum) sive farfugium vocant, nascitur secundum fluvios.' cf. E.P.N. p. 16, '*Caballopodia, vel ungula caballi*, coltgræig.' *Feldhoue*, see post, Pes pulli. There seems to be some confusion between Burdock and Coltsfoot. [2] App. Ilafeos. [3] *ἄρον*, Diosc. ii. 197. Bart. p. 12, '*Barba aaron*, iarus idem, pes vituli, zekesterse.' App. '*Aronis vel aron*, i. yaros.' Cuckoospit, cuckoopint, cuckoopintle, wake robin, and zekesterse seem all of them to be identical in meaning and in derivation. [4] Bart. p. 12, '*Baucia*, i. pastinaca agrestis, sumitur quandoque pro domestica.' ib. '*Baucea*, skirwhit.' id. p. 33, '*Pastinaca*, an. skirwhite.' App. '*Baucia* id est pastinaca domestica.' Gerarde, p. 1026, '*Sisarum* . . . in English Skirret and Skir-wort.' The plant appears to be Sium, Water-parsnep, which Withering calls skerrets. [5] Betony, Plin. Hist. Nat. xxv. 8, 'Vettonica dicitur in Gallia, in Italia autem serratula, a Græcis cestron.' *κέστρον*, Diosc. iv. 1. [6] Bart. p. 12, '*Been* sunt grana quæ piper album vocamus.' App. '*Been rub.* radix quæ in India invenitur. *Been album* in Ægypto reperitur.' Serapion (Lyons 1525), de simplicibus ex plantis, c. 223. [7] Bart. p. 13, '*Berula*, fabaria idem, levick.' i. e. Brooklime. Marcellus Empiricus, c. 36, 'adpones herbam quæ in aquæ iugis decursu nascitur, quam Latine berulam, Græce cardaminen vocant.' Gerarde, p. 621, 'Water Pimpernell is called Anagallis aquatica, of most Becabunga . . . in French Berle, whereupon some do call it Berula.' [8] Biller, or Bell-rags, (Britten, English Plant Names, p. 41). It is probably a Celtic name, as *Biller* is quoted from Co. Derry, and *Berwr* is the Welsh name for Cresses. cf. Joyce, Irish Names of Places, 2nd series, 1875, p. 325, '*Biorar* [birrer] is the word for water-cress, and it is obviously derived from *bior*, water. In the colloquial language the middle *r* of this word is always changed to *l* by a common phonetic law, and it is consequently pronounced *biller*.' ib. 1st series, p. 48.

Bedegar[1] est quedam tubrositas crescens iuxta radicem ueperis qui uocatur eglentier[2]. [angl. hepebrede[3]].

5 **Beta maior** uel **bleta** uel **bletis**[4], atriplex agrestis uel domestica idem. Gall. arache blanc.

Belliculi marini[5] quasi umbilici, circa lictora maris reperiuntur.

10 **Belliricus**[6] genus est mirabolanorum ut in Mer[7].

Bernix[8], classa, gummi iuniperi idem: dicitur etiam uernix quod conficitur ex oleo seminis lini et classa,

15 et inde illinentur et consolidantur colores picturarum.

Berberies[9] sunt fructus cuiusdam arboris. angl. [bulberies uel] berberies.

[**Benedicta,** respice in fu et in senecio. 20

Bellaria[10], respice in lichitis.

Berberis, respice in oziacantum.

Beronica[11], respice in smirtus.

Bissona[12], respice in erimola.] 25

Bismalua[13], alta malua, altea idem, laciora habet folia quam alia malua, et alcius crescit a^ce^. wymalue[14] uel marshmalue. [Nota quod sunt tres malue viz. bismalua supradicta 30 et malua ortelana, gall. et angl. malue, uel domestica, et crispa

---

1. Bedagar. 2. uepris. 3. englenter. 5. Beta uel bleta maior, sicla idem. g. orache rouge. Beta uel bleta minor uel blitis. 6. attriplex. 7. blaunche. 9. lictora *with mark of alteration.* 15. illuminantur. 17. Berberis. 18. berberye. 26. latiora. 28. altius. wymauue. 29. merschemawe. 31. malua ortolana uel domestica. g. mauue. angl. mawe. Item bismalua g. wymauve. ang. mersmawe. Item crispa malua. g. cresmauue, odorem habet sicut muge.

---

[1] Bart. p. 12, '*Bedegar* est nodus rosæ albæ silvestris, vulgari nomine eglenter.' Gerarde, p. 1271, 'The spongie balls which are found upon the branches are most aptly and properly called spongiolæ sylvestris Rosæ . . . the shops mistake it by the name of Bedeguar.' [2] Fr. églantier, the dog-rose. [3] Perhaps Hip-bread, or Hip-briar: cf. Bart. p. 36, '*Rosa canina,* frutex est, an. heppe-brer.' [4] Bart. p. 12, '*Beta,* atriplex agreste idem:' perhaps *βλῆτον,* Diosc. ii. 143. [5] Platearius, circ. Inst. 'Belliculi . . . sunt autem quasi umbilici et circa littora maris inveniuntur.' Bart. p. 12, '*Bellirici marini* lapides sunt parvi et albi, in rupibus marinis inveniuntur.' id. p. 43, '*Umbilici marini,* lapilli sunt umbilico conformes. Eligendi sunt albiores.' Some kind of sea-snail: cf. Cic. De Or. ii. 6, 22. Perhaps um-biliculi. [6] Bart. p. 13, '*Belliricus,* genus mirabolanorum.' [7] Perhaps Alexandro. [8] Bart. p. 12, '*Bernix,* i. gummi juniperi, classa idem. Bernix etiam dicitur quiddam quod conficitur de oleo seminis lini et classa, et inde illuminantur et solidantur colores picturarum.' Prompt. Parv. iii. 509. note 2. Vernyschyn. 'Bernyx or Vernyx is a thynge ymad of oyle and lynne sed and classe with (which) peyntours colours are mad to byndyn and to shynyn.' Classa, i. e. glaze. [9] Platearius, circ. Inst. 'Berberi, . . . sunt autem fructus cuiusdam arboris.' Bart. p. 12, '*Berberis,* i. semen petrosilini macedonis.' [10] 'Bellaria, the flower of the herb Lychnis,' Holyoke. [11] See post, Smirtus. [12] App. '*Bisas,* id est emolia uel ruta agrestis.' ib. '*Basasa uel bufasa,* i. piganon uel ruta.' Diosc. iii. 46, *καλοῦσι δέ τινες αὐτὸ* (i. e. *πήγανον ἄγριον*) *Ἄρμαλα, Σύροι βησασᾶ.* Galen: (ed. Kühn, xii. 101), *ὃ δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις μῶλυ καὶ βησασὰν ἔφαμεν ὀνομάζεσθαι, εἴη ἂν καὶ αὐτὸ πήγανον ἄγριον.* [13] See ante, Altea. [14] Fr. guimauve.

malua[1], odorem habet sicut muge, gall. crispe mauue uel symoine.]

Bisala, hermodactilus idem[2].

Bitumen judaicum[3], idem.

5 **Bichicon** [4] interpretatur ad tussym, unde pellem bichice ut in Alexandro[5].

Bistorta virtutem habet constringendi consiliandi et confortandi, et valet
10 ad concipiendum [gall. Bistorte].

Botrus[6] interpretatur rotundum, unde collectio uuarum que in rotunda forma inuenitur dicitur botrus. Dicitur etiam botrus illud corpus ro-
15 tundum a quo flores procedunt. [gallice, botun[7] de rose.]

Borax[8] uel **borith,** herba fullonum, saponaria idem. angl. crowesoppe[9].

[**Bouis lacta**[10], orobo idem.] 20

Borith[11], nonaclum cirurgie, lanceolata aquatica idem, a^ce^. sperewort.

Borax[12] est quedam gumma unde consolidatur aurum, a^ce^. [et gall.] Boreis. 25

[**Borago,** gall. et a^ce^. borage uel bourache.]

Botrix[13] arbor est fructuosa tota expansa super terram, colorem mellinum habens, per interualla fur- 30
cata.

Boletus[14] fungus idem. Crescit in terris.

---

3. hermodactilis. 4. aspaltum idem. Nota quod sunt tres malve viz. malva ortolana vel domestica. g. mauue, ang. mawe. Item bismalua g. wymauue. ang. mersmawe. Item crispa malua g. cresmauue, odorem habet sicut muge. 6. pillule. 8. Bistorta bistorte habet virtutem. 9. consolidandi. 11. rotundus. 15. folia rosarum. anglice, rosetuoppel. 18. crowesope. 21. nouaculum cyrurgie. 22. sperwrt. 23. Item borax. 24. aurum et argentum. Boreys. 28. Botris herba est. 30. habet.

---

[1] Gerarde, p. 931. '*Malva crispa*, the French curled mallow.' E. P. N. p. 36, '*Malva crispa*, symeringe wyrt.' [2] Meadow-saffron. Matth. Silv. c. c. '*Bisari*, i. hermodactili.' [3] Bart. p. 13, '*Butimen judaicum*, aspaltum idem.' [4] *βηχικόν*. App. '*Benicon vel beticon*, i. ungula caballina' (that is Tussilago). ib. '*Becion vel bedon*, i. cassilago alba.' Cf. Diosc. iii. 116, *βήχιον*. [5] Alex. Trall. ed. Puschmann, ii. 157, *βηχικὰ οἷς δεῖ κεχρῆσθαι*. [6] *βότρυς*. E. P. N. p. 21, '*Butrus*, hos.' id. p. 23, '*Butros*, geclystre.' [7] Fr. Bouton. See post, Lacta. [8] Bart. p. 13, '*Borax*, gummi idem, solidantur aurum et argentum.' ib. '*Borith*, herba saponaria seu herba fullonis, sed carduus fullonis aliud est.' App. '*Burit*, herba fullonum, saponaria idem est.' [9] Bart. p. 37, '*Saponaria*, crowsope.' *Borith* is its Semitic name: cf. Jer. ii. 22. 'Si laveris te nitro et multiplicaveris tibi herbam borith.' [10] App. '*Orobani lenici*, i. lacca.' See post, Lacta. [11] Bart. p. 13, '*Borith*, i. nepta.' The plant meant would seem to be Alisma Plantago: the leaves of which are lancet-shaped, and hence gained for it the name *spere-wort*, which for a similar reason was given also to *Flammula* (Bart. p. 21, '*Flammula*, i. sperwort) and *Inula campana* (E. P. N. p. 30, *Innule campane*, spere-wyrt). See ante, sub Alphesora. [12] Bart. p. 13, '*Borax*, gummi idem, solidantur aurum et argentum.' The reference is to its use as a flux. [13] Matth. Silv. c. cvi, 'Dia. cap. botris. Botrix est herba fruticosa tota spansa super terram, colorem mellinum habens, per interualla furcata' etc. Diosc. iii. 120, *βότρυς πόα ἐστὶν ὅλη μηλίνη, θαμνοειδής, διακεχυμένη, πολλὰς ἔχουσα μασχάλας*. [14] Bart. p. 13, '*Boletus*, fungus idem.'

angl. tadestol[1] [uel padestol[2], gall. mussherums[3]], unde versus[4]:

De fungi, gis homines, bolete, negabas.
Boleti leti causa fuere tui.

Bolus [**armenicus** est][5] quedam uena terre que in Armenia reperitur, [et] per centum annos potest seruari.

Botracion[6], brutacia, herba scelerata[7], simirnon[8], apium risus[9] idem, quidam tamen smurnon pro quolibet apio intelligunt. [Respice in apium risus.]

Buglossa[10], lingua bouis idem. Acuta habet folia ad modum boraginis, [gall. lange de beof,] anglice oxtunge.

[**Bugula**[11], fistularia idem secundum Laur.

Bussaria[12], respice in erimela.]

Butalmon[13] uel **butalmos** oculus bouis idem, a^ce^. oxie[14].

Bunias[15], napicium, rapia idem, que elixa comeditur. Ventrem inflat et carnes replet.

---

1. paddestol. 3. fungis hominem. 4. causa fuere tui. 9. smixnon. 10. smirnon. 15. oxetunge. 21. oxeghe. 22. napatium rapa idem, g^e^. navet, ang. nep.

---

[1] Toad-stool. Cath. Angl. Early Eng. Text Soc. p. 377, 'a tade stole, *boletus fungus*.' [2] A. S. *pada*, a toad. Sax. Chron., (sub anno 1137) 'Hi dyden heō in quarterne þar nadras ⁊ snakes ⁊ pades wæron inne.' Cath. Angl. p. 265, 'a Paddokstole, *boletus, fungus, tuber, trusta, asparagus; versus: Boleti leti causa fuere tui.*' Prompt. Parv. p. 376, 'Paddok, toode, *Bufo*:' cf. ib. note 3, '"Pade," a toad, Awntyrs of Arthure, ix. 10, is in one MS. written "tade."' Compare the name paddock pipes. [3] Fr. mousseron, Eng. mushroom. [4] Cf. Prompt. Parv. vol. iii. p. lxviii, where the editor quotes the following passage as a specimen of the 'Liber Equivocorum Vocabulorum' by John de Garlandia; and the accompanying *Expositio* by Galfridus of Lynn. 'Fungus dicitur a fungor, fungeris secundum vocem: sed a defungor, defungeris, secundum significationem, defungor id est mori, quia comedentes fungos, sicut plures faciunt in partibus transmarinis, sepius moriuntur. Unde Marcialis cocus,—Defunctos fungis homines materne negabas, Boleti leti causa fuere tui.' [5] *βῶλος Ἀρμένιος*, Platearius, circ. Inst. 'Bolus quedam vena terre est que precipue in Armenia reperitur . . . per centum annos potest servari.' [6] Diosc. ii. 206, *βατράχιον, οἱ δὲ σέλινον ἄγριον καλοῦσι . . . ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος χνοωδέστερον, μακροκαυλότερον, ἐντομὰς ἔχον πλείους τῶν φύλλων, πλεῖστον ἐν Σαρδωνίᾳ γεννώμενον, δριμύτατον, ὃ δὴ καὶ σέλινον ἄγριον καλοῦσι.* Virg. Ecl. vii. 41, 'Sardois videar tibi amarior herbis.' App. '*Bontration*, i. apium risius, sceleracus.' [7] Bart. p. 24, '*Herba scelerata*, i. apium risus.' [8] Diosc. iii. 72, *σμύρνιον ὅπερ ἐν Κιλικίᾳ πετροσέλινον καλοῦσι . . . ἡ δὲ ῥίζα δριμεῖα, εὐώδης, ἁπαλή, πολύχυλος, δάκνουσα τὴν φάρυγγα.* [9] Gerarde, p. 953, 'This Illyrian crow-foot is named in the Greek *σέλινον ἄγριον*, that is, *Apium sylvestre*, or wilde smallage, also *Herba Sardoa*; it may be, saith my author, that kinde of crow-foot called *Apium risus*, and *γελωτοφυή*.' Plin. Hist. Nat. xxiv. 17, 'Gelotophyllida in Bactris et circa Borysthenem. Hæc si bibatur . . . ridendi finem non fieri.' [10] Diosc. iv. 126, *βούγλωσσον*. Bart. p. 13, '*Buglossa*, lingua bovis idem.' App. '*Buglossa*, i. lingua bovina.' [11] Bart. p. 13, '*Bugla*, bugle, i. uodebroun.' [12] *βησασᾶ*, Diosc. iii. 46. See ante, Bissona. [13] *βούφθαλμον*, Diosc. iii. 146. This word has been corrupted into *Bucstalinum*, E. P. N. p. 28. [14] Ox-eye. With *oxeghe* cf. *dayeseghe*, Bart. p. 16. [15] *βουνιάς*, Diosc. ii. 136.

Butacon[1], . corroboratiuum stomachi.

Butirum ouinum[2] melius est quod in colore subrufum est et amplius pingue.

Bulla herba est, **bulla** flectaria[3] idem.

5 **Bulmago**[4], resta bouis, uel retinens boues idem. gall. restebeof, anglice cammok uel ysen[e]herde.

Bulbus silicicus[5], uel **rufus**, i. squilla. [Respice in colcico.]

10 **Bulbus scudius**[6], i. flos lupini, uel **bulbus**, i. cocula marina.

Bulbus est omnis truncata uel tunicata[7], sed cum simpliciter ponitur pro radice matici intelligitur.

15 **Burneta**[8] blaueum habet florem ut edera terrestris, sed non adeo rotunda, stipitem habet fissum in plures partes, gallice et anglice, burnete [uel burnette].

Bugla[9], folia habet aliquantulum rotunda 20 et ad nigredinem uergencia, florem indum. gallice et anglice, bugle.

Branca ursina[10] stipitem habet ut olus, filia magna et incisa, gallice branchrsine, a^ce^ sedokke. 25

Bula, flecteria[11] idem. respice.

[**Bursa pastoris**, respice in capsellula.

Brutacia[12], respice in apium risus.

Brumaria[13], respice in leontopodion.

Brionia[14], respice in cucurbita.] 30

Brassica[15], i. caulus non transplantatus. [Respice in scurem.]

---

2. Butyrum ouium. 4. est herba. 6. restebieff. 8. Bulbus astus, barba iouis idem. g. iubarbe, an. syngrene bulbus rufus. 11. item bulbus i. cepula marina. 12. omnis radix. 14. narcisi. Bursa pastoris, herba sanguinaria idem. ang. pursurt. 16. terestris. 21. uergentia. 24. folia. branncursine. 31. Brasica.

---

[1] App. '*Bufagon*, i. faciens appetitum.' *βουφάγον.* [2] Diosc. ii. 81. [3] *φλύκταινα*, a blister. See post, '*Flecteria*, bulla idem. gall. bayloun.' [4] App. '*Bulma*, i. testa bouis.' The other names are reflected in our Rest-harrow. Cammok (little comb) must refer to its prickles. E. P. N. p. 6, '*Peucena*, þ is Cammoc,' p. 32, '*Peucidanum*, cammoce.' The name *iren-harde* is given to Vervain, E. P. N. p. 44, '*Vervena*, verveine, iren-harde.' [5] App. '*Bulbus fisticus uel ruffus*, i. scilla.' Perhaps *βολβὸς σκιλλιτικός.* As to *σκίλλα*, see Diosc. ii. 202. [6] App. '*Bulbus studius*, id est luipisii flos.' [7] The scribe is here evidently copying from some manuscript the writing of which is uncertain or indistinct. Bart. p. 13, '*Bulbus* quando simpliciter pro radice narcisi ponitur.' App. '*Bulbus miconas*, i. narcisus.' [8] Bart. p. 13, '*Burneta* blauum habet florem ut edera terrestris, sed non adeo rotunda habet folia.' [9] Bart. p. 13, '*Bugla*, bugle, i. wodebroun.' [10] Diosc. iii. 17, *ἄκανθα . . . ἔχει δὲ πλατύτερα φύλλα . . . ἐσχισμένα ὡς τὰ τοῦ εὐζώμου.* App. '*Brancha ursina*, magna folia habet et incisa.' Bart. p. 13, '*Branca ursina* herba est, an. scehock.' Gerarde, Table of obsolete and less used English names, 'Sea Dock is Brank ursine.' [11] *φλύκταινα*, see ante, Bulla. [12] *βατράχιον.* [13] Apuleius, De Virt. Herb. Cap. vii. Matth. Silv. c. cxi, '*Brumaria*, i. lentopodion, et est ciclamen vel bothormariem.' [14] Bart. p. 13, '*Brionia*, wilde nepe, i. radix vitis albæ secundum quosdam.' App. '*Bryonia*, id est cucurbita agrestis.' E. P. N. p. 16, '*Brionia*, wild cyrfet, uel hwit wingeard.' [15] Bart. p. 13, '*Brasica*, caulis nondum transplantatus, sed quandoque pro quolibet caule sumitur.' App. '*Brasica*, i. caulis non transplantatus.' See Vincent of Beauvais, x. (xi.) 33, 'Ex sinonomis: Brassica dicitur caulis nondum transplantatus, sed quandoque pro quolibet caule sumitur.'

Bracteos[1], i. sauina, sed **bractea** interpretatur aurea lamina, unde bractea crisea[2], i. aurea lamina.

Brancos[3] interpretatur faux, inde **brancus**[4], apostema in fauce [ortus] de fluxu humorum a capite.

Bragma[5] est commissura duarum cellularum in supremo capite, s. fantastice et rationalis, ut in Alexandro.

Blacta[6] est squama piscis et inuenitur in fronte piscis degentis in conca rotunda tortuosa, sed nos utimur blacta bisantea i. constantino opoli que sic solebat dici.

Bedellium[7] **lacerinum** [est] gumma cuiusdam arboris que in Armenia nascitur et dicitur [brissaca, viola idem].

Bedellium sciticum[8] a loco [dicitur].

Blicus[9] frigidus est et humidus, comestus uentrem mollit.

Brionia uel **brion**[10], scicida[11], cucurbita agrestis, alphesora idem; eius folia assimulantur foliis uitis. gall. brione uel naue sauuage, anglice wildenep. [Respice in uitecella.]

Britanni[e]a[12] herba est folia habens similia lappacio agresti sed paulo nigriora et lanosa.

---

5. ortum in fauce. 8. suppremo capitis. 14. bisancia constantinopoli. 16. lacrinum. 20. Bdellium. 22. commestus. Brisaca viola idem. 23. succida. 25. Briena uel nauet. wyldenep. 28. similia habens.

---

[1] *βράθυ*, Diosc. i. 104. Bart. p. 13, '*Brateos vel Bracteos*, i. savina, sed *Bractheos* interpretatur lamina.' App. '*Bratheos*, i. sebitia.' [2] *χρυσέη*, aurea. [3] *βρόγχος*. [4] *βράγχος*, sore throat. Bart. p. 13, '*Brancos* est præfocacio faucium.' [5] *βρέγμα*, Alex. Aphr. Probl. 2. ap. Steph. Thes. Matth. Silv. c. cviii, '*Bragina* id est commissura duarum cellularum in summo capitis ubi est virtus phantastica.' [6] Bart. p. 13, '*Blatta* est quasi squama piscis. Et inuenitur in fronte piscis degentis in conca rotunda et tortuosa, sed nos utimur blanca bisancia pro ea.' This has been taken for the *ὄνυξ* of Diosc. ii. 10 (see the comment of Matthiolus, trans. by Pinet, Lyons 1572), though Fuchs thought otherwise (Nic. Myreps. ed. Fuchs. 1549, p. 3. l. 13). Fuchs's note is, 'ossis anterioris etc. Intelligit id quod Actuario et aliis posterioribus Græcis Blattium Byzantium et bysantis dicitur. Nam ita in ejusdem interpretationibus legitur, *βλάττιον βύζαντιον, ὀστοῦν τῆς ῥινὸς τῆς πορφυρᾶς*, etc. . . . Differt ab onyche Dioscoridis.' Actuarius, de Medic. Compos. (a Latin trans.) Basle 1540, p. 88, 'Blattii Bysantis, quem prisci onychem dixere.' Ducange quotes from Actuarius, *βλάττιον βύζαντιον, ὀστοῦν τῆς ῥινὸς τῆς πορφυρᾶς*, probably through Fuchs. Blatta seems to be (1) the cochineal insect. (2) Purple. (3) The murex. (4) Some part of the murex. [7] Diosc. i. 80, *βδέλλιον . . . δάκρυόν ἐστι δένδρου ἀραβικοῦ*. App. '*Bdellium*, i. gummi quod in Arabia invenitur.' [8] *βδέλλιον Σκυθικόν*, Galen, *π. κρασ. καὶ δυν. τ. ἁπλῶν φαρμ.* lib. vi. (Kühn, vol. xi. p. 849). [9] *βλῆτον*, Diosc. ii. 143, *βλίτον ἐδώδιμόν ἐστι λάχανον, ὑγρὸν καὶ ψυχρόν*, Galen, de fac. simp. med. lib. 6, (Kühn, xi. 851). [10] See ante, Alphesora. App. '*Bryonia* id est cucurbita agrestis.' [11] Perhaps from *σίκυς ἄγριος*, Diosc. iv. 152. [12] Diosc. iv. 2, *βρεταννικὴ ἢ βεττονικὴ πία ἐστὶν ἔχουσα φύλλα ἐμφερῆ λαπάθῳ ἀγρίῳ, μείζονα δὲ καὶ δασύτερα.*

Briocteris[1] nascitur in locis algosis, radix est ei aspera et stricta, gustu dulcis.

Bruscus[2] habet folia ad modum buxus, tantum spinosa, anglice keneholm.

Bruncus[3], cuscute, rasta lini uel podagra lini idem. [a^ce^. dōder respice in . . . . .]

Calamentum[4], folia habet ad modum origani sed albiora et florem album, gallice calamente, ang. semtositwurt.

Calamentum agreste uel **siluestre,** sisimbrium[5] idem. anglice horsmente [uel wildemente. Respice in matercaria aquatica.]

Calamentum magis, nepta idem[6]; folia habet ad modum urtice set albiora. Specialiter ualet ad retencionem menstruorum. angl. catwort.

Calamentum aquaticum, siue colomen secundum quosdam, nepta maior, crescit in locis aquosis, stipitem habet ad longitudinem hominis et assimulatur in foliis canabo.

Cameleonta nigra[7], cardus assinius[8], cardus uarius, labrum ueneris idem. [Respice in melus.]

Cameleonta alba[9], cardus coagulatus, ixion idem. Herba est cum qua solet [coagulari] lac, folia habet albedine maculata. angl. southistel.

Camolee[10], quinquefolium, pentaphilon idem. angl. fifleuuedgresse.

---

1. Briottoris. 4. buscus tamen. 5. knyholm. 11. seint ostchewrt. 13. horsminte. 16. maius. 21. colomen idem. 27. asininus. 33. fogthistel. 35. fifleuedgers.

---

[1] Diosc. iv. 186, *δρυοπτερὶς φύεται κατὰ τὰ βρυώδη μέρη τῶν παλαιῶν δρυῶν . . . ῥίζας δὲ ἔχει κατ' ἐπιπλοκὴν δασείας, στρυφνὰς κατὰ τὴν γεῦσιν ἐν τῷ γλυκεῖ.* Matth. Silv. c. cix, '*Briocteris* herba est cuius radix aspera et stricta et coherens gustu dulcis.' [2] Bart. p. 13, '*Bruscus*, frutex est, licheholm' (= kneeholm). E. P. N. p. 22, '*Ruscus*, cneo-holen, fyres.' p. 31, '*Ruscus*, cneowholen.' p. 45, '*Frisgonem*, fresgun, cue-hole.' Kneeholm, i. e. knee-holly. [3] Perhaps *βρόχος*. Bart. p. 13, '*Bruncus*, rasta lini idem.' ib. p. 23, '*Grinicus*, cuscute idem.' Matth. Silv. c. cxi, '*Bruncus*, podagra lini, hasta lini, cuscuta idem.' Dodder of flax. *Podagra lini* seems to represent the French name Goutte de lin, and *rasca* is the old French *rasque*. [4] *καλαμίνθη*, Diosc. iii. 37. [5] *σισύμβριον*, Diosc. ii. 154, which Gerarde (p. 686) says is called in English Water-mint, Fish-mint, Brooke-mint, and Horse-mint. [6] Diosc. iii. 36, *ἡδύοσμος, οἱ δὲ μίνθην ἢ καλαμίνθην*, 'Ρωμαῖοι *μένθα, οἱ δὲ νεπέταμ.* [7] *χαμαιλέων μέλας*, Diosc. iii. 9. [8] Diosc. iii. 11, *δίψακος, οἱ δὲ κροκοδείλιον, οἱ δὲ χαμαιλέων, οἱ δὲ ὀνοκάρδιον, οἱ δὲ* 'Αφροδίτης *λουτρόν*, 'Ρωμαῖοι *λάβρουμ βένερις, οἱ δὲ κάρδουμ βένερις.* App. '*Chamæleonta nigra*, et cardus asini et cardus maior idem est, foliis utimur.' [9] Diosc. iii. 8, *χαμαιλέων λευκός, ἰξίαν τοῦτον ἐκάλεσαν διὰ τὸ ἔν τισι τόποις ἰξὸν εὑρίσκεσθαι πρὸς τὰς ῥίζας αὐτοῦ, ᾧ καὶ ἀντὶ μαστίχης χρῶνται αἱ γυναῖκες.* App. '*Chamæleonta alba*, et cardus coagula idem est, foliis utimur.' The property of curdling milk belongs to *κνίκος*, (Diosc. iv. 187, *πήσσει δὲ καὶ γάλα ὁ χυλὸς τοῦ σπέρματος*,) the fruit of which is similar to that of *χαμαιλέων λευκός*. Diosc. iii. 8, *καρπὸν δὲ κνίκῳ παραπλήσιον.* [10] *χαμέλαια, οἱ δὲ κόκκος κνίδειος*, Diosc. iv. 169. App. '*Camelo uel chamelea*, i. cocognidium.'

Camedreos[1], polion[2], serfulla minor, uel quartula[3] minor uel germa andrea[4] minor, trisogus[5] [uel erisosogus] idem. Foliis et floribus cum stipite utimur, valet contra quartanam.

Camepiteos[6], cerfulla maior, uel quercula maior idem. [uel germandria maior. gallice pirgis, et angl. mederatele.]

Camamilla[7], althemesis idem ut in Alexandrino athemis, et est quasi medium inter feniculum et amaruscam. similis est colotidie fetide[8] i. marusce, sed camamilla redolet, altra fetet, [unde] uersus[9].

Fetet amarusca, similis redolet camamilla.

gallice et anglice, camamille. [Respice in anthemo.]

Camecissos[10], folia habet similia tritico sed oblonga et tenera et duarum palmarum.

Cameropa[11] frutex est bipalmis cum foliis minutis et mente similibus, florem habet minutum et purpureum, nascitur in locis saxosis et asperis.

Camedafnes[12], quam multi alexandrinam uocant, folia habet lauro similia sed tenuiora et uiridiora. [Respice in dafneidos.]

Cameactis[13], interpretatur humilis sambucus, [i. actis[14] enim] ebulus dicitur. gallice eble[15], a^ce^. wellewort uel walwort.

---

1. cerfulla. 2. querula. germandrea. 5. quartanum. 6. camepithios cersula. 10. alchemesis. 11. Alex. anthemis. 13. colotide. 14. amarusce. 15. alia. 21. tenua. 23. camerora. bipalmus. 25. spureum. 27. alexandriam. 32. i. ebulus actis enim ebulus. 33. wellewert. 34. walewert.

---

[1] Diosc. iii. 102, χαμαίδρυς, οἱ δὲ χαμαίδρωψ ἢ λίνοδρυς, Ῥωμαῖοι τριψάγο μίνορ· διὰ δὲ τὸ σώζειν τινὰ ἐμφέρειαν τῷ τευκρίῳ, καὶ ταύτην τινὲς τεύκριον ἐκάλεσαν. [2] Diosc. iii. 114, πόλιον . . . ὃ καὶ τεύθριον καλεῖται. [3] Read *quercula.* [4] Germandria is supposed to be a corruption of χαμαίδρυς. [5] Trixago, or trissago: Marcellus Empiricus, c. xxv. Apuleius, De Virt. Herb. c. xxiv. [6] χαμαιπίτυς, Diosc. iii. 165. Bart. p. 15, '*Camepiteos*, quercula maior, germandria maior idem.' App. '*Chamæpithyos*, i. quærcula maior.' [7] Diosc. iii. 154, ἀνθεμίς, . . . οἱ δὲ χαμαίμηλον, διὰ τὴν πρὸς τὰ μῆλα ὁμοιότητα τῇ ὀσμῇ. Hence the name Camomile. [8] App. '*Chamemalum* simile est corylæ sætidæ (cotulæ fetidæ) sed chamæmelum redolet, coryla fetet.' [9] See ante, Amaracus. [10] Diosc. iv. 124, χαμαίκισσος φύλλα ἔχει ὅμοια κισσοῖς, μακρότερα δὲ καὶ λεπτότερα, πολλὰ κλωνία σπιθαμιαῖα. [11] Sim. Jan. '*Cameropa* secundum Dya. est camedreos.' ib. '*Cameropes* apud Plinium vocatur species palmarum maioribus et mollioribus foliis.' Diosc. iii. 102, χαμαίδρυς οἱ δὲ χαμαίδρωψ . . . φύεται ἐν τραχέσι καὶ πετρώδεσι τόποις. ἔστι δὲ θαμνίσκος σπιθαμιαῖος φύλλα ἔχων μικρὰ . . . ἄνθος ὑποπόρφυρον, μικρόν. Plin. xxvi. 7, 'eosdem effectus in lateris doloribus habet chamærops.' [12] χαμαιδάφνη, οἱ δὲ καὶ ταύτην ἀλεξάνδρειαν ἐκάλεσαν . . . καὶ ταύτης δὲ τὰ φύλλα ὅμοια δάφνῃ, λειότερα δὲ πολλῷ καὶ χλωρότερα, Diosc. iv. 147. [13] χαμαιάκτη, Diosc. iv. 172. Bart. p. 14, '*Cameattis*, i. ebulus.' App. '*Chamætrais*, i. ebulus.' [14] ἀκτή, Diosc. iv. 171. [15] E. P. N. p. 43, '*Ebulum*, eble, wal-wurt.' ib. p. 13, '*Ebulum*, wal-wyrt.' French, ièble. The plant meant is ground-elder. Walwort is meant to gloss *ebulus*, not *cameactis*. See post.

Capillus ueneris[1] subtiliorem habet stipitem et ramos subtiliores, politrico grossiores. gallice filet, [et] a^ce^. maydenher. [Respice in alloon.]

Capillana similis [similis] est stringno uentatico in foliis.

[**Carpocissi**[2], i. bacce edere.

Cacabum[3], respice in dorignum.

Calfu, respice in laxouatis.

Caulus Sti Kutberti[4], respice in malua.

Cacabus ueneris[5], respice in nimphea[6].

Catrarca, pes mului[7].

Cardus . . . respice in Struis[8].

Carria, cilcarium, respice in pirium[9].

Clema[10], **ciparisurus**[11], respice in pinas.

Crassula[12] **maior** et **minor,** respice in camedreos.

Capud monachi[13], dens leonis.

Camelea[14], timelea[15] idem].

Caprifolium[16], oculus lucii[17], perichenon[18], mater siluana[19], uolubilis maior[20] idem. Gallice frestefoil, a^ce^. wodebynde uel honisocles. Respice in periclemenon et in pychemenon.

---

3. pollitrico. 4. maideneher. 25. pericleion. 27. chefrefoil. 28. honysoucles.

---

[1] App. '*Capilus ueneris* similis est polytrico, nisi quia facit ramosculos, stipite, herba utimur.' Bart. p. 14, '*Capillus veneris*, adiantos idem, herba est in petris nascens.' The plant meant is the maiden-hair fern. See ante, Adeantos. [2] *καρπὸς κισσοῦ*. Bart. p. 15, '*Carposcissi*, i. fructus ederæ.' [3] Diosc. iv. 75, *δορύκνιον*, *Κρατεύας ἁλικάκαβον ἢ καλέαν καλεῖ*. [4] See post, Eviscus. [5] *κάκκαβος*, Venus's kettle. [6] *νυμφαία*, Diosc. iii. 138. [7] See post, Pes milui. [8] See post, '*Struis*, i. cardus albus.' [9] Matth. Silv. c. cxxxvii, '*Carme*, i. rasure panni.' ib. c. clxi, '*Ciliarium*, i. rasura panni.' See post, '*Pirium*, ciltarion, carpia, rasura panni idem.' Matth. Silv. c. dlxxxvii, '*Pirinum alias catinum*, i. rasura panni.' *Cilcarium* is *τιλτάριον* (fr. *τίλλω*): cf. Reinesius, Var. Lect. p. 397; *carria* must be a corruption of *carpia*, the modern French *charpi*, lint: while *pirium* probably is *πυρεῖον* in the sense of *tinder*. [10] Diosc. iv. 163, *πιτύουσα*, *οἱ δὲ κλῆμα*. [11] *κυπαρισσίας*, Diosc. iv. 162. [12] A corruption of *quercula*. See ante, Camedreos. [13] Bart. p. 16, '*Caput monachi*, dens leonis idem.' Dandelion, called also Priest's crown. Its Italian name is *capo di monaco*, acc. to Fuchs, H. S. p. 743. [14] *χαμέλαια*, Diosc. iv. 169. [15] *θυμέλαια*, Diosc. iv. 170. [16] Whence the Fr. chèvrefeuille: cf. Ger. Geissblatt. I suspect that *κάπππαρις* lurks behind *caprifolium*: cf. E. P. N. p. 10, '*Capparis*, þ is Wudubend.' [17] Bart. p. 32, '*Oculus licii*, i. volubile, majus, i. caprifolium.' Gerarde, p. 1333, of box-thorne, 'the juice is properly called *λύκιον* . . . the Apothecaries know it not who instead thereof do use amisse the juice of the fruit of wood-binde.' [18] *περικλύμενον*, Diosc. iv. 14. [19] Fuchs, H. S. p. 710, says it is called Sylvæ Mater by Scribonius Largus, (about A.D. 43.) Bart. p. 29, '*Mater silvarum*, i. caprifolium.' [20] Bart. p. 43, '*Volubilis*, caprifolium, mater silvarum, oculus licii idem sunt.'

Capitellum[1], lexiua deponens capillos capitis idem.

Capres[2] uel **capios**, stercus, **capnus** idem.

5 **Capud leonis** florem habet indum *formatum* ad modum capitis leonis.

Canabaria[3] similis est in foliis canabo.

Canusela[4] similis est polio montano sed non habet tam grossa folia nec tam
10 bene redolet. Foliis et flore utimur.

Caniculata[5], iusquiamus[6], cassilago[7], simphonita[8], [dens cabellinus[9] idem]. gall. canele[10] uel sinphonie, angl. henbane[11] uel hennedwole[12].

Canabion[13] est medianus cortex sam- 15
buci ut in Alex. in tractatu podagre.

Cazei pontici[14], i. daucus creticus, [a^ce.] wilde scirwit.

Carenum[15], i. uinum coctum in medicinis.

Carui agreste[16], cumnella, ameos[17], 20
cordumeon[18] uel cordumeni idem.

Careon[19], nux idem. Inde leptecarion[20],

3. caprinus. 5. caput. 8. camisella. 10. floribus. 12. simphoniaca. 13. quenille uel syphoine. 14. hennebane. 15. medius. 16. pedagre. 17. carei. 18. wyldeschirewyt. 20. ciminella. 21. cordumenon. 22. leptecareon.

[1] Sim. Jan. '*Capitellum* vocatur aqua saponariorum, lixivium est quo fit sapo, aqua prima, gutta prima a quibusdam dicitur.' Matth. Silv. c. cxxxiv, '*Capitellum* aqua saponariorum, i. lixivium, ex quo fit sapo, dictum gutta prima, aqua prima.' Bart. p. 14, '*Capitellum*, lexiva fortis.' Renzi, Coll. Salernit. iii. p. 282, '*Capitellum*, lexivia, prima gutta, saponi (*var.* saponarii) idem.' Reinesius, Var. Lect. p. 553. [2] *κόπρος*, cf. Bart. p. 20, '*Erascopos*, i. caprarum fimus.' cf. Diosc. ii. 98. App. '*Corpus*, i. stercus vel fimus.' [3] App. '*Cacaparia* similis est canapis foliis.' Perhaps *κάνναβις ἀγρία*, of which Diosc. iii. 156 says, *τὰ δὲ φύλλα ὅμοια τῇ ἡμέρῳ*. [4] Perhaps *χαμαίζηλον*. Plin. Hist. Nat. xxvii. 10, 'Gnaphalion alii chamæzelon vocant.' [5] Macer, 'Jusquiamum Græci quam nostri caniculatam Dicunt.' [6] *ὗς κύαμος*, Diosc. iv. 69. Ælian, Var. Hist. i. 7, says that the wild-boar is paralysed by eating henbane, but finds an antidote in the shape of crabs. [7] Bart. p. 14, '*Cassilago*, i. semen jusquiami. Canicularis idem.' [8] Bart. p. 40, '*Simphoniaca*, i. iusquiamus.' App. '*Symphonica*, iusquiamus, canicularis, latrecula (i. e. laterculum or alterculum) idem est.' E. P. N. p. 1, '*Sinphoniaca*, þ is hænne belle.' ib. p. 31, '*Symphoniaca*, beolone.' Apuleius, de Virt. Herb. c. iv, 'alii symphoniacam, alii calicularem appellant, alii dentariam.' Perhaps *συμφωνισκή*. Gerarde, p. 353, 'the flowers are bell-fashion.' [9] Diosc. iv. 69, '*Ρωμαῖοι ἰνσάνα, δένταρια*. [10] E. P. N. p. 47, '*Jusquiamus*, chenille, hennebone.' [11] Compare the French *hanebane*, the last part of which has been thought to be related to our *bean* and the Ger. *Bohne*: but compare *cow-bane*, *flea-bane*, *dog's-bane*, *wolf's-bane*. [12] Cf. the Gothic *dwals*, and Ger. *toll*. Hence also the name *Dwale* for Atropa Belladonna. [13] App. 'Sambuci medianus cortex vocatur, et quandoque cortice et radice utimur.' [14] App. '*Carei pontici*. i. dauci.' Apparently a confusion of *carota* with *κάρυα ποντικά*, Diosc. i. 179. But see also *κάρος*, id. iii. 59. [15] Bart. p. 14, '*Carenum* est uinum dulce.' App. '*Carænum* est uinum coctum.' Palladius xi. 18, 'Defrutum carænum et sapa uno genere conficiuntur e musto.' 'Nicol. Alex. Antidotum Adriani præbere *ἰσχιαδικοῖς καὶ νεφριτικοῖς μετὰ καροίνου* jubet . . . putatur esse vox Lat.' (Steph. Thes.) [16] *κάρος*, Diosc. iii. 59. [17] *ἄμμι*, Diosc. iii. 63. [18] Bart. p. 16, '*Cordumei*, i. carui agrestis.' An Arabic distortion of a Greek word, see post, Cordumen. [19] *κάρυον*. [20] Diosc. i. 179, *τὰ δὲ ποντικὰ ἃ ἔνιοι λεπτοκάρυα καλοῦσιν*, i. e. hazel-nuts.

i. nux minuta s. auellana, et diacareon[1] ut in Alexandro de squinantiis. Item careon mirifica[2], i. nux muscata.

Careos uel **carui**[3] semen est simile aniso. gall. et anglice carui[4].

Cariota[5], pastinaca agrestis idem.

Carena basillica[6], i. nux alexandrina, quam multi persicam dicunt, mauseam prouocat, uenenis est contraria si commesta fuerit.

Carex frutex est similis sparto[7], et spartus similiter frutex est.

Cacrei[8] uel **croceos** uel **cancreos** uel **carpocareos,** semen ferule idem.

Cachos[9] interpretatur malum, chimis[10] i. humor, inde cacochimiam[11] i. malorum humorum habundancia, et cachosis[12], i. mala habitudo, et cacexea[13] idem, et cachochismaticus i. plenus malis humoribus.

Calamus est radix cuiusdam fruticis et calamo assimulatur.

Calamiten[14], tymbra, serpillum, pulegium agreste *idem.* Ejus species sunt tres, s. siluestris cum foliis *ozimo* similibus *atque subalbidis* et ramis geniculatis uel *angulosis* cum flore purpureo, gallice puliol, a^ce^. brotheruurt[15], secunda species est pul[l]egium agreste que dicitur ne-

---

1. dyacareon. 3. ministica. 6. caruy. 9. nauseam. 18. cacochima. 19. habundantia. 20. cachoecis. 21. chatexia. 25. pullogium. 27. siluestre. 30. pulyol. 31. brotherwort. 32. quod.

---

[1] *διὰ καρύων*, Alex. Trall. (ed. Puschmann ii. 131). Cf. also Cass. Felix, c. 35. [2] Bart. p. 32, '*Nux mirifica*, nux muscata idem.' App. '*Nux myristica uel caris myristicus*, i. nux muscata.' Perhaps *κάρυον μυριστικόν* or *μυρεψικόν*, cf. Diosc. iv. 157. Nux muscata is the *nutmeg*. [3] *κάρος*, Diosc. iii. 59. [4] Bart. p. 15, '*Careos*, i. carui;' whence our *carroway*. [5] Diosc. iii. 52, *σταφυλῖνος ἄγριος . . . Ῥωμαῖοι καρόταμ, οἱ δὲ παστινάκα.* [6] Diosc. i. 178, *κάρυα βασιλικὰ ἃ ἔνιοι περσικὰ καλοῦσιν . . . χρήσιμα δὲ βιβρωσκόμενα πρὸς ἐμέτους νήστει καὶ θανασίμων φαρμάκων ἐστὶν ἀντιφάρμακα προβρωθέντα.* App. '*Cariobasicon*, i. auellana.' [7] Spartum, Plin. Hist. Nat. xix. 2. The *esparto*. [8] *κάχρυ*, Diosc. iii. 79. App. '*Chareos*, i. semen ferulæ.' ib. '*Catrios*, id est rosmarinus, uel semen ferulæ.' [9] *κακός*. [10] *χυμός*. [11] *κακοχυμία*, Galen, ed. Kühn, vol. x. p. 891. cf. also Cass. Felix, c. 26. Sim. Jan. '*Cachochimia* g. plenitudo malorum humorum, a cacon quod est malum et chimus humor. Kakochimon exponitur in lib. de doctrina greca malis humoribus laborans corpus.' [12] *κάκωσις*. [13] *καχεξία*, see Cass. Felix, c. 32. [14] Diosc. iii. 37, *καλαμίνθη ἡ μέν τις ὀρεινοτέρα ἐστίν· ἔχει δὲ φύλλα ὅμοια ὠκίμῳ, ὑπόλευκα, κλωνία δὲ καὶ κάρφη γεγωνιωμένα, ἄνθος πορφυροῦν· ἡ δέ τις γλήχωνι ἔοικε μείζων δέ· ὅθεν τινὲς ἀγρίαν αὐτὴν γλήχωνα ἐκάλεσαν· ταύτην Ῥωμαῖοι νεπέταν· ἡ δὲ τρίτη ἔοικεν ἡδυόσμῳ ἀγρίῳ, ἐπιμηκεστέρα τοῖς φύλλοις, καύλῳ καὶ κλάδῳ μείζων τῶν προειρημένων καὶ ἧττον ἐνεργής.* Sim. Jan. 'Ejus species tres sunt, est enim silvestris cum foliis ozimo similibus atque subalbidis et ramis geniculatis et angulosis cum flore purpureo . . . secunda species appellatur agreste pulegium . . . tertia species est similis ediosmo agresti i. mente, cum foliis oblongis cum virga et rami maiores sunt, sed virtutes inferiores,' &c. [15] Bart. p. 35, '*Pulegium montanum*, an. brotherwort.' E. P. N. p. 32, '*Pollegia*, broðer-wyrt, hæl-wyrt, dweorges drostle.'

pita, tercia [species] est ediosmo similis agresti cum foliis oblongis, cuius uirga et rami maiores sunt sed uirtute inferiores.

Calamus aromaticus[1] nascitur in Judea et est optimus colore risus[2] cum nodis spissis.

Calcantum[3], dragantum[4], floresis[5], uitriolum[6] idem. [Respice in attramentum.]

Callis[7], i. duricies manuum, **callis** uia stricta. 'Arduus et strictus est ad celestia callis.'

[**Carpocarios**[8], respice in catrei.

Calcecumenon[9] uel **calchiteos,** es ustum idem].

Calx exstincta est uulnera et ad innisiones ualet. [Respice in albesten[10].]

Cassilago[11], respice in caniculata.

Calcheceos, calcecumenon, es ustum idem.

Cachalepton[12], respice in hemotocalles.

Cardo[13] respice in labrum ueneris et in matrana.

Cardo panis, secacul[14], yringus[15] idem.

Carica[16], i. ficus sicca.

Citonon[17], respice in seridis.

Carobia[18], respice in siliqua.

Canibapirum[19], sulphur uiuum.

Crisitis[20], respice in spuma argenti.

---

2. simile. 5. aromatus. 6. indya. 6. ruphus. 8. uitreolum. *Add* calcutomenon uel calthiteos es ustus idem. 11. *add* calsamus, ciclamen malum terre idem, an. dilnote. 17. ad uulnera. incisiones.

---

[1] Diosc. i. 17, *κάλαμος ἀρωματικὸς φύεται μὲν ἐν Ἰνδίᾳ, ἔστι δὲ αὐτὸς κάλλιστος ὁ κιρρὸς πυκνογόνατος.* [2] Rufus. [3] *χάλκανθον*, Diosc. v. 114. Bart. p. 14, '*Calcantum*, i. uitreolum.' App. '*Chalcanthum*, i. uitriolum.' ib. '*Chalcanthm*, uitreolum, tragacanthum idem est. [4] Bart. p. 18, '*Dragantum*, i. uitreolum, calcantum idem.' [5] Flos æris, a translation of *χάλκανθον*; cf. Bart. p. 21, '*Flos eris*, i. cuperosa,' i. e. copperas. App. '*Eristo*, i. chalcanthum.' [6] Bart. p. 43, '*Vitreolum viride*, i. coperosa, calcantum idem.' [7] *Callum* or *callus*. The hexameter is from some metrical collection of *Equivoca* similar to that of John de Garlandia, but not identical with it. [8] App. '*Carpotarios*, id est semen ferulæ.' [9] *χαλκῖτις κεκαυμένη*, Diosc. v. 115. Bart. p. 14, '*Calcucecumenon*, i. es ustum. *Calciton* idem.' App. '*Chalcecaumenon uel casticum*, i. es ustum.' ib. '*Calciteos*, squamma ferri.' ib. '*Calcitem*, i. flos calcis;' where there seems to be a reference to the *ἄνθος χαλκοῦ* of Hippocrates (Kühn, vol. xxii. p. 756). [10] See p. 7. [11] Bart. p. 14, '*Cassilago*, i. semen jusquiami.' [12] Corrupted apparently from *ἡμεροκατάλλακτος* a name of *ἡμεροκαλλίς*, in Diosc. iii. 127. [13] Diosc. iii. 11, *δίψακος* . . . '*Ρωμαῖοι λάβρουμ βένερις, οἱ δὲ κάρδουμ βένερις.* See post, Matrona. [14] App. '*Secacul*, i. eryngium.' Bart. p. 38, '*Setacul* sigillum Sanctæ Mariæ vel yringi secundum quosdam.' [15] *ἠρύγγιον*, Diosc. iii. 21. App. '*Eryngium*, i. centum capi at:' i. e. centum capita, Plin. Hist. Nat. xxii. 8. [16] Bart. p. 14, '*Carica* est ficus sicca.' App. '*Caricæ*, i. ficcus siccæ.' [17] *κιχώριον*, Diosc. ii. 159. [18] The *carob tree* or St. John's Bread (Gerarde, p. 1429). It is the *κεράτιον* of Diosc. i. 158. [19] This strange distortion represents the *θεῖον ἄπυρον* of Diosc. v. 123; See App. Fubapiron, Girapiron and Tibaiarum. [20] *χρυσῖτις*. Bart. p. 40, '*Spuma argenti* est litargirum.'

Cauliculus agrestis, respice in scureium[1].

Cathium[2], respice in agrielia.

Caulis non transplantatus, brasica idem.

Cardebanis[3], respice in yryngi.

Cardo fullonum[4], tribulus idem.

Cassia, xilea[5] idem.]

Classa[6] genus est lapidis. [Respice in bernix.]

Camphora[7] est herba similis nostre camphere sed magis est aromatica.

Canna[8] est sicer triticum ascendens et folia similia tritico.

Cantabrum[9] i. furfur tritici. an^ce^. wren.

Cancrena[10] dicuntur uulnera nondum mortua, pauxillum uite *sensus quasi retinencia.*

Capnos[11], fumaria idem. Similis est coriandro sed mollis et alba et *cinerosa,* florem habens purpureum.

Cappara[12], kynosbiton[13], caprion idem. Frutex est spinosa et sparsa super terram.

Capsia[14] herba est uel radix nobis ignota ut in Viatico[15]. Alii dicunt quod est radix centaurie.

Capparus[16] uel **capparis** frutex crescit in saxis et est similis edere terrestri in foliis sed habet folia rotundiora et pinguiora et aliquantulum oblonga. [Phillis idem.]

---

13. est sicut. 16. bren. 21. coruandro. 24. kynosbyton. 25. aspera. 29. centauree. 30. frutex est. 31. terestri. 34. *add* radicibus utimur.

---

[1] See post, Sturcium. [2] *κότινον*, Diosc. i. 136. Sim. Jan. '*Cathin* seu *cathinon* secundum Dya. ca. de agrilea, quidam oleastrum vocant.' [3] See ante, Cardo panis [4] Carduus fullonum, or fullers' teasle is a different plant from the *τρίβολος* of Diosc. iv. 15. [5] *ξυλίνη*. Cf. Bart. p. 14, 'Cassia quando simpliciter lignea intelligitur.' ib. p. 44, '*Xilocassia*, i. cassia lignea.' [6] Glaze. Bart. p. 16, '*Classa vel glassa*, i. vernix vel bernix, viz. gummi iuniperi.' [7] Platearius, circ. inst. 'Hec autem herba multum est similis nostre camphorate, sed magis est aromatica.' [8] Sim. Jan. 'Canna Dya. est sicut triticum ascendens et folia similia tritico habens semina sibi desuper duo iuncta &c.' Apparently from Diosc. ii. 116, where the old text was *βρῶμος κάλαμός ἐστι πυροῖς ὅμοιος καὶ τοῖς φύλλοις* (see Sprengel's note). [9] Platearius, circ. inst. 'Est autem cantabrum idem quod furfur tritici.' Bart. p. 14, '*Cantabrum*, i. furfur, quando simpliciter triticinum.' App. '*Cantabrum*, i. furfur.' Bran. Probably of Celtic origin. [10] Gangrene. *γάγγραινα*, Galen (Kühn, vol. xi. p. 135). [11] Diosc. iv. 108, *καπνὸς βοτάνιόν ἐστι θαμνοειδές, κορίῳ ἐοικός, τρυφερὸν πάνυ· τὰ δὲ φύλλα λευκότερα καὶ τεφρόειδη, πολλὰ πανταχόθεν· ἄνθος πορφυροῦν.* Sim. Jan. 'Capnos . . . coriandro similis vel corio herbe sed mollis et alba et cinerosa et multum florem habens purpureum.' Fumitory. [12] Diosc. ii. 204, *κάππαρις θάμνος στὶν ἀκανθώδης, ἐπὶ γῆς-γυροειδῶς ἐστρωμένος.* E. P. N. p. 10, '*Capparis*, þ is wudubend.' p. 60, '*Hec caperis*, i. herba frutex spinosus.' Caper. [13] Diosc. ii. 204, *οἱ δὲ κυνόσβατος.* [14] See Tapsia. [15] 'Breviarium Constantini dictum Viaticum,' printed with Rasis, 8°. Lyons, 1510. [16] Bart. p. 14, '*Capparis* frutex est crescens in saxis et est similis ederæ terrestri in foliis.'

Capsellula[1], herba sanguinaria[2], [radicibus utimur], bursa pastoris idem. Florem facit album. Gallice burse à pastur, a^ce^. pursewurt.

5 **Cardo benedictus**[3], carduncellus[4], [cressiones], senecio idem, senechion[5], an^ce^. gowndeswilie[6]. [Respice in labrum ueneris et in senecio.]

10 **Carpobalsamum**[7], id est semen balsami.

Caropos mirice[8], fructus geneste idem.

Cardamen[9], i. semen narstucii.

Cardamus agrestis[10] nascitur in locis 15 aquosis, folia eius assimulantur foliis cardomami sed sunt maiora.

Carnopodion uel **sinopodion**[11], pes ceruinus idem. *Herba est.*

Crassula maior[12], faba siluestris idem, 20 subalba est et spissa habet folia. Gallice orme[13], anglice alfuurt[14].

Crassula minor[15] similis est ei sed multo minor, crescit [super] lapidem et uomitum prouocat. an^ce^. 25 tecesorite[16]. Respice in uermicularis minor.

[**Cardomomum**[17] fructus est cuiusdam

---

3. bourse a pastour. 4. perswort. 6. senechon. 7. gowndeswyle. 10. i. semen. 17. cardomomi. 18. cynopodicon. *add,* cardimomum est succus cuiusdam arboris uel potius semen; per x. annos potest seruari. 20. saba. 22. orpyne. 26. tecesdirte.

---

[1] App. '*Dapellula.* i. sanguinaria, florem facit album.' So called from its little pods. [2] Bart. p. 38, '*Sanguinaria,* bursa pastoris idem.' E. P. N. p. 32, '*Pilogonus et sanguinaria,* ðæt is unfortredde.' There seems to be a confusion between Shepherd's Purse and Knot-grass (Polygonum aviculare). [3] Bart. p. 14, '*Carduus benedictus,* i. senecion.' [4] Cf. the It. cardoncello. [5] Fr. seneçon. [6] Groundsel. E. P. N. p. 46, '*Iregerontis,* cenesuns, grundeswilie.' ib. p. 5, '*Senecio,* þ is Grundes wylige.' Prof. Skeat derives *groundsel* from A. S. *grund,* ground, and *swelgan,* to swallow, and makes it mean 'the ground-swallower.' Fuchs, however (H. S. p. 321), gives the name *Grindtkraut,* and the associations of the plant seem rather to point in the direction of *grau* and *greis;* cf. Ger. *Bald-greise* and *Greiskraut* for Erigeron (Grassmann p. 129). [7] *καρπὸς βαλσάμου,* Diosc. i. 18. Bart. p. 14, '*Carpobalsamum,* i. fructus balsami.' App. '*Carpobalsamum,* id est semen balsami.' [8] *καρπὸς μυρίκης,* Diosc. i. 116. [9] Bart. p. 14, '*Cadamus,* i. nasturcium.' ib. p. 13, '*Cartamum,* i. semen croci ortensis.' *κάρδαμον,* Diosc. ii. 184. [10] The description resembles Diosc. ii. 205, *ἴβηρις, ἤτοι καρδαμαντική, ἔχει τὰ φύλλα παρόμοια καρδάμῳ ἐν ἔαρι εὐθαλέστερα . . φύεται δὲ ἐν ἀγεωργήτοις τόποις.* [11] See post, Cinopedicon. [12] Bart. p. 17, '*Crassula major,* aurum ualet, an orpin.' App. '*Crassula maior,* id est faba siluestris.' Fuchs, H. S. p. 877, '*τηλέφιον ἢ ἀείζωον ἄγριον* Græcis, Telephium et Illecebra Latinis, officinis et vulgo crassula major, alias minor appellatur.' [13] Orpine. See ante, Barba iouis. [14] Perhaps a form of *halswyrt,* from its use in king's evil. Gerarde, p. 518. 'It wasteth away hard kernels, and the king's evill if it be laid unto them.' [15] Bart. p. 17, '*Crassula minor,* vermicularis, an. stancroppe.' App. '*Crassula minor* similis est ei, sed multo minor.' [16] Read *tête de souris* (cf. Nemnich, s. v. Sedum album), see post, '*Vermicularis maior,* tetroselion idem. g. tatesoriz, ang. andrede uel musedode.' [17] Platearius, circ. inst. 'Est autem fructus cuiusdam arboris vel potius semen . . . per decem annos potest servari.'

arboris uel pocius semen, per x. annos potest seruari.]

Crama matris[1] siue **crania matris**, i. uinum herbatum siue nectar, ut in Alexandro.

Castamiora similis est castanole[2] sed tam [bene redolet.

Castoreum[3] testiculus cuiusdam ani-] malis quod castor appellatur.

Cassia fistula[4], fructus est cuiusdam arboris.

Cassa linguea[5] cortex est cuiusdam fructus nascentis iuxta confinia Babilonis. [Respice in oxilacassia[6].]

Catapucia[7] semen est spurge maioris. [Respice in elacterium, et in lacterides, et in titimallus.]

Cathanance[8] folia habet minuta similia coriandro.

Cathima[9] est uena terre de qua elicitur aurum uel argentum.

Catharacta[10] morbus est oculi, et interpretatur fluxus, quia fit de fluxu.

Cassilago[11], iusquiamus idem.

Cardus assininus[12] } respice in ca-
Cardus uarius[13] } melionta nigra.

Cardus coagulatus[14], respice in camelionta alba.

---

3. crama cramatis siue croma cromatis. 6. castaneole sed non tam. 12. cassea. 13. fruticis. 15. cathapucia.

---

[1] *κρᾶμα, κράματος.* [2] App. '*Castaneola*, species est, in India oritur.' [3] *ὄρχεις κάστορος ὀνομάζουσι καστόριον*, Galen (Kühn, vol. xii. p. 337). Platearius, circ. inst. 'Est autem testiculus cuiusdam animalis quod castor appellatur.' Bart. p. 14, '*Castor* animal est, i. bever.' ib. p. 42, '*Testiculi ueneris* (i. e. beueris) i. castoreum.' App. '*Castoreum*, i. testiculus boueris.' [4] Bart. p. 14, '*Cassia firenga* (i. e. *σύριγγα*), i. cassia fistula.' App. '*Cassia syringa*, i. cassia fistu.' Cf. Diosc. i. 12. [5] Cassia lignea. Platearius, circ. inst. 'Est autem cassia lignea cortex cuiusdam arboris vel fruticis nascentis juxta confinia Babilonie.' [6] That is *ξυλοκασία.* [7] Bart. p. 14, '*Cathapucia*, semen spurgie.' *καταπότια*, cf. Diosc. iv. 162, *ὅθεν δεῖ καταπότια περιπλάττειν κηρῷ.* [8] Sim. Jan. '*Catanance* folia habet minuta similia coriandro aut caronopodio,' &c. Diosc. iv. 132, *κατανάγκη . . . ἔχει φύλλα μακρὰ ὡς κορωνόποδος.* [9] *καδμεία*, Diosc. v. 84. Bart. p. 14, '*Cathima* est minera de qua elicitur aurum vel argentum.' App. '*Cathinabotho*, id est metallum uel cuprum.' [10] *καταρράκτης*, Cataract. [11] Bart. p. 14, '*Cassilago*, i. semen jusquiami.' App. '*Iusquiamus*, casilago, simphoriaca, verutaria, canicularis idem est.' [12] Diosc. iii. 11, *δίψακος . . . οἱ δὲ χαμαιλέων, οἱ δὲ ὀνοκάρδιον.* [13] Diosc. iii. 8, *χαμαιλέων λευκὸς . . . 'Ρωμαῖοι κάρδους οὐαρίνους . . . ἀποκτείνει καὶ κύνας καὶ ὗς καὶ μύας.* Fuchs, H. S. p. 963, '*χαμαιλέων λευκὸς* Græcis, chamæleon albus, carduus suarius et varius Latinis, officinis et barbaris cardopatium appellatur, quod nomen haud dubie corruptum est . . . Suarius autem carduus dictus est, quod sues, si in polenta exhibeatur, perimat, ob quam etiam causam Eberwurz Germanis nuncupatam puto.' Apuleius, de Virt. Herb. c. 110, 'Latinis carduus varia, carduus lactea, carduus nigra.' It is the Carline Thistle. [14] App. '*Chamæleonta alba*, et cardus coagula idem est, foliis utimur.' ib. '*Berec uel beseon*, i. fæx cardi unde coagulatur lac.' cf. Diosc. iv. 187, *κνίκος . . . πήσσει δὲ καὶ γάλα ὁ χύλος τοῦ σπέρματος.*

Caprion[1], respice in cappara.

Cauda porcina[2], respice in granum solis.

Carduncellus[3], respice in cardo benedictus.]

Celidonia[4], i. herba petiginaria[5] et glaucia[6]. gall. et angl. celidoyne[7].

Celidonia agrestis[8], memita[9], glaucium uel glaucus [a]grestis idem. Et est alia celidonia viz. domestica celidonia, lac emittit croceum[10]. gall. celydoine.

Celidonia indica radicem habet citrinam.

Celidonia maior[11], quam multi glauciam appellant, uirgam habet unius cubiti longam, teneria [est] et tenuis tanquam *fenugreci*, florem habet auresum.

[**Cepula marina**, bulbum respice.

Cinopodion, respice in carnopodion.

Ceruaria } respice in elefo-
Cerui ocellus } boscos.

Celtica[12], fascigallicum.

Centifolium, respice in millifolium.

Cestros[13] uel **cestrum** uel **cestronidum**, i. betonica. Respice.

Cersula[14], respice in camedrios et camepiteos.]

Celidonia minor[15], quam multi taurion uel piron agreste dicunt, herba est minutas uirgas *habens* et folia similia edere sed obrotunda et minora et pinguia et mollia, nascitur in locis aquosis et in pratis.

Cedrus[16] harbor unde fit pix cedrina que est parua atque spinosa.

Cepa[17] uel uirtutem habet insisiuam. gall. et angl. eyngnon[18].

---

3. *add* Cauda pulli, crescit in aquis, angl. paddepipe. Cauda equina, cauda caballina idem, ang. schauegres. 5. uel glaucia. 11. celedoigne. 12. celydoygne. 14. glaucium. 16. tenera. 18. aurosum. 37. uel cepe. incisiuam. 38. oynoun.

---

[1] Perhaps *κάπριον*. [2] Bart. p. 14, '*Cauda porcina*, i. milium solis, gromil idem.' Cf. the name Pig-tail (Oxfordshire) for Lithospermum. [3] Sim. Jan. '*Carduncellus* in Antidotario universali in unguento Martiaton.' [4] App. '*Chelidonia*, i. herba petiginaria, uel glantia.' [5] Perhaps *impetiginaria* which represents the English name Tetterwort (Gerarde, p. 1070). [6] Bart. p. 23, '*Glaucia*, i. celidonia.' [7] E. P. N. p. 59, '*Hec celidonia*, celydoun.' [8] Bart. p. 15, '*Celidonia agrestis*, memithe idem.' [9] Matth. Silv. c. dxxxix, '*Memitan, Memiten*, i. memithe, et est planta frigide nature, ex cujus succo fluunt sief memithe qui vocantur in libris de greco translatis glutium in quo et apud Dias. capitulo de glaucio.' [10] Diosc. ii. 211, *χυλὸς δὲ κροκώδης*. [11] Diosc. ii. 211, *χελιδόνιον μέγα . . . οἱ δὲ γλαύκιος . . . καυλὸν ἀνίησι πηχυαῖον*. [12] Matth. Silv. c. cclvi, '*Fassis gallicus*, i. spica celtica;—sic vocatur eo quod a Gallia in fasciculis defertur.' See App. '*Celtica*, sialiola.' ib. '*Fassigallicus*, id est elisfagus uel saluim.' [13] *κέστρον*, Diosc. iv. 1. App. '*Ceston*, i. betonica.' [14] Quercula. [15] Diosc. ii. 212, *χελιδόνιον τὸ μικρόν, οἱ δὲ πυρὸν ἄγριον ἐκάλεσαν, βοτάνιον ἐστὶν ἐκ μόσχων ἀνηρτημένον . . . φύλλοις κισσοειδέσι, περιφερεστέροις δὲ μᾶλλον καὶ μικροτέροις καὶ τρυφερωτέροις καὶ ὑπολιπάροις περιεχόμενον . . . φύεται δὲ παρ' ὕδασι καὶ τέλμασιν*. [16] Diosc. i. 105, *κέδρος δένδρον ἐστὶ μέγα, ἐξ οὗ ἡ λεγομένη κεδρία συνάγεται*. E. P. N. p. 20, '*Cedrus*, ceder-beam. *cedria*, his sæp.' [17] Platearius, circ. inst. 'Cepe uirtutem habet incisiuam.' [18] Onion. E. P. N. p. 43, '*Cepa*, oingnun, kue-lek.' ib. p. 24, '*Ungio* (i. e. unio), yne-leac.' ib. p. 13, '*Cepe*, ennelec.'

Cerusa[1], i. album plumbum uel flos plumbi siue gerse[2] appellatur. [Respice in prosmeticum[3].]

[**Cauda pulli** crescit in aquis. angl. padpipe[4].

Cauda equina, cauda caballina idem est. angl. schauegres[5]. Respice in hircina.]

Celia[6], i. *ceruisia* calefacta.

Cenapium[7], gall. ceneue[8], angl. warich[9], uel mostard.

Celsus[10], morus maior idem.

Celsa[11] quam multi sicaminum dicunt uel mora, arbor est cuius fructus cache stomachus est et uentris fluū, i. solutorium.

Centaurea minor[12], quam multi limpnesiam[13] dicunt, fel terre[14] idem, unum habet stipitem erectum, in campis crescit, florem[15] habet indum ad rubedinem declinantem, coniungit folia iuxta stipitem[16] et sunt minuta et oblonga sicut ruta. [Respice in ysion[17].]

Centaurea maior[18], quam multi martam uel gencianam dicunt idem, florem habet croceum.

Centum[19], hermodactilis, affodillus

10. walrich. 15. cachostomacus. uentrifluxum. 17. This and the next are reversed. 21. deklinantem. 25. nartan. 28. centum capita.

[1] Bart. p. 15, '*Cerusa,* plumbum album.' Platearius, circ. inst. 'Cerusa, flos plumbi, siue gersa alio nomine appellatur.' [2] Bart. p. 22, '*Gersa* est quoddam album quod fit de radice brioniæ, cucumeris agrestis et similium.' ib. p. 24, '*Iersa,* autem proprie fit de iaro et serpentaria, cerusa vero de plumbo.' Cath. Anglicum (E. E. Text Soc. 1881) 'Blek, attramen, attramentum, gersa, blacta:'—with a note just before it '*Gerso*=fucare faciem' from the Medulla Grammatica. See post, Gersa. [3] *ψιμύθιον,* Diosc. v. 103. [4] Paddock-pipe or Toad-pipe, a name for Horsetail, Equisetum: cf. Wright, Prov. Dict. Toad-pipes; and see ante, Boletus. [5] Gerarde, p. 1116, 'in English Horse-taile, Shave-grasse.' [6] Orosius, v. 7, 'Succo tritici per artem confecto, quem succum a calefaciendo celiam vocant.' Plin. Hist. Nat. xxii. 25, ad fin. Florus, ii. 18. See Du Cange, in voc. [7] *σίνηπι,* Diosc. ii. 183. [8] Fr. sénevé. [9] E. P. N. p. 51, '*Hoc sinapium,* warkecok.' [10] App. '*Celsus,* i. morus.' E. P. N. p. 45, '*Celsi,* murer, mur-berien,' whence our word *mulberry.* Gerarde, p. 1508, 'in shops morus celsi.' [11] Matth. Silv. c. cxlvii, '*Celsa,* i. mora celsi.' App. '*Celsa,* i. mora domestica.' Diosc. i. 180, *μορέα ἡ συκαμινέα δένδρον ἐστὶ γνώριμον, ἧς ὁ καρπὸς λυτικὸς κοιλίας, εὔφθαρτος, κακοστόμαχος.* [12] Diosc. iii. 7, *κενταύριον τὸ μικρὸν καὶ λεπτὸν ὅ τινες λιμνήσιον καλοῦσιν, ἐπειδὴ ἐνίκμους φιλεῖ τόπους.* [13] Which seems to be truncated into '*Nesia,* i. centaurea.' App. [14] Bart. p. 15, '*Centaurea major,* fel terræ idem.' E. P. N. p. 37, '*Fel terre, uel centauria* eorð-gealle.' App. '*Fel terræ, febrifuga,* i. centaurea minor.' [15] Diosc. iii. 7, *ἄνθη ἐν τῷ φοινικῷ ὑποπόρφυρα, . . . φύλλα μικρὰ ὑπομήκη ὥσπερ πηγάνου.* [16] App. '*Centaurea major* contingit folia juxta stipitem.' [17] See post, Ision. [18] Diosc. i. 6, *κενταύριον μέγα, οἱ δὲ νάρκην καλοῦσι.* Matth. Silv. c. cxlix, Diosc. ca. centaurea secundum translationem nostram, 'Centaurea major quam multi narcam alias narcen aut gentianam dicunt, &c.' [19] Centum capita, Plin. Hist. Nat. xxii. 8. Bart. p. 15, '*Centum capita,* affodillus idem, an. clansing gresse.' Cf. Brit. Mus. Add. MSS. 15236, where *clansing gras* is given as a name for spurge.

idem. Similis est amarusce, nodulos habet superius.

Centinodium[1], populus uel popluus, longam habet hastam et gracilem et folia longa. angl. swynegrece[2] uel cattesgres. [Respice in lingua passeris et in poligonia.]

Centineruia, quinqueneruium, plantago minor idem. gall. la[u]ncele[3], an^ce^. ribuurt[4].

Centonica[5], secundum quosdam abscincium ponticum idem. Splaniter interficit uermes in uentre. gall. centonicle.

Centrum galli[6], uel **centum grana,** gallitricum, gallicresta, caride[7], nux muscata, oculus Christi[8] idem, nomine uulgari dicitur herba cancri[9].

Cerfolium[10], gallice cerfoil[11], a^ce^. cherefelle[12].

[**Cestrus**[13], respice in gladiosum.

Centum grana, respice in centrum-galli.

Celena[14], respice in cicuta.

Cauda pecorina, / **Cauda porcina,** respice in milium solis et in peucedanum.

Chimolea[15], est terra inuenta sub mola fabri ut uidetur per Rogerum[16] capitulo de inflacione testiculorum. Respice in thisterile[17].

---

3. ppulus uel populeus. 5. swynesgresch. 6. catesgres. 10. rybwert. 12. specialiter.

---

[1] Marcellus Empiricus, c. 31, 'Plantaginis folia et radices et herbam centinodiam.' Bart. p. 15, '*Centinodium* longam habet hastam equalem et stricta folia et longa.' Acc. to Fuchs, H. S. p. 676, *centinodia* is the πολύγονον ἄῤῥεν of Diosc. iv. 4. [2] Gerarde, p. 565, 'in shops centumnoda and corrigiola,—in English, Knot-grasse, and Swines-grasse; in the North, Bird's-tongue.' [3] Fr. lancéolé. [4] Ribwort Plantain. [5] Bart. p. 15, '*Centonica* quidam dicunt quod est absinthium ponticum.' *Centonica* is from Σαντόνιον, Diosc. iii. 25. [6] Bart. p. 15, '*Centrum galli*, gallitricum, oculus Christi idem.' Matth. Silv. c. cli, '*Centrum galli*, gallitricum, gallichista, i. gerebotanum.' Matth. Silv. c. cli, '*Centum grana* est herba cancri.' Gerarde, p. 770, 'Clarie is called of the Apothecaries, Gallitricum; it is likewise named Oruala: ... of others, ... Centrum Galli . . . in French Oruale.' [7] *Caride nux muscata*, seems to be an intruding gloss. [8] Gerarde, p. 772, 'Wilde Clarie is called after the Latine name Oculus Christi, of his effect in helping the diseases of the eies.' [9] Gerarde, p. 336, of Tornesole, 'the Grecians call it Heliotropium ... of Ruellius, Herba Cancri . . . some think it to be Herba Clytiæ into which the Poets feign Clytia to be metamorphosed, whence one hath these verses, Herba velut Clytiæ semper petit obvia solem, Sic pia mens Christum, quo prece spectet habet.' Matth. Silv. c. cli, '*Centum grana* est herba cancri.' [10] χαιρέφυλλον, cf. Plin. xix. 54. [11] Fr. cerfeuil. [12] Chervil. cf. E. P. N. p. 33, '*Cerefolium*, cerfelle.' ib. p. 44, '*Cerfolium*, cerfoil, villen.' Bart. p. 15, '*Cerfolium*, i. villes.' [13] Diosc. iii. 151, λογχῖτις, οἱ δὲ κέστρον ἢ Μηδοῦσα; acc. to Sprengel *Serapias Lingua*. Matth. Silv. c. cliv, '*Cestris* i. gladiolus.' [14] Matth. Silv. c. cxlvii, '*Celena*, id est cicuta.' [15] γῆ κιμωλία Diosc. v. 175, a sort of fuller's earth. [16] Glossulæ Quatuor Magistrorum super chirurgiam Rogerii et Rolandi (ed. Daremberg, Naples and Paris, 1854), p. 111. [17] See post, '*Tisterile*, i. chimolea, quedam terra, an. cley.'

Creta maria[1], respice in cretaicus.

Citeranium, } respice in ciclamen.
Ciclamum, }

Cicoria[2], respice in elitropia et in mira solis.

Coniza[3], } respice in cicuta.
Conium[4], }

Citre[5], pomum citrinum.

Cicutaria[6], respice in gamon.

Citrat[7], herba est similis capillo ueneris sed habet folia longiora.

Cicer domesticum, respice in paliuris[8].]

Cressiones[9], cardo benedictus[10], senicio idem, crescit in locis pinguibus. gall. seneschon, angl. growndeswylie.

Cressiones, gallice cressouns[11], anᶜᵉ. cressen[12].

Cretanus[13], i. creta marina, herba *est.*

Ciclamen[14] uel **ciclamum,** siue **citeranum,** panis porcinus, malum terre[15] idem. angl. dilnote. [Respice in calsamus[16].]

Cinoglossa[17], lingua canis idem. gall. lange de chien, aᶜᵉ. houndestonge[18].

Ciperus[19], iunconis triangularis idem. Crescit in locis aquosis. Radicibus utimur. Respice in galanga.

Cicuta, celena[20], incubus[21], coniza[22] uel conium[23], herba benedicta[24] idem. gall. chanele uel chanelire[25],

---

14. senecio. 16. seneschoun. 17. groundeswilie. 18. cressons. 26. chen. 28. iunctus. 34. chanelerye.

---

[1] See post, Cretanus. [2] *κιχόριον*, Diosc. ii. 158. Bart. p. 15, '*Cicorea*, i. solsequium incuba idem.' [3] *κόνυζα*, Diosc. iii. 126. [4] *κώνειον*, Diosc. iv. 79. [5] *κίτρον*. [6] Gerarde, p. 1039, gives cicutaria as a name for Cheryil. [7] Matth. Silv. c. cliv, '*Cetarach* id est citrac.' [8] *παλίουρος*, Diosc. i. 121. [9] This term seems to have been misapplied to Senecio; cf. Fuchs, H. S. p. 322, 'Errant toto cælo qui Senecionem Nasturtium esse garriunt.' [10] See ante, Cardo benedictus. [11] Fr. cresson. [12] E. P. N. p. 43, '*Nasturtium*, kersuns, cressen.' [13] Matth. Silv. c. clxxxv, '*Cretanus marinus* quid est l. critimon.' [14] *κυκλάμινος*, Diosc. ii. 193. Bart. p. 15, '*Ciclamen*, panis porcinus idem, an. herthenote.' Our Sow-bread. [15] App. '*Cyclamen*, i. malum terræ.' E. P. N. p. 73, '*Cyclaminos*, eortheppel uel slite uel attorlathe.' [16] App. '*Cassamum*, malum terræ, panis porcinus.' [17] *κυνόγλωσσον*, Diosc. iv. 127. Bart. p. 15, '*Cinoglossa*, lingua canis idem.' App. '*Cynoglossa*, id est lingua canina.' ib. '*Cynoglossa* id est lingua canis triangularis diessequi, radice utimur:' from which it would appear that in the last mentioned place this gloss and the next have been run together. [18] E. P. N. p. 45, '*Lingua canis*, chen-lange, hundes-tunge.' [19] *κύπειρος*, Diosc. i. 4. Bart. p. 15, '*Ciperus*, junctus triangularis.' App. '*Cyperum*, id est, juncus triangulatus.' [20] Apparently a name for *cucurbita* which has slipped out of its place from the similarity of *σίκυος* to cicuta, see post, Gelena. [21] E. P. N. p. 52, '*Hic tipus*, homelok:' ib. p. 26, '*Septiphilos*, hymelic.' Cath. Angl. 'an Humlok, *cicuta, herba benedicta, intubus.*' [22] *κόνυζα* . . . 'Ρωμαῖοι ἴντουβουμ, Diosc. iii. 126. [23] *κώνειον*, Diosc. iv. 79. [24] E. P. N. p. 46. '*Herba benedicta*, herbe beneit, hemeluc.' [25] Cf. E. P. N. p. 47, '*Jusquiamus*, chenille, hennebone.'

angl. hemelok[1] uel hornwistel[2].

Cicuta nigra, herba mortifera *est.* a^ce^. hornwistel.

5 **Ciminum ethiopicum**[3] similis est acutelle[4] in foliis, gith idem. [Respice in acrimulatum.]

Cuminum dulce[5], anisum[6] idem. gall. et a^ce^. anyse.

10 [**Citranglium**[7], respice in citromilum et in oxitromilum.

Citrago[8], **Citrangula, Curringula,** } respice in mellisa[9].]

15 **Ciminella,** piper album idem. [Respice in carui agreste.]

Cicer eraticus[10] similis est reste boui in foliis et facit florem croceum et redolet ut resta bouis.

Cipressus[11] arbor est cuius poma et folia 20 medicine competunt [in medicinis].

Cinamomi[12] duo sunt genera, grossum et spissum; grossum cortex est cuiusdam fruticis. [Respice in kufordasin.] 25

Cinopedicon[13], pes ceruinus idem. an^ce^. hertesfet[14].

Citria[15], mellissa idem. anglice medswete[16] uel bonrefair[17].

Citromilum[18], citranglium pomum[19], 30 araunge[20] uel aconge idem. [Respice in arange.]

Cisson[21], i. edera, cuius gummi dicitur opocissi[22].

---

1. hornwistle. 8. ciminum. anysum. 17. craticus. 20. cypressus. 24. cuiusdam arboris. g. et an. canele est cortex cuiusdam fruticis. 27. hertesfot. 28. citraria. 29. bourfaire. 30. citrangulum. 31. arange.

---

[1] Hemlock. E. P. N. p. 15, *hemlic:* p. 28, *hymelic:* pp. 58, 63, *humlok.* Gerarde, p. 1061, 'of Homlocks or herb Bennet,'—'in English, Hemlocke, Homlock, Kexe, and herb Bennet.' [2] E. P. N. p. 28, '*Cicuta*, wode-þisele.' *Hornwistel* may perhaps recall the offensive smell of the plant. See Grassman, Pfl. namen, p. 107. [3] *αἰθιοπικὸν ὅπερ Ἱπποκράτης βασιλικὸν ἐκάλεσε,* Diosc. iii. 61. [4] App. '*Cyminum Ethiopicum* simile est ancucelæ, fo. et semine utimur.' *Acutella* (Gerarde p. 1323) is a name given to Rest-harrow. [5] Bart. p. 16, '*Ciminum dulce*, i. anisum.' [6] *ἄνισον*, Diosc. iii. 58. [7] Bart. p. 15, '*Citrangulum pomum*, orenge.' [8] Citrago, Pallad. i. 37, 2. Cf. *κιτράγω*, Diosc. iii. 108. [9] Melissa. [10] App. '*Cicer erraticus* similis est reste bouis in foliis et facit crocum florem, et redolet, sed resta bouis non.' Diosc. ii. 126, *γίνεται δὲ καὶ ἄγριος ἐρέβινθος, ὅμοιος τοῖς φύλλοις τῷ ἡμέρῳ, ὀσμῇ δριμύς.* [11] Platearius, circ. inst. 'arbor est cuius poma lignum et folia medicinæ competunt.' [12] *κιννάμωμον*, Diosc. i. 13. Platearius, circ. inst. 'Duo sunt genera cinamomi, grossum et spissum et parum cavatum quod cortex est cuiusdam arboris.' [13] Perhaps *κυνοπόδιον*, see ante Carnopodion. [14] Hart's-foot. [15] Sim. Jan. '*Citraria* ab odore citri, mellissa a melissofilos greco.' Gerarde, p. 692, '*Bawme* is called . . . in Latine Melissa, Apiastrum, and Citrago: . . . in Italian Cedronella and Arantiata.' [16] *Meadow-sweet.* Gerarde, p. 1043, 'it is called of the later age Regina Prati . . . in English Meads-sweet, Medow-sweet, and Queen of the Medowes.' [17] Probably a corruption of *bee-wort.* E. P. N. p. 11, '*Apiago*, beo-wyrt.' See post, Mellissa. [18] *κιτρόμηλον.* [19] Bart. p. 15, '*Citrangulum pomum*, orenge.' [20] See ante, Arange. [21] *κισσός*, Diosc. ii. 210. [22] Bart. p. 32, '*Opocissi*, i. gummi ederæ.' *ὀπὸς κισσοῦ.*

Cimbalaria[1], colitidos[2] uel colitidon uel scolidos, [statimcelli, cimbalion[3]], umbilicus ueneris[4] idem. angl. penigres[5] uel penywyt[6].

5 **Cinorodoxa**[7], i. gula canina, i. caninus appetitus.

Circea[8] siue **dircea** similis est paritarie. Nascitur in locis saxosis et solanis, folia habet strugno similia uel lu-
10 pinis et ramulos infinitos. Semen eius bibitum lac mulieris prouocat.

Crispula[9] habet minuta folia et alta, ut absinthium. ang. maghewrt[10].

Crispa malua[11], gall. crispemauue. 15

Crisolocanna[12], sive **cato**[13], atriplex agrestis idem.

Crision[14] uirga est mollis, et duobus longa cubitis, trium angulorum, folia mollia similia buglosse sed 20

---

1. collitidos. collitidon. 4. penywert. 7. diroca. 9. stringno. 14. abscincthum. maghewert.

---

[1] Bart. p. 15, '*Cimbalaria*, i. umbilicus veneris.' [2] Diosc. iv. 90, *κοτυληδών, οἱ δὲ σκυτάλιον, οἱ δὲ κυμβάλιον, οἱ δὲ κῆπος Ἀφροδίτης, οἱ δὲ γῆς ὀμφαλός, οἱ δὲ στίχις, οἱ δὲ στέργηθρον, Ῥωμαῖοι οὐμβιλίκουμ βένερις.* E. P. N. p. 4, '*Cotiledon*, þ is umbilicus ueneris.' App. '*Corillidon*, i. cymbalaria.' [3] Bart. p. 38, '*Satimcella* est umbilicus veneris.' ib. p. 41, '*Statumcellus*, umbilicus veneris idem.' App. '*Vscatumcelli*, cymbalaria idem est.' Matth. Silv. c. dcxxix, '*Scatuncella vel scatuncelli*, i. umbilicus veneris, cimbalaria.' Gerarde, p. 530, 'Jacobus Manlius nameth it Scatum Cæli and Scatellum; . . . in French Escuelles (i. e. écuelles) . . . in English, Penniwoort, Wall-Penniwoort, Ladies Navell, Hipwort and Kidney-woort.' If the reference be to the annotations of Joannes Jacobus de Manliis printed at the end of Otho Brunfels, Herbarum Vivæ Eicones, Argentorat. 1532 fol., the word is merely *Scatuncellus*. The name *écuelle* (from Lat. *scutella*, a dish) has been given to the plant like *Acetabulum* from its saucer-like shape, so that in Diosc. iv. 90 we may suppose *σκυτάλιον* to be for *σκουτέλλιον*, or else a dim. of *σκυτάλη* in the sense of dish. [4] Bart. p. 43, '*Umbilicus veneris*, cimbalaria idem, i. penigresse.' App. '*Umbilicus veneris*, cotylidones.' [5] E. P. N. p. 60, '*Hec valmaria*, penegrysse.' Penny-grass. [6] Penny-wort. [7] Sim. Jan. '*Cinodoxeos*, g. caninus appetitus ut Alex.' Matth. Silv. c. clxv, '*Cinodoseos*, *kinodoseos*, grec. id est caninus appetitus, Alex.' Renzi, Collect. Salernit. iii. p. 284, '*Cinodoroxa*, id est canina gula vel caninus appetitus.' [8] Diosc. iii. 124, *κιρκαία, οἱ δὲ διρκαίαν καλοῦσι. τὰ μὲν φύλλα ἔχει στρύχνῳ ὅμοια κηπαίῳ, παραφυάδας δὲ πολλὰς . . . μάλιστα δὲ ἔν τισι πετρώδεσι φύεται τόποις, εὐπνοίοις καὶ εὐηλίοις. ὁ δὲ καρπὸς γάλα κατασπᾷ ἐν βοφήμασι λαμβανόμενος.* So also Sim. Jan. [9] Sim. Jan. '*Crispula* in unguento Marciaton minuta habet folia et alba ut absinthium, et dicitur herba cancri.' App. '*Crispula* habet.' See ante, Centrum galli. [10] Mug-wort, see ante, Archemisia. [11] See ante, sub Bismalua. [12] *χρυσολάχανον*, Diosc. ii. 145. Bart. p. 17, '*Crisolocanna*, atriplex.' App. '*Chrysolocanna*, i. atriplex.' [13] App. '*Catones*, i. atriplices.' Gerarde, '*Catef*, i. atriplex.' Parkinson, p. 749, 'it is called by the Arabians *Cataf* and *Caraf*.' [14] Diosc. iv. 117, *κίρσιον καυλός ἐστιν ἁπαλός, ὡς δίπηχυς, τρίγωνος, . . . τὰ δὲ φύλλα βουγλώσσῳ ἐμφερῆ, δασέα μετρίως καὶ μικρότερα, ὑπόλευκα, ἀκανθώδη τοῖς πέρασι.*

asperiora et minora et subalba et spinosa.

Crisocolla[1] que ascrin[2] [?] dicitur uirga est duarum palmarum *in* qua capitellum est simile ysopo, radix similis eleboro nigro, nascitur in locis saxosis.

Crisogo[n][3] uel **crisantum**[4] uel **amarantum,** uirga eius est alba recta, folia habens angusta in circuitu sicut abrothanum.

Crinicon[5] frutex est sarmentosa, nascitur in locis saxosis.

[**Clinopodion**[6] frutex est sarmentosa, nascitur in locis saxosis, folia habet similia serpillo et florem prassio subsimulantem.]

Coriandrum agreste[7] similis est pepano, sed pepanus facit flores albos et multos, coriandum uero purpureos et raros sicut urtica mortua. gall. et anglice coliaundre[8].

Corallus[9] est quedam terra substantia que reperitur in locis marinis et maxime in locis cauernosis in mari existentibus. gall. et angl. coral.

Colophonia[10], i. pix greca uel pix presia[11]. Item colophonia est quedam gumma. [Respice in erice[12].]

Columbina[13] florem habet similis uiole,

---

3. arifoni dicitur. 5. similiter. 12. *add* folia habet similia serpillo et florem prassio sublimantem. 18. simile. 23. terrea. 27. colofonia. persica. 30. similem.

---

[1] Sim. Jan. '*Crisocolla aristin*, Dya. virga est duarum palmarum in qua est capitellum simile ysopo, radix est illi aspera et tenuis similis elleboro nigro . . . nascitur in locis umbrosis.' Diosc. iv. 55, χρυσοκόμη [οἱ δὲ χρυσῖτις κ. τ. λ.] θάμνιόν ἐστι σπιθαμιαῖον, ἔχον κόμην κορυμβοειδῆ ὁμοίαν ὑσσώπῳ, ῥίζαν δασεῖαν λεπτὴν ὡς ἐλλεβόρου μέλανος . . φύεται ἐν παλισκίοις καὶ πετρώδεσι. [2] Perhaps χρυσῖτις. [3] χρυσόγονον, Diosc. iv. 56. [4] Sim. Jan. '*Crisogonum aut crisantum* dicunt et amaracum multi vocant. Virga est recta et alba, folia habens angusta in circuitu sicut abrotanum. &c.' Diosc. iv. 57, ἐλίχρυσον, οἱ δὲ χρυσάνθεμον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἀμάραντον καλοῦσιν. ῥάβδιον λευκόν, χλωρόν, ὀρθόν, στερεόν. φύλλα στενὰ ἐκ διαστημάτων ἔχον πρὸς τὰ τοῦ ἀβροτόνου. [5] Perhaps κρίθμον, Diosc. iv. 156. Matth. Silv. c. clxxxv, '*Crincon, Critimon, Cretanus*, Diosc.' But cf. Bart. p. 23, '*Grinicus*, cuscute idem.' ib. p. 13, '*Bruncus*, rasta lini idem.' [6] Sim. Jan. '*Clinopodion*, Dya. frutex est sarmentosa . . . nascitur locis saxosis, folia habet similia serpillo et florem prassio similantem.' Diosc. iii. 99, κλινοπόδιον, θαμνίον ἐστι καὶ τοῦτο φρυγανῶδες, διεσπίθαμον, φυόμενον ἐν πέτραις, ἔχον φύλλα ἑρπύλλῳ παραπλήσια. [7] Diosc. iii. 64, κόριον ἢ κορίαννον. App. '*Coriandrum agreste*, flores facit purpureos.' [8] E. P. N. p. 57, '*Hoc caliandrum*, a caliawndyre.' [9] κοράλλιον, Diosc. v. 138. Bart. p. 16, *Corallus*. Platearius, circ. inst. 'Est autem quedam substantia terrea que reperitur in locis maritimis et maxime in cavernosis montibus in mari existentibus.' [10] Diosc. i. 92, ἀπὸ Κολοφῶνος πάλαι ποτὲ ἐκομίζετο, ἔνθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχε Κολοφωνία κληθεῖσα. Bart. p. 16, '*Colofonia*, pix greca idem.' App. '*Colophonia*, i. pix græca.' Matth. Silv. c. clxxv, '*Colofonia frixa*, prix erica, prix brutia . . . latine pix greca et resina fusa.' [11] Perhaps for *grecia*, or possibly *bruttia*: cf. Diosc. i. 97. [12] ἐρείκη, Diosc. i. 117. [13] E. P. N. p. 50, '*Hoc columbina*, colybyn.' p. 57, '*Hec columbina*, a columbyne.'

sed v. flores ad modum columbe ad stipitem uertentes. gall. et angl. columbine. [Respice in peristeron[1].]

Columbaria[2], peristereon[3], uerbena idem. gall. uerueyne[4], angl. fleguurt[5], bona herba ueneris[6].

Coloquintida[7] crescit ad modum sepe, pomum est cuiusdam fruticis [in] transmarinis partibus nascentis. [Respice in gelena[8].]

Colidion[9] similis est camelente nigre, nascitur in locis saxosis, radicem habet longam et grossam, [in] odore uiscidam sicut cardomomum.

[**Colen**[10], i. humor in colera rubea, i. ille humor.]

Coniza[11] tres habet species, viz. coniza lata uel armentalis, secunda libanotis siue pix marina, media coniza cephaleos uel thimus minor. Maior *et* minor coniza *folia* habent similia *oliue* sed aspera et pinguia.

Coconidium[12], i. semen laureole.

[**Colimbrum**[13], i. maiorana. Respice in amaracus.

Colomen, respice in calamentum aquaticum.

Colitidos[14] } respice in sinbalaria[15] et
Colitidon } in umbilicus ueneris.

Crisantum[16], respice in crisogon[17].

---

6. fleghewort. 8. cepe. 12. collidion. camelunte. 15. cardamomum. 25. cokonidium. lauriole.

---

[1] περιστερεών, Diosc. iv. 60. [2] App. '*Columbaria*, i. uerbena, uel peristerionon.' δοκεῖ δὲ ὠνομάσθαι ἐκ τοῦ τὰς περιστερὰς ἡδέως διατρίβειν ἐν αὐτῇ, Diosc. iv. 60. [3] Bart. p. 33, '*Peristerion*, i. vervena.' App. '*Peristereon*, i. uerbena.' E. P. N. p. 5, '*Peristereon*, þ is Berbena.' περιστερεών, Diosc. iv. 60. [4] E. P. N. p. 58, '*Hec verveta*, a verveyn.' [5] Flea-wort. [6] Perhaps from the dove being sacred to Venus. [7] κολοκυνθίς, Diosc. iv. 175. App. '*Coloquinthida*, id est cucurbita sarracæna.' Platearius, circ. inst. '*Coloquintida* pomum est cuiusdam arboris vel fruticis nascentis in transmarinis partibus circa regionem Hierusalem.' [8] App. '*Gelena uel cucurbita alexandrina*, i. colocynthis.' See Cassius Felix (ed. Rose) s. v. Gelela. [9] Sim. Jan. '*Codilion*, Dya. similis est cameleonte nigre.' Matth. Silv. c. clxxxi, 'Dia. ca. cordilion, cordilion herba est que nascitur in Sicilia: ejus frutex est sarmentosa semen habens rotundum et duplex sicut sunt fabe, viscidum et odoratum.' [10] Probably χολή: cf. Renzi, Collect. Salernit. iii. 285, '*Colen*, id est humor, inde colera rubra: illa humor et hic colera, horum colorum id est melancolia, melan niger interpretatur,' &c. Matth. Silv. c. clxxvi, '*Colon*, i. humor, s. cholera rubea.' [11] Diosc. iii. 126, κόνυζα μεγάλη οἱ δὲ κυνοζεματῖτις . . . οἱ δὲ πίσσαν . . . ἀμφότεροι δὲ προσεοίκασι τοῖς φύλλοις ἐλαίᾳ . . . ἡ δὲ λεπτὴ . . . οἱ δὲ λιβανωτὶς . . . καὶ κεφαλαλγίας καταπλασσομένη ἰᾶται. Sim. Jan. 'quarum parva appellata est coniza lata sive vanitatis vel ut latini armentalis'—he adds 'Dixit mihi greca herbaria quod ista est pollicaria.' [12] Diosc. iv. 160, ἐκ τάυτης (θυμελαίας) ὁ κνίδειος κόκκος, καρπὸς ὤν, συλλέγεται. Bart. p. 16, '*Coconidium*, semen laureolæ.' App. '*Cocognidium*, id est se. laureolæ.' See Cassius Felix (ed. Rose), p. 208. [13] See ante, '*Amaracus*, maiorana, persa sansucus, colimbrum idem.' [14] κοτυληδών. [15] Cymbalaria. [16] χρυσάνθεμον. [17] χρυσόγονον.

Colubrina[1] } respice in dragontea.
Cocodrilla }

Corigiola[2], respice in uolubilis et in pepe spermate et in proserpinata.

5 **Cochinum**[3], mala aurea idem.

Coccana[4], respice in mala citonica.

Cimila[5], } respice in mala citonia.
Citonia[6], }

Cinodemel[7], respice in malomeli.

10 **Corona regia**[8], respice in matris silua[9].

Colena[10], respice in origanum et in poligonia[11].

Corimbrum[12], respice in timiama[13].

Cilinum[14], respice in fenugrecum.

Centrix[15], respice in consolida media. 15

Confita[16], i. thimiama, respice in storax.]

Comos[17] hastam habet nodosam sicut maratrum, folia similia ferule sed agusta et grauis odoris, flores albos, 20 semen simile anniso sed album.

Cotilidon[i][18] siue **simbalion**[19], umbilicus ueneris idem. a^ce^. penygres[20].

---

20. angusta. 21. annyso. 22. cymbalion. 23. penigres.

---

[1] Bart. p. 16, '*Colubrina, Cocodrilla* idem, i. serpentaria.' ib. p. 23, '*Herba colubrina*, serpentaria idem.' Macer, 'Herba draconteiam Græcorum quam vocat usus, Hæc eadem vulgi linguâ colubrina vocatur.' Apuleius, de Virt. Herb. c xiv, 'Dracontea, . . . alii Corcodrillion . . . Itali herbam Draconteam et Columbrium.' Bart. p. 16, '*Cocodrilla*, basilica idem.' [2] Bart. p. 17, '*Corrigiola*, volubilis minor.' [3] E. P. N. p. 54, '*Hec coccinus*, quoyne-tre,' p. 55, '*Hoc coccinum*, quoyne:' i.e. quince. [4] Bart. p. 16, '*Cottana*, citonia idem.' [5] A truncation of *κοκκύμηλον* (cuckoo-apple), which is rather the damson than the quince: cf. E. P. N. p. 20, '*Coquimella vel prunus vel nixa*, plum-treow.' App. '*Coccimella*, i. prunella.' [6] *κυδώνια*, Diosc. i. 160. [7] The reference seems to be to Diosc. i. 161, *μελίμηλα . . . καλεῖται δὲ ὑπό τινων γλυκύμηλα.* [8] Bart. p. 17, '*Corona regia*, i. semen melleloti.' Gerarde, p. 1206, 'Melilotus . . . of Cato, Serta Campana which most doe name Corona regia.' [9] That is Periclymenum. [10] Bart. p. 23, '*Golena*, i. origanum.' App. '*Goletia*, i. origanum.' Matth. Silv. c. clxxiv, '*Colena*, i. origanum, li. antiquo de sim. medi.' Diosc. iii. 29, *ὀρίγανος ἡρακλεωτική, οἱ δὲ κονίλην καλοῦσι.* E. P. N. p. 24, '*Horidanum*, elone.' ib. p. 30, '*Orianthum*, colone.' ib. p. 79, '*Origanum*, curmelle *vel* elene.' [11] Probably a mistake for Pulegium: cf. E. P. N. p. 45, '*Origanum*, puliol real, wde-minte.' Bart. p. 32, '*Origanum*, secundum quosdam idem est quod pulegium majus, videlicet regale.' [12] App. '*Tuniana*, i. cozumbrum.' Sim. Jan. '*Cozumbrum* dicitur quod est fex storacis liquide, quidam timiama vocant.' [13] *θυμίαμα.* [14] *τήλινον*, Diosc. i. 57. [15] App. '*Centris*, i. consolida media.' [16] Bart. p. 17, '*Confita rubea*, i. storax rubeus.' Matth. Silv. c. clxxxi. '*Confita*, i. laudanum.' [17] Sim. Jan. '*Conios*, g. cicuta, Dya. conios habet astas nodosas sicut maratrum, folia similia ferule sed angusta et gravis odoris supra quæ sunt capitella rotunda ubi flores sunt albi in quibus est semen aneto simile sed album.' Diosc. iv. 69, *κώνειον, καυλὸν ἀνίησι γονατώδη, ὡς μάραθρον, μέγαν, φύλλα δὲ νάρθηκι ἐμφέρη στενώτερα δὲ καὶ βαρύοσμα· ἐπ' ἄκρων δὲ ἀποφύσεις καὶ σκιάδια· ἄνθος ὑπόλευκον· σπέρμα ἐμφερὲς ἀνίσῳ, λευκότερον.* [18] *κοτυληδών*, see ante Cimbalaria. [19] *κυμβάλιον.* [20] Pennygrass or Pennywort.

Colcico[1], uel bulbus agrestis, que[m] dicunt effemeros, nascitur in fine autumpni, florem habet album, hastam duabus palmis longam, rufam, et radicem subnigram.

Consolida maior[2], anagallicum[3], anangalla uel anagallum, symphicum[4] idem, longa habet folia et flores subalbos. gall. et anglice comfilie[5]. [Respice in uenti maior.]

Consolida media[6], centrix[7] idem, unum habet stipitem, florem album latum et durum, similem camomille sed maiorem. gall. blauerole[8], a^ce^. whit-bothel[9] uel seynt Mary maythe[10].

Consolida minor[11], primula ueris[12] idem, ossa fracta[13] consolidat. gallice, le petite consoude, angl. waysegle[14] uel bonwort[15] uel brosewort[16]. [Respice in uenti minor].

Coccus infectiuus[17], frutex est sarmentosa habens in ipsis uirgis baculas rotundas sicut lenticula.

---

7. anagalla. simphicum. 9. comsilie. 15. withbothel. seimte marie march. 17. primula idem ueris. 18. confracta. 19. la petite. 20. dayesegh. bonwrt. bruswert. 24. coccus.

---

[1] Sim. Jan. '*Colcico*, Dya. bulbus agrestis quem dicunt effemero: nascitur in fine autumni, florem habens album similem flori croci . . . hastam habet duobus palmis longam, rufam radicem et subnigram.' Diosc. iv. 84, *κολχικόν, οἱ δὲ ἐφήμερον, οἱ δὲ βολβὸν ἄγριον, λήγοντος τοῦ φθινοπώρου ἀνίησιν ἄνθος ὑπόλευκον, ὅμοιον κρόκου ἄνθει . . . καυλὸν σπιθαμιαῖον, καρπὸν ἔχοντα πυῤῥόν, ῥίζαν, φλοιὸν ἔχουσαν, ἔγκιῤῥον ἐν τῷ μέλανι.* Colchicum autumnale, meadow-saffron. Matth. Silv. c. clxxvii, '*Coltico*, effemero, bulbus agrestis. Diascori. est hermodactili species uenenosa.' [2] According to Gerarde *Consolida maior* is Comfrey: *Consolida media*, great daisie or Maudlinwort: and *Consolida minor*, Daisies or Bruisewort, called 'of Tragus, Primula veris, but that name is more proper unto Primrose; of some Herba Margarita, or Margarite's Herb.' (p. 637). So Bart. p. 16, '*Consolida major*, consin. *Consolida media*, great dayeseghe. *Consolida minor*, bonworte.' [3] See ante, Anagallicum. [4] *σύμφυτον*, Diosc. iv. 10. [5] Comfrey: see p. 9, 'Confirie vel cornsilie.' [6] E. P. N. p. 46, '*Consolida media*, þundre-clovere.' Brit. Mus. Add. MS. 15236, '*Consolida media*, elferinge wort.' [7] See Centrix. [8] Cotgrave, '*Blaveoles*: Blewbottles, Blew blawes, Corne flowers.' [9] Gerarde, Supplement, 'White Bothen is great Daisy.' [10] Bart. p. 24, '*Herba Stæ. Mariæ*, i. febrifuga, vel secundum quosdam idem est quod athanasia.' E. P. N. p. 31, '*Obtalmon*, mageðe.' ib. p. 28, '*Buestalinum* (=buoftalmum), hwit mœgeðe.' Gerarde, p. 634, Maudlin-wort. [11] E. P. N. p. 14, '*Consolda*, dægesege.' ib. p. 36, 'dæges-eage.' [12] Formerly the regular name for daisy, though later limited to primrose or cowslip. Bart. p. 35, '*Primula veris*, herba St. Petri idem, (i.e. the oxlip) solsequium idem, alia est ab herba paralisi (i.e. the cowslip).' [13] Hence the name *bonewort*. [14] Read *dayeseghe*. [15] E. P. N. p. 73, '*Consolda*, ban-wyrt.' ib. p. 17, '*Centaurea* (? Consolida) *minor*, ban-wyrt.' ib. p. 30, '*Swige*, ban-wyrt.' ib. p. 44, '*Osmunda*, osmunde, bon-wurt.' [16] Gerarde, p. 637, 'in English Daisies and Bruisewort.' [17] Sim. Jan., '*Cocchus insectivus* unde cocus inficitur, i. tingitur, Dya. frutex est sarmentosa habens in ipsis virgis baculas rotundas sicut lenticula quæ colliguntur et conficiuntur.' Diosc. iv. 48, *κόκκος βαφικὴ θάμνος ἐστι μικρός, φρυγανώδης, ᾧ προσκεῖνται οἱ κόκκοι ὡς φακοί.*

Costus[1], duplex est maneries viz. costus indicus qui subrufus est, et costus arabicus qui albus est quo utimur.

Cordilion[2] uel sescliti creticum idem, frutex est [nascens] in Scicilia.

Cordumen[3], carui agreste idem, [respice ibi.]

Croci[4] *sunt* due species s. ortensis et orientalis. gall. et a^ce^. saffron[5].

Currago, persicaria[6] id. gallice culrage, an^ce^. arssmerte.

[**Cornu seruinum**[7], gall. et angl. erbeyue.]

Cuscute[8], podagra lini[9], [uel rasta lini[10]] grinicus[11], bruncus idem. angl. doder.

Cucurbita Alexandrina, uel **cucurbita agrestis,** brionia idem. Gallice et anglice, gourde, [respice in gelena[12] et in sicides[13].]

Cucumeris agrestis cuius semen simile est ozime sed paulo magis et longiora habet folia, nascitur in campis et in locis arenosis[14]. [Respice in

---

1. videlicet. 5. seseliti. 10. saffran. 13. ersmertte. 17. gruncus. 23. *add,* Cucube fructus est cuiusdam arboris in transmarinis partibus nascens. 24. ortine. maius.

---

[1] Platearius, circ. inst. 'Est costus duplicis maneriei, s. indicus qui subrufus est . . . et arabicus qui s. albus est et temperatior, quo utimur.' [2] Sim. Jan. '*Codilion*, Dya. similis est cameleonte nigre:' ib. '*Cordilion*, Dyascori. multi siseleos creticum vocant, nascitur in Sicilia.' Diosc. iii. 56, *τορδύλιον, οἱ δὲ τόρδυλον, ἔνιοι δὲ σέσελι κρητικὸν καλοῦσι, φύεται ἐν τῷ κατὰ Κιλικίαν Ἀμανῷ. Hart-wort.* [3] Sim. Jan. '*Cordumeni* arabice est a greco extortum . . . Joannes Serapion in descriptione Tyria exponit quod est carui agreste.' [4] Platearius, circ. inst. 'Croci due sunt species, ortensis . . . et orientalis . . .' [5] E. P. N. p. 52, '*Hic crocus*, safurroun.' ib. p. 64, '*Hic crocus*, safryn.' [6] Bart. p. 33, '*Persicaria minor*, an. colerage. E. P. N. p. 64, '*Hoc anisum*, a culrayge.' Gerarde, p. 447, in English, Water-Pepper, Culrage, and Arse-smart.' [7] Bart. p. 17, '*Cornu cervi*, i. herbive.' E. P. N. p. 46, '*Ostragium*, herbyve, liþe-wurt.' Gerarde, of Bucke-horne Plantaines, or Harts-horne, p. 428, 'Bucks-horne is called in Latine *Cornu cervinum*, or Harts-horne; . . . and of many, Herbe Ivy or Herbe Eve.' [8] Bart. p. 17, '*Cuscute*, i. podagra lini, doder.' ib. p. 15, '*Cuscute*, i. podagra lini, doder idem.' App. '*Cuscuta*, i. podragra lini.' [9] The French *Goutte de lin.* Bart. p. 34, '*Podagra lini*, cuscuta idem, an. doder.' [10] Bart. p. 13, '*Bruncus*, rasta lini idem.' Sim. Jan. '*Cuscute*, rasca lini, podagra lini eo quod linum necat: gruncus lini, i. planta lino infesta.' Nemnich among the French names for Cuscuta has *rasque.* Cf. Cotgrave, '*Rasque*, the scurfe of a scauld head,' so that *rasta lini* or *rasca lini* may represent the French name, *Teigne de lin.* Cf. Bart. p. 42, '*Tinea* nomen est equivocum ad vermem et ad scabiem capitis.' [11] Bart. p. 23, '*Grinicus*, cuscute idem.' Jo. Jac. de Manliis (Brunfels, Nov. Herb. 1531, vol. 2. p. 169), 'Cuscuta id est podagra lini . . . vocatur etiam Gringus.' Matth. Silv. c. ccc, '*Grungus lini*, cuscute, podagra lini.' Ib. c. cc, '*Cuscute*, rasca ligni, podagra lini, bruncus, draascus idem.' Renzi, Collect. Salernit. has *bruscus, gruscus, gruncus, grinicus.* [12] See ante, Celena. It appears to be a Semitic word. [13] *σίκυς ἄγριος*, Diosc. iv. 152. [14] Diosc. iv. 152, *φύεται ἐν οἰκοπέδοις καὶ ἀμμώδεσι τόποις.*

elacterium[1] et in sicides uel sicida.]

Custos orti[2], pendactilis i. gira solis uel palma Christi idem. [Sucube[3] fructus est cuiusdam arboris in transmarinis partibus nascens.

Cabulum[4], morella[5]. Respice in uua lurina[6].

Custos orti, respice in pentadactilus.

Consolida minor, uicetaxicon[7], herba uenti idem. Secundum Tedoricum capitulo de antrace.]

Daucus creticus[8], i. pastinaca domestica. g^e^. dauk. Respice in carei pontici.

Daucus asininus[9] assimilatur petrocillino[10] sed folia eius sunt pilosa, in. damphnidis[11] uel dampnis[12], i. laurus. Inde dampleon[13] i. oleum laurinum. Item dampnochoche siue dampnococti[14] bacce lauri idem [et daucus agrestis].

---

16. petrosilino. 18. pilosa dicitur etiam daucus agrestis dampnidis uel dampnis. 19. dampnilion. 20. dampnocheche. 21. dapncocci. 22. idem est.

---

[1] ἐλατήριον, Diosc. iv. 152. [2] App. '*Custos orci*, petendactylis, id est grana solis. ib. '*Pentadactylus*, custos horti.' Bart. p. 33, '*Palma Christi*, grana solis idem.' In addition to the references given in the notes to the Appendix add Parkinson, Theat. Bot. p. 182, 'Ricinus sive Palma Christi: Ricinus sive cataputia major vulgatior; 'the leaves . . . are very broad and divided into five or seaven or into more divisions (representing the hand of a man with the fingers spread abroad).' ib. p. 183, 'it is called by Dioscorides in Greeke *κίκι ἢ κρότων*; . . . of some *Pentadactylus*, by Mesues *Granum Regium:* Cæsalpinus from the Italian name *Girasole* took it to be *Heliotropium Dioscoridis*, but most commonly it is called *Ricinus* and *Palma Christi*, and in the Apothecaries' shops *Cataputia major*.' From a comparison of the name *custos horti* and the glosses in App. '*Ciriogon*, i. grana solis,' (cf. note, '*Ciriougon*, i. giria solis.') '*Ragarius*, i. grana solis,' with the gloss '*Diatricum*, i. custos duarum dierum,' there can be no doubt that this plant was called *κηπουρός* or *κηπωρός*, 'keeper of the garden.' [3] Perhaps *cubebe:* cf. Platearius, circ. inst. 'Est autem fructus cuiusdam arboris in transmarinis partibus nascentis.' [4] Plin. Hist. Nat. xxvii. 8, '*Cucubali* . . . quidam hanc alio nomine strumum appellant, alii Græce strychnon.' Apuleius de Virt. Herb. c. 22, 'alii cecabon.' Probably from Diosc. iv. 72, *ἔστι καὶ ἕτερον στρύχνον ὃ ἰδίως ἀλικάκαβον καλοῦσιν, οἱ δὲ φυσαλίδα.* [5] Bart. p. 30, '*Morella* sive *Maurella*, solatrum, uva lupina, strignum idem sunt.' [6] Lupina:—the words have been corrupted into *Walupia*, E. P. N. p. 83, '*Walupia*, electre.' [7] Vincetoxicon. [8] Bart. p. 17, 'Daucus quandoque sumitur pro pastinaca.' App. '*Daucus creticus*, id est pastinaca domestica.' Cf. Diosc. iii. 76. [9] Matth. Silv. c. ccl, 'Et dicitur asininus quod est cibus asinorum.' [10] Diosc. iii. 76, *ὁ δέ τις αὐτῶν ἐστι σελίνῳ ἀγρίῳ παραπλήσιος.* [11] Apparently *δάφνης*. App. '*Diaphnidos*, i. laurus.' [12] ib. '*Daphnis*, i. laurus.' Bart. p. 17, '*Damphius*, laurus idem.' [13] *δαφνέλαιον*, Diosc. i. 49. App. '*Daphneleon*, i. oleum laurinum.' [14] Apparently *δαφνόκοκκοι*. See ante, Bacce lauri.

Da[m]pne[1], quam alii Alexandrinam uocant uel ypoglosson, folia habet eximursine similia sed maiora et albidiora et molliora; semen in medio foliorum est.

Dafnoydes[2] uel pentalon aut camedafne, dura folia habet lauro similia sed maiora et duriora, gustu calido gula exasperancia, flores albos et semen nigrum.

Draguncea[3], asclepias, uiperina[4], pentaria, serpentilla, colubrina, basilica[5], cocodrilla[6], idem. gallice et anglice, dragaunce[7].

[**Dampnococci**[8], i. bacce lauri.

Dircea[9], respice in circea.

Dactilus[10], respice in finican[11].

Dampnis[12], i. laurus.

Dactilus indicus[13], respice in oxifenicia.]

Dragantum[14], uitriolum[15], calcantum[16], [floresis][17] idem.

Dragantum[18] gummi cuiusdam a[r]boris *est* cuius triplex est maneries s. dragantum album per melidem si clarum fit et purum, item subrufum et citrinum. [Respice in ianeia.]

---

3. oximyrsino. 7. dicta folia. 9. gulam. 12. serpentaria. 21. uitreolum. 23. dragagantum 25. album quod melius est. sit. 27. cytrinum.

---

[1] Sim. Jan. '*Dafne*, Dya. quam multi alexandrinam aut ydeam, aut danaen aut ypoglossam aut zalam aut stephanum dicunt, folia oximisino similia habet, sed majora et albiora, semen in medio foliorum ejus.' Diosc. iv. 145, *δάφνη ἀλεξάνδρεια, οἱ δὲ ἰδαίαν, οἱ δὲ Δανάην, οἱ δὲ ὑπόγλωττον* (? *ἱππόγλωττον*, compare Horse-tongue: Gerarde, p. 909), *οἱ δὲ ζάλειαν, οἱ δὲ στεφάνην, φύλλα ὀξυμυρσίνῃ ὅμοια ἔχει, μείζονα δὲ καὶ μαλακώτερα καὶ λευκότερα· καρπὸν δὲ ἐν μέσοις ἐρυθρόν.* [2] Diosc. iv. 146, *δαφνοειδὲς . . . οἱ δὲ εὐπέταλον, οἱ δὲ χαμαιδάφνην . . . φύλλα δάφνῃ ἐοικότα, μαλακώτερα δὲ καὶ ἰσχνότερα . . . δάκνοντα καὶ πυροῦντα τὸ στόμα καὶ τὴν φάρυγγα, ἄνθη λευκά, καρπὸν δὲ μέλανα*: so Sim. Jan. [3] Bart. p. 18, '*Dragantea*, serpentaria, herba colubrina idem.' App. '*Draguntea*, i. asclepia.' Apuleius, de Virt. Herb. c. 14, 'Dracontea, aliis Asclepias . . . alii corcodrillion . . . et columbrium.' [4] Apuleius, de Virt. Herb. c. 5, 'Latini hinnulam, uiperinam, serpentariam et radicem Macedonicam nominant.' [5] App. '*Basiliscus*, serpentaria, dragum, uel hortulana.' Bart. p. 12, '*Basilica*, i. serpentaria.' In the sense of *basilisk*. [6] In the sense of *cockatrice: cocodrilla* being a perversion of *crocodilus*. See Skeat's Dict. s. v. cockatrice. [7] Gerarde, p. 832, 'in English Dragons, and Dragonwort.' [8] *δαφνόκοκκος*. [9] *κιρκαία, οἱ δὲ διρκαίαν καλοῦσι*, Diosc. iii. 124. [10] *δάκτυλος*. [11] *φοῖνιξ*, Diosc. i. 143. [12] See ante, Daucus asininus. [13] Gerarde, p. 1607, 'Tamarinds were not knowne to the antient Greekes, but to some of the later, as Actuarius, and that by the name of *Oxyphænicæ*, that is, soure Dates, drawne as it may seeme from the Arabicke appellation *Tamarindi*, that is Indian Date.' [14] Bart. p. 18, '*Dragantum*, i. uitreolum, calcantum idem.' [15] Bart. p. 42, '*Vitreolum viride*, i. coperosa, calcantum idem.' See ante, Attramentum. [16] *χάλκανθον*, Diosc. v. 114. Bart. p. 14, '*Calcantum*, i. vitreolum.' [17] Flos eris, a translation of *χάλκανθον*. Bart. p. 21, '*Flos eris*, i. cuperosa.' [18] Platearius, circ. inst. 'Dragagantum . . . est autem gummi cujusdam arboris in ultramarinis partibus nascentis.' Diosc. iii. 20, *ἔστι δὲ ἡ τραγάκανθα δάκρυον τῆς ῥίζης.* Gum Tragacanth.

Draconea[1] interpretatur asperitas palpebrarum, inde collirium draomaticum[2] ut in Alexandro de oculis.

Den leonis[3], capud monachi idem, cui folium lactessit in fractione. galle. dent de lion, anglice doleroune[4].

Dens equinus[5] uel **dens equi,** sulphuraca[6] herba, muscus[7] de capo idem. Stipitem habet rubeum, crescit ad modum ciceris et habet folia minuta sicut trifolium et florem croceum. angl. tynt[h]are.

Dendrolibanum[8], libanotidos[9] uel libantus, ros marini [idem]. g^ce^. et a^ce^. Ros[e]maryn[10].

[**Dens cabellinus**[11], respice in iusquiamus[12].

Derta i. serpigo, respice in zerna[13].]

Deronica[14] uel **ueronica** radix est parua utroque capite gracilis, in medio uero lacior.

Derma[15] i. cutis, inde **ostrocoderma**[16] i. piscis degens in conchis uel habens durum corium.

Dentale[17] lapis est.

---

1. Dracoma. 3. dracomaticum. 5. dens. 6. cuius folium. lactescit. 7. lyon. 9. campo. 14. libanotitos. 15. ros marinus. 21. gracilis et medio.

---

[1] Bart. p. 18, '*Dracoma* dicitur asperitas palpebrarum, inde collirium dracomaticum.' *τράχωμα.* [2] *κολλούριον τραχωματικόν,* Alex. Trall. (ed. Puschmann), vol. ii. p. 49. [3] Gerarde, p. 291, 'Dens Leonis or Dandelion . . . also called . . . in shops Taraxacon, Caput monachi, Rostrum porcinum and Urinaria.' [4] E. P. N. p. 6, '*Perdicalis,* þ is Dolhrune.' Parkinson, Theat. Bot. p. 781, 'they . . . suppose it (Dandelion) to be the . . . *Perdion* (rather *Perdicion*) of Theophrastus.' [5] Bart. p. 17, '*Dens equinus,* sulphuraca idem.' Renzi, Collect. Salernit., '*Dens equinus,* sulfurica herba, muscus de campo (*var.* muscus triangularis vel cyperus) idem.' Sim. Jan. '*Dens equinus* a quibusdam vocatur sulfuraca, planta juxta pluvios nascens.' [6] Sim. Jan. '*Sulfuracha* a quibusdam vocatur dens equinus. Paulus ca. de pleuresi.' Matth. Silv. c. dclix, '*Sulfurata* est species trifolii habens odorem sulfuris, l. handachacha' i.e. lotus or trifolium.' cf. Diosc. iii. 113, and Plin. Hist. Nat. xxi. 9. Perhaps the *Trifolium bituminosum* of Gerarde, p. 1187; or his *Trifolium odoratum,* p. 1195. [7] Probably from the smell: see post, Muscus. [8] *δενδρολίβανος.* Bart. p. 17, '*Dendrolibanum,* i. ros marinus.' App. 'Dentrolibanum.' [9] *λιβανωτίς.* Cf. Diosc. iii. 79. Bart. p. 28, '*Libanotides,* i. ros marinus.' App. '*Libarutidos,* i. ros marinus.' [10] Gerarde, p. 1293, 'Rosemary is called in Greeke *λιβανοτίς* (sic) *στεφανωματική* . . . in French and Dutch, Rosemarin.' [11] Gerarde, p. 355, 'Henbane is called . . . of Matthæus Sylvaticus, Dens caballinus, Milimandrum, Cassilago.' [12] *ὑὸς κνάμος,* Diosc. iv. 69. [13] Cass. Felix, (ed. Rose), c. 11, 'Impetigines quas Græci lichenas vocant, Latini vulgo zernas appellant:' ib p. 258, where it is compared with the Spanish *Sarna.* [14] Apparently a corrupt form of *Beronica.* [15] *δέρμα.* [16] *ὀστρακόδερμα,* Arist. Hist. Anim. iv. 1. 4: cf. Bart. p. 33, '*Ostrea,* piscis degens in concha.' [17] The *buccinum* of Plin. Hist. Nat. ix. 36. See ante, Antale. Bart. p. 17, '*Dentale,* lapis est.'

Dexeris[1] aut cetris a Romanis gladiosum dicitur, folia habet similia yridi sed laciora et acuciora, semen eius rotundum et nigrum, gustu uiscidum.

Dionisia[2] flos cicorie idem.

Diatricum[3], i. custos duarum dierum.

Diagridium[4], scamonia idem. Succus est cuiusdam herbe in transmarinis partibus *nascentis*.

Diapton[5], pollipodium[6] idem. g. polipodie. a^e^. oefarn[7].

[**Diaforesis**[8], i. por[r]orum apercio, inde diaforeticum, i. por[r]orum apertiuum, et sudor dia[f]foreticus que fit de por[r]orum apercione nimia.

Dianicalabon[9], i. uertellum ut in Alex. de auro[10].

Diamiconium[11], i. electuarium de micone[12], et oppomiconium[13], i. succus miconis ut in Alexandro.

Dirisis[14], i. diuisio.

Diami[f]fragia[15], id est accumina.

Diptamnis uel **ditanus**[16], gall. et angl. ditayne.]

---

1. tetris. 6. cicoree. 7. Dyatricum. 8. Dyagridium, scamonea. 12. ocfarn. 14. diaforetica. 15. aperitiuum. 16. apericione. 17. dyanicalabon. uertebellum. 23. Diresis. 24. i. a.

---

[1] Sim. Jan. '*Dexeris*, Dya. aut cestris a Romanis gladiolus dicitur, habet folia iridi similia sed latiora et acutiora . . . semen rotundum et nigrum, gustu viscidum.' Diosc. iv. 22, *ξυρίς, οἱ δὲ ἶριν ἀγρίαν . . . Ῥωμαῖοι γλαδίολουμ . . . τὰ μὲν φύλλα ἔχει ἴριδι ὅμοια, πλατύτερα δὲ καὶ ἐξ ἄκρου ὀξέα . . . καρπὸς . . . στρόγγυλος, ἐρυθρός, δριμύς.* [2] Bart. p. 18, '*Dionisia*, flos cicoreæ.' Matth. Silv. c. ccxiv, '*Dianifia*, i. flos cicorie.' [3] Bart. p. 18, '*Diatrium*, i. spacium trium dierum.' i.e. *διὰ τριῶν ἡμερῶν*. Cf. Alex. Trall. ii. p. 95. *Duarum* is due to some mistake: and *custos* probably comes from confusing *ὥρα* (hora) with *ὦρος* or *οὖρος* (custos). See ante, Custos orti. [4] Bart. p. 18, '*Diagridium*, i. scamonia cocta.' App. '*Diagridium*, i. scammonea cocta.' Matth. Silv. c. ccxiv, 'Acridium antiquitus dicebatur scamonea.' Gerarde, p. 868, '*Diagridium*, as though they should say *δακρύδιον* which signifieth a little tear.' *δακρύδιον* is frequent in Alex. Trall. Platearius, circ. inst. 'Est autem succus cuiusdam herbe nascentis in transmarinis partibus que est species titimalli.' [5] App. '*Diaplem*, i. polypodium.' *δρυοπτερίς*, Diosc. iv. 186. [6] *πολυπόδιον*, Diosc. iv. 185. [7] Oak-fern, see Gerarde, p. 1136. [8] *διαφόρησις, διαφορητικός*, Galen (ed. Kühn, vol. x. p. 919). Bart. p. 18, '*Diaforesis* dicitur pororum apercio, et inde *diaforeticum* i. pororum aperitivum et sudor.' These definitions in Bart. as here, seem to be introduced as an afterthought and to be taken from a common source. [9] Du Cange. s. v. '*Vertibella*, forfex medicinalis'—as a gloss on Alex. Iatrosophista, lib. 1. Passionum, 'et *iatrolabon* i. vertibella, facile trahitur.' Bart. p. 42, '*Vertebellum* instrumentum est carpentariorum, i. terebellum, et simili instrumento in quibusdam operibus utuntur cyrurgici.' [10] Aure: so Renzi, Collect. Salernit. [11] *διὰ μηκωνίου.* [12] *μήκων.* [13] *ὀποῦ μήκωνος*, Alex. Trall. vol. i. p. 425 (ed. Puschmann). [14] *διαίρεσις.* [15] Matth. Silv. c. ccxvi, '*Dimifragia*, i. agrimonia.' *δριμυφαγία*, Diosc. ii. 33. Cf. Reinesius, Var. Lect. pp. 513, 514. [16] E. P. N. '*Hic ditamnus*, detane.' id. p. 63, '*Hec ditanus*, detany.'

Diptamnus[1] radix est cuiusdam herbe que similiter appellatur.

Diptannum multi dicunt pulegium agreste, falia habet lanosa et super omnem fruticem uelut lana, sed nec semen neque florem habet. Creditur quod sit pilocella.

Disperas[2] est genus serpentis cui morsus facit hominem intollerabiliter sitire et inde dicitur a quibusdam ut a Theph.[3]

Diabetos[4] est urine continua emissio eo quod in tali passione homines s[c]iciunt multum.

Corignum[5], quod alii cacabum dicunt, folia habet in colore similia oliue sed paulo longiora et asperiora, florem album et semen orobi, i. a^ce^. thare, varium in foliculis suis.

Dosis[6], i. dacio siue distribucio, inde antitodum[7] quasi contra vicium alicuius egritudinis datum, precipue quod datur per os contra maliciosos humores.

Dropax[8] uel **draptismus**[9], ruptorium idem.

Ebanum[10] lignum est quod de Ethiopia uenit, carbonibus impositum suscipit ignem. Est de India etiam aliud melius est.

Ebanus est arbor ut dicunt incremabilis, unde versus: Ebanus est arbor quam non cremat ardor.

Ebulus uel **Ebula**, gall. eble[11], angl. welleuort[12] [uel licheuurt. Respice in cameattis.]

---

4. folia. 7. pilosella. Then Diaforesis, Dyanicalabon, Diamiconium, Diresis. Dipsacus frutex est spinosa, uirgam habens longam spinis plenam et foliis in circuitu similia lactuce. Diptericus quam multi polirizon dicunt, herba est sine flore et sine hasta et sine semine, folia sunt in uno copulo diuisa partibus, gustu stiptica, nascitur in locis saxosis et asperis. 8. Dispas. cuius. 11. Theoph. 12. Diabetes. 14. multum siciunt. Dissinteria est dissipacio contentorum . . . intestinorum. 15. Dorignum. 19. antare. 25. drapacismus. 28. citius suscipit. 29. et alterum de India sed. 32. nullus concremat ardor. 34. wellewert.

---

[1] Platearius, circ. inst. '*Diptamnum* . . . radix est herbe que simili nomine appellatur.' Sim. Jan. '*Diptamum.* Dya. multi dicunt pulegium agreste . . . folia habet majora et lanosa super omnem fruticem velut lana, sed nec florem nec habet semen &c.' Diosc. iii. 34, *δίκταμνος ἣν καλοῦσί τινες γλήχωνα ἀγρίαν . . . γναφαλώδη τὰ φύλλα ἔχει, καὶ ἐριώδη τινὰ ἐπίφυσιν· οὔτε δὲ ἄνθος, οὔτε καρπὸν φέρει.* [2] App. '*Dipsia*, i. sciticula.' Matth. Silv. c. ccxvi, '*Dipsas, Dipsades* id est serpens cuius morsus sitibundum facit hominem usque mortem.' *διψάς*, Nicander Theriaca 334; also a kind of thorn, Theophrastus, Hist. Plant. iv. 7. 1. But *disperas* is more likely from *διψηρός*. [3] ? Theophrastus. [4] *διαβήτης.* [5] Sim. Jan. '*Dorignum* quod alii cacabum dicunt, Dya. folia habet in colore similia olive sed paulo longiora et aspera, florem album, semen velut orobi, varium in folliculis suis &c.' Diosc. iv. 75, *δορύκνιον Κρατεύας ἀλικάκαβον ἢ καλέαν καλεῖ . . . φύλλα δὲ τῷ χρώματι ἐλαίᾳ παραπλήσια μικρότερα δὲ καὶ στερρότερα . . . ἄνθος λευκὸν . . . θυλάκια ὥσπερ ἐρεβίνθου.* [6] *δόσις.* [7] *ἀντίδοτον.* Bart. p. 11, '*Antidotum*, quasi contra vitium aliquod datum, praecipue quod datur per os.' [8] *δρῶπαξ*, Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 359. [9] *δρωπακισμός.* [10] Diosc. i. 129, *ἔβενος κρατίστη ἡ αἰθιοπικὴ . . . τεθεῖσα ἐπ' ἀνθράκων . . . διὰ τὴν λιπορίαν ἀνάπτεται . . . ἔστι δέ τις καὶ ἰνδική . . . πλὴν βελτίων ἡ πρώτη.* [11] Fr. ièble. [12] E.P.N. p. 13, '*Ebulum*, wal-wyrt.'

Edera arborea[1], gall. yre[2], angl. yuy. [Respice in allacium.]

Edera terrestris, paulina idem, angl. alehoue[3].

5 **Edera siluestris**, angl. groundyuy.

Ediosmus[4], menta idem, herba est omnibus nota.

Effemeron[5], yrion agreste idem, folia habet et hastam similia lilio sed
10 tenera, flores albos et minores, et semen molle, nascitur in locis umbrosis et silvis. [Respice in colcico.]

Egilops[6], herba est folia habens triti-
15 ceis foliis similia sed mollia.

Egilopa[7] est quedam infirmitas oculi cum angulis rotundatur intus crescente carne. Similis est in oculo capre cuius angulus exterior est materiore, unde etiam dicitur egi- 20 lopa ab ege quod est capra et thalmos[8] quod est oculus, sed agrilopa ut in Alexandro[9] de oculis.

Elleborus albus[10], yeratrum[11], adorasta[12] idem, folia habet similia 25 arnoglosse aut bete agresti sed breuiora et modicum obrufa. [Respice in adorasta et in uellatrum.]

Elleborus niger[13], radicula, poliorion, 30 uel melampolion idem, folia habet platano similia sed minora sicut

---

1. yere. 5. grondyuy. 12. siluestribus. 18. simile. 20. maior interiore. 22. agrilopa est inueterata egilopa. 30. polorizon. 31. melanpolyon.

---

[1] Bart. p. 18, '*Edera arborea* crescit super arbores et parietes domorum, i. yvi.' [2] E. P. N. p. 46, '*Hedera nigra*, iere, oerþ-ivi.' Fr. lierre, i.e. l'ierre: cf. Brachet, s. v. [3] Alehoof. Gerarde, p. 856, 'The women of our Northerne parts, especially about Wales and Cheshire, do turne the herbe Ale-hoof into their Ale . . . being tunned up in ale and drunke, it also purgeth the head.' The word *ale-hoof*, like *tun-hoof* (see post, Pes pulli), has probably arisen from a false etymology. The old name is *hay-hove*, i. e. hedge-hoof: cf. Bart. p. 18, '*Edera nigra, edera terrestris* idem sunt, i. hayhof.' [4] *ἡδύοσμος, οἱ δὲ μίνθην ἢ καλαμίνθην, γνώριμον βοτάνιον*, Diosc. iii. 36. [5] Diosc. iv. 85, *ἐφήμερον, οἱ δὲ ἴριν ἀγρίαν, φύλλα καὶ καυλὸν ὅμοια ἔχει κρίνῳ, λεπτότερα δέ· ἄνθη λευκά, μικρά· καρπὸν δὲ μαλακόν . . . φύεται ἐν δρυμοῖς καὶ παλισκίοις.* So Sim. Jan. [6] Diosc. iv. 137, *αἰγίλωψ βοτάνιόν ἐστι φύλλα πυρῷ ἔχον ὅμοια μαλακώτερα δέ.* Sim. Jan. '*Egilops* herba est folia habens similia triticeis foliis sed molliora.' [7] Bart. p. 18, 'vel sic, *Egilopa* est quaedam infirmitas oculi cum minus angulus rotundatur intus crescente carne.' [8] *αἰγόφθαλμος.* [9] Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 67. [10] Diosc. iv. 148, *ἐλλέβορος λευκός, φύλλα ἔχει ὅμοια τοῖς τοῦ ἀρνογλώσσου ἢ σεύτλου ἀγρίου, βραχύτερα δὲ καὶ μελάντερα καὶ ἐρυθρὰ τὴν χρόαν.* Sim. Jan. 'habet folia similia plantaginis uel betae siluestris sed minora et plus ad nigredinem et rubedinem declinantia.' [11] Veratrum, Plin. Hist. Nat. xxv. 21. 5. [12] See ante, Adarasia. [13] Diosc. iv. 149, *ἐλλέβορος μέλας, οἱ δὲ μελαμπόδιον, οἱ δὲ ἕκτομον, οἱ δὲ πολύῤῥιζον . . . ἔχει δὲ τὰ φύλλα χλωρὰ πλατάνῳ προσεμφερῆ ἐλάττονα δὲ πρὸς τὰ τοῦ σπονδυλίου* (note Sprengel, *ἀσφοδέλου* legit Serap.) . . . *καὶ μελάντερα καὶ ὑποτραχέα . . . φύεται ἐν τραχέσι καὶ γεωλόφοις καὶ καταξήροις τόποις.* Sim. Jan. 'folia habet similia platano, viridia sed minora sicut folia affodili.'

affodillum et nigriora et aspera, nascitur in locis asperis et siccis.

Elleborus quando simpliciter ponitur albus intelligitur. [Respice in sisamus.]

Elena campana[1] uel **enula**[2], ortolana et campana *differunt*, ortolana maior, elena campana minor, scabiosa maior idem. angl. horshelne[3].

Eleutropia[4], incuba[5], sponsa solis[6] uel mira solis, solsequium[7], cicoria[8] idem, a^e^. et g^e^. cicoree[9], cuius flos dionisia[10] uocatur.

Eliotropium magis[11] multi scorpion dicunt eo quod flores similes sint figure scorpii, cursum solis semper respicit, folia habet azimo similia sed asperiora et nigriora, hastas v. uel vi. ex una radice cum ramulis quamplurimis.

Eliotropion minus[12] locis nascitur cultis et in pratis, semen habet rotundum et pendens.

Elacterium[13] succus cucurbite agrestis idem, sed **electerides** sunt cucumeres agrestes, tam fructus eorum

---

3. pro alio. 6. enula campana similis est consolide maiori sed minus aspera habet folia, enula ortolana et. 8. enela. 9. horselle. 11. cycorea. 17. et ymo. 20. pluribus. 25. elacterides.

---

[1] *ἐλένιον*, Diosc. i. 27. See post, Ellenium. [2] Inula, Plin. Hist. Nat. xix. 29. 1. [3] E. P. N. p. 16, '*Helena*, hors-helene;' ib. p. 44, '*Enula*, alne, hors-elne.' Gerarde, p. 793, 'in English, Elecampane and Scab-woort, and Horse-heale.' [4] *ἡλιοτρόπιον*. See App. *Elionos*. [5] Intubum, whence *endive:* cf. Bart. p. 25, 'Incuba, solsequium, cicoreaque sponsaque solis.' [6] See App. *Sponsa solis*. Gerarde, p. 283, 'others, as *Gulielmus Placentinus* and *Petrus Crescentius* terme it *Sponsa solis*.' [7] E. P. N. p. 12, '*Solsequium uel heliotropium*, solsece *vel* sigelhwerfe;' ib. p. 32, '*Solsequia*, golde;' ib. p. 63, '*Hoc solsequium*, a rode,' where the reference seems to be not to the endive, but to the sun-flower. [8] See ante. [9] Fr. *chicorée*, our *succory*. [10] Bart. p. 18, '*Dionisia*, flos cicoreae.' [11] Diosc. iv. 190, *ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα, ὃ ἔνιοι ἐκάλεσαν σκορπίουρον ἀπὸ τοῦ περὶ τὸ ἄνθος σχήματος, ἡλιοτρόπιον δὲ ἀπὸ τοῦ συμπεριτρέπεσθαι τὰ φύλλα τῇ τοῦ ἡλίου κλίσει· ἔχει δὲ τὰ φύλλα ὠκίμῳ παραπλήσια δασύτερα δὲ καὶ λευκότερα καὶ μείζονα· κλωνία ἀπὸ τῆς ῥίζης ὅσον γ' ἢ δ' ἢ ε', καὶ ἐκ τούτων μασχάλας πλείους.* This passage may serve as a test of the different translations of Dioscorides. Sim. Jan. (circ. 1300) has 'Eliotropium maius multi scorpioron dicunt eo quod flores similes sint figure scorpii, eliotropion vero idcirco nomen accepit quod cursum solis semper respicit, folia habet ozomo similia sed asperiora et nigriora, hastas ex una radice sex aut quinque ramis quam plurimis.' It appears in Vincent of Beauvais (circ. 1250) thus, 'Eliotropium maius scorpion dicitur a multis eo quod eius flores similes sint figure scorpionis, ex hoc autem nomine Eliotropium accepit quod semper cursum solis respicit, habet folia ocimo similia sed asperiora et nigriora, hastas habet ex una radice quinque vel sex cum ramulis quamplurimis.' [12] Diosc. iv. 191, *ἡλιοτρόπιον τὸ μικρόν, οἱ δὲ σκορπίουρον, φύεται ἐν τελματώδεσι . . . καρπὸν στρογγύλον, ἀποκρεμαμένον.* [13] *ἐλατήριον*, Diosc. iv. 155. Bart. p. 18, '*Elactarium* est succus cucumeris asinini. *Elacteris* est cucumer agrestis. *Elacterides* secundum quosdam sunt cucumeres, tam fructus eorum quam ipsa herba. *Elacterides* ut quidam volunt sunt catapucie.'

quam ipsa herba. Item **lacterides**[1] sunt cathapucie.

Electrum[2] multos habet stipites, folia uiridia, et flores croceos.

Elatmo[3] folia habet similia elixine sed minora et rotunda et aspera, hastas tenues, duobus palmis longas, nascitur in locis cultis et in agris.

Elio speragus[4], i. teneritas ramorum speragi, et dicitur ab eleos quod est sol, quod sicut sol radios sic speragus emittit.

Elpha[5] [uel **elpheon**], gall. elphone, angl. fone, crescit in locis aquosis.

Ellenium[6] multi simphitum uocant uel batum aut flomnum, Latini autem ynulam dicunt. Folia habet flomo similia, angusta et molliora et oblonga, non in altum crescentia, radix ingens et adorabilis[7], rufa et uiscida, frutex est similis lilio.

Elophaboscos[8] herba est quam alii elafion dicunt, Latini cerui ocellum, i. ceruaria, uirgam habens feniculo aut rori marino similem, nodis plenam[9]. Hanc herbam cum cerui comedunt cornua deponere dicuntur[10].

Electuarium[11] dicitur eo quod fit de electis speciebus.

Elilifagus[12] siue **lilifagus** aut **fagnon** frutex est oblonga, multas habens quadas et albas, folia similia malis citoniis sed oblonga, minora, aspera, albidiora, odorata et subrubea, nascitur in locis asperrimis, salvia agrestis idem, anglice wyldesauge.

Elchinus[13], ericius, erinacius[14] idem.

---

5. elyxine. 9. elyo. 10. elyos. 11. quia. 12. amittit. 17. flomno. 22. Elefoboscos. 24. uircam habet. 27. cerui cum comederint. 31. leliffacus. 33. quadras. 37. wildesauge.

---

[1] Diosc. iv. 164, *λαθυρίς, οἱ δὲ καὶ ταύτην τιθύμαλον καλοῦσι.* [2] E. P. N. p. 13, '*Electrum*, elehtre.' [3] Diosc. iv. 40, *ἐλατίνη τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια τῇ ἐλξίνῃ, μικρότερα δὲ καὶ στρογγυλώτερα, δασέα κ.τ.λ.* So also Sim. Jan. and Matth. Silv. [4] *ἐλειοσπάραγον* (or *ἐλαιοσπάραγγον*), Boissonade, Anecd. iii. p. 418. Sim. Jan. 'Elios asparagus, Pau. ca. de frigida epatis distemperantia. Item Alexander, Eliosperagus sunt summitates spargi que comeduntur. Hujus nominis imitatione dicunt arabes alium.' [5] See post, Folium Elphion. [6] Diosc. i. 27, *ἐλένιον, οἱ δὲ σύμφυτον . . . οἱ δὲ βάτον ἰδαῖαν, οἱ δὲ φλόμον ἰδαῖον καλοῦσι . . . οἱ δὲ ἡνουλα καμπάνα . . . φύλλα ἔχει φλόμῳ τῷ στενοφύλλῳ παραπλήσια κ.τ.λ.* So Sim. Jan. and Matth. Silv. The latter (c. ccxxxix) says 'Ellenium, Dia. ca. de Ellenio secundum translationem nostram, Ellenium multi simphitum vocant &c.' [7] Sim. Jan. odorabilis. *εὐώδη*, Diosc. i. 27. [8] Diosc. iii. 73, *ἐλαφόβοσκον, οἱ δὲ ἐλαφικὸν . . . Ῥωμαῖοι κέρβι ὀκέλλουμ ἢ κερβίνα . . . καυλός ἐστι λιβανωτίδι ἢ μαράθρῳ ἐμφερής, γεγωνιωμένος.* [9] Sim. Jan. 'que virga nodis est plena.' [10] Sim. Jan. 'sic vocatur quod dicitur ipsam herbam a cervis comedi et sic cornua deponunt.' [11] Rather from *ἐκλείχειν*. [12] Diosc. iii. 35, *ἐλελίσφακον . . . οἱ δὲ φαγνὸν . . . θάμνος ἐστὶν ἐπιμήκης, πολύκλωνος, ῥάβδους τετραγώνους καὶ ὑπολεύκους ἔχων κ.τ.λ.* So Sim. Jan. and Matth. Silv. [13] *ἐχῖνος*, Diosc. ii. 2. [14] Erinaceus, hedgehog. Bart. p. 20, '*Erinacius* sive *hericius* animal est spinosum cuius duae sunt species, s. aquaticus et terrestris qui nobilior est.'

animal est spinosum cuius due sunt species, s. aquaticus et terrenus que nobilior est, ut in Alexandro in principio Echini, i. ericii terestri, gall. hirison[1], angl. hirichoun[2].

Elacha[3] dicitur uirtus attractiua siue apperitiua, **elcho** enim trapho[4] dicitur, inde **caceltica**[5] **uirtus**, i. subtractiua, s. retinencia uirtus que statim sequitur post appetitiuam, sed **alliatica**[6] **uirtus** dicitur digestiua et interpretatur minutans.

Elitridium[7] gumi arboris est.

[**Elafion**[8], respice in elofoboscos.

Ericius, **Erinacius**, } respice in Elchinus.

Elphion[9], i. elfa.

Elpim[10], respice in scoria argenti.]

Elitrodamum[11], matris silua idem, ut in Alexandro.

Elixemum[12], i. lilium, ut in Alexandro [de la] de dolore capitis.

Emblici[13] sunt fructus crescentes ultra mare, purgant flegma et malencoliam, et est species mirabolanorum.

Emathites[14] lapis est quod in oriental[l]i et occidentali parte recipitur, habet uirtutem stringendi fluxum sanguinis, et dicitur ab emath quod est sanguis et tesis[15] posicio quasi i. cistens sanguinem.

Emach[16], i. sanguis, inde **enagogum**[17] quasi ducens sanguinem, bogos enim ductor dicitur, inde etiam **emoroyda**[18] ab emach quod est

---

5. terrestris. hiricoun. yrichoun. 7. Elcicha decitur. 8. appetitiua. tropho. 9. calceltica. 10. retentiua. 26. fleuma. 29. Ematithes lapis est qui. 30. reperitur. 31. constringendi. 33. thesis. quasi ponens i. sistens. 36. Gogos.

---

[1] Hérisson. [2] Our *urchin.* [3] ἑλκτική δύναμις. Sim. Jan. '*Eltica virtus* grece attractiva, Alexander capi. de ciliaca ex debilitate epatis.' Cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 397. [4] Traho. [5] καθεκτική δύναμις, Alex. Aphr. Prob. 2. 60 (ed. Sylburg, p. 319). [6] ἀλλοιωτική δύναμις. Ib. cf. Galen (ed. Kühn), vol. ii. p. 13. For *minutans* read *immutans:* (cf. Bodl. MS. Ashm. 1470, f. 267). [7] Renzi, Collect. Salernit. '*Elidrinum* (var. *Elidrum*) gumma populi arboris.' [8] ἐλαφικόν, Diosc. iii. 73. [9] See Folium Elphion. [10] Perhaps ἕλκυσμα, Diosc. v. 101. Sim. Jan. '*Elpis,* Dya. multi scoriam argenti vocant.' App. '*Elcisma,* i. plumbum ustu.' [11] Sim. Jan. '*Elidrium,* Alexan. ca. ad aureos capillos faciendos, putatur quod sit electrum et ab aliis vernix.' Cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 457. [12] Perhaps ἔλαιον ἴρινον, Alex. Trall. i. 475. [13] Platearius circ. inst. '*Emblici* fructus sunt crescentes ultra mare, purgant phlegma et melancholiam.' [14] Diosc. v. 143, αἱματίτης λίθος. Platearius circ. inst. '*Ematites,* . . . lapis est qui in occidentali plaga et orientali reperitur . . . virtutem habet constringendi sanguinem unde dicitur ematites ab ema &c.' [15] θέσις. [16] αἷμα. This passage, with slight variations, occurs also in Matth. Silv., and must be taken from some common source. [17] αἱμαγωγός, Diosc. iii. 127. [18] αἱμορροΐς, cf. Bart. p. 19, '*Emoroides,* i. ficus.'

sanguis et [roys quod est fluxus et **emorosogya**[1] ab emach quod est sanguis et] chitin quod est potio[2] dicitur emachites quasi ponens sanguinem, i. sistens sanguinem. Item ab emach et dosis dicitur **emodosis**[3] i. secunda degestio[4]. Item etiam **emoptoys**[5] et **emoptoyca**[6] passio et multa similia; sed ab ago—is quod est duco—is [et] dicitur **flemnagogum**[7] i. agens siue ducens flegma, et **cologogum**[8] **melancteron** dicitur quasi melancoliam terens s. medicina purgans melancoliam.

Embreoca[9] interpretatur infusio quam nos fomentum dicimus.

Embamata[10] interpretatur incisiones, i. salmenta ut in Alexandro.

Empina[11] i. sputum saniosum, inde **empicus**[12] et **empiscus** quasi habens uulcus saniosum in pulmone, et tales sunt thisici[13].

Emis[14] semis idem uel medietas, inde **emigmatica**[15] passio que medietatem carnis occupat, et **emicidus**[16] et **emiplenum**[17] et multa similia et **exemfracticum**[18] i. opilacionem soluens.

[**Emitrida**[19], respice in gemiale.

---

7. digestio. 8. emopodis. 9. emopotica. 11. fleumagogum. 13. elegogum. 16. embroca. quod. 22. uulnus. 24. Emys. 25. quia. 27. emiperuum. 28. similia, Emfraxis interpretatur opilacio inde emfracticum i. opilatiuum et exemfracticum.

---

[1] *αἱμορραγία*, cf. Bart. p. 19, '*Emorosagia* est fluxus sanguinis.' [2] *Potio* seems to repeat *posicio* above, so that *chitin* is probably a repetition of *tesin*. [3] Perhaps *αἱμάτωσις*. [4] Constantinus Africanus, Loci Medici (1539) vi. 27, 'Digestio est triplex; in stomacho, cum cibus factus est chilosus, quod prima digestio vocatur: secunda in epate, cum cibi succus mutatur in sanguine, et secunda digestio vocatur: tertia in membris est totius corporis, cum mutatur sanguis in naturam uniuscujusque membri, et tertia digestio nuncupatur.' [5] Bart. p. 19, '*Emoptoris* est emissio sanguinis per os.' [6] *αἱμοπτοϊκός*, Diosc. i. 81. Bart. p. 19, '*Emoptoica passio*, i. sputum sanguinis.' [7] *φλεγμαγωγόν*, Galen (ed. Kühn), xi. 325. [8] *χολαγωγόν*, Galen, ib. Bart. p. 16, '*Colagogum*, medicina laxativa educens co.' [9] *ἐμβροχή*. Bart. p. 19, '*Embroca* ut quidam dicunt est quelibet madida infusio. *Embrocacio* . . . . quod nos fomentum dicimus.' Matth. Silv. c. ccxl. '*Embroca*, i. infusio.' [10] *ἐμβάμματα*. Renzi, Collect. Salernit. '*Embamata* (var. *Enbrotha*) interpretatur intinctiones id est salsamentum ut Alexandro.' Sim. Jan. '*Embasmata*, Alexan. ca. de medicis ad frigidum stomachum . . . . sunt inunctiones seu salsamenta in quibus morselli intinguntur.' Matth. Silv. c. ccxl. '*Embalsamata*, i. salsamenta vel inventiones emanica.' [11] *ἐμπύημα*. Bart. p. 19, '*Empima*, i. sputum saniosum.' Matth. Silv. c. ccxl. '*Empima* est sputum saniosum, inde empicus.' [12] *ἐμπυικός*, Aretae. Caus. M. Diut. i. 9. [13] *φθισικός*. [14] *ἡμι-*. [15] *ἡμικρανικός*, Paul. Aeg. iii. 5. Bart. p. 19, '*Emigranea passio* dicitur quae medietatem cranei sive capitis occupat,' whence the corrupt *carnis*. [16] Perhaps *ἡμίκυκλος*. [17] *ἡμιπλήρης*, Aretaeus, Cur. M. Acut. i. 6. [18] *ἐξεμφρακτικόν*. [19] See post, '*Gemiale oleum*, enutrida idem.' Reinesius, Var. Lect. p. 540, corrects *oleum gremiale* into *oleum graminale* in Theod. Prisc. i. 3, (where the edition of 1532 reads, in i. 2, *in oleo fremiali infundes*). Cf. Diosc. i. 29. *ὠμοτριβές*.

Eminoda[1], respice in orminon.]

Enancium[2], i. flos uitis agrestis, uere-
tri uulnera ad sanitatem reducit.

Endiuia[3], alio nomine scariola, simile
5 est lactuce agresti sed habet pilos
in dorso foliorum, gall. et anglice,
endyue. [Respice in lactuca et
in troxima.]

Endica, fex uitri idem. gallice, liche.

10 **Encatisma**[4] interpretatur balneum
particulare in quo sedetur usque
ad umbilicum uel circiter.

Enema[5] interpretatur iniectio uel re-
laxacio.

15 **Euxorpina**[6] interpretatur dependens.

Entera[7], i. intestina, inde **lienteria**[8] i.
dissenteria, et **exentero -ras**[9],
i. euicero -as.

Epatica[10] uel **empatica** crescit in
saxis ut [in] pulmonia, et uidetur 20
quasi frustula membrane inheren-
tia; foliis [utimur]. gallice, eu-
patik[11]; anglice, a liureuurt[12].

Epithinum[13] appellamus folia que
nascuntur super thimum; nascun- 25
tur etiam super alias herbas et
frutices, sed eo magis utimur qui
super thimum oritur.

Epimedium[14] siue iniecta hasta habet
non maiorem edere similem, folia 30
x aut duodecim, carens flore et
semine, radix tenera et nigra cum
odore graui.

Epithimum[15] flos est thimi similis
timbre sed capitella levia et rotunda 35
caudas habentia. gall. epytyme[16].

---

2. Enantium. 4. Endyua. similis. 15. Euxorima. 16. lyenteria et. 18. euiscero -ras. 19. Eupatica. 21. menbrana. 22. eupatike. lyurewert. 24. Epithimum. fila. 29. hastam. 36. epithime.

---

[1] Matth. Silv. c. ccxli, '*Eniola* la. vel aurigea vel aurigalis vel reiecialis, gre. vero orminon.' [2] Diosc. v. 5, *οἰνάνθη καλεῖται ὁ τῆς ἀγρίας ἀμπέλου καρπός, ὅποτε ἀνθεῖ.* [3] Gerarde, p. 283, 'in Latine *Intybum sativum*, of some *Endivia*, . . . of the Italians *Scariola*, which name remaineth in most shops, also *Seriola*, as though they should fitly call it *seris*.' [4] *ἐγκάθισμα*, Diosc. iii. 117. Bart. p. 20, '*Encatisma* est balneum particulare, &c.' [5] *ἔνεμα*, Diosc. ii. 144. [6] Matth. Silv. c. ccxli, '*Enorma*, i. pendens malum. Theoph. commen. xiv. reg. acutorum.' Renzi, Collect. Salernit. '*Encorrimas* (var. *encorrimia*) interpretatur dependens.' [7] *ἔντερα.* [8] *λειεντερία.* [9] *ἐξεντερίζομαι.* [10] App. '*Epatica* crescit in saxis ut pulmonaria, et videtur quasi fistula membranae habentia, foliis utimur.' Gerarde, p. 1565, 'It is called of the Grecians *Λειχήν* (cf. Diosc. iv. 53) . . . it is named in shops *Hepatica*.' [11] Cotgrave, '*Epatique*, the hearbe Trinitie, or noble Agrimonie.' [12] Bart. p. 19, '*Epatica*, an. liverwort.' [13] *ἐπίθυμον*, Diosc. iv. 176. Bart. p. 19, '*Epithumi* fila quædam sunt quæ nascuntur super thimum. Nascuntur etiam super alias herbas et frutices, sed eo magis utimur quod super thimum.' [14] Diosc. iv. 19, *ἐπιμήδιον* . . . '*Ρωμαῖοι οὐινδίκτα, καυλός ἐστιν οὐ μέγας, κισσῷ παραπλήσια ἔχων φύλλα ὅσον ι' ἢ ιβ', οὔτε δὲ καρπὸν οὔτε ἄνθος φέρει, ῥίζαι δὲ λεπταί, μέλαιναι, βαρύοσμοι.* [15] Diosc. iv. 176, *ἐπίθυμον θύμου ἐστὶν ἄνθος, σκληροτέρου καὶ θύμβρᾳ ἐοικότος. ἔχει δὲ κεφάλια λεπτά, κοῦφα οὐραχοὺς ἔχοντα.* [16] Cotgrave, '*Epithin*, the weed Dodder.'

Epilatum[1] dicitur medicamentum per os sumptum, ab epi quod est supra, et fero, fers.

Epiplatica[2], i. uulnus carne repletum, ut in Diascorides.

Epifora[3] dicitur ab epi quod est supra et fero, fers, i. reuma a superioribus descendens.

Epichia[4] dicitur supra positum sed male[5] emplastrum.

Epichos, phillis[6] idem, ut quidam dicunt.

[**Epis**, respice in felicteron[7].

Erisogus[8], respice in camedreos.

Eruca goratina, respice in erismon.

Erus, respice in erbus.

Esbrium[9], flos lilifagi, respice in maiorana.

Eraclion[10], respice in lithospemon.

Eradia[11], respice in mecon affrodis.

Eraclia[12], respice in sideritis.]

Epiploten[13], omentum idem.

Epigeroton[14], amentum idem.

Epichima[15], emplastrum uiolarum.

Eruca[16] multum comesta uenerem stimulat.

Erimola[17] tam semen quam herba est, bissona uel bussaria[18], piganium[19], ruta agrestis idem.

Erice[20], i. colofonia, quedam gumma.

---

1. Epispatica sunt medicamina claudentia uulnus. 5. Dyascorides. 9. s. male. 25. Epigereton. 32. erite.

---

[1] Sim. Jan. '*Epilata* g. medicine laxative per os sumpte ut Alex. ca. de splene.' [2] *ἀπουλωτική*, Diosc. i. 48: cf. also *ἐπουλωτικός*, Cass. Felix, c. 40. [3] *ἐπιφορά*, Galen. xii. 749 (ed. Kühn). Sim. Jan. '*Epifora*, g. superinfusio reumatis descendentis ad oculos, ut Pau. proprio ca. item Ori.' Cf. Bart. p. 20, '*Epifore oculorum* sunt apostemata quae nascuntur super oculos.' [4] *ἐπίθεμα*. Cf. Cass. Felix, c. 76, 'Epithima dicunt Græci medicamentum quod stomacho et præcordiis simul et ventri superponatur, cum fuerit panno inunctum.' Bart. p. 19, '*Epitima* est molle emplastrum:' and the verse 'Est autem epithima de succis unctio pura.' [5] Read *molle*. [6] See ante, Capparus. [7] *θηλυπτερίς*, Diosc. iv. 184; see post, Felioteron. [8] Trixago or trissago. See App. Trissago maior. [9] Bart. p. 20, '*Esbrium*, saltica, lilifagus, eupatorium idem.' ib. '*Esbrium* secundum quosdam i. majorana.' App. '*Esbrium*, i. flos salviæ.' [10] Diosc. iii. 148, *λιθόσπερμον . . . οἱ δὲ ἡράκλειαν.* [11] Diosc. iv. 67, *μήκων ἀφρώδης, ὑπὸ δὲ τίνων Ἡράκλεια κληθεῖσα.* [12] Diosc. iv. 33, *σιδηρῖτις οἱ δὲ Ἡράκλειαν.* [13] *ἐπίπλοον.* [14] Possibly *ὑπεζωκότων*: cf. Reinesius, Var. Lect. p. 406. Sim. Jan. '*Epigozotum*, Alex. ca. de pleuresi, i. amentum vel cingulum, s. membranum quod circumdat latera in que fit vera pleuresis, &c.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 229, *τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος.* [15] *ἐπίθεμα.* [16] Diosc. ii. 169, *εὔζωμον . . . πλεῖον βρωθὲν συνουσίαν παρορμᾷ.* [17] *ἅρμαλα*, Diosc. iii. 46. The words *tam semen quam herba* seem to belong to Eruca; see Bart. p. 20. [18] *βησασᾶ*, Diosc. iii. 46. See ante, Bissona. [19] *πήγανον.* [20] Perhaps *ἐρείκη*; see ante, Colophonia, though the explanation seems insufficient.

Erismon[1], quam alii erucam[2] goratinam dicunt, nascitur in muris et in ortis; folia habet et uirgam eruce agresti similia, florem nigellum, semen simile cardamamo. [anglice, tynthare[3].]

Erbus[4] uel **erbicus**, erus, orobus[5] idem.

Eritridanum[6] uel **eritrodanum**, rubea maior idem, quo utimur tinctores, angl. mader[7].

Erusim herba est nobis ignota, ut in Alexandro[8].

Erugo[9] quando simpliciter ponitur pro erugine eris uel cupri uel auricalci intelligere.

Eritron[10], i. rubicundum, inde yperitron[11] i. subrubicundum.

Erisilipa[12] interpretatur sacer ignis uel acer uel execrabilis uel ignis infernalis uel ignis persicus.

Erinausius[13], eschinius idem. gall. hirichon.

Eracles[14], magnetes[15], magnes idem.

Ercinos[16] nascitur in fluuiis et circa puteum, folia habens ozimo similia et oblonga et divisa in summo, hastas v. uel vi. duabus palmis longas et flores albos.

Erificium[17] herba est que in summis montibus inuenitur, folia habet

---

1. gorarinam. 7. Erbum. 8. idem, an. tyntare. 10. utuntur. 12. Erusimus. 17. yperytron. 22. Erinacius. 23. hirecoy. 24. Erades. 25. Eritinos. fluminibus. 27. sed oblonga.

---

[1] Sim. Jan. '*Erismon*, Dya. quam alii erucam gorgonam dicunt, nascitur &c.' Diosc. ii. 187, *ἐρύσιμον φύεται περὶ τὰς πόλεις καὶ οἰκόπεδα καὶ ἐν κήποις· φύλλα δὲ ὅμοια εὐζώμῳ ἀγρίῳ ἔχει . . . ἄνθη μηλίζοντα . . . σπερμάτια μικρά, καρδάμῳ παραπλήσια.* Apparently the Banke Cresses of Gerarde (p. 254). [2] Gerarde, p. 246, 'There is another kind of Rocket, thought . . . to be a kind of Cresses, if not Cresses it selfe.' Sim. Jan. 'Eruca grogona apud Dya. vocatur gre. eresimon ut supra in alio exemplari goroginam reperii.' [3] It would seem that *tynthare* has slipped out of its place, and that it is properly a gloss on *erbus*. See ante, Dens equinus. [4] *Ervum.* [5] *ὄροβος*, Diosc. ii. 131. [6] *ἐρυθρόδανον*, Diosc. iii. 150. [7] E. P. N. p. 14, '*Rubia*, mæddre.' [8] Perhaps Alex. Trall. ii. 465 (ed. Puschmann). [9] *ἰὸν ξυστὸν*, Diosc. v. 91. Bart. p. 20, '*Erugo*, multæ sunt eru(gru)gines, sed quando simpliciter de erugine eris vel cuperi vel auricalci intelligitur.' [10] *ἐρυθρόν.* [11] *ὑπέρυθρον.* [12] *ἐρυσίπελας.* Bart. p. 20, '*Erisipila* interpretatur sacer ignis, i. execrabilis.' [13] See ante, Elchinus. [14] *Ἡρακλεία*, Plato, Tim. 80 C. [15] *μάγνητος*, Diosc. v. 147. [16] Diosc. iv. 29, *ἔρινος φύεται παρὰ ποταμοῖς καὶ κρηναῖς, φύλλα ἔχει ὠκίμοις ὅμοια . . . ἐπεσχισμένα ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν, κλωνία δὲ ε' ἢ ς' σπιθαμαῖα, ἄνθη λευκά.* [17] Sim. Jan. '*Erifilium.* Dy. est herba que in summis montibus invenitur, folia habet similia apio et tirsum oblongum habens in summitate sua violaceum florem intrinsecus retinentem semen, radicem vero majorem et vastam in modum cepe, tenuem, &c.' Cf. E. P. N. p. 30, '*Eripheon*, liðwyrt.'

similia appio, florem uiolacium intrinsecum, semen recentem.

Esula[1] quedam species est titimal[l]i. gallice, yesele. [Respice in oxporis et in titimallus]: uersus,

Esula lactessit, linaria lac dare nescit[2].

Es ustum alio nomine dicitur calcute cuminon[3]; uirtutem habet dissoluendi et consolidandi.

Esarbera[4] i. bona carnositas.

Escaton[5] uel **eucaton** interpretatur centum habens proprietates.

Escara[6] dicitur scrusta que fit de scabie siue de combustione siue de uulnere nata.

Eupatorium[7], lilifagus[8], saluia agrestis, ambrosia[9] idem. gallice ambrose et anglice eufrasie[10].

Euforbium[11], gummi cuiusdam arboris in yndia.

Eunodis[12] interpretatur bene olens et dicitur ab eu quod est bonum [et sarcos quod est caro]: inde **euthimus**[13] et **eustomacicus**[14] et **eucrasis** et **eucrasia**[15] [et **eucraticum**] et **infortunium**[16] et **infortinatus**: inde **eusabera**[17] uel

---

1. similia habet uiolaceum intrinsecus. 4. yasle. 6. lactescit. 8. calcocecumenon. 10. consu^di^. 12. Eschaton. 13. potestates. 18. ambrosie. 19. wildschauge. *add.* Eufragia, Eufrasia idem, g^e^. et an. eufrasye. 22. cibens. 27. eufortunium et eufortunatus.

---

[1] Parkinson, Theat. Bot. p. 195, 'It seemeth to have taken the name from *Pityusa*, being derived thereof, and made *adiminitive*, as if it were *Pity usula*, a short *Vusula* or *Esula*, as a small *Pityusa* or Pine Spurge.' Torriano, fol. 1688, '*Esula*, the herb Devil's Milk or petty spurge.' Bart. p. 42, '*Titimallus*, hujus tres sunt species quibus utimur, s. anabulla, esula et catapucia.' Gerarde, p. 501, 'There is a kinde of Tithymale called *Esula major*, which Martinus Rulandus had in great veneration . . . in his booke entituled *Centuriæ Curationum Empiricarum*.' App. '*Esula* similis est minori tithymallo.' Math. Silv. c. ccxlv, 'Esula latine, arab. scebram, grec. vero pinas vel peplus.' [2] Sim. Jan. 'Esula lactescit, sine lacte linaria crescit.' The line apparently is from the 'Flos medicinæ' of the Schola Salernitana (cf. Renzi, Collect. Salernit. i. 464). [3] *κεκαυμένος χαλκός*, Diosc. v. 87. Platearius, Circ. Inst. 'Es ustum alio nomine calcucecumenon appellatur.' [4] *εὐσαρκία*. Matth. Silv. c. ccxlv, '*Ersabea* id est bona carnositas.' [5] *ἕκατον*. [6] *ἐσχάρα*. Bart. p. 20, '*Escara* est crusta sive de scabie sive de combustione nata.' Cf. Cass. Felix, c. 67, 'cum scara, quam nos crustam dicimus.' [7] Cf. Diosc. iv. 41, *εὐπατώριον*, which seems to point to *Agrimonia Eupatorium*. Bart. p. 20, '*Eupatorium*, i. salvia agrestis.' [8] *ἐλελίσφακον*, Diosc. iii. 35. See ante, Elilifagus. [9] Bart. p. 10, '*Ambrosia*, wilde sauge.' [10] It would seem that *Eufrasie* does not belong here, but to *Eufragia*, which has dropped out. [11] *εὐφόρβιον*, Diosc. iii. 86. Bart. p. 20, '*Euforbium* gummi est cujusdam arboris.' Platearius, Circ. Inst. 'Euforbium gummi est cujusdam arboris in India nascentis.' [12] *εὐώδης*. [13] *εὔχυμος*. [14] *εὐστόμαχος*. Matth. Silv. c. ccxlix, '*Eustomatica*, i. bona sto.' [15] *εὐκρασία*. [16] Perhaps representing *ἀτυχία* and *ἀτυχής*. [17] *εὐσαρκία*. See ante, *Esarbera*.

euscarcrea ad eu quod est [bonum] et sarcos quod est caro.

Euiscus[1], altea idem. gallice et anglice, Seynt Cutbertscole[2].

Exagodras[3], i. in timore positas.

Exarchimetra[4], i. resilicio uel dislocatio ossis ut in Tesin[5], sed **exantimata**[6] est quod uitium in capite et alibi, ut in Alexandro de capite.

Faba lupina[7], marsuillum[8] idem; similis est elaboro nigro, differunt tamen.

Faba egipciaca[9], lupinus idem: fructus eius ualet ad maturacionem apostematum.

Faba[10] est herba que dicitur faberia inuersa[11], uel fabaria aquatica. angl. Brolemoderwort[12] uel lempke[13]. [Respice in ppozima[14].

Faba[15] . . . , sumpta inflaciones prestat et indigestabilis est.]

Falangion[16] siue **falangitis** uirgas habet duas aut tres aut plures, flores albos similes lilio cum multa diuisura.

---

1. ab eu. 2. sacros. 4. Saint Cuthbertescole. 7. Tegni. 8. quoddam. 11. eleboro. 16. fabaria. 18. Brokmoderwrt uel lemek.

---

[1] ἴβισκος, Diosc. iii. 153. [2] See ante, Caulus Sti. Kutberti. [3] Probably ἐξοχάδας. Matth. Silv. c. ccxlix, '*Exagoras*, id est in tumore repositus.' Renzi, Coll. Salernit. '*Exagodras* (var. *Esagodras*) id est timore (var. interiore) positas.' Gargilius Martialis (ed. Rose, 1875), c. 42, 'papulæ eminentes quas cacoethes (*codd.* exacodas) medici vocant.' [4] ἐξαρθρήματα, Galen (ed. Kühn), vol. xviii. pt. 1, p. 670. Matth. Silv. c. ccxlix, '*Exarchimata* sunt dislocationes complete.' [5] Tegne, Galen's τέχνη ἰατρική. [6] ἐξανθήματα. Matth. Silv. c. ccxlix, '*Exantimata*, Alex. ca. de psidracia.' Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 459. [7] Gerarde, p. 355, 'Henbane is called . . . *Faba suilla* . . . of the Tuscans, *Fabulonia* and *Faba lupina*.' [8] Sim. Jan. '*Faba lupina* similis planta eleboro nigro . . . hec et marsilium vocatur.' Matth. Silv. c. ccli, 'Faba lupina lati. grec. marifilium.' Bart. p. 29, '*Marcilia*, i. folia (? faba) lupina.' App. '*Marisilion*, i. faba lupina, fere similis est elleboro nigro.' [9] αἰγύπτιος κύαμος, Diosc. ii. 128. Bart. p. 20, '*Faba Egiptiaca*, i. lupinus.' [10] Bart. p. 20, '*Faba inversa* herba est.' Matth. Silv. c. ccli, '*Faba inversa* lati. grec. mentastrum, et romani vocant eam fabariam.' [11] Gerarde, p. 519, 'The second kind of Orpyne is called in shops *Crassula*, and *Crassula Fabaria* and *Crassula major* . . . it is named also *Fabaria*,' and the plate represents common orpyne, with the names *Crassula sive faba inversa*. [12] Brook motherwort. [13] Bart. p. 13, '*Berula*, fabaria idem, levick.' ib. p. 20, '*Fabaria, faueroy* idem, an. levike.' Cf. E. P. N. p. 43, '*Favida*, favede, leomeke.' ib. p. 11, '*Fasida*, leomue.' ib. p. 75, '*Fafida*, leomoc.' ib. p. 76, '*Grassula*, hleomuc.' Probably Brooklime; see ante, sub Berula. The word may be related to *Glümeke*, a name of Veronica Beccabunga (Grassmann, Pflanzen-namen, p. 171), who compares *Lünecke Lünick*, and *Lanken*. Nemnich, s. v. Veronica Beccabunga, gives Glümecke, Lünekraut, Lünecke, and Dan. Lemmike, Ledmye. Cf. also MS. Sloane 282, '*Yposilia*, fabaria, lemyk, fauerolle.' [14] Probably ἱπποσέλινον. See post, *Fabaria* respice in yposelina, and *Iposmia*. [15] Diosc. ii. 127, κύαμος ἑλληνικὸς πνευματώδης, φυσσώδης, δύσπεπτος. [16] Diosc. iii. 112, φαλάγγιον, οἱ δὲ φαλλαγγίτιον . . . κλῶνές εἰσι δύο ἢ τρεῖς ἢ πλείονες . . . ἄνθη λευκὰ παραπλήσια κρίνῳ, ἐντομὰς πολλὰς ἔχοντα. So Sim. Jan.

Fagin[1], interpretatur comedere, inde uene fagitides dicuntur que sunt in carnositate faciei iuxta extremitates oris, uel magis proprie ille que sunt sub lingua.

[**Fagnon**[2], respice in ellifagus.

Fabaria inuersa, **Fabaria aquatica**, } respice in faba.

Fabaria, respice in yposelina[3].

Fagasnion[4], respice in xision[5].

Faciens uiduas[6], respice mezereon.]

Faufel[7], melanopiper, [i.] piper nigrum idem.

Farcellus[8], herba sancti Pauli idem, similis est archemesie nostre, sed habet minora folia.

Far per genus mo[l]licionis fit de quolibet grano panifico si solum retundetur exesis capitibus et decorticetur, sed **far**, quando simpliciter ponitur de farre spaelte frumenti intelligitur.

Farmacon[9] uel **farmacum** interpretatur mumunctans[10], inde **formacan**, omnis medicina, sed quando ponitur in angustia significacione pro medicina laxatiua sumitur; et **farmacodes** medicina que multum minutat[11] quocunque modo minutacionis[12].

Forago cibus est equorum, s. forage.

Fasci gallicum[13], i. celtica.

Fraxinus[14] quedam arbor est, gall. fesne[15], angl. assch.

Fraxinaria[16], ameos agreste idem; similis *est* sambuco iuueni.

---

12. Fausel. 15. artemesye. set. 18. sed. 21. spaelte uel fonti. 24. minutans. farmacia. 26. angusta. 31. Farrago. 34. fresne. ass. 35. Flaxinaria.

---

[1] Sim. Jan. '*Fagin* grece comedere, *fagetide* vene sunt juxta fauces intra os que flebotomantur vice venarum que sunt sub lingua, Alex. ca. d. floïa in squinantia.' Cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann, ii. 143, *περὶ φλεβοτομίας*), *οἶδα δὲ καὶ τὰς σφαγίτιδας ποιήσας τμηθῆναι φλέβας.* Bart. p. 20, '*Fagin*, i. comedere, et inde venæ fagitidæ s. venæ quæ sunt in carnositate faciei iuxta extremitates oris, vel sunt venæ sub lingua ut in Rogero c. de squinancia.' *φαγεῖν.* [2] *φαγνόν*, Diosc. iii. 35. [3] *ἱπποσέλινον*, Diosc. iii. 71. [4] *φάσγανον*, Diosc. iv. 20. [5] *ξιφίον*, ib. [6] Widow-wail, a name of spurge-olive, Gerarde, p. 1401. See ante, sub Anabulla major. [7] Bart. p. 20, '*Faufel*, i. piper nigrum.' See App. '*Fufulabiat*, i. piper nigrum.' [8] See post, 'Herba Sancti Pauli, fartellus (*var.* sarcellus) idem.' [9] *φάρμακον.* Cf. Bart. p. 20, '*Farinacia*, i. medicina laxativa.' Sim. Jan. '*Farmakon* medicamentum maxime compositum, nos autem laxativis appropriavimus hoc nomen.' Matth. Silv. c. cclvi, '*Farmacon, farmacum* interpretatur immutans se.' [10] Immutans. [11] Immutat. [12] Immutationis. [13] See App. '*Fasigallicum*, i. celtica.' Sim. Jan. '*Fassis gallicus*, i. celtica . . . sic vocatur quod gallia in fasciculis deferatur.' Matth. Silv. c. cclvi, '*Fassis gallicus*, i. spica celtica; . . . sic vocatur eo quod a gallia in fasciculis defertur.' Cf. Diosc. i. 7. 8, where the name *θυλακῖτις* is said to refer to its being brought out of Cilicia in leathern bags (Parkinson, Theat. Bot. p. 119). [14] E. P. N. p. 17, '*Fraxinus*, æsc.' [15] Cotgrave, '*Fresne*, an ash tree.' [16] See ante, '*Ameos agreste*, similis fraxinarie, anglice wodewhisgle.' The plant meant would seem to be one of the umbelliferæ, such as Chervil or perhaps Gout-weed (Ægopodium).

Fragaria[1], gall. fresere, angl. stauberie, cuius succus uel fructus ualet contra telam[2] in oculo.

Flaura[3], pauca leonis idem. Herba est ualde amara, facit multos [multos] ramos, et super singulos habet tria folia, et folia ut species trifolii: effecatissime prouocat[4], et habet uim dissoluendi.

Flammula[5] longam habet hastam, ut uolubilis rotundam; masticata linguam comburit et est similis uite albe; pulsus munctris florem facit.

Fenugreoum, siled[6] idem, simile est melliloto sed minores habet uaginas, et grossius habet semen, semine utimur.

Fenugrecum semen est cuiusdam herbe que similiter appellatur, sed oleum quod inde elicitur dicitur cilinum[7], loco eius utimur semine lini.

Febrifuga quasi fugans febres: *angl. fetherfoye*[8].

Feniculus Sancte Marie[9] similis est amarusce. Multum ualet eius semen contra fluxum uentris.

Feniculus porcinus[10], [fenicularis], poucedanum idem. Respice in masmatum[11] et in peucedanum.

Fenicula[12] herba est longa et gracilis que nascitur in aquis et in agris.

---

1. Fragraria. strauberye. 4. Flama, planta. Feniculus, maratrum hues, tam semen quam herba est. g. fenoyl. 8. efficatissime. 12. uiti. 13. inunctus febrem. 15. sileos. 20. oliuum. 29. peucedanum. 31. Feniculata est herba. 32. uel in agris.

---

[1] Bart. p. 22, '*Fragaria, fraser*, an. straubery.' Sim. Jan. '*Fragaria*, herba ferens fraga; Ovidius Metamorphoseos, montanaque fraga legebant.' [2] That is, Web (spot) in the eye. See Halliwell's Dict. s. v. 'Pin and Web.' [3] Bart. p. 21, '*Flaura*, planta leonis.' Perhaps *flaura* may represent the φλάμμουλα of Diosc. iv. 129, while *planta leonis* should rather be *pauca leonis* or *pata leonis*, a translation of λεοντοπόδιον. Cf. Gerarde, p. 949, '*Alchimella*, and of most *Stellaria, Pes Leonis, Pata Leonis*: . . . in French, *Pied de Lion;* in English, Ladies Mantle, Great Sanicle, Lyon's foot, Lyon's paw; and of some, Padelyon.' Sim. Jan. '*Flaura* . . . species quedam trifolii que planta leonis vocatur.' [4] 'Provocat menstrua,' Renzi, Coll. Salernit. iii. 292. [5] App. '*Flammula* longam facit hastam, ut volubilis rotundam, masticata linguam comburit et est similis viti albæ, nisi quia non habet folia incisa sicut vitis alba.' Apparently the κληματὶς ἑτέρα of Diosc. iv. 7. Cf. Gerarde's *Flammula urens*, p. 888. The name is also applied to *Ranunculus Flammula* (Bart. p. 21, *Flammula*, i. sperwort). Sim. Jan. '*Flamula* hoc nomen multis plantis attribuitur, potius tamen speciei cujusdam plante que serpit super sepes, cujus flores sunt in globo sicut capilli albi, in quorum capilorum radices sunt semina adurentia gustum fortiter simul collecta in racemum, hanc greca herbaria parmilokadi vocabat, quidam vitem albam vocant.' So Matth. Silv. [6] Diosc. ii. 124, τῆλις, οἱ δὲ τήλεως καρπὸς . . . 'Ρωμαῖοι φαίνουμ γραίκουμ. App. '*Fenugrecum* simile est melliloto, sed tamen minores facit vaginas, et crassius habet semen quo utimur.' [7] ἔλαιον τήλινον, Diosc. i. 57. [8] Gerarde, p. 653, 'in English Fedderfew and Feverfew, taken from his force of driving away agues.' [9] Bart. p. 21, '*Feniculus Sanctæ Mariæ*, an. tadefenel. Similis est amaruscæ.' [10] Bart. p. 21, '*Feniculus porcinus*, peucedanum idem.' Diosc. iii. 82, πευκέδανος καυλὸν ἀνίησιν ἰσχνὸν μαράθρῳ ὅμοιον. App. '*Fenicularis* uel *fœniculus porcinus* idem est.' [11] μάραθρον. [12] Bart. p. 21, '*Feniculata* herba longa gracilis quæ nascitur in aquis.'

Ferula[1], apium risus, herba [est] scelerata idem, cuius semen dicitur cancreos[2]. [Respice in apium risus et in asar.]

5 **Felioteron**[3] aut nimphon aut epio dicitur, folia epteridi similia habet, et multos capriolos et longos habet, radices sunt illi late et longe et rufe et subnigre.

10 **Feces, fecum**, multe sunt species sicuti de uino uel aceto uel de similibus.

Fetida[4], id est amarusca.

Fel terre[5], centaurea idem, gall. et

15 angl. centorye[6].

Felix[7], fex uini idem.

Ferrugo[8], limatura[9], squama ferri[10] idem.

Ferraium[11] est quod inuenitur in trunco in quo faber refrigerat for- 20 cipes, unde illa *aqua* dicitur ferarria, et illa aqua mundata ualet contra opilaciones splenis et epatis cum herbis contra illam egritudinem coctis. 25

[**Feniculus agrestis**, respice in masmatum[12].

Faciens uiduas[13], respice in mezereon.

Feniculus rusticus, respice in ypomaratrum[14]. 30

Fisalidos[15], i. filipendula, et respice.

Felix[16], **fillis**, respice in pateos[17].]

---

5. scinifon an epio. 15. centorie. 16. Ferlix. 17. Ferrarium. 23. epilaciones.

---

[1] The *νάρθηξ* of Diosc. iii. 81. But the description is confused: *cuius semen dicitur cancreos* seems based on Diosc. iii. 75, *φέρει δὲ σπέρμα κάχρυϊ ὅμοιον*, or on iii. 79, *ἧς ὁ καρπὸς κάχρυς καλεῖται*, whence no doubt the reference to *Asar;* while *apium risus* and *herba scelerata* seem to be suggested by a confusion of *ferula* with *flammula*. See ante, *Apium risus*, herba scelerata, . . . ferula idem. [2] *κάχρυ*, cf. Diosc. iii. 88. [3] Diosc. iv. 184, *θηλυπτερὶς οἱ δὲ νυμφαίαν πτέριν ὀνομάζουσι, τὰ μὲν φύλλα πτέριδι ὅμοια πολλὰς ἔχοντα ἀποφύσεις καὶ ὑψηλοτέρας· ῥίζαι δὲ ὕπεισι μακραί, πλατεῖαι ὑπόξανθοι ἐν τῷ μέλανι, τίνες δὲ ἐρυθραί.* [4] The *cotula fetida* opposed to *anthemis:* cf. App., '*Fenda*, i. amarasca.' E. P. N. p. 44, '*Cotula fetida*, ameruche, miwe.' id. p. 14, '*Herba putida*, mægðа,' and see ante, Amaracus, and Camamilla. [5] Diosc. iii. 6, *κενταύριον μέγα . . . 'Ρωμαῖοι φιεῤῥεί, οἱ δὲ οὐνεφέρα, οἱ δὲ φελλεραί.* E. P. N. p. 37, '*Felterre vel centauria*, eorð-gealle.' ib. p. 72, '*Centauria*, eorth-gella, *vel* hyrd wyrt, *vel* curmelle.' App. '*Felterre, febrifuga* i. centaurea minor.' [6] E. P. N. p. 43, '*Centauria*, centoire, hurdreve.' ib. p. 60, '*Hec centaria*, centarye.' [7] App. '*Fedis*, i. fœmina nini.' Matth. Silv. c. cclviii, '*Feda*, i. fex vini.' ib. cclxi, '*Felix vini*, i. fex vini antiq.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 291, '*Ferlis*, fex vini veteris idem.' [8] Bart. p. 21, '*Ferrugo*, sinder.' [9] Renzi, Coll. Salernit. iii. 291, '*Ferrugo*, limatura, squamma ferri idem.' [10] Schmidt, das Medicinisch-Botanische Glossar von Siena (in Hermes, vol. xviii. part 4. p. 521 sqq.) n. 337, 'Jus calcu, lepetis calcu, spuma (*read* squama) ferri:' so. n. 369, 'Lepitis calco, spuma ferri.' [11] Bart. p. 21, '*Ferrarium* est id quod invenimus in trunco in quo faber refrigerat forcipem.' [12] *μάραθρον*. [13] See ante, p. 62. [14] *ἱππομά-ραθρον*, Diosc. iii. 75. [15] *φυσαλλίς*, Diosc. iv. 72. [16] Filix. [17] *πτερίς*.

Ferrum, ferrugo, uel **ferruga** et squama ferri eiusdem sunt uirtutis.

Fermentum[1], spersum idem, ut in Alexandro. angl. leueyne[2].

Fren[3] interpretatur pellicula, unde antiqui ante tempus Platonis uocabant frenes quod nos hodie dicimus diafragma, et dicitur Plato[4] fuisse inuentor huius nominis diafragma. Item dicuntur due pellicule que obuoluunt cerebrum frenes, s. pia mater et dura mater. Et inde dicitur **frenesis**[5] apostema factum in eis, et declinatur hic fren, nesis.

Flectidos[6] uel **flectidon,** pes columbinus idem.

Flecteria[7], bulla idem. gall. bayloun[8].

Flemna[9], huius sunt v. species[10].

Fleubotomia[11] est recta incisio[12].

Flegmon[13] dicitur quasi flammon et est apostema rematicum ut in Iohannicis[14].

Fincon indi uel **oxifenicia**[15], i. tamarindi, **finichon**[16] pachilus[17], palma [frincan] sed **finicon balemon**[18] [dactulus] qui glandi assimilatur.

Frincan dactilus palme idem, et **finicen balanion** dactilus *idem.*

---

4. beueyne. 10. dyafragma 11. obuolunt. 15. frenis. 18. Flectena. beyllun. 20. Fleuma. quinque. 21. Fleubothemia. 23. reumaticum. Iohannicio. 25. Finicon indie. tamarinda. 26. parachilus. 27. balonion. 28. quia. 29. Finican. finicon balonion.

---

[1] App. '*Germion*, i. fermentum.' Matth. Silv. c. cclxv, '*Fermentum* la. grec. zemi vel zima vel sparsum, arab. chamix.' Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 117, *τὸ διὰ γύρεως.* [2] Leaven. [3] *φρήν.* [4] Cf. Plato, Timæus, 70 A, *τὰς φρένας διάφραγμα εἰς τὸ μέσον αὐτῶν τιθέντες.* [5] *φρένησις.* [6] App. '*Flectios*, i. pes columbinus.' Ib. '*Sletio*, i. pes columbinus.' See post, '*Splecton*, i. pes columbinus.' Whatever this word may be, it apparently represents *πελωνιτίς* in Diosc. iii. 121, for which *πελαργῖτις* has been conjectured (ed. Sprengel, note). The word may however contain *πελειάδος.* According to Gerarde, p. 938, the plant is Dove's-foot Cranebill. [7] *φλύκταινα*, a blister, a bubble. Sim. Jan. '*Filektene*, Cornelius Cel. grece dicuntur pustule.' [8] Cotgrave, '*Bouillon*, a boyling, bubling or buble.' [9] *φλέγμα.* [10] Namely, *salsum, dulce, acre, vitreum* and *frigidum.* Cf. Johannicius, Argent. per Hen. Sybold, 8°. [11] *φλεβοτομία.* Sim. Jan. '*Flebotomia* vene incisio.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 292, '*Flebotomia* est recta venæ incisio.' [12] Cf. Bart. p. 10, '*Anothomia* est cujuslibet corporis recta divisio.' [13] Perhaps *φλεγμονή.* [14] *Joannicius*, an Arab physician (b. A.D. 809, d. 873 or 877), known as the author of the *Isagoge ad artem parvam* (*s. techni*) *Galeni.* Argent. 8°. 1534. See Choulant. [15] Bart. p. 32, '*Oxifenicia*, i. tamarindi, i. dactalus acetosus.' Gerarde, p. 1607, 'Tamarinds . . . were not knowne to the antient Greekes, but to some of the later as *Actuarius*, and that by the name of *Oxyphœnicæ*, that is soure Dates, drawne as it may seeme from the Arabicke appellation, *Tamarindi*, that is Indian Date.' [16] *φοινίκων.* This gloss seems to be a confused repetition of the succeeding one. Sim. Jan. '*Finichion*, g. et finikos dactilus, finikes dactili, et finikes etiam palme.' [17] *δάκτυλος.* [18] *φοινικοβάλανος*, Diosc. i. 148.

Filipendula[1], phisalidos[2], patrision[3], uiscago[4] idem; *similis est in* foliis saxifrage[5], cuius radix ualet contra lapidem, habet multos testiculos in radice[6].

Filix quercina[7], pollipodium idem. g. feugre[8], angl. obfarn[9]. [Fellicula idem.]

Filex poireos[10] sunt ut quidam dicunt, epitheos idem.

Filon[11] interpretatur folium, inde **pentafolion**[12] et quidam cicutam dicunt **leptafilon**[13] quod habet minuta folia et acuta.

Filionium[14] opiata est et interpretatur nouus amicus.

Filoantropos[15] interpretatur amans hominem.

[**Filago**[16] habet folia ad modum rute, sed non ita redolet].

Figella[17] dicitur apostema factum de colera naturali et malencolia *naturali* et dicitur a fingo, [fin]gis.

Fima[18] est apostema de sanguine et fleumate, et dicitur fima a fimo eo quod de facili putrescit.

Fimus[19], huius sunt multe species scilicet fimus caprinus, asininus et similia.

---

5. radicibus. 6. Filex porcina. 7. fugere. okfarn. 9. ptires. 11. pentafilon. 13. quia. 15. Filionum. 21. Figelta. 24. *add* Ficida, galla idem. s. fimus.

---

[1] Apparently Drop-wort, or water Drop-wort, said to be the *οἰνάνθη* of Diosc. iii. 125: cf. Parkinson, Theat. Bot. p. 435, 'It is called of all moderne writers *Filipendula, quod numerosi illi in radice bulbilli, quasi ex filo pendere videantur.*' [2] *φυσαλλίς*, Diosc. iv. 72. Bart. p. 21, '*Filipendula*, fisalidos idem, similis est millefolio.' App. '*Fisalidos*, i. herba tuscagia.' [3] Matth. Silv. c. cclxxi, '*Fisalidos*, i. vesikago, vesicaria, vesicago, patrision:' ib. c. cclxvii, '*Filipendula* fisalidos, patrisciria, viscago idem.' Sim. Jan. '*Fisalidos*, vesikago, kekengi, cacabum idem, species est solatri . . . hanc quidam patrisyon vocant.' [4] Vesicago, or vesicaria: cf. Glossar von Siena (Hermes, xviii. 538), n. 286, '*Fisalida*, iscaria' (i. e. vesicaria). Cassius Felix (ed. Rose), c. 45, note: *Sim. Jan.* s. fisalidos *ex Alex. lat. ed. Pap. f.* 101[b]: phisalidos quam latini vesicaginem vocant. ib. 'Herbæ fysalidos quam Romani vesicariam appellant.' [5] Gerarde, p. 1060, 'of some *Saxifraga rubra* and *Millefolium sylvestre*.' [6] Diosc. iii. 125, *ῥίζαν μεγάλην κεφαλὰς ἔχουσαν πλείονας.* [7] Bart. p. 21, '*Filix quercina*, i. polipodium;' cf. Diosc. iv. 185. [8] The French *fougère*. Bart. p. 21, '*Feuger*, i. ferne, filix idem.' [9] Gerarde, p. 1136, 'it (Dryopteris) is named in English Oke Ferne, Petty Ferne.' [10] See ante, Felioteron. [11] *φύλλον*. [12] *πεντάφυλλον*. [13] *λεπτόφυλλον*. [14] *φάρμακον Φιλώνειον*: cf. Galen, vol. xvii. pt. 2. p. 331 (ed. Kühn); also Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 235. Cassius Felix (ed. Rose), c. 51, 'Filonium antidotum in potione dabis.' Matth. Silv. c. cclxix, '*Filomion* est quedam opiata et interpretatur amans hominem.' [15] Diosc. iii. 94, *ἀπαρίνη . . . οἱ δὲ φιλάνθρωπον καλοῦσιν.* E. P. N. p. 10, '*Philantropos*, þis Man-lufigende.' [16] Bart. p. 21, '*Filago*, i. chauvet.' [17] Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fugille* sunt apostemata de genere apostematum glandulosorum.' *φύγεθλα*. [18] *φῦμα*. [19] See Diosc. ii. 98.

Ficus, alia agrestis, alia usualis.

[**Ficus fatua**[1], sicomorus.

Filoflores[2], prassium idem.

Folicula[3], respice in polipodium uel in filex.

Furfures, respice in proptiria sira[4] et in puposis[5].

Flos lupini, respice in bulbus scudius.

Floresis[6], i. calcantum[7], respice ibi.

Flos siriacus[8], **Flos orni**, **Flos malue**, } idem.

Folium paradisi[9], malabatrum idem.]

Ficatus[10], huius sunt multe species, s. ficatus caprinus, ficatus hirci, [capri,] et similia.

Fillire solis[11] stiptica sunt et similia oleastro stipitis rebus necessarie mescetur.

Fisticus[12] fructus est testam habens et nucleum.

Fricus[13] lapis est. iii. habet species; una est metallitica que in Cipro nascitur, altera fex est craminis, tertia uero species sic conficitur, lapis qui quandiu sanguineum colorem faciat, et collectus reponitur.

Folii agrestis[14] duo sunt genera, viz.

---

16. hyrci. 18. solum. 20. miscetur. 22. nudeum. 23. tres. 24. cypro. 25. eraminis. 27. lapis qui dicitur pirites colligitur et in fornace componitur et ut calx comburitur quamdiu. 30. Follii.

---

[1] Bart. p. 21, '*Ficus fatua*, i. sicomorum,' as though *συκόμορος* (fig-mulberry) were *συκόμωρος*. [2] Diosc. iii. 109, *πράσιον . . . οἱ δὲ φυλλόφαρες*. [3] Filicula, Plin. xxvi. 37. [4] *πιτυρίασις*, Galen (ed. Kühn), vol. xiv. p. 322. [5] Perhaps *πιτυρώδης*. [6] Flos æris. [7] *χάλκανθον*, Diosc. v. 114. [8] Bart. p. 21, '*Flos Syriacus*, flos malvæ, sed *ros syriacus* est flos orni.' [9] Bart. p. 21, '*Folium paradisi*, malabatrum idem.' [10] If the reading is correct, the reference will be to Diosc. ii. 48, *τὸ τοῦ κάπρου ἧπαρ*. The word *ficatus* is the original of the It. *fegato* and the Fr. *foie*, and originally seems to have denoted the liver of a goose fattened on figs; Horat. Sat. ii. 8. 88, 'ficis pastum jecur anseris albæ.' Marcell. Empir. c. 22, 'ficatum lupi integrum:' cf. the Greek *συκωτόν*, and see Reinesius, Var. Lect. p. 394. The term *succotrinum*, as applied to the Aloe, is therefore liable to cause confusion, being on the one hand regarded as equivalent to *epaticum*, and on the other as referring to that species which is brought from Socotra. [11] Read *Philyræ folia*. Cf. Diosc. i. 125, *ταύτης τὰ φύλλα στύφει ὡς ἀγριελαία, ποιοῦντα πρὸς τὰ στίψεως δεόμενα*. [12] Bart. p. 21, '*Fisticus* fructus est testam habens et nucleum.' *πιστάκια*, Diosc. i. 177. [13] Sim. Jan. '*Frigius lapis* apud Dya. et sera. Dya. tres habet species: una est metallica quæ in Cipro nascitur et de profundo lacu ascendit que et terrosa est, et post hoc sole siccatur, postea ponitur in medio circuit. farmento et comburitur. Altera vero species est fex eraminis ut jam dictum est et de eraminis fece, et hec colligitur gustum habens eri usto similem. Tertia vero species conficitur sic, lapis qui dicitur pirites colligitur et in fornace componitur et ut calx comburitur quamdiu colorem sanguineum facit, et collectus reponitur.' [14] Diosc. iii. 130, *φύλλον οἱ δὲ ἐλαιόφυλλον, οἱ δὲ βρυωνίαν καλοῦσι· φύεται ἐν πέτραις, τὸ μὲν θηλυγόνον λεγόμενον, ὡσπερεὶ βρύον, κ.τ.λ.*

masculinus et femina. Femina in saxis locis nascitur ut brio sed uiridiora habet folia sicut oliua et uirgam tenerem et breuem, radices tenuem, florem album; semen [illius] album et minutum sicut micono[n], *masculus* uero omnia sunt similia, præter semen quod est simile oliue florenti *et botruosum*[1].

Folium[2], folia sunt herbe que [in] yndya nascuntur, locis humidis et paludosis.

Folium est leue albidum uiscidum et suauiter olens in modum spice, gustum *nardi re*ferens.

Folium elphion[3], elpha. g^e^. elphone, a^e^. fane.

Folium[4] quando simpliciter ponitur de folio gariofilorum intelligitur.

Flos siriacus, flos orni, flos malue idem.

[**Furfur tritici**, cantabrum.

Fumaria, respice in capnos.

Flomnum[5], respice in elenium.

Filtrum, respice in flosmus.

Fuga demonum, ypericon idem.]

Flos[6] interpretatur lux, inde farrum[7] et fungus[8] et fornax et focus.

Flosmus[9], filtrum, tapsus barbatus maior[10], herba luminaria[11], pantifilagos idem.[12] anglice, feltwort[13] uel cattestayl, sed pontifilagos[14] etiam quedam fuligo que pendet in domibus ubi funduntur metalla.

Flosmos[15] *quam* Latini barbastum di-

---

1. masculus. 2. saxosis. 11. yndea. 17. phane. 19. gariophilorum. 30. feltwert. 31. cattesteyl. pontifilogos est quedam.

---

[1] Diosc. iii. 130, ἔχει γὰρ ὅμοιόν τι τῷ ἄρτι ἐξηνθηκνίας ἐλαίας βοτρυῶδες. [2] Gerarde, p. 1535, *Tamalapatia* is called of the Indians in their mother tongue, especially of the Arabians *Cadegi Indi* or *Ladegi Indi* that is *Folium Indicum* or *Indum*, the Indian leafe: but the Mauritanians doe call it *Tembul*.' Sim. Jan. '*Folium* uel *folia* sunt ex herba que in India nascitur locis humidis et paludosis . . . est autem folium optimum quod est leve et albidum et viscidum et suaviter olens in modum spice, gustum nardi referens.' [3] See ante, Elpha. The word *fane* may perhaps be cognate to the Ger. *Fahne*. According to Gerarde, (Supplement), Fane is the white Flower de luce. [4] Bart. p. 21, '*Foliorum* quando simpliciter ponitur in receptis, folia sunt gariofili.' [5] Diosc. i. 27, ἐλένιον . . . οἱ δὲ φλόμον ἰδαῖον καλοῦσι. [6] φλόξ. [7] φανός. [8] φέγγος. [9] φλόμος. [10] Gerarde, p. 774, 'Mullein is called in Greeke φλόμος; in shops, *Tapsus Barbatus*; of divers, *Candela Regia*, *Candelaria* and *Lanaria* . . . in English, Mullein or rather Woollen, Higtaper, Torches, Longwort and Bullocks Longwort, and of some Hare's beard.' [11] E. P. N. p. 17, '*Fromos, vel lucernaris, vel insana, vel lucubros*, candel-wyrt.' Cf. λυχνῖτις, Diosc. iv. 102. Bart. p. 23, '*Herba luminaria*, tapsus barbastus idem.' [12] Bart. p. 34, '*Ponfil*[*igos* . . . os]mus, secundum quosdam.' [13] E. P. N. p. 5, '*Verbascus*, þis feld wyrt.' [14] πομφόλυξ, Diosc. v. 85. Bart. p. 34, '*Ponfiligos*, i. batitura eris, vel fuligo de fornace eris.' [15] The extract is taken from Diosc. iv. 102, φλόμος, οἱ δὲ φλόνον, Ῥωμαῖοι βερβάσκλονμ, οἱ δὲ φημινάλη, τὴν μὲν ἀνωτάτω διαφορὰν ἔχει διττήν, κ. τ. λ.

cunt, duo sunt *genera* masculina et femina. Femina uero folia habet similia cauliculo et asperiora et longiora et hastam longam cubito uno, albam et asperam, flores uiridos et albos et semen nigrum; radix est illi dura, pollicis grossitudinem habens, nascitur in campis. Masculinus folia habet oblonga et angusta, hastam tenuem et semen tenue, nigra uero in omnibus est et alta. Agrestis autem flosmos uirgas habet longas in se et arberosas et foliis saluie similibus, circa uirgas flores aurosos habet aut mellinos sunt prassum[1], folia sunt aspera circa terram et obrotunda. Est alterum genus flosmis quod lignitis[2] dicitur at triallis, folia habens iii. aut iiii. aut plurima, pinguia et aspera et grossa, quibus multi in lucerna utuntur.

Flon[3], purum aurum idem.

Fu[4], ualeriana, amantilla[5], ueneria, portentilla[6] uel marturella[7], benedicta idem. Fu[8] multi nardum agreste appellant: nascitur in Ponto: folia habet berule similia uel selino siue ap[p]io siluatico: hasta est ei lenis et mollis, subpurpurea et nodosa, crescens de terra cubito uno aut amplius, flores narcisso similes[9], factura colore ueluti purpureo.

[**Fumulus**, respice in fumus terre.]

Fumus terre, fumulus idem. angl. et gall. fumetere[10].

Fuligo[11], gall. soeff[e][12], angl. soeth[13].

Fulful ebiat[14], piper album idem.

Fulful ebet[15], fausel[16] melanon, piper nigrum idem.

---

1. masculus. 4. sed hastam. 5. uirides. 9. Masculus. 11. est et lata. 13. arborosas. 15. habet aurosos. 16. sicut prassii, folia autem aspera. 21. qui multi. 25. martera uel marturella. 28. similia anglice billeres uel similia selino. 36. fymerie. 37. sooth.

---

[1] Diosc. iv. 102, *ὥσπερ πράσιον.* [2] Ib. *λυχνῖτις, ὑπὸ δέ τινων θρυαλλίς.* [3] Matth. Silv. c. cclxxii, '*Flom*, i. purum.' Renzi, Collect. Salernit. iii. 292, '*Flon*, pirus amarus (*var.* purum aurum) idem: flon enim pirus (*var.* purum) interpretatur.' [4] App. '*Fu*, valeriana, maturella, benedicta idem est.' Gerarde, p. 1078, 'of certaine in our age, *Marinella, Amantilla, Valentiana, Genicularis, Herba Benedicta* and *Theriacaria*.' [5] Bart. p. 10, '*Amantilla*, valeriana idem.' [6] Bart. p. 34, '*Potentilla*, valeriana idem.' [7] Bart. p. 29, '*Martha*, i. valeriana.' [8] Diosc. i. 10, *φοῦ, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἀγρίαν νάρδον καλοῦσι, γεννᾶται μὲν ἐν Πόντῳ, φύλλα δὲ ἐλαφοβόσκῳ ἢ ἱπποσελίνῳ παραπλήσια ἔχει, κ. τ. λ.* [9] Diosc. i. 10, *ἄνθη πρὸς τὰ τῆς νάρδου* (where the MSS. have *ναρκίσσου*) . . . *καὶ ἐν τῷ ὑπολεύκῳ διαπόρφυρα.* [10] E. P. N. p. 45, '*Fumus terre*, fumetere, cuntehoare.' [11] The *ἀσβόλη* of Diosc. v. 181. [12] Cotgrave, '*Suye*, soot of a chimney.' [13] Soot; cf. Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), 23, 38, '*Fulgine*, sooth.' [14] App. '*Fulful abati*, i. piper album.' Bart. p. 22, '*Fulfel*, i. piper usuale.' Matth. Silv. c. cclxxi, '*Fifulabiat*, i. piper album.' [15] App. '*Fufulabiat*, i. piper nigrum.' Matth. Silv. c. cclxxi, '*Fisulesbech*, i. piper nigrum.' [16] Bart. p. 21, '*Faufel*, i. piper nigrum.'

Fulsus[1] fructus est quercus similis glandi in uirtute, durus in substantia, ponticus in sapore et uirtute, unde secundum quosdam idem est quod galla.

Fungus[2] agaricus crescit in arboribus. gall. moscherones[3], a^e^. paddocstol[3]. Item alius fungus crescit in pratis.

Fungus, boletus idem, tam bomus quam malus.

Furca[4] fit de ordeo *que* est diuretica sed uerius contraria.

Gariofilata[5], sanamunda, pes leporis, auencia idem. gall. et anglice, auence, [pes leporis, zimus.]

Gariophilus agrestis[6], asarus idem, [respice in uulgago.] Item **gariophilus**[7] fructus est cuiusdam arboris. [Respice in anchofili.]

Galanga[8], ciperus babilonicus[9] idem. gall. et angl. galyngale.

Galac[10], i. lac, inde **oxialac**[11], i. lac acetosum.

Gagathos[12] siue **gaganthos** lapis est que trahit ad se peleas tritici.

Garus[13] quod sit dicitur dietas particulares dicitur.

Galiobsis[14] aut **galiolidon** frutex est minor cui uirga est et fōlia similia urtice sed tenuiora; nascitur circa ortos et in uiis et super tecta s. teglanta, folia et hasta eius duricia soluunt et cancros mamillarum.

---

1. Fulful. 7. mocherouns. paddestol. 14. Gariophilata. 19. est fructus. 22. galingale. 23. Gallac. oxigalac. 25. Gagathes sive gagantes. 26. qui. paleas. 27. quid sit sub dietas. 29. galiolbidon. 30. cuius. est urtice sed folia. 33. tegulata. duricias.

---

[1] Bart. p. 22, '*Fulful* fructus est similis in virtute glandi, durus, ponticus in sapore, frigidus et siccus in secundo gradu.' Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fulful* fructus est similis glandi in virtute durus, et ponticus in sapore.' [2] Bart. p. 22, '*Fungus abietis*, agaricus idem.' [3] See ante, Boletus. [4] Diosc. ii. 109, *ζύθος σκευάζεται ἐκ τῆς κριθῆς, ἐστὶ δὲ διουρητικός.* Sim. Jan. '*Furca*, Dya. scribit foca.' Ib. '*Focha* vel *fucha* ut Arabes est potus factus ex ordeo et aliis rebus, et cerevisia est species ejus, Dyascorides furca vocat. Fit, inquit, ex ordeo: fit ex ea clephas quod dicitur ordeum infusum, &c.' [5] Bart. p. 22, '*Gariofilata*, avancia idem.' App. '*Garyophyllata*, i. sana mundi.' See ante, Avencia. Sim. Jan. '*Gariofilata* . . . radix odorem habet gariofilorum.' [6] Bart. p. 22, '*Gariofilus agrestis*, i. asarum.' [7] *καρυόφυλλον*, the clove. Galen (ed. Kühn), vol. xiv. p. 462. [8] App. '*Galagana*, i. fructus maris.' ib. '*Galgania*, i. iunci radix.' [9] Bart. p. 15, '*Ciperus babylonicus*, i. galanga.' *κύπειρος*, Diosc. i. 4. [10] *γάλα.* [11] *ὀξύγαλα.* [12] Jet. Bart. p. 22, '*Gagates*, lapis est qui trahit paleas et cortices tritici, i. geet.' Diosc. v. 145, *καλεῖται δὲ ὁ τόπος καὶ ὁ ποταμὸς Γάγας παρ' οὗ τῷ στόματι εὑρίσκονται οὗτοι οἱ λίθοι.* [13] *γάρος.* [14] Diosc. iv. 93, *γαλίοψις, οἱ δὲ γαλεόβδολον . . . ὅλον τὸ θαμνίον σὺν τῷ καυλῷ καὶ τοῖς φύλλοις ἐμφερές ἐστι κνίδῃ, λειότερα δὲ τὰ φύλλα, κ. τ. λ.*

Galion[1] aut **gelirion** dictum est ab eo quod lac coagulet, folia habet et hastam similia apparine sed erecta, bibitum *fluxum* sanguinis et sudorem abstinet.

Gamos[2] est genus uel semen, inde **gomorrea**[3], i. fluxus seminis uel spermatis, **roys**[4] enim fluxus dicitur; inde **genos**[5] dicitur genus, inde **trocicus triganus**[6], et **eptagonus**[7] et sic [de]inceps.

[**Galielni**, respice in iria.

Grandix, respice in tallus.

Glans, respice in balanen[8].

Glossa[9], respice in smirtus.

Gladiolus segetalis, respice in xision[10].]

Gallictricum[11], galli crista, centrum galli idem, [oculus Christi idem.]

Galbanum[12] quedam gumma, [albesardi[13].]

Galla est fructus cuiusdam arboris s. querci, a^e^. okappll[14]. [Respice in alapsa et in fulsis[15].]

Gallianus[16] est quedam confectio ex aromaticis speciebus *in* musco.

Gallia[17] est que[dam]confectio que quia muscum recipit dicitur allianus.

Gardo[18] similis est persicarie, sed folia habet albiora, herba tinctoris est.

Glaucium[19] **agreste**, celidonia agrestis idem. [Respice in celidonia, glaucus idem.]

Gladiolus[20] iuxta aquas crescit, cuius

---

1. Galerion. 10. tresciscus trigonus. 18. cresta. 23. okappel. 28. dallianus. 29. persicarre.

---

[1] Diosc. iv. 94, *γάλιον, οἱ δὲ γαλέριον, οἱ δὲ γαλάτιον, ὠνόμασται δὲ ἀπὸ τοῦ γάλα πηγνύειν· τὸ δὲ κλωνίον καὶ τὰ φύλλα ἔχει ἐμφερέστατα ἀπαρίνῃ*; so that the text from which this translation was made must have agreed with the famous Vienna Codex (Sprengel's C.) in omitting *ἀντὶ πυτίας αὐτό*. [2] *γόνος*. [3] *γονόρροια*. [4] *ῥοῦς*. [5] *γένος*. [6] *τροχίσκος τρίγωνος*. [7] *ἑπτάγωνος*. [8] See ante, Balanon. See ante, Beronica. [10] *ξίφιον . . . Ῥωμαῖοι γλαδίολουμ, οἱ δὲ σεγετάλεμ . . . φύεται δὲ μάλιστα ἐν ἀρούραις*, Diosc. iv. 20. [11] Gallitricum: see ante, Centrum galli. Bart. p. 22, '*Gallitricum, galli crista*, i. centrum galli, i. oculus Christi.' Sim. Jan. '*Gallitricum* . . . cuius quedam est domestica que nostro vulgari vocatur bosomo.' [12] *χαλβάνη*, Diosc. iii. 87. [13] See ante, Albesardi. [14] Oak-apple. [15] See ante, Fulsus. [16] App. '*Gallia muscata*, i. trochisci de musco confecti.' Sim. Jan. '*Galia muscata* est quedam confectio que describitur in antidotario Nicolai.' Platearius, Circ. Inst. '*Gallia muscata* . . . est autem confectio ex aromaticis et musco.' [17] So MS. Ashm. 1470. [18] Gaisdo, woad: cf. Fr. *guède*, Medieval Lat. gaida, gaisda, gaisdo, and guasdium; cf. *ἴσατις*, Diosc. ii. 215. Sim. Jan. '*Gaisdo*, herba fulonum qua tinguntur panni, que osatis grece dicitur.' Matth. Silv. c. cclxxvi, '*Gaisdo, guaisdo* id est herba fullonum vel saponaria que osatis gre. dicitur, lege borich, burith, Macer.' [19] *γλαύκιον*, cf. Diosc. iii. 90. Bart. p. 22, '*Glaucum agreste*, i. celidonia agrestis.' App. '*Glaucia*, i. chelidonia.' [20] See ante, Acorus. App. '*Gladiolus*, i. ireos.'

flos crocius est, radix que uocatur acorus rubea est. Gladiolus gallice glaiol[1], anglice leure[2]. [Respice in uriolus[3] et in xiridia[4] et in xision[5],] unde uersus[6]:

Gladiolus croceum, sed spatula fetida nullum.

Glabes uel **glabries**[7], i. tinea.

Glaucosis[8] est glaucedo siue in oculis siue alibi in corpore, inde glaucoaptalma[9], i. alba optalma.

Gladiosum[10], quam alii cestris dicunt, folia habet yridi similia et latiora et acuciora.

Gratia dei[11] maior et minor. Maior habet stipitem cum sex angulis et habet folia ad modum canabi et ualet contra quartanam, auctoritate Magist. J. [Stephani] de Monte Pessolano. Minor habet stipitem quadratum et rubeum, crescit in locis aquosis.

Granum solis[12], milium solis[13], cauda porcina[14] idem, gallice et anglice, gromel[15], et est aliud genus ut agreste.

Granum diureticum[16], anglice lichewal[17].

---

1. croceus. 2. rubra. 3. glaeyl. 8. Glables. 9. i. glaucedo. 10. glaucoptalmia. 11. obtalmia. 13. sed latiora. 20. Pesselano. 21. rubrum. crescunt. 25. gromoyl. 27. lichelwal.

---

[1] Glaieul. See ante, sub Acorus, 'Gladiolus, anglice boure (*read* leure) uurt, gallice glaribus.' [2] E. P. N. p. 19, '*Pirus* (read *papyrus*), *gladiolus* læfer.' [3] See post, Yreos. [4] Either *ξυρίδιον* or *ξιφίδιον*, perhaps the former. [5] *ξίφιον*, Diosc. iv. 20. [6] See Bart. p. 25, Yris: and ante, sub Acorus. [7] Bart. p. 22, '*Glabries*, i. tinea.' ib. p. 42, '*Tinea* nomen est equivocum ad vermem et ad scabiem capitis.' [8] *γλαύκωσις*. [9] *γλαυκόφθαλμα*: cf. Diosc. i. 179, *γλαυκοφθάλμων παιδίων*. [10] Diosc. iii. 151, *λογχῖτις, οἱ δὲ κέστρον ἢ Μηδοῦσα . . . ἔχει φύλλα πράσῳ καρτῷ ὅμοια, πλατύτερα δὲ καὶ ὑπέρυθρα*. [11] Gerarde, p. 582, 'Hedge Hyssope is called in Latine *Gratiola* and *Gratia Dei*, or the Grace of God; notwithstanding there is a kinde of *Geranium* or Storks Bill called by the later name.' [12] Bart. p. 23, '*Granum solis*, i. milium solis, i. gromil.' Parkinson, Theat. Bot. p. 433, 'It is called in Greeke *λιθόσπερμον* . . . and of Phisitions and Apothecaries for the most part *Milium Solis* and *Granum Solis, ab aliquibus ita dici putatur, quod semen candore solis et lucis splendore fulgeat.*' [13] Gerarde, p. 610, 'of the Arabians *Milium soler*, in shops and among Italians, *Milium solis.*' Parkinson, Theat. Bot. p. 433, 'Serapio saith from the authority of *Aben Julia* that it should be called *Milium Soler*, because (the seeds being as small as *Milium*) it grew upon the mountains called *Soler*.' [14] See ante, Cauda porcina. [15] Gromwell. Bart. p. 23, Gromil; ib. p. 30, '*Milium solis*, palma Christi, gromil idem.' Gerarde, p. 610, in French, '*Grémil* and *Herbe aux perles*, in English Gromell, of some Pearle plant, and of others Lichwale.' Cf. French *grémil*. [16] Gerarde, p. 610, 'The seed of Gromel pound and drunke in white wine breaketh, dissolveth, and driveth forth the stone.' [17] Lichwale: Parkinson, p. 433; Gerarde, p. 610.

G[r]appasis[1], incuruatio, unde gripposis unguium percisis[2] est signum.

Graffagia[3], scriptura idem. Inde **malangrafficum**[4] quod interpretatur nigrum scriptum.

Gramen[5] est nomen cuiusdam herbe, tamen specialiter accipitur in medicina contra humores [et] uiscosos sicut in quartana, cuius radix usualiter ponitur in aximelle [et multis aliis]. gramen, anglice quich[6].

Genistus similis [est] stringno sed habet folia albiora *et* unum stipitem.

Gelena[7], i. coloquintida, cucurbita Alexandrina, [cuius poma sunt sperule.]

Genesteola[8] stipitem habet ut lilium et flores indos plures in summitate.

Genesteola[9], mirica, genesta idem; florem habet croceum. gall. geneste, angl. brom [10].

Geniculata[11], poligonia idem, [respice ibi].

Ge cretica[12], i. terra que affertur de Samos insula.

Gema[13] quedam confectio est, et interpretatur expertum.

---

2. prisis. 4. Grafagia. melangraficum. 7. nomen est. 12. *Add* Genestula . . . angl. wolde. 16. Genela. 20. sed flores. 22. Genestreola. 24. broom. 27. Ge creticum est terra.

---

[1] *γρύπωσις.* Cœl. Aurel. de Morb. Acut. ii. 32. Cass. Felix, c. 40, 'cum obuncatione unguium, quam Græci gryposin vocant.' Sim. Jan. '*Gripposis*, g. incurvatio, inde gripposis unguium est signum ptiseos.' [2] Read *phthisis.* [3] *γραφὴ ἅγια.* Matth. Silv. c. ccxcix, '*Graffagia*, i. scriptura, inde melangraphicum id est nigrum scriptum.' ib. c. ccc. '*Graffia*, i. scriptura.' [4] *μέλαν γραφικόν.* Cf. Diosc. v. 182, *μέλαν ᾧ γράφομεν.* [5] Bart. p. 23, '*Gramen* est nomen cujuslibet herbæ, tamen specialiter accipitur in medicina pro quadam herba cujus radix usualiter ponitur in oximelle et in multis aliis, an^ce^. quikes.' [6] Gerarde, p. 24, 'in English, Couch-grasse, Quitch-grasse and Dogs-grasse.' Compare the colloquial names Squitch, Scutch, Twitch, and Wicks. [7] App. '*Gelena vel cucurbita Alexandrina*, i. colocynthis.' ib. '*Gilella vel gilea*, i. colocynthis.' Cf. Cass. Felix (ed. Rose), p. 237, sub gelela: where the forms *gelda, gelona, gelela, gella, gilea, galalai* are quoted, and reference made to the Spanish *jalea.* To which add *genelea*, Matth. Silv. c. cclxxxi. [8] The description seems to recall Broom-rape (Orobanche) which Gerarde, p. 1312, classes with Genista. [9] Bart. p. 22, '*Genesta, genestula* idem, i. mirica, reubis agrestis idem.' [10] E. P. N. p. 18, '*Genista*, brom.' [11] Bart. p. 22, '*Geniculata*, poligonia idem.' The plant meant is apparently Polygonum aviculare: see ante, Centinodium. Sim. Jan. '*Geniculata*, centinodia, poligonia, proserpinata, sanguinaria, virga pastoris idem.' [12] Renzi, Coll. Salernit. iii. 293, '*Ge creticum* id est terra quæ affertur de Creta. *Ge samia* id est terra quæ affertur de Samos insula.' [13] Matth. Silv. c. cclxxxi, '*Gema*, i. parva: et gemma est quedam confectio: et interpretatur experta.' Cod. Ashm. 1470 (Bodl.), '*Gemma* confectio quædam et interpretatur expertum.'

Gelatinia[1] est piscium siue carnium quedam muscillago coagulata que nascitur de illis post alexaconnum seruantur infrigidata in aceto.

Geminale[2] **oleum**, enutrida[3] idem.

Gerabotonum[4] quod multi peristerion[5] aut uerbenam dicunt. g^e^. ueruayne[6], a^e^. flegheuurt.

Geranion[7] siue oxifollon uel ut Latini pneumonia cicutaria. Herba est folia habens similia ammionu, diuisa et oblonga, radix est ei rotunda et dulcis.

Gersa[8] est quoddam album quod fit de radicibus brionie et cucurbite agrestis. Gersa sic fit, radix iari uel draguntie conteruntur et succus exprimitur et aqua apposita iterum residere permittatur et sic ter uel quater fit, tandem limosum quod remanet desiccatur ad solem et dicitur gersa. Eius usus est ad facies dealbandas.

Germandrea maior, camepitheos[9], quercula maior idem.

Germandrea minor, camedreos[10], quercula minor idem.

[**Genicularis**[11], respice in lichitis.

Genesta[12], mirica idem.

Glio, respice in sordicies[13].

---

3. quand post elixationem. 7. uerueyne. 8. fleghuert. 10. cicutariam. 11. annuoun. 16. iari et. 18. apposita dimittitur residere et quod liquidius supernatat abicitur et alia aqua apposita et iterum residere permittatur. 22. uisus. 24. camephitees.

---

[1] Matth. Silv. c. cclxxx, '*Geltina piscium* est quando pisces coquuntur in aceto et postea congelatur acetum cum quo coquuntur, et eodem modo fit cum carnibus.' Cod. Ashmole, 1470, '*Gelantina* piscium sive carnium est quedam muscillago coagulata que nascitur de illis quando post elixationem servantur infrigidati.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 293, '*Gelatina* est piscium sive carnium quædam mucilago coagulata quæ nascitur de illis quando post alixationem servantur infrigidata in aceto.' Cf. the French *gélatine* and *galantine*, both of which are referred to *gelatus:* see Brachet, Etym. French Dict. [2] Sim. Jan. '*Gremiale oleum* et expensarum et onfancinum idem et est quod fit ex olivis immaturis que colliguntur in gremio caduce ante alias.' [3] See ante, Emitrida. Cf. Diosc. i. 29, *ἔλαιον . . . ἄριστον τὸ ὠμοτριβές, ὃ καὶ ὀμφάκινον καλεῖται.* Enutrida may possibly represent *ὠμοτριβές.* [4] *ἱεροβοτάνη* or *ἱερὰ βοτάνη* Diosc. iv. 61. E. P. N. p. 14. '*Gerobotana vel verbena vel sagmen*, biscop-wyrtil.' Sim. Jan. '*Gerobotanum* est dictum sacra herba.' Matth. Silv. c. cclxxxv, '*Gerebotanum, Ierebotanum* vel peristeron gre. . . . latine vero berbena vel sacra herba.' [5] *περιστερεών*, Diosc. iv. 61. [6] Fr. *verveine*, Eng. *vervain.* [7] Diosc. iii. 121, *καὶ ἕτερον γεράνιον, οἱ δὲ ὀξύφυλλον . . . Ῥωμαῖοι πολυμενία, οἱ δὲ κικοτρία:* and *τὸ μὲν φύλλον ἔχει ὅμοιον ἀνεμώνῃ, ἐσχισμένον, μακρότερον, ῥίζαν δὲ ὑποστρόγγυλον, γλυκεῖαν.* [8] Bart. p. 22, '*Gersa* est quoddam album quod fit de radice brioniæ, cucumeris agrestis et similium.' [9] *χαμαίπιτυς*, Diosc. iii. 165. Bart. p. 22, '*Germandrea major*, quercula major, camepiteos idem sunt.' [10] *χαμαίδρυς*, Diosc. iii. 102. Bart. p. 22, '*Germandrea* minor, quercula minor, camedreos idem sunt.' [11] Diosc. iii. 104, *λυχνὶς στεφανωματικὴ . . . Ῥωμαῖοι γενικουλάρις, οἱ δὲ βαλλάρια.* Matth. Silv. c. cclxxxiii, '*Genicularis*, i. linchitis. Dia.' [12] Genista, myrica. *μυρίκη*, Diosc. i. 116. [13] *γλοιός*, perhaps the same as *ῥύπος βαλανείων*, Diosc. i. 34. Sim. Jan. '*Glio* secundum Dya. est sordities balnei.'

Glaucus, respice in glaucium.

Grana paradisi[1], i. mellegete idem, secundum Thedericum in fractura cerebri.

Gluten romanum[2], mastix, } secundum
Gluten alliotinum[3], i. terebentina, } Serapion.

Gigarus[4], respice in iarus.

Gingelide[5], respice in lauriola.

Gingion[6], respice in lepidum.

Guriaga[7], persicaria idem.

Gliconium, glutinum, respice in sarcoas[8].]

Genciana[9] herba est allogallica, in campis et in montibus nascens. [Respice in basilicus, centaurea maior. i.]

Gicenum commune[10] refrigerantes habet uirtutes [et] ut chimolea[11] illitum medetur.

Gira solis[12], pendactilis[13], custos orti idem[14]. [Respice in palma Christi et in pendactilis.]

Gnicus[15], crocus ortensis uel orientalis[16] idem.

Gith[17], agrimulatum[18], melancium idem[19]. Gith unum[20] habet stip-

27. acrimulatum vel agrimulatum mellantium.

[1] Gerarde, p. 1542, 'The first and largest sort are called of some *Mileguetta* and *Milegetta*, in English, Grains and Grains of Paradice.' Parkinson, Theat. Bot. p. 1577, 'Some supposing the *Melegueta* or *grana Paradisi* which we call usually Graines or Ginney Graines to be the *Grecians Cardamomum*.' [2] Gerarde, p. 1432, 'the Rosin is called . . . in shops *mastix*.' Cf. *ῥητίνη σχινίνη*, Diosc. i. 90. Matth. Silv. c. dxlii, 'Gal. 7. sim. phar. cap. de mastice alba. et est illa que dicitur glucten romanum.' ib. c. ccxcviii, 'sed sciendum quod quando ponitur glucten absque determinatione debet intelligi mastix.' [3] Sim. Jan. '*Gluten alliotin*, i. terebentina.' See ante, Albocyn. [4] Gerarde, p. 834, 'The common cuckow-pint is called in Latine, *arum* . . . in Italian, *Gigora*.' [5] Perhaps a corruption of *Angelica*. [6] Diosc. ii. 205, *λεπίδιον ὃ ἔνιοι γιγγίδιον καλοῦσι*. [7] Apparently formed from its French name. Gerarde, p. 447, 'in French *Curage* or *Culrage*: in English, Water-pepper, Culrage, and Arsesmart.' [8] *σαρκοκόλλα*, Diosc. iii. 89. [9] Diosc. iii. 3, *γεντιανή, οἱ δὲ κενταύρειος ῥίζα, οἱ δὲ ἀλόη γαλλικὴ . . . γεννᾶται δὲ ἐν ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις καὶ συσκίοις τόποις καὶ ἐνύδροις*. Bart. p. 22, '*Gentiana*, baldemoyne, careswete idem.' App. '*Gentiana*, i. anaglaica, uel comitialis.' See ante, Allogallica. [10] Sim. Jan. '*Gicenon*, grece lutum commune, latini cenum dicunt.' Matth. Silv. c. cclxxxix, '*Giceron, Gicion*, grece i. lutum, cenum. Giceon. Diasco.' Perhaps *γῆ κοινή* i.e. communis, or *cenum commune*. [11] *κιμωλία*, Diosc. v. 175. [12] From the Italian *girasole*. [13] *πενταδάκτυλος*. [14] See ante, sub Custos Orti. [15] *κνίκος*, Diosc. iv. 187. Sim. Jan. '*Gnicus* est crocus ortulanus qui cincum apud Dya. vocatur.' [16] See ante, Croci. [17] Bart. p. 22, '*Gith* est nomen equivocum s. ad ciminum Ethiopicum et ad nigellam.' For *κύμινον αἰθιοπικόν*, see Diosc. iii. 61, and for *μελάνθιον* (nigella), Diosc. iii. 83. [18] This word is extremely puzzling. See ante, Acrimulatum vel agrimulatum, and Ciminum Ethiopicum. App. '*Aginilac, vel melanthium*, i. git.' Matth. Silv. c. ccxcv, '*Git*, agrimolatum vel melanchium.' It may be some corruption of *ἄμμι*, Diosc. iii. 83, or of *μήκωνα ἄγριον καλοῦσι μέλανα*, Diosc. iii. 83. [19] *μελάνθιον*, Diosc. iii. 83. [20] See ante, sub Acrimulatum, 'uiridem habet stipitem aliquantulum grossum, foliis circumdatum, in extremitate divisum et flores albos.'

item aliquantulum grossum, multis foliis circumdatum, [et] in extremitate diuisiones et flores albos. [Respice in ciminum Ethiopicum.]

Glicoricia[1], [glicoma], glicericia, glicia, succoricia, liquiricia[2] idem. Gallice lagarice[3], anglice licorys[4].

Glicoriza[5] aut squicia[6] aut adipsa[7] nascitur in Capadocia aut in Ponto[8], frutex est; habet uirgas longas duorum cubitorum, radices sunt illi buxei coloris et longe sicut genciane, constructe et dulces.

Gliconium[9], pulegium regale idem.

Glicida[10], pionya idem. Et **glicida** proprium est nomen cuiusdam confectionis et interpretatur dulce per contrarium.

Glis[11], animal [est], **glis** terra tenax, **glis** lappa uocatur.

[**Glicostoma**[12] interpretatur dolor stomachi.]

Gipsus[13], plastrum, terra glutinosa idem, cuius quedam species est lucida et hoc dicitur specula-[ris].

Gipsa terreos[14], i. terrea astiata,

---

2. floribus. 6. Glicorize. 8. ragarice. licoriz. 11. habens uirgans. 14. constricte. 15. Galiconium. 16. pyonia. 17. nomen est. 24. Gippus. 28. terrees i. terra astrata.

---

[1] Bart. p. 23, '*Glicoricia*, i. liquoricia.' Diosc. iii. 5, *γλυκυῤῥίζη . . . οἱ δὲ γλυκήρατον . . . οἱ δὲ σκύθιον, οἱ δὲ ἄδιψον.* [2] Gerarde, p. 1302, 'The apothecaries call it by a corrupt word *Liquiritia;* the Italians *Regalitia;* . . . in French, *Rigolisse, Raigalisse,* and *Reglisse* . . . Pliny calls it *Scythica herba:* it is named *Scythice,* of the country *Scythia,* where it groweth.' [3] The French *réglisse.* [4] Liquorice. [5] Diosc. iii. 5, *γλυκυῤῥίζη . . . οἱ δὲ σκύθιον, οἱ δὲ ἄδιψον . . . ἔστι δὲ θαμνίσκος, ῥάβδους ἔχων διπήχεις . . . ῥίζαι μακραί, πυξοειδεῖς ὡς γεντιανῆς, ὑπόστρυφνοι, γλυκεῖαι.* [6] *σκύθιον,* ib. [7] *ἄδιψον,* ib. [8] These words occur in the Latin translation of Dioscorides given by Sprengel, but not in the Greek text. [9] *γλήχων . . . Ῥωμαῖοι πολεῖουμ,* Diosc. iii. 30. Bart. p. 22, '*Glicon, Gliconum* idem sunt, i. pulegium regale:' i.e. pennyroyal, which is doubtless a corruption of *Puliol royall,* as it is called by Gerarde, p. 672. App. '*Glyconium,* i. pulegium.' [10] *γλυκυσίδη,* Diosc. iii. 147. Sim. Jan. '*Glicidis et gliciscidis* est peonia. Theo. Prisc.' Bart. p. 23, '*Glicida,* i. pionia.' [11] This line, which occurs also in Bart. p. 22, and is quoted so frequently with others indicative of the gender and declination of the several words, may be traced to the Synonyms of John de Garlandia (about 1040), and possibly further. [12] Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Glipostoma,* i. dulce stomacho.' *γλυκυστόμαχος.* [13] Bart. p. 22, '*Gipsus plastrum,* terra glutinosa cujus quædam species est lucida, et hoc dicitur specular.' *γύψος,* Diosc. v. 133. Matth. Silv. c. ccxciii, 'et dicitur speculum.' [14] Sim. Jan. '*Gisastereos* est dictum stella terre uel lutum stelle.' ib. sub Gisania, 'aster platodes est dictum stella lata vel plana g. talk vocatur aut gisastereos i. terra astrea.' Matth. Silv. c. cclxxxviii, '*Gessasterios* id est gessamia.' ib. c. ccxciii, '*Gisasteras Gisasteros,* i. creta argenti, et est gessamia: stella terra, lutum stelle.' ib. c. cclxxxvii, '*Gesaffeb, gerestreos,* i. terra arastra, et interpretatur rubea, et est bolus armenus.' App. '*Gifarestenos, vel bulbus* i. i. cera rubea, quæ in armenia reperitur.'

i. rubeus bolus armenicus[1] idem.

Gipsum[2] genus est lapidis nitro similis, fluxum sanguinis et sudorem a[b]stinet.

Gisanna[3] alba ualde est eligenda et leuis, fluxum mulieris fringit.

Geserichnias[4] est alia alba, [alia] cinerea, leuis et mollis.

Gischia[5] gleba est alba et lata et non ualde candida, efficaciter stringit cutem pingat et extendit et splendidam facit.

Gisampelitus[6] genus est crete uel terre nigri coloris ut aspaltum.

Gys ex hirundinum nidis[7] constructiue est uirtutis.

Gis melia[8] est colore spodii cinereo, dura gustu animosa atque siccans linguam.

Gis qua pictores utuntur[9] sumitur ex uitarum caminis uel fornacibus.

Giter[10] herba est que in segetibus crescit habens semen nigrum et minutum, suaui menstrua et uentos prouocat.

Gruncus[11], bruncus, cuscute, rasta lini, podagra lini idem.

Golena[12] id est origagonum.

Gyndium, coconidium[13] idem.

Gummi Arabicus est arbor *que* in Arabia inuenitur, cuius triplex est maneries s. album, quod melius est, citrinum, et subrufum.

---

6. Gimasia. 7. stringit. 8. Gyserichirias. 9. cinerea sed probabilior accipitur cinerea. 12. purgat. 14. Gaampelitus. 16. hyrundinum. constrictiue. 18. Gys melea. 22. uitrariorum. formacibus. 26. menstrua et urinam prouocat. 27. Gruncus &c. after Golena. 29. Golena i. organum. an. cherchewert. 30. Gindium. 34. cytrinum.

---

[1] See ante, Bolus Armenicus. [2] Diosc. v. 133, *γύψος δύναμιν ἔχει στυπτικήν, ἐμπλαστικήν· αἱμορῥαγίας τὲ καὶ ἱδρώτων ἐφεκτικήν.* [3] *γῆ σαμία.* Cf. Diosc. v. 171, *τῆς δὲ σαμίας γῆς τὴν ἄγαν λευκὴν προκριτέον καὶ ἐλαφρὰν . . . ἵστησι δὲ αἵματος ἀναγωγὴν καὶ ῥοικαῖς δίδοται γυναιξί.* [4] Diosc. v. 170, *τῆς ἐρετριάδος γῆς ἡ μέν ἐστι λευκὴ ἐπιτεταμένως, ἡ δὲ σποδοειδής.* [5] *γῆ χία.* Diosc. v. 173, *πλακώδης δέ ἐστι καὶ λεπτὴ* (vulgo *λευκή*) . . . *τετανὸν δὲ καὶ στίλβον, ἔτι δὲ εὔχρουν τὸ πρόσωπον καὶ ὅλον τὸ σῶμα ἀποτελεῖ.* [6] Diosc. v. 180, *τῆς δὲ ἀμπελίτιδος γῆς . . . τὴν μέλαιναν προκριτέον.* Sim. Jan. '*Gisampelitis* g. Dya. est genus crete vel terre nigri coloris ut aspaltum.' [7] Matth. Silv. c. ccxcii, '*Gu vel gi*, i. terra nidi hirundinis quæ secundum Diosc. est constrictive virtutis: medetur denique vitia tumentium faucium et globosas adunationes pelliculi sive mammarum siccando.' [8] Diosc. v. 179, *ἡ δὲ μηλία τὴν μὲν χροὰν καὶ αὐτή ἐστιν ἐμφερὴς ἐρετριάδι τῇ σποδοειδεῖ . . . ἀναξηραίνει δὲ καὶ τὴν γλῶσσαν πραέως.* [9] Diosc. v. 181, *ἀσβόλη ᾗ οἱ ζωγράφοι χρῶνται λαμβάνεται μὲν ἐκ τῶν ὑελουργείων.* [10] Sim. Jan. '*Git* et nigella ejusdem generis sunt, differunt parum in forma et virtute, multum in odore. Dya. diversa facit capi. giter inquit herba est que in segetibus crescit habens semen nigrum et amarum et odore suavi, &c.' Diosc. iii. 83, *μελάνθιον . . . σπέρμα μέλαν, δριμύ, εὐῶδες . . . ἔμμηνα καὶ οὖρα καὶ γάλα ἄγει.* [11] Sim. Jan. '*Groncus lini*, podagra lini, cuscuta idem,' which seems to suggest *βρόχος*. Matth. Silv. c. ccc, '*Grungus lini*, cuscute, podagra lini.' See ante, sub Bruncus and Cuscute. [12] Possibly a corruption of *κονίλη*, Diosc. iii. 29. See ante, Colena. Gerarde (Supplement or Appendix unto the Generall Table), gives '*Churchwort*, Pennyroyall.' [13] App. '*Cocognidium*, id est se. laureolæ.' See ante, Coconidium.

Hilon uel [h]**yalon**[1], uitrum idem. Inde **epialafe**[2] ab epi quod est supra, quia uitreus humor in exterioribus corporis partibus est in hac. Inde etiam dicitur **fiala**[3], h. mutata in f. et **hialoide**[4] i. uetreum flegma.

Herba Sancti Johannis[5], ypericon[6], scopa regea[7], triscalamus, herba perforata[8], fuga demonum[9] idem. g^e^. herbe Johan[10]; anglice, Seynt Jones uurt[11].

Herba Christofori[12] est arnoglosse similis sed minora habet folia et albiora, florem habet croceum et durum.

Herba Sancti Petri[13], herba paralesis[14] idem, plures habet flores. g^e^. maierole[15] [uel bonele[16]], anglice cousloppe[17].

---

2. epy. 6. hyaloyde. uitreum. 11. herbe Ion. Saint. 13. similis est arnoglosse. 17. paralisis. 20. coussloppe.

---

[1] ὕαλος. [2] A corruption of *Epiala febris* (ἠπίαλος πύρετος), which is falsely derived from ὕαλος. Bart. p. 19, '*Epiala feb*[*ris*], est in qua vitreus humor in exterioribus partibus corporis est.' Matth. Silv. c. ccclxvi, '*Hyalon, Hyalen*, i. vitrum: inde empiala febris ab epi &c. . . . unde dicitur epiale humor mutatus in flegma, et hialodo vitreum flegma.' [3] φιάλη. [4] ὑαλοειδής. [5] Bart. p. 23, '*Herba Sancti Johannis, Herba perforata* idem, i. ypericon.' [6] Diosc. iii. 161, ὑπερικόν, οἱ δὲ ἀνδρόσαιμον, οἱ δὲ κόριον, οἱ δὲ χαμαιπίτυν. [7] Bart. p. 38, '*Scopa regia*, i. herba Sti. Johannis secundum quosdam.' App. '*Epiricum*, i. scopa regia.' ib. '*Hypericon*, scopa regia idem est.' [8] So called from the many minute punctures in the leaves. Gerarde, p. 541, 'in Latine *Hypericum*, in shops *Perforata*, of divers *Fuga dæmonum* . . . in French *Mille Pertuys*, in English S. John's wort, or S. John's grasse.' Fuchs, Hist. Stirp. p. 909, 'Vulgus herbariorum Perforatam vocat quod folia soli objecta innumeris foraminibus scatere, et omni ex parte punctis quibusdam pertundi videantur.' [9] Bart. p. 22, '*Fuga demonum*, herba Sancti Johannis.' Cf. It. *caccia diavoli*. Fuchs, H. S. p. 909, 'Fugam dæmonum aliqui quod superstitione quadam inducti fugare posse dæmones crediderint appellaverunt.' [10] *Herbe de S. Jean*, Cotgrave. [11] St. John's wort. [12] Bart. p. 44, '*Xpofora sive herba Xpofori* folia habet rotunda aliquantulum ut pisa.' [13] Bart. p. 23 '*Herba Sancti Petri*, primula veris idem.' ib. p. 35, '*Primula veris* herba St. Petri idem, solsequium idem, alia est ab herba paralisi:' the variation being caused by the fact that *primula veris* is applied to the *daisy* as well as to the *cowslip*. Gerarde, p. 782, 'The greater sort, called for the most part Oxlips or Paigles, are named of divers *Herba S. Petri*.' Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba Sancti Petri*, l. empetrum, id est paralesis, primula veris.' [14] Gerarde, p. 782, 'They are commonly called *Primula veris* . . . they are also named *Arthritica*, and *Herbæ paralisis*, for they are thought to be good against the paines of the joints and sinues.' Bart. p. 23, '*Herba paralisis*, i. couslop, alia est a primula veris.' [15] See ante, Consolida media, where the French name is *blauerole*. [16] This name too seems to be appropriated to the daisy; see ante, Consolida minor, which is glossed *waysegle* (dayeseghe), *uel bonwort uel brosewort*. [17] Bart. p. 23, '*Herba paralisis*, i. couslop.' E. P. N. p. 60, *Hoc ligustrum*, a cowslowpe.' ib. p. 63, '*Hoc ligustrum*, a cowyslepe.'

Herba Sancti Pauli [1], fartellus idem, similis est artemesie nostre sed minora habet folia.

Herba Sancti Pauli [2], spergula idem, similis est persillio nisi quod habet folia albiora et est amara, et dicitur persillium insipidum [alio nomine.]

Herba fortis [3], abscint[h]ium idem. gallice aloyne, a^e^. wermode.

Herba catholica [4], allipiados idem, [respice ibi].

[**Hasta regia** [5], respice in rasta regia et in nepta.

Herba uenti [6], uicetoxicon [7], consolida minor [8] idem, secundum Thed. capitulo de antrace.

Herba pulicum est idem quod eupatorium secundum quosdam, ut recitat J. Mesue in medicinis laxatiuis, capitulo de eupatorio.

Herba scelerata [9], i. apium risus, respice ibi. Et uocatur herba mirtilana siue brutacea [10].

Herba paralesis [11], respice in herba Petri.

Hilla [12], respice in mescara.

Herba cancri [13], respice in centum galli.

Herba benedicta [14], respice in cicuta.

---

1. sarcellus. 2. archemesie. 4. alio modo Herba Sancti Pauli. 9. Herba fortis *after* Herba catholica. 10. weremod.

---

[1] Sim. Jan. '*Herba Sti. Pauli* in antidotario universali in quodam unguento ad plagas.' [2] Matth. Silv. c. clxiii, '*Aspergula*, spargula, sic vocatur, a quibusdam rubea minor.' See post, Spergula minor. This may be the plant described by Gerarde, p. 1125, 'called *Saginæ spergula* or Spurry, which is sown in Brabant, Holland, and Flanders, of purpose to fatten cattel and to cause them to give much milke.' *Persillium* may be for *psyllium*. [3] Bart. p. 23, '*Herba fortis*, i. absinthium.' See ante, Absinthium. [4] Sim. Jan. '*Herba catholica* vocatur a quibusdam laureola.' Matth. Silv. c. cccl, '*Herba catholica*, id est mezereon, vel alimpiados, laureola.' Bart. p. 23, '*Herba catholica*, i. laureola.' See ante, Allipiados. [5] Bart. p. 23, '*Hastula regia*, i. woderove.' ib. p. 12, '*Astula regia*, woderove idem.' ib. p. 24, '*Herba muscata*, i. hastula regia, woderove.' See ante, Asta regia. Gerarde, pp. 94, 96, gives *hastula regia* as one of the names of *asphodel*, and it certainly would seem to be more applicable to it than to *woodruff*. Perhaps some manuscript confusion may have arisen between the words *asphodelus, asperula*, and *astula*. In this gloss it seems also to be identified with *nepeta*, or *cat-mint*. [6] Matth. Silv. c. ccccliii, '*Herba venti major*, scatumcellum, id est paritaria (which must here mean not *pellitory*, but *wall penny-wort*, or *Cotyledon Umbilicus*), sed *herba venti minor* est consolida minor.' Bart. p. 24, '*Herba venti*, i. scabiosa secundum quosdam.' ib. p. 43, '*Venti minor*, i. consolida minor.' [7] Bart. p. 43, '*Vicetoxicon* herba est que valet contra toxicum.' [8] See ante. [9] Sim. Jan. '*Herba scelerata*, supra in botrachium.' Bart. p. 34, '*Herba scelerata*, i. apium risus.' [10] See ante, Botrachion. [11] Herba paralysis. [12] That is *sausages*. [13] Sim. Jan. '*Herba cancri*, supra in crispula.' See ante, Centrum galli. [14] This term is also applied to *avens*, which is called *Herb Bennet*. Matth. Silv. c. cccl, '*Herba benedicta* quid est lege fu, vel gariofilata.'

Herba mortifera, i. cicuta nigra.

Herba yue[1], respice in cornu ceruinum.

Herba scripta[2], respice in lingua ceruina.

Hermico communis[3], respice in miconium.

Herba muralis[4], paritaria idem.

Hynnula campana[5]], semperuiua idem. gall. jubarbe[6], a^e^. syngrene[6].

Herba muscata[7] maior et minor.

Herba cerui[8], scolopendria[9], lingua ceruina idem. g^e^. cerflange, a^e^. [hertestonge].

Herba luminaria[10], flos[s]mus[11], tapsus barbatus [maior], filtrum idem. anglice cattestail uel feldwort. [Respice in flosmus.]

Herba pigmentaria[12], melissa idem, [respice ibi.]

Herba policaria[13] maior et minor fetet, ualet contra epilenciam.

Herba fullonis[14], borich idem. Respice in borax.

Herba occasionis, similis est rubie minoris. Quidam dicunt quod illa sit. Flores habet croceos minutos in stipite et inter singulos ordines foliorum habet spacium trium digitorum in stipite.

Herba hircina[15], i. tetrahit, fetet ut hircus et est similis matris silue, foliis utimur. anglice swan[n]estonge.

Herba ereclea, peruinca idem. gall. et a^e^. peruenke[16].

---

10. synegrene. 13. cerlaunge. 17. feldwert. 19. melilla. 25. rubee. 29. digitorum trium. 30. stipitem. *Add* Herba rofaginis, ypoquistidos idem. 31. hircyna. 35. erachea. 36. paruenke.

---

[1] Bart. p. 17, '*Cornu cervi*, i. herbive.' See ante, Cornu servinum. [2] Sim. Jan. '*Herba scripta*, infra in scolopendria.' Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba scripta*, i. lingua cervina, scolopandria.' The name no doubt is due to the marks on the back of the leaves. [3] See post, Miconium. The reading may perhaps be *hæc mico-conis. μηκώνιον.* [4] Pellitory of the Wall. Gerarde, p. 331, 'it is commonly called *Parietaria*, or by a corrupt word *Paritaria*, because it groweth neere to walls, and for the same cause it is named of divers *Muralis*.' [5] Enula campana; see ante, Elena campana. The gloss has apparently got out of its right place: perhaps it was intended to explain *Esula*. [6] See ante, Ayzon. [7] Bart. p. 24, '*Herba muscata*, i. hastula regia, woderove.' [8] Gerarde, p. 1139, 'in shops *Lingua Cervina*, and falsly *Scolopendria* . . . in French *Langue de cerf*, in English *Hart's tongue*.' [9] Diosc. iii. 141, σκολοπένδριον . . . φύλλα ἔχει σκολοπένδρᾳ τῷ θηρίῳ ὅμοια (i.e. the milliped). [10] Bart. p. 23, '*Herba luminaria*, tapsus barbastus idem.' [11] φλόμος, Diosc. iv. 102. See ante, Flosmus. [12] Bart. p. 23, '*Herba pigmentaria*, melissa idem.' [13] Pulicaris. App. '*Psylion*, i. policaria.' See post, Persillium. Gerarde, p. 587, 'Fleawort is called in Greek ψύλλιον; in Latine *Pulicaria* and *Herba Pulicaris* . . . . not because it killeth fleas, but because the seeds are like fleas.' [14] Sim. Jan. '*Herba fullonis*, supra in borit.' Bart. p. 23, '*Herba fullonis*, borith idem.' App. '*Saponaria*, burit, herba fullonis idem est.' [15] Bart. p. 24, '*Herba judaica*, tetrahit idem.' ib. p. 42, '*Tetrahit*, herba judaica est, rubea minor.' App. '*Hyrcina*, id est retrahit, fœtet ut hircus.' Gerarde, p. 689, 'There is a kinde of Bawme called *Herba Judaica*, which *Lobel* calls *Tetrahit*.' [16] E. P. N. p. 63, '*Hec pervica*, a perwynke.'

Herba sanguinaria[1], bursa pastoris idem. g^e^. crisbone, a^e^. purs[e]-uu[o]rt.

Herba Walteri habet stipitem rectum aliquantulum et diuisionem foliorum per gradus diuisam [?], redolet ut muscum. gall. muge de boys[2].

Herba Roberti[3] similis [similis est] aquilarie[4], fetet et habet stipitem tortum et rubeum et geniculatum et flores et spinas ad modum acus muscate minoris[5], et ualet contra cancrum et fistulam.

Herba acetosa, ascedula[6] idem. g^e^. sorele[7], anglice sourdok[8].

Herba pedicularis, staphisagria[9] idem, interficit pediculos.

Herba meretricum, meretricaria idem, habet radicem rubeum, flores et folia similia lingue hircine.

Herbum[10] siue, ut alii dicunt, **orobum**[11] nascitur ut lenticula, *seritur etiam, cuius* aliud est pallidum, aliud subrufum, et aliud album, uires habet acres et diureticas ualde. [Et] herbum elixum et datum boues pinguescere facit[12].

Herpillum[13], serpillum, [timbra[14] idem,] pulegium montanum, g^e^. serfoil, a^e^. brothuurt[15].

---

2. tresbone. 15. surele. sourdokke. 19. et flores. 20. consimilia. 21. orobum dicunt. 29. montanum idem. 30. brotheruurt.

---

[1] Bart. p. 38, '*Sanguinaria*, bursa pastoris idem.' The plant referred to is Shepherd's Purse (Capsella Bursa Pastoris): but *Sanguinaria* is more properly applied to knot-grass (Polygonum aviculare). E. P. N. p. 32, '*Pilogonus et sanguinaria*, ðæt is unfortredde.' [2] E. P. N. p. 46, '*Hastula regia*, muge de bois, wuderove.' See ante, Asta regia. With regard to woodruff there seems to be some difficulty. It is hard to see how it came to be called *Hastula regia*. Perhaps the confusion may be due to the fact that the French *Muguet* was applied both to *woodruff* and the *Lily of the Valley* (Gerarde, p. 386). Both are scented, but only the latter could be appropriately called *Hastula regia*. In that case the reason of the name would probably be found in the shape of the leaf: cf. the name *gar-lic* (A. S. *gar*, a spear). The name *woodruff* is probably a translation of *Asperula* (the little rough one): at any rate, the name *woodrowell* (Gerarde, p. 1126), suggesting Fr. *rouelle*, is very much later than the name *wuderofe* (E. P. N. p. 12), which occurs in a vocabulary of the tenth century. Nemnich gives as the Dutch name for Woodruff, *Welriekend Ruuwkruid*: and as *ruuw* is the word for *rough*, the inference is that the Dutch *Ruuwkruid* and the English *woodruff* derive their name from the roughness of the plant. *Herba Walteri* seems to recall the German name *Wald-meister*. [3] Herb Robert. Gerarde, p. 939, 'it is called in High Dutch *Ruprecht's kraut* . . . and thereupon it is named in Latine . . . *Roberti herba*.' [4] See ante, Aquilaria. [5] See ante, Acus Muscata. [6] Acedula. E. P. N. p. 24, '*Accitulium*, jaces-sure.' [7] Cotgrave, '*Surelle*, sorrell.' [8] Sour-dock. [9] σταφὶς ἀγρία, Diosc. iv. 153. [10] Ervum. [11] ὄροβος, Diosc. ii. 131. [12] Diosc. ii. 131, βοῦς δὲ λιπαίνει εἰ βρωθείη (vulgo λιπαίνει ἐφθὸς παρατιθέμενος). [13] ἕρπυλλος, Diosc iii. 40. [14] θύμβρα, Diosc. iii. 39. [15] E. P. N. p. 42, '*Pollegia*, broðer-wyrt, hæl-wyrt, dweorges drostle.' Gerarde, Supplement, '*Brotherwort* Puliol Mountain.'

Herpentaria, serpentaria[1], colubrina, dragancia[2] idem. gall. et angl. dragance[3].

Hermodactilis[4], centum capita idem. [Respice in bisala et in ziringa.]

Hemecocalles[5], cathalepton, uel bullus ematicus, folia habet et hastam simile[m] lilio in initio, cum seperit se aperire, flores lilii sundere solet iii uel iiii, sed postquam floruerit uiridem facit colorem, bonum et odoratum.

Hircina[6], hyposita, hipoas uel hiporis[7], cauda equina, cauda caballina idem. Herba aspera est, qua solent polliri pectines et archus et ciphi. anglice, schafwort[8].

Hyerob[9] herba est porrecta uirgultis ultra cubitum cum geniculosis foliis per interualla distantibus, tanquam quercus incisis et subalbidis.

Hipporis[10] aut anabis nascitur in locis humidis et mont[u]osis, hastas habet rufas et asperas et nodosas, folia sunt acuta tenera et iuncto similia. [Respice in hyrcina.]

Hynos[11] uel **hymom** uinum, inde **hyonomella**[12], i. confectio uini et mellis.

---

2. draguntena. 4. Hermodactilis *before* Herpentaria. 9. ceperit. 10. ostendere solet. 14. yposata, hypoas uel hyporis. 16. solet. 17. arcus. 18. scherwrt. 28. hymon uinum idem inde hyonemella.

---

[1] Bart. p. 39, '*Serpentaria*, dragantea, cocodrilla, columbrina idem.' [2] See ante, Draguncea. [3] Dragons, Gerarde, p. 832. [4] Gerarde, p. 161, 'the true Hermodactill of the shops, which probably by all is adjudged to this tribe (meadow-saffron) though none can certainly say what floures or leaves it beares: the Roots are onely brought to us, and from what place I cannot tell: yet I conjecture from some part of Syria or the adjacent countries.' E. P. N. p. 17, '*Hermodactyla*, crawan-leac.' ib. p. 37, '*Hermodoctula, uel tidolosa*, crawan-leac.' [5] Diosc. iii. 127, *ἡμεροκαλλίς, οἱ δὲ ἡμεροκατάλλακτος, . . . οἱ δὲ βολβὸς ὁ αἱματικός, φύλλα ἔχει καὶ καυλὸν ὅμοια κρίνῳ· ἄνθη δὲ ἐν αὐτῷ καθ' ἑκάστην ἀπόφυσιν γ' ἢ δ' τὴν σχίσιν τῷ κρίνῳ ἐοικότα ὅταν ἄρξηται χαίνειν, τὴν δὲ χρόαν ἰσχυρῶς ὠχράν* (var. *ἐνανθῆ*). Sim. Jan. 'Hemerocalles aut catalepton vel bulbus ematicus, Dya. folia habet, &c.' [6] Perhaps a corruption of *equina*, as *hyposita* almost certainly is of *equisetum*. [7] *ἵππουρις*, Diosc. iv. 46. App. '*Hiperois*, id est cauda caballina.' [8] Gerarde, p. 1116, 'in English, Horse-taile, Shave-grasse and in some places Joynts. Shave-grasse is not without cause named *Asprella*, of his ruggednesse, which is not unknowne to women who scoure their pewter and wodden things of the kitchen therewith.' Cf. MS. Sloane 282, '*Hironia uel yronea*, hiposita, cauda equina, cauda caballina ys a rowȝ herb wᵗ þe which men polisshen combes, bowes and cuppes.' [9] Sim. Jan. '*Hierob*, Dya. virga est porrecta virgultis ultra cubitum, &c.' [10] Sim. Jan. '*Hyporis*, g. aut anabasis, Dya. nascitur, &c.' Diosc. iv. 46, *ἵππουρις . . . οἱ δὲ ἀνάβασις . . . φύεται ἐν τόποις ἐφύδροις καὶ τάφροις, καυλία ἔχει κενά, ὑπέρυθρα, ὑποτραχέα, στερεά, γόνασι διειλημμένα . . . περὶ δὲ αὐτὰ σχοινώδη φύλλα πυκνά, λεπτά.* [11] *οἶνος*. Matth. Silv. c. ccclxvi, '*Hynon*, i. vinum, inde hynomel i. vini confectio.' [12] *οἰνόμελι*.

Hymiotida[1], saporifera idem.

Hypomelidos, quedam poma sorbis similia.

Hues maratrum[2], feniculus idem, g^e^. fenoyl[3], a^e^. fenkele.

[**Herba perforata**, respice in Herba Johannis.

Hipoas, respice in hircina.

Herba terrestris, pes pulli idem.

Herba calida, pes millui[4], catracta.

Herba bona ueneris, respice in columbelua[5].

Herba pullicaris uel **Herba pollicaris** } respice in percillium[6].

Herba nucaria, respice in spondilion.

Herba trutannorum[7], tapsia.

Herba judaica[8], respice in tetrahith.]

Iacea nigra[9], gall. mathfelonn[10], a^e^. Bulwed[11] uel hardhaw[12].

Iacea alba, scabiosa[13] id. g^e^. scabiose[14], a^e^. scabwort[15].

Iacinctus[16] herba est florem habens

---

1. soporifera. 2. Hypomellidos. 4. fenckele. 18. Mathefelonn. 19. hardhakke. 20. idem. scabiouse. 21. schabwrt.

---

[1] *ὑπνωτικά.* Sim. Jan. '*Ipnotica,* g. sunt quæ somnum uel soporem faciunt. Ga. ad Paternianum.' Matth. Silv. c. ccclxvi, '*Hyponotica, hypnotinca,* i. saporifica. Ga. in dinamidiis.' *ὑπνωτικῶς,* Galen, Lex. Hipp. p. 584. [2] *ὑὸς μάραθρον.* [3] Cotgrave, '*Fenoil, m. as fenouil,* fennell.' E. P. N. p. 44, '*Feniculum,* fanuil, fenecel.' [4] Pes milvi. See ante, Catrarca. [5] See ante, Columbaria. [6] *ψύλλιον.* [7] Bart. p. 41, '*Tapsia,* i. herba trutannorum, de qua trutanni (i.e. beggars) solent facies suas aspergere ut leprosis assimulentur, et postea cum succo maratri et aceto se lavant et tota deletur infectio. Tapsia enim inflat vultum terentis.' Gerarde, p. 1030, 'if a man do stand where the winde doth blow from the plant, the aire doth exulcerate and blister the face and every other bare or naked place that may be subject to his venomous blast and poisonous quality.' [8] Gerarde, p. 689. 'There is a kinde of Bawme called *Herba Judaica* which Lobel calls *Tetrahit.*' Bart. p. 24, '*Herba judaica,* tetrahit idem.' [9] Bart. p. 24, '*Jacia nigra,* matfelonn.' Gerarde, p. 729, 'it is called also *Materfillon* and *Matrefillen:* in English, Matfellon, Bulweed, and Knapweed.' [10] Compare the Welsh *Madfelen.* See Stow, Survey of the Cities of London and Westminster, fol. 1755, ii. 44, on the Church of St. Mary Matfelon. He relates that the murderer of a certain widow was set upon by the wives of the Parish who slew him out of hand: 'and for this fact it hath been said that Parish purchased that name of *Mary Matfelon.*' Strype, however, thinks it more probable that *Matfelon* is a word of Hebrew or Syriac extraction, 'signifying as much as *quæ nuper enixa est,*' and so fitly applied to St. Mary: and that the church was founded by some knight that had dwelt in the Holy Land and dedicated to St. Mary with the Babe in her arms, which in those Eastern countries was called *Matfelon.* [11] Bullweed, or perhaps Bullhead. [12] Hardhead is one of the popular names for Knapweed. Gerarde, Appendix, gives *Hardhow* as a synonym of *Marygolds.* [13] The scaly appearance of the under surface of the plant probably marked it out as a cure for cutaneous diseases. [14] Scabieuse. [15] Gerarde, p. 793, gives Scab-woort as a name of Elecampane. [16] Diosc. iv. 63, *ὑάκινθος φύλλα ἔχει ὅμοια βόλβῳ . . . κόμην ἐπικειμένην κυρτὴν ἄνθους πλήρη πορφυροειδοῦς, ῥίζαν καὶ αὐτὴν ἐμφερῆ βολβῷ, ἥτις σὺν οἴνῳ καταπλασθεῖσα λευκῷ ἐπὶ παιδῶν ἀνήβους τηρεῖν πεπίστευται.*

purpureum et radicem similem bullo, pueros a pubertate retinet.

Item **Jacintus** est quidam lapis.

Iarus[1], gigarus[2], barba aron, [alcon,][3] pes uituli[4], [respice in] saturion, rasga[5] idem. gallice iaruse, a°. cokkowespitte.

Iauri, flos eius uitis agrestis.

Iasir[6], i. seminis minuti.

Iancia, illafeos[7], lappa maior, lappa lappago, bardana[8], diaglitis idem, gallice, gletonere[9], anglice clote[10].

Ion[11], folia habet minora quam edera et nigriora in corio, hastam in medio in qua capitellum et flos odoratus et purpureus, nascitur in locis umbrosis et asperis.

[**Iuncus triangularis**, i. ciperus[12].]

Iusquiamus[13], caniculata[14], simphonica[15], cassilago[16], dens caballinus[17] idem. gall. henesbane[18] uel hennedewole[18]. Respice in caniculata.

Iimix[19], uacca iuuenis idem.

---

2. bulbo. 6. iarouse. 9. Iafir. 11. dyaglitis. 14. *Jovis barba*, themolus, sticados citrinum idem. minora habet. 23. an. hennebane uel henedewole. 26. Jimix *after* Juniperus.

---

[1] See ante, Barba Aaron. [2] Gigarus seems to have been produced out of Iarus, as Gerobotana out of Hierobotane (E. P. N. p. 14) and Gerarchia out of Hierarchia, and thus to betray an Italian origin. [3] See ante, Alcon. [4] From the shape of the leaf. Gerarde, p. 834, 'in shops *Iarus* and *Barba Aron*, of others *Pes Vituli*:—in Italian *Gigora*—in French *Pied d' veau*.' [5] Ante, '*Barba Aaron*, iarus, basga idem: angl. cokkowespitte.' [6] App. '*Iausir*. i. opopanacum.' Sim. Jan. '*Iausur*, ara. opoponax.' Matth. Silv. '*Iasir*, *Iasiri*, i. semen iunci.' [7] Bart. p. 25, '*Illafeos*, i. bardona sive lappa inversa quod idem est.' App. '*Ilafeos*, bardana, id est lappa inversa.' [8] Gerarde, p. 810, 'in shops *Bardana* and *Lappa major*; . . . in French *Glouteron*; in English, Greate Burre, Burre Docke, or Clot Burre.' [9] Cotgrave, '*Gleteron* as *Glatteron*, The Clote Burre.' [10] E. P. N. p. 46, '*Lappa*, bardane, clote.' ib. p. 37, '*Lappa*, clate oddе clyf-wyrt.' [11] Diosc. iv. 120, *ἴον πορφυροῦν φύλλον ἔχει μικρότερον κίσσου καὶ λεπτότερον, μελάντερον δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον καυλίον ἀπὸ τῆς ῥίζης ἐφ' οὗ ἀνθήλιον σφόδρα εὐῶδες πορφυροῦν· φύεται ἐν παλισκίοις καὶ τραχέσι τόποις.* [12] *κύπειρος*, Diosc. i. 4. Bart. p. 15, '*Ciperus*, junctus triangularis.' [13] *ὑοσκύαμος*, Diosc. iv. 69. App. '*Iusquiamus*, casilago, simphoriaca, verutaria (*marg.* verrucaria), canicularis idem est.' [14] See ante, Caniculata. E. P. N. p. 47, '*Iusquiamus*, chenille, hennebone.' Gerarde, p. 355, 'Henbane is called . . . Insana, Alterculum, Symphoniaca, and Calicularis, . . . of Matthæus Sylvaticus, Dens Caballinus, Milimandrum, Cassilago.' Apuleius, de Virt. Herb. c. iv, 'alii symphoniacam, alii calicularem appellant, alii dentariam.' [15] Perhaps *συμφωνισκή*. Bart. p. 40, '*Simphoniaca*, i. iusquiamus.' [16] Bart. p. 14, '*Cassilago*, i. semen iusquiami, canicularis idem.' [17] Diosc. iv. 69, 'Ῥωμαῖοι *ἰνσάνα*, *δεντάρια*. [18] See ante, Caniculata. [19] Bart. p. 26, '*Jumex*, i. vacca juvenis.' Matth. Silv. c. ccclxxvi, '*Iunis*, i. vacca iuvenis.'

Iuniperus, gall. geneure[1], angl. gost[2]. [Respice in alchionoidos[3] et in amis[4] et in arciotide[5] et in uernix[6] et in agnus.]

5 **Iusquiamatido-tizas**[7] idem est quod inicio, inicis, unde iusquiamatismus.

Ius col[l]ex[8] est genus cuiusdam collirii, fragile et subrubeastrum. [i. iniectio.]

10 **Iuscalcus**[9] acram habet in se qualitatem et euentoriam et purgatiuam.

Iuiube[10] est fructus quidam maior fabis.

Ibiscus[11], altea idem.

15 **Ictiocolla**[12], qui dicitur uenter techi[13] piscis, emplastris cephalicis necessariis miscetur confectionibus.

Icerdatel, iringe idem, radices sunt herbe nascentes in losis saxosis habentes folia sicut cardus spinosa, 20 et ex illis conficitur, et in conditum loco ipsarum possunt poni pastinasce ortenses.

Idiosmum[14], menta idem.

Igia[15] sanitas interpretatur, opiata est. 25

Igroscopi[16], stercus caprinum idem.

Ilex frutex est quasi geneste uel sauine sed mollior, flores facit albos.

Ilaphe[o]s[17], sapa idem.

Illafricos, bardana, lappa inuersa idem. 30

---

5. Iusquiamatizo. 6. iusquiamantissimus i. iniectio. 11. euentatoriam. purgatoriam. 12. fructus quidam est maioris. 14. altera. 18. Icerdatal. 19. nascentis. locis 20. habentis. 21. ʒ̄ conditum.

---

[1] App. '*Juniperi*, i. zeneuer.' French *genièvre, genèvre.* [2] E. P. N. p. 19, '*Accidinetum* (perhaps *arceuthinetum*), gost.' A. S. *gorst*, our *gorse.* [3] See ante, Alcheozoidos. [4] See ante, Amis. [5] See ante, Arceotide. *ἄρκευθος*, Diosc. i. 103. [6] Gerarde, p. 1373, 'the gum of the Juniper tree is usually called of the Apothecaries *vernix*.' Bart. p. 16, '*Classa vel glassa*, i. vernix vel bernix, viz. gummi juniperi.' [7] Sim. Jan. '*Inquimatizare*, i. linire, Alexan. de oculis primo capitulo. Item pro iniicere, Oribasius Capitulo de ulceribus matricis.' *ἐγχυματίζω, ἐγχυματισμός*, cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 7. [8] *ἰὸς σκώληξ*, Diosc. v. 92. Sim. Jan. 'Ius collex, Dyascorides est genus collirii fragile et subrubeastrum.' [9] *ἰὸς χαλκοῦ*. Glossar von Siena (Hermes, vol. xviii. p. 540), 'Juscalcu, lepetis calcu, spuma ferri.' Cf. Paulus Ægineta. *Iniectio* must be intended to explain *iusquiamatismus.* [10] Bart. p. 26, '*Jujube*, i. poma Sancti Johannis.' [11] Sim. Jan. '*Ibiscus*, eviscus, althea idem. Cas. Fe. in antidotario.' *ἰβίσκος*, Diosc. iii. 153. See ante, Eviscus. [12] Sim. Jan. 'Ictiocolla grece apud Dyascori. Icthiocolla quod dicitur venter est ceti piscis.' Diosc. iii. 92, *ἡ δὲ ἰχθυόκολλα λεγομένη κοιλία ἐστὶν ἰχθύος κητώου . . . ὠφελεῖ δὲ εἰς τὰς κεφαλικὰς ἐμπλάστρους.* [13] Read *ceti.* [14] *ἡδύοσμος*, Diosc. iii. 36. App. '*Idiosmium*, i. mentha.' [15] Sim. Jan. 'Igia grece quedam confectio in antidotario universali et est dictum sanitas.' *ὑγεία* or *ὑγίεια.* [16] Bart. p. 20, '*Erascopos*, i. carprarum fimus.' Compare *αἰγῶν σπύραθοι*, Diosc. ii. 98. Renzi, Coll. Salernit. '*Igyoscopi*, stercus caprinus idem.' [17] Sim. Jan. 'Illafeos quidam exposuerunt bardanamque et lappa major in antidotario universali in mitridatico magno vocatur.' Bart. p. 25, '*Illafeos*, i. bardona sive lappa inversa quod idem est.' App. '*Ilafeos*, bardana, id est lappa inversa.' Here *sapa* seems to be a misreading for *lappa*: and the gloss to be confused with the next. Renzi, Coll. Salernit. '*Illafeos*, lapa (*var.* sapa) idem.'

Imbis[1] i. pes ciconie.

Inantis[2] uel **inanti**, flos uitis agrestis uel uuè agrestis idem.

Iu[3] uiola alba idem, et est alia rubea.

5 **Incuba**[4], sponsa solis[5], kalendula[6] idem. a^e^. goldwort[7] uel rodeuurt[8]. Respice in elitropia[9].

Inanantium uel **inantum**[10], i. flos lambrusse[11].

10 **Inule**[12] gall. escaylonnes.

Inicion,[13] i. coscini.

Imnile canales.

Incubus[14] nomen est morbi, et nomen demonis, et inde succubus id quod sicuta. 15

Iposmia uel **yposellina**[15], herba aquatica est nascens in locis aquosis, habet folia foliis fabe similia, unde a uulgo dicitur fabaria, ad tumores ualet. a^e^. lemeke uel lemoke. 20

Ipoquistidos[16] i. succus fungi qui crescit ad pedes rose canine.

---

2. flos uite. 6. goldewert. ruduuert. 9. lambrusce. 10. *Inube. eschaloynes.* 11. costum. 12. Iunube. 16. Ipozima. yposcellina.

---

[1] App. '*Iraber*, pes ciconiæ idem est.' [2] *οἰνάνθη καλεῖται ὁ τῆς ἀγρίας ἀμπέλου καρπὸς ὅποτε ἀνθεῖ*, Diosc. v. 5. Matth. Silv. c. ccclxviii, '*Iantiflas*, i. flos uve vitis agrestis.' App. '*Iantis flos*, id est flos uuæ agrestis.' [3] *ἴον*, Diosc. iv. 120. App. '*Io*, i. viola alba.' [4] Intubum, endive. App. '*Intiba*, i. cichorea.' Bart. p. 25, 'Intuba, solsequium, cicoreaque sponsaque solis.' [5] App. '*Sponsa solis*, elitropia, solsequia, cichorea, intyba idem est.' [6] Bart. p. 14, '*Calendula*, i. solsequium.' ib. p. 26, '*Kalendula* est herba crescens in hortis portans florem rubeum vel croceum, de quibus floribus faciunt sibi juvenculæ coronas, solsequium idem.' Gerarde, p. 741, 'The marigold is called *Calendula*, it is to be seene in floure in the Calends almost of every moneth : . . . in English, Marigolds and Ruddes.' [7] E. P. N. p. 32, '*Solsequia*, golde.' [8] E. P. N. p. 63, '*Hoc solsequium*, a rode.' [9] See ante, Eleutropia. [10] Matth. Silv. c. ccclxxiv, '*Inantum* id est flos lambrusce.' See ante, Inantis. App. '*Inantis*, flos solificii.' ib. '*Inantes*, i. flores qui silfio vocantur.' [11] Gerarde, p. 871, 'Blacke Bryonie is called . . . *Vitis sylvestris*, . . . notwithstanding it much differs from *Labrusca* or *Vitis vinifera sylvestris*, that is the Wild Vine.' E. P. N. p. 11, '*Labrusca*, wingerd.' ib. p. 46, '*Labrusca*, hundes-berien.' [12] E. P. N. p. 57, 'Hec *hinnula*, a scalyone.' MS. Ashm. 1470, '*Innule*, scalones.' Cotgrave, '*a scallion*, oignonnette, oignon sectil, oignon fendu, sive.' ib. '*Oignonnette*, a Scallion, or a wild onyon.' ib. '*Sive*, a Chiboll, hollow leeke, Scallion.' ib. '*Eschallotte*, a cive or chive.' Gerarde, p. 170, gives *Ascalonitides*, Scallions: and we have in E. P. N. p. 24, '*Ascolonium*, cipa,' and ib. p. 27, '*Ascoloma*, cipe.' ib. p. 33, '*Scolonia*, cipe.' ib. p. 81, '*Scalonia*, cype leac,' all apparently from Ascalon. [13] Renzi, Coll. Salernit. '*Inicion*, id est costom (*var.* costum).' [14] Bart. p. 24, '*Incubus* nomen est morbi.' [15] *ἱππο-σέλινον*, Diosc. iii. 61. The description is that of Brooklime (Veronica Beccabunga). See ante, *Faba*. [16] Platearius, Circ. Inst. 'Ipoquistidos fungus est qui reperitur circa pedem rosæ caninæ.' Sim. Jan. '*Ipoquistidos* . . . est succus barbe ircine secundum Avicennam que est fungus qui nascitur in radice rose canine.' Bart. p. 25, '*Ipoquistidos* est succus fungi qui nascitur ad pedem rosæ caninæ.' According to Gerarde (p. 1281), the Holly Rose is called in Greek *κίστος* or *κίσθος*, and of divers *rosa canina*, though not properly. The fungous excresence growing from its root is called *ὑποκιστίς*, and from it is extracted (p. 1275) a juice called in shops Hypocistis.'

Ipopia[1] uel **ypepiosa**, tenebrositas idem.

Ipotesis, i. cataracta in oculis.

Ipogias, i. uiridis.

5 **Iria** maior et minor Galielni, ysopus idem.

Iringi aut **iringion**[2] aut nux agrestis, secacul[3], cardobanis[4] idem. Herba est spinosa, crescens iuxta mare,
10 folia habet ad modum holin[5], cuius radices ponuntur in electuariis. [Respice in icerdatel.]

[**Innoticum**[6] i. sompniferum, secundum Platearium in iusquiamo et
15 mandragora.

Illafeos, respice in iancia.

Interficiens patrem[7], respice in pes uituli.

Inpitigo[8], respice in serpigo.

Ixion[9], respice in camelionte alba.] 20

Ision[10], i. centaurea, cuius duplex est species, maior et minor. Maior facit florem croceum, minor subrubeum.

Isacotidis uel **isacotidix**[11] salix idem. 25 a°. salgh[12].

Isculi[13], uermes siue lumbrici terreni idem. Mirabiliter consolidant neruos incisos. angl. angeltwychches[14] uel maddokkes[15]. 30

---

1. ypopiosa. 5. Galieni. 7. yringion. 10. holinis? 21. Isyon. 23. fecit. creceum. 25. ysacotididix, silex. 29. angletwiche. 30. maddokk.

---

[1] *ὑπώπιον.* Sim. Jan. '*Ippopios* vel *ypopia* secundum Pau. est sanies collecta sub cornea oculi.' [2] *ἠρύγγιον*, Diosc. iii. 21. [3] Bart. p. 38, '*Setacul*, i. sigillum Sanctæ Mariæ vel yringi secundum quosdam.' App. '*Secacul*, i. eryngium.' [4] Sim. Jan. '*Irringus*, dicitur a quibusdam cardopanis.' Glossar von Siena (Hermes, vol. xviii. pt. 4), p. 537, no. 251, '*Eringio*, cardupan;' and ib. p. 541, no. 356, '*Iringio*, pane calido.' See ante, Cardo panis. [5] Its regular name is Sea Holly; cf. E. P. N. p. 39, '*Ulcia*, holen.' [6] *ὑπνωτικός.* Platearius, circ. Inst. '*Iusquiamus*, . . . virtutem habet enoticam.' ib. '*Mandragora* . . . virtutem ymotoicam habet, i. soporiferam.' [7] Matth. Silv. c. ccclxxvi, '*Interfector patris sui*, quid est l. sathimon, comarus.' ib. c. clxxviii, '*Comarus*, grec. arab. catilabinch, vel hautanchi, lati. strangulator patris sui, vel ficus lupi vel suborbito.' *κόμαρος*, Diosc. i. 185. [8] Impetigo. Bart. p. 25, 'Inpetigo est scabies sicca.' [9] Diosc. iii. 8, *ἰξίαν . . . ἐκάλεσαν διὰ τὸ ἔν τισι τόποις ἰξὸν εὑρίσκεσθαι πρὸς τὰς ῥίζας αὐτοῦ, ᾧ καὶ ἀντὶ μαστίχης χρῶνται αἱ γυναῖκες.* [10] Apparently a corruption of *limnesion* (*λιμνήσιον*, Diosc. iii. 7). See ante, Centaurea minor. [11] Matth. Silv. c. ccclxxvi, '*Iscia*, i. salix.' Renzi, Coll. Salernit. (iii. 295), '*Isacotidis, vel isacodinx* (var. *isacondix*) id est, siler.' This gloss may perhaps be explained by that immediately below, '*Isacodis*, idem similiter,' (*ἰσαχῶς*, i. similiter). The last syllable of *ἰσαχῶς* may have been misunderstood, and confused with *cos, cotis*, a flint, whence the reading of Sloane, '*ysacotididix*, silex.' *Silex* then becomes confused with *salix*, and we have the extraordinary jumble in the text, which is increased by the Greek name for *salix*, *ἰτέα*, Diosc. i. 135. [12] Our *sallow* (Gerarde, p. 1391). [13] Bart. p. 26, '*Ysculi* sunt vermes terræ, i. lumbrici.' App. '*Iusculi* sunt vermes terranei.' [14] Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), i. 122, '*Lumbricus*, renwyrm *vel* angeltwicce.' ib. p. 320, '*Lubricus*, angeltwicca.' [15] Ib. p. 594, '*Lumbricus*, an°. a maddock.' Bart. p. 15, '*Cinices*, an. mazekes.'

Isita, serpens idem.
Isacodis[1] idem similiter.

Kalendula[2], sponsa solis[3], incuba[4] idem. anglice golduurt[5] uel rodes[6].
[**Katariacum**[7], i. rasura cornu ceruini.]
Kacabre[8], i. genus uernicis.
Karmesit[9], i. fructus tamarisci.
Keisim[10], i. leuisticus.
Kufordafin[11], i. cinamomum.
Kitran[12] id est pix.
Kist[13], i. mensura.

Kicirdei, i. ordeum fractum.
Kycec[14], i. frutex cuiusdam gummi, dragagantum.
Kromios[15] uel **caromios** idem, calidam et extenuatoriam habet substantiam, unde emoroydas apperit imposita.

Labulla[16] uel **anabulla**[17] idem. Genus est titimalli maioris *cuius* lac expellit serpentem et aufert verucas manibus frequenter intinctis, lac dico desiccatum a sole quod dicam uniuersos expellit lumbricos.

---

2. i. similiter. 4. golduert. 5. rudewert. 8. Kakabre. 10. Keysim. 12. i. pix. 14. Kycirder. 17. Kronios uel caromios karannos aut karamios. 19. aperit. 23. auffert verrucas.

---

[1] See ante, Isacotidis. [2] Bart. p. 14, '*Calendula*, i. solsequium.' ib. p. 26, '*Kalendula* est herba crescens in hortis portans florem rubeum vel croceum . . . solsequium idem.' App. '*Calendula*, i. solsequia nostra.' [3] See ante, Eleutropia. [4] See ante, Incuba. [5] E. P. N. p. 32, '*Solsequia*, golde.' [6] Ib. p. 63, '*Hoc solsequium*, a rode.' [7] MS. Sloane. 282 (Bray), '*Kateriacum*, rasura cornu cervini, shauyng of an herteshorne.' App. '*Catariorori*, id est rasura cornu cervini.' '*Cataricon*, i. rasura de cornu cervino.' [8] Sim. Jan. '*Karabe* vel ut quidam *kakabre* est gummi arboris secundum Avicennam.' Bart. p. 14, '*Cacabre* vulgo dicitur lambra' (i. e. amber): ib. p. 26, '*Kacabre*, i. lambre. *Karabe*, i. vernix.' App. '*Cecabre*, i. genus vernicis.' [9] Sim. Jan. '*Karmezith* exponit Avicenna quod est fructus tamarisci.' [10] Sim. Jan. '*Keisim*, ara. levisticum ut patet ex concordia Dya(scoridis) et Avi(cennæ).' Bart. p. 26, '*Keysim*, i. levisticum.' [11] Matth. Silv. c. ccclxxxi, '*Kufordasin*, i. cinamomum vel species ejus.' App. '*Cheufeudafu*, i. cinnamomum.' [12] Sim. Jan. '*Kitran*, a. grecus dicit kidria vel kedria . . . latine cedrian dicunt, gummi cedri . . . est Kitran vel alkitran notum apud nos.' Bart. p. 9, '*Alchitram*, i. pix.' ib. p. 10, '*Alquitran*, pix liquida idem.' [13] Sim. Jan. '*Kist*, ara. nomen mensure . . . auctoritate Gal. que ex ea est Romana est libra una et semis. Bart. p. 26, '*Kyst*, i. st. i et ss.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, '*Kist* est pondus libræ semis.' [14] Matth. Silv. c. ccclxxxi, '*Kikide*, i. dragantum.' [15] κρόμμυον, Diosc. ii. 180. Sim. Jan. '*Kromyon*, grece cepe.' App. '*Cromimum*, i. cepa canina.' ib. '*Cromon*, i. cæpa.' ib. '*Charaminon*, i. cæpe.' ib. '*Chiromidion*, i. cæpe.' [16] Sim. Jan. '*Labula* species est titimalorum.' App. '*Labula*, id est genus tithymalli maioris, cuius lac expellit serpentes.' [17] See ante, Anabulla maior.

Labar[1] nascitur circa aquam et in ipsa aqua, habet folia pusilla et rotunda et flocellum exalbidum.

Ladanum[2] uel **ladanus** dicitur nasci de rore celi, et restringit reuma capitis. Confortat etiam cor et cerabrum adorando; manna[3] similiter nascitur ex diuersis arboribus super quas cadit ros, inde recipit hanc proprietatem.

Labrum ueneris[4], cardo[5] idem, folia habet lata et maculas albas in foliis, ualet contra opilacionem splenis et epatis, semine utimur, anglice sough thistil[6]. [Respice in camelionta.]

Labana, i. grossus pannus laneus.

Lana succida[7], i. lana non lota.

Lagopas[8] dicitur a similitudine pedis leporis, nascitur in pratis et locis ubi oliue habundant.

Lagana[9] de pasta fiunt [et sunt] azima[10] et lota, a^e^. pankakus[11].

---

2. rotundula. 3. floscellum. 7. cerebrum odorando. 14. foghtistel. 18. leporis pedis. 22. lata. campastes.

---

[1] Sim. Jan. '*Labar*, Dyas. nascitur circa aquas et in ipsa aqua, &c.' E. P. N. p. 8, '*Sion*, þ is laber.' Diosc. ii. 153, Σίον τὸ ἐν ὕδασιν, . . . οἱ δὲ λαουβέρδε.' Matth. Silv. c. ccclxxxiii, '*Labar*, i. lentigo que nascitur juxta aquas, folia habet rotunda et floxellum exalbidum.' [2] Bart. p. 27, '*Ladanum* dicitur nasci de rore celi.' λάδανον, Diosc. i. 128; Plin. Hist. Nat. xxvi. 30. [3] Bart. p. 29, '*Manna* est quoddam dulce quod fit de rore cadente super quasdam herbas vel arbores certis temporibus.' Plin. Hist. Nat. xii. 32. 4, 'Micas concussu elisas mannam vocamus.' [4] The name *labrum Veneris*, like Ἀφροδίτης λουτρόν, belongs to the Teasel, and, like δίψακος, is due to the water standing in its leaves. Teasel is also called χαμαιλέων (Diosc. iii. 11), and hence arises a certain confusion between it and the χαμαιλέων λευκός and μέλας of Diosc. iii. 8, 9. [5] E. P. N. p. 52, '*Hic cardo*, cardoun.' ib. p. 59, '*Hic cardon -nis, media correpta*, thystylle.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 570, '*Cardo*, an^ce^. a thystell, or a tesell.' ib. p. 733, 'Cardonis est herba multum fullonibus apta.' [6] See ante, Cameleonta alba, 'Folia habet albedine maculata, angl. southistel (*var.* fogthistel).' Bart. p. 27, '*Labrum Veneris*, an. wokethistel.' ib. p. 27, '*Lactucella*, endivia, scariola, sowethistel idem sunt secundum quosdam.' ib. p. 37, '*Rostrum porcinum*, an. sowethistel.' ib. p. 38, '*Scariola*, lactucella, lactuca agrestis idem, an. sowethistel.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 608, '*Rostrum porcinum* an^ce^. sowthystell.' Catholicon Anglicum (ed. Herttage), '*Fawthistelle*, labrum Veneris.' The suggestion there made (p. 124) that *fawthistelle* might represent A. S. *fáhþistel* (coloured thistle) would suit the description *maculas albas in foliis* and also the name *Carduus varius*. Cf. Wright's Vocabularies, p. 163, '*varius vel discolor*, fah.' Gerarde, p. 1161, 'The Blacke Chamæleon is called in Greeke χαμαιλέων μέλας . . . in English the Chamæleon Thistle, or the Thistle that changeth itselfe into many shapes and colours.' [7] Bart. p. 26, '*Lana succida*, i. non lota.' Varro, De Re Rustica, ii. 11, 6, 'tonsuræ tempus inter equinoctium vernum et solstitium, cum sudare cœperint oves, a quo sudore recens lana tonsa succida est appellata.' App. '*Lana succida*, i. mollificata, et ab animali recenter educta.' [8] Diosc. iv. 17, λαγώπους . . . φύεται δὲ ἐν τρασιαῖς. [9] λάγανον. App. '*Libana*, i. lagana.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 591, '*Langanum*, an^ce^. a pancake.' [10] ἄζυμα. [11] Catholicon Anglicum (ed. Herttage, 1881), 'a Pancake, *opacum, laganum*.' ib. 'Cramkake, *collirida, laganum*.'

Lapis calamiaris[1], emachites[2], quo uel magnes[3] et guit idem.

Lapis magnotis[4] inuenitur in India in litore maris occeani, [serdene idem. Respice in eracles et in magnes.]

Lapis lincis[5] dicunt quidem quod fit de urina lincis tempore petulancis, qui induratur et transit in lapidem.

Lapis armenicus[6] a regione illa sic nominatus est.

Lapis agapis[7] siue lazuli[8] blauii est colore satis bonus idem fit azurium[9].

Lapis pirites[10] lapis est a quo per alisionem *calibis* uel alterius duri corporis euolat ignis, sed G. in epistolis ad Glauconem exponit lapis pirites, i. lapis miluaris[11], quem

---

1. calaminabis. emachithes. 2. giro. 3. Yndia. 4. littore. 7. quidam. 8. lyncis. petulancie. 11. armenis. 13. lapis lazuli. 14. coloris. inde fit. 20. quod.

---

[1] Sim. Jan. '*Lapis calaminaris* supra in cadimia, et infra in ponfolinx et in tutia.' Cotgrave, '*Calaminaire, pierre calaminaire*, a yellowish Minerall, or stone, whereby copper is turned into brasse.' ib. '*Calamite*, the Adamant, Loadstone or Magnes stone; also a kind of Cadmia, or the stuffe that cleaves unto the yron rods wherwith melting copper is stirred.' Information on precious stones will be found in The Natural History of Gems or Decorative Stones, by C. W. King, Lond. 1867. [2] Plin. Hist. Nat. xxxvi. 25. 3, 'Hæmatites magnes sanguinei coloris.' Cf. Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 204. [3] App. '*Lapis magnetis*, i. gyro uel calaminaris.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, '*Lapis magnetis* et calaminaris et guir idem.' [4] *μαγνήτης λίθος*, Diosc. v. 147. [5] App. '*Lapis lyncis* fit de urina lupi ceruini.' Bart. p. 27, '*Lapis lincis* dicunt quidam quod fit de urina lincis tempore petulantiæ, quæ induratur in lapidem.' Matth. Silv. c. ccccxliv, '*Lapis linceis*, Evax, fit de urina lupi ceruarum micta et in montibus coagulata.' Diosc. ii. 100, *τὸ δὲ τῆς λυγγός, ὃ δὴ λυγγούριον καλεῖται, ἅμα τῷ ἐξουρηθῆναι λιθοῦσθαι πεπίστευται.* Cf. MS. Sloane 282, 'Lapis lincis comeþ of þe uryne of a wolf ypissed, and on þe hylles and munteynes crudded.' Cf. Plin. Hist. Nat. xxxvii. 11, 4, and viii. 57, 2. Evax is said to have been a king of Arabia, and to have written a book on gems. There is a prose work on the names of gems, professing to be by him (Bodl. MS. Hatton, formerly 100, now 76), while that in verse (the *Lapidarium* quoted by Vincent of Beauvais) is really the work of Marbodus or Marbodeus of Rennes, who died in 1123 (see Fabricius, Bibl. Græc. vol. xiii. pp. 154, 155). See Marbodei Dactylotheca, 8°. Basle, 1555. Theophrastus, De Lapid. c. 52. [6] Bart. p. 27, '*Lapis armenicus* dicitur a regione illa.' *Ἀρμένιον*, Diosc. v. 105. [7] De Laet, de Gemmis, Lugd. Bat. 1647, p. 195, 'Agapis lapis, nomen corruptum est ex Achate.' [8] Perhaps the *κυανός* of Diosc. v. 106. [9] Fr. *azur*, corrupted from *lazur* through *l'azur*, the name being derived from *Lajwurd*, where the *lapis lazuli* is found (cf. Skeat's Dict. sub *azure*). [10] Sim. Jan. '*Lapis pirites* apud Dya. et Gali. in Epistola ad Glauconem est marchasita.' *πυρίτης λίθος*, Diosc. v. 142. Plin. Hist. Nat. xxxvi. 30. 2, 'Clavo vel altero lapide percussi scintillas edunt.' Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 199. [11] With *milvaris* compare Plin. Hist. Nat. xxxvi. 30. 1, 'Molarem quidam pyriten vocant, quoniam sit plurimus ignis illi.' Cf. Theophrastus, De Lapid. c. 19 and 40.

quidam dicunt de lapide lato supra quem solet ignis construi[1].

Lapis molipddides[2] similem uirtutem habet scorio plumbi et lauatur similiter.

[**Labrusca**, respice in ampelion et inana[3].

Lacancemon, respice in pacemon.]

Lapis frigius[4] quo in frigia interfectores utuntur, unde et nomen accipit, utilis est colorem uiridem habens.

Lapis gacatus[5] inuenitur in Licia circa ripam fluminis qui gauces appella[n]tur, colore niger et aridus.

Lapis celidonius[6] inuenitur in uentre irundinum, cuius due sunt genera s. niger et rufus qui tolluntur capitibus pullorum hirundinum ex nido et fissis eorum uentribus inueniuntur.

Lapis electorius[7] inuenitur in uentribus gallorum gallinaceorum, cristallo similis uel aque limpide, hunc qui[8] secum habuerit inuictus erit. Mulieribus prodest portare qui uolunt place[re] uiris.

Lapis crisolitus[9] lucidissimus est similis auro.

Lapis exebonus[10] albus est *et speciosus* que solent aurifices aurum limpidare.

Lapis lazuli[11] uena terre est de qua fit lazulum quod multum assimulatur [in aspectu] celesti coloris. [Respice in lapis agapis.]

Lapis phireus, qui miniscus [dicitur],

---

2. quam. 3. molippdides. 10. accepit. 13. gagatis. 14. quod gautis. 17. uentribus hyrundinum. 21. confissis. 23. allectorius. 28. que uolunt. 32. quo. 38. saphireus. iuniscus est.

---

[1] Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, *constitui.* [2] Diosc. v. 98, *καὶ ὁ μολυβδοειδὴς δὲ λίθος ἀνάλογον ἔχει τὴν δύναμιν τῇ σκωρίᾳ· πλύνεται δὲ ὁμοίως.* [3] See ante, Iancia. [4] Diosc. v. 140, *λίθος φρύγιος ᾧ οἱ βαφεῖς ἐν Φρυγίᾳ χρῶνται ὅθεν καὶ ὠνόμασται . . . ἄριστος ὁ ὠχρός.* Sim. Jan. *infectores.* [5] *γαγάτης*, Diosc. v. 145, *γεννᾶται ἐν Λυκίᾳ κατά τινα ποταμοῦ εἴτρυσιν . . . καλεῖται δὲ ὁ ποταμὸς Γάγας.* [6] Read *captis pullis* with Sim. Jan. *capitibus pullorum*, Evax in Bodl. MS. Hatton, 76. Diosc. ii. 60, *χελιδόνος νεόσσους τοὺς ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιίας, αὐξομένης τῆς σελήνης, ἀνατέμων εὑρήσεις ἐν τῇ γάστρι λίθους, ἐξ ὧν δύο λαβὼν ἕνα ποίκιλον καὶ τὸν ἕτερον καθαρόν, κ.τ.λ.* [7] Plin. Hist. Nat. xxxvii. 54. 5, 'Alectorias vocant in ventriculis gallinaceorum inventas, crystallina specie, magnitudine fabæ; quibus Milonem Crotoniensem usum in certaminibus invictum fuisse videri volunt:' cf. *ἀλέκτωρ, ἀλεκτρυών.* [8] Matth. Silv. c. cccxci, 'qui secum habuerit invictus erit ut multis probatum est . . . mulieribus proderit portatus qui volunt placere viro.' [9] Sim. Jan. '*Lapis crisolitus*, lucidissimus est et colore auri.' Cf. Plin. Hist. Nat. xxxvii. 42. [10] Plin. Hist. Nat. xxxvii. 58. 1, 'Exhebenum Zoroastres speciosam et candidam tradit qua aurifices aurum poliunt.' It is thought by De Laet (p. 128) to be the same as *lapis Samius.* [11] Platearius, Circ. Inst. '*Lapis lazuli*, vena terre est de qua fit lazulum . . . est autem lapis lazuli qui multum assimulatur colori celestino.'

corpora præbet integra et boni coloris et sudorem multum fluentem compescit.

Lapis epistiten[1] rubicundus et dilucidus nascitur in Corintho.

Lapis galactides[2] color est cinereus et gustu dulcis, hic post balneum ieiunie datus cum mulso uel aqua copiam lactis ministrat.

Lapis medus est niger sed *tritus* emittit croceum colorem, est autem duplicis potencie, bone et male, nascitur apud fluuium ffasin.

Lapis berillus[3] lucidus est et clarus, similis oleo.

Lapis smaragdus[4] portatus[5] auget substantiam pecunie[6].

Lapis alabastrites[7] uirtutis est laxatiui.

Lapis corallus[8] maximas habet uirtutes, nam qui portat nunquam capietur ab ullo medicamine, nec a fulminea umbra.

Lapis cristallus[9], uires habet stipticas.

Lapis asius[10] in Alexandrea tantummodo inuenitur, optimum est ad usum medicine.

Lazarum[11], i. asafetida, [respice in asar].

Lasar lacrinum est herba que silifer appellatur, que in multis locis in similitudine ferule crescit, folia habens cretase maiora quasi appium.

Lacura[12] crissiculum habet oblongum

---

3. compeccit. 4. episciten. 6. colore. 8. lemne. 13. Fasium. 14. est oleo. 25. Alexandria. 29. lacrimum. similiter. 31. similitudinem. 32. circa se. quam appium. 34. Lactura.

---

[1] Albertus Magnus, De Lapidibus (Ven. 1542), p. 184, '*Epistrites lapis* est natus in mari rutilans et rubicundus.' Matth. Silv. c. ccccxx, '*Lapis episthites* secundum Albe. est lapis in mari natus rutilans et rubicundus, nascitur in Corintho.' [2] Diosc. v. 149, ὁ δὲ γαλακτίτης . . . ἔντεφρος τὴν χρόαν, γλυκὺς πρὸς τὴν γεῦσιν. Plin. Hist. Nat. xxxvii. 59. 1, 'in educatione nutricibus lactis fecunditatem . . . facere dicitur.' [3] Matth. Silv. c. ccccxviii, '*Lapis berillus* secundum Diosc. proprio cap. lucidissimus et est clarus, similis oleo.' Plin. Hist. Nat. xxxvii. 20. This word is supposed to be the origin of the French *briller*, our *brilliant*, and the Ger. *Brille*, spectacles. See Brachet, *briller*, and Skeat, *beryl*. [4] σμάραγδος. Cf. Plin. Hist. Nat. xxxvii. 17. [5] It was thought to be good for the eyes, and therefore seals made of it were worn: Theophrast. De Lapid. c. 44. [6] Albertus Magnus, De Lapidibus Preciosis (Ven. 1542), 'ferunt etiam quod auget opes et in causis dat verba persuasoria.' [7] ἀλαβαστρίτης, Diosc. v. 152. Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 204. [8] Evax (Bodl. MS. Hatton 100, now 76), '*Corallus lapis* maximas habet vires . . . portans autem eum nunquam capietur ab aliquo medicamento nec a fulminea umbra immissa.' κοράλλιον, Diosc. v. 138; Theophrastus, De Lapid. c. 67. [9] Evax (Bodl. MS. Hatton 76), '*Cristallus* lapis uires habet stipticas.' [10] Ἄσσιος λίθος, Diosc. v. 141. [11] *Laser* the juice of the *laserpitium*, Plin. xix. 15. 1. [12] Diosc. iv. 164, λαθυρίς, οἱ δὲ καὶ ταύτην τιθύμαλον καλοῦσι. καυλὸν ἀνίησι πήχεως τὸ ὕψος, κενόν, πάχος δακτύλου· ἐπ' ἄκρου δὲ αὐτοῦ μασχάλαι· φύλλα δὲ τὰ μὲν ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ἐπιμήκη ὁμοῖα τοῖς τῆς ἀμυγδάλης, πλατύτερα δὲ καὶ λειότερα . . . καρπὸν δὲ ἔχει ἐπ' ἄκρων τῶν κλάδων τρίχωρον, περιφερῆ, ὥσπερ κάππαριν. See post, Lacteris. For *crissiculum* read *thyrsiculum*.

uastitate digiti unius, cauum, et in summo gerit ramulum diffusum et folia oblonga, fructum in summitate ramorum habens triangulum et subrotundum in modum capparis.

Lavendula[1], gall. et angl. lauendre.

Lactuca, huius sunt due species[2], s. domestica et agrestis, endiuia agrestis idem, anglice et gall. endyue[t].

Lactuca domestica, gall. et angl. latewes[3].

Lacterides[4], cathapucium[5], nomen est herbe et seminis eiusdem, et est genus titimalli. Lacterides, quando simpliciter ponitur, pro semine intelligitur.

Lacta[6] alio nomine dicitur orobus orobonis, gumma est de qua urina [et] humana fit per carminum.

Lactanea, id est tepida.

Lax[7] simpliciter bonum est solutorium uentris et bonos *nutriens* humores.

Lacteris[8] multi istam lacteridem putant, hastam habet in longitudinem cubiti sed inanem, in grossitudine digiti unius, in qua capitellum rotundum, folia in hasta sunt oblonga sicut amigdale sed oblongiora et leuiora.

Lanceolata[9], quinqueneruium[10], plantago minor idem est. g^{e}. launcele[11], a^{e}. ribuurt[12] uel fanuurt[13].

---

8. endyua. 11. Ietuse. 18. et urina humana. 20. i. tepida. 21. Lac simplex. 31. lancele. 32. ribwert. fauwert.

---

[1] E. P. N. p. 45, '*Lavendula*, lavendre.' [2] The *θρίδαξ ἥμερος* and *ἀγρία* of Diosc. ii. 164, 165. [3] E. P. N. p. 57, '*Hec lactuca*, letys.' ib. p. 65, '*Hec letusa*, letuse.' [4] *λαθυρίς*. [5] *καταπότιον*. Cf. Diosc. iv. 164, *τὰ σπέρματα . . . λαμβανόμενα ἐν καταποτίῳ*. [6] Bart. p. 27, '*Lacca* est gumma herbæ.' Sim. Jan. '*Lacca* est gummi rubicundum quo tincture fiunt.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, 'de qua cum urina umana fit carminium.' Bod. MS. Ashm. 1470, '*Lacca* orobo orobonis alio nomine gumma est de qua et urina humana fit carminum' (*in a later hand* pictores utuntur). *Carminum* seems to be our *carmine*, which is said to come to us through the Low Latin *carmesinus* (cf. French *cramoisi*) from the Arabic *kermes*. See Du Cange, s. v. Carmesinus, and Skeat's Dict. Carmine and Crimson. Cotgrave, '*Lacque*, sanguine, rose or rubie colour. The true *Lacca* is an Armenian gumme used in the dyeing of Crimsons, and afterwards, (grown artificiall) imployed by Painters.' Bailey, '*Lacca* a gum or rather wax (made as some say by a kind of winged ants) hard, brittle, clear, and transparent, brought from India, &c., and used in painting, varnishing, &c. Also a certain red gum issuing from certain Trees in Arabia of which the best hard sealing wax is made.' Gerarde, p. 1534, 'Indian Lacke is called in shops *Lacca*, in Italian *Lachetta* . . . Paulus and Dioscorides (call it), as some have thought, *Cancamum*.' (Diosc. i. 23.) See ante, Bovis lacta. [7] Diosc. ii. 75, *γάλα κοινῶς μὲν πᾶν εὔχυμον, τρόφιμον, μαλακτικὸν κοιλίας*. [8] See ante, Lacura. [9] E. P. N. p. 44, '*Lanceolata*, launceleie, ribbe.' [10] Bart. p. 36, '*Quinquenervia*, lanceolata, plantago minor idem.' [11] Cotgrave, '*Lancelée*, Ribwort Plantaine, Lambestongue.' [12] Ribwort Plantain. [13] This word seems to be allied to the Ger. *Fahne*, and to refer to the pennon-shaped leaf of the plant. Compare the name *fane* (see ante, Elpha and Folium Elphion), which, according to Gerarde, Supplement, is given to the white flour de luce. In this case the name seems to have been replaced by that of *flag*. Another allied word is *bemerfan*; see ante, Atanasia (*marg.* and *note*).

Langra[1], *i. pomum siluestre.*

Lappacium acutum[2], parella[3], paradella idem. g^e^. parele[4], anglice reddokke.

5 [**Lappacium maius**[5], personacia idem.

Lapis erathus[6], } respice in magnes.
Lapis adamas[7], }

Lactucella[8], respice in sacrofularia[9].

Lanceolata aquatica, respice in

10 boryth[10].

Lappago, respice in iancea[11].]

Lappacium rotundum[12] et singulatum idem, crescit in terris aquosis.

Lappacium aquaticum, i. lappacium

15 maius, angl. waterdokke uel edokke[13]. [Respice in ungula caballina.]

Lappacium ortense [uel]

Lappacium ortolanum, paciencia[14] idem, folia habet ad modum lap- 20 pacii aquatici.

Lappa caprina[15] similis est equine sed tamen folia eius multo sunt maiora. [Respice in glis.]

Lappula[16] quasi cicuta *est* sed habet flo- 25 rem album minutum, et heret pannis.

Lappa inuersa[17] lata habet folia admodum admodum scuti. [Respice in barba elexis et in iancia et in illafricos.] 30

Lapparia[18] interpretatur liquidum, inde **allumen lapparis**, i. allumen liquidum, de lappario[19] insula ablatum. Item Alexander exponit **lapparia**[20] pro confectione de 35 oleo et aqua coagitatis insimul.

---

4. rededokke. 12. scingulatum. 19. patientia. 24. minora. 27. Lappa inuersa *after* Lapitos. 33. aulatum.

---

[1] Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, '*Langa*, i. id est pinum sylvestre.' [2] *ὀξυλάπαθον*, Diosc. ii. 140. [3] Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 600, '*Parella*, an^ce^. dokke.' ib. '*Paradella*, an^ce^. the rede dokke.' E. P. N. p. 58, '*Hec paradilla*, a doke.' ib. p. 35, '*Dilla*, docca.' [4] Cotgrave, '*Parelle*, the hearbe Dockes, or the sharpe-pointed Docke; also Patience, Monkes Rhubarbe.' [5] Apparently a confusion of *Lapathum maius* with *Lappa maior*. [6] *λίθος Ἡράκλεια*. See ante, Eracles. [7] See ante, Adamans. [8] Bart. p. 27, '*Lactucella*, endivia, scariola.' [9] See post, Scrophularia. [10] See ante, Borith. [11] See ante, Iancia. [12] Platearius, Circ. Inst. 'Et herba efficax est lapatium rotundum quod rotunda habet folia.' [13] Bart. p. 28, '*Lilium aquaticum*, an. edocke.' E. P. N. p. 16, '*Nimphea*, ea-docca.' [14] Gerarde, p. 491, 'The Monk's Rhubarbe is called in Latine *Rumex sativus* and *Patientia* or Patience, which word is borrowed of the French, who call this herbe *Patience*.' [15] App. '*Lappa caprina* similis ungulæ caprinæ in foliis, sed tamen folia ejus multa minora.' [16] Gerarde, p. 1122, 'It is named in Greeke *Aparine*, in Latine *Lappa minor*.' [17] Gerarde, p. 810, 'The lesser Burre Docke is called in . . . shops *Lappa minor* and *Lappa inversa*.' App. '*Lappa inversa*, i. bardana.' [18] *λιπαρίας ἔχουσα*, Diosc. v. 122. Matth. Silv. c. ccccxix, '*Liparidum*, i. liquidum, et est alumen limpidum, quidam tamen dicunt quod alumen liparidum dicitur quoniam de leparis insula fertur.' [19] The island of Lipara. Diosc. v. 122, *γεννᾶται δὲ καὶ . . . ἐν Λιπάραις*. [20] *λιπαρά*, a form of plaster.

Lapitos[1] interpretatur minucio uel **latocare**[2], i. nux parua.

Lassana[3] similis est rapistro sed habet acuciora folia superius.

5 **Laurus** alia est laciorum foliorum, alia tenuiorum sed utraque uirtutis feruentis sunt atque recorperatiue. [Respice in anacochi.]

[L]**aureola**[4], alipiados[5], angelica[6], 10 lepidon[7], [herba catholica[8]], gingelide idem, semen eius dicitur conconidium[9] et est similis lauro in foliis, cortice et semine utimur. gallice laureole.

Laurus, i. dampnis[10]. Inde **dampnococce**[11] et **dampnelicon**[12], i. oleum confectum ex oleo et baccis lauri. 15

Laxonatis[13], mercurialis, lenochides[14], calfu idem. 20

Leuiticus[15], angl. *louache*[16].

Leporina[17], priapismus[18], saturion[19] idem.

Lepida[20] **s.** squama, inde **lepidos**

---

1. Laptos. 2. lactocare. 6. utreque. 7. recorporatiue. 16. dampneleon. 24. squama.

---

[1] λεπτός. Sim. Jan. '*Lepton*, grece macrum minutum tenue subtile, &c.' [2] λεπτόκαρυον, Diosc. i. 179. Sim. Jan. '*Leptocarea*, g. avellana arbor, s. leptokareon avellana fructus quasi parva nux.' [3] λαμψάνη, Diosc. ii. 142. E. P. N. p. 16, '*Arboracia vel lapsana*, cal.' App. '*Armoracia*, i. rapistrum.' [4] Diosc. iv. 147, χαμαιδάφνη . . . 'Ρωμαῖοι λαυρέολα. [5] See ante, Allipiados. [6] App. '*Laureola*, alipiados, angula, semen eius cocognidium, consimilis lauro in foliis et cortice, semine utimur.' [7] *Lepidon, gingelide idem* would seem to be an intruding gloss, in no way related to laureola. Diosc. ii. 166, γιγγίδιον, οἱ δὲ λεπίδιον. [8] Bart. p. 23, '*Herba catholica*, i. laureola.' [9] Diosc. iv. 170, θυμέλαια . . . ἐκ ταύτης ὁ κνίδειος κόκκος, καρπὸς ὤν, συλλέγεται. [10] Apparently δάφνης, which comes to be mistaken for a nominative form. See ante, Daucus asininus. [11] δαφνόκοκκος. See Bacce Lauri. [12] δαφνέλαιον, Diosc. i. 49. [13] Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, '*Laxanatis*, mercurialis, linotides, talsum vel talsa idem.' Gerarde, p. 332, 'It is called in Greek λινόζωστις . . . the Latines call it Mercurialis, . . . in French, Mercuriale, Vignoble, and Foirelle, quia fluidam laxamve alvum reddit, Gallobelgæ enim foize and foizeus, ventris fluorem vocant.' [14] Possibly a corruption of λινόζωστις, Diosc. iv. 188. [15] λιγυστικόν, Diosc. iii. 58. [16] Our Lovage. E. P. N. p. 43, '*Levisticum*, luvesche, luvestiche.' Bart. p. 11, '*Apium levisticum*, loveache.' E. P. N. p. 35, '*Libestica*, lufestice.' [17] Gerarde, p. 225, 'Apuleius . . . saith it (serapias) is called *Entaticos, Panion*, and of the Latines *Testiculus leporinus*.' Cf. Marcellus, c. 25, 'qui testiculum leporinum jejunus comederit.' Apuleius, De Virt. Herb. c. xv, 'Græcis dicitur Satyrion . . . Itali priapiscon, . . . alii testiculum leporinum nominant.' [18] Bart. p. 35, '*Priapismus* dicitur herba leporina, satirion idem.' [19] Diosc. iii. 134, σατύριον τὸ ἐρυθρόνιον . . . οἱ δὲ ἐντατικόν, οἱ δὲ πριαπίσκον ἢ μόριον (in the sense of γεννητικὸν μόριον, whence possibly the name Orchis Morio). App. '*Satyrion*, i. priapiscus vel testiculi leporis.' [20] λεπίς, Diosc. v. 89. Bart. p. 27, '*Lepida*, i. squama.'

calcis[1], i. squina eris uel scoria eris, i. batitura.

Lethes[2] dicitur fluuius infer[n]alis.

Lites[3], i. obliuio, inde **litergia**[4], i. labor obliuiosus.

Lepidum[5] quam multi gingion appellant herba est cuius folia uirtutem habent uiscidam *et* uulneranciam.

Lepida[6] bina est que ex acutis cyprinis fit, que et pacia[7] dicitur. Eligenda est solida et rufa[8]. Virtus est ei stiptica.

Leontopedion[9], quam latini brumarium uocant, nascitur sepe cum tritico. Tirsis bispalmis et furcosis. Folia sunt similia cauliculo agresti, radix nigra rape similis, cuius iniectione sciatice optimus probatur.

Lempnias[10], i. arsenicum uel auripigmentum, sed **lempnia frigdos**[11] terra est sigillata, licet quidam exponunt lempnia frigdos pro auripigmento.

Lempniscus[12], tenta idem.

Lemnia fragilis[13] terra est ex elamita sordida ubi miscetur sanguis caprinus.

Lantapodion[14], i. pauca leonis, florem habet rubeum, foliis utimur.

---

4. Letes. litargia. 7. est herba. 9. Lapida. 13. Leontopodion. 21. frigides. 23. frigides. 29. Lentapodion.

---

[1] λεπὶς χαλκοῦ. Bart. p. 27, '*Lepidos calcis*, i. squama sive batitura æris.' [2] Λήθη: cf. Plato, Rep. 621 A, εἰς τὸ τῆς Λήθης πέδιον . . . παρὰ τὸν Ἀμέλητα ποταμόν. ib. C, τὸν τῆς Λήθης ποταμὸν εὖ διαβησόμεθα. [3] Sim. Jan. '*Lethe*, q. oblivio, que et envestia (ἀμνηστία) dicitur a lete.' Matth. Silv. c. ccccxcv, '*Lethes* id est oblivio, inde lethargia id est oblivionis labor, erge i. labor sed ergon opus, inde faregon (πάρεργον) i. extra opus uel ocium.' [4] ληθαργία: cf. Galen (ed. Kühn), vol. ix. p. 409. [5] Diosc. ii. 166, γιγγίδιον, οἱ δὲ λεπίδιον. [6] Sim. Jan. 'Dya. Lepida inquit bona est que ex acutis cypris fit que et patia dicitur aut elitis.' Diosc. v. 89, λεπὶς δὲ ἡ μὲν ἐκ τῶν κυπρίων χαλκουργικῶν ἥλων παχεῖα, καλουμένη δὲ ἡλῖτις κάλη. [7] παχεῖα, Diosc. v. 89. [8] Diosc. v. 89, ἐγκρίνοντες τὴν παχεῖαν καὶ ἔγκιρρον . . . δύναμιν δὲ ἔχει στυπτικήν. [9] Apuleius, De Virt. Herb. c. vii. 'Græci leontopodium dicunt . . . Latini flammulam vocant Veneris, iidem Brumatiam . . . nascitur sæpe cum tritico, thyrsis bipalmis, furcosis, foliis cauliculi agrestis similibus, radice nigra rapæ simili.' Cf. Diosc. iv. 129. [10] Diosc. v. 113, ἡ δὲ λημνία γεννωμένη γῇ . . . ἀναφερομένη ἀπὸ Λήμνου τῆς νήσου. Bart. p. 27, '*Lempnias*, auripigmentum idem.' See App. *Lemprenas*. [11] Diosc. v. 113, ἣν οἱ ἐκεῖ ἄνθρωπος ἀναπλάσσοντες καὶ σφραγίζοντες εἰκόνι αἰγός, σφραγῖδα καλοῦσιν αἰγός. Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 169, σφραγῖδα Λημνίαν διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτῇ σφραγῖδα τῆς Ἀρτέμιδος ἱεράν. The passage in Galen contains a most interesting account of his own personal visit to Lemnos. [12] Matth. Silv. c. ccccxciii, '*Leuicus*, *lannicus*, i. tenta.' λημνίσκος, that is, a *tent* or *roll of lint* dipped in some medicament. Cf. Celsus, vii. 28, 'implicitum in longitudinem linamentum (λημνίσκον Græci vocant) in aceto tinctum demittere.' [13] Sim. Jan. 'Dya. *Lemnias* frigis terra est ex cloaca sordida ubi miscetur sanguis caprinus.' Diosc. v. 113, ἀναφερομένη ἀπὸ Λήμνου, τῆς νήσου ἐχούσης ἑλώδη τόπον, κἀκεῖθεν ἐκλέγεται καὶ μίγνυται αἵματι αἰγείῳ. [14] App. '*Lectapodion*, i. planta leonis, florem habet rubeum.'

(i. *dock*)

Lentigo[1] natat in aquis, cibus anatis est. g^e^. gardre uel ianney, a^e^. enedechede[2].

Lenticos[3] interpretatur capcio uel captiuacio. Inde **epilencia**[4], i. superior capcio, i. cerabri, et **analempcia**[5] et **cathalempcia**[6].

Lenticula[7] frequenter comesta caliginem oculis facit et indigestibilis est. g^e^. lentillis[8].

Leptos[9] interpretatur minucio, unde **leptacareon**[10], i. nux muscata s. auellana, **careon**[11] enim nux dicitur et **leptopericia**[12] diminucio ignis et **leptoneries**[13], i. subtilis substancie medicamen.

Leptofili[14], [id est] tenuis folii.

Lepoeta[15], i. minuta intestina.

Lepticos[16] interpretatur capcio.

Leucopiper[17], i. piper album, **leucos**[18] enim album interpretatur.

[**Lentisci**[19] semen folia corium et rami unam habet uirtutem cum radice, i. stipticam.]

Leucoma[20], i. albugo oculorum.

Leucis[21] in floribus habet distanciam quod mellinum et album et purpureum florem ostendit, sed mellinus color medicine necessarius est.

---

2. ramee. 3. enedethe. 5. epilentica s. 6. superiorum captio. cerebri. 7. analempsia. cathalempsia. 9. commesta. 11. lentilles. 15. leptoperita. 16. leptomeres. 18. Leptofili i. *after* Lepoeta. 28. quia mellinum.

---

[1] Bart. p. 27, '*Lentigo* super aquam crescit, an^e^. enedmete.' Duckmeat. Diosc. iv. 87, *φακὸς ὁ ἐπὶ τελμάτων.* [2] Read *Enedmete,* and cf. Promptorium Parvulorum, p. 140, '*Lenticula,* endemete, for dookelyngys.' With *ened* (which is related to *anas*) compare Ger. *Ente.* See Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 131, '*Anas,* ened.' The word *drake* (enterik) retains in its initial letter a trace of the lost word. [3] *ληπτικός.* Matth. Silv. c. ccccxcv, '*Lepticos* interpretatur captio, inde *epilesia,* i. superiorum captio vel lesio vel analensia, cathelensia.' [4] *ἐπίληψις,* Hipp. Fœs. p. 216. [5] *ἀνάληψις,* Hipp. Fœs. p. 743. [6] *κατάληψις,* ib. [7] Diosc. ii. 129, *φακὸς βιβρωσκόμενος μὲν συνεχῶς ἀμβλυωπός, δύσπεπτος.* [8] Also in English; cf. Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 664, '*Hec lens,* a lentylle.' [9] *λεπτός.* [10] *λεπτοκάρυον,* Diosc. i. 179. [11] *κάρυον.* [12] Sim. Jan. '*Leptopiresia,* g. minute febres.' App. '*Liptotaria,* i. lenta febris.' Perhaps *λιπυρία,* an intermittent fever. Hipp. Fœs. p. 53. [13] Sim. Jan. '*Leptomere* dicitur id quod est subtilis substantie cuius contrarium est pachimere.' *λεπτομερής,* Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 45. [14] *λεπτόφυλλος.* [15] Renzi, Coll. Salernit. p. 297, '*Leptaeta* seu minuta intestina.' [16] *ληπτικός.* See ante, Lenticos. [17] Bart. p. 27, '*Leucopiper,* i. piper album.' [18] *λευκός.* [19] Diosc. i. 89, *σχῖνος . . . στυπτικὸν ὅλον, καὶ γὰρ ὁ καρπὸς αὐτῆς καὶ τὸ φύλλον καὶ ὁ φλοιὸς τῶν κλάδων καὶ τῆς ῥίζης ἰσοδυναμεῖ.* [20] Sim. Jan. '*Leucoma,* grece albugo,' *λεύκωμα.* [21] Sim. Jan. '*Leucis,* Dy. duo sub hoc nomine facit . . . in floribus habet distantiam, &c.' Matth. Silv. c. ccccxcv, '*Leucis, leucoin, leucugio,* i. viola alba.' Diosc. iii. 128, *λευκόϊον γνώριμόν ἐστιν· ἔστι δὲ αὐτῆς διαφορὰ ἐν τῷ ἄνθει. ἢ γὰρ λευκόν ἐστιν, ἢ μήλινον ἢ κυανοῦν ἢ πορφυροῦν εὑρίσκεται, ἔστι δὲ αὐτῶν εὔχρηστον πρὸς τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν τὸ μήλινον.* See post, Leucis.

[**Leuisticus**[1], keisim[2] idem. angl. loueache[3].

Lepidon[4], respice in laureola.

Leo terre[5], respice in meserion[6] et in anabulla.

Lesera[7], respice in opium quirrinacium[8].]

Leucis[9], i. uiola alba, proiectorie est uirtutis et extenuatorie sed flos plus. Decoctio autem herbe menstrua prouocat.

Leuce[10], duo sunt genera, una est montana et ortina. [Montana folia laciora habet plus quam ortana], et hec est uiscida et semen eius lene et non arcuatum.

Lexiua[11] in caustica mittitur, et est ad usum medicine eficacissima ex cinere quercus.

Lilifagus[12], saluia agrestis idem, cuius flos uocatur esbrium[13]. [Respice in ambrosia et in elilifagus et in eupatorium.]

Lilium agreste[14] habet stipitem excelsum ad modum lilii fere, folia fissa aliquantulum, florem indum uergentem in rubedinem.

Lilium[15] omnibus est notum, cuius uires possunt remollire duricias neruorum, folia cocta et imposita ad combusta proficiunt loca, et vexationes serpentium curant. [Respice in elixemum et in limphea.]

Linerinum[16], abrotanum[17] idem. g^e^. averoyne[18], a^e^. sotherwode[19].

Libanotidos[20], rosmarinus[21], dendro-

20. elbrium. 36. Labanotidos.

[1] See ante. [2] See ante, Keisim. [3] Our *lovage*. [4] Probably λεπίδιον, from Diosc. ii. 166, wrongly applied tó laureola. See ante, Laureola. [5] Probably due to a confusion of χαμέλαια, Diosc. iv. 169, with χαμαιλέων. [6] Gerarde, p. 1401, 'Avicen and Serapio call Chamelæa or Spurge Olive, *Mezereon*.' [7] Bart. p. 27, '*Lasar*, i. asafetida.' Plin. Hist. Nat. xix. 3, Laser. [8] Cyrenaicum. [9] See ante, Leucis. The continuity of the description is broken by the intrusion of the four preceding glosses. Sim. Jan. '*Leucis*, i. viola alba proiectorie est virtutis et extenuatorie sed flos plus, &c.' [10] λεύκη, Diosc. i. 109. App. '*Leuci*, i. arbor populus.' Sim. Jan. '*Leuce* est apud Dya. duo inquit sunt ei genera, una est montana et alia ortiua, &c. . . . et semen eius lene et non amarum.' [11] A form of *lixivia* or *lixivium*. Matth. Silv. c. ccccxiii, '*Lissivia* inter caustica mittitur et est ad usum, &c.' Apparently quoted from Dioscorides. [12] ἐλελίσφακον, Diosc. iii. 35. See ante, Elilifagus and Eupatorium. Bart. p. 28, '*Lilifagus*, salvia agrestis idem.' [13] See ante. [14] Perhaps the ξιφίον of Diosc. iv. 20. [15] Matth. Silv. c. ccccii, '*Lilium* omnes noverunt cuius vires possunt durities nervorum remollire, &c.' [16] See ante, Abrotanum. It is quite possible that *linerinum* may be a corrupt manuscript variation of *averinum* cognate to the French *averoine*. Matth. Silv. c. ccccii, 'Est alia species lilii que dicitur lilium convallium et credo quod sit illud quod apud nostros pedemontanos vulgo *lo mughet* dicitur.' [17] ἀβρότονον, Diosc. iii. 26. [18] Bart. p. 12, '*Averoyn*, i. southrenwode.' [19] Bart. p. 9, '*Abrotanum*, southrenwode.' [20] Diosc. iii. 89, λιβανωτὶς ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσι ῥοσμαρίνουμ καὶ οἱ στεφανοπλόκοι χρῶνται ῥάβδοι εἰσι λεπταί, κ.τ.λ. [21] Gerarde, p. 1293, 'Rosemary is called in Greeke λιβανωτὶς στεφανωματική, in Latine *Rosmarinus coronaria*.'

libanum[1] idem, [et libantus, respice in olibanum.]

Libanochis, i. flos roris marini, [respice in coniza.]

5 **Lichospermatis**[2], i. semen saxifragii.

Linaria[3] stipites et folia habet ad modum lini et florem croceum.

Liquiricia[4], gliconia[5], glicoricia idem. g^e^. regarice[6], a^e^. licoris[7].

10 **Litargium**[8] est fex argenti uel auri, siue spuma.

Licinum[9], *lichinum idem, g. lynnoun, an. mecche*[10] *uel wyk*[11].

Licium[12], i. succus caprifolii, oculus lucidi[13] idem. 15

Lichitis[14], mercurialis idem, [respice ibi.]

Linelion[15], oleum quod fit de semine lini [idem].

Liristo[16], i. flos eris usti. 20

Lithosmon[17], granum solis, milium solis idem. g^e^. et a^e^. gromel[18].

Lichos[19] est nomen demonis. [G]lichos[20] grece, lapis latine.

---

5. saxifragie. 6. stipitem. 8. lycorys. 18. Lyneleon. 20. Lyrisco. 21. Lychosmon. 22. gromoyl. 23. et lithos.

---

[1] δενδρολίβανος. [2] App. '*Lycosperma*, i. semen saxifragiæ, uel grana solis.' Bart. p. 23, '*Granum solis*, i. milium solis, i. gromil.' λιθόσπερμον, Diosc. iii. 148. [3] Bart. p. 28, '*Linaria*, wilde flax.' Gerarde, p. 551, says of Toad-flax, 'the whole plant before it come to floure so much resembleth *Esula minor* that the one is hardly knowne from the other but by this old verse, *Esula lactescit, sine lacte Linaria crescit.*' See Esula. [4] Bart. p. 28, '*Liquircia*, i. glicoricia idem.' [5] See ante, Glicoricia: possibly γλύκωμα (?). App. '*Gliconse*, i. liquiritiæ.' [6] Réglisse. Cotgrave, '*Regalice*, i. Lickorice.' [7] Liquorice. [8] Bart. p. 28, '*Lithargirum* est fæx auri sive argenti sive eorum spuma.' λιθάργυρον, Diosc. v. 102. [9] ἐλλύχνιον. MS. Ashm. 1470, '*Licinium* sive *lichinium*.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 754, '*Hic lichinus*, a^re^. meche.' [10] Our *match*: cf. Cotgrave, '*Meiche*, the weeke (or snuffe) of a candle, the match of a lampe;' and also *mesche*. Italian *miccio*. Torriano, '*Miccio, micco*, a gunner's match, . . . also the wick or cotten of a candle;' also *miccia*. [11] Our *wick*. [12] λύκιον, Diosc. i. 132. Bart. p. 28, '*Licium* fit de succo caprifolii, sed non fit apud nos.' Gerarde, p. 1333, says it is 'a strange thing and knowne to very few: the apothecaries know it not, who in stead thereof do use amisse the juice of the fruit of woodbinde.' [13] Bart. p. 32, '*Oculus licii*, i. volubile majus, i. caprifolium. *Oculus lucidus*, i. licium.' [14] The name λινόζωστις, Diosc. iv. 188, has been variously corrupted: cf. Bart. p. 28, '*Linochides*, i. mercurialis.' App. '*Linotes agria*, i. mercurialis.' Possibly *lithitis* may be one of these corruptions. One of the names given in Dioscorides is χρυσιτίς. [15] Sim. Jan. '*Lineleon*, oleum seminis lini.' λινέλαιον, formed like δαφνέλαιον. [16] Possibly a corruption of λεπὶς χαλκοῦ, cf. Diosc. v. 89. [17] Sim. Jan. '*Lithospermon* . . . et est milium solis apud nos.' λιθόσπερμον, Diosc. iii. 148. See ante, Lichospermatis, and Granum solis. [18] Gromwell. [19] Sim. Jan. '*Litodemon*, lapis demonis i. gagatis.' App. '*Lithodemon*, i. lapis niger, qui de India venit.' Jet (γαγάτης) is described by Diosc. v. 145. Albertus Magnus, De Lapidibus Preciosis, ii. 7, 'valet etiam . . . contra fantasmata melancholica quæ quidam dæmones vocant.' [20] λίθος.

Ligurrus[1] uel **ligurnus** lapis est bene dictus.

Lipochomia[2] malefaccio sincopis exsolucio uulgariter idem quod spasmus, i. defectus motus cordis, in dialipides siue dialipon[3] idem quod defectus.

Lien[4] est quod intestinum quod uocatur ieiunum, inde dicitur lienteria[5] ut quidam uolunt uel a leuitate enterorum, i. intestinorum ut dicunt alii, et quidem exponunt lien, i. splen.

Lipania[6], i. confectio olei et aque.

Lirian[7] interpretatur fluere, inde colerium[8], i. medicina quelibet qua utimur in substantia liquida uel etiam quelibet que fluxum mouet ut suppositoria et similia.

Lichiasis[9] interpretatur confirmacio lapidis, et dicitur a lichos quod est lapis, inde lithobridos[10], i. lapis rotundus, batron enim rotundus dicitur.

Lithes[11] interpretatur obliuio, inde **litaria**[12] est mutata m in s, labor obliuiosus. Ergis enim labor dicitur, sed ergon opus est, inde parergon[13], i. extra opus, i. ocium.

---

1. Ligurus. 6. inde dyalipides. dyalipon. 9. lyenteria. 10. lemate. 13. spleon. 15. Lyrian. colirium. 16. que. 22. lithodridos. 23. batros. 26. litargia. mutatus.

---

[1] Sim. Jan. '*Ligurrus* vocatur a multis urina lincis secundum Dyasc.' λυγγούριον, Diosc. ii. 100. See ante, Lapis lincis. [2] Sim. Jan. '*Lippotomia*, sincopis, Cas. Fe. defectio animi quam Græci lippotomiam vocant, &c.' Cassius Felix, c 21, 'cum ingenti animi defectu quem lipothymian vocant.' λιποθυμία. [3] διαλιπών. [4] Matth. Silv. c. ccccci, '*Lien*, i. intestinum ieiunum, et *lien* i. splen.' MS. Ashmole 1470, '*Lien* i. quoddam intestinum quod jejunum vocatur.' See post, Meson. [5] λειεντερία, Hipp. Fœs. p. 522. Bart. p. 27, 'et dicitur lienteria a levitate interiorum i. intestinorum.' [6] See ante, Lapparia. [7] Matth. Silv. c. cccclxxxviii, '*Larion* interpretatur fluere, inde collirion est quelibet medicina qua utimur in solida substantia quæ commovet fluxum ut suppositoria et similia, unde appropriatum est hoc vocabulum ad signandum tamen illud quod ponitur in oculis.' ib. c. cccccxi, '*Lirion* interpretatur fluere, inde collirium, &c.' [8] κολλύριον, Diosc. i. 1. Bart. p. 16, '*Collirium* est quælibet medicina qua utimur in liquida substantia.' [9] λιθίασις. Matth. Silv. c. cccccxiv, '*Lithiasi*, calculatio, interpretatur lapidatio a lithos quod est lapis, inde lithopotridus lapis rotundus.' ib. '*Litropotibus*, id est lapis rotundus.' MS. Ashm. 1470, 'Inde litubotridos i. lapis rotundus.' [10] Perhaps λίθος βοτρυοειδής from βοτρύς. Cf. the description of Cadmia in Diosc. v. 84, ἔχουσα τὴν ἐπιφάνειαν βοτρυώδη. [11] λήθη. [12] ληθαργία. Sim. Jan. '*Letargia* . . . est oblivio, si dicis latargia non differt, nam quæ per ita literam apud grecos scribuntur consueverunt latini in e transferre.' Bod. MS. Ashm. 1470, 'Lethes interpretatur oblivio, inde litargia e mutata in i, oblivionis labor ergos enim labor sed ergon opus.' [13] πάρεργον.

Licraponum[1], i. deponens dolorem.
Lirirasio, [id est] assiduo.
Lipidos calcis[2], i. batitura eris.
Lichines[3], i. impetigines.
5 **Letrofilon**[4], i. liberans amicus.
Liris, asianus lapis idem.
Licena[5] que supra petram marinam nascitur brionie cathaplasmus adhibita fluxum sanguinis abstinet,
10 tumorem compescit.
[**Linexinum**[6], respice in abrothanum.
Ligurium[7], respice in locium lincis.
Linozotis[8], } respice in mercurialis
Linochides, } et in thalphi.
15 **Limpnesia**[9], respice in centaurea minor.]
Lisimacion[10] hastas habet maiores et tenues et fructuosas circa quarum nodos folia minuta habet, salicis similia, gustu stiptica, florem purpureum aut aurosum, nascitur [in] 20 locis humectis, fluxum matricis abstinet.
Lithospemon[11], eraclion uocatur propter fortitudinem seminis, folia habet similia oliue sed laciora et oblonga 25 et uirgas tenues in grossitudine iuncti, nascitur locis altis et asperis, uirtus est ei minctualis.
Licium[12] eligendus est intus colore rufo et de foris nigro, quod diuisum 30 brunnum non habet, stipticum est *et* coloris rufi et crocei. Aparet cum gustu amaro sicut est indicum quod melius est, caliginem [de] oculis detergit. 35
Licium[13] unde fit arbor est liceos appellata siue exaconton, folia habet buxo similia et spinosa,

---

2. i. assiduo. 4. inpetigines. 5. Litrofilon. amicus. 8. cathaplasmis. 23. Lichospermon. 27. iumai. 32. apparet. 36. licios appellata. 37. exacaton.

---

[1] λυσιπόνιον, Galen (ed. Kühn) vol. xii. p. 771. [2] λεπὶς χαλκοῦ, Diosc. v. 89. [3] Sim. Jan. '*Lichenes*, idem Cassius impetigines inquit Greci lichenas vocant.' Cass. Felix, c. 11, 'Impetigines quas Græci lichenas vocant Latini vulgo zernas appellant.' [4] Renzi, Coll. Salernit. iii. 298, '*Litronfilon*, id est liberans amicos.' Possibly a confusion of λεπτόφυλλον with λύτρον φίλων. [5] Diosc. iv. 53, λειχὴν ὁ ἐπὶ τῶν πετρῶν, οἱ δὲ βρύον καλοῦσι . . . τοῦτο καταπλασθὲν αἱμορῥαγίας ἵστησι καὶ φλεγμονὰς παραιτεῖται. [6] See ante, Linerinum. [7] See ante, Lapis lincis. [8] λινόζωστις. [9] λιμνήσιον, Diosc. iii. 6. [10] Sim. Jan. '*Lisimachion*, Dyas, hastas habet majores et tenues et fruticosas, &c.' Diosc. iv. 3, λυσιμάχιον . . . καυλοὺς ἀνίησι πηχυαίους ἢ καὶ μείζονας λεπτοὺς θαμνώδεις, ὧν παρὰ τὰ γόνατα φύλλων λεπτῶν ἐκφύσεις παραπλησίων τοῖς τῆς ἰτέας, στυφόντων ἐν τῇ γεύσει, κ.τ.λ. [11] Diosc. iii. 148, λιθόσπερμον . . . οἱ δὲ ἡράκλειαν διὰ τὴν περὶ τὸ σπέρμα ἰσχὺν ὅθεν καὶ λιθόσπερμον καλεῖται· φύλλα ἔχει ὅμοια ἐλαίας, κ.τ.λ. . . . κλωνία δὲ ὀρθά, λεπτά, πάχος ὀξύσχοινον (*note* ὡς σχοίνου ut et Serap.) . . . δύναμιν δὲ ἔχει . . . οὖρα ἄγειν. [12] Diosc. i. 132, ἔστι δὲ κάλλιστον τὸ καιόμενον λύκιον καὶ κατὰ τὴν σβέσιν τὸν ἀφρὸν ἐνερευθῆ ἔχον, ἔξωθεν μέλαν, διαιρεθὲν δὲ κιῤῥὸν ἄβρωμον, στύφον μετὰ πικρίας, χρώματι κροκῶδες, οἷόν ἐστι τὸ ἰνδικόν . . . τὰ ἐπισκοτοῦντα ταῖς κόραις καθαίρει. ἄβρωμον means *without smell* (βρῶμος). [13] Ib. λύκιον ὁ ἔνιοι πυξάκανθαν καλοῦσι. . . τραχέα δὲ φιλεῖ χωρία.

nascitur locis spinosis. Est autem desiccatiue uirtutis et ex contrariis sibi compositum.

Licina[1], hanc multi m[edici] coronam ponunt, unde confectio est olei liliaci quod greci susinum[2] uocant, uirtus est illi malactica, casus matricis componens et duricias soluens.

Libanotidis[3] tria sunt genera, unum profert semen quod canteres uocant, folia habet maratro similia, sed laciora et obrotunda, super terram spansa, uirgam in medio longam amplius cubito et radicem albam odorem habens thuris. Alterum[4] genus libanotidis simile est sibi, sed semen habet latum et nigrum sicut spondilion sed non sic calidum, radix illi de foris nigra, de intus alba. Tercium genus libanotidis quod dicitur acarpos[5], i. sine semine est in omnibus, sed nec florem nec uirgam habet, nascitur locis saxosis et asperis. Omnium[6] folia cathaplasmis adhibita, emoroydas prohibent, tumorem iani tollunt, apost[h]emata curant.

Ligusticus[7] multum nascitur in ligurria prouincia. Nascitur etiam in Monte uicino Alpibus, sed ciues panacellum uocant quod radix illius alba est et odorata similis panaci, cui uirtus una est cum panace, nascitur in locis altis et asperis.

Lichitis[8], quod latini genicularem, i. bellariam uocant, florem habet similem uiole sed paulo fuluiorem, cuius semen potui datum uentrem mollit.

Litargirum[9] nascitur ex arena molipdinis que combusta liquescit et sic refunditur, multi ex argento hoc

---

1. et autem. 6. liliati quam greci suscinum. 11. quam cancreos. 14. medio albam. 17. libanodidis. semine simile est. 28. ani. 32. panacillum. 33. quia radix. 37. Lichitus quam latini. 44. et plumbo hoc faciunt.

---

[1] Diosc. iii. 104, *λυχνὶς στεφανωματική.* [2] Diosc. i. 62, *τὸ δὲ σούσινον ὃ ἔνιοι κρίνινον καλοῦσιν.* [3] Diosc. iii. 79, *λιβανωτὶς δισσή, ἡ μέν τις κάρπιμος . . . ἧς ὁ καρπὸς κάχρυς καλεῖται, φύλλα δ' ἔχει μαράθρῳ ὅμοια, κ.τ.λ.* [4] Ib. *ἡ δὲ ἑτέρα κατὰ πάντα ἐοικυῖα τῇ πρὸ αὐτῆς, κ.τ.λ.* [5] Ib. *ἡ δὲ λεγομένη ἄκαρπος κατὰ πάντα ὅμοια οὖσα, κ.τ.λ.* [6] Ib. *πασῶν δὲ κοινῶς ἡ πόα καταπλασθεῖσα λεία αἱμορροΐδας στέλλει, κ.τ.λ.* [7] Diosc. iii. 51, *λιγυστικόν, φύεται μὲν πλεῖστον ἐν Λιγυρίᾳ . . . ἐν τῷ καλουμένῳ Ἀπεννίνῳ· ὅρος δέ ἐστιν ὁμοροῦν ταῖς Ἄλπεσι· πάνακες δὲ αὐτὸ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι οὐκ ἀλόγως, ἐπεὶ ἡ ῥίζα καὶ ὁ καυλὸς ἔοικε τῇ τοῦ Ἡρακλεωτικοῦ πάνακος, καὶ ἡ δύναμις ὁμοία καθέστηκε.* [8] Sim. Jan. '*Liticus*, Dya. herba quam latini genicularem vocant, i. bellariam, florem habet similem viole, &c.' Diosc. iii. 104, *λυχνὶς στεφανωματικὴ . . . οἱ δὲ βαλλάριον, . . . Ῥωμαῖοι γενικουλάρις, οἱ δὲ βαλλάρια, ἄνθος ἐστὶν ὅμοιον λευκοΐῳ, ἐμπόρφυρον δέ.* [9] Diosc. v. 102, *λιθάργυρος, ἡ μέν τις ἐκ τῆς μολυβδίτιδος καλουμένης ἄμμον γεννᾶται χωνευομένης ἄχρι τελείας ἐκπυρώσεως, ἡ δὲ ἐξ ἀργύρου, ἡ δὲ ἐκ μολύβδου . . . δύναμιν δὲ ἔχει στυπτικὴν . . σταλτικήν.*

faciunt et plumbo. Virtus est ei staltica, i. frigida et stiptica.

Lignum aloes [1], lignum amarum idem, [xilocassia, respice in xilon.]

Limphea aquatica [2], lilium aquaticum, neniphar, ungula caballina aquatica [3] idem.

Lympha [4], i. aqua, inde **limphaticus**, i. lunaticus.

Lingua ceruina [5], scolependria [6], lingua cerui, herba scripta [7], splenetica [8] idem. gall. cerflange [9], a^e^. herttonge [10].

Lingua hircina, folia habet spissa iuxta terram et aspera superius. gallice, lange de cheuvre [11].

Lingua auis [12], pigula idem, florem habet album. g^e^. pigule, a^e^. stich[e]-uurt.

Lingua auis [13] *quandoque sumitur pro semine fraxini.*

---

7. nenuphar. 9. Limpha. 11. scolopendria. 13. cerlaung. 14. hertistong. 15. hyrcina. 17. cheure. 19. stichwort.

---

[1] Bart. p. 28, '*Lignum aloes*, i. lignum amarum.' [2] *νυμφαία*, Diosc. iii. 138, 139. Gerarde, p. 820, 'Water Lillie is called in Greeke, *νυμφαία*, and in Latine also *Nymphæa* . . . the Apothecaries call it *Nenuphar*.' Bart. p. 28, '*Lilium aquaticum*, an. edocke, flos ejus nenufar.' [3] Bart. p. 43, '*Ungula caballina* est duplex . . . aquatica cujus flos dicitur nenufar.' [4] Sim. Jan. '*Limpha*, aqua, inde limphaticus qui aquam timet ut est morsus a cane rabido.' Bart. p. 28, '*Limphaticus*, i. lunaticus.' [5] Hart's-tongue Fern : see ante, Herba cervi. Gerarde, p. 1139, 'It is called in Greeke *φυλλῖτις*, . . . in shops *Lingua cervina*, and falsly *Scolopendria*, for it differs much from the right *Scolopendria*, or stone Ferne, . . . in French *Langue de cerf*, in English, Hart's tongue.' [6] Bart. p. 38, '*Scolopendria*, i. lingua cervina, spleneon idem.' Gerarde, p. 1139, 'Spleenwort . . . the true *Scolopendria* hath leaves . . . which when they bee withered are folded up together like a scrole, and hairy without, much like to the rough Bear-worme, wherewith men bait their hooks to catch fish.' The name comes from the resemblance to the *σκολόπενδρα* or milliped: cf. Diosc. iii. 111, *φύλλα ἀνίησιν . . . ἐκ τῶν ὄπισθεν δὲ καθάπερ σκώληκας ἔχοντα ἀπηρτημένους λεπτούς.* [7] No doubt from its being 'upon that side next the ground straked overthwart with certain long rough marks like small wormes hanging on the back side thereof.' Gerarde, p. 1137. [8] Diosc. iii. 151, *ἄσπληνον, οἱ δὲ σκολοπένδριον, οἱ δὲ σπλήνιον . . . φύλλα ἔχει σκολοπένδρᾳ τῷ θηρίῳ ὅμοια . . . δύναμιν δὲ ἔχει . . . σπλῆνα τήκειν.* [9] Langue de cerf. [10] Harts-tongue. [11] Langue de chèvre. [12] Bart. p. 27, '*Lingua avis*, i. stichewort, i. pigle.' Brit. Mus. Add. MSS. 15236, '*Lingua avis*, gallice pigle, latine vero pigla.' Bart. p. 34, '*Pigle*, i. stichewort.' Gerarde, Supplement, '*Pagle*, stitchwort.' The name *stitchwort* seems to come from its being good 'against the paine in the side, stitches, and such like' (Gerarde, p. 47). Its name *Holosteum* (*ὁλόστεον*, Diosc. iv. 11) refers perhaps to its use in affections of the bones and joints, and it is at least worthy of remark that the cowslip, which was thought to have similar virtues, is also called pigle, pagle, or paigle. [13] Sim. Jan. '*Lingua avis* est semen fraxini.' Bart. p. 27, '*Lingua avis* . . . quandoque accipitur pro semine fraxini.' Compare the Italian *lingua d' uccelli* for the keys of the ash. Gerarde, p. 1472, 'The fruit like unto cods is called of the Apothecaries *Lingua avis* and *Lingua passerina* . . . it is termed in English Ask-keyes, and of some Kite-keyes.'

Lingua passeris[1], poligonia, proserpinata, centinodium idem. angl. swynesgarce.

Linchiasis[2], i. lapidacio.

5 **Lippos** siue **lippes** sunt lippitudines ut in Alexandro.

Lingua canis[3], a^e^. houndestong[e], [uel hareflex, cinoglossa idem.]

Linguarium[4], assimulatur herbe Sti.

10 I. in foliis et in stipite sed fetat. gall. lignarie[5], angl. sulf.

Lixapericio[6] dicitur a lixa quod est aqua et pir quod est ignis, quasi adaquans ignem, i. minuens co-

15 lorem.

Locium, i. urina.

Locium suum[7] quisquis biberit percussum uipere sanat, et uenenis prodest, idropes in inicio curat.

Locium pueri[8] bibitum othonomi- 20 noitos curat.

Locium caprinum coctum et cum lana pessariis adhibitum dolores stomacicos (?) curat.

Locium taurinum[9] mirra addita do- 25 lores aurium mitigat.

Locium leporinum[10] cum spica nardi bibitum ydropes curat, infantibus urinam prouocat. Item locium caprinum hec omnia facit. [Respice 30 in arnoglossa et in plantago maior.]

[**Lingua agni**[11] **uel lingua arietis.**

Lingua bouis[12], buglossa.

Lunacia[13], respice in merula.

---

3. swinesgras. 4. linthiasis. 10. Johannis. 11. gulf. 12. Lixa periton. 19. ydropes. 20. pueri inuestis. orthominoycos.

---

[1] Bart. p. 27, '*Lingua passerina*, i. poligonia vel centinodium.' Gerarde, p. 565, 'Knot-grasse is called in Greeke *πολύγονον ἄῤῥεν* (cf. Diosc. iv. 4) . . . in shops *Centumnoda* and *Corrigiola*; of Apuleius, *Proserpinaca*; . . . in English, Knot-grasse and Swines-grasse; in the North, Bird's-tongue.' [2] *λιθίασις*. See ante, Lichiasis. [3] E. P. N. p. 27, '*Canis lingua*, hundes tunge.' *κυνόγλωσσον*, Diosc. iv. 127. [4] Bart. p. 28, '*Linaria*, i. wilde flax.' Gerarde, p. 555, 'Todeflax is called . . . *Linaria* or Flax-weed and *Urinalis* . . . The same plant is also called *Scoparia* and *Herba Studiosorum* because it is a fit thing to make brooms of, wherwith schollers and students may sweepe their own studies and closets.' Bart. p. 38, '*Scopa regia*, i. herba Sti. Johannis secundum quosdam.' [5] Cotgrave, '*Linaire*, flax-weed, flainewort, wild flax, todeflax.' [6] Sim. Jan. '*Lixoperiton* medicamen fervores aptum lenire.' Matth. Silv. c. ccccxiv, '*Lixopericum*, i. medicamen infrigidativum.' MS. Ashm. 1470, '*Lixoperiton* dicitur a lixa quod est aqua et pir quod est ignis quasi adaquans ignem, s. calorem diminuens.' *ληξιπύρετον*, Reinesius, Var. Lect. pp. 201, 359. [7] Diosc. ii. 99, *οὖρον ἀνθρώπου τὸ ἴδιον ποθὲν πρὸς ἐχίδνης δήγματα ἁρμόζει καὶ πρὸς θανάσιμα καὶ ἀρχομένους ὕδρωπας.* [8] Ib. *τὸ δὲ τοῦ ἀφθόρου παιδὸς καταῤῥοφούμενον ὀρθοπνοίαις ἁρμόζει.* Read *orthopnoicos*. [9] Ib. *τὸ δὲ ταύρειον σὺν σμύρνῃ λειανθὲν καὶ ἐνσταγὲν ὠταλγίας παρηγορεῖ.* [10] Ib. *αἰγὸς δὲ ὕδρωπα τὸν ὑπὸ σάρκα πινόμενον μετὰ νάρδου στάχυος καθ' ἑκάστην ἡμέραν.* [11] See ante, Arnoglossa. [12] See ante, Buglossa. [13] Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 30. l. 18, '*Limax*, snegl,' ib. p. 31. l. 41, '*Marruca*, snegl.'

Lupipecten[1], respice in uirga pastoris.

Lumbrici[2], isculi idem, uermes terrestres.]

Locium linchis[3] quod multi ligurium uocant, mox ut minxerit lapis fit quem multi electorum uocant, dolorem stomachi compescit.

Locium asininum[4] bibitum nefreticos curat.

Lollium[5], zizannia[6], nigella[7] idem. gall. nele[8], a^e^. kokkel, nascitur intra triticum, uirtus est ei *ut* putredinem uulnerum detergere possit et cancros tollit.

Loniomon[9] herba est, tirsim habens lilio similem et folia bete similia, semen plurimum rubrum uel subrufum, redarguentis siue stiptice uirtutis.

Lonchites[10] folia porro habet similia sed laciora et rufa et multas uirgas super radices spansas super terram, radix similis glauco, nascitur locis asperis et siccis, radix eius cum uino bibita urinam prouocat. Et etiam secundum genus lonchitis[11], aspera habens folia sicut scolopendria sed asperiora, folia uulneribus imposita tumorem non admittunt, bibita cum aceto splenem desiccant.

Lethos[12] qui in pomeriis nascitur quam multi trifolium dicunt, succus ei melli mixtus et inunctus uulnera oculorum et argemecta et caligine limpidat.

Lotura plumbi[13], uirtus est ei frigida et stiptica et parum plaustica et malactica et plectoria, alta uulnera replens, reuma oculorum abstinens.

---

4. quam multi. 10. Lolium. 11. cokkel. 15. Lomoinon. 20. habet porro. 25. Est etiam. 32. Lothos. 33. eius. 35. argemeta. 38. parem. 39. plettoria.

---

[1] E. P. N. p. 80, '*Pentilupi* (i.e. *pecten lupi*), wulves comb.' App. '*Virga pastoris*, i. lupi pect.'
[2] Matth. Silv. c. dclxiv, 'Taratin ara. lat. isculi vel lumbrici terre.' See ante, Isculi.
[3] Diosc. ii. 100, *τὸ δὲ τῆς λυγγὸς ὃ δὴ λυγγούριον καλεῖται, κ.τ.λ. . . . ἔστι γὰρ τὸ καλούμενον ὑπ' ἐνίων ἤλεκτρον πτερυγοφόρον.* See ante, Lapis lincis.
[4] Diosc. ii. 99, *ὄνου δὲ παραδέδοται νεφρετικοὺς ὑγιάζειν.*
[5] Diosc. ii. 122, *αἴρα . . . 'Ρωμαῖοι λόλιουμ.*
[6] *ζιζάνιον.* Bart. p. 28, '*Lollium*, zizannia idem.' E. P. N. p. 42, '*Zizania*, neele, cockel.'
[7] Gerarde, p. 1086, 'Gith is called in Greeke *μελάνθιον*, . . . in shops *Nigella*, . . . in French, *Nielle odorante*.'
[8] Cotgrave, '*Nielle bastarde*, cockle.'
[9] Diosc. iv. 16, *λειμώνιον τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια τεύτλῳ, καυλὸν λεπτὸν ὄρθιον ἴσον ὥσπερ κρίνου, γέμοντα καρποῦ ἐρυθροῦ, στύφοντος τὴν γεῦσιν.*
[10] Diosc. iii. 151, *λογχῖτις φύλλα ἔχει πράσῳ ὅμοια, πλατύτερα δέ, κ.τ.λ.*
[11] Diosc. iii. 152, *λογχῖτις ἑτέρα, οἱ δὲ λογχῖτιν τραχεῖαν, φύλλα ἀνίησιν ὅμοια σκολοπενδρίῳ τραχύτερα δέ, κ.τ.λ.*
[12] Sim. Jan. 'Item lothos est arbor magna de qua facit aliüd ca. scilicet de herba lothos inquit qui in pomeriis nascitur quam multi trifolium dicunt, &c.' Diosc. iv. 109, *λῶτος ἥμερος, οἱ δὲ τρίφυλλον, φύεται ἐν παραδείσοις, ὃς χυλισθεὶς καὶ μιγεὶς μέλιτι, κ.τ.λ.*
[13] Diosc. v. 95, *ὁ πεπλυμένος μόλυβδος . . . δύναται δὲ ψύχειν, στύφειν, παρεμπλάττειν, μαλάττειν, πληροῦν τὰ κοιλώματα, στέλλειν τὰ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ῥεύματα.*

Lothos[1] quam caligarii ros marinum uocant arbor est stiptica et mediocriter extenuatoria.

Lupulus[2] multum as[s]imilatur rubo ferenti mora set spinis caret.

Lupuli[3], lebleue.

Lupinus[4], faba egiptiaca[5] idem, cuius ferina cum melle comesta aut cum aceto bibita lumbricos excludit.

Ludere semen, i. cuscute seminis lini, i. podogra lini[6].

Matricaria[7], mater herbarum[8], arthemesia[9] idem. gall. la miere de herbes *uel armoys*, a^e^. muguued[10].

Matricaria aquatica[11] secundum quosdam azarabaccara idem, calamentum siluestre[12] idem. angl. moderuurt[13].

Maratrum[14] tam semen quam herba est, feniculus idem, quidam tamen dicunt quod maratrum est semen feniculi tantum gall. fenoyl[15], a^e^. fenicle[16]. [Respice in hues.]

---

4. Lippulus. 7. egyptiaca. 8. farina. commesta.1 2. podagra. 14. mere des herbes. 17. azarabaccarra. 23. fenekle.

---

[1] Sim. Jan. '*Lothos arbor* Dya. quam calligarii rosum vocant, &c.' Diosc. iii. 89, λιβανωτὶς ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσι ῥοσμαρίνουμ καὶ οἱ στεφανοπλόκοι χρῶνται, κ.τ.λ. [2] Gerarde, p. 885, 'It is called in shops and in all other places, *Lupulus:* . . . in French, *Houblon:* in English, Hops.' With *Houblon* compare E. P. N. p. 34, '*Humblonis*, hege-hymele. ib. p. 4, '*Pollitricus*, þ is Humele.' ib. p. 5, '*Brionia*, þ is Humele.' Cf. also the name *Humulus Lupulus*. [3] Matth. Silv. c. ccccxviii, '*Lublet*, i. lupullus.' ib. '*Lulep* est species volubilis, que dicitur lupullus.' ib. c. ccclxix, '*Jeblech* ara, gre. cussus, lat. volubilis. [4] Diosc. ii. 132, θέρμος ἥμερος γιώριμος, οὗ τὸ ἄλευρον σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενον ἢ μετ' ὄξους πινόμενον ἕλμινθας ἐκτινάσσει. [5] Bart. p. 28, '*Lupinus*, faba egiptiaca:' cf. Diosc. ii. 128, αἰγύπτιος κύαμος. [6] Dodder of flax: see ante, Cuscute. [7] Fuchs, H. S. p. 54, 'Hodie Matricariam . . . quod uteri quem matricem vocant morbis medeatur.' Diosc. iii. 117, ὁ δὲ ἐξ αὐτῆς χυλὸς . . . ἄγει ἀπὸ μήτρας ὅσα καὶ τὸ ἐγκάθισμα. [8] Macer, 'Herbarum matrem dedit Artemisia nomen, Cui Græcus sermo, justum puto ponere primo.' E. P. N. p. 42, '*Artimisie*, mug-wrt, merherbarum.' Bart. p. 29, '*Mater herbarum*, arthemesia idem.' [9] Bart. p. 11, '*Arthemesia, Armoyse* idem, mugge-wede.' ib. p. 20, '*Ermoyse* muggewede, arthemesia idem.' [10] Gerarde, p. 1104, 'in English, Mugwort.' [11] No doubt as equivalent to *vulgago*, one of the names of this plant. See ante, Asarabaccara. [12] Diosc. i. 9, ἄσαρον, οἱ δὲ νάρδον ἀγρίαν καλοῦσι . . . οἱ δὲ βάκχαρ. Perhaps the smell may account for the names *calamentum silvestre* and *gariofilata agrestis*. [13] Gerarde, p. 705, 'The whole plant is of a very ranke smell and bitter taste. . . . It is called in our age *Cardiaca* . . . in French *Agripaulme*, in English, Motherwort. Some there be that make it a kinde of Bawme.' Bart. p. 36, '*Regina prati*, an. moderwort,' which however is probably for *medewort*, or *meadow-sweet*. Cotgrave, '*Gripaulme*, the hearbe Motherwort.' [14] μάραθρον, Diosc. iii. 74. Bart. p. 28, '*Maratrum*, feniculus, tam semen quam herba.' [15] Cotgrave, '*Fenouil*, the hearbe fennell; also, the seed thereof.' [16] E. P. N. p. 44, '*Feniculum*, fanuil, fenecel.'

Matrona[1], cardo[2] idem, gall. chardon[3], angl. thistel.

Matropiper[4], i. piper longum.

Malabatrum[5], folium paradisi, folium est latum et subalbidum, boni odoris *et* inuenitur in paludibus Indie supernatans aquis.

Mabatematicon[6], i. succus caulis agrestis.

Maiorana[7], esbrium[8], sansucus [persa][9] idem, minuta habet folia et plures stipites graciles. [Respice in amaracus.]

[**Macrenena**[10], i. longa egritudo.]

Malum terre[11], ciclamen, panis porcinus[12] idem. g^e^. dilnote[13] uel erchenote[14]. [Respice in calsamus.]

Malum storacis[15], aristologia[16] idem.

---

7. Indye. 8. Mabathematicon. 16. an. dilnote. 17. erthnote. 19. aristolongia.

---

[1] Plinius Secundus, iv. 16, Carduus. 'Matrici utilissimus cibus est. Nec mirare quod sic a feminis carduus ambitur. Est et alia causa qua patrocinari eis possit: nam Glaucias scribit, cardui cibum adjuvare ut masculos procreent.' [2] E. P. N. p. 52, '*Hic cardo*, cardoun.' ib. p. 59, '*Hic cardo, -onis, media correpta*, thystylle.' Possibly the reference may be to what Gerarde calls wild or prickly artichoke, 'which the Italian esteemeth greatly of, as the best to be eaten raw, which he calleth *Cardune*' (p. 1152), and (p. 1154) 'of the Italians, *Cardo* and *Cardino*.' But see Torriano, '*Cardone*, any kind of great Bur, Thistel, Carduus, or Teazle.' [3] Cotgrave, '*Chardon*, a thistle; also, a Cardoone, or the staulke of an Artichoke.' [4] *μακρὸν πεπέρι*, Diosc. ii. 188. [5] *μαλάβαθρον*, Diosc. i. 11, *φυόμενον ἐν τοῖς ἰνδικοῖς τέλμασι φύλλον ὂν ἐπινηχόμενον ὕδατι*. Bart. p. 28, '*Malabatrum*, folium paradisi idem, latum habet folium et subalbidum boni odoris, quod invenitur in paludibus Indiæ.' [6] Bart. p. 29, '*Mabatematicon* uel *Mabathemtis*, i. succus caliculi agrestis.' App. '*Mabathematicum*, i. succus cauliculi agrestis.' Sim. Jan. '*Mabathematicon* in antidotario universali in confectione esdre quedam exposuerunt quod est succus cauliculi agrestis, sed Deus novit.' [7] Bart. p. 29, '*Maiorana*, persa samsucus. Marjoram. [8] Bart. p. 20, '*Esbrium*, secundum quosdam i. majorana.' App. '*Esbrin*, i. bryonia.' ib. '*Esbrium*, i. flos salviæ.' [9] *σάμψυχον*, Diosc. iii. 41. It is called in Italian Sansucco Persa, Fuchs, H. S. p. 733. Torriano, '*Persa*, the sweet marjoram.' [10] Sim. Jan. '*Macronoxia*, g. longa egritudo.' Cass. Felix, c. 4, 'Macronosia laborantibus id est longa egritudine.' *μακρονοσία*. [11] Sim. Jan. '*Malum terre*, ciclaminus, cassamus, panis porcinus, ciclamus apud Dyasco.' Diosc. ii. 193, *κυκλάμινος, οἱ δὲ κισσάνθεμον . . . 'Ρωμαῖοι ῥάπουμ τέρραι, οἱ δὲ οὐμβιλίκουμ τέρραι*. See ante, Ciclamen. [12] Gerarde, p. 845, 'Sow-bread is called in Greek *κυκλάμινος*, . . . of Apuleius . . . *Terræ malum*.' [13] Gerarde, Supplement, '*Dilnote*, Cyclamen.' [14] Earth-nut. [15] Matth. Silv. c. dxxiv, '*Mala storaca, mala storica*, i. aristo rotunda. *Malum storacum*, idem.' [16] Gerarde, p. 849, Aristolochia is called 'of divers also, *Terræ malum*, the apple of the earth, yet *Cyclaminus* is also called *Terræ malum* or Earth Apple.'

Malum punicum et malum granatum[1], punicum[2] idem rubeum [et] dicitur a patria Didonis.

Mala granata[3], alia dulcia, alia acetosa.

Mala maciana[4], i. siluestria, uirtutem habent constringendi.

Mala aurea[5], cochinum idem.

Mala citonia[6], coccana, cimila idem. Malum [quando] simpliciter ponitur pro pomo usuali intelligitur.

Mala cephalia, i. caligo.

Malea[7], i. genus tormenti.

Macis non est flos nucis muscate ut quidam credunt, sed adheret ipsi nuci muscate circumque, ut potest uideri in auellanis.

Macedonia[9] uel **macedonicum**, petrocillinum idem, g^e^. alisandre, a^e^. stamerche[10].

[**Mater infancium**[11], epilepsia que accidit pueris secundum sap. c^o^. de uiola.

Maratrum[12], semen feniculi.

Maratrum agrion[13], respice in yppomaratrum.]

Mamitha[14] uel mara genus est sementuri ut in Pal[l]adio. [Item] matha.

Maturella[15], fu, ualeriana idem. gall. ualariane.

Malaticum[16], id est dissolitiuum.

---

2. enim rubeum. 9. malarirea. 17. nuce. circumquaque. 19. petrosilinum. 20. alisaundre. 28. cementuri. 30. ualeriane. 32. dissolutiuum.

---

[1] *ῥόα*, Diosc. i. 151. Gerarde, p. 1451, 'in shops *Malum* or *Pomum Granatum*.' [2] Rather *puniceum*, *φοινίκεον*. [3] Platearius, circ. inst. '*Mala granata*, alia sunt dulcia . . . alia acetosa.' [4] Platearius, circ. Inst. '*Mala maciana*, i. mala siluestria . . . virtutem habent constringendi.' *ἄγρια μῆλα*, Diosc. i. 143. Plin. Hist. Nat. xv. 14, 'Mala nomen habent a Macio.' [5] Gerarde, p. 1451, '*Columella* maketh three kinds of Quinces, *struthia*, *chrysomeliana*, and *mustela*.' Bart. p. 28. '*Mala maciana*, *Mala silvestria* idem sunt secundum quosdam, sed intellige quod mala maciana sunt mala usualia et domestica.' [6] Platearius, circ. Inst. '*Mala citonia*, i. coctana.' Cod. Ashm. 1470, '*Mala citonia*, coccana, citonia, cidonia mela.' *μῆλα κυδώνια*, Diosc. i. 160. Bart. p. 28, '*Mala citonia*, cottana idem, coyns.' [7] '*Malleolus* genus fomenti apud persas.' Jahn, Neue Jahrbücher für Philologie, Suppl. Band 13. 1847. [8] *μάκερ*, Diosc. i. 111. Bart. p. 29, 'Macis non est flos musca muscatæ ut quidam credunt, sed adhæret ipsi nuci muscatæ circum quidem juxta ramum ut potest videri in avellana.' [9] Diosc. iii. 70, *τοῦτο φύεται ἐν Μακεδονίᾳ ἐν ἀποκρήμνοις τόποις*. See ante, Alexander. [10] Stan-merche, i.e stone-parsley, a direct translation of *πετροσέλινον*. See ante, Alexander. [11] Serapion, De Simplicibus ex Plantis (1525), fol. cxlii, 'Et dicitur quod flos ejus, a proprietate quæ est in eo quando bibitur cum aqua, confert squinantie et epilepsie que accidit pueris: et est illa quam vulgares nominant matrem puerorum.' Matth. Silv. c. ccccxxxi, '*Mater infantium*, i. epilepsia.' [12] *μάραθρον*. [13] *μάραθρον ἄγριον*. [14] Palladius, De Re Rust. i. 17, 'sed si aliquando in quocunque loco pavimenti vel parietis tectura succumbat, hoc genus malthæ adhibebimus.' Matth. Silv. c. dxxv, '*Malta* est genus cementi, ut in Paladio.' Cf. the Greek *μάλθα* or *μάλθη*. Matth. Silv. c. dxxvii, '*Mamica* est gummi genus quo caremus.' [15] See ante, Fu. [16] Sim. Jan. '*Malaticum*, gre. molitiuum.' *μαλακτικόν*.

Machir[1], corium eius ligni est uenientis a barbari[i]s, coloris rufi cum odore solido, cuius uirtus est stiptica et remordens maxime in gustu.

Malabastrum[2] multi putauerunt nardi *indi* esse folium sed falluntur, quamuis simile in odore, tamen alterius est nature. Inuenitur tamen supernatans in quibusdam paludibus in Yndia in speciem foliorum[3], carens radice. Virtutem habet spice nardi quia diuretica est cum diuturno odore.

Malomeli[4] que multi cinodomel dicunt uirtutem habent similem inomelli in omnibus.

Mala punica arbor est, uirtutem stipticam habet.

Mala estiua ut sensit Diascorides credit flegma nutrire et fellis ardorem excitare.

Malactica, i. lana mol[l]issima.

Marubrastrum subsimile est marrubeo et facile notum, cuius uires faciunt ad morsus serpentium et ad superiosos.

Masle arbor[is], succus foliorum eius cum uino bibitus et ut cathaplasma adhibitus, uenatis cucurrit morsibus.

Mandragora, duo sunt genera[5], s. masculus et femina, femina folia habet nigra lactuce similia, sed minora que folia spansa super terram, et in medio mala nascuntur sicut uue uiride in quibus semen est simile apio, masculus uero folia habet *alba et maiora lata et leuia sicut bete, mala commesta sompnum prestent.*

Mandragora alia est que morion[6] dicitur, nascitur locis umbrosis et speluncis, folia habet similia alteri. Hasta est ei alba et longa duobus palmis, radix mollis alba et longa [duobus palmis] in grossitudine digiti minoris. Ista, ut dicitur, bibita homines amantes facit et sompnum prestat.

---

1. cuiusdam ligni. 3. cui uirtus est. 8. similis sit. 15. quam. 20. Dyascorides. 21. fregma. 24. marrubio. 26. suspiriosos. 30. uenenatis. occurrit. 32. Mandrogora. 33. feminina. 37. uride. simile est. 49. amentes.

---

[1] Diosc. i. 111, *μάκερ φλοιός ἐστι κομιζόμενος ἐκ τῆς βαρβάρου, ὑπόξανθος, παχύς, στύφων ἱκανῶς κατὰ τὴν γεῦσιν.* [2] Diosc. i. 11, *μαλάβαθρον ἔνιοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τῆς ἰνδικῆς νάρδου φύλλον πλανώμενοι ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ὀσμὴν ἐμφερείας, κ.τ.λ.* [3] Ib. *φύλλον ὂν ἐπινηχόμενον ὕδατι, καθάπερ οἱ ἐπὶ τῶν τελμάτων φακοί, ῥίζαν οὐκ ἔχον.* [4] Sim. Jan. '*Malomeli*, quod et cidonomel dicitur, Dya. sic conficit, &c.' Diosc. v. 29, *καὶ μηλόμελι δέ, ὃ καὶ κυδωνόμελι ὀνομάζεται . . . οἰνομέλιτι ἐοίκος.* [5] Diosc. iv. 76, *ἔστι δὲ αὐτῆς ὁ μέν τις θῆλυς, ὁ μέλας θριδακίας καλούμενος φύλλα ἔχων στενώτερα καὶ μικρότερα . . . κεχυμένα δὲ ἐπὶ γῆς, καὶ παρ' αὐτὰ μῆλα οὔοις* (sorbis) *ἐμφερῆ . . . ἐν οἷς καὶ καρπὸς ὥσπερ ἀπίου . . . τοῦ δὲ ἄῤῥενος καὶ λευκοῦ . . . φύλλα ἐστὶ μεγάλα, λευκά, πλατέα, λεῖα καθάπερ τεύτλου.* [6] Diosc. iv. 76, *τοῦ δὲ ἄῤῥενος καὶ λευκοῦ, ὃν ἔνιοι νώριον ἐκάλεσαν.* Sim. Jan. 'Mandragora quod morion dicitur, nascitur locis umbrosis, &c.

Magnes[1], lapis calamiaris[2], qui lapis eracleus et adamas dicitur, tamen adamas est lapis qui et diadamas, durissimus ille. [Respice in eracles.]

Manna[3] est quiddam dulce quod fit de rore celi cadens super quasdam herbas vel arbores certis temporibus.

Mannis[4], olibanum, thus minutum idem.

Matris silua[5], periclimenon, mellilotum[6] secundum quosdam, corna regia, [caprifolium idem]. Similis est sulphurace in foliis sed melius redolet et facit uaginas plenas semine quo utimur, et est album et citrinum, g^e^. cheurefoil, anglice honysocle uel wodebynde.

Masmatrum[7] [uel mas maratrum], peucedanum, feniculus agrestis idem.

Malua[8] [est] utilior est ortina quam agrestis, ca[co]stomachum est, uentrem mollit.

Malua siluestris, malua uiscus, altea[9] idem. Anglice merch[e] malue, bismalua, caulis Sancti Cutberti, alta malua idem. Crescit altius et altiora et latiora habet folia. Anglice, Seynt Cutbertscole[10].

Malua crispa, acus muscata[11] maior idem, anglice poukelesnedele.

Malua siluatica, ang^e^. wildemalue.

---

1. calaminaris. 3. dyadamadas. 6. quoddam. 12. matrissula, perichemeon. 13. corona regia idem. 19. honisouke. 27. merchmaluwe. 31. Saint Cuthberteschole. 33. poukelesnetle. 34. wildemalewe.

---

[1] Diosc. v. 147, *μαγνήτης λίθος.* Bart. p. 28, '*Magnes* lapis est qui et adamas dicitur et diamas, i. durissimus ille lapis.' [2] Matth. Silv. c. ccccxxii, '*Magnes*, i. lapis calanliaris.' Platearius, circ. Inst. 'Montes autem sunt ex talibus lapidibus confecti, unde naves infixas clavis ferreis attrahunt et dissolvunt.' [3] Bart. p. 29, '*Manna* est quoddam dulce quod fit de rore cadente super quasdam herbas vel arbores certis temporibus.' Sim. Jan. '*Mana* ut ait Avicenna est ros cadens super lapides et plantas.' [4] App. '*Marmis*, i. olibanum minutum.' Sim. Jan. '*Manna thuris* sepe in libris antiquis invenitur et mannis ut g. et est apud Avicennam minutum thuris. Et apud alios auctores Arabes est pulvis ipsius thuris.' [5] Sim. Jan. '*Matrisilva* est planta quam Dioscorides perychmenon sive splenon vocat.' Gerarde, p. 891, It is called 'in Spanish *Madreselva*, in English, Woodbinde, Honisuckle, and Caprifoly.' See ante, Caprifolium. [6] Bart. p. 30, '*Mellilotum*, trifolium aquaticum idem. Similis est sulfuratæ in foliis sed melius redolet, facit autem vaginas semine plenas, cujus semen dicitur corona regia.' [7] Diosc. iii. 74, *μάραθρον.* [8] Diosc. ii. 144, *μαλάχη κηπευτή, Ῥωμαῖοι μάλβα ὀρτένσις . . . ἐδωδιμωτέρα μᾶλλον τῆς χερσαίας· κακοστόμαχος δὲ καὶ εὐκοίλιος.* [9] Diosc. iii. 153, *ἀλθαία, ἔνιοι δὲ ἰβίσκον καλοῦσι, οἱ δὲ ἀλθίοκον, μαλάχης ἐστὶν ἀγρίας εἶδος.* See ante, Altea. [10] See ante, Eviscus. [11] See ante, Acus Muscata.

Malua siriaca[1], molochia, malua domestica siue ortolana idem, cuius flos uocatur siriacus, foliis flore radice[m] et semine utimur. *Gallice mauue*, a^e^. malewe.

Marrubium nigrum[2], prassium idem. g^e^. maroil, a^e^. horhoncie[3] uel houndesuede.

Marrubeum album, archangelica idem. gall. archangele, a^e^. dednettle. [Respice in trigoriganus[4].]

Margarita[5] est lapis in quibusdam piscibus inuentus, i. pearl.

Marcilium[6], faba lupina idem, sed uua lupina est solatrum. [Respice in faba lupina.]

Marcurialis[7], scariola idem.

[**Marturella**, respice in fu.

Maturella, respice in matha et in ualariana.

Morion[8], respice in mandragora.

Maraton, respice in pacemon[9].

Matura, respice in ualeriana.

Martera, respice in fu.]

Marturella, amantilla idem. [Respice ibi et in fu.]

Martulia[10], i. testudo, [angl. snayl].

Mastix[11] genus est resine que in modum gummi ab arbore manat, nascitur in locis asperis et petrosis.

Melancium[12], i. gith, ciminum Ethiopum, agrimatum uel agrimulatum idem, crescit [crescit] in segetibus, semine utimur.

Melanopiper[13], piper nigrum idem. gall. poiuer[14], a^e^. pep[er. Respice in faufel[15] et in fulsul.]

---

1. syriaca. 3. syriacus. 7. maroyl. horhoune. 9. Marrubium. 10. archaungle. dedenetle. 14. perle. 15. Marsilium. 18. Marturialis. 28. tescitudo. 32. Melelantium. Ethiopicum. 36. Melonapiper. 37. peyure.

---

[1] App. '*Malua syriac*, molachia, id est flos. *Meuis Syriacus* fo. flo. et radi. utimur.' Gerarde, p. 931, 'The wilde Mallow is called . . . of some *Osiriaca*.' [2] Diosc. iii. 109, *πράσιον* . . . '*Ρωμαῖοι μαρρούβιουμ*. [3] E. P. N. p. 4, '*Prassion*, þ is Hare hune.' ib. p. 42, '*Marubium*, maruil, horehune.' [4] *τραγορίγανος*. [5] *μαργαρίτης*. Platearius, circ. Inst. '*Margarita* est lapis qui in quibusdam piscibus invenitur.' [6] Bart. p. 29, '*Marcilia*, i. folia lupina.' App. '*Marisilion*, i. faba lupina, fere similis est elleboro nigro.' Sim. Jan. '*Marsilium*, faba lupina, similis est elleboro nigro.' [7] Sim. Jan. '*Marula* in antidotario universali in confectione ad reprimendam libidinem exponitur quod est scariola.' [8] *νώριον*, Diosc. iv. 76. [9] See ante, Lacancemon. [10] See Merula. Sim. Jan. '*Maruze* exponitur in antidotario universali quod est limacie.' [11] Sim. Jan. 'Dya. mastix inquit genus est resine que in modum gummi ab arbore manat.' *μαστίχη*, Diosc. i. 90. [12] Diosc. iii. 83, *μελάνθιον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο μήκωνα ἄγριον καλοῦσι μέλανα*, '*Ρωμαῖοι παπάβερ νίγρουμ*. See ante, Acrimulatum. [13] Diosc. ii. 188, *πέπερι* . . . *τὸ δὲ μέλαν ἥδιον καὶ δριμύτερον τοῦ λευκοῦ, κ.τ.λ.* [14] Poivre. [15] Gerarde, p. 1540, 'The Arabians, *Fulfel* and *Fulful*.'

Mezereon[1], anabula maior, rapiens uitam[2], leo terre[3], faciens uiduas[4] idem. gallice et anglice, spurge.

5 **Menelaca**[5], gall. gounde[6], anglice yellebotel[7].

Meretricaria, herba meretricum idem, radix est illi rubea.

Mesandus[8], amarusca[9] idem, angl.

10 maythe[10].

Melongena[11] uel **molongenia**, fructus sunt oblongi et rotundi inter albedinem et rubedinem medii.

Meron[12] purum idem. *Inde* uinum meraticum et meratim. 15

Melan[13], i. nigrum. *Inde* melanopiper et melancolia[14] et melanchiron[15], i. y[c]tericia[16] nigra.

Melapium uel **melachina**[17], i. mundificatiuum sanguinem prohibens. 20 Hiis tamen nominibus autores utuntur quandoque indifferenter.

Methodus[18], i. regula uel doctrina, et interpretatur compendium. Inde methodicus[19] super afforismos. 25

Meson[20], i. medium, inde ueniunt uene

---

1. malor. 5. geude. 6. yelebothel. 11. uel melongenia. 13. ruborem. 15. maraticum et emeratum. 16. melonapiper. 19. melapyn. 23. medus.

---

[1] Gerarde, p. 1401, '*Avicen* and *Serapio* call *Chamœlæa* or Spurge Olive, *Mezereon*.' Matth. Silv. c. cxxvi, '*Camelea* gre. vel *Chamelea*, ara. mezereon, lat. vero cocognidium.' [2] Ib. from John Mesues, 'Est planta vocata apud plures rapiens vitam, et a quibusdam faciens viduas et a pluribus leo terre vocatur.' [3] See ante, Anabulla major. [4] Hence the name Widow-wail. [5] E. P. N. p. 65, '*Hec Menoloca*, a bothun.' The flower meant is apparently the marigold. [6] Gerarde, p. 741, 'in French *Sousii* and *Goude*, in Italian, *Fior d' ogni mese*.' Cotgrave, '*Goude*, a Marigold.' [7] E. P. N. p. 5, '*Rosmarinum*, þ is Boþen.' Gerarde, Supplement, 'White Bothen is great Daisy.' See ante, Consolida Media, 'Whit-bothel.' So that *yellebotel* is probably *yellow bothen*. Compare *Blue-bottle*. [8] See post, Merzandus. [9] The *Cotula fetida*. See ante, sub Amaracus. [10] Gerarde, p. 757, 'Stinking Mathes.' [11] Matth. Silv. c. dxxxviii, '*Melongena*, arab. grec. melongia vel melongea, latine melongiana.' Serap. 'Fructus sunt oblongi medii intra rubedinem et nigredinem.' In *marg*. 'dicuntur marezane vulgo.' Gerarde, p. 345, 'In the dukedome of Millain it is called *Melongena*, and of some, *Melanzana*: in Latine, *Mala insana*; and in English, Mad Apples.' [12] Merum. Bart. p. 29, '*Meracum vinum* i. purum.' [13] *μέλαν*. [14] *μελαγχολία*. [15] Matth. Silv. c. dxxxvi, '*Melanthochiroma* grec. atramentum pellium.' ib. c. dxxxvii, '*Melantison*, *Melanchiron* id est hycteritia nigra.' Possibly *μελάγχροια*. [16] Jaundice: cf. *ἴκτερος*, *ἰκτερικός*. [17] *μάλαγμα*. Bart. p. 29, '*Malagma* est mollificativum saniem prohibens.' Matth. Silv. c. dxxxvi, '*Melangizum* id est mollificativum vel saniem faciens.' ib. c. dxxii, '*Malacticum*, i. mollitiuum, saniem faciens.' [18] Matth. Silv. c. dxliii, '*Methodus* id est regula vel do. inde methodicus, id est doctrinalis i. regularis.' *μέθοδος*. [19] Apparently referring to some commentary on the aphorisms of Hippocrates by one of the sect of the *Methodici* founded by Themison, the disciple of Asclepiades. [20] Matth. Silv. c. dxliii, '*Mesci*, i. medium, inde venit miserace et misereon jejunum intestinum.' ib. '*Mesenterium*, medium intestinum quod vocatur jejunum.' *μέσον*.

que uocantur meseraice[1] per quas trahitur chimus a stomacho usque ad epar, et mesontrion[2], i. intestinum ieiunium.

5 **Melus**[3], cameleonta idem.

Methasin creticum[4] interpretatur morbo[r]s determinans siue sanans.

Metha cathophora[5] interpretatur transdelatus, i. epilenticus dum est
10 in accessione.

Metallica[6] uel **metaltica** *corpora* dicuntur ut auri pigmentum, litargirum, calcucemenon et similia.

Medicon[7] dicitur a medendo uel a
15 Media in uentre ut in Alexandro.

Mecari[8], i. salsucie facte de carnibus intestinorum tritis, g^e^. sauscistres[9].

Melenteron[10], i. illa pars que est inter uentrem et epar.

Melonda succida[11], i. lana mollis. 20

Merula[12], limacia idem.

Mecasus, inde diafragma.

Metafora[13], i. similitudo.

Medica[14], similis est trifolio que inter fenum nascitur, folia habet angusta 25 et uirgulam similem trifolio, semen est illi ut lenticula, haunc herbam asini comedunt.

Mecon ceratides[15] quam multi pardalion[16] uocant aut agreste mico- 30 nium, folia habet alba et grossa similia flosmo, hastam et florem uiridem et semen minutum et curuum, radix est illis super terram longa et nigra, nascitur in locis maritimis et 35 asperis, uirtus radicis diuretica.

---

1. meserayce. 3. mesentrion. 16. mecare. 17. saucistres. 22. dyafragma. 23. metaphora. 27. hanc. 28. comedant. 30. miconum. 32. florem minutum. 34. illi.

---

[1] *φλέβες μεσαραϊκαί.* [2] *μεσέντερον* and *μεσεντέριον. Jejunum*, see ante, sub Lien. [3] A truncation of *χαμαίμηλον*, which has become confused with *χαμαιλέων*. [4] *μετασυγκριτικόν.* Cf. Cass. Felix, c. 8, 'Adjutoria metasyncritica id est quæ renovare valeant temperiem corporis naturalem.' [5] Matth. Silv. c. dxliii, '*Metaphora* interpretatur transdelatus ut epilenticus dum est in actione.' ib. '*Metacatafora, metacataphora,* id est epilenticus cum est in paroxismo.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 557, *εἰ δὲ μετὰ καταφορᾶς ἐπιληπτίζοιντο.* [6] *μεταλλικά.* Matth. Silv. c. dxliii, '*Metalon,* i. metallum . . . et illa sunt septem genera s. aurum, argentum, plumbum, stannum, es, argentum vivum et ferrum, et illa sunt metallica corpora.' [7] *μηδικόν.* [8] Matth. Silv. c. dxliii, '*Mesir,* i. sandanig.' See post, Mescara. [9] Bart. p. 29, '*Mazakata,* tucetum, hilla, vulgaliter salsicia, i. sausither. Fr. saucisses, our *sausages.* [10] Matth. Silv. c. dxliii, '*Meseraice, mesinterion,* i. meseraica que est inter epar et stomachum.' *μεσέντερον.* See ante, Mesontrion. [11] Matth. Silv. c. dxxxviii, '*Melotida,* grece, id est lana succida sordida a melotis quod sunt pelles ovium evulse.' Perhaps *μηλωτή.* See post, Melotida. [12] Matth. Silv. c. dxxix, '*Maruze,* i. limatie in antidota. universali.' ib. c. dxxx, '*Marula* in antidot. virili in confectione ad reprimendam libidinem exponitur quod est scariola.' ib. '*Marulia* i. lactuca.' See ante, Lunacia. [13] Matth. Silv. c. dxliii, '*Metaphora* i. similitudo.' *μεταφορά.* [14] Diosc ii. 176, *μηδικὴ ἔοικε μὲν ἄρτι φυομένη τριφύλλῳ τῇ ἐν χορτοκοπείοις, κ.τ.λ.* [15] Diosc. iv. 66, *μήκων κερατῖτις, οἱ δὲ παράλιον, οἱ δὲ ἀγρίαν μήκωνα, οἱ δὲ θαλάσσιον, φύλλα ἔχει λευκά, κ.τ.λ.* [16] *παράλιον.*

Mecon affridis[1] eradia[2] dicitur. Hastam habet duarum palmarum longam et folia minuta. Semen et omnis illa herba alba, radix tenuis. Stomachum purget uomitu.

Melanteria[3] colligitur in speluncis ubi *cramen*[4] inuenitur. Bona est que colorem habet sulphuris, leuis et equalis et munda. Proiectoriam et strictoriam habet uirtutem.

Medulla[5] omnis [recens] sine sale mollitiue uirtutis est et mirifice.

Mediousium[6] aut **basilion entaticum** locis asperis nascitur et umbrosis, hastam habet longam, flores maiores purpureos et obrotundos, semen minutum, radices longas, uirtus est redarguentis.

Melee[7] folia et cime amaram habent qualitatem et ideo lumbricos necant.

[**Melotida**[8] appellatur lana que inuenitur in coccis[9] illius piscis in quo sunt margaritæ et hæc lana maxime cedat dolorem posita super aurem cum aliquo leviculo ut albumine oui.

Melampolion[10], respice in elleborus niger.

Memitha[11], i. celidonia agrestis, respice in celidonia.

Memitha, i. uolubilis minor secundum Gerardum[12] super Viaticum, capi-

---

1. affrodes. 7. Malanteria. 9. sulphureum. 10. prolectoriam. 15. nascitur mediousum locis asperis. 17. purpureos maiores. 19. uirtutis.

---

[1] Diosc. iv. 67, *μήκων ἀφρώδης, ὑπὸ δέ τινων Ἡράκλεια κληθεῖσα, καυλὸν ἔχει σπιθαμιαῖον, κ.τ.λ.* [2] *Ἡράκλεια.* [3] Matth. Silv. c. dxxxvi, 'sed Dia. c. de melenteria dicit quod invenitur et super eramen ipsum coagulatur.' Diosc. v. 117, *τῆς δὲ μελαντηρίας ἡ μέν τις τοῖς ὀρυγμάτων στομίοις ἀφ' ὧν ἂν μεταλλευθῇ ὁ χαλκός . . . διαφέρει δ' αὐτῆς ἡ θειόχρους, λεία, ὁμαλή, καθαρά.* [4] Eramen. [5] Diosc. ii. 95, *μυελός.* [6] Diosc. iv. 18, *μήδιον φύεται ἐν παλισκίοις τόποις καὶ πετρώδεσιν . . . ἄνθη πορφυροειδῆ μεγάλα καὶ περιφερῆ, καρπὸς μικρὸς . . . ῥίζα . . . στρυφνὴ γευομένῳ.* Matth. Silv. c. dxxxiv, '*Medion* sive basilion encaticum, Plin. lib. xxvii, cap. xii.' See ante, Basilion Entaticum. [7] Diosc. i. 159, *μηλέας πάσης τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη καὶ οἱ βλαστοὶ στύφουσι.* [8] Matth. Silv. c. dxlvii, '*Milotida* est tenta cirurgicorum, Melotida grece.' ib. c. dxxxviii, '*Melotida*, grece, id est lana succida sordida a melotis quod sunt pelles ovium evulse.' Perhaps *μηλωτή*: but there may be some confusion with *μυτίλος*, mytilus, the *sea-mussel.* [9] Read *conchis.* [10] *μελαμπόδιον*, Diosc. iv. 149. [11] Gerarde, '*Memitha* Arabibus, id est Papaver Cornutum.' Sim. Jan. '*Memithe* . . . ex cuius succo syef memithe quod vocatur in li. de greco translato glautum.' [12] Fabricius, Bibl. Græc. xiii. p. 125, speaking of the Viaticum of Constantinus Africanus (see ante, Capsia), says, 'aliud Viaticum Parisiense, in quod Gerardi Cremonensis et Gordonii Montipedensis Commentarius MS. in Bibl. Menarsiana pag. 36.' Gerardus Cremonensis seems to have died in A. D. 1187, and must not be confounded with Gerardus Sabloneta (cf. Boncompagni, Della Vita e delle Opere di Gherardo Cremonense, Roma 1851).

tulo de idropici. Respice in celidonia agrestis.

Melones, respice in pepones.

Melimela[1], respice in apropima.

Melsa, **Mellicratum**, } respice in apomoli[2].]

Mellissa[3], apiasia, mellilempnias[4], suringula[5], citrago, citraria[6], melago idem. Herba est pigmentaria, a^e^. bonrefair[7] uel bouruurt uel beuurt uel beruurt uel medwor[8]. [Respice in turinge.]

Mel[9] componitur artificiose de apibus, nam puriorem partem florum suggerendo[10] attrahunt. g^e^. mel[11], anglice hony.

Mellilotum[12], eius flos uocatur corona regia. [Respice in matris sula.]

Mellisephilos[13] sive **mellifilon** dictum ideo quod apes illam libenter comedunt. Tirsos habet quadrangulos nigros, folia similia buglosse, sed maiora et tenuia, folia eius cum uino bibita et cathaplasmata uim scorpionis aptissime curant.

Mellicraton[14] uirtutem similem habet ydromelli, tussientibus medetur datum. [Respice in apomidi.]

Mentula episcopi[15] florem habet croceum et latum, in aquis crescit, secundum antiquos appellatur apium emoroydarum.

Menta plures habet species. [Respice in ediosmus et in idiosmum.]

Menta domestica uel ort[h]olana idem, a^e^. et g^e^. mynte.

Menta siluatica, mentastrum[16], sisinbrium [idem]. a^e^. horsmynte.

---

7. apiapia. 8. curingula. 10. Bourfair. bourwert. 11. bewert. berwert. medwrt. 19. mellisophilos. melliphilon. 21. Thirsos. 23. tenuiora. 25. optime. 26. habet similem. 36. mente.

---

[1] *μελίμηλα*, Diosc. i. 161. [2] See ante, Apomel. [3] Diosc. iii. 108, *μελισσόφυλλον, ὃ ἔνιοι μελίτταιναν καλοῦσιν, οἱ δὲ μελίτταιον, οἱ δὲ μελίφυλλον, οἱ δὲ ἐρυθρά, οἱ δὲ τημελῆ, Ῥωμαῖοι ἀπιάστρουμ, οἱ δὲ κιτράγω.* [4] Mellilempnias may represent *μελίτταινα*. [5] See ante, Citranglium and Citromilum. [6] See ante, Citria. [7] These words are all efforts of the scribe to make out some illegible word, probably *bee-wort:* cf. E. P. N. p. 11, '*Apiago*, beowyrt.' See ante, Citria. [8] Bart. p. 29, '*Melisa*, herba pigmentaria idem, an. medewort secundum quosdam.' [9] *μέλι*, Diosc. ii. 101. [10] Read *sugendo*. [11] Fr. miel. [12] *μελίλωτος*, Diosc. iii. 41. Matth. Silv. c. dxxxvii, '*Melelota* est herba cujus semen et flos dicitur corona regia. la. pratellum.' See App. Melilotum. [13] Diosc. iii. 108, *μελισσόφυλλον, . . . ὠνόμασται δὲ οὕτω διὰ τὸ ἥδεσθαι τῇ πόᾳ τὰς μελίττας· ἔοικε δὲ αὐτῆς τὰ φύλλα καὶ τὰ καυλία τῇ προειρημένῃ βαλλωτῇ· μείζονα δὲ ταῦτα καὶ λεπτότερα, κ.τ.λ.* [14] *μελίκρατον*, Diosc. v. 17. See ante, Apomel. [15] Sloane MS. 282, '*Mentula Episcopi*, medeflour and hit haþ a zolw flour and brode leues and hit growyþ on wateres.' Bart. p. 30, '*Mentula*, an. gollan, apium emoroidarum idem.' The plant meant is the Pile-wort Crowfoot. [16] Diosc. iii. 36, *τὸ δὲ ἄργιον ἡδύοσμον, ὃ Ῥωμαῖοι μενθάστρουμ καλοῦσι . . . μεῖζον σισυμβρίου.*

Menta Romana, uel Saracena[1], longiora et albiora habet folia et [etiam] acuciora et laciora et aliquantulum pilosa.

Menstruum[2], fluxus sanguinis idem, dicitur a mense uel a mene[3] quod est luna, eo quod singulis mensibus paciuntur mulieres.

Merzandus[4] uel **mersandus**, amaracus idem. [Respice in amarusca.]

Mercurialis, linozo[s]tis[5], [lenochides, calfu] idem. g^e^. mercurie, a^e^. scandany. [Respice in laxouatis, et in lichitis et in parchenocides et in pectenatos.]

Mespili[6] fructus sunt.

Mescara[7] uel **mausacrata** alio nomine [etiam] aortum siue hilla, uulgare salsisas, gallice saucisis.

Menphitum[8], i. impedimentum removens, uel a Memphi ciuitate Egipti dictum.

Mespila[9] semen habet rotundum et minutum maciano simile, stipticum est et eustomachum.

Mespili fructus est austerimus, fluxus uentris immoderatos fortissime detinet.

Meu[10] est herba similis feniculo sed tortuosa. [Respice in sister.]

---

8. pasciuntur. 9. mersandus uel merzandus. 16. mespilo. 17. mauzacrata alia nominata ortum. 19. uulgariter falcisas. saucices. 20. Menphi. 29. Meu *after* Mira solis.

---

[1] Gerarde, p. 761, 'The third is called of divers, Mentha Sarracenica, Mentha Romana.' [2] See App. Menstrua. [3] *μήν*. [4] Matth. Silv. c. dxli, '*Mercenius* ara. gre. esbrium vel amatrum vel amaricum, latine majorana vel sansucus.' See Mesandus and Amaracus. Gerarde, '*Merzenius*, i. Maiorana.' [5] Diosc. iv. 188, *λινόζωστις, οἱ δὲ παρθένιον, . . . Αἰγύπτιοι ἀφλοφό.* The name *λινόζωστις* is the origin of the corruptions *lenochides, laxovatis,* and *lichitis: parchenocides* and *pectenatos* come from *παρθένιον*: whilst *calfu* and *thalphi* may bear some relation to *ἀφλοφό.* [6] Diosc. i. 169, 170, *μέσπιλα.* [7] Matth. Silv. c. dxliii, '*Mesir*, i. sandanig.' ib. c. dxxxv, '*Mescara* quid est lege sandanig.' ib. c. dxlv, '*Mezaurum* est jus i. cibus liquidus in regali dispositione.' ('Liber totius medicine necessaria continens quem sapientissimus Haly filius Abbas . . . edidit . . . regique inscripsit, unde et regalis dispositionis nomen assumpsit.' Qto. Lyons, 1523). ib. c. dlvi, '*Muzagara*, id est sapor acetosus. *Musagurat*, id est cibarium uel sapor qui fit sine carne.' ib. c. dcxi, '*Sabagit*, i. cibarium cum jure uel salsamenta liquida in quibus iungitur (i.e. intingitur) aliquid ut caro vel aliud.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 300, '*Mescata* (var. *mescara*) vel *meuzaccara* alio nomine nicetum seu hulla (*var.* hilla) vulgariter salcasas vel saucisces, gallice.' Bart. p. 29, '*Mazakata*, tucetum, hilla, vulgaliter salsicia, i. sausither.' Matth. Silv. c. dxlvii, '*Mifagarach*, i. coquinatum sine carne.' ib. c. dxlii, '*Mesacra*, i. pira (*query* perna).' Cod. Ashm. 1470, '*Mezaccara*, alio nomine tucetum, siue hilla, uulgaliter salsicia.' [8] Matth. Silv. c. dxl, '*Menificum*, i. impedimentum removens, vel a Memphis civitate Egypti.' [9] Diosc. i. 169, *μέσπιλον . . . καρπὸν φέρον μικρῷ μήλῳ ὅμοιον . . . στύφει δὲ βιβρωσκόμενον εὐστόμαχόν τέ ἐστι.* [10] *μῆον*, Diosc. i. 3. See App. Meu.

Mira solis[1], sicorea idem. gall. et anglice, cikoree[2]. [Respice in elitropia.]

Milium solis, granum solis[3], cauda pecorina idem. g^e^. et a^o^. gromel. [Respice in lichosmon.]

Mirabolanorum[4] species sunt quinque bonorum,
Citrinus[5] ebulus[6], bellericus[7], emblicus[8], indus[9].

Ministicum[10], i. odoriferum.

Miconium[11] uel **mico communis**, papauer album idem.

Mirion[12], auricula muris idem, angl. mousher[13]. [Respice in pilocella.]

Mirica[14], genesta idem. gall. geneste[15]. a^e^. brom[16], cuius fructus uocatur carepos mirice[17] [id est] fructus geneste.

Micron[18] interpretatur paruum, inde **microtegni**[19], i. parua ars, et **microcosmus**[20], i. minor mundus.

Micotis[21] uel **mionia**, herba est nobis ignota ut in Alexandro.

Miseos[22] genus est terre quo caremus.

Minium[23] quidam color est pictorum uel scriptorum. gall. et angl. uermeloun[24].

---

1. cicorea. 3. grana. 4. porcina. gromoyl. 6. quinque foliorum. 8. vel ebulus. 10. Muristicum. 11. uel hec. 14. moushere. 16. broom. 17. caropos mirice i. 22. miotis. meonia. 27. uermylon.

---

[1] Matth. Silv. c. dxlix, '*Mira solis*, i. cataputia.' See ante, Eleutropia. Gerarde, p. 283, 'Others . . . terme it *sponsa solis:* the Germanes call it *Wegwarten*, which is as much to say, as the keeper of the waies: the Italians, *Cichorea*.' [2] Succory. [3] See ante, Granum solis. [4] *βαλανὸς μυρεψική*, Diosc. iv. 157. Plin. Hist. Nat. xii. 21, 'Myrobolanum . . . nascens unguento ut ipso nomine apparet.' Gerarde, p. 1500, 'There be divers kinds of Mirobalans, as *Chebulæ*, *Belliricæ*, *Emblicæ*, &c.' These are here combined in a hexameter verse. Platearius, Circ. Inst., 'Mirabolanorum species sunt quinque bonorum, Citrinus, kebulus, belliricus, emblicus, indus: Primo trahit coleram, citrinus flegma secundo, Kebulus e contra, bellircus, emblicus æque, Illud et hac nigre colere niger imperat indus.' [5] Gerarde, '*Flava* or *Citrina* which some do call *Aritiqui*, but the common people of India *Avare*.' [6] Ib. '*Chebulæ* . . . which the Indians call *Aretca*.' [7] Ib. '*Belliricæ*, called of the savages *Gotni* and *Guti*.' [8] Ib. '*Emblicæ*, the Indians call *Amiale*.' [9] Ib. '*Indicæ*, which the Indians call *Rezannale*.' [10] *μυριστικόν*. See ante, Careon. [11] *καλεῖται δὲ τὸ τοιοῦτον μηκώνειον, ἀδρανέστερον τοῦ ὀποῦ*, Diosc. iv. 65. But perhaps the gloss is simply *μήκων*, *μήκωνος*. [12] Bart. p. 30. '*Murion*, auricula muris idem.' [13] E. P. N. p. 43, '*Pilosella*, peluselle, mus-ere.' Mouse-ear. See ante, Auricula muris. [14] *μυρίκη*, Diosc. i. 116. [15] French, genêt. [16] Broom. E. P. N. p. 46, '*Genesta*, genest, brom.' ib. p. 50, '*Murica*, wormine brome.' [17] *καρπὸς μυρίκης*. [18] *μικρόν*. [19] That is, Galen's *τέχνη ἰατρική*. See ante, Exarchimetra. [20] *μικρόκοσμος*. [21] Matth. Silv. c. dxlviii, '*Miomas*, *miota* est herba mihi ignota, ut in Alexan.' ib. c. dxlix, *Mirouitis*. MS. Ashm. 1470, '*Miomitis* herba est nobis ignota ut in Alexandro.' [22] *μίσυ*, Diosc. v. 116. [23] Minium (whence *miniature*) is described in Plin. Hist. Nat. xxxiii. 7. [24] *Vermilion*, which derives its name from *vermiculus* (the cochineal insect).

Mitammus[1], i. acumen spinarum habens.

Minoci[2], i. apium agreste.

Miom herba est nobis ignota.

5 **Mirice**[3], i. tamaricium cum foliorum elixatura cum uino bibita splenis tumorem compescit, dolori dentium subuenit.

Miseos[4] aliud est Egipcium, aliud 10 ciprinum quod est optimum ocularibus medicaminibus.

Miriofillos[5] siue ut Latini millifolium maius i. supercilium ueneris dicunt, nascitur in locis palustribus, tirsum 15 habet ex una radice mollem, folia similia feniculo. anglice, noseblede[6].

[**Mellilempnias**[7] } respice in mellissa.
Melago }

Mellifilon[8], respice in mellisephilos.

20 **Mentastrum**, respice in menta siluatica.

Mauzacrata, respice in mescara.

Mionia, respice in micotis.

Metopium[9], respice in oleum amigdalinum.

Miraclium ortholanum[10], respice in 25 pentadactilus.]

Mirmice[11] dicuntur quedam species formicacarum ut in Oribasio[12].

Millefolium minor, ambrosia idem, que satis est odorifera. 30

Item imeron[13] *id est purum.*

Millefolium maius, supercilium ueneris, centifolium, uenter[14] apis idem, ut supra. [Respice in miriofillos.]

Mirons siue **mirca**[15] frutex est cuius 35 fructus sunt mircilli.

Mirmir, mirmita[16], formica idem, inde **mirudones**[17] et **mirmicelion**[18], i. oleum formicarum.

Mirta agrestis[19], aut exmursine, aut 40

---

1. Mitamnius. 5. cuius foliorum. 9. Egiptium. 12. millefolium. 16. nosebledeles. 32. item millefolium maius. 35. Mirtus. 36. mirtilli. 37. mirmidones. 39. id. est oleum. 40. oximirsine.

---

[1] Renzi, Coll. Salernit. iii. 300, '*Micantinus*, id est acumen spinarum habens.' Possibly a corruption of *acanthinus* (*ἀκάνθινος*) or *myrtacanthinus*. [2] See Yposelinum. [3] *μυρίκη*. Diosc. i. 116, *τῶν δὲ ῥιζῶν τὸ ἀφέψημα σὺν οἴνῳ ποθὲν σπλῆνα τήκει καὶ ὀδονταλγίας βοηθεῖ.* [4] Diosc. v. 116, *μίσυ δὲ παραληπτέον τὸ κύπριον . . . τὸ μὲν αἰγύπτιον πρὸς μὲν τἄλλα διαφέρει . . . πρὸς δὲ τὰς ὀφθαλμικὰς δυνάμεις πολλῷ λείπεται τοῦ προειρημένου.* [5] Diosc. iv. 113, *μυριόφυλλον . . . οἱ δὲ σουπερκίλιουμ βένερις . . . φύεται ἐν ἑλώδεσι τόποις, κ.τ.λ.* See App. Mirpofilon. [6] Gerarde, Supplement, '*Nosebleed*, yarrow.' [7] Probably a corruption of *μελίτταινα*, Diosc. iii. 108. See App. Melissa. [8] *μελίφυλλον*, Diosc. iii. 108. [9] Diosc. i. 39, *ἀμυγδάλινον ἔλαιον, ὅ τινες μετώπιον καλοῦσι.* [10] *Miraculum hortulanum.* See Custos orti. [11] Perhaps *μυρμήκιαι*. [12] Oribasius (ed. Mai, Classici Auctores, vol. iv. p. 41, note 1), *κεφάλαιον περὶ ἀκροχορδόνων καὶ μυρμηκίων.* [13] See Meron. [14] App. '*Milisophali*, i. uenter apis.' [15] Myrtus. *μυρσίνη*, Diosc. i. 155. [16] *μύρμηξ*. See *Mirmis*, Matth. Silv. c. dxlix, and App. Mirum. [17] Myrmidones. [18] *μυρμηκολέων* Bart. p. 30, '*Mirmicoleon* i. leo formicarum.' The word occurs in the Septuagint (Job iv. 11). [19] Diosc. iv. 144, *μυρσίνη ἀγρία, οἱ δὲ μυρτάκανθα . . . οἱ δὲ ὀξυμυρσίνη . . . τὸ μὲν φύλλον μυρσίνῃ ὅμοιον, κ.τ.λ.*

mircacante, folia habet mirte similia, alba et acuta in fine, semen rotundum et oblatum et obrufum, urinam et menses prouocat.

5 **Mira**[1] lacrinum est arbor cuiusdem nominis que in Arabia inuenitur, hec arbor incisa lacrimam emittit. Est ergo optima mirra que est mundissima, tactu aspera et arida, 10 odore suavis, gustu amara; et est calefaciens. [Respice in Stacten.]

Mirra trodiden[2] ad laudem dicta est quod sit troditen, i. rotunda, trocos 15 enim rotundus dicitur.

Mircus[3] siue **mirca** idem, inde uinum et oleum mirtinum siue mirtillum, et mirchite indeclinabile quod sonat quantum mirtinum.

20 **Mirtallica**[4] **corpora** dicuntur ut aurum, auripigmentum, litargirum, caloncemenon[5], et similia.

Moreclium, amarusca idem, anglice maythe.

[**Morella maior**, respice in respice 25 solatrum.]

Morella[6], solatrum ortolanum uel solatrum mortale, strignum[7], uua lupina[8] idem, florem habet nigrum et fructum rubeum, ualet contra 30 calefactionem epatis. gall. morele[9], anglice nichtheschode[10] uel houndesberie[11]. Et est aliud solatrum uentaticum uel montanum.

Morus[12], fructus *eius* ualet contra 35 squinanciam quando non nimiam habet maturitatem. *Morus* g^e^. *morer*[13].

[**Morsus galline**[14], anglice chikemete[15], respice in yppia. 40

---

1. mirtacante. 5. lacrimum. arboris eiusdem. 13. trodidens. 14. quo sco trodite. trochos. 17. mirtellinum. 19. quam. 22. calcucemenon. 24. maith. 32. nizteschede. 33. hundesberye. 36. uiniam.

---

[1] Diosc. i. 77, *σμύρνα δάκρυόν ἐστι δένδρου γεννωμένου ἐν Ἀραβίᾳ, κ.τ.λ.* [2] Diosc. i. 77, *πρωτένει δὲ ἡ τρογλωδυτικὴ καλουμένη ἀπὸ τῆς γεννώσης αὐτὴν χώρας.* Matth. Silv. c. dxlix, '*Mirra trochiten*, i. rotunda aã. trochos, i. rotundum.' A confusion of *τρογλωδυτική* with *τροχοειδής*. [3] Myrtus. *μυρσίνη*, Diosc. i. 155. [4] See ante, Metallica. [5] *χαλκῖτις κεκαυμένη*, Diosc. v. 115. [6] Neckam, De Laud. Div. Sap. vii. 271, 'Contrahit a Mauro nomen maurella.' E. P. N. p. 47, '*Morella*, morele, atterloþe.' ib. p. 51, '*Hoc strigillum*, morelle. *Hoc solatrum*, idem.' Bart. p. 30, '*Morella* sive *Maurella*, solatrum, uva lupina, strignum idem sunt.' Gerarde, p. 339, 'It is called . . . of the Latines, *Solanum* and *Solanum hortense*: in shops *Solatrum*.' [7] *στρύχνος*, Diosc. iv. 71. [8] E. P. N. p. 14, '*Strumus vel uva lupina*, niht-scada.' [9] Cotgrave, '*Morelle*, the hearbe Morell, pettie Morell, garden Nightshade.' [10] Night-shade. [11] Gerarde, Supplement, '*Houndberry*, Solanum.' [12] *μορέα*, Diosc. i. 180. See ante, Celsus, Celsa. [13] Cotgrave, '*Meurier*, a mulberrie tree.' [14] Wright's Vocabularies (ed. Wülcker, p. 596), '*Morsus galline*, an^ce^. Chykemete.' ib. p. 558, '*Intiba*, muruns, chicnemete.' E. P. N. p. 65, '*Hoc morsuspoli* (read *morsus pulli*), a schykynw . . . .' [15] Gerarde, p. 615, 'Chickweed or Chickenweed is called in Greek *ἀλσίνη* . . . of some of the Antients it is called *Hippia*.' Cotgrave, '*Morgeline*, Ivie Chickweed, Henne-bit.' Gerarde, p. 617, '*Morsus Gallinæ*, Hen's-bit, . . . in French *Morsgelin* and *Morgeline*.'

Mora quedam domestica dicuntur citomora[1] que in receptionibus margarui poni dicunt siluestria.

Molipnia[2], [id est] plumbum ustum.

5 **Molipodium**[3], i. medium plumbum uel plumbeum.

Monomachia[4] interpretatur duellum a mons quod est unus et mochios quod est pugna, quasi pugna
10 unius ad altera, unde **rimachia**[5] [id est] minimorum pugna, et **sicomchia**[6], i. pugna anime, chen[7] enim anima est. Inde a mons quod est unus dicitur febris **mono-**
15 **ydos**[8], i. unius diei s. effimera[9], et **collirium monemerion**[10] ut in Alexandro de oculis.

Molipda[11] est fex auri uel argenti, est autem utilior que colorem spume
20 argenti habuerit, lucida et rufa est, certa uirtus est ei ut spume argenti, aut scorie plumbi lotura.

Molochia[12], olimpiam, thebaicam abortiuam eam putant esse cum adipe 25 anseris parti genitale subditam, nam a potu laxandi nomen molochia[m] accepit. [Respice in malua.]

Montanum serpillum[13], timbra[14] 30 idem, crescit in girum et folia habet minuta. gall. puliole uel tymbre, angl. brothwort[15]. [Respice in pulegium.]

Morgellina[16] **domestica** flores facit 35 albos, morgellina agrestis rubeos et flauos.

Mordelea, i. nodosa.

Morsus diaboli[17] principalem habet radicem incisam et similis est 40

---

2. margaritarum poni debent. 4. i. plumbum ustum. 8. a monos. 10. alterum. 11. i. minimorum. 12. sicomochia. sichen enim est anima. 13. a monos. 14. monoydes. 16. monomerion. 18. aut argenti. 20. rupha. 21. trita uirtus est est ei. 22. letura. 24. olimpiani, thebaycam. 25. adipes. 26. genitali. 32. pulyol. 33. timbre. brotherwort. 39. dyaboli. 40. radicem habet.

---

[1] *συκόμορον*, Diosc. i. 181. [2] *μολύβδαινα*, Diosc. v. 100. See App. Melidna. [3] *μόλυβδος*. [4] *μονομαχία*. [5] Matth. Silv. c. dlii, 'inde etiam timachia i. nervorum pugna.' [6] *ψυχομαχία*. [7] *ψυχή*. [8] *μονοειδής*. [9] *ἐφήμερος*; or *ἐφημερία*. [10] Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 11, *περὶ κολλουρίων ἀποκρουστικῶν καὶ μονοημέρων καλουμένων*. Sim. Jan. '*Monoimeron*, g. unius diei.' *μονοήμερος, μονήμερος*, lasting one day. [11] Diosc. v. 100, *μολύβδαινα δὲ ἀρίστη ἐστὶν ἡ λιθαργυροφανής, ξανθή, ὑποστίλβουσα, κ.τ.λ.* [12] *μαλάχη*. See App. Molochia. [13] See ante, Herpillum. [14] *θύμβρα*, Diosc. iii. 39. [15] Brotherwort, but perhaps *brothwort* may be the real name and *brotherwort* the corruption. [16] Sim. Jan. 'Morsus galline vocatur a quibusdam anagallis quæ et ypia vocatur, quidam morgellinam vocant, credo quod a vulgari gallico nam morgellīē gallice est dictum morsus galline.' Fr. Morgeline. See ante, Morsus galline and App. Morgellina domestica. [17] Gerarde, p. 726, 'It is commonly called *Morsus Diaboli*, or Divels bit, of the root (as it seems) that is bitten off: for the superstitious people hold opinion, that the diuell for enuy that he beareth to mankinde, bit it off, because it would be otherwise good for many uses.'

denti leonis, ualet contra tercianam. gall. recopre[1], a^e^. deue[le]sbite.

Mormorallis, i. mola manualis[2].

Murialis similis est in foliis linarie et habet florem rubeum.

Musa[3] uel **muscis** fructus est in quo dicunt primum parentem percasse, alii dicunt in ficu, et est nomen saporis compositi ex sapore dulci et acetoso. a^e^. sourappel.

[**Molena**[4], respice in tapsus barbastus.

Morfea[5], respice in alphus.

Mircilli[6], respice in mircus.

Mula[7], respice in pernio.]

Mummia[8] est quidam fructus[9] qui inuenitur in sepulcris corporum balsamatorum. Multa sinopida[10] bona et spissa et grauis colligitur in Cap[p]adocia in spelunca distillans, uirtus est illi stiptica et exferuatica et exphastica.

Multi dicunt bullete[11] et multi marrubium nigrum, uirgas nigras et quadras et asperas habet ex una radice, uirgellas multas proferrens, folia similia mar[r]ubio sed obrotunda et nigra et aspera et rara, similia melisophilo cum odore graui, *unde*

---

2. recopee. 7. peccasse. 10. wynsourapel. 15. quoddam frustrum quod. 20. exserantica et exemplastica. 22. bublete. 25. proferens.

---

[1] Apparently *recoupée.* [2] Cass. Felix (ed. Rose), c. 40, 'et moles manuali mola, nam Græci chiromylon vocant.' χειρόμυλον. [3] Gerarde, p. 1464, '*Pomum Assyrium*, or the Citron of Assyria, . . . *Pomum Adami*, or Adam's Apple . . . the same Apple which Adam did eate of in Paradise when he transgressed God's commandement; whereupon also the prints of the biting appeare therein, as they say; but others say that this is not the Apple, but that which the Arabians do call *Musa* or *Mosa*, whereof Avicen, c. 395, maketh mention.' [4] Mullein. Matth. Silv. c. dlii, '*Molena*, barbascus, flomos, verbascum.' [5] Morphew. Cath. Angl. (ed. Herrtage), 'þe *morfew*, morphea.' Bailey, '*Morphæa*, (with Physicians) a kind of Morphew or White Specks in the Skin.' [6] Myrtilli. See App. Mirtilli. [7] Palsgrave, 'Kybe on the hele, *mule*.' See Prompt. Parv. ii. 346, note. Bart. p. 3, 'De apostemate et cissuris in calcaneo quæ vulgaliter dicuntur *mule*.' Cath. Angl. (ed. Herrtage), '*a Mowle*, pernio.' Cotgrave, '*Mules*, mules, also kibes.' Torriano, '*Mule*, pantofles worn upon pumps, also kibes or chillblanes.' [8] Matth. Silv. c. dlx, '*Mumia* est illud quod invenitur in sepulchris balsamatorum in quibus humor mortui cum aloe et mirrha resolvitur quibus ipsa corpora condiebantur et similatur pici marine . . . et fit apud paganos et Sarracenos circa babyloniam ubi est copia balsami.' Bart. p. 31, '*Mummia* quiddam est quod invenitur in sepulcris Babiloniorum.' See App. Mumia. [9] For *quidam fructus* read *quedam species*: and compare Platearius, Circ. Inst. 'Est autem mumia quedam species que in sepulchris mortuorum reperitur.' [10] *Multa sinopida* is a fresh gloss which has become confused with the preceding one. Diosc. v. 111, *μίλτος σινωπική, κρατίστη ἡ πυκνὴ καὶ βαρεῖα . . . συλλέγεται δὲ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἐν σπηλαίοις τισί.* See App. Militum and Miliatrum. [11] Diosc. iii. 107, *βαλλωτή, ἣ μέλαν ἢ μέγα πράσιον, οἱ δὲ πράσιον ἕτερον καλοῦσιν, καυλοὺς ἀνίησι τετραγώνους, μέλανας, κ.τ.λ.*

et istud meliphilon[1] multi dicunt, morsus caminos mitigat[2].

Musca maior[3] facit acus et redolet.

Muscus est nomen equiuocum ad oromaticum[4] et ad illam lanuginem[5] que tegit arborem, et similiter uestit lapides torpentes aque. Item muscus est quedam humiditas que in apostematibus quorundam animalium reperitur in Yndia. g^{e}. et a^{e}. muge[6]. Muscum calidum est in ii. gradu, siccum in iii. Mittitur in colliriis et in pilis seu pulueribus oculorum, [unde] uersus

i. musche i. muge
Pungit musca[7], sapit muscum, uiret
i. mos.
arbore muscus.
[Respice in dens equinus.]

Musceleon[8] est oleum muscel[l]inum non de musco sed de fructu muscelli arboris.

Napeum uel **napei**[9], i. semen sinapis.

Naper, i. semen napi.

[**Nartan**[10], respice in centaurea maior.

Nardum agreste[11], respice in fu.]

Nasale[12], iniectorium nasi instrumentum idem.

Nata[13], i. petroleum uel petrosillum rubei coloris.

Narstucium[14] triplex est s. aquaticum, siluestre et ortolanum. [Respice in Alrafed.]

Narstucium aquaticum et **siluestre** similes sunt in foliis. [Respice in senaciones.]

Narstucium ortolanum folia habet

---

2. camnoios. 3. Muscata minor. *Add* Muscata maior facit acus sed non redolet. 4. aromaticum. 7. torrentis. 16. mouche. 29. petrosilium.

---

[1] Diosc. iii. 107, *ὅθεν καὶ τοῦτο μελισσόφυλλον ἐκάλεσαν.* [2] Ib. *ποιεῖ πρὸς τὰ κυνόδηκτα.* Read *caninos.* [3] See Acus Muscata, and App. Muscata maior. Gerarde, p. 941, Musked Crane's-bill 'is called . . . *Acus Moschata* in shops and *Acus pastoris* . . . and of the vulgar sort Muschata and also Pick-needle.' [4] Musk. Bart. p. 30, '*Muscus* nomen est equivocum ad idem aromaticum et ad illam lanuginem quæ vestit arbores et similiter vestit lapides torrentes.' [5] Moss. [6] Cotgrave does not give *Muge:* but it occurs in E. P. N. p. 46, '*Hastula regia,* muge de bois (i.e. *wood-musk*), wuderove.' Hence *Muguet* applied both to Woodruff and Lily of the valley: also *Muguette,* the Nutmeg (*nux muscata*), where the *-meg* represents the word *muge.* Cath. Angl. (ed. Herrtage), 'a *Nut muge,* nux muscata.' [7] Cotgrave, '*Mousche,* a Fly.' [8] Bart. p. 31, '*Musteleon* est quoddam oleum de musco et aliis speciebus aromaticis factum.' ib. p. 30, '*Musteleon,* i. olivum mustelinum a musto dictum.' Perhaps *μυρσινέλαιον,* Diosc. i. 48. [9] Diosc. ii. 183, *σίνηπι ἢ νάπυ.* Cf. App. Napeum. [10] *οἱ δὲ νάρκην καλοῦσι,* Diosc. iii. 6. [11] Diosc. i. 10, *φοῦ . . . ἀγρίαν νάρδον καλοῦσι.* [12] Bart. p. 31, '*Nasale* instrumentum injectorium dicitur.' MS. Ashm. 1470, '*Nasale* est instrumentum injectorium.' See post, Nascale. [13] *νάφθα,* Diosc. i. 101. Bart. p. 31, '*Napta,* petroleum rubei coloris.' [14] Diosc. ii. 184, *κάρδαμον . . . Ῥωμαῖοι νασταύρκιουμ.*

minuta aliquantulum fissa, cresse idem. g^e. cresso[uns][1], cuius semen uocatur cardomum[2] quo utimur.

Nardostochium[3] uel **nardochium**, spica nardi idem.

Nardus indica[4], spica celtica idem, [respice in asare[5].]

Nardileon[6], i. oleum de spica nardi.

Na[r]ciscus[7], siue bulbus ematicus, siue, ut latini dicunt, bulbus uomificus, quam multi lilium dixerunt, similis est porro in foliis, semine utimur. [Respice in bulbus.]

Narchos[8] uel **narcha** piscis est, teste Aristotele[9], adeo stuporifere nature uel saporifere nature ut mediante ligno uel calamo uel hamo uel rethi reddat manum piscatoris insensibilem et totum corpus, nisi citius dimittat. Inde **narcoticum**[10], i. medicamen stuporiferum uel saporiferum.

Nascale[11] uel **nascare** uel **nascaplere** est equiuocum ad suppositorium et pessarium.

Nascatinion[12] affertur ab Yndia et est quasi cortex similis lanule siue cor-

---

3. cardamum. 16. soporifere. 18. lino. 22. soporiferum. 27. Nascatimion affertur au.

---

[1] E. P. N. p. 14, '*Cresco*, kerse.' ib. p. 43, '*Nasturtium*, kersuns, cressen.' Cotgrave, '*Cresson*, the hearbe termed karres or cresses.' [2] *κάρδαμον*, Diosc. ii. 184. App. '*Nasturcium* semen eius cardomomum quo utimur.' [3] Matth. Silv. c. dlxiii, '*Nardus schacium* uel *schachios* est spica indica dicta spica nardi. Diasco.' Bart. p. 31, '*Nardostachium*, spica nardi idem.' *νάρδου στάχυς*. See App. Nardostachiō. [4] *νάρδος ἰνδική*, Diosc. i. 6. [5] See Asarus. [6] Matth. Silv. c. dlxiii, '*Nardileon* nardinum i. oleum de spica nardi.' Bart. p. 31, '*Nardileon* est olivum de spica nardi.' *νάρδινον μύρον*, Diosc. i. 75. [7] Diosc. iv. 158, *νάρκισσος . . . οἱ δὲ βολβὸς ὁ ἐμετικός, Ῥωμαῖοι βούλβους μορβιταρίους, κ.τ.λ.* (*vomitorius*). [8] *νάρκη*, Diosc. ii. 17. [9] Matth. Silv. c. dlxiii, 'teste Alexandro.' MS. Sloane, 282, '*Narcha* is a fishe þt when he is drawen wiþ hoke or lyne yf fissher put his honde upon hit hit makeþ his honde onfredeabile and al þe body after, bote hit be þe rather ytake awey, and þerof men maketh medecines to make men to slepe.' Alexander Aphrodisiensis, Problemata (in Sylburg's Aristotle, Frankfurt, 1585, qto. vol. iv. p. 249), *οὐδεὶς δὲ καὶ τὴν θαλασσίαν νάρκην ἀγνοεῖ πῶς διὰ τῆς μηρίνθου τὸ σῶμα ναρκοῖ.* Plutarch, Moralia, p. 978 c, *τῆς δὲ νάρκης ἴστε δήπου τὴν δύναμιν, οὐ μόνον τοὺς θιγόντας αὐτῆς ἐκπηγνύουσαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σαγήνης βαρύτητα ναρκώδη ταῖς χερσὶ τῶν ἀντιλαμβανομένων ἐμποιοῦσαν.* [10] *ναρκωτικόν.* [11] Sim. Jan. '*Nascale* est quod matrici imponitur simile suppositorio: pessarium vero proprie est simile clisteri, quamvis pro nascali pessarium in libris antiquis sepe invenitur.' MS. Ashm. 1470, '*Nasale* est instrumentum injectorium. *Nastare* equivocum est ad pessarium et ad suppositorium.' Bart. p. 31, '*Nascale* equivocum est ad pessarium et ad suppositorium.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, '*Nasale* est instrumentum quoddam id est injectorium ad injiciendum medicamen per nares.' '*Nastare*, suppositorium idem.' '*Nastare* vel *nastaplare* est equivocus ad suppositorium et pessarium.' [12] Diosc. i. 22, *νάσκαφθον, οἱ δὲ νάρκαφθον, καὶ τοῦτο ἐκ τῆς Ἰνδικῆς κομίζεται, ἔστι δὲ φλοιῶδες, συκαμίνου λεπίσμασιν ἐοικός.*

ticibus, odore bone et uescide, calefaciens.

Nausea[1], i. conuersio stomachi cum uoluntate uomendi.

5 **Neta** similis [est] ypoquistidos sed est subnigra, i. succus rose canine.

Nenuphar[2], flos ungule caballine aquatice idem. Flos est album, de quo fit oleum nenupharinum. In 10 calidis regionibus inuenitur flos ille tam in albo quam in uioli quam in citrino colore, sed apud nos tantum in albo et subcitrino colore. [Respice in lymphia[3].]

15 **Nera**[4], i. arbor que fert ceresa nigra, cuius cortice sophisticatur cassia lingena ut in persio[5] seu pectent cassie seraso.

Nepadadma[6] est tranquillitas cum 20 nec tumatis nec intus nec extra auditur.

Nerion[7] aut **nerodendro** aut **redodapion** frutex est, folia habet similia amigdaline sed maiora et pinguiora, et flores rodo similis, semen 25 etiam patens sicut cornu, radix oblonga et angusta, gustu salsa. Nascitur locis aquosis et maritinis. Uirtus est illi mortifica s. animalibus, sed hominibus remedium prestat. 30

[**Napicium**, respice in bunias[8].

Nepta[9], i. calamentum maius.

Nigrores q° affr° ig°.

Nepta maior, respice in calamentum aquaticum. 35

Nimphon[10], respice in seleoteron[11].

Nux agrestis, respice in yryng[12].

Noctuluca[13], respice in stellio.

Nouaculum cirurgie, lanceolata aquatica idem, respice in boryth[14]. 40

Nux Alexandrina, respice in carena basilica[15].

Nux muscata[16], respice in centrum galli[17] et in nux mirifica[18].]

---

1. bono. uiscide. 3. Nausia. 5. ypoquystidos. 8. albus. 9. nenupharninum. 11. uiola. 17. lignea. peccent. 18. ceraso. 20. tinnitus. 22. redodapin. 23. sunt similia. 25. similes. 28. maritimis.

---

[1] App. '*Nausea*, i. subuersio stomachi cum voluntate vomendi.' [2] Bart. p. 31, '*Nenufar* est flos ungulæ caballinæ aquaticæ.' [3] See Limphea aquatica. [4] Matth. Silv. c. dlxv, '*Nere*, i. arbor cerasi silvestris, de cuius cortice sophisticatur cassia lignea.' Bart. p. 31, '*Nera* arbor est quæ fert cerasa nigra.' [5] Persius, Sat. vi. 36, 'Seu ceraso peccent casiæ nescire paratus.' [6] Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, '*Neradina* est tranquillitas aurium cum nec tinnitus nec intus nec extra auditur.' [7] Diosc. iv. 82, *νήριον, οἱ δὲ ῥοδοδάφνη, οἱ δὲ ῥοδόδενδρον, θάμνος γνώριμος, ἀμυγδαλῆς μακρότερα καὶ παχύτερα ἔχων φύλλα, κ.τ.λ.* [8] *βουνιάς*, Diosc. ii. 136. [9] *ἡδύοσμος, οἱ δὲ μίνθην ἢ καλαμίνθην . . . οἱ δὲ νεπέταμ*, Diosc. iii. 36. App. '*Nepita*, i. calamenthum.' [10] *νυμφαία*, Diosc. iv. 184. [11] Ib. *θηλυπτερίς*. See ante, Felioteron. [12] See Iringi. [13] Noctiluca, the glow-worm. [14] See Borith. [15] *κόρυα βασιλικά*, Diosc. i. 178. [16] The Nutmeg. Platearius, Circ. Inst. '*Nux muscata*, fructus arboris est in India nascentis.' [17] Centrum galli as an equivalent to Nux muscata is probably due to some error. [18] Nux myristica.

Neffartarum[1], i. renes denudans.

Nepta, calamentum maius[2], hasta regia[3] idem, crescit ad modum urtice, et ualet ad concipiendum et inde educit. [angl. catwort.]

[**Neumatosis**[4], i. sufflacio uel uentositas.

Neutrorocos[5], id est nerui duricies.

Nigella[6] est semen cuiusdam herbe que in locis plaudosis inter frumenta reperitur et est rotundum et planificatum, subamarum. Respice in lilium[7].

Nidrago[8], nitrago, uel nidragolon, uel uitrago, paritaria. g^e^. et a^e^. perytorie.

Nisia[9] in aquis crescit.

Nileos[10] est quidam iunctus cuius radix assimulatur galange.]

Nitrum[11] genus est salis quod affertur de Alexandria.

Nicrosis[12], i. mors.

Niconlicuum[13], i. ungule.

Nitata[14] dicitur aqua per nivem infrigidata.

Naniacesti[15] interpretatur comestia et est grauius uicium quam corrosio.

Nimpha[16] **aquatica** similis est boraginis sed planta habet folia, iuxta aquam crescit, quidam uocant eam scabiosam, quidam saponariam.

Nimphea[17] siue ut alii cacabus[18] Ue-

---

1. Nefarcarum. 5. menses educit. catwrt. 23. Nicoulonisi. 24. Niuata aqua per niuem infrigidata. 26. Nomacosti. comestio. 27. corosio. 29. plana.

---

[1] Matth. Silv. c. dlxiv, '*Nefrochathar*, id est renibus apta confectio.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, '*Nefrocantarum* (var. *nefrotartarum*) id est renes denudans.' [2] See ante, Calamentum magis. [3] See Hasta regia. [4] *πνευμάτωσις*. [5] Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, '*Neuratrocos*, id est nervi durities.' Perhaps *νευρότρωτος*. [6] Gerarde, p. 1086, 'Gith is called . . . in shops *Nigella* and *Nigella Romana* . . . in French *Nielle odorante* . . . in Cambridgeshire, Bishopswort.' E. P. N. p. 42, '*Zizania*, neele, cockel.' [7] See Lollium. [8] Matth. Silv. c. dlxvii, '*Nigado, nigrado, nigrato*, i. paritaria.' Gerarde, p. 331, Pellitorie of the Wall 'is commonly called *Parietaria* or by a corrupt word *Paritaria* . . . some (call it) *Vrceolaris* and *Vitraria*, because it serveth to scoure Glasses, Pipkins and such like.' [9] *λιμνήσιον*, Diosc. iii. 6; or perhaps rather a corruption of *Nymphæa*. [10] Matth. Silv. c. dxlviii, '*Nileos* i. indicum: et nileos est quedam radix que similatur galange . . . sed est species junci.' MS. Ashm. 1470, '*Nilleos* juncus est cuius radix, &c.' [11] *νίτρον*, Diosc. v. 129. [12] *νέκρωσις*. [13] Matth. Silv. c. dlxvii, '*Nichia*, i. unguis.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, '*Niconliti*, id est ungulæ.' [14] Renzi, Coll. Salernit. iii. 303, '*Nivata* dicitur aqua per nivem infrigidata.' Cf. Cass. Felix (ed. Rose), c. 37, 'nivatis potionibus.' [15] Read '*Noma*, comestio.' Cf. Matth. Silv. c. dlxviii, '*Nomas* est ulcus oculi . . . quidam dicunt quod sunt comestiones cancrose, Demosten.' ib. c. dlxiv, '*Nema* interpretatur comestio.' MS. Ashm. 1470, '*Noma* comestio interpretatur et est gravius vicium quam corrosio.' Plutarch, Moral. p. 165 c, *νομαὶ σαρκὸς θηριώδεις*. [16] Nymphæa. [17] Apuleius, De Virt. Herb. c. 68, '*Nymphea*, Græce Cacabon, . . . Latini Matrem Herculaniam, Algam palustrem, papaver palustre.' [18] *κάκαβος* or *κάκκαβος*, Venus's kettle, no doubt in allusion to the flower of the Water-lily.

neris, i. papauer plaustre[1] siue ut Latini gallam plaustrem[2] uocant. Nascitur[3] in aquis stantibus uel locis non cultis et aquosis, folia habet similia cicoree[4] sed minora et oblonga, alcius super aquam proferens capud, multa infra aquam capita habens ex una radice, flos est illi albus sicut lilii cum paruo pallore, semen habet in medio croceum, sed cum effloruerit rotundum efficitur sicut mala maciana[5], hasta eius lenis et non grossa est *et* nigra, similis cinolie[6], radix nigra et aspera et nodosa, [et] in autumpno siccatur. Multa in sompnis[7] uidentibus bibita *prodest*. Que autem habet albam radicem forcior est uirtute.

Nictum, fragula arbor est et habet folia similia lupino et flores croceos.

Nux magna[8] que uenit de yndia.

Nux miristica[9] uel carida, nux muscata idem.

Nux pontica[10] uel auellana idem.

Nux quando simpliciter ponitur pro nuce usuali intelligitur.

Nucheus[11] quando simpliciter ponitur pro nucheo pinee intelligitur.

Oculus Xpi[12], ordorifera est, laciora habet folia iuxta stipitem et superius rotunda *et* florem citrinum. [Respice in centum galli.]

Oculus Consulis[13], oculus bouis idem. angl. oxeseghe.

---

5. similia habet. 14. cinolio. 22. *Add* Nux indeyca, nux vomica, castaneola idem. 29. nucleus. 30. nucleo.

---

[1] Palustre. [2] Alga palustris. [3] Diosc. iii. 138, *νυμφαία φύεται ἐν ἕλεσι καὶ ὕδασι στασίμοις, κ.τ.λ.* [4] Ib. *κιβωρίῳ.* [5] Ib. *μήλῳ παραπλήσιον.* Cf. Plin. Hist. Nat. xv. 14, 'Habent originem a Matio.' [6] *ὅμοιος τῷ τοῦ κιβωρίου*, ib. [7] *πίνεται δὲ καὶ πρὸς ὀνειρωγμούς*, ib. [8] Apparently the Cocoa-nut, cf. Gerarde, p. 1522, 'The fruit is called in Latine, *Nux Indica*, of the Indians, *Cocus*.' [9] Gerarde, p. 1537, 'The Nutmeg tree is called of the Grecians *κάρυον μυριστικόν*, of the Latines, *Nux Moschata* and *Nux Myristica*.' See ante, Careon and Muscus. [10] *ποντικά*, Diosc. i. 179. Gerarde, p. 1439, 'in Greeke *κάρυα Ποντική*, that is *Nux Pontica* . . . and commonly *Nux avellana*, by which name it is usually knowne to the Apothecaries . . . in English, Hasell Nut and Filberd.' [11] Matth. Silv. c. dlxviii, '*Nucleus* quando simpliciter ponitur pro nucleo pini intelligitur.' Pine-Apples. Gerarde, p. 1355, 'The fruit or apples of these be called in Greeke *κῶνοι* . . . they be also named in Latine, *Nuces pineæ*.' [12] Gerarde, p. 772, 'Wilde clarie is called after the Latine name *Oculus Christi* of his effect in helping the diseases of the eies.' See Centrum galli and App. *Oculus Christi*. Bart. p. 32, '*Oculus Christi* similis est oculo consulis nisi quod redolet illa non et habet florem citrinum.' [13] Matth. Silv. c. dlxxvii, '*Oculus Consulis* est herba dicta filius ante patrem uel oculus Christi.' Gerarde, p. 747, '*Bupkthalmum*, in Englishe oxe-eie . . . what form *Consiligo* is of we find not among the old writers.' See ante, Butalmon. App. '*Oculus Consulis* similis est menthastro.'

Obtalmia[1], i. calidum apostema oculi et dicitur ab ob quod est contra et talmon quod est oculus, quasi contra oculum.

Obsi[2], i. panis, iari succus inde obsomagarus quod fit de pane et sardellis.

Obsopsopon[3], i. oculus.

Obtalmicon[4], sternutatorium idem.

Obrizon[5] exponit beatus Gregorius in xxii Moralium[6], i. purum aurum, uel m̄. aurum, alii exponunt pro purgatissimo auro, quasi eurizon i. bone radicis aurum.

Ocra[7] eligenda est mellinum colorem habens et sine lapide fricabilis, uirtus est ei stiptica.

Oc[h]us[8] uel **orchos** interpretatur labor, inde **sinocha**[9] i. cum labore et **sinochus**[10] et similia.

Ochimonides[11] folia habet ozimo similia, potui datum medetur serpentum morsibus.

Octo brisicum[12], i. amarum.

[**Oculus bouis**[13], butalmon, respice ibi.

Oculus lucii[14], caprifolium idem, respice ibi.]

Ocron, i. rubium, unde trocisci ydiocri ab ydia quod est forma et cron quod est rubeum, qui[15] formati inde trocisci ydiocri.

Offiasis[16] uel **oppiasis** est serpens ut

---

5. obsomogarus. 11. uel rude aurum. 12. id est bone. 18. synocha. 28. rubium. 29. ydea. ocron. 30. quia formati.

---

[1] *ὀφθαλμία.* Bart. p. 32, '*Obtalmia* est apostema calidum oculi.' [2] Renzi, Coll. Salernit. iii. 303, '*Obsipanis*, garus, succus.' Sim. Jan. '*Opsispsomi*, crusta panis superficies.' ib. '*Opson*, g. pulmentum. *Oposonia*, cibi salsamenta.' Sim. Jan. '*Obsoniagarum vel obsoniogarum . . . obsonia* g. dicunt salsamenta vel sapores in quibus intinguntur carnes vel pisces vel etiam panis ut melius comedatur . . . inde componitur obsoniogarum quasi obsonium ex garo.' Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Oxogarus*, grec. garus acetosus.' '*Oxomogarum*, i. sapor acetosus et salsus.' [3] Perhaps *ὄψ, ὠπός, ὠπῶν.* [4] *πταρμικόν*, see App. Optamicum. [5] *ὄβρυζον* (of which *εὔριζον, εὔροιζον, εὔρυζον* are variants) is an adjectival form derived from *ὄβρυζα* (Lat. *obrussa*), fine or standard gold: cf. Justinian, Edict 11, *τὴν παρ' Αἰγυπτίοις λεγομένην ὄβρυζαν.* [6] Gregory the Great, Moralia, xxii. 2 (on Job xxxi. 24), 'obryzum dicimus obrude aurum.' [7] Diosc. v. 108, *ὦχραν δὲ ληπτέον τὴν κουφοτάτην καὶ μηλίνην δι' ὅλου, κατακορῆ δὲ καὶ ἄλιθον καὶ εὐθρυβῆ.* [8] *ὀχός* or *ὀχή.* [9] *συνοχή.* [10] *σύνοχος.* [11] *ὠκιμοειδές*, Diosc. iv. 28. [12] Matth. Silv. c. dlxxvii, '*Obtobriscum* quid est lege omotridon.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 303, '*Octobrificum* (var. *octobrifilum*) id est amarum.' Cod. Ashm. 1470, '*Olivum omotride*, gremiale, octobrisicum, amarum, omfacium viride.' Cf. Oribasius (ed. Daremberg, vol. vi. p. 227), 'Oleo gremiali quem omotribem Græci appellant, id est septembrio aut octobrio mense factus.' See post, Oleum omotride. [13] See Oculus consulis. [14] Bart. p. 32, '*Oculus licii*, i. volubile majus, i. caprifolium. *Oculus lucidus*, i. licium.' See Caprifolium. [15] Renzi, Coll. Salernit. iii. 303, 'quia formati inde trocisci sunt rubei.' See post, Ydea. [16] *ὀφίασις*, Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 381. Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Offiasis*, i. tyria sic dicta ab offio quod est serpens quia serpentinas squamas in superficie cutis representat.' ib. '*Offiasis* dicitur a Sera. tyra a tyro serpente quod idem est, unde offiasis uel tyria id est furfuris capitis,' where no doubt there is a confusion between *θηρίον* and *κηρίον.*

in primo capitulo Alexandri[1]. Item **offiasis**, i. *casus* capillorum.

Offodormia[2], i. piscis fetens in naribus.

5 **Oliandrum**[3], i. siluestris oliua. [Respice in agrelia.]

Olea uel **oliua** tam arbor quam fructus.

Olibanum[4], libanus, thus, libanotides, idem. g^e^. francencens.

10 Hec libanus est arbor, hic libanus est mons, hoc libanum thus. [Respice in mannis et thus.]

Olixatrum[5], petrosil[l]inum macedonicum et Alexandrium idem. g^e^.

15 alisaundre, anglice stamerche[6]. [Respice in ypocelinum.]

Oleum, olei multa sunt genera ut

Oleum sabraum[7], i. oleum romanum.

Oleum amarissimum[8], i. de succo 20 maiorane.

Oleum leue, i. oleum commune.

Oleum amigdalinum[9] quod multi metopium dicunt, ex amigdalis amaris. 25

Oleum balaminum[10] conficitur sicut oleum amigdalinum.

Oleum mirtinum[11], i. oleum mirte agrestis, i. nigre.

Oleum laurinum[12], i. oleum de baccis 30 lauri.

Oleum sciminum[13], i. oleum sex semine scini.

Oleum masticinum[14], i. oleum masticis.

Oleum uiolacium, i. oleum ex floribus 35 uiolarum.

Oleum catholicum, i. oleum herbe catholice, i. allipiados[15].

---

3. Offodirmia. 5. Oleandrum. 9. francensens. 17. genera sunt. 18. i. cilise romanum. 26. labaminum. 30. ex baccis. 32. scininum. 36. uiolaceum.

---

[1] Alex. Trall. (ed. Puschmann, ii. 441), where the Latin MSS. begin with a distinction between *ἀλωπεκία* and *ὀφίασις*, though the latter does not occur in the Greek text. [2] Perhaps the reading should be *ὄρφος*, piscis: *ὄζαινα*, polypus fetens in naribus. Matth. Silv. c. dlxxx, '*Orfos, orfus*, grece piscis,' i.e. *ὄρφος*, a kind of sea-perch. ib. c. dlxxxi, '*Ozene*, i. polipi ulcerati.' ib. '*Ozimie*, grec. i. ulcera fetentia inter nares ab ozon quod est fetens, Cas. Fe. Alex.' Cass. Felix (ed. Rose), c. 31, 'polypum et ozænas quas nos fetores narium dicimus.' [3] Rather *oleastrum*, see ante, Agrielea. [4] Gerarde, p. 1436, 'It is called in Greeke *λίβανος*, in Latine *Thus*, in Italian *Incenso*, . . . in English Frankincense and Incense. The Rosin carries the same name, but in shops it is called *Olibanum*.' [5] Gerarde, p. 1019, 'it is also named *Olus atrum* . . . the Apothecaries call it *Petroselinum Macedonicum*, others *Petroselinum Alexandrinum* . . . the French, and Englishmen, Alexandre, Alexanders.' Cf. Diosc. iii. 71. [6] Stamerche for Stanmerche, see ante sub Alexander. [7] Renzi, Coll Salernit. iii. 304, '*Olinsabrasum* (var. *oleum sabranum*) id est romanum.' [8] Read *amaracinum*, cf. Diosc. i. 68. [9] *ἀμυγδάλινον ἔλαιον ὅ τινες μετώπιον καλοῦσι*, Diosc. i. 39. [10] *βαλάνινον*, Diosc. i. 40. [11] *μυρσίνινον*, Diosc. i. 48. [12] Diosc. i. 49, *τὸ δὲ δάφνινον σκευάζεται διὰ τῶν δαφνίδων ὅταν ὦσι δρυπετεῖς*. [13] *σχίνινον*, Diosc. i. 50. [14] *μαστίχινον*, Diosc. i. 51. [15] See ante, Allipiados.

Oleum omotride[1], i. gremiale.
Oleum anetinum[2], i. oleum aneti.
Oleum populinum[3], i. oleum populi.
Oleum sinapinum[4], i. oleum sinapis.
5 **Oleum puleginum**, i. oleum pulegii.
Oleum de frumento.
Oleum de ouis, et similia.
Oleum quando simpliciter ponitur pro oleo oliue intelligitur.
10 **Omfacium**[5] uel **omphacum**, i. succus uuarum albarum immaturatarum expressis et siccatis et tritis, inde dicitur **molefacum**[6] quod habet [ad]mixtionem huius pulueris uel quod fit de floribus arborum stipticarum herbarum ut camedreos et similia. 15
Omentum[7], zirbus[8], obdemen, sumen[9] sanguinum, aruina[10], axungia[11] idem, quando quodlibet horum simpliciter ponitur pro porcina intelligitur, item omentum et zirbus utrumque ponitur pro siphac[12], [et] quando etiam dicitur epigmentum[13] et epiplode[14] et pigorontum. Respice in epiploten et [in] epigeroton. 20 25
Onager[15], asinus siluestris idem.

---

1. emotride. 2. id est oleum. 3. id est. 4. id est. 5. olium.
18. obdomen sinnen. 19. auxungia. 26. pigorontum.

---

[1] *ἔλαιον . . . τὸ ὠμοτριβὲς ὃ καὶ ὀμφάκινον καλεῖται*, Diosc. i. 29. Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum expensarum*, i. oleum omfantinum, quod fit de olivis immaturis, et tale oleum dicitur etiam oleum grerimale eo quod in grenio olive colligitur ante maturitatem, et vocatur oleum expensarum quoniam subvenit expensis ad naturam conficiendam, quoniam colligitur ante tempus.' ib. '*Oleum germiale*, i. de oliuis.' ib. '*Onotribum oleum* id est ex acerbis olivis constructum omfacinum.' *τὸ ὠμοτριβὲς ἔλαιον*, Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 491. App. '*Oleum omphacinum* id est viride vel quod germiale dicitur.' *Gremiale* is thought to be a variety of *cremiale* (cf. *cremo*, *cremium*), and, as applied to oil, to mean that commonly used for burning in lamps. (Paucker, Addenda Lexicis Latinis, Dorpat, 1872). See ante, Emitrida. [2] *ἀνήθινον*, Diosc. i. 61. [3] *αἰγείρινον ἔλαιον*, Alex. Trall. ii. 537 (ed. Puschmann). [4] *σινάπινον*, Diosc. i. 47. [5] Diosc. v. 6, *ὀμφάκιόν ἐστι μὲν χυλὸς ὄμφακος θασίας σταφυλῆς μήπω περκαζούσης ἢ ἀμιναίας*. Cod. Ashm. 1470, '*Omfacium* est pulvis qui fit de acinis acidis uvarum immaturarum expressis et exsiccatis et tritis. Inde dicitur mel omfacum, &c.' [6] Diosc. v. 31, *ὀμφακόμελι*. [7] Bart. p. 32, '*Omentum*, zirbus, abdomen, sagimen, arvina, auxungia idem sunt, quando simpliciter porcina intelligitur.' [8] Bart. p. 44, '*Zirbus*, omentum idem.' [9] Sumen (sugimen): cf. Plautus, Curculio, ii. 3. 44, 'pernam, abdomen, sumen, suis glandium.' [10] Bart. p. 11, '*Arvina* est pinguedo cuti adhærens.' [11] Plin. Hist. Nat. xxviii. 9, 'axungiam etiam Græci appellavere eum.' See ante, Axungia. [12] Bart. p. 39, '*Syphac* est pellicula dividens nutritiva a generativis.' ib. p. 18, '*Dyafragma* est pellicula dividens spiritualia a nutritivis, et inter diafragma et siphac continentur intestina.' [13] *ὑπεζωκός*. [14] *ἐπίπλοον*. [15] *ὄναγρος*. Sim. Jan. '*Onager* grece asinus silvestris, sed grecus onagros dicit.'

Onomia[1], quam multi anomiadam dicunt, uirgas habet duarum palmarum in quibus sunt capita minora, folia minuta sicut lenticule aut rute, subaspera, pinguia et spissa, urinam prouocat, lapidem uesice excludit.

Onochmus, [id est] recte sedens.

Onza[2] genus est leguminis nobis ignotum.

Onchus[3] interpretatur tumor ut in fine Tegni[4].

Opos[5], i. succus, inde opobalsamum, i. succus balsami.

Opocissi[6], i. succus ficus agrestis, communiter lac coagulat.

Opium thebaicum[7], i. succus papaueris albi.

Opium miconis[8], i. succus papaueris nigri. [Respice in opomiconium.]

Opium quirrinacium[9], lesera[10], quileya[11], succus iusquiani[12], idem.

Opium quando simpliciter ponitur pro opio thebeico intelligitur.

Opirus[13], i. panis mundus a furfure.

Opepilcii[14], i. asafetida, [respice ibi.]

Opomiconium[15] est opium miconis teste Ysidoro.

Opopanax[16], succus est herbe que panax dicitur similis per omnia ferule[17], et nascitur in locis asperis et lapidosis.

Origanum[18], golena[19] siue colena [idem], similis est calamento, et calamentum habet pilosa folia quibus utimur. gall. orynal, a^e^. chirchewrt[20].

---

8. Onothomus i. 9. genus est genus. 19. id est succus. 21. lesara. 24. thebaico. 26. Opifilfii. fetidi. 32. lapidiosis. 34. simile. sed calamentum. 36. orinal.

---

[1] Diosc. iii. 18, *ἀνωνίς, οἱ δὲ ὀνωνίδα καλοῦσι· κλῶνες σπιθαμιαῖοι . . . κεφάλια περιφερῆ, φυλλάρια μικρά, λεπτά, ὥσπερ φακοῦ πρὸς τὰ τοῦ πηγάνου, κ. τ. λ.* This, the Aldine text, has been considerably altered by Sprengel: (see his note *in loc.*). [2] *ὄρυζα,* Diosc. ii. 117. See post, Oziza. [3] *ὄγκος*: cf. Galen (ed. Kühn), vii. 705. [4] Galen's *τέχνη ἰατρική.* [5] *ὀπός.* [6] Matth. Silv. c. dlxxix, '*Opoffico* id est succus caprifici id est ficus agrestis.' Diosc. i. 133, *ὁ δὲ ὀπὸς τῆς ἀγρίας καὶ τῆς ἡμέρου συκῆς πηκτικός ἐστι γάλακτος.* [7] Sim. Jan. 'Lac quod egreditur collectum in vasculis desiccatur, tale tebaicum vocatur.' The name is given because the article was produced in the Thebais. App. '*Opium thebaicum,* i. lasaerti.' [8] Probably *μήκωνος.* [9] Bart. p. 32, '*Opium quirinacium,* asafetida idem.' *κυρηναϊκός,* Diosc. iii. 84. [10] See ante, Lazarum and Asar. [11] It is possible that this may represent *gelena:* cf. App. '*Quelanea,* i. iusquiamus.' [12] Renzi, Coll. Salernit. iii. 304, '*Opium quismiaticum,* id est succus jusquiami,' so that here two distinct glosses have been confused. [13] Bart. p. 32, '*Opirus,* panis est mundus a furfure.' MS. Sloane, 282, '*Opopiris* is clene bran, fro þe bran, payn de mayne.' *ἄρτος αὐτόπυρος*: cf. Galen (ed. Kühn), xi. 120, *προσαγορεύουσι δ' ἔνιοι τὸν τοιοῦτον ἄρτον αὐτόπυρον.* [14] *ὀπὸς σιλφίου.* [15] See Opium miconis. [16] *ὀποπάναξ,* Diosc. iii. 48. [17] Ib. *καυλὸν δὲ ὥσπερ νάρθηκος.* [18] Diosc. iii. 29, *ὀρίγανος, οἱ δὲ κονίλην καλοῦσι* (Ald. *κορνήλιον*). Renzi, Coll. Salernit. iii. 304, '*Origanum,* golena est herba saurengaria vulgariter.' [19] The name *κονίλη* seems to have become by metathesis *colina, colena* and *golena.* As *collina* it was no doubt regarded as synonymous with *ὀρίγανος* (supposed to be from *ὄρος*). [20] Gerarde, Supplement, '*Churchwort,* Pennyroyall.'

Orthomia[1], i. difficilis inspiracio uel respiracio. Item orthomia [2]est rectus anelitus, uel orthomia est que tantum arerem sumit[ur] quantum emittit, cum difficultate tamen, et dicitur ab **orthos** quod est rectus et **thimos** quod est spiritus.

Orobus[3], gall. uesche, anglice thare uel mousepese. [Respice in erbus et in herbum et in lacta.]

Oriacantum[4] uel **oricantum**, berberis idem.

Ornix[5], i. perdix, et quandoque ponitur pro gallina siluestri.

Ortis[6], testiculus idem [est].

Ornus[7] est arbor glandifera querci similis.

Quinque sunt species [quercorum], quercus glandifera uidelicet, quercus, ilex, ornus, et alia que sunt grana[8] unde tinguntur scarlate, quercus etiam est robur idem.

Orcus[9], libitus idem.

Oroyde[10], i. aquosum uel serosum, **oros**[11] enim interpretatur serum.

Orexis[12] interpretatur appetitus, inde **onorexia** ab a quod est sine et orexis, i. stomachi appetitu uel cum fastidio.

Ormium uel **orminum**[13], acantum idem.

Orobo[14], **bonis**, lacca idem, gumma est.

O[r]deum[15], bonum est muncum et mundum.

Orchis[16], quam alii renosorchim[17], alii affrodisiam[18] uel priapismum[19] dicunt, tirsim habet bipalmen, folia similia oliue, sponsa super terram sed molliora et angustiora, in hasta florem purpureum, radix bulbo similis longa et duplex, [et] dicitur multas uires coeundi excitare, sicut stincus[20].

---

4. aerem. 8. uesce. 19. glandifere. 22. et robur. 23. blitus. 27. sine (?). 30. orinum. 34. niueum. 36. rinosorchim. 37. affrobisiam. 39. spansa. 40. melliora. 44. scincus.

---

[1] *ὀρθόπνοια*, a kind of asthma, where the patient can breathe only when in an upright posture. [2] See App. *Opthopnea*. [3] Bart. p. 32, '*Orobus sive orobum* est pisa agrestis i. muspese.' *ὄροβος*, Diosc. ii. 131. [4] *ὀξυάκανθα*, Diosc. i. 122. [5] *ὄρνις*. Bart. p. 32, '*Ornix* est perdix vel gallina silvestris.' [6] *ὄρχις*. [7] Matth. Silv. c. dlxxx, 'ornus est arbor glandifera quercui similis sterilis secundum Papiam, unde quatuor sunt arbores glandifere.' [8] Renzi, Coll. Salernit. iii. 305, 'que fert grana.' [9] Matth. Silv. c. dlxxx, '*Ortos*, i. blitus.' ib. '*Orthus*, i. coxilides vel blitus.' [10] *ὀῤῥώδης*. See App. Ocrodis. [11] *ὄῤῥος*. [12] *ὄρεξις*. [13] *ἀνορεξία*. *ὅρμινον*. [14] Renzi, Coll. Salernit. iii. 305, '*Orobo, Orobonis*, lacta (*var.* lacca) idem, gummi est.' Matth. Silv. c. dlxxx, '*Orodomis* lentisca, id est latra.' See App. *Orobani lenici*, and ante sub Lacca. [15] Hordeum. [16] *ὄρχις, οἱ δὲ κυνὸς ὄρχιν καλοῦσι, φύλλα ἔχει κατὰ γῆς ἐστρωμένα, κ.τ.λ.* Diosc. iii. 131. [17] Ib. *κυνὸς ὄρχις*. [18] Ib. *ἀφροδίσια*. [19] *πριαπισμός*. For *πριαπίσκος*, see Diosc. iii. 134. [20] *σκίγκος*, Diosc. ii. 71.

Orminon[1], siue ut Latini eminoda uel origalis siue reiectialis dicunt, tirsim habet cubitale, quadum[2], folia ut marubium, facit autem ad oculorum argema uel leucomata.

Osmunda[3], filex siluestris idem, similis est faici[4], ualet ossibus braccus[5], gallice osmonde[6] [uel feugerole][7], a^e^. euerfarn[8] uel moreclam.

Oscitacio[9] fit ex fumo et uentositate neruos inplente uel inpellente.

[**Osalinum**[10], fomento adhibitum medetur putredines uulnerum].

Ostrea[11] piscis est degens in conchis.

Ostre porphite[12] unde tinguntur purpurea coclee sunt que uste dessicatiue sunt uirtutis.

Ochis[13] auris dicitur, inde **parotida**[14] a para quod est iuxta, quasi uena iuxta aurem.

Ochus[15] uel **orchos** interpretatur labor, inde **sinocha**[16], i. cum labore et **sinochus**[17], similia synoca de multo i. sanguine, sed synochus ex putrefacto i. sanguine, et sunt febres acute ex sanguine nimis superhabundante.

[**Origalis**, respice in orminon.

Oxifollon[18], respice in geranion.

Oxicolla[19], respice in taurocolla.]

Othonia[20] folia habet similia sed percussa et fragilia, florem croceum et latum, unde multi speciem amnonis[21] dixerunt, succus eius oculis prestat effectum et caliginem detergit.

Ouum molle[22] plus est eustomachum quam aliud sorbile.

Oua crapula[23], i. in aqua cocta.

---

2. reieccialis. tyrsim. 6. silex. 7. filici. fractis. 8. osmunde. 9. moreclaium. 11. implente uel impellente. 19. Othis. 23. sinetho id est cum. 24. synochus et similia sonoca. 31. *After* similia *Sloane leaves a mark as though the original* pertusa *were illegible.* 33. ammonis. 34. prestet,

---

[1] Diosc. iii. 135, ὅρμινον ἥμερον, Ῥωμαῖοι γεμινάλις . . . πόα ἐστιν ἐμφερὴς πρασίῳ τοῖς φύλλοις· καυλὸς δὲ τετράγωνος ἡμιπηχυαῖος . . . ἀποκαθαίρει δὲ σὺν μέλιτι ἄργεμα, λευκώματα. Matth. Silv. c. dlxxx, '*Orminon* siue emola vel auricularis aut rejectalis, &c.' [2] Quadrum. [3] E. P. N. p. 44, '*Osmunda*, osmunde, bon-wort.' Bart. p. 32, '*Osmunda* herba est, an. everferne.' [4] Filici. [5] Read *fractis*. [6] Cotgrave, '*Osmonde*, Osmund, Osmund the water man, Osmund royall, water Fearne, S. Christopher's hearbe.' [7] Bart. p. 22, '*Fugerole*, an. ferne yat growes on londe.' [8] E. P. N. p. 14, '*Filix arboratica*, eferfearn.' [9] Oscitatio. Bart. p. 32, '*Ocitacio*, fit ex fumo et ventositate musculos gulae replente.' [10] See post, Oxalmon. [11] Bart. p. 33, '*Ostrea*, piscis degens in concha.' [12] πορφύρα, Diosc. ii. 4. [13] οὖς. [14] παρωτίς. [15] ὀχός. [16] συνοχή. [17] σύνοχος. [18] ὀξύφυλλον, Diosc. iii. 121. [19] Ox-gall. [20] Diosc. ii. 213, ὀθόννα . . . ἔχει δὲ τὰ φύλλα εὐζώμῳ ἐμφερῆ πολύτρητα . . . ἄνθος δὲ φέρει κρόκινον . . . ὅθεν ἔδοξαν ἀνεμώνης αὐτό τινες εἶδος εἶναι. [21] Read anemones. [22] Diosc. ii. 54, ὠὸν τὸ ἁπαλὸν τροφιμώτερον τοῦ ῥοφητοῦ. [23] Bart. p. 32, '*Ova crapula*, i. aqua cocta uel frixa.' Renzi, Coll. Salernit. p. 305, '*Ova crapula uel tramula*, id est in aqua cocta.'

Oxitomili succi[1], i. succus citranguli.

Oxifenicia[2] uel fincon dicitur, inde(?) dactilus indicus uel tamarindus, fructus est cuiusdam arboris.

Oxiren[3], i. forte acetum.

Oxoleon[4], dicitur acetum cum oleo.

Oxi uel **oxis**[5], i. acetum uel acutum, unde cum pro acuto ponitur, unde dicitur **oxidorcas**[6], i. acute uidens, et **oxiporium**[7], i. acute penitrans poros; cum pro aceto ponitur, inde dicitur **oximel[l]is**[8] et **oxigalac**[9], i. lac acetosum, et **oxifenicia**[10] dactilus acetosus i. camarindus, qui sic dicitur quia, ut dicit Oribasius, nascuntur in forma dactili, cortex abicitur, sed medulla que nigra est et acetosa ad nos affertur.

Oxima uel **oxina**[11], ulcus idem.

Oxalmon[12], i. acetosum cum sale mixtum.

Oxicantos[13] arbor est nimium spinosa, fructum mirte similem habens, sed paulo maiorem, rubeum interius et granatum, [et] est autem cohercentis uirtutis.

Oxilocassa[14], cassa linguea idem.

Oxporis[15], [id est] esula.

Ozimum[16] uel **ozimon**, i. basilicon, herba est cuius semine utuntur apotecarii, folia habet similia satureie, sed albiora, hastas duarum palmarum, que haste folliculos habent similes iusquiamo et semen nigrum simile melancio, cum uino bibita morsus uenantus compescit. [Respice in basilicon.]

Item **Ozminim**[17], urtica idem. Respice in yerda[18].

Ozima, [id est] semen urtice.

---

1. oxitromili. 2. finicon dicitur etiam. 9. inde. 11. penetrans. 12. acuto. 15. i. dactilus. tamarindus. 21. utilis. 22. acetum. 25. habet. 26. rubrum. 29. oxilocassia, cassia lignea. 30. i. esula. 33. satureye. 38. uenenatos. 40. ozimum. 42. i. semen.

---

[1] Read '*Citromeli succi*, i. succus citranguli.' Cf. Diosc. i. 166, *καὶ ὁ χυλὸς αὐτῶν βιβρώσκεται, κ. τ. λ.* See ante, Citromilum. [2] See ante, Fincon indi. [3] See App. *Oxireum.* [4] *ὀξέλαιον.* [5] *ὀξύς.* [6] *ὀξυδερκής.* [7] *ὀξυπόρων.* [8] *ὀξύμελι.* [9] *ὀξύγαλα.* Bart. p. 32, '*Oxigalac*, i. lac acetosum.' [10] App. '*Oxyphenicon* vel *phenicia ind.* i. tamarindi.' [11] Perhaps *ὄγκωμα.* [12] *ὀξάλμη*, Diosc. v. 23. See App. *Oxamium.* [13] Diosc. i. 122, *ὀξυάκανθα . . . δένδρον ἐστὶ . . . ἀκανθῶδες ἄγαν, κ. τ. λ.* [14] *ξυλοκασία.* [15] Renzi, Coll. Salernit. iii. 305, '*Oyporis* (var. *Opporiza*) id est Esula.' [16] Diosc. ii. 170, *ὤκιμον*, but the description is that of *ὠκιμοειδές*, Diosc. iv. 28, *κλῶνας δὲ σπιθαμιαίους, δασεῖς· λοβοὺς δὲ παραπλησίους ὑοσκυάμῳ πληρεῖς σπέρματος μέλανος ἐοικότος μελανθίῳ.* [17] See ante, Acantus and Achalaphe: and App. '*Acaneum orminum* uel igridia id est urtica.' [18] There can be little doubt that *yerda* and *igridia* (cf. App. l. c.) represent *κνίδη* (Diosc. iv. 92), but it is not so clear how *urtica* comes to be used to gloss either *orminum* or *ozimum.* Perhaps the cause of the confusion may lie in a gloss *εὔζωμον*, i. cruca, and *eruca* may have then been corrupted into *urtica.*

Ozon[1], alcanna idem unde tinguntur pili.

Oziza[2] est genus leguminis nobis ignoti, quidam dicunt esse idem quod spelta.

Paritaria[3], perniciades[4], uitreola[5], nitrago[6], herba muralis[7] idem. g^e^. et anglice, paritarie. [Respice in uitrearea.]

Paralisis[8] **herba,** passerell[a][9] uel passerina, turdella[10], uer Sancti Petri[11] idem, tota herba utimur. g^e^. maierole, a^e^. cousloppe.

Papauer album florem habet album, cuius semen coconidium[12] appellatur. g^e^. whatpopy[13]. [Respice in amomon et in miconium.]

Papauer nigrum crescit in agris et habet florem rubeum, unde fit diacodion[14]. a^ce^ blakpopy.

Papauer rubeum habet florem rubedine et albedine commixtum. gall. rougerole, ang^e^. redpopy.

[**Pabula**[15], i. uesica.]

Pasisiciuum, i. declinatiuum.

Panis cuculi[16], alleluia, trifolium siluestre idem. ang^e^. wodesour[e].

Panis porcinus[17], ciclamen, malum terre idem. a^e^. dilnote[18] uel erthenote[19].

---

6. perniciados. uitriola. nitringo. 7. mirabilis. 11. tradella. 13. marorole. 16. witpopi. 20. dyacodion. blacpopi. 23. redpopi. 25. Pasisisanum. 29. herthnote.

---

[1] Renzi, Coll. Salernit. iii. 305, '*Ozim* (var. *ozom*) id est alcana.' [2] *ὄρυζα*, Diosc. ii. 117. See ante, Onza. [3] Parietaria, pellitory of the wall, so called from its fondness for old walls, which accounts for the name *herba muralis* also. [4] *περδικιάς*. Galen. See App. Perdiacratos. Gerarde, p. 331, 'Some call it *Perdicium* of Partridges which sometimes feed hereon; some *Urceolaris* and *Vitraria* because it serveth to scoure Glasses, Pipkins, and such like.' [5] Sim. Jan. 'vocatur herba vitri quia vitrea vasa ea absterguntur a quo etiam aliqui latini vitriolam vocant.' [6] Ib. '*Vitrago* ab Oribasio ca. de effusione urine vocatur paritaria.' [7] See ante, Herba Muralis. [8] See ante, Herba Sancti Petri. [9] Sim. Jan. '*Passerella*, primula veris, herba paralisis idem ut volunt quidam.' [10] Matth. Silv. c. dclxxxiii, '*Turdilli*, i. herbe. Cas. Fel. passerine secundum aliquos.' Sim. Jan. '*Turdilli semen* in antido. virili in mitridato minori quidam exponunt herbe passerine sed utrumque ignoro.' [11] Read *herba Sancti Petri*. The reason of this name is no doubt the same which has led the Germans to call the plant *Schlüsselblume*. Fuchs, H. S. p. 926. calls it *S. Petersschlüssel*. [12] Read *codium*, that is *κώδυον*. See App. Papaver album. [13] White poppy. [14] *διὰ κωδείων*. Cass. Felix (ed. Rose), c. 33, 'dandum etiam et dia codyon.' [15] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Papilla*, i. vesicca.' Apparently *papula* or *papilla*, in the sense of blister. [16] Bart. p. 33, '*Panis cuculi*, alleluia idem.' Gerarde, p. 1202, 'the Apothecaries and Herbarists call it *Alleluya* and *Panis cuculi*, or Cuckowes meate . . . in French, *Pain de cocu*; in English, wood Sorrell, wood Sower, Sower Trefoile, Stubwort, Alleluia. [17] Sowbread. See ante, Ciclamen. [18] Gerarde, Supplement, '*Dilnote*, cyclamen.' [19] Bart. p. 15, '*Ciclamen*, panis porcinus idem, an. herthenote.' Gerarde, p. 845, 'in shops *Cyclamen*, *Panis Porcinus* and *Arthanita*.'

Panis alexinus[1], panis bene coctus idem.

Panicum in esca omnibus [omnibus] utile est, unde si panis factus fuerit et comestus uentrem abstinet et urinam prouocat.

Panax Eraclia[2], unde opipanax colligitur, folia habet minora et spansa super terram, uiridia et aspera ualde, sicut ficus obrotunda et diuisa in v. partes, uirga longa est ei sicut ferule, albi coloris, nascitur in finibus Libie et in Macedonia.

[**Perniciados**[3], respice in paritaria.

Pauca leonis[4], respice in flaura et in lantapedion.

Pneumonia[5], respice in geranion.

Papauer plaustrum[6], respice in numphea.

Passerella[7], **Passerina**, } respice in paralisis herba.

Patrision[8], respice in philippendula.

Paulina, i. edera terrestris.]

Panax cironium[9] nascitur in monte Pelio quam Latini hinnulam campa. dicunt, florem habet aurosam, radicem tenuem non altam, gustu uiscidam, bibita morsibus uenenatis occurrit[ur].

Panax Asclepii[10], folia habet nodosa similia maratro sed maiora et asperiora, super uirgam capitellum habet in quo flores aurosi sunt et uiscidi et odorati.

Paragoriticum[11], i. mitigatorium, et dicitur a **paragorizo**[12], **zas**, i. mitigo, as.

Paracopa[13], i. al[i]enacio mentis.

Parituma[14], i. apostema et pannicula idem.

Paroximus[15], i. exacerbacio, inde **paroxiticon**[16], i. exacerbatiuum ut in Alexandro de frenesi.

---

1. alexinis. 7. Eraclea. opopanax. 13. Libye. 26. compaciam. 27. aurosum. 28. non latam. 37. mitigo, gas. 40. apostemata minuta a colera genita. Paranacium est apostemata. 42. Paroximus i. i.

---

[1] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Panis Alexandrinus uel rubicundus*, i. recoctus et rubescens vel biscoctus. [2] Diosc. iii. 48, *πάνακες Ἡράκλειον ἐξ οὗ ὁ ὀποπάναξ συλλέγεται, κ. τ. λ.* [3] *περδικιάς.* [4] See ante, Flaura and Lantapodion. [5] Diosc. iii. 121, *γεράνιον οἱ δὲ πελωνιτίς.* ib. *πολυμενία.* [6] Papaver palustre. See ante, Nimphea. [7] Sim. Jan. '*Passerella*, primula veris, herba paralisis idem ut volunt quidam.' [8] See ante, Filipendula. Sim. Jan. '*Patersion* vocatur a quibusdam filipendula.' [9] Diosc. iii. 50, *πάνακες χειρώνιον φύεται μάλιστα ἐν τῷ Πηλείῳ ὄρει. φύλλα δὲ ἔχει ἀμαράκῳ ἐμφερῆ, ἄνθη χρυσοειδῆ, κ. τ. λ.* [10] Diosc. iii. 49, *πάνακες Ἀσκληπιὸν . . . φύλλα ὅμοια μαράθρῳ . . . καὶ ἐπ' ἄκρου σκιάδιον ἐφ' οὗ τὰ ἄνθη χρυσοειδῆ δριμέα εὐώδη.* [11] *παρηγορητικόν.* [12] *παρηγορίζω.* [13] *παρακοπή*, Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 517. [14] See post, Pannaracium. *Panicula* (Scribonius Largus, c. 82) is a swelling, or tumour. [15] *παροξυσμός.* [16] *παροξυντικόν*, Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 519.

[**Parotide**[1] sunt minuta et apostemata aurium.]

Pa[ra]crusticus[2] uel **parac[r]opus**, i. [rusticus] insanus.

[**Paracoperis** uel **paracopis**[3], insania idem.]

Parofugia[4], i. aperte reuolucio.

Paratetimus[5] [id est] foramen magnum.

Pari[6], circum uel de, quando pro circum inde dicitur **parodisus**[7], quando pro de *inde* dicitur **paritanoxon nosomacio**[8], i. de acutis egritudinibus, et **pariton hereseon medicorum**[9], i. de sectis eorum, et **pariscion dermanion**[10], i. de naturalibus uirtutibus.

Pachimen uel **pachimeres**[11], i. obtusum.

Pachime, i. esce grossum humorem habentes.

[**Pachimen** uel **pachimeres.**]

Pacemon[12] siue lacducemon uel **maracon,** folia habet coliandro similia, et flores in circuitu albos et in medio est mellinum cum odore brimosto et gustu amaro, bibita cum oxnelle sicut epichinum[13] flegma et coleram per uentrem educit.

Pateos[14], fillis uel filex idem. gall. feugere[15], anc^e^. fearn[16].

Paliurus[17], ab aliis actus paliaris uel cicer domesticum uocatur, radix et folia eius stiptica sunt, ita ut fluentem stringit uentrem.

Palma Xpi[18], uel **pentalma xpi**, gira solis, priapus idem, similis archangelice, sed folia habet maiora et multo plus fissa quasi quinque digitorum, stipitem habet quadratum et aliquantulum nigrum. [Respice in custos orti.]

---

4. insania idem. 7. Parafugia, i. a parte reuolucio. 8. i. foramen. 10. paradysus. 11. paritonoxon. 12. nosomatio. 15. parifisiton. 22. lacantemon. 23. coriandro. 26. brumoso. 27. oximelle. Epithimum. 30. fuger. 31. farn. 32. actus piliaris. 35. stringunt.

---

[1] *παρωτίδες.* Bart. p. 33, '*Parocide*, tumores circa aures.' See App. Parotides. [2] *παρακρουστικός.* [3] *παρακοπή.* [4] Renzi, Coll. Salernit. iii. 306, '*Parapligia*, id est particularis resolutio.' *παραπληγία*, or *παραπληξία*, cf. Cass. Felix, c. 65. [5] *παρακέντησις.* Renzi, Coll. Salernit. iii. 306, '*Paracentinus*, i. foramen magnum.' Sim. Jan. '*Paracentesis* . . . est perforatio que fit in oculis . . . et etiam sic dicitur perforatio que fit in ventre ydropicorum.' [6] *περί.* [7] *παράδεισος*, though probably *periodus* (*περίοδος*) is meant. MS. Ashm. 1470. 'Inde periodus i. circulatio.' Possibly even *παρείσοδος.* [8] *περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων.* [9] *περὶ τῶν αἱρέσεων ἰατρῶν.* [10] *περὶ φυσικῶν δυνάμεων.* Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, 'persicon dermanon (*var.* dennamon.)' Whatever may be the source of these glosses, they are neither from Hugutio nor Papias. [11] *παχυμερής.* [12] Diosc. iii. 145, *παρθένιον, οἱ δὲ ἀμάρακον, οἱ δὲ λευκάνθεμον καὶ τοῦτο καλοῦσι . . . φύλλα ἔχει ὅμοια κορίῳ λεπτά· ἄνθη λευκὰ κύκλῳ, τὸ δὲ μέσον μήλινον, ὀσμῇ ὑπόβρωμον, τῇ δὲ γεύσει πίκριζον.* [13] Ib. *ὡς τὸ ἐπίθυμον.* [14] *πτέρις*, Diosc. iv. 183. [15] Fougère. [16] Fern. [17] Diosc. i. 121, *παλίουρος.* [18] Bart. p. 33, '*Palma Christi*, grana solis idem, stipitem habet quadratum sed uiridem.' See ante, Custos orti.

Palma[1], que in Egipta nascitur, semen habet mirobolano simile quam catonia appellant Egipcii, in uino austero bibitum coruptelam et fluxum sanguinis mulierum compescit. gall. et ang. dates.

Palla marina, arbor est.

Platociminum[2], siler montanum, siseleos idem, platos[3] enim est latum, i. latum ciminum rusticorum, semine utimur. Item [etiam] platos dicitur **arsenicum plateos**[4], i. quod in latas laminas diuidi potest, et inde dicitur **homoplata**[5], i. latum os humeri, ut in Tegni[6].

Platanus[7] est arbor humide et frigide substantie et ideo folia eius uirida trita et imposita genua inflata [optime] curant.

Platapile[8] uel **platanipale** dicuntur fructus [etiam] platani arboris.

Placente[9] sunt panes facti de pasta azima per quoddam artificium et dicuntur a placeo, [pla]ces, ge. et angl. crampastes[10].

Platicoriasis[11] uel **plantigaras** interpretatur dilacio pupille oculi.

Planta Xpi[12] guttas facit nigras in foliis sed quidam dicunt esse satirion set non est.

Plantago maior[13], lingua agni idem, gall. planteyne, a°. weybred[e], [arnoglossa.]

Plantago minor[14], lancelata, centineruia, quinqueneruium idem. gall. launcele, anglice ribbewort.

[**Parella, paradella**, respice in lappacium acutum.

Pacia[15], respice in lepida.

Pentalma Xpi, respice in palma xpi.

Prassion[16], respice in alphesora.]

Plasma[17], i. forma, inde **cathaplasma**[18], i. emplastrum.

Pannaracium[19] est apostema in pannicula[20]. [Respice in paniritula.]

---

1. Egypto. 2. mirabolano. 7. Palma. 10. uel ciminum rusticorum. 17. uiridia. 20. plantanipale. 22. placentes. 25. crampastres. 26. plantigoras. 27. dilatacio. 29. sed. 32. plaunteyne. 34. lanceolata. 35. quinquerictiuum. 36. ribbwert.

---

[1] Diosc. i. 143, *φοῖνιξ ἐν Αἰγύπτῳ γίνεται . . . παρεμφέρων τῇ ἀραβικῇ μυροβαλάνῳ . . . χλωρὸς τὸ χρῶμα ἐμφερὴς κυδωνίῳ κατὰ τὴν ὀσμήν. . . . πινομένος σὺν οἴνῳ αὐστηρῷ πρὸς διάρροιαν καὶ ῥοῦν γυναικεῖον.* [2] See App. Platocyminum. [3] *πλατύς.* [4] *ἀρσενικὸν πλακῶδες*, Diosc. v. 120. [5] *ὠμοπλάτη.* [6] Galen's *τέχνη ἰατρική.* [7] *πλάτανος*, Diosc. i. 107. [8] *πλατάνου φύλλα*, Diosc. i. 107. [9] Bart. p. 35, '*Placenta* est panis factus de pasca azima, i. wastel.' [10] See ante sub Lagana. [11] *πλατυκορίασις*, Galen (ed. Kühn), xiv. p. 768. Cassius Felix, c. 29, 'platycoriasis id est dilatatio pupulæ.' [12] App. '*Planta Christi* guttas facit nigras in foliis, quam quidam dicunt satyrion esse, et non est.' [13] See ante, Arnoglossa. [14] See ante, Lanceolata. [15] *παχεῖα*, Diosc. v. 89. [16] *ἀμπελόπρασον*, Diosc. ii. 179. [17] *πλάσμα.* [18] *κατάπλασμα.* [19] *παρωνυχία.* Bart. p. 33, '*Panaricium*, apostema calidum in extremitatibus digitorum.' See ante, Perituma. MS. Ashm. 1470, '*Panaricium* est apostema quoddam, idem est panucla.' [20] Pannicula, a swelling or tumour. Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Panuda*, i. panaritium.'

Pantosis[1] est oculorum tumor ut et difficile a palpebris contigatur, ut in Oribasio.

Panniculas[2], [i. apostema unguium.

5 **Paniritula**] uel **paranicium**[3], i. apostema inter digitos. [a^e^. a whitflawe[4].]

Pantifilagos[5], i. flos tapsi barbati. [Respice in flosmus et in penphi-

10 ligos.]

Pampinus[6], folia uitis idem.

Pan[7], i. totum, inde **pantegni**[8], et **pan**[9], i. X^m^. et similia.

Pancracium[10] multi dicunt scillam,

15 radix est illi similis maior colorem purpureum uel croceum habens, gustu amara, folia lilio similia sed oblonga, uirtus est illi similis scille, succus eius cum mulso bibita ydro-

20 picos et spleneticos sanat.

Parchenotidos[11], mercurialis idem. g^e^. et a^e^. mercurie.

Partichimatis[12], i. ex stomachi uentositate laborantis.

Prassium[13] duplex est, album et ni- 25 grum, [marrubium nigrum idem.]

Prassio albo utimur in electuariis et pocionibus contra tussim antiquam. gall. morail[14], a^e^. horhune. 30

Prassio nigro non utimur.

Prassium[15] aut filofores[16] frutex est ex una radice multas uirgas habens albas asperas et quadras, folia similia digito maiori, et obrotunda, 35 aspera et rugosa, gustu amara; folia sicca et semen bibitum cum melle tisicis et tussientibus et asmaticis prosunt ex frigida causa, ut in senibus; [unde] **diaprassium** 40

---

1. Panthosis. 2. contegatur. 3. Tribasio. 8. Pamphiligos. 11. folium. 13. Xpm. 15. maiori. 21. Parthenotidos. mercurye. 23. Partichymatis. 24. laborantibus. 29. maroyl. horhoune. 32. filoflores. 38. posicis. 40. dyaprassium.

---

[1] *πρόπτωσις.* Renzi, Coll. Salernit. iii. 309, '*Pronthosis* vel *proposis* est oculorum tumor ut et difficile a palpebris contegantur, nisi inferioribus.' ib. '*Proptoses*, id est lippitudines.' Cassius Felix, c. 29, 'proptosis vero est oculorum ex nimio tumore prominens casus, ut etiam difficile a palpebris contegantur.' [2] See ante, Pannaracium. [3] *παρωνυχία.* It. *panariccio*, a whitlow. Cf. Bart. p. 33. Perhaps the reading should be as there, 'apostema calidum in extremitatibus digitorum.' [4] Whitlow. [5] See ante, Flosmus. [6] Bart. p. 33, '*Pampinus*, folia vitis.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 306, '*Pan* id est totum, inde pantegni, panchrestum et similia.' [7] *πᾶν.* [8] Perhaps *πάντεχνος.* [9] *πάγχρηστον*, or possibly *πάγχριστον.* [10] Diosc. ii. 203, *παγκράτιον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο σκίλλαν ὀνομάζουσι, ῥίζα ἐστὶ βολβῷ μεγάλῳ ὅμοια, κ. τ. λ.* [11] *παρθένιον*, Diosc. iv. 188. See App. Percenotidos. [12] Possibly *πνευματικοῖς.* [13] *πράσιον*, Diosc. iii. 109. [14] Gerarde, Supplement, 'Mawrolle, horehound.' [15] Diosc. iii. 109, *πράσιον . . . οἱ δὲ φυλλόφαρες . . . θάμνος ἐστὶν ἀπὸ μιᾶς ῥίζης πολύκλαδος . . ., φύλλον δὲ τῷ μεγάλῳ δακτύλῳ ἴσον . . ., κ. τ. λ.* [16] *φυλλόφαρες.*

electuarium quod inde dicitur a domino[1].

Pastinaca, baucia[2] agrestis idem, radicem similem saxifragie, sed folia multa maiora et spisciora. a^e. wyldeskirwhit[3].

[**Pes ciconie,** respice in nubis.

Proserpinata, respice in polignia.]

Penidiorum[4], uirtus est frigida et humida, asperitatem arteriarum comesti leniunt.

Penidie, gall. et anglice, penydes[5].

Periplicis uel **perificus**[6] interpretatur de replecione ut in fine Tegni[7].

Perones[8], interpretatur dolor.

Peremeollum[9] interpretatur spongeola.

Peraccoticum[10], interpretatur mitigatiuum.

Perituma[11], i. apostema in guttere.

Perterigomata[12], [id est] penne.

Pseri, multi putauerunt melanciam esse, sed falsum est, tamen eius generis est et *suum* brumosum [est], odorem habet ita malum ut nauseum prouocat.

Petrosilinum[13] [**domesticum**], gall. alisaundre, a^e. stamerche[14]. [Respice in ata et in olixatrum et in silonum.]

Petroleum[15], i. oleum de petra.

Petalia[16], i. cortices tritici.

Petila, i. policaria minor.

---

4. saxifrage. 5. spissiora. wildescirewert. 12. penidles. 13. periphisis. 15. Perenes. 17. Peragoniticum. 19. Peritimia. 20. i. penne. 21. Perseri. 22. eiusdem. 26. p. macedonicum. 31. Petala.

---

[1] Read *διά*. [2] See ante, Baucia. [3] Bart. p. 33, '*Pastinaca*, an. skirwhite.' [4] Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Penidie* fiunt ex zuccaro.' The word appears to mean *sugar-candy*, which is a thread (*πήνη, πηνίδιον*) around which sugar has been allowed to crystallize. See Professor Skeat's note on Piers the Plowman, p. 134 (Oxford, 1881). The passage in the Text of the poem is—

'May no sugre ne swete þinge asswage my swellynge,
Ne no *diapenidion* dryue it fro myne herte.'

[5] Cotgrave has '*Penide*, a Pennet, the little wreath of sugar taken in a cold:' and again, '*a Penet* (of sugar, for the cold), Penide.' MS. Sloane 282, '*Penidie*, penetes.' [6] *περὶ πλήθους*. [7] Galen's *τέχνη ἰατρική*. [8] *περόνη*. [9] Read *penicillus*, and see post, Pinicellus. In the Vetus Translatio of Soranus, ii. 4 (ed. Rose, p. 60), 'deinde penicillo aqua calida tincto faciem vaporare' is used to render *εἶτα διὰ σπόγγου θερμῷ ὕδατι βραχέντος περιμάσσοντα τὸ πρόσωπον*. Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Penicellus* id est spongia.' Cf. Festus, '*Peniculi*, spongæ longæ propter similitudinem caudarum appellatæ. Penes enim vocabantur caudæ.' [10] *παρηγορητικόν*. [11] Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, '*Parichimia*, id est apostema juxta ysmon.' Read *παρίσθμια*. Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Parichie* id est iuxta isophagum.' [12] *πτερυγώματα*. [13] Bart. p. 33, '*Petrocelinum macedonicum*, stanmarche idem.' See ante, Alexander. [14] Read *stan-merche*. [15] Bart. p. 33, '*Petraleum*, i. olivum quod resudit de petra.' [16] Bart. p. 33, '*Petala*, cortices tritici.' Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Pectola*, i. squama.' '*Pectaloides* sunt cortices citri excorticati.'

Pheson[1], i. lac feruens.

Penfiligos uel **panfiligos**[2], flosmus[3] uel flos tapsi barbati idem, facit magna folia subalba spissa pilosa, foliis utimur. a^ce^. cattestayl.

Peusedamum[4], cauda porcina, fenicularis uel feniculus porcinus uel feniculus agrestis, masmaratrum[5], cauda pecorina idem, radice et semine utimur.

Pes uituli[6] similis est iaro in foliis, nisi quod iarus habet cornuta folia et pes uituli uaria; alio nomine dicitur interficiens patrem. angl. stondenegousse[7]. [Respice in satirion.]

Pes columbinus uel **pes columbe** idem, folia habet diuisa in septem porciones et quelibet porcio habet duas diuisiones uel iii. Florem habet blaueum, [gall.] et anglice, clauerfot[8]. [Respice in flectidos et in splecton.]

Pes pulli[9], herba ter[r]estris idem, crescit in montibus et in terris cultis. g. pee de polayn[10] uel pe de clyual[11], a^e^. donnhoue uel wowell uel feldhoue. [Respice in portulaca[12].]

Pes milui[13], i. herba calida, i. contrarca.

Pes nisi[14] secundum aliquos est genus narstucii aquatici.

Pes uulturis similis est philipendule, sed folia habet maius rotunda.

Pes corui[15] uel **pes coruinus** idem,

---

1. Phefon. 6. Peucedanum. 9. porcina. radicibus. 11. nisi quia. 14. stondenegosse. 21. balneum et dicitur anglice coluerfot. 26. pye de poleyn. pye de chiual. 27. ffowelle. 30. catrarca. 34. philippendule. 35. magis. 36. cerui.

---

[1] Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, '*Phephon*, id est lac fluens (*var.* fervens).' [2] See ante, Flosmus and App. Panfilogo. [3] φλόμος. [4] Diosc. iii. 82, πευκέδανον. [5] μάραθρον. [6] See ante, Iarus. [7] Gerarde, p. 219, 'Sweet Cullions, and Stander grasse; in Dutch, *Knavencraut* and *Stondelcraut:* in French, Satyrion.' Cotgrave, '*Satyrion:* m. Satyrion, Ragwort, Standlewort, Stander-grasse, Gander-goose.' [8] Read *culverfot.* Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), i. 131, '*Columba*, culfer. *Palumbus*, wudeculfre.' ib. i. 574, '*Columbare*, an^ce^. a culverhous.' Gerarde, Supplement, '*Culverwort*, Columbine.' [9] Gerarde, p. 811, '*Tussilago* or Fole-foot . . . is called in English, Fole-foot, Colts-foot, Horse-hoofe and Bull-foot.' Here it is called both *foal-hoof* (reading ffowell or feldhoue) and *donn-hoof. Donn* or *Dun* seems to have been an old name for *horse:* hence *don-key*, little horse. *Donn-hoof* has probably been corrupted into *tun-hoof*, just as *hay-hove* (a name of ground-ivy) would seem to have been corrupted into *alehoof.* See ante, Edera terrestris. [10] Cotgrave, '*Pied de poulain*, Fole-foot, Colts-foot, Hall-foot, Hors-foot, Bull-foot.' [11] Pied de cheval. [12] Bart. p. 34, '*Pes pulli, portulaca* idem, purcelan.' [13] App. '*Pes milvi* similis est iaro in foliis nisi quia iarus habet cornuta folia et pes milui varia,' where it would seem that *pes uituli* had become corrupted into *pes milui.* ib. '*Pes milui*, i. cetrach.' See ante, Catrarca. [14] MS. Sloane, 282, '*Pes nisi*, pulmonaria, pollitricum, sperhaukesfote.' [15] Bart. p. 33, '*Pes corvi*, i. apium emoroidarum.'

ligatus est digitum [af]aufert dolorem dentium. angl. crowfot. [Respice in apium emoroidarum.]

Pes leonis[1] unum habet stipitem magnum, alios minores, folia que sunt iuxta terram sunt rotunda, in iv. partes diuisa uel quinque, folia superiora minoribus non assimilantur, nodum habet superius cum florem educere debet.

Pes leporinus[2], gariofilata, auencia idem. g^e^. et a^e^. auence.

Pentadactilis[3], gira solis, miraculum ortulanum, custos orti idem.

Pentafilon[4], quinquefolium. gall. quintefoil. a^e^. fiueleuedgrase. [Respice in camolee.]

Pentameron, i. oleum mar[r]ubii.

Pneumatosis[5], i. uentositas. **Pro catarrica causa**[6], dicitur ab a quod est procul et catarreon quod est fluere quasi procul de[f]fluens, hinc causa primitiua.

Pectenatos[7], mercurialis idem. gall. et a^e^. mercurie.

[**Perdalion**[8], respice in mecon ceratides.

Persicaria, pulicaria, saponaria, salmacia idem, secundum Laurencium. Respice in ourago[9].

Pes gallinacius[10], respice in talapsium.

Persa maiorana, respice in amaracus.

Pes ceruinus, respice in carnopodion et in cinopodicon[11].

Petiginaria[12], respice in celidonia.

Petalie[13], i. cortex frumenti.

Perdiciadis[14], i. paritaria.

Pastinaca agrestis, respice in corioca[15] et in daucus.]

Pastina[16] sunt fructus nucleos et testes habentes.

---

2. crowefot. 14. ortolanum. arti. 16. ffiffeleuedgers.

---

[1] Bart. p. 33, '*Pes leonis* similis est pedi corvi.' ib. '*Pes leonis*, i. pentafilon secundum quosdam.' Gerarde, p. 949, 'It is called of the later Herbarists *Alchimella*, and of most *Stellaria*, *Pes Leonis*, *Pata Leonis*, and *Sanicula maior*.' See ante, Flaura. [2] Bart. p. 33, '*Pes leporis*, avancia idem.' See ante, Auencia. [3] App. '*Pētadactylus*, custos horti.' See ante, Custos orti. [4] *πεντάφυλλον*, Diosc. iv. 42. [5] *πνευμάτωσις*. Matth. Silv. c. dxc, '*Pneumatis, pneumatosis*, i. ventositas spiritus.' [6] *προκαταρκτικὴ αἰτία*. Renzi, Coll. Salernit. iii. 309, '*Procatartica* causa dicitur a pro quod est procul, &c. propiginena causa dicitur causa agens . . . nectica (*var.* prosenectica) causa dicitur causa conjuncta, ut in Alexandro de dolore capitis.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 465. [7] See ante, Parchenotidos. [8] Diosc. iv. 66, *παράλιον*. [9] See ante, Currago. [10] Gerarde, p. 264, 'The Grecians call these kinds of herbs, *θλάσπι* . . . they have also other names . . . as Scandulaceum, Capsella, Pes gallinaceus.' See post, Thalapsium. [11] See Cinopedicon. [12] Perhaps *impetiginaria*. [13] See ante, Petalia. [14] *περδικιάς*. [15] See ante, Cariota. [16] Renzi, Coll. Salernit. iii. 308, '*Pistachea* uel *pistacheæ*, fructus sunt habentes nucleos et testas.' *πιστάκια*.

Pastinastoria, i. cathaplasma.

Passuli uel **passule**[1] dicuntur uue passe.

Periclimenon[2], matrissilua, caprifolium. gall. cheurefoil de haye, a^e^. honysocle.

Peristeron[3] uel **peristerion** uel **pisteron**, uerbena, recia[4], columbina uel columbaria idem. Inde nomen accepit quod florem indum habet ad similitudinem columbe. gall. et a^e^. columbyne. [Respice in columbina et in columbaria et in gerobotonum.]

Pepe spermate[5], corrigiola idem. a^ce^. berebynde.

Peplum[6] est nomen equiuocum ad uittas mulierum, gall. guynpel[7], et ad quoddam genus cardonis in cuius summitate nascuntur fila[8] quasi folia subtilissima que qualibet leui impulsu uolant per aera.

Pepanus[9], pulmenaria idem.

Peplox[10] frutex est plena lacrima alba, folia [et] minuta habet, sicut ruta sed laciora, omnis enim frutex communiter obrotunda est et in terram spansa, nascitur in ortis et inter uites.

Pepo in cibis lenis est, detracta cute ac semine abiecto esui datur, stomachi compescit ardores, caro peponis[11] comesta diuretica est.

Pepones[12] sunt quedam species melonis.

Pegma[13], i. frixorium uel frixoleum ut in Alexandro.

Pelichimon[14], i. plumbeus color ut in Theophilo.

Pelicum est herba nobis ignota.

Pelicmus[15] nascitur in triticia segite et ordiacea, cum laminis siue febris semine plenis, amaris, flauis, botris similibus, muscetur antidotis et si solum apponatur conceptum necat.

---

1. Pasmaphora. 4. Periclemenon. 5. heye. 6. honisoucles. 7. peristereon. 10. quia florem. 12. columbine. 15. serpinate. 16. berebinde. 18. guymple. 23. pulmonaria. 37. Pelichenon.

---

[1] Bart. p. 33, '*Passula*, uva passa idem.' [2] Diosc. iv. 14, *περικλύμενον*. [3] Bart. p. 33, '*Peristerion*, i. vervena.' Diosc. iv. 60, *περιστερεών*. [4] Ib. *τριξαλίς*. [5] Read *Proserpinata*. Bart. p. 35, '*Proserpina*, i. poligonia, vel corrigiola secundum quosdam.' App. Proserpinaca. [6] *πέπλος*. [7] Cotgrave, '*Guimple*, the Crepine of a French-hood.' Our *wimple*. [8] Possibly there is here a confusion between *peplus* and *pappus*. [9] Sim. Jan. '*Pepanus* dicitur pulmonaria herba a quibusdam.' [10] Diosc. iv. 165, '*πέπλος . . . θαμνίσκος ἐστὶν ὀποῦ λευκοῦ μεστός, ἔχων φύλλον μικρόν, κ. τ. λ.* [11] Diosc. ii. 163, *ἡ δὲ τοῦ πέπονος σὰρξ καὶ αὐτὴ οὐρητικὴ ἐσθιομένη*. [12] Bart. p. 33, '*Pepones*, i. melones.' [13] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Pegma*, id est frixorium ut in Alexan.' Possibly *φρύγανον* or *τήγανον*. [14] *πελιδνός* or *πελιός*. Matth. Silv. '*Pelichimon*, i. plumbeus color ut in Theophilo.' Apparently the reference is to Theophilus Protospatharius. [15] Diosc. iii. 136, *πελεκῖνος . . . σπέρμα πυῤῥὸν ὅμοιον πελέκει ἀμφιστόμῳ, ὅθεν ὠνόμασται, κ. τ. λ.*

[**Panfiligos**[1] secundum Lilium, capitulo de herpestiomeno, est fumus qui adherit in fornacibus fabrorum ubi funduntur metalla. Respice in spodium.

Petra uini[2], id est tartarum.

Phillis[3], respice in epithos.

Pantifilagos, respice in flosmus.

Pulmonaria, respice in pepanus.

Pentalon[4], respice in dafnoides.]

Pectica[5], i. medicina maturatiua.

Pecten[6] equiuocum est [i.] ad locum circum membra uenerea et ad id instrumentum dentatum, [unde] uersus

peyne[7]. *plais*[8].
Pecten habet habet lotrix, piscis,
[*i.*] *plectron*[9]. *herse*[10].
citharista, colonis.

Plectora[11], i. cacochimia, nomina sunt replecionum, sed plectora est replecio intra uasa[12], cachochimia extra, autores tamen quandoque indifferenter hiis nominibus [utuntur].

Pegmatibus[13], i. dulcaminibus.

Pellia[14] starna idem [est.]

Persicorum cibus inutilis est stomacho, quod cito succus eius arescit, et caro eius in degestione uociatur.

Persica[15] eustomacha sunt [que] uentrem mollunt. [Respice in carena.]

Persicaria[16], curiagia idem. gall. culrage. anglice, arssmerte.

Persa maiorana, sansuc[c]us[17], esbrium idem.

[**Personacia**[18], lappacium maius idem].

---

13. illud instrumentum. 16. pleys. 18. herce. 19. colonus. 23. quandoque utuntur. 28. quia cito. 29. digestione. 34. currago. 36. esorium.

---

[1] *πομφόλυξ*, Diosc. v. 58. The reference seems to be to the Lilium Medicinæ of Bernardus de Gordonio, Ferrara, 1486. Lib. i. cap. 19. [2] Bart. p. 33, '*Petra vini*, i. tartarum.' [3] See ante, Capparus and Epithos. [4] Possibly a corruption of *εὐπέταλον*, Diosc. iv. 146. [5] Perhaps *πεπτικά*, or *πεπαστικά*. [6] Bart. p. 33, '*Pecten* equivocum est ad locum circa membra venerea et ad id instrumentum dentale.' [7] Cotgrave, '*Peigne*, a Combe.' [8] Plaice. [9] *πλῆκτρον*. [10] Cotgrave, '*Herce*, a Harrow; also a kind of Port-cullis, that's stucke (as a Harrow) full of sharpe, strong, and outstanding (Iron) pinnes.' [11] Bart. p. 35, '*Plectora*, cacochima, nomina sunt replecionum, . . . plectora est replecio intra vasa . . . cacochima autem dicitur replecio extra vasa.' Galen (ed. Kühn), vol. x. p. 891, *ὅταν μὲν γὰρ ὁμοτίμως ἀλλήλοις αὐξηθῶσιν οἱ χυμοί, πλῆθος τοῦτο καὶ πληθώραν ὀνομάζουσιν· ὅταν δ' ἤδη ξανθῆς χολῆς ἢ μελαίνης ἢ φλέγματος ἢ τῶν ὀρρωδῶν ὑγρῶν μεστὸν γένηται τὸ σῶμα, κακοχυμίαν οὐ πληθώραν καλοῦσι.* [12] According to Gorræus, Definit. Med. (fol. Paris, 1622), Plethora is of two kinds, *ad vasa* (*πρὸς ἀγγεῖα*), and *ad vires* (*πρὸς τὴν δύναμιν*). [13] *πέμμα*. [14] Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, '*Perlia*, starna idem.' ib. iii. 315, '*Starna*, vel *starnus* avis est vel parva perdix.' Perhaps *ψάρ*. [15] Diosc. i. 144, *τὰ δὲ περσικὰ μῆλα εὐστόμαχα εὐκοίλια τὰ πέπειρα.* [16] See ante, Currago. [17] *σάμψυχον*. [18] Diosc. iv. 105, *ἄρκειον* . . . '*Ρωμαῖοι περσωνάκεαμ*. *Personata* is so called from the large leaves of the Burdock, which resemble a mask (*persona*). Fuchs, H. S. p. 88, 'Hinc haud dubie tam Græci quam Latini nomen illi Prosopii et Personatæ indiderunt.'

Peruinca uel **prouinca**[1], triurica *idem.* gall. et a^e^. peruenke[2], [herba ereclea[3] idem].

Pernio siue mula, i. tumida[4] quod interpretatur hiemale[5] secundum Oribasium[6], apostema est quod fit in talo [et in] yeme maxime propter frigus et dicitur pernio a pernicie. anglice, heke uel moule[7].

Pepsis[8] interpretatur degestio et ponitur similiter pro prima digestione[9], inde **peptica**[10] degestio, et **anapetica** i. recta degestio, sed secunda degestio dicitur madosis[11], tertia anadosis[12].

Pilocella[13] habet pilos in foliis, similis est consolide minori et in fractione lactessit, bibita a uulnerato si euomuerit morietur, si non, uiuet; ualet contra fluxum uentris. gall. pelosee uel peluette[14], a^e^. lagheue[15] uel moushere. [Respice in auricula et in diptannum].

Piganum[16], i. semen uel succus rute agrestis, [respice in erimola.]

Pinicellus[17], spongia idem.

Pinea[18] est fructus arboris que uocatur pinus et dicitur alio nomine strombiliacorum[19] i. fructus pini. [Respice in strombilie.]

Pip[i]ones[20] sunt pulli columbarum, et est nomen anomotopoion[21] ī. formatum a proprio sono animalis. anglice, pyiones[22].

---

1. trinnca. 4. timida. 5. yemale. 9. hece. 10. digestio. 12. digestio. 13. secunda digestio. 16. Pilosella. 17. minoris. 18. lactescit. euomerit. 26. uel pinicelltis. 31. collumbarum. 32. s. formatum. 34. pijouns.

---

[1] App. '*Prouanca* et timeea idem est.' [2] Cotgrave, '*Pervenche*, Periwinkle, or Pervincle (an hearbe).' [3] See ante, Herba ereclea. [4] Read χίμετλα. [5] As though there were a connexion with χειμών. [6] Cf. Oribasius (ed. Daremberg), ii. 447. [7] Prompt. Parv. '*Mowle*, sore, Pustula (pernio H.)' and see note. Cath. Angl. (ed. Herrtage), '*a Mowle*, pernio.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), '*Hec podegra, Hoc perneo*, a mowlle.' Cotgrave, '*Mule*, a Mule; also, a kibe.' Torriano, '*Mule*, pantofles worn upon pumps; also kibes, or chill-blanes.' Bart. p. 3, 'De apostemate et cissuris in calcaneo quæ vulgaliter dicuntur *mule*.' For suggestions as to the derivation, see Littré, and Menagius, Les Origines de la Langue française. [8] πέψις. For the whole question of πρώτη, δευτέρα and τρίτη πέψις, see Galen (ed. Kühn), xv. 232 seqq. [9] See ante sub Emach. [10] πεπτικά. [11] Matth. Silv. c. dlxxxiv, 'secunda digestio dicitur emadosis, tertia vero anadosis.' Apparently αἱμάτωσις, cf. ἐξαιμάτωσις, Galen (ed. Kühn), xv. 237. [12] ἀνάδοσις, Galen (ed. Kühn), xv. 235. [13] App. '*Pilusella*, pilos habet in foliis.' See ante, Auricula muris. [14] Cotgrave, '*Peluette*, The hearbe Mouse eare.' Bart. p. 33, '*Pelvette*, mouser.' [15] The reading of Sloane 284 in the gloss on Auricula muris. [16] πήγανον, Diosc. iii. 46. Bart. p. 34, '*Piganum* semen rute agrestis.' [17] MS. Ashm. 1470, '*Penicellus*, i. spongia.' See ante, Peremeollum. [18] Bart. p. 34, '*Pinea* fructus arboris est que vocatur pinus.' [19] στροβίλοι, Diosc. i. 88. [20] Bart. p. 34, '*Pipiones* sunt pulli columbarum.' [21] ὀνοματοποιόν:—the word *pipiones* being formed from *pipire*, 'to chirp.' Cf. 'wizards that *peep* and that mutter,' Isaiah viii. 19. [22] Prompt. Parv. '*Pyione*, yonge dove.' Hence our *pigeon*.

Pirium[1], ciltarium[2], carpia[3], rasura panni idem.

Piconeon uel **piriconeon**[4], i. locus inter anum et uirgam uirilem.

5 **Piratita**[5], i. calida.

Piriasis[6], allinum ignitum.

Pirosis prosopum[7], i. incendium in facie.

Piretrum[8], herba est satis communis, ra-
10 dix eius multum est acuta in sapore qua utimur. gall. èt a^e^. pelestre[9].

Piper[10] cuius triplex est maneries, est piper longum et dicitur macropiper[11], est etiam album et [dicitur]
15 leucopiper[12], et est nigrum piper quod *dicitur* melanopiper[13]. [Respice in ciminella et in fausel et in sorbobima[14].]

Pionia[15] herba *est* cuius semen similiter appellatur [et glacida idem]. 20

Pirorum naturam quidam stip[t]icam crediderunt, piri alia domestica, alia siluestria.

Piloron[16] uel **pilorion uentris**, i. fundus stomachi. 25

Pichemenon[17], caprifolium idem. [Respice in matrissilua.]

Piasiticum clister[18], i. oleum calidum.

Pecina[19], i. resina alnete[20].

Picis multa sunt genera et quando sim- 30 pliciter ponitur pro usuali intelligitur. [Kitram idem est.]

Pix greca[21], [i.] colofonia idem [et pix perasi[22]].

Pirichuma[23] est apostema iuxta ysi- 35 non[24].

---

3. Pitoneon. pericoreon. 5. Piratica. 6. allumen. 7. remedium. 13. quod dicitur. 16. album quod dicitur. 22. pira. 23. Pitanta, i. superfluitas. 28. Piasiticum discere. 29. Pitnia. alnece.

---

[1] Apparently *πυρεῖον*. Matth. Silv. c. dlxxxix, '*Pirinum alias catinum*, i. rasura panni.' MS. Ashm. '*Pirinum*, epirum, tiltarium, carpia, rasura panni idem.' [2] *τιλτάριον*. [3] Hence the modern French *charpi*, lint. See ante, Carria: and also Cass. Felix (ed. Rose), p. 234, s.v. *emmotos*. [4] Bart. p. 33, '*Paritoneon* est locus inter anum et pudenda.' *περιτόναιον*. [5] *πυρωτικά*. Sim. Jan. '*Pyrotica*, medicina adustiua.' [6] *πυρίασις*. Sim. Jan. '*Piriasis*, fomentatio, *piriase*, fomentare.' For *allinum ignitum* it would seem that we should read *balneum ignitum*: cf. Matth. Silv. c. dxcv, '*Pyria* id est balneum igneum cum aliquis sedet super lapides calidos.' See post, sub Pir. [7] *πύρωσις προσώπου*. [8] Diosc. iii. 88, *πύρεθρον*. [9] Bart. p. 34, '*Piretrum*, pelestre idem.' [10] *πέπερι*, Diosc. ii. 188. [11] Ib. *μακρὸν πέπερι*. [12] Ib. *λευκὸν πέπερι*. [13] *μέλαν πέπερι*. [14] See post, Scoboinima. [15] Diosc. iii. 147, *παιονία ἢ γλυκυσίδη*. [16] *πυλωρός*. [17] *περικλύμενον*, Diosc. iv. 14. [18] Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, '*Pifiaticum clyster* id est, oleum durum (*var.* calidum).' [19] *πευκίνη*, Diosc. i. 92. [20] Matth. Silv. c. dlxxxvi, '*Peucina*, i. resina ex peuce facta, i. abiete vel specie pini.' Read *ex abiete*. [21] Sim. Jan. '*Pix bricia* idem quod colofonia a brichi grece quod est stridere.' Bart. p. 34, '*Pix Greca*, i. colofonia.' *κολοφωνία*, Diosc. i. 92. [22] Possibly *κυπαρισσίνη*, Diosc. i. 92, or perhaps *pix bruttia*. [23] *παρίσθμια*, see ante, Perituma. [24] Bart. p. 26, '*Ysinon* est inter ysofagum et tracheam arteriam.' Read *ἴσθμιον*.

Pinas[1] aut **clema** similis est ciparis-[s]ino et titimallo, unde in numero titimalli ponitur, hastas habet in cubiti longitudine, nodosas, et folia acuta et tenuia, flores longeuos et purpureos, semen latum sicut lenticula, radix est illi alba et grossa.

[**Piron agreste**, respice in celidonia maior.

Pix marina[2], respice in coniza.

Pigula[3], lingua auis.

Prouinca, respice in peruenca.

Piperastrum, respice in idropiper[4].

Pix alba, respice in resina.

Pigris[5], respice in seridis.

Pix purcia[6], respice in pix greca.

Podogra ligni[7], rasta ligni[8], bruncus[9] idem. Respice in cuscute.]

Pittasis[10], i. scabies.

Psionomus[11], i. assatus.

Phisial[i]gia[12], i. dolor lumbi.

Philagos[13], i. auis siluestris.

Pliris dicitur principale.

Phillis, capparis idem, [respice ibi.]

Pimpinella[14] assimilatur saxifrag[i]e in foliis et in stipite, sed differunt in radicibus, quod pimpinella radicem habet nigram et tortuosam, saxifrag[i]a rectam et albam ad modum petrocilini. g^e^. et a^e^. pympernele[15].

Priapiscus[16], i. saturion, [priapismus, leporina, respice in orchis.]

Primula ueris[17], prima rosa [idem]. g^e^. et a^e^. primerole[18]. [Respice in consolida minor.]

---

2. unde est in. 4. longitudinem. 21. Perficinomus. 22. Phisialgia *after* Philagos. 28. quia. 31. petrosillini. pimpernelle. 36. Prima ueris.

---

[1] Diosc. iv. 163, *πιτύουσα, οἱ δὲ κλῆμα . . . εἶδει δὲ δοκεῖ διαφέρειν τοῦ κυπαρισσίου τιθυμάλου, ὅθεν καὶ εἶδος ἐν αὐτοῖς καταριθμεῖται, κ. τ. λ.* [2] *πίσσα*, Diosc. iii. 126: but in this instance it is quite possible that *coniza* may have arisen out of some corruption of *ζώπισσα*, Diosc. i. 98. [3] Bart. p. 34, '*Pigle*, i. stichewort.' See ante, Lingua avis. [4] See Ydropiper. [5] Diosc. ii. 159, *σέρις . . . οἱ δὲ πικρίδα.* [6] See Pix Greca. Plin. Hist. Nat. xiv. 20, 'Pix in Italia . . . maxime probatur Brutia.' [7] Bart. p. 34, '*Podagra lini*, cuscuta idem, an. doder.' *Podagra lini* represents the French name *Goutte de lin.* [8] Read *rasca lini*, and compare the old French *rasque.* See ante, Cuscute. [9] Possibly *βρόχος.* See ante, Bruncus. [10] *πιτυρίασις.* [11] *ἑψόμενος.* [12] Perhaps *ἰσχιαδικός* or *ἰσχιαλγία.* [13] Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, '*Philagon*, i. amans silvestria.' *φίλαγρος*, or *φιλάγριον.* [14] Bart. p. 34, '*Pimpinella* assimilatur minori saxifragie.' [15] E. P. N. p. 51, '*Hec pimpernella*, pimpernolle.' [16] *πριαπισκός*, Diosc. iii. 134. See ante, Leporina. [17] Bart. p. 35, '*Primula veris*, herba Sti. Petri idem, solsequium idem, alia est ab herba paralisi.' [18] Palsgrave, 'Primorose a flour, *primerolle.*' *Primerole* would seem to be the original form of which *primrose* is a corruption. With *primerole* compare the forms *blauerole* (p. 45), *maierole*, *rougerole* (p. 134), *fugerole* (p. 132).

Pir[1], ignis, inde **oppopira,** i. succus ignitus, et **pira**[2], i. stupha, et **piratica**[3], i. calida.

Pirria stienia[4], i. coctani.

Persillium[5], herba policaris uel herba pollicaris idem, semine utimur.

Persidia[6], i. cortex mali granati.

Persilotrum[7], [i.] depilatorium.

Pistacee[8] sunt quidam fructus similes pineis qui ueniunt de Damasco.

Poligonia[9], proserpinata, corrigiola, lingua passerina uel lingua passeris, genicula[10], centumnodia uel centinodia, pupulus[11] secundum quosdam, uua maior idem. Masticatus os excoriatum sanat; tota herba utimur. a^e^. swynesgres.

Poleos[12], poleum montanum idem; est odorifera et similis camicelle, nisi quod habet spissiora folia et duriora quibus utimur.

Polipodium[13] **quercinum**, filex quercina, felicula idem, inuenitur in rupibus et arboribus, sed quod in quercu laudabilius est; habet maculam sub foliis. angl. okfarn[14]. [Respice in diapton.]

Politricum[15] simile est polipodio in foliis et habet ramos graciles.

Polion[16], camedreos, quercula minor, germandria minor idem.

Poligonus[17] **masculus** herba est uirgas habens tenues molles et multas nodosas et super terram spansas sicut agrestis[18], unde et policarpos dicta est. Folia habet rute similia, sed oblonga et mollia, et semen in foliis singulis, unde et masculus dicta est. Flos est illi albus ut [in]

---

2. et piria. 4. sciemia. 5. Psillium. pulicaris. 7. Psidia. 8. Psilotrum. 14. geniculata. 18. swynesgers. 20. camiselle. 21. quia. 23. filex quercinum. 27. maculas. 30. sed habet.

---

[1] *πῦρ.* [2] Renzi, Coll. Salernit. iii. 308, 'et piria id est stupha.' Read *piria* (*πυρία*). *Stupha*, a hypocaust or heated room, is the origin of the Germ. *Stube* and our *Stove:* cf. Du Cange, sub Stuba. See ante, Piriasis. [3] *πυρωτικά.* See ante, Piratita. [4] Renzi, Coll. Salernit. iii. 310, '*Puria scienian*, id est, coctani.' Perhaps *Pruna Syria, i. cottana;* cf. Plin. Hist. Nat. xiii. 5. [5] *ψύλλιον*, Diosc. iv. 70. App. '*Psylion*, i. policaria.' [6] Bart. p. 34, '*Psidia* cortex est mali granati.' See App. Psidia. Diosc. i. 153, *τὰ λέπη τῆς ῥόας ἅ τινες σίδια καλοῦσι.* [7] *ψίλωθρον.* Bart. p. 35, '*Psilotrum*, depilatorium idem.' [8] App. '*Pistacia* sunt fructus qui ueniunt de Damasco.' *πιστάκια*, Diosc. i. 177. [9] Diosc. iv. 4, *πολύγονον ἄῤῥεν . . . οἱ δὲ προσερπίνακα.* [10] See ante, Geniculata. [11] See ante, Centinodium. [12] Diosc. iii. 30, *γλήχων . . . Ῥωμαῖοι πολείουμ.* See App. Pelios. [13] Bart. p. 34, '*Polipodium*, filix quercina.' Diosc. iv. 185, *πολυπόδιον . . . Ῥωμαῖοι φιλίκουλα . . . φύεται ἐν πέτραις βρύα ἐχούσαις καὶ ἐν ἀρχαίοις πρέμνοις μάλιστα δρυῶν.* [14] Oakfern. [15] App. '*Polytricum*, i. adiantum.' [16] *πόλιον*, Diosc. iii. 114. [17] Diosc. iv. 4, *πολύγονον ἄῤῥεν . . . πόα ἐστὶ κλῶνας ἔχουσα λεπτοὺς τρυφεροὺς . . . ὥσπερ ἄγρωστις . . . ἔχει δὲ καρπὸν παρ' ἕκαστον φύλλον ὅθεν καὶ ἄῤῥεν καλεῖται.* [18] Read *agrostis.*

feniculo, uirtutem habet frigidam et stipticam.

Posis[1] uel **proficiria sira**[2], i. purpureus[3].

Pomum citrinum[4], citrum idem: sed citrum quandoque accipitur pro legumine a nobis ignoto.

Pomum citrinum diuerse nature est [et] ualet contra cardiacam passionem.

Polipus[5] est egritudo narium.

Polium[6] herba est cuius sunt due species, s. martum[7] et montanum, sed quando simpliciter ponitur pro montano intelligitur.

Porus[8] equiuocum est ad foramen et ad corpus illud calosum quod nascitur in fractura ossis uel grossioribus cacatricibus.

Poros potest dici quelibet duricies.

Polon[9] uel **polenta**, i. subtilis farina cuiuslibet grani panifici sed cum simpliciter ponitur pro triticia intelligitur.

Poruca[10], i. oculorum tenebrositas.

Polipus, i. egritudo narium facta ad modum ficus uel filicis.

Polemonium[11] Cappadocii celidoniam *uocant*, hastas habet tenues et quadratas et folia tenuia et oblonga similia poligonie, a^e^. calamynte, semen nigrum, radix est illi longa cubiti unius sed subalbida, nascitur in locis montuosis et asperis, radix eius cum uino bibita uenatis occurrit.

[**Popluus** uel **populus**, respice in centinodium et in poligonia.

Polorieon[12], respice in elaborus niger.

Porrus[13], gallice et anglice poret.

Potentilla, respice in amantilla.

Proserpinata, respice in poligonia.

Polium montanum, respice in poleos.

Polium marinum, respice in sticados.

Psillium[14], respice in zaccaron.

Pantifilagos, respice in flosmus.]

Ponos[15] interpretatur dolor.

---

3. Prosis uel prositiria fira i. furfures. 5. cytrinum. 7. ignota. 8. cytrinum. 11. i. egritudo. 16. nomen equiuocum. 17. callosum. 19. cicatricibus. 23. triticea. 29. tenuas et quadras. 31. aut calamente. 34. montanis. 35. uenenatis.

---

[1] See post, Puposis. [2] Apparently πιτυρίασις. [3] Read *furfures*. [4] Bart. p. 34, '*Pomum citrinum*, citrum idem.' Diosc. i. 166, κεδρόμηλα, ῥωμαϊστὶ δὲ κίτρια. [5] πολύπους. [6] πόλιον, Diosc. iii. 114. [7] Read *marinum*. [8] Bart. p. 34, '*Porus* equivocum est ad parvum foramen, et callosum id quod nascitur inter fracturas ossium vel hujusmodi.' πῶρος. [9] Read *pollen*. Bart. p. 35, '*Pollen* dicitur subtilis farina cuiuslibet grani panifici, quando simpliciter de tritico.' [10] Renzi, Coll. Salernit. iii. p. 309, '*Poructa*, id est oculorum tenebrositas.' [11] Diosc. iv. 8, πολεμώνιον . . . Καππάδοκες μὲν χιλιοδύναμιν καλοῦσι (Sprengel, χελιδώνιαν se legisse testatur Marcellus). [12] πολύῤῥιζον, Diosc. iv. 149. [13] E. P. N. p. 43, '*Porius*, poret, lek.' Palsgrave, 'Porret yong lekes, *porette*.' Prompt. Parv. '*Poret*, herbe (or leek, *supra*) *Porrum*.' [14] ψύλλιον. [15] πόνος.

Policonios[1] folia et flores habet ozimo similia, gustu uiscida, haste sunt illi grosse et quadre, semen simile porro, radix nigra et rotunda sicut mala maciana, nascitur *in* locis asperis; seminis eius i. bibita sompnia mala et fantasmata facit.

Poligalon[2] hastam habet longam duabus palmis et folia lenticule similia, gustu stiptica, que bibita mulieribus lac crescere facit.

Policaria[3] minor et maior, minor similis est maiori et fetet ad modum canis, maior folia habet oblonga aliquantulum sicut dens leonis[4], et bene lata. [Respice in petica[5].]

Pondorosi[6] dicuntur [in] inguine rupti.

Ponfolix[7] ex spondiis in eisdem nascitur fornacibus, sed ponfolix melior est spondio in uirtute et leuior et albidior, in uerticibus tectorum inuenitur. Eius genera sunt duo, unum graue et nigrum[8] et capill. terra plenum, [et] alterum genus subalbidum et pingue et subleue et tactu non pareat quasi aura.

Portulaca[9] uel **portacla**, andrago, uel andragnis[10], pes pulli idem. g^e^. et a^e^. porsulaigne[11].

Proris nostica[12], i. iniectio que fit in naribus ad prouocandum sompnum.

Propigmena[13] **causa** dicitur [causa antecedens.

Prosonecta[14] **causa** dicitur] causa commenta ut in Alexandro capitis.

---

1. policonias. 6. 3. i. bibita. 7. phantasmata. 11. Pollicaria. 18. Ponderosi. 24. unum genus nigrum. 27. ut tactu, nam pareat. 28. sicut aura. 31. purceleyne. 32. Proronostica. 35. Proprigmena. 37. coniuncta. 38. de dolore capitis.

---

[1] Sim. Jan. '*Policomos* Dyasco. folia habet euzomo i. eruce similia, gustu viscida, &c.' [2] Diosc. iv. 140, *πολύγαλον θαμνίον ἐστὶ σπιθαμιαῖον, ἔχον φύλλα φακοειδῆ, γεύσει ὑπόστρυφνον, κ. τ. λ.* [3] *ψύλλιον*, Diosc. iv. 70. [4] Bart. p. 34, 'Item policaria folia habet fissa ut dens leonis.' [5] See ante, Petila. [6] Ponderosi. [7] Diosc. v. 85, *πομφόλυξ σποδοῦ εἰδικῶς διαφέρει.* [8] Ib. *ἡ μὲν γὰρ ὑπομελανίζει καὶ βαρυτέρα ἐστὶ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἔμπλεως καρφῶν καὶ τριχῶν καὶ γῆς ὡσὰν ἀπόψηγμά τι καὶ σύρμα τῶν ἐν τοῖς χαλκουργείοις ἐδαφῶν καὶ καμίνων οὖσα, ἡ δὲ πομφόλυξ λιπαρὰ ὑπάρχει καὶ λευκή, ἔτι δὲ κουφοτάτη, ὡς δύνασθαι ἐπιποτᾶσθαι τῷ ἀέρι.* [9] Bart. p. 34, '*Pes pulli, portulaca* idem, purcelan.' [10] *ἀνδράχνη*, Diosc. ii. 150. [11] Cotgrave, '*Pourcelaine*, the hearbe Purslane.' [12] Sim. Jan. '*Pronostiches*, grece pronostica, previsio, precognitio.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 309, '*Pronoctica*, id est iniectio, &c.' There must be some confusion of *προγνωστικός*. [13] Matth. Silv. c. dxcv, '*Proygumena* i. antecedens causa et corporea.' *τὰ προηγούμενα*, Alex. Trall. (ed. Puschmann) i. 475. [14] Matth. Silv. c. dxcv, '*Prosenectica causa*, id est conjuncta, ut in Alexan. de dolore capitis.' MS. Ashm. 1470, 'Prosenectica sive senectica causa dicitur causa conjuncta.' *προκαταρκτικῶν αἰτιῶν εἴτε συνεκτικῶν*, Alex. Trall. (ed. Puschmann) i. 465.

Prosilaticum[1] dicitur a pro quod est procul et silacten quod est custodire, quasi de procul custoditum, hec est causa preseruatiua.

Proptiriafira[2], i. furfures.

[**Prosmiticum**[3], cerusa idem].

Proptoses[4], i. lippitudines.

Propoleos[5], i. fauus siue cera alba et uirginia quam primo faciunt examina, i. noue apes.

[**Portentilla**[6], amantilla idem. Respice ibi et in fu].

Porcelliones[7] que in stercore inueniuntur cum uino bibiti stranguriam curant et morbo regio laborantem liberant.

Ptois[8], i. sputum, inde **emoptoys**[9], i. sanguineum sputum et **emoptoicus**[10], i. emoptoica passio.

Pulegium regale[11], gliconeum[12] idem, simile *est* calamento minori.

Pulegium ceruinum uel montanum, serpillum, [herpillum] idem, minora habet folia quam alia. gallice puliol, a^e^. Brotheruurt[13]. [Respice in calamiten et in diptanum et in serpillum.]

Pulegium quando simpliciter ponitur pro regale intelligitur.

Putriasis[14], i. scabies.

Pulularis, id est baccarum.

Puposis[15], i. furfures.

Purigia[16] uel **frurigia,** i. ignis in oculo.

Purenia [i.] **maritima**[17] quam alii balattam luctantem[18] appellant eo quod luzancio[19] primum inuenta est, eius uirtus sicca est, putrida uulnera gingiuarum in puluerem

---

1. Profilaticum. 2. filacten. 7. *Add* Porrus, g^e^. porret. 9. uirginea. 17. emptoycus. 19. emoptoyca.. 20. gliconium. 25. aliud. pulyol. Brotherwert. 31. Puluarum. 33. prurigia. 34. Purennia maritima. 36. inuecta.

---

[1] Sim. Jan. '*Profilacticum.* g. custoditiuum vel preservatiuum, Alex. ca. de cura epilensie.' *προφυλακτικόν*, Alex. Trall. (ed. Puschmann) i. 541. [2] Apparently a corruption of *πιτυρίασις*, which has given rise also to the forms *putriasis*, *pittasis*, and *puposis*. [3] *ψιμύθιον*, Diosc. v. 103. [4] *προπτώσεις*. Sim. Jan. '*Proptosis*, Demo. est inquit prominentia præcadentis oculi.' See ante Pantosis. [5] *πρόπολις*, Diosc. ii. 106. Bart. p. 35, '*Propoleos* est cera alba.' [6] Potentilla. [7] Sim. Jan. '*Porcelliones* vocantur a Dya. vermiculi in humidis locis degentes et in stercore.' Matth. Silv. c. ccc, 'Avic. (Avicenna) dicit ostracum, lati. vero porcelliones: et sunt vermiculi in humidis locis degentes et in stercore multorum pedum qui tacti in pillas complicantur, regnicole vocant eos fabarolas.' Porcellio is the wood-louse. [8] *πτύσις*. [9] *αἱμόπτυσις*. [10] *αἱμοπτυικός*, Galen. (ed. Kühn), xiii. 78. [11] Gerarde, p. 672, says it is called '*Pulegium regale* for difference sake betweene it and wilde Time which of some is called *Pulegium montanum*.' [12] *γλήχων*, Diosc. iii. 33. See ante, Gliconium. [13] Gerarde, Supplement, '*Brotherwort*, Puliol mountain.' [14] *πιτυρίασις*. See ante, Pittasis. [15] Apparently *πιτυρίασις*, or possibly *πιτύρωσις*. [16] Renzi, Coll. Salernit. iii. 310, '*Purigia* (var. *purrigist*) id est ignis in oculo.' Perhaps *πυραυγῆς*. [17] Matth. Silv. c. dxcv, '*Purpura maritima*, i. cotula marina.' *πορφύρα*, Diosc. ii. 5. See ante, sub Blacta. [18] Read *Blatta Byzantina*: cf. Bart. p. 13, '*Blanca bisancia*, quod a Bisancia affertur.' [19] Read Byzantio.

redacta et inposita purgat et cicatrizat.

Pumex[1] eligendus est leuis et fragilis, albus et sine lapide, uirtus est illi stiptica [et teremantica[2], i. purgatoria,] capillos[3] corporis tollit. Theophrassius[4] uero dicit quod si miscetur cacabo bullienti ulterius bullire non sinit.

Pulmonaria florem habet similem ad modum crucis. [gall. cruseye[5].]

Pulmo [i. lounge] **uulpis**[6] siccus cum nigro uino potatus asmaticis subuenit, adipes eius collecti et soluti dolores aurium mirifice curant.

Pulmo leporis dolorem oculorum mirifice tollit, superpositus et ligatus.

Est columbina puleos pulicaria dicta
Ouis ei semen nigrum pulici similatur
} Brehe ult Hugo[7] capitulo de pello.

Pulmo apri[8] [sicut] ut emplastrum impositus facit.

Pullum irundinis[9] defectu pro lune aperiens inuenies lapides duos unum bene factum alterum male, cum uero aperis caue ne terram tangat et liga eum in pelle uituli aut cerui et in collo aut brachio sinistro pacientis liga, epilenticos sanat si assidue ferant. maiores uero irundines combuste puluis earum si melli mixtus fuerit et inunctus caligines oculorum detergit.

Plumbum quoddam genus metalli est.

Pruna[10] alia *est* alba, alia nigra, alia rubea, et quando simpliciter ponuntur pruna pro nigris damascenis[11] debent intelligi.

Prunum recens uel pomum recens uentrem soluit, stomachum contrarium indicatur, sed omne hoc incomodum celeri degestione finitur. sicca non tantam molestiam prebent.

---

1. imposita. 4. est ei. 15. aureum. 17. suppositus. 25. hyrundinis. 33. hyrundines 35. detargit.

---

[1] Diosc. v. 124, *κίσσηριν δὲ προκριτέον τὴν ἄγαν κούφην καὶ πολύκενον, σχίστην καὶ ἄλιθον, κ. τ. λ.* [2] Ib. *μετὰ τοῦ θερμαίνειν.* [3] Ib. *καὶ εἰς ψίλωσιν τριχῶν ἐπιτήδειον.* [4] Ib. *Θεόφραστος δὲ ἱστορεῖ ἐὰν εἰς ζέοντά τις οἴνου πίθον καθῇ κίσσηριν παύεσθαι παραχρῆμα τὴν ζέσιν τοῦ οἴνου.* Cf. Theophrastus, Hist. Plant. ix. 17. [5] Probably *croisée.* [6] Diosc. ii. 41, *ὁ τῆς ἀλώπεκος πνεύμων ξηρανθεὶς καὶ ποθεὶς ἀσθματικοὺς ὀνίνησι, κ. τ. λ.* [7] Possibly the reference may be to *Uguitio versificatus,* the metrical form of the Vocabularium of Uguitio, Ugutio, or Hugo of Pisa (see Promptorium Parvulorum, Pref. p. xxiii). *Brehe* may possibly be John Bray: cf. MS. Sloane 282, which contains *Synonoma secundum M. Johannem Bray.* [8] *χοίριος πνεύμων,* Diosc. iii. 40. [9] Diosc. ii. 60, *χελιδόνος νεσσούς, . . . αὐξομένης τῆς σελήνης ἀνατέμων εὑρήσεις, κ. τ. λ.* [10] Platearius, circ. Inst. 'Prunorum alia alba, alia nigra, alia rubea.' [11] The origin of our *damsons.* Diosc. i. 174, *τῶν ἐν Δαμασκῷ γεννωμένων.*

Pusca[1], i. uinum secundum[2] quosdam, uulgariter dicitur fex.

Pustia[3] mirablanorum.

Quadrafolium[4] habet croceum [florem]. angl. fowrleuedgras.

Quadrimeron[5], i. de iiii meris uel meris speciebus.

Quercula maior, camepitheos[6], crasulla maior, germandria idem.

Quercula minor[7], polion[8], camedreos, germandrea minor, crassula minor, trisogus[9] idem: ualet contra quartanam.

Quercus, robur idem.

Quinquefolium[10], pentaphilon[11] idem. g^e^. quintefoil. a^e^. fiueleuedgras, [camolee[12], respice in zinzeleon.]

Quinancia[13], i. tumor faucium.

Quitissos[14] frutex est alba uirgas habens longiores cubito uno in quibus folia sunt fenugreco similia sed lata sicut trifolium sed paulo minora, folia ipsius stiptica sunt et diaphoretica, elixatura eius urinam prouocat.

Quianos[15] nascitur in criptis [et] in fabrorum metallis et [in] speluncis litoreis et ipsa est utilior; eligenda est colorem habens limpidum et smaragdinum uirtus est illi catastaltica [et scarotica[16]] et stip[t]ica.

Quinqueneruia lanceola[17], lanceolata, plantago minor [centumneruia] idem. g^e^. launcele[18], anglice ribbeuurt[19].

[**Quisquile** uel **quisquilie**[20] sunt purgamina bladorum[21] uel sunt ramun-

---

3. Puscia mirabolanorum. 4. Quadrifolium. 5. fourleuedgers. 6. Quadrumeron. 8. camipitheos. 9. germandrea maior. 10. polyon. 11. crasulla. 12. quartanum. 15. pentafilon. 16. quintfoil. fifleuedgers. *Then comes* quinqueneruia. 35. ribwert.

---

[1] *Pusca*, a variation of *posca*. See Rönsch, Itala, p. 466. [2] Bart. p. 56, '*Pusca* dicitur vinum secundum.' [3] Apparently πιστάκια. [4] Gerarde, p. 1199, '*Lotus quadrifolia*, or foure leafed Grasse, or Purple-wort.' [5] Matth. Silv. c. dxcvi, '*Quadrimedium*, i. confectio ex quatuor speciebus.' Bart. p. 36, '*Quadrumeron*, i. de iiii miris speciebus.' [6] See ante, Camepiteos. χαμαιπίτυς, Diosc. iii. 165. [7] See ante, Germandrea. [8] See ante Camedreos. πόλιον, Diosc. iii. 114. χαμαίδρυς, Diosc. iii. 102. [9] τριψάγο, Diosc. iii. 102. [10] See ante, Camolee. [11] πεντάφυλλον. [12] χαμέλαια, Diosc. iv. 169. [13] Sim. Jan. '*Quinanchis* grece sed melius chinanchis, infra in synachis.' κυνάγχη or συνάγχη. [14] Sim. Jan., '*Quitisos* Dya. frutex est albas virgas habens, &c.' Diosc. iv. 111, κύτισος θάμνος ἐστὶ ὅλος λευκός, κ. τ. λ. [15] Diosc. v. 106, κυανὸς δὲ γεννᾶται μὲν ἐν Κύπρῳ ἐκ τῶν χαλκουργῶν μετάλλων. [16] Ib. ἐσχαρωτικήν. [17] Sim. Jan. '*Quinqueneruia*, lanceolota, plantago minor idem.' See ante, Centinervia. [18] Lancéolé. [19] Ribwort. [20] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quisqualie* stibuli et tayll idem, que omnia sunt purgamenta tritici.' Bart. p. 26, '*Quisquilie*, purgamenta tritici.' E. P. N. p. 21, '*Quisquilia*, hagan;' which, however, is probably to be explained by E. P. N. p. 19, '*Gignalia*, hagan.' [21] From *bladum*, whence the French *blé*. E. P. N. p. 61, '*Hoc bladum*, corne.'

culi in nemoribus quos pauperes colligunt.

Quinancium[1], respice in asar.

Quileya, respice in opium quirinancium].

Raphanus[2], romeus[3], resta bouis idem, [bulmago idem, respice ibi.] a^e^. cammok[4] uel resteboef.

Raphanum acre uel acutum idem, et aliud raphanum quod comeditur usualiter. a^e^. radich[5], quando simpliciter ponitur de acuto intelligitur.

Rapa[6], gall. nauet[7], a^e^. nepe[8]. [Respice in bunias.]

Radix[9] quando simpliciter ponitur pro raphano usuali[ter] intelligitur.

Rapistrum[10], armoceren, a^e^. kenekel uel carlokes[11], [armoracia[12], respice ibi et in armoceren.]

Ramicedus[13], [id est] lignum iuniperii.

Ragadia uel **ragagia**[14], i. fissura uel cissura de frigore uel de sole facta in pedibus uel labiis uel *in* alio loco.

Radapium, i. tapsus.

Radapium siue serapium[15] gummi est.

Radius[16] est instrumentum subtile quod spatomele[17] dicitur ut in Alexandro.

Raida[18] passio est in minori angulo.

---

12. pro acuto. 19. armoniacum. 20. karokes. 22. i. lignum. 25. scissura. 29. Ragapium. serapinum.

---

[1] *κυρηναικόν*, Diosc. iii. 84. Bart. p. 36, '*Quirinacium*, asafetida idem.' See ante, Asar. Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quirinacium* (i. e. Cyrenaicum), lasar opos asa. est nomen loci thebaicum, unde dicitur opium quirinaicum et thebaicum secundum diversa loca.' [2] *ῥαφανίς*, Diosc. ii. 137. [3] Sim. Jan., '*Rhomerum* in confectione mitridati in antido. vli. exponitur rafanus.' Bart. p. 37, '*Romeri*, i. raphani.' See App. Romeon. [4] See ante, Bulmago. [5] E. P. N. p. 14, '*Raphanum vel radix*, rædic.' [6] Gerarde, p. 232, 'The Turnep is called in Latine *Rapum*: in Greek, *γογγύλη*: the name commonly used in shops and everywhere, is *Rapa*.' [7] Cotgrave, '*Navet*, the small Navew gentle.' [8] E. P. N. p. 15, '*Napus*, næp.' [9] Sim. Jan., '*Radix* simpliciter pro rafano domestico accipitur.' [10] Sim. Jan., '*Rapistrum*, armorathia, rafanus agrestis secundum Dya. et Plinium.' [11] Bart. p. 36, '*Rapistrum*, i. kerloc.' Gerarde, p. 235, '*Rapistrum arvorum* is called Charlock and Carlock.' [12] *ῥαφανὶς ἀγρία ἣν ἁρμορακίαν καλοῦσι*, Diosc. ii. 138. [13] Renzi, Coll. Salernit. iii. 310, '*Rami cedri* id est lignum juniperi.' See App. Rami cedri. [14] *ῥαγάς*. Bart. p. 36, '*Ragadia*, i. fissura de sole vel frigore nata in pedibus vel alibi.' See App. Rhagidia. [15] Apparently a corruption of *σαγαπηνόν*, Diosc. iii. 85. But see Gerarde, p. 1263, 'The Syrrup made thereof (i. e. of Roses) called in Latine *Drosatum* or *Serapium*.' [16] Sim. Jan., '*Radius* vocatur instrumentum cirurgicorum stilus tenta et id quo medicine in oculis ponuntur.' [17] *σπαθομήλη*. [18] MS. Ashm. 1470, '*Riada*, passio in minori angulo oculi ut in Alexandro.' *ῥυάς*. Cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 67, *ἡ ῥύσις γίνεται μειωθέντος τοῦ κάνθου*.

Rasta lini[1], angl. doder uel haynde. [Respice in bruncus et in cuscute.]

Rampnus[2] frutex est qui circa ortos nascitur, huius uirge longe et spinose sunt et folia habet pinguissima et longa et leuia. Est enim altera rampnus colorem habens subalbum et subrufum et uirgulas oblongas, cubitis v. uel plus: he spinosa sunt et minima habet uirtutem, cuius semen latum *est* et tenue. Omnia folia cathaplasmis adhibita ignem atrum[3] prohibent.

Ribus[4] de staciis diaphoreticus est et malacticus ita ut indigesta finita degerat; de palestra[5] autem ribus [qui] tollitur mirabiliter sanat inflaciones mamillarum, nam et ruborem in eis extinguit et quicquid supercurrit reprimit et quod intrinsecus continentur degerit.

Rixis[6], i. purgacio uel insticio[7] cuiuslibet uene.

Rosa duplex est, alba et rubea, sed quando simpliciter ponitur pro rubea intelligitur. Item rodon[8], rosa idem. Inde dyar[r]odon[9] et oxirodon[10] et rodoxiron[11], i. acetum mixtum cum oleo rosacio, et rodostoma[12], i. aqua rosacea, et rodoleon[13], i. oleum rosacium [de rosis factum].

Rosa cánina[14] stipitem habet rotundum, est quidem frutex ad cuius pedem nascitur fungus qui uocatur ypoquistidos[15].

Rosa passa, barba leporis idem.

Rorastrum[16] folia habet ut uiticella undique pungencia.

rogos[17], i. ruga.

---

1. hairide. 6. habent. 7. Et enim. 11. spinose. minimam habent. 16. dyaforeticus. 17. fimata. 18. digerat. 23. digerit. 24. inscisio cuiuscunque. 29. unde. 31. rosacco. 32. redeleon. 33. rosaceum. 36. quidam. 42. Rogos.

---

[1] Matth. Silv. c. de, '*Rasca lini*, podagra lini.' *Rasca* represents the old French *rasque*, so that *rasque de lin* and *teigne de lin* would be equivalents. [2] Sim. Jan. '*Ramnus* Dya. fructex est circa ortos nascens, &c.' Diosc. i. 119, *ῥάμνος θάμνος ἐστὶ περὶ φραγμοὺς φυόμενος, κ. τ. λ.* [3] Read *ignem sacrum*: cf. *πρὸς ἐρυσιπέλατα*, Diosc. i. 119. [4] Sim. Jan. '*Ribus* apud Dya. est de statuis et de palestrato, &c.' Diosc. i. 37, *καὶ ὁ ἐν τοῖς τῶν γυμνασίων τοίχοις ῥύπος καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ἀνδριάντων, κ. τ. λ.* [5] Diosc. i. 36, *ὁ δὲ ἐκ τῆς παλαίστρας.* [6] Sim. Jan. '*Rixis* g. eruptio, dyarixis apud Alexan. vene scissio ca. de emoptoica.' *ῥῆξις*, Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 187. [7] Read *incisio*. [8] *ῥόδον*. [9] *διὰ ῥόδων*. [10] *ὀξυρρόδινον ἔλαιον*. [11] Perhaps *ῥοδοξηρόν*. [12] *ῥοδόσταγμα*. [13] *ῥοδέλαιον*, Galen, (ed. Kühn), xiv. 545. [14] Sim. Jan. '*Rosa canina* est planta in cuius radice nascitur fungus ex quo fit ypoquistidos.' [15] See ante, sub Ipoquistidos. [16] Sim. Jan. '*Rorastrum* est smilax apud Dya.' Gerarde, p. 869, 'Briony is called . . . in the poore Man's Treasure, Rorastrum. [17] Sim. Jan. '*Rhimida* g. rima, rimides ruge rime.' ib. '*Rhitida*, ruga.' Perhaps *ῥυτίς*.

Rodomel[1], i. mel rosaceum coctum.

Romei[2], i. semen raphani.

Romei, i. radix raphani.

Robelia[3] uel **robulea** legumen est ut in dietis particularibus[4].

Rodia[5] herba est nascens in Macidonia, similis costo, sed paulo leuior et non equalis, que digitis confricata rose linguis[6] iactat odorem, [cuius flos anthos uocatur.]

Ros marinus[7] frutex est, g^e^. et anglice, ros maryn. [Respice in dendrolibanum et in libanotidos et in lothos.]

Rostrum aucipitis[8] similis est linarie sed habet florem inter album *et* rubeum, et etiam aliquantulum pilosa in foliis et in stipite.

Ros siriacus[9], i. flos orni uel malue.

Rostrum porcinum[10] uel **rostrum porci**, cauda porcina, cauda porci idem, ang^e^. sowethistel[11]. Versus,

Cauda caret lacte, sed rostrum lactat habunde.

Vocatur ataraxacon secundum Gaddesden[12] capitulo de opilacione epatis, sed Auicenna uocat illud taxaracio.

Rubea maior[13], g^e^. warence[14] *uel* *wadde*[15], a^e^. mader. [Respice in eritridanum.]

---

1. Rodemei. 3. Romici. 4. Robelea. 6. Macedonia. 9. longius. 11. *Add* cuius flos anthos uocatur. 15. Rostrum aucipitis *after* Ros siriacus. linarre. 17. rubeum et est. 18. pilosum. 19. fros. 23. soghethistel.

---

[1] *ῥοδόμελι.* [2] Matth. Silv. c. dcvii, '*Romei, Rhomeret*, i. raffanus. Christo.' Bart. p. 37. '*Romeri*, i. raphani.' See ante, Raphanus. [3] Sim. Jan. '*Robelia* apud Ysaac in dietis est legumen quod apud A. vocatur meiste.' See App. '*Robella*, quasi pisa viridis.' [4] The *Dietæ Particulares* of Isaac Judæus, fol. Lyons, 1515: fol. 110 verso. [5] Sim. Jan. '*Rhodia*, Dya. radix est nascens in Macedonia, &c.' Diosc. iv. 45, *ῥοδία ῥίζα, οἱ δὲ ῥοδίδα καλοῦσι, γεννᾶται ἐν Μακεδονίᾳ, κ.τ.λ.* [6] Read *longius*. [7] Diosc. iii. 89, *λιβανωτὶς ἣν Ῥωμαῖοι καλοῦσι ῥοσμαρινούμ.* [8] Cotgrave, '*Rosmarin*, Rosemarie.' [9] *ῥοῦς*, Diosc. i. 147. Sim. Jan. '*Ros siriacus* exposuerunt quidam quod est flos orni et non dicunt quod ornus est. Sed ros siriacus est sumach. Vide quod ubicunque in libris de greco translatis habetur ros syriacus in arabicis eisdem locis et in casibus habetur sumach, nam apud Dya. ca. de origano ubi est ros syriacus in Sera. eodem loco ex verbo Dya. est simach.' Matth. Silv. c. dcviii, 'Male quia ros siriacus est mamna, pro quo vide Dñm Simphorianum Champerii trac. de febribus, cap. x. § 1.' (Practica nova in Medicina, aggregatoris lugdunensis domini Simphoriani Champerii de omnibus morborum generibus. &c.' 8°. s. l. et a.) [10] Gerarde, p. 291, 'In shops Taraxacon, Caput monachi, Rostrum porcinum and Urinaria.' See ante, Ataraxacon. Bart. p. 37, '*Rostrum porcinum*, an. sowethistel.' There seems to be a confusion in the gloss between Gromwell (*Cauda porcina*) and Sowthistle (*Rostrum porcinum*) which are discriminated in the verse which follows. [11] See ante, Cameleonta alba. [12] For the references, see Ataraxacon. [13] E. P. N. p. 14, '*Rubia*, mæddre.' Bart. p. 37, '*Rubea major*, an. mader.' [14] Cotgrave, '*Garance*, the hearbe madder.' [15] Cotgrave, '*Guedde ou Guede*, as Guesde.' ib. '*Guesde*: woad or wade.'

[**Rasga**[1], respice in barba Aaron uel iarus.

Radicula, polorieon[2], respice in ellaboris niger.

Rapiens uitam, respice in mezereon.

Ribes, respice in acedula.

Rinosorchis[3], respice in orchis.]

Rampnus[4], g^e^. griseler[5], a^e^. threwthorn[6].

Realgar[7] uel **risalgar** est uena terre, inde habemus experimentum ad ratos et mures capiendum.

Renion, i. sompnus.

Reuma[8], i. fluxus.

Resina[9] pix alba idem, quasi resuma, et dicitur a residuo-das. Item appropriatum est hoc nomen ad designandam gummam abietis quando simpliciter inuenitur, in aliis uero additur determinacio ut resina pini uel resina pruni et similia. Dicitur etiam resina frixa que resina sicca est de qua sophisticatur thus.

Reginela[10], i. remede, a^e^. medewort. [Regina prati, medewort.]

Ren, renis, *uel* **rien, rienis,** nefren[11] et areffren idem.

Repticum[12], i. purgatiuum.

Resta bouis, g^e^. rest de beof, ang^e^. [hyseneherde uel] cammok. [Respice in bulmago et in raphanum romoris.]

Reuma[13], i. fluxus uel reumaticus acer, reumatica passio et similia, et dicitur de ruo, is, quasi ruens materiam.

---

8. theuethorn. 10. resalgar. 13. Remon. 14. Remau. 16. resudo. 25. moderwrt. 30. reste beof. 34. aer. 36. ruis.

---

[1] See ante, Barba aaron. [2] *πολύῤῥιζον*, Diosc. iv. 149. [3] *κυνὸς ὄρχις*, Diosc. iii. 131. [4] E. P. N. p. 47, '*Ramni*, Grosiler, þefe-þorn.' [5] Cotgrave, '*Groselier*, a Gooseberrie shrub.' [6] This name occurs as *ðeofeðorn* (Wright's Vocabularies, ed. Wülcker, p. 43), *þifeþorn* (ib. p. 139), *ðyfeþorn* (p. 149), *thethorntre* (ib. p. 715), and in all these cases is used to gloss *Ramnus*. It becomes later *thethorne:* cf. Cath. Angl. (ed. Herttage), 'a *Thethorne*, rampnus:' and Bart. p. 36, '*Rampnus* . . . i. thethorne.' In a MS. at Lincoln College, Oxford, No. 57, p. 90 verso, is a gloss, '*Rampnus*, thewethorn.' Possibly the name of *Fea-berry* for the gooseberry may be connected. Compare the names Feaberry, Feabes, Thebes, Thapes (Nemnich). [7] Matth. Silv. c. dc, '*Realgar* . . . ydeomate nostro dicitur soricaria, interficit sorices et omnia animalia.' Bailey, '*Realgal*, a mineral, a kind of red Arsenick, differing from the common, which is white, and from orpiment, which is yellow.' [8] *ῥεῦμα*. [9] Bart. p. 36, '*Resina*, i. pix alba, rosin.' [10] Bart. p. 36, '*Regina prati*, i. moderwort.' Gerarde, p. 1043, 'It is called of the later age *Regina Prati* . . . in low Dutch, Reiinette . . . in English, Meads-sweet, Medow-sweet, and Queen of the medowes.' E. P. N. p. 43, '*Regina*, reine, med-wurt.' [11] *νεφρός*. [12] *ῥυπτικόν*, Galen (ed. Kühn), vi. 261. Sim. Jan. '*Rhiptica*, g. purgativa ut Gal. li. de ingenio sanitatis ripticon katerticum.' [13] *ῥεῦμα*. Matth. Silv. c. dciii, '*Reuma*, gre. est actus quod est fluxus uel cursus.'

Reubarbarum[1] radix est eiusdem fruticis que de barbaria ad nos affertur, reu enim radix interpretatur, et quando reu simpliciter ponitur de reubario intelligitur.

Reuponticum[2] similis est reubarbario sed non tingit sicut reubarbarum.

Reu[3] granum panificum, cuius duo sunt genera, s. rubeum et album, sed ad nos non defertur nisi decorticatum, et utriusque medulla est alba.

[**Rododampni**[4], respice in nerion.

Roob[5], i. uinum coctum.

Robub, i. succi inspissati absque alterius rei commixtione per ignem uel per solem seu aliter.

Reiectialis[6], respice in morminion.]

Rubea media, spergula idem. Similis est rubie minori [sed caret asperitate.]

Rubea minor, [anglice renele[7],] ang^c^. cliure[8] uel tongebledes.

Rubus, batus[9], rumex[10] ferens mora idem. g^e^. rounce[11], anglice brembel[12]. [Respice in sentix.]

Rubi[13] multa sunt genera, sed quando simpliciter ponitur rubus ferens mora intelligitur, qui etiam batus dicitur, licet alii intelligant pro rubo simpliciter uel bedegar[14], a^e^. hepebrembel[15], *et* ualet contra discenteriam.

Rumex[16] duo sunt genera, s. ferens mora et sterilis, quando simpliciter ponitur ferens mora, i. batus intelligitur. [Respice in rubus.]

Ruta, bissara[17], herba uiola[18] idem. [Respice in erimola.]

Rute duo sunt genera, s. agrestis et ortina, sed uiscidior est ortina, escis

---

1. cuiusam. 5. reubarbaro. 6. simile est reubarbaro. 8. Rizi. 19. rubee. 22. clyure. tungebledeles. 32. dissinteriam. 39. sz. agrestis. 40. est optima.

---

[1] Matth. Silv. c. dcii, '*Reubarbarum* a reu quod est radix et barbarum regione ubi oritur.' Gerarde, p. 394, 'It is commonly called in Latine *Rha Barbarum* or *Rha Barbaricum*, of divers *Rheu Barbarum*. . . . in shops, *Rhabarbarum:* in English, Rubarb and Rewbarb.' [2] Matth. Silv. c. dciii, '*Reuponticum* id est barba sirista . . . similis reubarbaro . . . sed non tingit ut reubarbarum.' Cf. Platearius, circ. Instans. Diosc. iii. 2, *ῥᾶ, οἱ δὲ ῥῆον καλοῦσι, οἱ δὲ ῥίαν*, Ῥωμαῖοι *ῥαπόντικουμ.* [3] Bart. p. 36, '*Rizi*, granum panificum.' [4] *ῥοδοδάφνη*, Diosc. iv. 82. [5] Sim. Jan. '*Rob* ara. est succus cuiusque fructus coctus ad spissitudinem ut seruari possit.' Bart. p. 37, '*Rob* aliquando dicitur vinum coctum.' [6] Sim. Jan. '*Reiectialis*, emola, orminon secundum Dya.' See ante, Orminon. [7] Cotgrave, '*Riéble*, Cleauer, Clauer, Goose share, Loue-man, Goose-grasse.' [8] Cleavers. [9] *βάτος*, Diosc. iv. 37. [10] Read *rubus*. [11] Cotgrave, '*Ronce*, a Bramble, or Brier.' [12] Bramble. [13] Bart. p. 37, '*Rubi* multa sunt genera, sed quando simpliciter ferens mora qui et batus dicitur.' [14] See ante, Bedegar. [15] The Hip-bramble or Hip-briar. E. P. N. p. 19, '*Rubus*, heop-brymel.' [16] Read *Rubus*. [17] *βησασᾶ*, Diosc. iii. 46. See ante, Bissona. [18] Ib. *ἅρμαλα*.

non bona; illa uero melior est que circa cucumeres nascitur.

Ruta menstruis imperat comesta et bibita. Item ruta[1] cuius triplex est materies, s. domestica et siluestris, cuius semen piganum dicitur; foliis et semine utimur. gallice et anglice, Rue.

Satureia[2] uel **saturegia**, timbra[3] uel timbria idem, et *in* sapore medium inter ysopum et mentam. g^e^. sarre[4]. a^e^. sauerey[5]. [Respice in serpillis.]

Saponaria[6], borax uel boryth, herba fullonum idem. a^e^. crowesope. [Respice in nimpha.]

Sauinia[7], bracteos[8] idem. g^e^. et anglice, saueyne[9].

Saturion[10], iarus, [respice in] priapiscus, leporina idem; folia habet stricta et maculosa et testiculos in radice. Mollem petimus, radice utimur. g. iarouse[11], anglice kukkowspitte.

Saturion[12], multi trifolium uocant eo quod tria folia habet spansa super terram similia lappacio uel lilio sed breuiora et colorata.

Satirion ericterion[13] semen [habet] simile semi[ni] lini sed maius, leue et licidum et forte, radix eius corium tenerum habet et rufum a foris et intus album, gustu dulce et eustomachum; nascitur locis montuosis et ubi sol habundat.

Satirion[14] tercia ramulos habet oblongos et florem purpureum uel purpurastrum et exalbidum, et radicem duplicem quasi testiculos. Radix potata uenereos actus prouocat. a^e^. stondenegousse. [Respice in pes uituli.]

Salamandra[15] uirtus est stiptica et

---

3. impereat. commesta est. 4. duplex est. 8. Ruwe. 9. Satureya. 12. sauereye. 14. borith. 15. crowessope. 17. Sauyna, braccheos. 18. sauyne. 19. Saturyon. 22. proicimus radicibus. 23. irarouse. cockowespitte. 25. Satirion. 27. aut lilio. 29. Satiron. 31. lucidum. 32. afforis. 36. Satiria. 43. Salamandre.

---

[1] Platearius, circ. Inst. '*Ruta*, cuius duplex est maneries scilicet domestica et siluestris quod piganum dicitur.' [2] Bart. p. 37, '*Satureia*, tymbra idem, an. Saverey.' [3] *θύμβρα*, Diosc. iii. 39. [4] Cotgrave, '*Sarriette*, Sauorie, Summer Sauorie.' [5] E. P. N. p. 60, '*Hec scurera*, saveray.' [6] App. '*Saponaria*, burit, herba fullonis idem est.' See ante, Borax vel borith. [7] Sim. Jan. '*Sauina*, Plin. hanc greci brachiam vocant.' App. '*Sauina*, i. bratheos.' Gerarde, p. 1377, 'Called in the apothecaries shops by the name Savina.' [8] *βράθυ*. See ante, Bracteos. [9] Gerarde, p. 1377, 'in English, Common Savin, or garden Savin.' [10] *σατύριον*, Diosc. iii. 134. Bart. p. 37, '*Satyrion*, priapismus, herba leporina idem sunt.' [11] Cotgrave, '*Iarrus*, Wake-robin, Starchwort, Rampe, Aaron, Calves-foot, Cuckoo-Pint.' [12] Diosc. iii. 133, *σατύριον, οἱ δὲ τρίφυλλον καλοῦσιν, κ.τ.λ.* [13] Diosc. iii. 134, *σατύριον τὸ ἐρυθρόνιον . . . ἔχει σπέρμα λινοσπέρμῳ ἐμφερές, κ.τ.λ.* [14] Apparently the description of *ὄρχις ἕτερος*, in Diosc. iii. 132. [15] *σαλαμάνδρα*, Diosc. ii. 67.

narcotica et calida, et recte miscetur medicaminibus stipticis.

Samum[1], *i. frutex iuniperi.*

Saliunca[2], a^e^. kalketreppe[3].

5 **Sapo**[4], alius saracenicus, *alius sperace-reutus*, et iudeicus quo Iudei sericum lauant, alius gallicus. gall. sauoine[5], anglice sope.

Sapo[6] fit de forti lexiuo et qualicunque
10 pinguedine, huius multe sunt species, ut superius dictum est; sed sparateuticus qui sic dicitur eo quod incidat ut spata, i. gladius. Est etiam gallicus et muscatus et non muscatus, et est alius durus, 15 et alius mollis, et multi similes.

Sapa[7], i. uinum dulce uel uinum coctum. [Respice in Ilapheos.]

Salis[8] multe sunt species, s. sal nitrum[9], sal armoniacum[10], sal gemma[11], sal 20 cap[p]adocium[12], sal tragesicon uel tragesion[13], quod nos habemus in Alexandro, et est sal petisum quod[14] est fuligo nata in tectis balneorum, et quando simpliciter 25 ponitur sal pro usuali intelligitur.

---

1. calerea. 4. g. calketrappe. 6. iudaycus. 12. sparaceuticus. 23. pensum.

---

[1] App. '*Samum*, i. fructus iuniperi.' [2] Diosc. i. 7, ἡ δὲ κελτικὴ νάρδος . . . ἐπιχωρίως ὠνομασμένη σαλιούγκα. Cf. Plin. Hist. Nat. xxi. 7. 20, and Virg. Ecl. v. 17. Gerarde, p. 1078, 'The Vallesians in their mother tongue call it *Selliga* whence Gesner thought it (Nardus Celtica) to be *Saliunca*.' E. P. N. p. 13, '*Saliunca*, wilde-popig.' ib. p. 43, '*Saliunca*, gauntelée, foxesglove.' ib. p. 49, '*Hec Saliunca*, wyne:' where Wright (ed. Wülcker), p. 717, has, '*Hec saliunca, -ce*, a whyn.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 312, '*Saliunca* quidam dicunt quod est encusa.' [3] Prompt. Parv. 'Caltrap, herbe. *Saliunca*.' Bart. p. 37, '*Saliunca*, wilde popi vel spica celtica secundum quosdam (*marg.* calketrappe).' [4] Matth. Silv. c. dcxi, 'Est enim spatarenticus sic dictus eo quod incidit ut spata, et iste vocatur quo judei lavant sericum, &c.' Platearius, circ. Inst. 'Spatarensis fit ex gallico et multis aliis.' ib. 'Sapo spatarensis valet ad impetiginem, &c.' [5] Cotgrave, '*Savon*, Sope.' [6] Bart. p. 37, '*Sapo* fit de forti lexivia et quacunque pinguedine. Saponis multae sunt species. Sapo spatareuticus vel spatareutus sic dicitur eo quod sic incidit ut spata. i. ensis ut.' [7] Sim. Jan. '*Sappa* mustum coctum usque ad consumptionem duarum partium.' Bart. p. 37, '*Sapa* secundum quosdam dicitur vinum coctum.' Plin. Hist. Nat. xiv. 9, 'quod alii hepsema nostri sapam appellant . . . musto usque ad tertiam partem mensuræ decocto.' [8] Bart. p. 37, '*Sal* hujus multæ sunt species s. sal nitrum, &c.' ἅλες, Diosc. v. 125. [9] Sim. Jan. '*Sal nitrum*, nitrum ipsum.' [10] Matth. Silv. dcxvi, '*Sal armoniacum* dicitur quod in Armenia reperitur.' But see Pliny, Hist. Nat. xxxi. 7, 'Hammoniaco et ipso, quia sub arenis inveniatur, appellato.' ἁρμωνιακόν, Diosc. v. 125. [11] Sim. Jan. '*Sal gemma*, capadocius idem.' Matth. Silv. c. dcxvi, 'et dicitur sal gemma quia clarum est gemma.' [12] Plin. Hist. Nat. xxxi. 7, 'Effoditur et e terra, ut palam est, humore densato, in Cappadocia.' [13] ἁλῶν Τραγασαίων, Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 543. [14] Read *sal pensum*. Matth. Silv. c. dcxvii, '*Sapetisum* est fuligo nata in coctis balneorum.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 312, 'Sal pensum.' MS. Ashm. 1470, 'Sal pensum.'

Salix[1], icea idem, arbor est; inde dyaceos[2] emplastrum. [Respice in isacotidis.]

Sagapium[3] siue **serapium**, sileos uel siseleum[4] uel siselenium, siler montanum idem. gallice et anglice, syrmountayne[5].

Sagapinum[6], lacrimum est ferule nascens in Media, eligendum est autem limpidum et a foris rufum, deintus album, odorem intus silfii et galbani habens, gustu uiscidum, causas thoracis medicando componit et dolorem lateris tollit.

Sasa mediocriter est frigida et stiptica nimis, et ideo omnibus passionibus et ad fluxum uentris [mirabiliter et] multum iuuat.

[**Saba siluestris**[7], respice in crassula maior.

Saporifera[8], humotida.

Serapium, respice in sagapium.

Salix marina, respice in zuccorarium.

Sileos[9], **Siselium**, **Siselenium**, **Siler**, respice in sagapium.]

Samicum herba est cuius radix competit medicine.

Sanabula[10] uel **sanabulla** similis centum granis et est ualde diuretica et ualet ad lapidem.

Sanatilis, yringus idem, anglice yringus[11].

Samida[12], i. embotum[13], ge. tonour[14], uel uas sine fundo.

Saccus, saccellus idem, inde sac[c]ellacio[15].

Salmentica[16], balsamita idem, crescit

---

1. ycea. 4. sarapinum. sisileos. 7. surmounteigne. 10. afforis. 34. yringes.

---

[1] *ἰτέα*, Diosc. i. 135. See ante, Isacotidis. [2] *διὰ ἰτεῶν*. Cassius Felix (ed. Rose), c. 75, 'dia iteon emplastrum.' [3] Matth. Silv. c. dcxv, '*Sagapinum* id est Serapium, Diasco.' [4] *σέσελι*, Diosc. iii. 53. Matth. Silv. c. dcxliii, '*Siseleos* arabi. vel aschegellos grece siseli, la. siler montanum. platociminum Plinius lib. xx. capi. 5 in me.' [5] Gerarde, p. 1049, 'It is commonly called *siler Montanum:* in French and Dutch by a corrupt name *Ser-Mountain.*' [6] Diosc. iii. 85, *σαγαπηνὸν ὀπός ἐστι πόας ναρθηκοειδοῦς γεννωμένης ἐν* Μηδείᾳ, *κ.τ.λ.* [7] Read *Faba siluestris.* [8] Read *Soporifera, ὑπνωτικά.* See ante, Innoticum. [9] *σέσελι*, Diosc. iii. 53. [10] Possibly *Sanabulla* may be identical with *Anabulla:* see ante, Anabulla and Centrum galli. [11] Gerarde, p. 1162, 'in shops, *Eryngus;* in English, sea Holly.' [12] Matth. Silv. c. dcxvii, '*Sameder*, i. Embotum.' [13] Embotum in the sense of a funnel or tun-dish occurs in Constantinus Africanus, Communes Loci Medici, iii. 11 (Basle, 1539, vol. 2, p. 58), 'Concavitas ista embotum est vocata, quia sicut vinum per embotum ita superfluitates nostræ grossæ per hanc influunt.' Bart. p. 19, 'Embotum est instrumentum factum ad modum tubæ.' Cotgrave, '*Embut*, a funnell.' Ital. *imbuto.* Sp. *embudo.* [14] Cotgrave, '*Entonnoir*, a funnell or tunning-dish.' [15] Bart. p. 38, '*Saccellacio* est cum aliqua medicinalis herba vel avena aut furfur aut hujusmodi ponuntur in sacculo et calefiunt ad ignem et loco applicentur. [16] See ante, Balsamita.

in pratis. a^ce^. horsmynte, [sisimbrium, menta aquatica, mentastrum].

Salgea agrestis[1], ambrosia, lilifagus[2], eupatorium[3] idem. ge. ambrose[4]. a^e^. wildesauge.

Salticatiua[5], i. depressiua.

Saluatelle[6], i. iiii uene in hominis corpore, due in manibus inter minimum digitum [et sibi proximum], et due in pedibus in locis similibus.

Saluia *alia* domestica, alia saluatica. angl. sauge.

Sambucus, actis[7] idem, cuius medianus cortex uocatur canapis; flos eius antiquus cortice et radice utimur. gall. sew[8]. a^ce^. ellen.

Sambucus arbor est in Appulea, unde fit oleum sambuceleon[9].

Sanction[10] aut fassa gasmon, quam multi parrine dixerunt, nascitur locis umbrosis et in stangnis siccis, hastam habet angulosam et pinguem super terram. folia sunt illi andrafraxe[11] similia, in summitate diuisa, odorem cardami habentia, semen rotundum sicut oliue, semen eius mixtum cum aqua uel uino capillos rubeos facit.

Sandalus[12] arbor est cuius sunt tres species, s. albus rubeus et citrinus, sed quando simpliciter ponitur pro citrino intelligitur, sed apotocarii ponunt aliquando rubeum, ualet contra califactionem epatis.

Sandorocadis[13], i. urina habens colorem uini.

Sandarica[14], i. quoddam genus uernicis.

Sandafis[15], i. [h]arenositas.

Sandaraca[16], i. auripigmentum rubeum, sed arsenicum[17] est auripigmentum citrinum.

Samsucus[18], maiorana, amaricon[19], amarascus, colimbrum, persa idem. [Respice in amaracus.]

[**Sandonicum**[20], i. genus abstincii.]

---

4. Salgia. 5. ambrosie. 6. wyldesauge. 8. humano. 13. siluatica. 16. utamur canapis. 17. radicibus. 19. Sambacus. 21. fasfa. 22. parine. 23. ficcis. 34. apotecarii. 37. sandoracadis. 41. sandasis. 45. sansus.

---

[1] Salvia agrestis. [2] ἐλελίσφακον, Diosc. iii. 35. [3] εὐπατώριον, Diosc. iv. 41. [4] See ante, Ambrosia. [5] σταλτικός, Diosc. v. 102. [6] Bart. p. 38, '*Salvatellæ* dicuntur 4 venæ in humano corpore, &c.' [7] See ante, Acus and Cameactis. [8] See ante, Acus. [9] Possibly σαμψύχινον ἔλαιον. [10] Diosc. iv. 136, ξάνθιον, οἱ δὲ φάσγανον . . . οἱ δὲ καὶ ταύτην ἀπαρίνην καλοῦσι, φύεται ἐν εὐγείοις τόποις καὶ λίμναις ἀνεξηραμέναις. [11] Ib. ἀτραφάξει δὲ τὰ φύλλα ἐμφερῆ ἔχει, κ.τ.λ. [12] Sim. Jan. '*Sandali* tres sunt species, album, s. rubeum et citrinum, &c.' Bart. p. 38, '*Sandalus* hujus tres sunt species, &c.' [13] σανδαραχώδης. [14] σανδαράχη, Diosc. v. 121. [15] Perhaps ψάμμωσις. [16] σανδαράχη, Diosc. v. 121. Bart. p. 37, '*Sandarica*, i. auripigmentum rubrum.' [17] ἀρσενικόν, Diosc. v. 120. [18] σάμψυχον, Diosc. iii. 41. [19] See ante, Amaracus. [20] ἀψίνθιον Σαντόνιον, Diosc. iii. 25.

Sanguineum[1] arbor est similis degalee[2] in foliis.

Sanguis draconis[3] est gumma cuiusdam arboris in Yndia et in persia nascentis.

Sanguis porcinus dolorem et uulnera aurium tollit.

Sanguis anserinus[4] et **anguinus**[5] et **natinus**[6] antitodis miscetur.

Sanguis recens turdi[7] et palumbi et perdicis percussura[s] feruorem facere non permittit.

Sanguis calidus hirci[8] et capre, cerui, leporis, perunctus araneas et non borea uulnera compescit.

Sanguis canis bibitus[9] morsus rapidi canis curat et uenenum bibentibus salutare est.

Sanguis gulege amice[10] bibitus dicitur epilenticis prodesse, maritime uero cum uino bibitus et coagulo[11] leporino et cimino, morsibus uenenatis salutare presidium est.

Sanguis taurinus[12] diureticus et malacticus est, duricias soluit.

Sanguis admissariorum[13], i. equorum, medicaminibus causticis medetur.

Sanguis boie[14] perunctus capillos amputat et maxime ciliorum, et id potest facere sanguis ranarum uiridium.

Sanguis fluens[15] menstruis mulierum [et] generare non sinit, aliarum mulierum [eo] corpore peruncto. maxime ubi fusus fuerit si [su]pertransierit mulier non generat, dolores podagricorum[16] inunctus compescit, et ignem sacrum ad natiuitatem perducit.

[**Sanguinaria**, pastus anserinus idem, secundum Laurentium. Respice in capsellula.

Sanamunda, respice in gariofilata.

Sarcocolla, respice in acarud[17] et in Sarcons.]

---

1. sanguineum *after* sanguis draconis. 8. agninus. 9. anatinus. 13. hyrci. 14. non bona. 16. morsum rabidi canis. 23. persium. 39. ad sanitatem.

---

[1] Read *sambucus :* cf. App. '*Sambucus* arbor similis est degaleæ in foliis.' [2] Possibly a corruption of *nuci regali*, as the leaves are said to be *καρύᾳ βασιλικῇ ὅμοια*, Diosc. iv. 171. [3] Sim. Jan. '*Sanguis draconis* est succus plante que apud Serap. describitur auctoritate Dyasco. qui dicit vocari sideritis.' [4] Diosc. ii. 97, *αἷμα χηνὸς καὶ ἐρίφου καὶ νήσσης ἀντιδότοις χρησίμως μίγνυται.* [5] Read *agninus.* [6] Read *anatinus.* [7] Diosc. ii. 97, *φάσσης δὲ καὶ τρυγόνος καὶ περιστερᾶς καὶ πέρδικος εἰς προσφάτους ὀφθαλμῶν τρώσεις, κ. τ. λ.* [8] Ib. *τὸ δὲ τοῦ τράγου καὶ αἰγός, κ. τ. λ.* [9] Ib. *καὶ τὸ ἀπὸ τῶν κυνῶν δὲ ποθέν, κ. τ. λ.* [10] Ib. *τὸ δὲ τῆς χερσαίας χελώνης ποθὲν ἐπιληπτικοῖς ἱστορεῖται ἁρμόζειν.* [11] Ib. *σὺν οἴνῳ καὶ πιτύᾳ λαγῳοῦ καὶ κυμίνῳ.* [12] Ib. *ταύρου δὲ αἷμα διαφέρει καὶ μαλάσσει σκληρίας.* [13] Ib. *τὸ δὲ τῶν ὀχευτῶν ἵππων.* [14] Ib. *τὸ δὲ τοῦ χαμαιλέοντος τρίχας ψιλοῦν ἐπὶ τῶν βλεφάρων.* [15] Ib. *γυναικὸς δὲ τὸ ἐπιμήνιον, κ. τ. λ.* [16] Ib. *ποδαγρικὰς δὲ ὀδύνας καὶ ἐρυσιπέλατα κουφίζει.* [17] See ante, Acarus.

Sarcos[1], i. caro, inde amasarca[2] i. yposarca[3], sarcophagus[4], et porus[5] et sarcoydos ut in Tegni[6].

Sarcoas, sarcocolla[7], acarud[8] interpretatur gliconum, glutinum, guma est.

Sandex est herba qua tinguntur panni in blaueum colorem.

Saxifragia uel **saxifraga** similis est pimpinello, radice utimur. g^e^. et a^e^. saxifrage.

Saxidonicum[9], abscium idem.

Scariola[10], trosma[11] idem, [marcuriala[12] idem,] similis est lactuce, sed folia habet fissa et subalbiora. g^e^. et a^e^. scariole[13]. [Respice in endiuia.]

Scabiosa maior, elna campana[14], uel enula campana idem, folia habet fissa parum et plura, [a^e^. horselne] minor habet folia ut morsus diaboli. gall. scabiouse[15], a^e^. scabwrt[16] uel brod[e]wed uel horsneferte. [Respice in iacea alba et in nimpha.]

Scatumcelli[17], cimbalaria[18] idem. [Respice in umbilicus ueneris.]

Scamonea[19] frutex est, hastas habet multas ex una longas iii aut iiii cubitis, pingues et asperas, folia aspera similia helsine[20] aut edere, mollia et trium angulorum, flores albos et rotundos et altos

---

1. anasarca. 2. sarcofagus. 7. Sandix. 9. saxifraga uel saxifragia. 10. pinpinello. 12. abscinthium. 17. elenia c. uel emula. 21. schabwrt. 22. horseneferte. 25. scatuncelli.

---

[1] *σάρξ*. Renzi, Coll. Salernit. iii. 312, 'inde ansarcha et yposarcha, scarcophagus et porus sarcoides, ut in tegni.' [2] *ἀνὰ σάρκα*, Galen (ed. Kühn), xv. 891. [3] Ib. *ὑποσαρκίδιος*. [4] *σαρκοφάγος*, [5] *πῶρος σαρκωδής*. Matth. Silv. c. ccccxcii, '*Porus sarcodes* dicitur ligamentum a natura factum vel creatum ad connectenda capita fractorum ossium.' [6] That is Galen's *τέχνη ἰατρική*. [7] *σαρκοκόλλα*, Diosc. iii. 89. Renzi, Coll. Salernit. iii. 312, '*Sarcocolla*, acarud, gumma est et interpretatur glutinum.' [8] See ante, Acarus. [9] See ante, Sandonicum. [10] Sim. Jan. '*Scariola* secundum modernos est velut lactuca agrestis nisi quia in dorso costarum habet spinas parvas, pro endivia ponitur.' Bart. p. 38, '*Scariola*, lactucella, lactuca agrestis idem, an. sowethistel.' [11] *τρώξιμα*. Sim. Jan. '*Troxima* g. est quod Avi. vocat taraxacon, est species endivie silvestris.' See App. Scariola and Trozuua. [12] See ante, Marcurialis. [13] Gerarde, p. 283, 'Endive is named . . . of the Italians *Scariola*, which name remaineth in most shops . . . in English, Endiue and Scariole.' Cotgrave, '*Scariole*, Scariole; broad-leaued or garden Endiue.' [14] See ante, Elena Campana. [15] Scabieuse. [16] Gerarde, p. 793, 'in English, Elecampane and Scab-woort and Horse-heale.' [17] Sim. Jan. '*Scatuncella uel scatuncelli* vocatur umbilicus ueneris, cimbalaria.' The analogy of the French name *écuelle* (Lat. *scutella*, a dish), given to this plant from its saucer-like shape, would suggest that *scatumcelli* may have a similar connexion and origin. See ante, Cimbalaria. [18] *Cimbalaria* (cf. Diosc. iv. 90, *κυμβάλιον*), also, like the name *acetabulum*, recalls the shape of the leaf. [19] Diosc. iv. 168, *σκαμμωνία κλῶνας ἀνίησι πολλοὺς ἀπὸ μιᾶς ῥίζης, κ. τ. λ.* [20] Ib. *ὅμοια ἑλξίνῃ*.

cum odore gravi, lacrima plena, coleram et flegmam deponit.

Scanodix[1] calefacit et desiccat fortiter et dyaforeticum est, merito s°. uiscerum purgatiuum est.

Spatula fetida[2] similis est in foliis gladiolo, crescit in locis aquosis, g°. et a°. regwort. *Gladiolus*[3] *croceum sed spatula fetida nullum.*

Spaficiadas[4], i. uena sub lingua.

Spalongea[5] genus est aragnes ut in Alma[n]sorio[6] Rasis.

Spatomele[7] est instrumentum cipurgicum.

Spasmus[8] est uiolentia neruorum contractio uoluntarium motum impediens. anglice crampe[9].

Staphiden, i. succus.

Staguim[10], [id est] spica.

Stacten[11] quidam exponunt mirram et alii amoniacum.

Sataffisagria[12] dicitur ad a staphis quod est uua et agria quod est agrestis. Inde staffisagria quia uiti in foliis assimilatur, alio nomine dicitur staffisagria campurrigium[13], i. herba pedicularis quia interficit pediculos. Item a staphis dicitur staphilogia uel staphilonia[14] ut in Alexandrio[15] de oculis.

Strangurios uel **strangireos** interpretatur gutta, inde **strangirea**[16], i. guttatim munctus[17], inde etiam sansusidus[18], dissura[19], surria[20], sporiasis[21], et multa similia que sunt passione[s] uesice ut in Passionario[22].

Starna uel starnus[23] *auis est, parua perdix.*

---

7. gladeolo. 12. Spalongia. aragnee. 14. sirurgicum. 18. crompe. 20. i. spica. 27. camppurrigium. 31. Alexandro. 32. strangririos uel strangrereos. 33. stranguria. 35. dissuria. 37. uisice.

[1] σκάνδυξ, Diosc. ii. 167. [2] Gerarde, p. 59, 'Stinking Gladdon is called in Greeke ξιρίς (i. e. ξυρίς) by *Dioscorides:* . . . in Latine, *Spatula fœtida* among the Apothecaries.' [3] See ante, Gladiolus. [4] σφαγῖτις, the jugular vein. Renzi, Coll. Salernit. iii. 315, '*Spasiciadas*, id est venæ sub lingua.' [5] φαλάγγιον. [6] That is, the work of Rhazes dedicated to Almansor, prince of Chorassan, and called by his name. [7] σπαθομήλη. See ante, Radius. [8] σπασμός. Bart. p. 40, '*Spasmus*, i. nervorum contractio voluntarium motum impediens.' [9] Bart. p. 40, '*Spasmus*, i. crampa secundum quosdam.' [10] στάχυς. [11] στακτή, Diosc. i. 73. Bart. p. 41, '*Stacten* quidam exponunt mirram, quidam ammoniacum.' [12] Diosc. iv. 153, σταφὶς ἀγρία. [13] Read *caputpurgium.* App. '*Staphisagria*, herba pedicularis, i. caputpurgium.' [14] σταφύλωμα. [15] Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 57. [16] στραγγουρία. [17] Read *minctus.* [18] στραγγουρικός. [19] δυσουρία. [20] ἰσχουρία. Cf. Cass. Felix (ed. Rose), c. 46, 'ischuria, id est ex toto urinæ abstinentia.' Bart. p. 41, '*Suria* est totalis urinæ negacio.' [21] Perhaps στραγγουρίασις. [22] Gariopontus (Basle, 4to. 1531), p. 76. I imagine this to be the same work as the 'Passionarius Galeni,' by Gariopontus, printed in 1526. 'Galeni Pergameni Passionarius, a doctis medicis multum desideratus, &c. . . . cum privilegio Regis Francie in sequenti pagella posito. mdxxvi.' These affections are treated of at fol. li. [23] Sturnus. Bart. p. 41, '*Sternorum*, i. plovers.'

Stalmon[1] uel **stalticontrium** interpretatur constrictiuum.

Stagium[2] frutex est similis prassio, folia habens oblonga et multa dura et aspera et adorata et alba et uirgas multas ex una radice albidiores prassio, nascitur in locis montuosis et asperis, uirtus est [illa] terminantica[3] et uiscida.

Senecio[4] uel **senecium**, cardo benedictus, carduncellus [terestris], benedicta idem, tota herba utimur. gall. seneschon[5]. a^e^. groundeswile[6].

Sene[s]cion[7], quam alii cris[i]onem dicunt, nascitur in aqua, fruticem habens pinguem et ramulos longos, folia minuta similia yposylino, que cum masticata fuerit odores suauissimos reddunt. Senecio crudus comestus calculos excludit, urinam prouocat, menstruis imperat.

Senacio, narstucium aquaticum[8] idem. gallice crissouns ewages, a^e^. watercresses.

[**Satiriasis**[9], 3°. aff^o^. 21.

Staffisagria, respice in satassisagria.

Senicion, respice in sedus.

Senicon, id est xia.

Sescliti creticum[10], respice sordilion[11].]

Secacul[12], i. cardo panis[13], yringus[14] idem, radice utimur. a^e^. yringes[15].

Sedus[16] herba est quam senicion uocant, nascitur in tectis et in petris, folia habet [uiridia, densa] similia quercu, sed grossiora et pinguiora, tirsum subrufum, capitella in summitate tirsi habens in modum uiticelle, uires [habet] stringentes et eadem prestantes que plantago.

---

1. stalticontrium. 3. stagnin. 5. odorata. 9. termantica. 13. Seneschoun. groundeswylie. 17. habet. ramunculos. 18. yposilino. 19. fuerint odorem suauissimum. 21. commestus. 25. cressons. waterkerssen. 34. radicibus. 35. est herba. 40. tyrsi. 42. quam plantago.

---

[1] *σταλτικόν.* Sim. Jan. 'Cassius Felix ca. de tussi humida, stalticas greci constrictivas vocant.' Cass. Felix (ed. Rose), c. 33, 'cucurbitas stalticas id est constrictorias.' [2] Diosc. iii. 110, *στάχυς θαμνὸς ἐμφερὴς πρασίῳ, κ. τ. λ.* [3] Ib. *θερμαντική.* [4] Sim. Jan. '*Senecion* vocatur cardus benedictus ut supra in sedium.' See ante, Cressiones. [5] Cotgrave, '*Seneçon*, the hearbe Groundsell.' [6] Bart. p. 39, '*Senecio*, i. carduus benedictus, s. grounswili.' [7] Sim. Jan. '*Senecion*, Dya. quam alii crisionem vocant, &c.' Diosc. ii. 153, *σίον τὸ ἐν ὕδασιν εὑρίσκεται ἐν τοῖς ὕδασι, κ.τ.λ.* [8] Gerarde, p. 258, 'vulgarly in shops known by the name of *Nasturtium aquaticum*, or Water Cresses.' [9] *σατυρίασις.* [10] *σέσελι κρητικόν*, Diosc. iii. 56. [11] Ib. *τορδύλιον.* [12] Sim. Jan. '*Secacul* non est yringus ut putaverunt quidam sed aliud.' Bart. p. 39, '*Setacul* secundum quosdam est species bauciæ.' See App. Secacul. [13] See ante, Cardo panis. [14] See ante, Iringi. [15] Gerarde, p. 1163, 'like the Eringes in sweetnesse and taste.' [16] Sim. Jan. '*Sedum* Dya. herba est quam senecium vocant, &c.'

Semicupium[1], i. tinea media uel cuppa parva.

Seha[2], i. sticados arabicus.

Selinum[3] uel **selium**, i. semen apii.

5 **Semen bulli**[4], i. semen grosse et domestice cepe.

Semis indeclinabile, i. medietas.

Semen lini[5] *similem* habet uirtutem fenugreco, duricias malaxat cum 10 fenugreco mixta[cum] oleo et mulsa.

Senicula[6] similis auencie est, sed duriora et lucida habet folia et uiridiora. gallice, sanicle[7]. [angl.] 15 wodemeche[8].

Sene[9] est folium cuiusdam arboris in transmarinis partibus nascens.

Sepum[10], **seuum** idem, et quando simpliciter ponitur pro caprino intelligitur. 20

Sebesten[11] fructus est.

Silite confectio *est* in antidotario Arabie.

Seramata[12], i. mundificatiua.

Serapinum[13] gumi cuiusdem arboris 25 est in Grecia. [Respice in radapium.]

Seridis[14] sunt due species, una agrestis, altera ortina, agrestis uero pigris[15] aut citonon[16] appellatur que lata 30

---

12. est auencie. 15. wodemerch. 22. solice. 24. seramenta. 25. cuiusdam. 29. alia.

---

[1] App. '*Semicupimen*, i. thymamedia.' MS. Ashm. 1470, '*Semicupium*, i. tina parua.' Papias, 'Semicupium est vas in quo potest homo resupinus jacere in modo lintris.' Cass. Felix (ed. Rose), c. 51, 'ex calida et oleo semicupio depositis embasim adhibebis.' Ib. c. 61, 'in calida semicupio depositum.' The word means a bathing-tub:—or small cask (*cupa*). As to *tinea*, see Nonius, p. 544 (Mercer), who quotes Varro, 'Antiquissimi in conviviis utres vini primo, postea tinas ponebant ac cupas, tertio amphoras.' Festus, 'Tinia, vasa vinaria.' Diez, Altromanische Glossare, p. 112, quotes 'anfora quam rustici vocant tinam.' See Ducange, s. v. Tina. [2] App. '*Secca* (in marg. *Sceha*), i. hyssopus.' [3] *σέλινον*. [4] Read *bulbi*. [5] Diosc. ii. 125, *δύναμιν δὲ ἔχει τὸ σπέρμα τὴν αὐτὴν τῇ τήλει, κ. τ. λ.* [6] Bart. p. 38, '*Sanicula*, i. wodemerche.' E. P. N. p. 42, '*Saniculum*, sanicle, wude-merch.' [7] Gerarde, p. 948, 'in French, *Sanicle;* in English, Sanicle, or Sanikel.' [8] Gerarde, Supplement, 'Woodmarch is Saniclet.' See ante, Alexander. [9] Bart. p. 39, '*Sene* folium arboris est in ultramarinis partibus nascentis.' Platearius, circ. Inst. '*Sene* arbor est nascens in confiniis babylonie et in arabia, cuius folia medicine usui competunt abjectis fustibus.' Gerarde, p. 1297, 'The Apothecaries *Sena*, by which name it was knowne to *Actuarius* the Grecian, and to the later Latines: it is called in English, Sene.' [10] Sebum. [11] Bart. p. 39, '*Sebesten* fructus est.' Matth. Silv. c. dcxxxi, 'Sebesten lati. grec. mahalomagiati, arab. faulis sebesten, et in lingua persica vocatur mamilla canis, unde versus, Sebesten mamilla canis fert persica lingua.' Gerarde, p. 1499, 'Of Sebesten or the Assyrian Plum.' [12] Matth. cilv. c. dcxxxvii, '*Serātica*, i. dessicativa Dias.' Perhaps *ξηραντικά*. [13] Platearius, circ. Inst. 'Serapinum gummi est cujusdam arboris.' See ante, Radapium. [14] Diosc. ii. 159, *σέρις δισσή, ὧν μὲν ἀγρία πικρὶς ἡ καὶ κιχώριον καλουμένη, κ. τ. λ.* [15] *πικρίς*. [16] *κιχώριον*.

habet folia, altera uero, i. ortina, duas habet species, una folia habet sicut lactuca, altera uero amara est et folia habet angusta. Omnium[1] uirtus est stiptica et eustomaca.

Semperuiua[2], sticados[3] citrinum, [herba auricularis[4] idem], iouis barba[5] idem. g^e^. iubarbe. angl. syngrene[6]. [Respice in ayzon et in sticados.]

Sentix[7] uel **sentis**, i. rubus qui portat mora, uel quelibet fructus spinosus.

Serpillus[8], satureia uel saturegia idem, tota herba utimur. g^e^. satureie[9].

Serpillum[10] uel herpillum, timbra[11], [pulegium ceruinum uel montanum] idem. g^e^. serpoul[12] uel tymbre[13] uel puliol[14], anglice brotherwort[14], tamen herpillum quandoque ponitur pro poligonia ut in Alexandro[15] de dolore capitis. [Respice in calamiten].

Serpentaria[16], draguncea[17], *vel* dragancia, colubrina[18] idem, stipitem habet quasi serpentem, folia ut lilium sed maculata. g^e^. et angl. dragaunce. [Respice in dragontea et in herpentaria.]

Serpigo, inueterata uel indurata impetigo idem. g^e^. derte[19], a^e^. teter. [Respice in zerna[20].]

Serdene, i. lapis ma[g]netes.

Sertula[21] herba est humilis, odore suauis, colore exalbida, flocellum habens subrufum, illa uero melior est que uasta est, et non nimis exalbida et rece[n]s, uires habet leniter relaxantes et [ideo] tumorem oculorum cedat.

Splendilidon[22] fere est similis scolopendrie, sed habet folia multo subtiliora et strictiora. [Respice in asplenis.]

---

10. synegrene. 13. quilibet. 15. satureya agrestis vel saturgegia. 16. satureye. 21. timbre. pulyol. 22. brotherwert. 26. serpentarea. 32. et indurata. 44. multum.

---

[1] Diosc. ii. 159, *πᾶσαι δὲ στυπτικαί, ψυκτικαὶ καὶ εὐστόμαχαι.* [2] A translation of the name *ἀείζωον*, Diosc. iv. 88. [3] *στοιχάς.* [4] Compare the name *Erewort.* See ante, Barba iouis. [5] See ante, Barba iouis. [6] See ante, Ayzon. [7] See App. *Sētis.* [8] *ἕρπυλλος*, Diosc. iii. 40. [9] Cotgrave, '*Saturige*, the hearbe Sauorie.' [10] Bart. p. 39, '*Serpillum* et *herpillum* idem sunt s. pelestre, tamen herpillum quandoque sumitur pro poligonia.' [11] *θύμβρα*, Diosc. iii. 39. [12] Cotgrave, *Serpolet.* [13] Cotgrave, '*Thymbre*, winter Sauorie, Pepper Hysop.' [14] See ante, Pulegium ceruinum. [15] Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 469. [16] Bart. p. 39, '*Serpentaria*, dragantea, cocodrilla, columbrina idem.' [17] *δρακοντία*, Diosc. ii. 195. See ante, Draguncea. [18] See ante, Colubrina. [19] Cotgrave, '*Dertre* as *Dartre;* a tetter, or ring-wórme.' See ante, Derta. [20] See post, Zerna. [21] Sim. Jan. '*Sertula* Dy. herba est humilis, odore suavis, &c.' Diosc. iii. 41, *μελίλωτος . . . Ῥωμαῖοι σέρτουλαμ.* [22] Sim. Jan. '*Splendelion* est planta similis scolopendrie s. lingue cervine, &c.'

Spergula major, herba cruciata[1] *idem . . . . gradatim et stipitem erectum. g*[e]*. . . . .*

Spergula minor flores habet super ipsos croceos, angl. hetgetlyere.

Speragus[2] frutex est, semen confert in folliculis sicut faseolum et intra aliud semen minutum est simile lenticule, florem mellinum sicut leucium semen eius et flos cum mulsa bibitum ad pondus duorum denar. et ob. humores uomitibus purgat cum tensione sicut elleborum. [Respice in allion.]

Sperma[3], i. semen, inde **diaspermaton**[4], i. de seminibus.

[**Scatucelli**[5] } respice in cimbalaria.
Scolidos[6] }

Splenetica, respice in lingua ceruina.

Sperma iouis, respice in sticados, barba iouis idem.

Spuma nitri, respice in affronitrum.

Spersum, respice in fermentum.]

Sperule[7], poma sunt coliquintidarum.

Specularis[8], i. gipsus.

Splecto[n][9], i. pes columbinus.

Stellio[10], i. animal paruum lucens de nocte, a[e]. glareseye, alio nomine dicitur **noctoluca**[11]. Inde stellio quod est genus serpentis.

Stera[12], i. matrix, inde **sterilis** et **steronim**, i. pelliculosa membra qualia sunt intestina matrix, &c.

Stephania interpretatur uincens.

Stemas[13], i. manus.

Stemento[14], i. pura aqua fabarum.

Stegmeos[15], uulnus depascens loco uicina.

Semniracon uel **scalmiscasiomata**[16]

---

10. lentium. 13. elleborus. 15. dyaspermaton. 25. pona. coloquintidarum. 30. noctiluca. 31. est quedam species serpentis. 32. et similia. 38. loca. 40. scalmiscafiomata.

---

[1] Gerarde, p. 1124, 'It is called *cruciata* and *cruciatis*, of the placing of the leaves in manner of a Crosse: in English, Crosse-wort, or Golden Mugweet.' [2] Sim. Jan. '*Spartus*, Dya. frutex est omnibus nota, semen affert in folliculis, &c.' Diosc. iii. 155, *σπάρτιον . . . . φέρει δὲ λοβοὺς ὥσπερ φασίολος ἐν οἷς σπέρματα φακοειδῆ. ἄνθος μήλινον ὥσπερ λευκοΐου.* [3] *σπέρμα.* [4] *διὰ σπερμάτων.* [5] See ante, Cimbalaria. [6] Possibly a corruption of *Cotyledonos*. See ante, Colitidos. [7] Read *sphærulæ*. Diosc. iv. 175, *καρπὸν δὲ περιφερῆ ὅμοιον σφαίρᾳ μέσῃ.* Matth. Silv. c. dcl, '*Sperule colloquintidarum*, i. poma colloquintide quæ sunt rotunda ut spera.' [8] Plin. Hist. Nat. xxxvi. 24, 'Optimum fieri compertum est e lapide speculari.' See ante, Gipsus. [9] See ante, Flectidos. [10] Wright's Vocabularies, ed. Wülcker, i. 544, '*Stellio*, slowurm.' [11] Ib. i. 644, '*Hec nocticula*, hec *noctuluca*, a[e]. glydeworme.' [12] *ὑστήρα.* [13] Renzi, Coll. Salernit. iii. 313, '*Scoma vel scomis*, interpretatur manus.' [14] Ib. iii. 315, '*Stemelon* id est pura aqua fabarum.' [15] Sim. Jan. '*Steganosis*, g. consolidatio dessicatiua.' '*Stignosis*, g.constrictio.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 315, '*Stegineos* id est vulnus depascens loca vicina.' [16] Matth. Silv. c. dcxliii, '*Sirotalmia*, Oriba. est scabies oculorum.' '*Stafiloma* . . . uuarum similans acinum ipsius casus extantia.' *σταφύλωμα*, Diosc. i. 136. Renzi, Coll. Salernit. iii. 313, '*Seumiracon* (var. *seumiratio*) *uel scalanusca* (var. *sculmista*), *sphiomata*, &c.'

uel albula in modum grani uue sunt albe macule oculorum.

Sigillum Sancte Marie[1] facit hastam rectam *et* aliquantulum longum et altam et folia rara et aspera, radice utimur.

Sigillum Salamonis[2] facit hastam flexam in arcu et multa folia sursum tradentia et flores albos plures sub arcu haste sue deorsum tradentes, semine et radice utimur.

Sisimbrium[3], balsamita, [menta] aquatica, menstrastrum, calamentum agreste idem, crescit ad modum mente in agris, a^e^. horsminte.

Silonum[4] uel **sinonum**[5] *uel simonum*, petrosilinum agreste idem, similis est saxfrage sed habet folia maiora et integra. *Et* est aliud petrisillinum[6] macidonicum quod uulgariter dicitur Alexandrinum, g^e^. alisaundre, ang^e^. stamerche. et est tercium petrosillinum usuale[7], s. ortolanum uel domesticum, gall. et angl. persile, quando simpliciter ponitur petrosil[l]inum pro usuali intelligitur.

Siseleos[8] uel **siselenum**, sagapium[9] uel serapium septemete[10], siler montanum idem. gall. et angl. sermontayne.

Sifula[11] est herba cuius radicibus utimur, semen eiusdem dicitur siler montanum. gallice et anglice sermontaygne.

Sicides[12], id est cucumeres agrestes.

---

7. Salomonis. 8. archu. 11. radicibus. 13. Sinsimbrium. 16. horsmynte. 19. simile. 21. petrosilinum. 22. macedonicum. 24. est et. 25. i. ortolanum. 27. persil.

---

[1] Identical descriptions of this and the next plant are found in App. Sigillū S. Mariæ and Sigillū Salomonis. Probably it was from those synonyms (the glosses of Petrus de Abano) that they found their way into the text. Gerarde, p. 871, '*Ruellius* saith that in certain shops it (Blacke Bryonie) is called *Sigillum B. Mariæ* . . . in English, Blacke Bryonie, wilde Vine, and Our Ladies Seale.' [2] Gerarde, p. 905, 'Solomon's seale is called in Greeke, *πολυγόνατον*; . . . in shops *Sigillum Salomonis*, and *Scala Cœli:* in English likewise, Scala cœly, Solomon's seale, and White-woort, or White-root, . . . of the Hetrurians, *Frasinella* and *Fraxinella.*' [3] *σισύμβριον*, Diosc. ii. 194. See ante, Balsamita, Calamentum agreste and Menta siluatica.' [4] *σέλινον*, Diosc. iii. 67. [5] Bart. p. 39, '*Sinoni*, i. semen petrocilini agrestis.' [6] *πετροσέλινον*, Diosc. iii. 70. See ante, Alexander. [7] See ante, Petrosilinum. [8] *σέσελι*, Diosc. iii. 54. Sim. Jan. '*Siseleos*, siler montanum, platociminum id est latum.' See ante, Sagapium. [9] Gerarde, p. 1056, 'Dioscorides maketh mention of a Ferula out of which is gathered the Gum *Sagapene.*' [10] '*Septemer*, i. sagapenum.' [11] App. '*Scifola* habet folia lucida et pinguia, tota utimur.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 314, '*Sisula* (var. *sifula*) *vel sistra* est herba, &c.' [12] *σίκυς ἄγριος*, Diosc. iv. 152.

Sicida uel **scicida** nomen est equiuocum ad. cucumeres agrestes, brionia cucurbita agrestis idem.

Sicomorus[1] uel **sicomus**, i. ficus fatua, arbor est cuius fructus dicitur siccima. g^e^. et a^e^. sicamour.

Sicera[2], i. uinum de pomis.

Sideritis[3] aut eraclea, folia habet similia prassio sed oblonga sicut elilifagus aut ynos[4] sed *minora* et aspera, hastam habet [quadratam] longam duabus palmis, uirgas longiores et suaues in gustu et stipticas, nascitur sub petra, folia eius trita et inposita uulneribus recentibus paracellesin[5] faciunt mire. Alia sideritis[6] hastas habet duabus cubitis longas *et* teneres et folia in ipsis hastis similia paristeridi[7] sed diuisa in circuitu et plurimum nascencia, sed in uisu tenuia et oblonga. Huic uirtus est terminancia[8] et similis. Est tercium genus sideritis[9] quam cratebras eracliam dixit, nascitur in parietibus sicut uitis, folia habet minora et tenera et multa ex una radice nascentia similia coliandro[10], uirtus est illis talis sicut prima.

Sidia[11], i. mali granati cortex.

Siliqua[12], i. fructus qui dicitur carobia[13]. [Respice in xilocarecta[14].]

Silique recentes[15] stomachum molliunt et eedem siccitate uentrem stringunt et grossam uentositatem. g^e^. senesencos[16].

---

6. sikamour. 7. id est uinum. 8. similia habet. 10. elilifagus. 15. imposita. 16. paracollesin. 17. duobitus. 19. peristeridi. 22. termantica. 23. et tercium. 26. habens. 28. coriandro. 29. est ei. 30. flos mali granati. 34. siccate. 36. senes en tos.

---

[1] Sim. Jan. '*Sicomorus* est nomen compositum a sicos Greco quod est ficus et moro latino vocatur ficus fatua et ficus faraonis.' The word *συκόμορος* (fig-mulberry) is treated as though it were *συκόμωρος*. See ante, Ficus fatua. [2] Bart. p. 39, '*Sicera* est vinum de pomis.' In this sense, the word is thought to be the origin of our *cider;* see Brachet, s. v. cidre. But according to St. Jerome, Ep. ad Nepotianum (Rönsch, Itala 257), 'Sicera Ebræo sermone omnis potio appellatur quæ inebriare potest;' that is, excluding wine, as the Scholiast on St. Luke i. 15 (cited by Wetstein), says, *σίκερα δέ ἐστι πᾶν τὸ μέθην μὲν ποιεῖν δυνάμενον, οὐκ ὂν δὲ ἐξ ἀμπέλου.* [3] Diosc. iv. 33, *σιδηρῖτις, οἱ δὲ Ἡράκλειαν, πόα ἐστὶ φύλλα ἔχουσα ὅμοια πρασίῳ, κ. τ. λ.* [4] Ib. *πρὸς τὰ τοῦ ἐλελισφάκου ἢ δρυός.* [5] Ib. *τραυμάτων κολλητικήν.* [6] Ib. iv. 34, *ἄλλη σιδηρῖτις.* [7] Ib. *ὅμοια τοῖς τῆς πτερίδος.* [8] Ib. *τραυματική.* [9] Ib. iv. 35, *ἔτι καὶ ἑτέρα εἶναι λέγεται σιδερῖτις ἣν καὶ αὐτὴν Κρατεύας Ἡράκλειαν καλεῖ.* [10] *ὅμοια κοριάνῳ.* [11] *σίδια*, Diosc. i. 153. [12] Sim. Jan. '*Siliqua*, xilocerata grece.' [13] The *carob tree* or St. John's Bread (Gerarde, p. 1429). [14] *ξυλοκέρατα*, Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 431. See post, Exilo cataracta. [15] Diosc. i. 158, *κεράτια χλωρὰ μὲν λαμβανόμενα κακοστόμαχα τυγχάνει καὶ κοιλίας λυτικά, ξεραν θέντα δὲ ἴστησι κοιλίαν.* Read *siccate.* [16] Read *fèves en tous.*

Sima[1], i. concauitas epatis, sed eius gibbositas dicitur gobbus uel zirca[2] uel gedeola ut in libro urinarum ysaac[3].

Simila[4], i. mundissima farina frumenti.

[**Sicla**[5], i. beta maior, respice.

Sicaminum[6], respice in celsa.

Simbalion[7], respice in cotilidon.

Sileos[8], respice in fenugrecum.

Silifer[9], respice in lazar lacrimum.

Sinionum, respice in silonum.

Siselenum, **Sagapium**, **Serapium**, **Septemete**, **Siler montanum**, respice in siseleos et in sisula.

Siccima, respice in sicomorus.]

Simila[10] aspera habet folia periclimino similia cuius uirge vi aut vii sicut zure ambati[11] implicantes se uicinis arboribus aut saxis, semen habet simile uuis, quod cum maturauerit nigrum rufum colorem facit, nascitur [in] locis aquosis et asperis, semen eius et folia uenenis occurrunt.

Similaceles[12] folia habet similia edere sed mollia et tenera et sarmentosa et tenuiora, spinas non habet, flores sunt illi albi et multi, et semen eius cum locio bibitum[13] ob. i aut 3 ii. sompnia mala et fantastica inducit.

Sinopide[14], i. terra rubea. angl. thogth.

Sinapis tam semen quam herba est, et quando simpliciter ponitur pro semine intelligitur, inde dicitur sinapismus.

Sinape[15] eligenda est non siccum ualde quod cum fricatur uiride appareat, uirtus[16] est ei calida leptiutica epispactica, apoflegmatismis utile est.

---

2. gibbus. 20. similia. sunt. 28. folium. 42. leptiuccica.

---

[1] *τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος*: Galen (ed. Kühn), xi. 93. Bart. p. 39, '*Sima* dicitur concavitas epatis.' Sim. Jan. '*Sima* epatis vocatur quis interior pars concava quæ stomachum amplectitur gibbo ipsius opposita.' [2] MS. Ashm. 1470, '*Sima* dicitur concauitas epatis, sed eius gibbus dicitur tyrca.' Read *cyrta*, and cf. Galen (ed. Kühn), xi. 93, *τὰ μὲν ἐν τοῖς κυρτοῖς τοῦ ἥπατος.* [3] The Liber Urinarum, of Isaac Israelita Salomonis Arabiæ regis filius adoptivus; printed in his Opera Omnia, fol., Lyons, 1515. See Choulant, p. 349. [4] Bart. p. 39, '*Simila* tritici est medulla, s. farina purissima.' See App. Simila. [5] Sim. Jan. '*Sicla*, bleta quæ etiam beta.' [6] *συκαμινέα*, Diosc. i. 180. [7] *κυμβάλιον*. See ante, Colitidos. [8] *τῆλις*, Diosc. ii. 124. [9] Apparently, *σίλφιον*. See ante, Lasar lacrinum, and Asar lazarum. [10] Diosc. iv. 142, *σμίλαξ τραχεῖα, τὰ μὲν φύλλα ἔχει περικλυμένῳ ὅμοια, κ. τ. λ.* [11] Ib. *ὡς παλίουρος ἢ βάτος.* [12] Ib. iv. 143, *σμίλαξ λεία ὅμοια κίσσῳ τὰ φύλλα ἔχει, κ. τ. λ.* [13] Ib. *ὁ καρπὸς μετὰ δορυκνίου πινόμενος, τριώβολον ἀττικὸν ἑκατέρου ἐνύπνια ποιεῖν πολλὰ καὶ ταραχώδη ἱστορεῖται.* [14] Ib. v. 111, *μίλτος σινωπική.* [15] Ib. ii. 183, *σίνηπι ἢ νάπυ ἐκλέγου τὸ μὴ κατάξηρον, ἅδρον, ἀλλ' ὃ δὴ θλασθὲν ἔνδοθεν χλωρόν.* [16] Ib. *δύναται δὲ θερμαίνειν, λεπτύνειν, ἐπισπᾶσθαι.*

Sinap[h]e phitagoras[1] inter ea que habent uirtutis efficaciam laudat, et primum locum assignat cuius naturam medici uolunt esse termanticam et leptiuticam. 5

5. lepturticam.

[Here the Bodleian MS. ceases. Henceforth the Text must rest on MS. Sloane 284 alone.]

eo quod alicubi applicitum calefaciat quicquid inuenit et extenuet. gall. mustard, angl. mustard.

Sinantis[2] interpretatur praefocacio in sinancia uel in squinancia que est accuta gutturis.

Sinonum[3] herba est, semen est minutum simile appio, sed oblongum et nigrum, gustu calidum, bibitum spleneticos curat.

Siringa[4], calamus, siue fisturia[5] idem.

Siricum[6], metallum est ut in Uiatico.

Siratos[7], id est storax.

Sirupus[8], i. bibicio.

Siron, i. seminatiuum.

Siretis[9], id est erupcio apostematis.

Sisimilium[10] plurimum super muros crescit, et assimulatur amarusce.

Sisamus[11], qui et elleborus dicitur ideo quod miscetur elleboro albo in purgacione, folia habet minuta, similia geronchee[12], et florem album, cuius radix est tenuis et semen simile sisconio[13], gustu amarum. Coleram et flegma per uentrem purgat.

Sisami stomachum debilem confortant, digestionem procurant, tussientibus proficiunt, spirituales poros leniunt et sitim temperant. Compositionem sisamorum quece[14] in dyascorides.

. . . . . .[15] cacostomachum est et comestum oris fetorem facit.

[1] C. Plinius Secundus, De Re Med. iv. 28 (ap. Aldus, Medd. Antiqq. Latt. p. 237 a), 'Pythagoras inter ea que propter uirtutem et efficaciam laudat primum sinapi locum assignat, cuius naturam uult esse thermaticam, &c.' [2] *συνάγχη*, which is however perpetually confused with *κυνάγκη*. See ante, Quinancia. [3] See ante, Silonum. [4] *σῦριγξ*. [5] Read *fistula*. [6] Sim. Jan. '*Siricon de plumbo*, i. cinis plumbi vel adhustum eius in antidotario uli.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 314, '*Siricum* id est metallum de Syria asportatum, ut in Viatico.' [7] Read *Stiracos*. [8] Sim. Jan. '*Sirupus* est ab arabico sirab quod est potio.' [9] Matth. Silv. c. dcxliii, '*Sirixis*, grece ruptio apostematis.' *σύῤῥηξις*. [10] Matth. Silv. c. dcxliii, '*Sisameleon*, i. oleum de sisamo.' [11] Diosc. iv. 150, *σησαμοειδὲς τὸ μέγα, ἐν Ἀντικύρᾳ δὲ ἐλλέβορον καλοῦσι διὰ τὸ μίγνυσθαι ἐν ταῖς καθάρσεσι, κ. τ. λ.* [12] Ib. *ἔοικεν ἡ πόα ἠριγέροντι.* [13] Ib. *σπέρμα ὅμοιον σησάμῳ.* [14] Read *quere*. [15] Diosc. ii. 121, *σήσαμον κακοστόμαχον καὶ δυσωδίας στόματος ποιητικόν.*

. . . . **soleontica**[1] folia habet oblonga similia feniculo [sed] grossiora et uirgam oblongam in qua capitellum. Est [semen] oblongum angulosum grossum et uiscidum quod libenter comeditur. Radix illius est oblonga et oderata. Uirtus est semini eius et radici eius termantiua et diuretica, q̄ bibita urinam prouocat.

Sisipia[2] cum attramonto sutorio cocta cacostomachum est et uentrem mollit, filiis utimur.

Sciffula[3] habet folia lucida et pinguia ut oleum.

Scilio[4], i. parua lacerta.

Siccida agrestis[5], i. cucumeris agrestis uel cucubita agrestis, sed **sicia**[6] est uentosa[7], sic dicta a sitio -tis. Et **sicia**[8] est galla.

Scille[9] uirtus est calida caustica, maxime assa; multis rebus medetur.

Scliros[10] interpretatur durum. Inde **sclirosis**[11] a scliron quod est durum, dicitur etiam **scliria**[12] ut in Passionario.

Seclirotenta, i. uiscera indurata.

Silphii[13] radix omnibus est nota qui agrestis masticum[14] dicitur, cuius lacrimum lacrimum lazar nominatur, aures acriter calefaciens et uesicam ledens, sed uentrem purgat. Hec autem herba fortiter calefacit.

Simphitum[15], anagallum uel anagallicum uel anagalla, consolida maior idem, radicibus utimur. g. et an. cumfirie[16].

Simphoniaca[17], iusquiamus, caniculata idem. g. simphonie, an. hennebane uel hennedwole.

Smircus[18] uel **smirinis**[19], benotica, ueronica[20], uel uernicium, glassa, gummi iuniperi idem.

---

[1] Diosc. iii. 53, *σέσελι τὸ μασαλεωτικὸν φύλλα ἔχει ἐοικότα μαράθρῳ, παχύτερα δέ, κ. τ. λ.* [2] Perhaps *ζίζυφα.* [3] See ante, Sifula. App. '*Scifola* habet folia lucida et pinguia, tota utimur.' [4] Read *Stellio.* [5] Diosc. iv. 152, *σίκυς ἄγριος.* [6] Bart. p. 39, '*Scicia* est ventosa dicta a sitio, sitis.' Sim. Jan. '*Sicia*, ventosa, cuffa, cucurbita chirurgicorum.' *σικύα*, a cupping-glass, so called from being shaped like a gourd. [7] See Juv. Sat. xiv. 58, 'ventosa cucurbita quaerat.' See Brachet, s. v. ventouse. [8] *κηκίς*, Diosc. i. 146. See App. Siccidos. [9] Diosc. ii. 102, *σκίλλα δύναμιν ἔχει δριμεῖαν καὶ πυρωτικήν.* [10] *σκληρός*, or possibly *σκιρός.* [11] Apparently *σκίρρωσις.* But see Macer, de Ostrutio, 'Durum quem Græci sclirosin dixere repellit.' [12] *σκληρία.* Gariopontus (ed. Basle, 1531), c. 59, 'Scleria est hepatis duritia sicut sclirosis.' [13] *σίλφιον*, Diosc. iii. 84. Sim. Jan. '*Silfium*, Dy. radix est omnibus nota quæ a græcis mastix dicitur, &c.' Ib. '*Silfium* in vero Dya. radix ejus est omnibus nota, nascitur in Siria et Armenia et in Media et in Libia, &c.' See ante, Asar lazarum. [14] Ib. *μάσπετον.* [15] *σύμφυτον.* See ante, Anagallicum. [16] Our *comfrey.* Cotgrave, '*Consire*, the hearbe Comfrey.' [17] Probably *συμφωνισκή.* See ante, Caniculata. [18] Bart. p. 40, '*Smirtus* est betonica.' [19] Matth. Silv. c. dcxlvii, '*Smirnix*, i. vernix.' Ib. c. dcxlii, '*Smirnis*, i. gummi iuniperi.' [20] Sim. Jan. '*Beronice* pro uernice aliquando in antiquis libris inuenitur.' See ante, Bernix, Beronica, Classa and Glossa.

Sinipasma[1], interpretatur adherens.

Smirinion[2], herba est similis apio, sed folia habet laciora et subrufa et 9mū pinguia[3] et suauiter olencia, nam herba gustu amara est, uires habet acres et sudorem prouocantes.

Sinsibrium[4], mentastrum idem.

Sinthoma[5], interpretatur condiuisum.

Sintheseos[6], i. tabes uel unctuositas.

Sindesmos[7], i. ligatura nerui.

Singinos, i. mentitus.

Spica[8] duplex est, s. spica nardi[9] et spica celtica. Spica nardi inuenitur circa radices cuiusdam arboris. Spica celtica similis est musco.

Spigurnella, g. et ang. spigurnelle uel freydele. mirabiliter ualet contra squinanciam, habet florem indum per medium stipitis. angl. spinagre.

Squinantum[10], palea camelorum idem.

Squinum[11] nascitur in partibus libie et in arabia et in Babilonia. Uerum libie nugax est. Nam arabicum et babilonicum eligendum est recens et non uetus, fuluum, multiflorum, scicilie[12], purpureum tenue et odoris rosei, uires habet acriter relaxantes propter quod proprie uesicam petit et urinam prouocat.

Squibola[13], i. stercora dura.

Squini[14], sunt duo genera, unum oxiscinum appellatur, quia acutum capud habet. Alterum uero semen habet nigrum et rotundum et grossius predicto et forcius. Est tercium genus squini paulo grossius s̄s̄. quod olosquinos[15] dicitur et habet istud semen simile s̄s̄. Semen uero amborum assum et bibitum cum uino fluxum uentris et matricis stringit, urinam prouocat et capitis dolorem commouet.

Squilla[16] uel **cilla**, i. cepa marina.

Sirra uel **surra**[17] est grossa carnositas uel concauitas tibie.

Sister[18], anetum agreste, meu idem.

Scisci[19], i. semen meu.

---

[1] *σύμπασμα.* Renzi, Coll. Salernit. iii. 314, '*Sinpasma* interpretatur adhærens seu linimentum.' [2] Diosc. iii. 72, *σμύρνιον . . . ὅμοιον σελίνῳ . . . φύλλα δὲ πλατύτερα.* [3] Ib. *ὑπολίπαρα.* [4] *σισύμβριον*, Diosc. iii. 36. See ante, Menta siluatica. [5] *σύμπτωμα*, explained as though it were *σύντομον.* [6] *σύντηξις.* Sim. Jan. '*Sinthesis* et atrofia idem.' [7] *σύνδεσμος.* Alex. Trall. [8] See ante, Nardostochium. [9] See Nardus indica and Fasci gallicum. [10] *σχοίνανθος.* Gerarde, p. 44, 'Camels Hay is called . . . in shops *Squinanthum*, that is *Flos Iunci.*' [11] Diosc. i. 16, *σχοῖνος ἡ μέν τις γίνεται ἐν Λιβύῃ, ἡ δὲ Ἀραβίᾳ, ἑτέρα δὲ ἐν τῇ Ναβαταίᾳ.* [12] Ib. *σχιζομένην δὲ ἐμπόρφυρον καὶ λευκήν.* [13] *σκύβαλον.* See App. Squiballa. [14] Diosc. iv. 52, *σχοῖνος ἐλεία· τοῦτον δισσὸν εἶδος· τὸ μὲν ὀξύσχοινος ἄποξυς ἐπ' ἄκρου, κ. τ. λ.* [15] Ib. *ὁλόσχοινος λεγομένη.* [16] *σκίλλα*, Diosc. ii. 102. [17] Sim. Jan. '*Surra* musculus posterior tibie.' Read *Sura.* [18] Sim. Jan. '*Sistra* meu quam quidam anetum agreste dixerunt.' Gerarde, p. 1052, 'in divers places of Spaine, *Sistra* . . . in French, *Sistre.*' [19] Sim. Jan. '*Scisti* ut quidam volunt est semen meu.'

Siscon[1] uel **scason**, i. diuisum ut in Alexandro de lacte et dissinteria.

Sistrum uel **sisarum**[2] omnibus est notum, comestum eustomachum est, cuius radix elixa et commesta diuretica est et fastidium tollit.

Scibeos[3] herba est cuius semen et folia stiptica sunt uirtute et desiccatiua satis et idcirco eius decoctio dissinteri inicitur.

Scicados[4], ayzon[5], semperuiua[6], temolus[7], herba auricularis, polium marinum[8], barba iouis uel sperma iouis, iouis barba idem. g^e^. iubarbe, an. erwrt[9] uel housleke uel sinegrene.

. . . . . .[10] huius due sunt species, s. citrinum et arabicum, quando simpliciter ponitur pro cytrino intelligitur.

. . . . . .[10] citrinum idem est quod barba iouis sed semperuiua . . . . . idem.

. . . . . .[11] est allumen.

Stiptera[12] omnis in metallis egipciacis inuenitur, et est stiptica, scissa a terra ascendens sicut flos[13].

Struis, i. cardus albus.

Scincus[14] piscis est similis lacerte aquatice qui iuxta montem Pessolanum[15] inuenitur. Hic autem salitus et desiccatus ad uenereos usus operatur.

Stiptiriasis[16], i. passio quedam uesice.

Stilla[17] est uas unde hauritur aqua. g. et an. Buket.

Stigmata[18], i. pungitiua.

Stipher, i. antimonii.

Stibeus[19], formosus et lucidus qui radiosus apparet cum fractus fuerit, et gustu salsus et fragilis, nil habens cerosum[20] aut sordidum; hunc multi perlati obtalmon[21] aut lauro-

---

[1] Sim. Jan. '*Sciston* grece lac coctum cum lapidibus fluvialibus Allex. ca. de dissenteria.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 429, *χρὴ δὲ προαφεψημένῳ διαπύρους κόχλακας ἐμβάλλειν.* Cass. Felix (ed. Rose), c. 48, 'Schiston dicunt Græci lac in quo lapides fluviales incensi mittuntur sive extinguntur.' *γάλα σχιστόν*, Diosc. ii. 77. [2] Diosc. ii. 139, *σίσαρον γνώριμον οὗ ἡ ῥίζα ἐφθὴ εὔστομος, εὐστόμαχος, κ. τ. λ.* [3] Ib. iv. 12, *στοιβή, οἱ δὲ στόβιον . . . ἧς ὁ καρπὸς καὶ τὰ φύλλα στύφει.* [4] *στοιχάς*, Diosc. iii. 28. [5] See ante, Ayzon. [6] *τιθύμαλος.* See ante, Barba iouis. [7] See ante, Semperviva. [8] See ante, Polium. [9] Read *ear-wort.* [10] Supply *Sticados.* [11] Supply *Stipteria.* Sim. Jan. '*Stipterea*, i. alumen. [12] Diosc. v. 122, *στυπτηρίας δὲ σχεδὸν πᾶν εἶδος ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ μετάλλων εὑρίσκεται.* Sprengel in his note indicates the intrusion from the margin into the text of the words *ἔστι γὰρ σχιστὴ οἱονεὶ τῆς χαλκίτιδος.* [13] That is, *flos æris.* See ante, Calcantum. [14] *σκίγκος*, Diosc. ii. 71. [15] Montpellier. [16] See ante, Strangurios. [17] Probably *Situla.* Prompt. Parv. p. 42, '*Bokett*, situla, mergus.' [18] Sim. Jan. '*Stigma*, g. figura nota, macula cicatrix.' Read *στίγμα, punctura.* [19] Diosc. v. 99, *στίμμι δὲ κράτιστόν ἐστι τὸ στιλπνότατον καὶ λαμπύριζον, κ. τ. λ.* [20] Ib. *γεῶδες*, whence we should read with Sim. Jan. *terrosum*, though Sprengel in his note gives *γλοιῶδες* from Marcellus, which might correspond to *cerosum.* [21] Diosc. v. 99, *τοῦτο οἱ μὲν στίβι, οἱ δὲ πλατυόφθαλμον, οἱ δὲ λάρβασον . . . ἐκάλεσαν.*

sum nominant. Uirtus est ei frigida[1], stiptica, paremplastica et staltica.

Stringni[2], iiii sunt species, quarum prima est ortolana uel orualis, odoris iocundi, et hoc comeditur. Nam frutex eius minor ramulos plures habet et folia nigra maiora ozimo et latiora[3]. Semen uiride aut nigrum aut rufum quando mandu[c]ata utilis est, uirtus est ei frigida.

Strignus manicon[4] quam alii perisson[5] dixerunt siue ut iuuenes drion[6] uel ut Latini furialis, eo quod furorem faciat, folia habet eruce[7] similia sed maiora et spinosa, quam alii pederotam dixerunt.

Solatrum mortale[8], i. solatrum nigrum, strignum maior, morella, uua lupina idem. g^e^. morele, an. niththeschod uel houndesberye. Et est aliud solatrum uentaticum uel montanum uel ortolanum.

Sophene, i. uene que sunt sub calculo[9] tam interiores quam exteriores.

Sonca[10], i. salus, **sother**[11], i. saluator.

Socoris, i. decursus lacrime.

Sodapenfiligos[12] est fulgaola que fuit penfiligos . . . . . caderet ad sigillum Sancte Marie herba et sigillum Salom . . .

Scoboinima, i. longum piper.

Sorba[13] pro medicamento magis quam pro cibo est . . . . . medicis placet equidem alba ad . . . . . electa uehementer solucioni uentris obsistunt, uentrem purgant.

Sordicies[14] que in balneis colligitur, que nominatur glio[15], uirtutem calidam gerit, malagticam et diaphoreticam.'

Scordam[16], i. alium agreste[17], magna uis in eo est et ideo ex eo magna est utilitas omnibus quippe perniciosis homini malis uehementer resistit. Serpentes et scorpiones et alias latentes bestias odore solo fugat,

---

[1] Diosc. v. 99, *δύναμιν δὲ ἔχει ἐμπλαστικήν, στυπτικήν, ψυκτικήν, σταλτικήν.* [2] Ib. iv. 71, *στρύχνος κηπαῖος.* [3] Ib. *ὠκίμου μείζονα καὶ πλατύτερα.* [4] Ib. iv. 4, *στρύχνος μανικός, ὃ ἔνιοι πέρσιον, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν.* [5] The name *πέρσιον*, here corrupted into *perisson*, would seem also to be the explanation of the name *patrision*. See ante, Filipendula. [6] Diosc. iv. 4, *θρύον.* [7] Ib. *τὸ μὲν φύλλον παραπλήσιον ἐστὶν εὐζώμῳ.* [8] See ante, Morella. [9] Renzi, Coll. Salernit. iii. 315, 'et sunt in talo.' Bart. p. 40, '*Sophone* vene sunt in talo interiores et exteriores.' [10] *σωτηρία.* Sim. Jan. '*Sotira* quædam opiata inantidotario uli, et aliis est dictum saluator.' [11] *σωτήρ.* [12] Renzi, Coll. Salernit. iii. 315, '*Sodapenfiligos* est fuligo illa quæ fuit penfiligos antequam caderet ad terram.' See post, Spodium. MS. Ashm. 1470, has '*Spodo* ponfilingos . . . . caderet:' followed by the gloss '*Sigillum Ste. Marie*, herba est.' [13] *οὔα*, Diosc. i. 173. [14] Diosc. i. 34, *ὁ δὲ (ῥύπος) ἐπὶ τοῖς βαλανείοις συναιρόμενος δύναται θερμαίνειν μαλάσσειν διαφορεῖν.* [15] *γλοιός.* See ante, Glio. [16] *σκόροδον*, Diosc. ii. 181. [17] See ante, Allium agreste.

ictibus eorum eque medetur siue uulneribus illinitum siue in pocione siue in cibis sumptum. an. wildelek [1], uel crauwelek.

Scorpio [2] animal uenenosum est. Scorpius tritus et inpositus percussure sue suorumque contrarius est. Nam et assus contrarius est. Hinc maritimi [3] coleram deponunt.

Scorion [4] herba est que uirgulas [5] emittit quadrangulatas et oblongas et folia substringentia, gustu subamara, cum odore oleastri et flore rubicundo, uires habet acres et diureticas et aduersus uiperas facientes.

Scolopendria [6], lingua ceruina, herba cerui idem. g^e^. cerlaunge, an. hertestonge.

Scopa regia [7], ypericon, fuga demonum, herba perferata, herba Johannis idem. g^e^. herbe Jon, an. seint Joneswert.

Scropha [8], i. porca, inde **scrophula** apostema quod maxime nascitur sub lingua [9] uel sub asellis et in renibus, et nunquam inuenitur id apostema solum sed multiplex, sicut nec scropha solum habet fetum sed plures.

Scrophe [10] sunt sordes uel illa grossa que abiciuntur ab hiis que colantur.

Scobes ferri [11] uirtutem habet similem scobe eramis . . . uatur et reponitur ut ss. sed hec uentrem purgat.

Scrophularia [12], quasi lactucella habens testiculos. g. an. medwert.

Strobile [13] uel **strobilia**, i. pynee. Inde **dyastrobilion** [14] . . . . . pinarum [15].

. . . . . [16], herba est folia . . . . . habens similia caude . . . . . adhibita . . . percussum scorpionis mitigat et uenenis obstat.

---

[1] That is, *wild-leek* or *crow-leek*. [2] *σκόρπιος*, Diosc. ii. 13. [3] *σκόρπιος θαλάσσιος*, Diosc. ii. 14. [4] *σκόρδιον*, Diosc. iii. 115. [5] Ib. *καυλία δὲ τετράγωνα, ἐφ' ὧν ἄνθος ὑπέρυθρον.* [6] *σκολοπένδριον*, Diosc. iii. 151. So called from the back of the leaves being like the milliped (*σκολόπενδρα*). See ante, Lingua cervina. [7] Scopa regia, see Plin. Hist. Nat. xxi. 6. See ante, Herba Sancti Johannis. [8] Sim. Jan. '*Scrophule* a scropha dicte eo quod ut a scropha multi porcelli ita ab una multe pullulant, similiter etiam Greci chiridas a chira i. porci vocant.' [9] Bart. p. 38, 'nascitur circa collum.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 313, 'nascitur sub gula uel sub assellis et in inguinibus.' [10] Renzi, Coll. Salernit. iii. 313, '*Scophæ* sunt sordes vel alia grossa quæ abjiciuntur ab hiis qui colantur.' Bart. p. 38, '*Scofæ* sunt grossa corpora illa s. quæ abjiciuntur, &c.' [11] Sim. Jan. '*Scobes* ferri uel alterius cuiuscunque metalli idem quod scoria.' [12] Sim. Jan. '*Scrophularia* herba quedam dicitur uel eo quod circa radicem quasdam tuberositates uelut scrophulas habeat uel, &c.' App. '*Scophularia* quasi lactucela habens testiculos.' [13] *στρόβιλοι*, Diosc. i. 88. [14] *διὰ στροβίλων.* [15] Renzi, Coll. Salernit. iii. 316, 'inde diastrobilion quod fit de nucelis penarum (nucleis pinarum).' [16] Diosc. iv. 192, *σκορπιοειδὲς βοτάνιον, φύλλα ἔχον ὄλιγα καὶ σπέρματα οὐραῖς σκορπίου ἐμφερῆ βοηθεῖ δὲ καταπλασσόμενα σκορπιοπλήκτοις ἄκρως.*

Sontis[1] sunt due species, una agrestis est et spinosa, altera apta est ad comedendum, ramos angulosos habens et rufos, uirtus est ei stiptica sed non multum, unde stomachi[2] estuacōm et tumorem compescit cathaplasmis adhibita.

Scoria ferri[3] tantum potest quantum et erugo eris sed paulo minus, cum oximelle data ad collericam passionem habentibus prodest.

Scoria plumbi[4] utilis est que ceruse usum habet spissa et non fragilis et nil habens plumbi et colore subluteum uel subuitreum, tantum potest quantum et plumbum combustum sed plus stipticum est.

Scoria argenti[5], quam multi elpim[6] dicunt, uirtutem habet similem molipdine, miscetur medicaminibus[7] per emplasticam et cicatricem ducentibus, uirtus est stiptica.

Spodium[8] dicunt quidam esse ebur combustum, quidam radicem cuiusdam canne, quod nil est. Sed spondium est fuligo quedam que inuenitur in domibus ubi funduntur metalla, que postquam ceciderit dicitur spondium[9], coherens[10] uero recto nomine dicitur ponfiligos[11]. unde G.[12] 'nunquam spondio sum usus dum haberem ponfiligos satis.' Nos tamen utimur pro eo ebore usto uel quod melius[13] est cinere loto qui inuenitur supra fornaces argentariorum, lauantur[14] autem ut ferrugo.

Sponsa solis[15], eleutropia, solsequium, incuba siluaticum, cicorea idem. gall. et ang. cicoree.

Spondilion[16], siue ut latini dicunt herbam nucariam, folia habet similia platano aut panaci, et uirgas in longitudine cubitorum duorum, similes maratro, in quibus sunt capita habentia semen simile raphano. Nascitur locis umbrosis et paludibus sed albidius et paulo plus pilosum, odorem grauem habens. Flores profert albos et radicem albam similem raphano. Semen eius bibitum deponit per uentrem grossos uel tenues humores.

---

[1] Diosc. ii. 158, *σύγχος· τούτου δύο εἴδη.* [2] Ib. *ὅθεν στομάχῳ καυσουμένῳ καὶ φλεγμοναῖς καταπλασσόμενα ἁρμοζοῦσιν.* [3] *σκωρία τοῦ σιδήρου*, Diosc. v. 94. [4] *σκωρία μολύβδου*, Diosc. v. 97. Ib. *ἡ ψιμυθιοφανής.* Read *uisum.* [5] *σκωρία ἀργύρου*, Diosc. v. 101. [6] Ib. *ἕλκυσμα.* [7] Ib. *ὅθεν ἐμπλάστροις φαιαῖς μίγνυται καὶ ἀπουλωτικαῖς.* [8] MS. Sloane 282, '*Spodium*, os elephantis. þe bon of a elyfant ybrent or yuery brent.' Bart. p. 40, '*Spodium* quidam dicunt esse ebur combustum quod nihil est, sed spodium est fuligo, &c.' *σποδός*. Diosc. v. 85. [9] See ante, Sodapenfiligos. [10] Bart. p. 40, 'coherens vero tecto dicitur ponfiligos.' [11] *πομφόλυξ*, Diosc. v. 85. See ante, Ponfolix. [12] Galen (ed. Kühn), xii. 234, *ἐγὼ δ' οὐδέποτε ἐχρησάμην σποδίῳ διὰ τὸ δαψιλῆ ἔχειν ἀεί τις πομφόλυγα.* [13] Bart. p. 40, 'vel quod melius est loco ejus utimur cinere qui, &c.' [14] Read *lauatur.* [15] See ante, Eleutropia. [16] Sim. Jan. 'siue ut latini herba micaria.' Diosc. iii. 80, *σφονδύλιον φύλλα μὲν ἔχει κατὰ πόσον ἐοικότα πλατάνῳ πρὸς τὰ τοῦ πάνακος, κ. τ. λ.*

Spongio[1] sunt duo genera, scilicet masculus et femina. Masculus dicitur qui strictiores habet poros quam alia, femina uero rotundas cauernas et maiores habet. Est et tertium genus quod tragus dicitur, duros lapides infra se habens et plurimas cauernas, comburuntur sicut calcionium[2]. Noua uero spongia et non pinguis uulneribus et tumoribus imposita medetur. Uetus spongia inutilis est.

Storax[3] **storacos** idem. Storacis sunt tria genera, s. calamita[4] que interpretatur bona gutta et est rubea. Et alia liquida[5] que proprio nomine dicitur sigia[6], sed storax quando simpliciter ponitur pro calamita intelligitur. Item dicunt quidam quod calamite fex est rubea, et rubee fex confita uel liquida, et confite uel liquide fex corinbrum[7]. Confita idem est quod thimiama. Est autem eligenda storax rufa et pinguis et similis resine frustratim subalbida et odore plena et perseuerabilis.

Stomento, i. pura aqua fabarum.

Scolopa[8] uel **scidula** est siringa, i. instrumentum quoddam quo medetur calculus in sua nouitate.

Scotomis[9] siue **scotomia** est tenebrositas oculorum.

Stoma[10] interpretatur os cusis, i. uentris. Inde **stomachus**[11], i. os uentris, et quandoque pro isto toto saccus dicitur.

Stomacicon[12], i. confortans stomacum.

Scorperia[13], **scarus**[14], **sepia**[15], nomina sunt piscium.

Strongilis[16], aristologia rotunda idem.

Simias quidam fructus est et habet uirtutem constringendi omnem fluxum.

---

[1] Diosc. v. 137, *τῶν δὲ σπόγγων τοὺς μὲν ἄῤῥενας ἐκάλεσάν τινες λεπτοτρήτους καὶ πυκνοὺς ὄντας ὧν τοὺς σκληροτέρους τράγους ὠνόμασαν.* [2] Ib. *καῦσιν δὲ ἔχουσι τὴν αὐτὴν τῷ ἀλκυονίῳ.* [3] *στύραξ*, Diosc. i. 79. [4] *καλαμίτης.* See Galen, de Antid. xiv. 79, *στύρακα τὸν ἐν τοῖς καλάμοις φερόμενον ἐκ* Παμφυλίας (Cass. Felix, ed. Rose, p. 255). [5] Sim. Jan. '*Storax liquida*, Johannes Serap. in septimo ca. de confectione dicta kes rete dicit quod est mel storacis calamite.' [6] Ib. '*Sigia*, storax liquida que etiam stactis grece dicitur.' [7] Ib. '*Cozumbrum* dicitur quod est fex storacis liquide, quidam timiama vocant, sed timiama est omne odoriferum fumigium grece.' [8] Matth. Silv. c. dcxxix, '*Scolopa* est lignum quodlibet uel testuca quae in pede uel alibi infigitur.' Renzi, Coll. Salernit. iii. p. 313, '*Scolopa* uel subula est syringa uel lignum quodlibet, vel festuca, quale in pede vel alibi infigitur.' *σκόλοψ*: Oribasius (ed. Daremberg), iv. 472, *δεῖ οὖν σκόλοπι τῷ στένῳ τὴν σάρκα ἐκτέμνειν.* [9] Bart. p. 38, '*Scothomia* dicitur a scothos quod est videre et mias quod est musca, quasi visio muscarum.' *σκότωμα.* [10] *στόμα.* Sim. Jan. '*Stoma*, grece os. *Stomachos* grece os uentris.' [11] Read *stomachus. στόμαχος.* [12] *στομαχικόν.* [13] *σκορπίος*, Arist. Hist. An. ii. 17. 26. Marcellus Empiricus (ed. Aldus, p. 96 b), 'Piscis marini felle qui scorpios dicitur.' [14] *σκάρος*, Arist. Hist. An. ii. 17. 25. [15] *σηπία*, Diosc. ii. 23. [16] *ἔστι δὲ ἡ μὲν στρογγύλη*, Diosc. iii. 5. See ante, Aristologie.

Sura[1], i. grossa carnositas.

Sumen[2] uel **sagina**, omentum idem.

Sumem[3] est illa pars que est ab umbilico usque ad pectinen.

Susane[4] dicuntur partes corporis superiores, **iusane** inferiores.

Sulphuraca[5], maior est aliquantulum melliloto et facit ramusculos plures cuius semen uel uaginis utimur.

Sulphur et **sulphur uiuum** quod alio nomine dicitur canibapirum[6], et est aliud extinctum s. canellatum. Sulphur[7] eligendum est . . . . . et colorem habens limpidum et resplendens et perlucidum et . . . . lapide, quod missum in focum uiridem et pingue colorem facit. Nascitur[8] in moloida et lippata; uirtus est ei termantica et diaforetica et recorporatiua et extenuatoria.

Spuma argenti, quam thalar argyros[9] appellant, nascitur . . . . . molipidie que combusta liquescit et sic refunditur [silia ex arsenico plumbo fit, sed] est [summe] approbabilis[10] ex hiis [attica,] secunda hispania, tertia[11] [sicla]. Est autem ei uirtus rufa ac splendens et aurosa, que melior est et crisitis[12] appellatur, uirtus est ei secundum aliquos frigida et stiptica.

Sturcium uel[13] **strucium** uel **sturicium**, brasica scocon, caulicus agrestis idem, cuius succus dicitur mabathamaticon[14].

Strucio[15] auis est crudelissima, tantum cogitatus de futuro que oua sua exponit nec in fetum calefacit.

Item **strucio**[16] linarii utuntur ad fumigium lane, quod fumigium limpidat lanam. Radices sunt illi longe et rotunde, que si bibite fuerint diuretice sunt et calide.

---

[1] See ante, Sirra. [2] See ante, Omentum. [3] Sim. Jan. '*Sumen* a. umbilicus.' [4] *Susanus* and *iusanus* are adjectives formed respectively from *susum* (*sursum*) and *iusum* (*deorsum*). Cass. Felix (ed. Rose), c. 19, 'iusum meatum habeat.' Augustin, in Ev. Joann. Tract. 10 (Rönsch, Itala, p. 461), 'susum me honoras, iusum calcas.' Cf. the Italian *sù* and *giù*. See Ducange, s. v. Jusum. *Iusanus* is not given by Ducange: and his explanation of *susanus* is unsatisfactory. The examples which he gives of grants of *terra susana* must mean so much *upland*, as opposed to *plough-land* or *pasture*. [5] See ante, Dens Equinus. [6] *θεῖον ἄπυρον*, Diosc. v. 123. See ante, Canibapirum. [7] Diosc. v. 123, *θεῖον δὲ ἄριστον ἡγητέον τὸ ἄπυρον καὶ λαμπύριζον τῇ χρόᾳ, κ. τ. λ.* [8] Ib. *γεννᾶται δὲ πλεῖστον ἐν Μήλῳ καὶ Λιπάρᾳ.* [9] Read *lithargyros*. Diosc. v. 102, *λιθάργυρος ἡ μέν τις ἐκ τῆς μολυβδίτιδος καλουμένης ἄμμου γεννᾶται, χωνευομένης ἄχρι τελείας ἐκπυρώσεως, κ. τ. λ.* [10] Ib. *διαφέρει δὲ ἡ ἀττική, κ. τ. λ.* [11] Ib. *καὶ Σικελίᾳ.* [12] Ib. *χρυσῖτις.* [13] Sim. Jan. '*Cauliculus agrestis* putatur condisi a quibusdam seu structium . . . sed non est.' Ib. '*Structon* . . . nunquam noui hanc sed ipsa est condisi quod Arabes condes uocant.' [14] See ante, Mabatematicon. [15] Renzi, Coll. Salernit. iii. 316, 'Calefacit: sed sine calore fomento amoris et pietatis et spe prolis relinquit et in deponentia carnis omnia facit.' *στρουθός.* [16] Diosc. ii. 192, *στρούθιον γνάριμόν ἐστι ᾧ οἱ ἐριοπλύται χρῶνται πρὸς κάθαρσιν τῶν ἐρίων, οὗ ἡ ῥίζα, κ.τ.λ.*

Epatis[1] tussientibus et orthomoticis medentur.

Tamariscus[2] arbor est medicamen speciale contra opilacionem splenis, et inde fiunt uasa[3] eandem uirtutem habentia.

Tanacetum agreste[4], puluis eius desiccat uulnera et ualet contra dissinteriam. ang. gosegres.

Tanacetum[5], athanasia idem.

Tanacetum domesticum uel **ortolanum** magis uiride est. gall. tanesie[6], an. banifan[7].

Talaferos, ignoramus quid sit ut in Alexandro.

Talon[8] interpretatur ramus. Inde **dyathalon** de ramis et **talia** ut in Passinario[9] uel **dyathalon**, i. de ramis, et **talea** ut in Palladio[10].

Talipeos[11] semen est acre uirtutis et intrinsecus uulnera i. apostemata in pocione datum rumpit et extrahit, per clistere iniectum sciaticos curat, sanguineum educendo humorem.

Thalapsium[12], siue ut alii sinapiagrion, uel ut latini scandantium uel scandalicum, i. pes gallinaceus. Nascitur in tumulis et in uiis super tegulas, folia habens minuta et angusta, duobus digitis longa, et in summo diuisa et pinguia, uirgas in medio proferens duorum palmorum, cum paucis ramulis, in quibus fert semen latum simile cardamo, obrotundum et ueluti conquassatum, unde et nomen sumpsit, Greci enim thalasse[13] frangere dicunt siue quassare. Florem habet subalbidum; uirtus est semini eius termantica atque acra. Bibitum menstruis imperat.

Thalasinum melle[14] acceptum purgacionem facit. Qualiter conficitur quere in Dyascorides.

Thalphi[15], linozotis, mercurialis idem.

---

[1] Read *epaticis*. Diosc. ii. 192, *βοηθεῖ δὲ ἡπατικοῖς, βηξίν, ὀρθοπνοίαις.* [2] *μυρίκη*, Diosc. i. 116. [3] Diosc. i. 116, *κατασκευάζουσι δὲ ἔνιοι καὶ κύλικας ἐκ τοῦ πρέμνου αἷς ἐπὶ τῶν σπληνικῶν χρῶνται ἀντὶ ποτηρίων.* [4] Bait. p. 41, '*Tanacetum album*, i. gosegresse;' that is, Silver-weed or Wild-tansy (Potentilla anserina): though *goose-grass* is generally used to mean hayriff or cleavers. Gerarde, p. 993, 'in English, wilde Tansie, and Siluer-weed.' [5] See ante, Atanasia. Gerarde, p. 651, '*Athanasia* as though it were immortall: because the floures do not speedily wither.' [6] Cotgrave, '*Tanesie*, the hearbe Tansie: Looke *Tanaisie*.' [7] *Banifan* (which appears as *bemp*, p. 16) may be a form of the German *Rain-fahn*: though the form *bemerfan* (ib.) would suggest some variation, possibly *gemœr-fan*. [8] Sim. Jan. '*Tallion* grece est ramus arboris.' *θαλλός*. [9] That is, the Passionarius Gariponti. See ante, Strangurios. [10] Palladius, Febr. xxiv. 4, 'Vellendi sunt talli adhuc semisicci cum semine.' [11] *θλάσπι*, Diosc. ii. 185. [12] Diosc. ii. 185, *θλάσπι, οἱ δὲ θλασπίδιον, . . . οἱ δὲ σίνηπι ἄγριον . . .* 'Ρωμαῖοι *σκανδουλάκιουμ . . . οἱ δὲ πέδεμ γαλλινάκεουμ . . . ἐν ὁδοῖς καὶ ἐπὶ τοιχῶν, κ. τ. λ.* [13] *θλάω, θλάσαι.* [14] *θαλασσόμελι*, Diosc. v. 20. [15] See ante, Mercurialis.

Tallus[1], tallosa grandix cicatrix, carnositas idem.

Talmon[2], i. oculus. Inde **obtalmia**[3] et **butalmon**[4] et similia.

Tapsus barbatus[5] **maior** masculus, flosmus, molena[6], herba luminaria idem. g℮. molayne, an. catesteyl, uel feldwrt. Foliis utimur et uirida combinari possunt. Pistatus cum pane grosso tritici, postea elixatus in uino rubeo et emplastratus circa manus ab intrante, domo eius inimicus exiet. Cum sulphure et aliis dissolutiuis ualet contra scrofulas.

Tapsia[7], herba trutannorum idem. Tapsia dicta est eo quod primo in tapso insula inuenta est. Frutex est similis ferule, folia similia maratro habens et hastas tenues. Flos est illi mellinus uel niger, semen latum simile ferule sed minus, radix alba et maior, corium habens grossum. Inflat[8] . . . . terentis eam.

Tapsia nos inflat sed nos alcanna colorat.

Tartarum[9], i. fex uini, tam albi quam rubei, doleo[10] coherens, et alio nomine dicitur petra uini.

Traulus[11], i. balbutiens, qui non potest adplenum formare uocem, uel qui corrumpunt hanc literam R. quod fit propter grossitudinem lingue, cum nequit linguam duplicare et eius summitate fortiter uibret ad palatum.

Tragimata[12] sunt fructus dulces habentes dures nucleos[13] ut uue uel nuces, uel duras testas ut amigdalus.

Tragagantum[14] est radix lata et lignosa, uirgas habens breues et fortes et super terram declinantes, in quibus uirgis folia sunt plurima et minuta que circa se spinas minutas et subcelatas habent, que spine sunt albe et fortes. Radix[15] eius que in sole coagulatur, draga-

---

[1] Sim. Jan. '*Tilos*, liber de doc. greca, callum, callositas, dura caro.' Matth. Silv. c. dclxxvii, '*Tillos* est callosa et grandis cicatrix, dura caro, callositas, callum, ut in Alexandro de oculis.' Perhaps *τύλος*. [2] Matth. Silv. c. dclxi, '*Talmon*, id est oculus, inde butalmos et obtalmia, talmos idem.' *ὀφθαλμός*. [3] *ὀφθαλμία*. [4] *βούφθαλμον*. [5] That is, Verbascum Thapsus. See ante, Barbastus, Flosmus, and Herba luminaria. [6] *Molena* represents the name *Mullein*. Cotgrave, '*Moulaine*, Mullein, Woll-blad, Long-wort, Hares-beard, Hig-taper, Torches.' [7] Diosc. iv. 154, *θαψία ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ δοκεῖν πρῶτον εὑρῆσθαι ἐν Θάψῳ τῇ νήσῳ, κ. τ. λ.* See ante, Herba trutannorum. [8] Read *inflat faciem*. Bart. p. 41, '*Tapsia* enim inflat vultum terentis.' Diosc. iv. 154, *ἐποιδεῖ γὰρ ἰσχυρῶς τὸ πρόσωπον*. [9] So Bart. p. 41. Sim. Jan. '*Tartar*, arabice tartarum, quod e vino in lateribus vegetis generatur.' [10] Read *dolio*. [11] *τραυλός*. Sim. Jan. '*Traulus* dicitur qui deficit in proferendo r. elementum.' [12] *τραγήματα*. Sim. Jan. '*Tragemata*, liber de doc. greca, escaria apud Alex. sunt ea quæ comeduntur in secundis mensis ut fructus maxime habentes testas velut nuces et avelane et similes.' [13] Read *duros nucleos*. [14] Diosc. iii. 22, *τραγάκανθα ῥίζα ἐστὶ πλατεῖα, κ. τ. λ.* [15] Ib. *ἔστι δὲ ἡ τραγάκανθα δάκρυον τῆς ῥίζης*.

gantum appellatur. Uirtus[1] est similis gummi et peremplastica.

Tragos[2] uel **targos** interpretatur hyrcus. Inde **tragodia**[3].

Tragus[4] aut **scorpion** aut **traganon** nascitur locis maritimis. Frutex est super terram, longitudinem palme unius habens et digiti unius et amplius, haste sunt illi sine foliis, in quibus in summitate habet uelut acina minuta et rufa sicut triticum, acuta multum, in gustu stiptica; semen eius cum uino bibitum fluxum matricis et uentris abstinet.

Trasiguli[5], i. argilla.

Tragoriganus[6] frutex similis serpillo agresti foliis et uirgis, et glutinosa uehementer, atque uirtute porior[7]. Est alterum genus minora habens folia et semen quod marubium ab aliquibus dicitur, folia sunt similia sansuco; uirtus est ei calida et diuretica; uentrem mollit.

Taurocolla[8], fel taurinus idem.

Taurocolla[9], quam multi oxicolla dicunt, melior est radaica que maxime ex rasura corii fit. Eligenda est lucida et limpida, nigra inutilis est. Cum aceto soluta zernas[10] limpidas lepras[11] emendat.

Tamnatica[12], i. sanguis de uulnere.

Taxus arbor est[13] similis palme et foliis et altitudine. Nascitur in Italia et hispania et Campania. In Italia uero semine eius galline impinguantur, unde si hoc gustauerit uentris solucionem patitur.

Item **taxus**[14] animal est. gall. baussan[15], an. Brok[16].

Terebentina est quedam gumma terebinthi arboris de qua sophisticatur balsamus uel balsamum.

Terebinthi[17] folia et semen et corium

---

[1] Diosc. iii. 22, *δύναμιν δὲ ἔχει ὁμοίαν κόμμει παρεμπλαστικήν.* [2] *τράγος.* [3] *τραγῳδία.* [4] Diosc. iv. 51, *τράγος, οἱ δὲ σκορπίον, οἱ δὲ τράγανος, κ. τ. λ.* [5] Read *Terra figuli.* [6] Diosc. iii. 32, *τραγορίγανος θαμνίσκος ἐστίν, κ. τ. λ.* [7] Read *potior.* [8] *ταύρου χολή*, Diosc. i. 96. [9] Diosc. iii. 91, *κόλλα, ἣν ἔνιοι ξυλόκολλαν καλοῦσι ἢ ταυρόκολλαν, καλλίστη ἐστὶν ἡ ῥοδιανή, κ. τ. λ.* [10] See post, Zerna. [11] Diosc. iii. 91, *λειχῆνας καὶ λέπρας τὰς ἐπιπολαίους ἀφιστάνειν.* [12] Matth. Silv. c. delxxix, '*Traumaticum medicamen* est sanans uulnera.' *τραυματικά.* [13] Diosc. iv. 80, *δένδρον ἐστὶ παραπλήσιον ἐλάτῃ τοῖς φύλλοις καὶ μεγέθει, κ. τ. λ.* [14] *Taxus*, a badger: compare the Italian *tasso* and the German *Dachs.* Cotgrave, '*Taisson* a Gray, Brocke, Badger, Bauson.' [15] Prompt. Parv. p. 27, 'Bawstone; or bawsone, or a gray (baunsey or bauston, best), *Taxus, melota:*' with the note 'see Boucher's Glossary.' ('A glossary of archaic and provincial words: Parts I and II,' (all published,) by Jonathan Boucher, Lond. 1832, 1833, 4to. Bailey, 'Bawsin, a Badger.' The word seems to mean *dappled, piebald* (pie-balled), or *spotted with white:* cf. It. *balzano*, French *balzan* and *balzane* (Cotgrave); *baucent, baussant,* &c. (Godefroy, Dict. de l'Anc. Langue Française). See Du Cange, *Balzanus* and *Baucens.* See also Diez, *balza.* [16] Our *Brock.* [17] Diosc. i. 91, *τέρμινθος . . . . τὰ φύλλα καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ φλοιὸς στυπτικὰ ὄντα ἁρμόζει πρὸς ἃ καὶ ἡ σχῖνος.*

stiptica sunt et colliguntur sicut squinum. Semen eius cacostomachum est et calidum et diureticum. Eius resina eligenda est alba et limpida.

Telamanee[1] uirtutem habet consolidandi, alio nomine dicitur apium barbatum[2].

Tetrahith[3] uel **tetrahicus**, i. herba iudaica, et est frenum[4] pcussis.

Tetras[5], i. quatuor. Inde **tetraceus**[6], i. febris quartana, et **tetrafarmacon**[7], i. multa similia.

Tetrapton[8], i. sanabile.

Tegistis[9], i. fragmenta fronorum.

Tenigia[10], i. pannus oculorum.

Theos[11], i. deus. Inde **Theodoricon**[12], i. donum . . . . . uel **Theodolus**[13], i. deo datus, et **Theophilus**[14] et **trachea**[15] arteria.

Theosos[16], i. rotundum. Inde **trocissi**[17] eo quod rotundam habent formam.

Thesapium[18], i. cenapium album.

Terme[19] locus est calidus. Inde **termantica**[20], i. calida.

Terra sigillata[21], calx est odorifera.

Terra de Alexandria et de Egypto spleneticos iuuat.

Terra[22] omnis desiccatiuam habet uirtutem et frigidam et peremplasticam quando pura adhibitur.

Testiculus muris folia habet ualde parua. ang. museballok.

Tessara[23] interpretatur quatuor. Inde **tiriaca diatasseron**[24] quod fit de iiii speciebus tantum.

Testudinis terranee abscide capud et pedes et reliqua coque in caldaria quousque possint ossa a carne separari, et sit ossibus et interraneis abiectis, carnem conde cum pipere, cinomomo, spica, butiro aut oleo, aut pinguedine ursino, et da ad manducandum nescienti infirmo, et post cooperi illum ut sudet, et da aquam ubi cocta

---

[1] Platearius, circ. Inst. '*Tela aranee* . . . . virtutem habet constringendi et consolidandi.' [2] Possibly a corruption of *Tapsus barbassus*, which is the next chapter which follows in Platearius. [3] See ante, Herba judaica. [4] Renzi, Coll. Salernit. iii. 317, 'frenum tapsiæ.' [5] Sim. Jan. '*Tetra*, g. i. quattuor sicut tesara, inde tetrateus i. quartana febris.' *τέτταρα, τέσσαρα.* [6] *τεταρταῖος.* [7] *τετραφάρμακον.* [8] Apparently *θεραπευτόν.* [9] Renzi, Coll. Salernit. iii. 317, '*Tegistis*, id est fragmenta frondium.' [10] Ib. '*Tenigram* (var. *tenigina*) id est pannus oculorum.' Matth. Silv. c. dclxviii, '*Terigia, terugia, oculi pterigia*, i. ungula oculi.' *πτερύγιον.* [11] *θεός.* [12] Read 'Theodoricon, i. donum diuinum.' *θεοδώρητον* and *θεόδοτον* are names of remedies in Alex. Trallianus. [13] *θεόδοτος.* [14] *θεόφιλος.* [15] Bart. p. 42, '*Trachea arteria* est via hanelitus.' Matth. Silv. c. dclxxviii, '*Trachea arteria*, Oriba. i. principalis arteria quam rustici gargalionem dicunt.' [16] *τροχός.* Bart. p. 42, '*Trocus* enim interpretatur rotundus.' [17] *τροχίσκος.* [18] *θλάσπι.* See ante, Thalapsium. [19] *θέρμαι.* [20] *θερμαντικά.* [21] See ante, Lempnias. [22] Diosc. v. 169, *γῆ πᾶσα . . . δύναμιν ἔχει ψύχουσαν καὶ παρεμπλάσσουσαν.* [23] *τέσσαρα.* See ante, Tetras. Bart. p. 42, '*Tessarum* interpretatur quattuor, &c.' [24] *θηριακὴ διὰ τεσσάρων.* See ante, Quadrimeron.

est caro, et fomenta eum, et sanabitur.

Item, sanguis testudimis lepram curat inunctus.

Testudo nemoris ualet in omni specie etice, modo superius dicto preparatus. Testudo, g^e^. tortouse.

Titimallis[1] vii sunt species, tribus utimur tantum, s. anabulla[2], esula[3] et cathaputia[4], vz. anabulle cortice, radicis esule, semine cathaputie. Et dicitur titimallus a **tyan**[5] quod est sol et **mallon**[6] quod interpretatur coma, quia omnis species titimalli uertit comas suas ad solem. Titimallus, uerucaria[7], anabulla idem. ge. ueroyne, an. wertewert.

Timiama[8], i. cozimbrum uel fex ladani, confita idem. gallice fraunc ensens[9].

Tisana[10] uel **tipsana**, i. succus ordei. Inde **massa tipsanaria**.

Tirus[11] est serpens. Inde **tyriaca**[12] et **trocissi**.

Tinea[13] est nomen equiuocum ad uermem et scabiem que fit in capite, uel **tinata** est equiuocum ad uenenum et ad scabiem capitis.

Tipus[14] est figura uel forma, unde illa quatuor febrium sinthomata, s. frigus, tremor, horripilacio et rigor, dicuntur tipi, quasi sul.. figura, quia sub specie frigoris celant caliditatem. Inde . . . . . dicuntur **febrice tipice**[15], s. interpollate i. figu . . . .[16] et multa similia, unum enim promittunt et aliud soluunt.

Timelia[17] aut **camelea** frutex est uirgas habens formosas omnibus notas. Nascitur in locis asperis cum uirgis plurimis, omnibus in longitudine cubiti unius. Semen acceptum coleram et flegma deponit.

Timopsalmo[18] antiqui utebantur pro lassitudine stomachi, miscentes aque calide[19] calathos III^or^, i. mensuram continens unum tractum cum timopsalmo.

---

[1] Diosc. iv. 162, *τιθυμάλων εἴδη ζ'*. Possibly this passage may afford a clue as to the source of some of these glosses. The passage is quoted in Bart. p. 42, and also in Vincent of Beauvais, ix. (x.) 151, as being 'ex sinonomis.' [2] See ante, Anabulla. [3] See ante, Esula. [4] See ante, Catapucia. [5] Read *Τιτάν*, used for the Sun-god. Jahn (Neue Jahrbücher für Philologie), vol. 13, p. 382, 1847, '*Titan*, sol.' [6] *μαλλός*. [7] See ante, Anabulla minor. [8] *θυμίαμα*. Sim. Jan. '*Timiama* grece est omnis confectio odorifera ad fumigandum facta quod medici moderni cozumbro appropriaverunt quod est fex storacis liquidæ.' [9] Bart. p. 42, '*Thus album*, i. olibanum, franke ensens.' [10] *πτισάνη*. [11] *θήρ*. [12] *θηριακή* (sc. *ἀντίδοτος*). [13] Bart. p. 42, '*Tinea* nomen est equivocum ad vermem et ad scabiem capitis.' [14] *τύπος*. [15] *τυπικοί* (*πυρετοί*). Bart. p. 42, '*Tipice febre*, i. interpolatæ.' [16] Read *figuratæ*. [17] Diosc. iv. 170, *θυμέλεια*, *οἱ δὲ χαμέλαιαν*. [18] Sim. Jan. '*Timopsalmo*, g. confectio katartika quæ cum thimo fit, apud Dy.' *θυμοξάλμη*, Diosc. v. 24. [19] Ib. *κατὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας κυάθους πρὸς ὕδωρ θερμὸν κεραννύντες*.

Timus[1] frutex est habens folia angusta pusilla et oblonga, in summo capitella in specie formicarum in se implicita, est enim humilis et ramosa. Flos est illi purpureus. Nascitur locis saxosis et asperis, uires habet acres et calefactorias, paululum stringentes.

Tybappari[2] uel **tybapirum**, i. sulphur uiuum.

Tyolen uel **tyolon** interpretatur rubicundus, inde **sputum tyolon**[3].

Tyno[4] interpretatur liquor. Inde **ptisis**[5] et somniticus[6] et somnites et ascinteticus et similia.

Tygon[7], i. senum gutturis.

Tymo[8], i. tendo. Inde **thenasmon**[9], i. passio in testomi[10] inferioris in quo fit uehemens uoluntas egerendi et nihil agere.

Tyriasis[11], i. depilacio uel decapillacio capitis et est species lepre.

Tysis dicitur, quando species oculi qui mosis dicitur exit.

Tyrium, i. rubeis. **Tylino**[12], i. oleum de fenigreco.

Tisterile[13], i. chimolea, quedam terra. an. cley[14].

Tymbra[15] uel **timbria**, serpillum idem. g^e^. timbre, an. brotherwrt.

Tyntus[16] est nomen enomoptoton.

Trifolii[17] sunt iiii^or^ genera, primum habet florem subalbidum, secundum florem subrubeum, cuius flos uocatur mellilotum, tertium habet florem croceum et uocatur dens equinus et crescit in pratis. an. honisoucles[18].

Trifolium siluestre, alleluia[19], panis cuculi idem. an. wodesoour.

Trifolium quando simpliciter ponitur, an. dicitur cleure[20].

Trifolium acutum[21], an. wildetare uel tintare.

Trisogus[22], camedreos, polion, cerfulla minor uel quercula minor uel germandria minor idem.

Trigonus[23], i. trigonia, trigonum, turtur idem. Piscis est, an. turbut[24].

Tribulus, cardus fullonum idem.

---

[1] Diosc. iii. 38, *θύμος . . . θαμνίσκιον φρυγανοειδές, φυλλαρίοις πολλοῖς, κ. τ. λ.* [2] *θεῖον ἄπυρον*, Diosc. v. 123. See ante, Canibapirum. [3] *πτύελον.* [4] Matth. Silv. c. dclxxvii, '*Tino* id est liquor.' [5] *τῆξις.* [6] *συντηκτικός, συντηκτός, ἀσυντηκτικός.* [7] Sim. Jan. '*Trigon*, g. turtur.' See App. '*Trigon*, i. sonum gutturis.' [8] *τείνω.* [9] *τεινεσμός.* [10] Read *in parte stomachi.* [11] *πιτυρίασις.* See ante, Putriasis. [12] *τήλινον*, Diosc. i. 57. [13] See ante, Chimolea. [14] Our *clay.* [15] *θύμβρα*, Diosc. iii. 39. See ante, Calamiten. [16] Read '*Tinnitus* est nomen onomatopœon.' [17] Sim. Jan. 'Trifolium, Dy. de ipso tria facit ca. unum sub hoc nomine, alia duo in l. littera sub hoc nomine lothos.' [18] Gerarde, p. 1187, 'Medow Trefoile is called in Latin *Trifolium pratense:* . . . in English, Common Trefoile . . . of some, Suckles, Honysuckles, and Cocks-heads.' [19] See ante, Alleluia. [20] E. P. N. p. 14, '*Calta vel trifillon*, clæfre.' Clover. Gerarde, p. 1188, 'in English it is called Clauer Gentle.' [21] See ante, Dens equinus; and post, Viciola. [22] See ante, Camedreos. [23] *τρυγών.* See ante, Tygon. [24] Our *turbot.*

Tricotrino -nas[1], i. cribello -las.

Triferon[2] interpretatur iuuenile, siue delicatum. Inde **trifera**[3] **sara** . . [ca et collirium triferon] ut in Alexandro; medicina est, [ualet contra] calefactionem epatis.

Tribuli[4] sunt duo genera, s. siccus et humidus. Siccus uero folia habet similia angrane[5], sed tenuiora. Haste sunt illi longe et tenere et porrecte in quibus spine nascuntur. Nascitur locis fluuialibus et desertis. Humidus uero qui dicitur, in fluminibus nascitur, cuius coma super aquam extenditur, cuius folia supernatant et spinas colant[6]. Semini ambobus uirtus est frigida et stiptica et desiccatiua. gall. et an. tesle[7].

Triticum[8] est utile complexioni humane recens et rufum; crudum masticatum et impositum cum saliua hominis ieiuni, curat morsum rabidi canis.

Toriaca[9], i. tiriaca, uel rusticorum allium.

Thophus[10] lapis est lenis et spongiosus uel qui fit de terra et coquitur in fornace.

Tonotiron[11], i. coroboratiuum. Inde **athonia**[12], i. debilitas.

Tomos[13], i. diuisio. Inde **anathoma**[14], i. recta diuisio et **atthomus**[15] et similia. **Atthomus** dicitur ab a quod est sine et thomos diuisio quia propter sui paruitatem diuidi non potest. g^e^. . . . . an. motes in þe sunne biem[16].

Termentilla[17] est herba similis pentafilon. Sed tormentilla[18] habet pilos, alio non florem habet croceum ad modum crucis. Cura est cum lacte destemperata, diuretica sedat. gall. et an. tormentille[19].

Tormenti cortex et folia et fructus aliquid in se habent stipticum, et calefacit nimis et desiccat, et humectat mediocriter et plus fructus eius quia dyafereticus est et spleneticos iuuat.

---

[1] Bart. p. 42, '*Triconiso -nisas*, i. cribello, cribellas.' MS. Ashm. 1470, '*Tricocino, tricocinas*, i. cribello, cribellas.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 318, '*Tricocino -nas*, id est cribello -las.' Du Cange, '*Tricocinare*, scribrare seu cribrare.' Gariopontus (Basle, 1531), v. 41, 'milii farinam tricocinabis.' See Reinesius, Variæ Lectiones, 1540, p. 531. The gloss must have arisen from *κοσκινίζω*, cribello:—then possibly *cosciniso* may have become confused with some gloss explaining *θρίξ*, such as *tricos, trici:* finally producing the barbarism *triconiso*. [2] *τρυφερόν*. [3] Renzi, Coll. Salernit. iii. 318, 'inde trifera saracenica et collirium triferonis ut in Alexandro.' [4] Diosc. iv. 15, *τριβόλου δισσὸν μὲν εἶδος, κ. τ. λ.* [5] *ἀνδράχνῃ*. [6] Read *celant*. [7] Our *teasle*. [8] Diosc. ii. 107, *πυροὶ πρὸς ὑγείας χρῆσιν ἄριστοι οἱ πρόσφατοι, κ. τ. λ.* [9] *θηριακή*. See ante, Allium domesticum. [10] Matth. Silv. c. dclxxviii, '*Tofus* lapis est levis, &c.' Tufa. [11] *τονωτικόν*. [12] *ἀτονία*. [13] *τόμος*. [14] *ἀνατομή*. [15] *ἄτομος*. [16] Cotgrave, 'a moate in the sunne, *atome, tiles*.' [17] Gerarde, p. 992, 'It is called of the later Herbarists *Tormentilla*, ... most take it to be *Chrysogonon* whereof *Dioscorides* hath made a briefe description.' [18] Bart. p. 42, 'Tormentilla pilos, pentafilon non habet ullos.' [19] Gerarde, p. 992, 'in English, Setfoile and Tormentill.'

Torculor[1], pressorium, pressium idem. g. pressour[2].

Toxilla, mamilla idem. g. mamele[3], an. tete[4].

Trocissi[5], i. rotunda confectio. **Trocissi diani** sunt de uiolis et aliis [speciebus]. Trocisscus et[iam pondus] unius dragme. Dragma habet pondus trium scrupulorum, scrupulus habet pondus xx granorum, [fr. terna quater qū] scrupuli pro pondere pone, In dragmam scrupulus surgit ter multiplicatus[6].

Trombus[7], i. globus. Inde **trombosus**, i. globosus sanguis.

Tropus[8] uel **tropos** nodus, sed **topus** uel **topos**[9] locus. Inde **topica** remedia, i. localia remedia, et liber **topicorum** et similia.

Trogabo[10], i. agaricus.

Troxima[11], endiua idem. g. et angl. endyue.

Turinge[12], mellissa idem.

Tuberniculi[13], i. minuta apostemata.

Turiones[14] **uitis** sunt summitates uitis que et capreoli dicuntur. gall. turiouns.

Turdus auis est. g. mauuys[15], an. throstle[16].

Turbith[17] radix est, herbe similis est trifolio et est perforata.

Tunica colubri in uino cocta dolori dentium medetur, adiutorium est oculorum maxime tunica uipere.

Tunmius[18] **salsus** si commestus plurimum fuerit morsibus uipere resistit.

Thus[19] lacrimum est arboris que libanus grece dicitur, quod autem de arabia fertur candidum est, quod autem de India subrufum, sed utrumque masculum dicitur. Est autem tertium minutum ualde et rufum, de quo mannis[20] fieri dicitur. Est optimum thus quod masculum dicitur, subrufum et ob-

---

[1] Renzi, Coll. Salernit. '*Torcular*, pressorium, perlium (*read* prelum) idem.' [2] Cotgrave, '*Pressoir*, a presse or pressor (wherewith the iuyce of things is out-squeezed.') [3] Ib. '*Mammelle*, a dug, breast, pap; udder.' '*Mammelon*, the niple, or teat of a dug.' [4] Teat. [5] τροχίσκος. [6] Renzi, Coll. Salernit. i. 482,

'Grana quater quinque scrupuli pro pondere sume,
In drachmam scrupulus surgit ter multiplicatus.'

[7] θρόμβος. Bart. p. 42, '*Trumbus*, i. globus.' θρομβοειδής. [8] Read τρόπος, *modus*. [9] τόπος. [10] See ante, Agaricus. [11] τρώξιμα. See ante, Scariola. [12] See ante, Curringula and Mellissa. [13] *Tubercula*. [14] Cass. Felix (ed. Rose, c. 48), 'Summitates rubi quas vulgo turiones vocant.' [15] Cotgrave, '*Mauvis*, a mauis; a Throstle, or thrush.' [16] Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), i. 596, '*Merula*, an^co^. a throstel.' [17] Gerarde, p. 1031, 'The French Physitians haue accepted the root of *Thapsia* for a kinde of Turbith, calling it *Turpetum Cineritium*.' Ib. p. 415, '*Turbith alexandrinum officinarum*, *Turpetum*, or Turbith of the shops.' 'It is called of the Arabians, Persians, and Turks, *Turbith* . . . . I thinke assuredly that the root of Scammonie of Antioch is the true and undoubted Turbith.' [18] θύννος. [19] Diosc. i. 81, λίβανος γεννᾶται μὲν ἐν Ἀραβίᾳ . . . πρωτεύει δὲ ὁ ἄρρην . . . ὁ δὲ ἰνδικὸς ὑπόκιρρος. [20] Ib. i. 83, μάννα δὲ λιβάνου δόκιμός ἐστιν ἡ λευκὴ καὶ καθαρά, ἔγχονδρος.

rotundum et pingue uel subalbidum, accenditur odorem suauem copiose emittens, uires habet calefacientes multum et desiccantes, mediocriter cum modice stiptica qualitate.

Valeriana[1], amantilla, martura uel marturella, benedicta, feu idem. g. et angl. ualeriane.

Vapa[2] est uinum uile uel debile per euaporacionem debilitatum.

Varix[3], hoc nomen competit duabus uenis in duobus locis positis, s. illeus uene que apparet in fronte media et illi apparet in poplite et inde dicitur uaricosus.

Vapirum[4], unde carta fit Alexandrina, utilis est, cineres autem eius uulnera oris et totius corporis limpidant.

Valdemonia[5] uel **baldemonia** similis est silphio, [silphion] ita aloe crescit, radicibus utimur. g. et an. baldemoyne.

Varicula quedam herba est.

Van grossum habet stipitem, folia multa et oblonga.

Vetonica[6] uel **betonica** idem. g. et an. Betoyne.

Vetonicon folia habet similia edere sex uel amplius, sed paulo maiora, sponsa super terram, et desuper alba angulosa et uiridia, cum uirgis duarum palmarum. Flos est illi uiridis et in uere maxime nascitur. Hasta eius uiridis est ut uix uideri possit. Nascitur locis aquosis. Folia eius, melle addito, ignem sacrum extingunt et tumoribus omnibus medentur.

Veche[7] quam equi comedunt. g^{e}. uesces[8].

Viciola, angl. tintara[9].

Vitera, ualeriana, amantilla idem.

Vellatrum[10], elleborus albus idem. an. clofthounk[11].

Venti maior[12], anagalla, uel anagallum, simphitum, consolida maior idem. g. et an. counfirie.

---

[1] See ante, Amantilla. [2] Sim. Jan. '*Vappa* vinum vile quod perdidit vigorem, cujus vis evaporavit.' Bart. p. 42, '*Vappa* est vinum vile debilitatum per evaporationem.' [3] Bart. p. 42, '*Varix* est vena grossa quæ apparet in popliti, inde varicosus.' [4] Diosc. i. 115, *πάπυρος . . . ἀφ' ἧς ὁ χάρτης κατασκευάζεται.* [5] See ante, Baldemonia. [6] See ante, Betonica. [7] App. '*Veche*, i. vitreola quam equi comedunt.' [8] Bart. p. 43, '*Vesces*, i. fecches vel mouspese, orobus idem.' See ante, Erbus and Orobus. [9] See ante, Dens equinus and Trifolium acutum. [10] Sim. Jan. '*Veratrum* est elleborus.' [11] E. P. N. p. 1, '*Scelerata*, þis cluf-þung.' Ib. p. 26, '*Batrachium*, cluf-þung;' but that should probably be *cluf-wyrt:* see ib. pp. 1, 28. Gerarde, Supplement, '*Clouetongue*, Ellebor. niger.' Hence *cloffing:* see Halliwell's Dict. '*Cloffing*, the plant hellebore.' *Thung* seems to mean *poison:* cf. E. P. N. p. 20, '*Coxa*, þung;' p. 30, '*Toxa*, þung;' p. 15, '*Aconita*, þung;' p. 27, '*Aconitum*, þung.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 451, '*Mandragina*, þung.' [12] See ante, Consolida maior, and App. Venti maior.

Venti media[1], bugla idem. g^{o}. et an. bugle.

Venti minor[2], consolida minor idem. an. Bonwrt, a. dayesegh.

Venter apis[3], millefolium, centifolium, supercilium ueneris idem. an. nosebledles.

Ierobotonon[4], bona herba ueneris idem. g. uerueyne, an. fleghewrt. Eius succus cum lacte temperatus interficit mures.

Vermicularis maior[5], tetroseliō idem. g. tatesoriz[6], ang. andrede uel musedode[7].

Vermicularis minor[8] similis est ei, crassula minor idem. Est eiusdem uirtutis cuius umbilicus ueneris.

Verrucaria[9], anabulla, titimallus idem. g. ueroyne, an. wertewrt.

Vertebrum[10], i. os rotundum anche, dictum a uertendo, et uertitur in osse concauo.

Vertebellum[11] est instrumentum carpentariorum, s. terebellum, et simili instrumento utuntur in quibusdam operibus suis sirurgici.

Vitriola[12], uaccinium, uiola idem. g. uiolette, an. heselwr[t].

Viticella[13], brionia, t[c]ana idem; radice utimur. an wildenep.

Vicetoxicus[14] folia habet integra parum oblonga, et est [herba] et ualet contra toxicum, dicitur autem toxicum quodlibet forte uenenum.

Vitriolum[15], attramentum, calcantum

---

[1] See ante, Bugla, and App. Venti media. [2] See ante, Consolida minor, and App. Venti minor. [3] See ante, Millefolium maius and Miriofillos. The gloss *uenter apis* belongs to *melissophyllon* rather than to *millefolium*, and may have arisen out of some confusion of *apiastrum*. See Diosc. iii. 108, Ῥωμαῖοι ἀπιάστρουμ. See App. Milisophali. [4] Sim. Jan. '*Verminatia* que grece gierobotanum dicitur.' See ante, Gerabotonum and Bana herba ueneris. Renzi, Coll. Salernit. iii. 320, '*Verbena*, verebona, herba veneris, ierabotonon vel pistereon idem.' From which it would appear that *herba veneris* is the correct name, but that *bona herba veneris* has arisen from a corruption of *verbena*. [5] See ante, Crassula minor, for which *tetroseliō* may possibly be a corruption. See also App. Vermicularis maior. [6] Read *tête-de-souris*. [7] *Musedode* will consequently be *mouse-head*. [8] Bart. p. 42, '*Vermicularis*, i. crassula minor, ejusdem virtutis est cum umbilico veneris.' [9] Bart. p. 43, '*Verucaria*, i. solsequium.' See ante, Anabulla minor. [10] Bart. p. 43, '*Vertebrum* est os rotundum hanchæ, et dicitur a vertendo quia vertitur in osse concavo.' [11] See ante, Dianicalabon. Bart. p. 43, '*Vertebellum* instrumentum est carpentariorum i. terebellum et simili instrumento in quibusdam operibus utuntur cyrurgici.' [12] Gerarde, p. 852, 'The Violet is called in Greeke *ἴον* . . . (which some think to be derived from Io), and thereupon it is thought that the Latines also called it *Viola*, as though they should say *Vitula*, by blotting out the letter *t*. *Servius* reporteth, that for the same cause the Latines also name it *Vaccinium*, alledging the place of Virgil in his Bucolicks; *Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur*.' [13] See ante, Brionia. [14] Sim. Jan. '*Vincetoxicum* quod antifarmacum dicitur, planta quæ multa juxta elleborum nigrum invenitur quare putatur sibi contraria.' Bart. p. 43, '*Vicetoxicon* herba est quæ ualet contra toxicum, dicitur autem toxicum omne forte venenum.' See ante, Anthora. [15] See ante, Attramentum.

idem . . . . . .
. . . . . quedam uena terre, g^e^. minere.

[**Vitis**] **communis** folia et capreoli in cathaplasmis imposita [dolorem] mitigat capitis.

. . . . . .[1], g^e^. uer . . de grece, arzelzarus idem. . . . . .
. . . . . sunt genera, unum habet acima[2] . . . . ceperint ynantinum . . . . . genus acinias minutas habet et parum maturas et nigras, uirtus est ei stiptica et similis foliis et capriolis, uitis communis uel usualis, uitis alba.

Vini[3] multa sunt genera, et de omnibus generibus quere in Dyascorides.

Vinacia trita cum sale et imposita tumores et duricias mamillarum soluunt.

Utirum[4] ualet ad scabiem.

Viola[5] tres species habet et omnium folia aquose et subfrigide substancie sunt; purpurea per se et cum alphita impositus ut cathaplasma inflacionem mitigant. Est . . . . . ex hiis alia alba, alia purpurea, tertia aurosa, sed omnes acute et uiscide relaxant, et urinam prouocant; aliquando uero semen illarum expellit partum feminarum et lubricos occidit.

Vitrearia[6], paritaria idem. g. et an. paritarie.

Violaria habet florem aurosum. an. walfair[7].

Viola[8] est est flos uiolarie.

Virga pastoris[9], lupi pecten idem, assimulatur cardoni fullonum. angl. wildetesel[10].

Viscidum[11], i. anio . . . . . .

Viscago[12], philipp[endula] idem; folia habet similia carui, ualet contra lapidem.

[**Visci**[13]] multa sunt . . . . . enim uiscus piri arboris, pomi et querci et aliarum arborum multarum specierum, sed quando uiscus simpliciter ponitur pro uisco quer-

---

[1] Supply *uiride eris*. See ante, Argelzarus. [2] See ante, Acimum. [3] See Diosc. v. 7 sqq. [4] Sim. Jan. '*Vutiron* grece butirum.' [5] Ib. '*Viola* Dya. tres species habet, &c.' [6] Ib. '*Vitrago* ab Oribasio . . . vocatur paritaria quæ vitriola dicitur, herba vitri ab Avi.' See ante, Paritaria. [7] Our *wall-flower*. Gerarde, p. 457, 'The wall-floure is called . . . in Latine *Viola lutea* . . . in English, wall-Gillofloure, wall-floure, &c.' [8] Bart. p. 43, '*Viola* est herba quæ dicitur violaria.' [9] Ib. '*Virga pastoris*, i. carduus agrestis, herba est quæ multum assimulatur carduo fullonum, an. wilde tasel.' App. '*Virga pastoris*, i. lupi pect[en].' [10] E. P. N. p. 47, '*Virga pastoris*, wilde tesel.' [11] Renzi, Coll. Salernit. iii. 320, '*Viscidum*, i. amarum.' Sim. Jan. '*Viscidum* grece mordicativum, pungens linguam, acuti saporis.' [12] The real name should be *vesicago* or *vesicaria*. See ante, Filipendula. [13] Bart. p. 43, '*Viscus*, hujus multa sunt genera. Est enim viscus piri arboris, &c.' This definition is given also by Vincent of Beauvais, ix. (x.) 154. For the bearing of such passages, see ante, Titimallis.

cino intelligitur. g^e. wy de chene[1], a. mistel[2].

Est et alius uiscus quo aves capiuntur qui de omni uisco per decoctionem potest fieri. g. et an. glyu[3].

Volubilis[4], corrigiola idem, arbores paruas et herbas ligat. gall. . . . . ole, angl. berebinde.

. . . **lupi**[5], stringnum, solatrum, ... balum, morella [idem]. g. morelle, [an. nith]theschode.

. . . . . uiridis . . . . matura . . . . . .

matura collecta et sole siccata . . . . . .

. . . . . doleis seruatur eust . . . . . [6]albugo . . . . . g^e. glaiol[7], an. l . . . . . le . . . . . .

Uranon[8], i. celest eunde dicitur urania . . . . . .

Usifuc[9] fit teste . . . . [s]ulph . . . . potest elici sulphur uiuum et multum ass . . . . . sit . . . . . urita, i. ueretrum[10] . . . . . .

Uzifur[11] uel **uzifar**, [c]inabrium, nomen est . . . . . .

Uulgago[12], asarabaccara, baccara, gariafila, ... idem.

Uulgago[13] est crassities quedam que scatet a terra . . . . . dicitur uulgo stella que cecidit.

Uulua[14] nomen est fructus et morbi.

Umbilicus ueneris[15] colitidone . . . . imcella, cimbalaria idem. an. penewert.

Ungula caballina aquatica[16] alba medicinalis est et habet florem ad modum lilii crescentis in aquis

---

[1] MS. Sloane 282, '*Viscus quercinus*, wilde keyn, or mystelon of oke.' Where *wilde keyn* must be for *wy de chene* (gui de chêne). [2] Gerarde, p. 1351, 'in English, Missel and Misseltoe.' E. P. N. p. 16, '*Viscarago*, mistiltan;' ib. p. 7, '*Ocimus*, þis mistel;' ib. p. 31, '*Ocimum*, mistel.' [3] Glue. [4] Bart. p. 43, '*Volubilis*, corrigiola idem.' [5] Ib. '*Uva lupina*, solatrum idem, morella idem.' Sim. Jan. '*Uva vulpis* apud arabes vocatur solatrum sed in libris antiquis de greco vocatur uva lupina ut Allex. ca. de cephalea.' See App. Uua lupina. See ante, Morella. [6] Celsus, v. 28, 'Vitiligo . . . ejus tres species sunt . . . ἄλφος . . . μέλας . . . λεύκη.' [7] See ante, Gladiolus. [8] Bart. p. 43, '*Uranicum collyrium*, i. celeste collyrium.' κολλούριον τὸ οὐράνιον, Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 35. [9] Matth. Silv. c. dcc, '*Uzifar* teste Avicenna fit de sulfure vivo per combustionem, exinde potest eligi sulfur vivum, et multum similatur sinopide, nisi quia est durius.' [10] Ib. '*Uritra*, id est, veretrum.' οὐρήθρα. [11] Sim. Jan. '*Uzufar sive uzufur* quodcunque dicas corruptum est nam ara. zegifur dicitur et est cinabrium.' Bart. p. 43, '*Uzifur*, i. vermilon.' See App. Unfar. [12] See ante, Asarabaccara. [13] Read *uligo*. Bart. p. 43, '*Uligo*, i. grassities quædam quæ scatet a terra quæ vulgariter dicitur stella quæ cecidit.' See Prompt. Parv. lxv. note b, and p. 474, note: where it is identified with *Tremella Nostoc*. [14] Sim. Jan. '*Ulva*, alga palustris.' [15] See ante, Cimbalaria. [16] See ante, Nenuphar.

cuius flos uocatur nenuphar, et ualet in febribus acutis. an. eddokk[1].

Ungula caballina . . . . . .[2] **uestris uel siluestris** idem, radice utimur. g^{e}. ungle de chi . al[3], an. colecreye[4] uel feldhoue[5].

Unctuosa[6] folia . . . . . habet parum oblonga et parua, fere ut bugla. g^{e}. u. . . relle[7], an. selhele uel smerwrt.

Urticia[8] . . . . . similis est urtice maure sed minor. a. Dedenetole.

Urtica greca[9] menstrua prouocat et lapidem frangit. an. crekische-netche[10].

Xantos[11], i. rubeum. Inde **ypoxantos zimaton**, i. cortex celsi.

Xelanum, i. assenablum.

Xilocimianum[12] usui simile cinnamomo sed grossius et longius et quodammodo linosum et brumosum, sed uires et odores fert inferius, fere tamen ad eadem sumitur et eadem prestat.

Xilobalsamum[13], i. lignum balsami. Xilobalsamum utile est recens et tenerum et coloratum et . . . . . oculis plenum spirans opob . . . odorem cum frangitur, semen . . . . . frangatur talem emittit . . . . . gam habet longam et rufam. . . . . .

. . . . . stans . . . . . ydrocolliriis . . . . . es oculorum purgat. . . . . igdores matricis mitigat. . . . . didat.

. . . . . .[14] fagasmon[15] . . . . .

---

[1] That is *water-dock*. E. P. N. p. 16, '*Nimphea*, ea-docca.' Bart. p. 28, '*Lilium aquaticum*, an. edocke: flos ejus nenufar.' [2] Bart. p. 43, '*Ungula caballina* est duplex videlicet terrestris quæ confert ptisicis et ethicis, et aquatica cujus flos dicitur nenufar.' [3] Cotgrave, '*Ongle cabaline*, . . . the hearbe Horse-hoofe, Colts-foot, Fole-foot, Bull-foot.' [4] E. P. N. p. 16, '*Caballopodia, vel ungula caballi*, colt-græig.' [5] See ante, Pes pulli. [6] Bart. p. 43, '*Unctuosa*, selfhele.' [7] Cotgrave, '*Oingtereule*, Selfe-heale, Hooke-heale, Sicklewort, Brunell, Prunell, Carpenters hearbe.' *Self-hele* is used in Bart. to gloss Armoniaca (p. 11), Betonica major (p. 13), Oxyndrele (p. 33), and Unctuosa (p. 43). In Prof. Earle's lists we have E. P. N. p. 14, '*Crispa, Victoriola*, smering-wyrt;' and again, ib. p. 32, '*Viola*, simering-wyrt.' The names *victoriola* and *viola*, in this sense, are very puzzling. Perhaps they may have arisen from a corruption of *unctoriola* or *uncturella*, from which Cotgrave's *oignterenle* has been formed. And this may also explain the form *oxyndrele*. [8] Sim. Jan. '*Urtica maura* apud aliquos herba ficaria alii vero scrophularia.' Gerarde, p. 704, 'dead Nettle.' [9] MS. Sloane 282, 'Urtica greca, rouge urteie, reed netel.' Gerarde, p. 707, 'it is called in English, Romane Nettle, Greeke Nettle, male nettle.' [10] Here read *grekische-netle*. [11] *ξανθός*. [12] *ξυλῶδες κιννάμωμον*, Diosc. i. 13. [13] Bart. p. 44, '*Xilobalsamum*, i. lignum balsami.' Diosc. i. 18, *τὸ δὲ ξύλον, ὃ καλεῖται ξυλοβάλσαμον, δόκιμόν ἐστι τὸ πρόσφατον καὶ λεπτόκαρφον καὶ πυῤῥόν. εὐῶδες, βραχὺ πνέον ὀποβαλσάμου, κ. τ. λ.* [14] Supply *ξεφίον*, Diosc. iv. 20. [15] Ib. *φάσγανον*.

. . . . . latini g . . . . . .
. . . . . ridi . . . . . .
. . . . . .
purpureus. Radices[1] sunt illi due paruule et rotunde, i. super alteram posita ut bulbi minoris, altera uero inferior subtus tenuis est et super grossior. Nascitur locis cultis; medicaminibus mixta et superposita menstruis imperat, cum uino bibita uentrem mollit uel stimulat.

Exilo cataracta[2], i. fructus quasi lignum cornutum uel scriptum, qui etiam dicitur uaginella uel siliqua.

Exilon[3] uel **exilos**, id est lignum. Inde **xilocassia**[4], id est lignum aloes.

Xilum[5] uel **exilo**, i. acetum.

Xinocerata[6], id est cornua.

Xilomirta[7], i. lignum mirre.

Xilia[8], i. cassia.

Xia[9], i. senicion.

Xierda[10], i. cornix.

Xirio[11], i. pultes ad plagam.

Xiria[12], i. unguentaria.

Xilenum[13], i. apium.

Xisimbrium[14], i. balsamita. an. horsmynte.

Xiros[15], i. porcus.

Xiridia[16], i. gladiolus.

Xistilla[17], i. scilla.

Xpma[18] habet folia rotunda aliquantulum spissa, unum stipitem habet et paruuli rami exeuntes.

Yamis[19], i. medicus. Inde **arciates**[20], i. princeps medicorum.

Yatrophalus, i. medens capiti.

Yalon[21], i. uitrum. Inde **yalodes**[22], i. uitrei humores.

Yatrolabro[23], i. uertibula, i. forceps medicinalis, **yatron** enim medicinale interpretatur, **labros** forceps.

Yancior, i. aquosus sanguis.

---

[1] Diosc. iv. 20, *ῥίζας β'. τὴν μὲν μίαν ἐπὶ τῆς ἑτέρας καθημένην ὥσπερ βολβία μικρά, κ. τ. λ.* [2] *ξυλοκεράτια.* App. '*Xyllotaria*, i. lignum cornutum, uel siliqua.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 320, '*Xilocaracta*, id est lignum scriptum, &c.' [3] *ξύλον.* Bart. p. 43, '*Xilo* interpretatur lignum, unde xilo aloes i. ligni aloes.' Sim. Jan. '*Xilo* aloes grece lignum aloes.' [4] *ξυλοκασία.* Bart. p. 44, '*Xilocassia*, i. cassia lignea.' [5] Possibly *ὀξέλαιον.* [6] Renzi, Coll. Salernit. iii. 320, '*Xilocarota*, id est cornua similia ligno.' See ante, Exilo cataracta. [7] App. '*Xylomyrrha*, id est lignum myrrhæ.' [8] App. '*Xilia*, i. cassia.' [9] App. '*Xia*, i. senationes.' *σίον*, Diosc. ii. 153. [10] Matth. Silv. c. dcc, '*Xercula*, i. cornix avis.' [11] *ξήριον*, a powder for putting on wounds. Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 49. [12] App. '*Xixia*, i. unguenta.' [13] App. '*Xilinon*, i. apium.' Read *σέλινον.* [14] App. '*Xisymbrium*, i. balsamita.' Read *σισύμβριον.* [15] *χοῖρος.* [16] Probably *ξυρίς*, Diosc. iv. 22. [17] A corruption of *σκίλλα.* [18] Bart. p. 44, '*Xpofora sive herba xpofori* folia habet rotunda aliquantulum ut pisa.' Gerarde, p. 979, 'of Herbe Christopher.' See ante, Herba Christofori. [19] *ἰατρός.* [20] *ἀρχίατρος.* [21] *ὕαλος.* [22] *ὑαλοειδής.* Sim. Jan. '*Yalodes humores*, Al. ca. de medicinis compositis.' [23] See ante, Dianicalabon. Alex. Iatrosophista, lib. i. assionum, 'et *iatrolabon* i. vertibella, facile trahitur.'

Ydarades[1], i. aqua speciem habens.

Ydrogorus[2], aquosus garus, non bonus.

Yera[3] interpretatur sacrum. Inde **yerapa**[4], i. sacr . . . . a . . . . . arum interpretatur, et **yeranoxeon**[5] ut . . . . . **yatapteren**[6], i. sa . . . . . et **yeralo**[7] . . . . . sermonem ualens, i. iuuans linguam paraliticam, et **yararoha**[8], i. sacer principatus, et multa similia.

Yena[9] genus est serpentis ut in Alexandro.

Yectidon[10], i. carnea tunica oculi.

Yenlicontes uel **lyrontes**[11], i. senescentes.

Ydea[12], i. forma, **ceron**, i. rubeum. Inde **ydeototeron**, i. rubeum, et colirium **ydroceron**[13] ut in Alexandro de oculis.

Ylex[14] frutex est quasi genesta uel sauina sed mollior, albos facit flores.

Yleon[15], i. diptongus, et significat reuolucionem intestinorum.

Ymera[16], interpretatur dies. Inde **febris effimera**[17] que non durat nisi per unum diem.

Ymenon[18], i. seipsum comedens. Inde **hec pisciomenus**[19] uel **yeomenus**, et est appropriatum hoc uocabulum ad significandum cancrum qui loca quibus insidet comedit, i. estiomenus.

Yperycon[20], i. herba Sancti Johannis, scopa regia, fuga demonum, transcalamus, herba perforata idem. an. seint Joneswrt.

Ypericon femina similis est ypericon alii sed habet stipitem quadratum et album et latiora folia.

Yperison[21], i. possibile.

Yppericum[22] herba est colore subrufa, folia similia rute habens et florem tenuem flori uiole similem et semen nigrum, in for . . . . . ortuli cum

---

[1] ὑδατώδης. [2] Sim. Jan. '*Ydrogarus.* Allex. ca. de cura calide cinodoseos est aquosus garus.' ὑδρόγαρον. [3] ἱερά, in the sense of a nostrum or remedy. Renzi, Coll. Salernit. iii. 321, 'Yera interpretatur sacrum: inde yerapigra, id est sacrum amarum, pigra enim interpretatur amarum: et yeranoxon ut in Alexandro de epilepsia: et yerapteron, id est sacer senex: et yeralogodion, id est sacrum ad sermonem valens: et yerarchia, id est sacer principatus, et multa similia.' See Bart. p. 44. [4] ἱερὰ πικρά, from being based on the aloe (πικρά). [5] ἱερὰ νόσος, the *morbus sacer*, or epilepsy. [6] Possibly ἱερὸν πρεσβύτερον. [7] Perhaps *Memphitum yerologodion*, cf. Renzi, Coll. Salernit. v. 40. [8] ἱεραρχία. [9] ὕαινα: Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 47, χολὴν ὑαίνης. [10] Renzi, Coll. Salernit. iii. 321, '*Yenidon*, id est tunica cornea oculi.' [11] Possibly ἠριγέροντος, senescentis. [12] ἰδέα. [13] See ante, Ydrogorus. [14] See ante, Ilex. [15] Perhaps ἴλιγγος. [16] ἡμέρα. [17] πυρετὸς ἐφήμερος. [18] ἐσθιόμενος. [19] ἕρπης ἐσθιόμενος. Bart. p. 44, '*Yomenum* interpretatur seipsum comedens, inde erpes yomenus, i. serpens seipsum comedens, erpes enim i. serpens, et est appropriatum hoc vocabulum ad designandum cancrum quia loca quibus insidet corrodit. Idem est estiomenus.' [20] ὑπέρικον, Diosc. iii. 161. See ante, Herba Sancti Johannis. [21] Possibly ὕπαρχον. [22] Sim. Jan. '*Ypericon*, Dya. herba est colore subruffa, &c.' Diosc. iii. 161, φύλλα ἔχει πηγάνῳ ὅμοια, κ. τ. λ.

odore resinali, uires habet acriter stringentes et mintuales.

Yreos[1], i. herba similis gladiolo, habens radicem odoriferam et florem inter album et citrinum, magis tamen album.

Yris[2] purpureum florem gerit, yreos album.

Yre[3] **ulycera**, i. salix. Inde **dyayceos**[4] uel **dyayteos**.

Yrimon[5], i. capitis purgatiuum.

Yrima[6], i. genus fermenti uel panis fermentatus.

Ydicelidos[7], i. habens testiculos inflatos.

Ydriomus, proprium nomen trocissi.

. . . . . **dia** genus gumme est.

. . . . . .[8] sanitas interpretatur. Opiata est.

. . . . . .[9], storax liquida.

. . . . . .[10] . . . . ntum, urtica idem.

. . . . . .[11] . . lata est . . . . . maior, habet florem rubeum, gall. pimpre, ualet ad incisionem prius sanguis exeat, pympre, angl. marie goldwert, secundum quosdam, an. sikelwert uel chikemete.

Ypia minor[12], morsus galline idem, florem habet album. g^e^. moroune, ang. chykemete, uersus

Ypia galline morsus minor, ypia mors est.

Yris ylirica[13] folia habet silphio[14] similia uel gladiolo sed maiora et uastiora et pinguiora, florem habet purpureum[15] ad modum azurii, radicem habet odoriferum ut supra.

Yrixis[16], i. uene incisio.

Yriana[17], i. lambrusca.

Yssicia[18] uel **yssicium** uulgari gallico sulfia.

Yomeum[19], interpretatur seipsum corrodens.

Ycorarea[20], i. flos agni casti.

Ydrocopion[21], i. aquam deducens, purgans flemna.

---

[1] *ἴρις*, Diosc. i. 1. [2] See ante, Acorus. [3] *ἰτέα*, Diosc. i. 135. [4] *διὰ ἰτεῶν*. Cass. Felix (ed. Rose), c. 75, 'dia iteon emplastrum appones.' [5] *ἔῤῥινον*. [6] Apparently *εὔζυμα*. [7] *ὑδροκηλικός*. Sim. Jan. '*Hydrocelici* vel ut grecus ydrokilis dicuntur qui aquam habent circa testiculos in oseum.' [8] Supply *Ygeia*, i. e. *ὑγεία*. See ante, Igia. [9] Supply *Ygia*. Bart. p. 39, '*Sigie*, i. storacis liquidæ.' [10] Supply *Yerda*, acantum. See ante, Ozminim. [11] Supply *Ypia maior*. Bart. p. 25, '*Ippia major*, i. pimpernella cum flore rubeo. [12] Bart. p. 25, '*Ippia minor*, i. chikenmete.' Gerarde, p. 615, 'Chickweed or Chickenweed is called in Greeke *ἀλσίνη* . . . of some of the Antients it is called *Hippia*.' Ib. p. 617, 'The first and third is called *Morsus Gallinæ*, Hen's bit . . . in French, *Morsgelin* and *Morgeline*.' Cotgrave, '*Mourron*, the hearbe called *Pimpernell*, some also tearme Chickweed so because of the resemblance that is betweene some kinds of Chickweed and Pimpernell.' [13] Diosc. i. 1, *ἴρις, οἱ δὲ ἴρις ἰλλυρική*. [14] Read *xiphio*. *ξιφίῳ*. [15] *κυανίζοντα*. [16] See ante, Rixis. [17] See ante, Inantis and Inanantium. [18] Sim. Jan. '*Ysicia*, Allex. ca. de dieta dissintericorum, &c.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 403, *τὸν ἐξ αὐτῆς ἰσικὸν προσφέρεσθαι δεῖ*. The Greek *ἴσικος* and *ἰσίκιον* seem to be late reproductions of the Lat. *isicium*, said to be derived from *inseco* (Macrob. Sat. vii. 8). [19] See ante, Ymenum. [20] See post, Zuccorarium. [21] *ὑδραγωγόν*.

Ydrozephalos[1], i. habentem aquam in capite.

Ydromis, i. suauis.

Ydor[2], i. aqua.

Ydro, i. uiridis.

Ydropiper[3], quod latini piperastrum dicunt, nascitur locis humidis, cuius uirga est nodosa, in quibus nodis nascuntur folia mentastro similia sed maiora et molliora et albidiora, gustu acerima sicut piper. Semen eius cum foliis cathaplasmis adhibita duricias et tumoras cr̄porales spargit, liuores limpidat.

Ypocondrium[4] uel hec **ypocondria** est teneritas que est sub costis.

Ypopias[5], i. globus sanguinis ex percussione.

Yporea, i. supposicio.

Yposeta, id est cauda equina.

Ypopia, i. humor.

Ypopeya, i. liuor palpebrarum ut in Oribasio et dicitur ab **ypos** quod est sub et **ydros** quod est cola.

Ypoquistidos[6], i. fungus qui nascitur ad pedem rose canine.

Ypogrossos[7], frutex est mirte agresti similis, folia habens minuta, et comam spissam uel spinosam, cuius folia [sunt] in summitate sicut lingua cum ramunct] . . . . . folia, hanc[8] perhibent multi collo ligat . . . . dolore . . . . . .

Yposelina[9], i. fabaria.

Yposelinum[10] quod alii apium agreste uocant, siue ut latini olixatrum, melius ortino et albidius. Radix est illi grossa et mollis, folia habens obrotunda et uiridia. Nascitur locis umbrosis et humidis. Cruda et cocta comeditur sicut apium; uirtus est illius seminis talis cum uino bibitum[11]. Menstruis imperat, fragoribus acceptum medetur, et perunctum stranguriis utilis est.

Yponsis, i. effusio humorum extra pupillam densatorum.

Yppomaratrum[12], siue ut alii maratrum agrion, uel ut latini feniculum rusticum, radicem habet moderatam et semen ut caricios[13], urinam mouens, atque lapidem in uesica frangens.

Ysopus[14], g^e^. et an. ysope. uersus

Ysopus est herba tumidis pulmonibus apta,
Ad pulmonis opus prestat medicamen ysopus.

---

[1] *ὑδροκέφαλον.* Sim. Jan. '*Ydrokephalos*, grece dicunt habentes aquam in capite.' [2] *ὕδωρ.* [3] Diosc. ii. 190, *ὑδροπέπερι φύεται μὲν μάλιστα παρὰ στασίμοις ὕδασιν, κ. τ. λ.* [4] *ὑποχόνδριον.* [5] *ὑπώπιον.* [6] See ante, Ipoquistidos. [7] Diosc. iv. 130, *ὑπόγλωσσον θαμνίσκος ἐστὶ μυρσίνῃ ἀγρίᾳ, κ. τ. λ.* [8] Diosc. iv. 130, *δοκεῖ δὲ ἡ κόμη περίαμμα εἶναι χρήσιμον κεφαλαλγοῦσι.* [9] MS. Sloane, 282, '*Yposilia*, fabaria, lemyk, fauerolle.' See ante, Iposmia. [10] Diosc. iii. 71, *ἱπποσέλινον . . . οἱ δὲ ἀγριοσέλινον, κ. τ. λ.* [11] Ib. *θερμαίνει δὲ τοὺς ῥιγοῦντας πινόμενος.* [12] Ib. iii. 75, *ἱππομάραθρον . . . οἱ δὲ μάραθρον ἄγριον . . . Ῥωμαῖοι φαινίκουλυμ ἐρρατικουμ . . .* [13] *φέρει δὲ σπέρμα κάχρυϊ ὅμοιον.* [14] *ὕσσωπος.*

Ysopus cerotis[1] uel **ysopum cerotum** est succus lane succide per decoctionem extractus. Qualiter efficitur quere in Dyascorides.

Ysocheus[2], i. deo equalis.

Yu[3], i. uiola sed **yui** et **yan**[4], est uiride es.

Zaitaron[5] uel acaron, i. psillium.

Zeo, zes[6], i. ferueo, ferues. Inde **zema**[7] siue **zoma** uel **zima**, id est feruescens, et **appozima**[8], i. feruens decoccio, unde illud Alexandri[9] in capitulo epatis, 'et apozima magis quam zima dabis,' i. magis deferuens quam feruens.

Zodoar[10] radix est cuiusdam herbe, ualet contra dolorem stomachi et intestinorum. g^e^. et an. zedewale[11].

Zedar calide uirtutis est et uiscide, unde et lumbricos occidit, ructum facit et stomacho aptum est.

Zerna[12], derta[13], serpigo, est intensa inpetigo sed serpigo est inueterata inpetigo.

Zirunga et hermodactilis idem.

Zipule[14], i. crispelle uel crispule idem.

Zima, i. apostema factum de flemnate.

Zizannia[15] lollium idem. g^e^. Nele, an. kokel.

Zimum uel **zemis**[16], i. fermentum, extenuatorium est et mediocriter calefacit.

Zilzizeleon[17], i. . . . . zinziber. Radix est cuiusdam herbe. gall. et an. gingiure[18].

Zinziber[19] arbor est nascens in Arabia. Sunt autem eius radices minute et

---

[1] Bart. p. 44, '*Ysopum cerotum* est succus lanæ succidæ per decoctionem extractus:' ib. p. 25. Diosc. ii. 84, *οἴσυπος δὲ λέγεται τὸ ἐκ τῶν οἰσυπηρῶν ἐρίων λίπος, κ. τ. λ.* [2] *ἰσόθεος.* [3] *ἴον*, Diosc. iv. 120. [4] *ἰός.* [5] Renzi, Coll. Salernit. iii. 322, '*Zacaron*, vel *aichiton*, id est psillium.' Bart. p. 44, '*Zarchaton*, i. psillium.' App. '*Zuccharum*, i. psyllium.' [6] *ζέω.* Bart. p. 44, '*Zeo, zes*, i. ferveo, ferves, inde apozima i. fervens decoctio.' [7] *ζέμα.* [8] *ἀπόζεμα.* [9] See Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 381, 383, *ἀπὸ ζέματος.* [10] Gerarde, p. 34, 'Zedoarie is also a root growing naturally in the woods of Malaver about Calecut and Cananor in the Indies. . . . These roots have a strong medicine-like smell and somewhat an ungrateful taste.' ib. 'Some call the long parts of these roots *Zedoaria*, and the round . . . *Zerumbeth*, and make them different, when as indeed they are but parts of the same root.' Macer, 'Adprime sumptum zedoar obstare venenis, &c.' [11] Bart. p. 44, '*Zodoarium* radix est, i. cetewale.' [12] Sim. Jan. '*Zerna*, Cassio fe. impetigines Greci lichenas vocant, latini vero zernas, &c.' Cassius Felix (ed. Rose), c. 11, 'Latini vulgo zernas appellant.' Compare the Spanish *sarna.* [13] See ante, Derta. [14] MS. Sloane 282, '*Zipule*, crispule, oynnones.' Sim. Jan. '*Zipule*, frictelle crispelle, panis frixus in oleo.' [15] *ζιζάνιον.* MS. Sloane 282, '*Zizannia*, gith, cokkle.' Bart. p. 44, '*Zizannia*, lollium idem, i. cokel.' See ante, Lollium. [16] *ζύμη.* App. '*Zomus*, i. fermentum.' [17] MS. Sloane 282, '*Zinzilion*, pentafilon, an^ce^. fyueleuedgras:' where *zinzilion* must be a corruption of *quinquefolium.* [18] Gerarde, p. 62, '*Ginger* is called in Latine *Zinziber* . . . in French, *Gigembre.*' [19] Diosc. ii. 189, *ζιγγίβερις ἴδιον ἐστὶ φυτὸν γεννώμενον ἐν τῇ Τρωγλοδυτικῇ Ἀραβίᾳ, κ. τ. λ.*

exalbide et leues et ueluti crinite, saporem [habentes gustum] suauem et similem piperi. Virtus autem est ei termantica et malagtica, caligines oculorum detergit, quamuis uires habet . . . . . proprie tamen digestioni facit et corroborat et uentrem relaxat.

Zinzibe uel **zinzifa** modicum corpori cibum prestat, licet illi saporis nonnulla grā uel genera lenocinentur. Habet enim plura incomoda tandem uel acre cōquuntur, sitim accendunt uel commouent, stomachum purgant, difficillimum reddunt uentris officium.

Zirbus[1] est omentum ut in Oribasio, uel pinguedo que inferius adheret uentri.

Zirmon[2] nascitur in Monte Amanon, uirgas similes habet appio et ramulos plures et folia similia ei lat . . . . . super terram sponsa, fortia et pinguia et oculata, cum uiscitudine. Color est mellinus. Sunt ei uirgas super capitella aneto similia, et semen obrotundum simile cauculo, nigrum et gustu uiscidum, uelud mirre habens odorem. Radix eius uiscida et odorifera, succum plurimum habens, et fauces mordens; uirtus est ei radici et semini et herbe calida. Cuius folia in sale condiuntur et uentrem stringunt. Radix eius uenenis occurrit.

Zodia uel **zodion**[3] interpretatur animal. Inde **circulus zodiacus**[4] et **zodiaca uirtus**.

Zodoarium[5] radix est.

Zuccorarium[6] uel **succoraria** uel **succozaria**, i. agnus castus uel flos eius uel semen eius uel salix marina.

Zucara[7], **zacara**, **zucarum** uel **zacarum** fit de canna mellis per decoctionem.

Expliciunt Synonima Herbarum[8].

---

[1] Bart. p. 44, '*Zirbus*, omentum idem.' MS. Sloane 282, '*Zirbus*, grece, fatnesse.' [2] Diosc. iii. 72, *σμύρνιον . . . γεννώμενον πλεῖστον ἐν τῷ λεγομένῳ Ἀμανῷ ὄρει, κ.τ.λ.* [3] *ζῴδιον.* [4] *κύκλος ζῳδιακός.* [5] Bart. p. 44, '*Zodoarium*, radix est, i. cetewale.' See ante, Zodoar. [6] Ib. '*Zuccoraria*, i. flos agni casti.' [7] Ib. '*Zuccaria*, *zuccare* vel *zuccarum* de canna mellis fit per decoctionem.' Platearius, circ. Inst. 'Zuccara sic fit, canne ille in quibus crescit radicitus cum sunt mature earum summitates abficiuntur ad mensuram i. vel ii. palmarum, et statim infiguntur terre in specie graminis: reliquum incisum per frustula terunt in mola; et liquorem cum fustibus recipiunt in vasculis. et totum missum in caldarium cogunt: et videtur totum transire in spumam et haurientes ponunt in vasculis rotundis: et sic ponunt in angulis domorum: statimque cooperiunt palea: et superaspergunt aquam frigidam: et inde fortius ebullit, et quanto plus excoquitur et depuratur: sed tanto magis minuitur substantia: et magis dealbatur. Illud vero cui modicum aque aspergitur remanet citrinum: et illud valde calidius: unde neque in acutis debet dari, et dicitur zuccara mellita. In eodem curcello circa fundum quandoque tale est: superius vero album et laudabile.' [8] Renzi, Coll. Salernit. iii. 322, 'Explicit Alphita. Deo gratias.'

APPENDIX.

SYNONYMA[1].

Incipiunt Synonyma.

Artemisia, id est matricaria.
Acacia, i. succus prunellorum immaturorum agrestium[2].
Acaneum orminum[3], uel igridia, id est urtica.
Alidiados[4], i. laureolæ semen, et ejus coagidium[5].
Aginilac[6], uel melanthium, i. git.
Amarioca[7], i. semen rapistri.
Acorus, i. gladius.
Adrasca[8], i. elleborus albus.
Ambra[9], i. sperma ceti.
Azarod[10], i. sarcocolla.
Adragli[11], i. portulaca.
Antipharmacum, id est uincetoxicum.
Alogalbra[12], id est gentiana.
Aumantis, id est succus maioranæ.
Argemonia, i. agrimonia.
Aspaltum, id est bitumen iudaicum.
Anagodam[13], i. sumach.
Adarais[14], i. caromarina.
Aronis, uel **aron**, i. yaros.
Anacardi[15], i. fructus cuiusdam arboris in India, quam imperiti pediculos elephantium dicunt.
Anisum, i. cyminum dulce.
Alipta[16] **confita**, i. mistura.
Antophali[17], uel **auernati**, i. garyophylli magni.
Angulus[18], i. circulus.
Aracon, i. capillus ueneris.
Agaricus, i. fungus cuiusdam arboris.
Amylum, i. succus frumenti.
Amifructus, uel **acodiacosudos**, i. iuniperum.

---

[1] These synonyms accompany the Antidotarium Nicolai, and are reprinted from the edition of John Mesue (Ven. 1589; vol. ii. p. 238). They are known as the glosses of Petrus Paduanensis, Petrus de Apono or Abano. (See Rose, in Hermes, viii. 38.) [2] Bart. p. 9, '*Achacia*, i. succus prunellarum immaturarum.' [3] *ὄρμινον*. [4] Bart. p. 9, '*Alippiados*, i. radix lauriolæ.' [5] *κόκκος Κνίδιος*: cf. Bart. p. 16, '*Coconidium*, semen laureolæ.' [6] Seld. p. 2, '*Acrimulatum vel agrimulatum*, melancium, gyth.' Matth. Silv. c. xi, '*Acrimilacet*, i. git:' c. xxi, '*Agmulatum*, i. git.' [7] Matth. Silv. c. lvii, '*Armoriaca*, id est semen rapeste.' [8] Bart. p. 9, '*Adarasta*, i. elleborus albus.' [9] Bart. p. 10, '*Ambra*, sperma ceti ut quidam dicunt, sed procul dubio est gummi arboris.' [10] Matth. Silv. c. ix, '*Acartos*, i. carcocolla.' [11] Bart. p. 10, '*Andrago*, portulaca.' [12] Bart. p. 9, '*Allagallica* i. gentiana.' [13] Seld. p. 10, '*Anogodan*, i. sumac.' [14] Seld. p. 2, '*Adarcis*, i. caro marina.' [15] Bart. p. 10, '*Anacardus* pediculus elefantis, vel fructus est arboris cujusdam.' [16] Seld. p. 4, '*Alipta confita*, i. mixtura.' [17] Seld. p. 10, '*Anchofili vel anchofili*, gariofili magni idem. [18] Matth. Silv. c. xlvii, '*Angolus vel angulus*, i. citrulus.'

Alisander[1], uel **olus apium**, id est petrosel. mace.

Arnoglossa, uel **centumneruia**, i. plantago.

Anagalus, uel **symphytum**, consolida minor.

Aricalomi, aristol. lon.

Anthera, i. semen rosę.

Assara, i. baccara, $_{v}$p. vulgus.

Aurige similis herba venti minoris.

Abrotanum in est sepibus, cuius semine utimur.

Apium domesticum, semen eius, selinum, spina[2], et eius foliis utimur.

Apium raninum[3].

Apium hęmorrhoidarum[4], simile est ranino.

Anisi quia habet guttas magnas foliis[4].

Apium etiam est, q dicitur apium risus.

Althea, bismalua, eiuscus, idem est.

Annæ utimur foliis, et radice.

Alegia[5] **basilica**, basilicon, idem est, semine et foliis utimur.

Achantis, id est urtica pungenti utimur.

Ancusa alba facit spinas albas, nigra nigras.

Atriplex[6], chrysolocana rinoli idem est, foliis et semine utimur.

Albus, i. ornus.

Archiotiden, i. baccæ iuniperi.

Aturbaliorum facit folia, ut sambucus, sed asperiora, et minora, cuius, radix si rumpatur, sanguinem cum lacte reddit.

Acuceide similis est cicutæ in foliis, et facit spinas.

Amphimerina[7] similis est lilio quando primo crescit et habet hastam.

Alfita[8], i. confita muscata.

Ameos, ammi, cyminella, pe perdium, idem est.

Assa, i. assa fętida.

Antimasis[9], i. fumositas.

Atticum mel, i. album mel.

Alasa[10], siue abluta, i. galla.

Accis[11], i. ebulus.

Aneum, i. vinum album, uel acetum.

Acopum[12], i. sine labore.

Apoforesis[13], i. tarda detractio sanguinis cum interpōne.

Agocanobin[14], i. cantabrum.

Aidoli[15], i. fuligo.

Arsenicum, i. auripigentum.

Ameos, id est vmurcula, uel redi domum.

Aspaltum[16], id est genestellæ radix.

Aliephos[17], i. pæonia.

Althæa[18], i. euiscus.

Adiantus, i. herba capillaris uel abosopia.

Asaer, i. centineruia.

Afrodis uini, id est acorus, uel gladiolus.

---

[1] Seld. p. 5, '*Alexander vel olixatrum*, i. petrosillinum macedonicum:' i. e. olus atrum. [2] σελίνου σπέρμα: cf. Seld. p. 11, '*Apium domesticum sive ortolanum* cujus semen selinum sperma dicitur.' [3] Seld. p. 11, '*Apium ranarum* sive *apium rampnum*.' [4] Cf. Seld. p. 11, '*Apium emoroidarum*, pes corvi idem, habet folia undique ossa et tres guttas magnas in foliis.' [5] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alfelengia*, i. basilicon.' [6] Seld. p. 16, '*Attriplex agrestis*, crissolocanna idem.' [7] Probably ἐφήμερον. Matth. Silv c. xxxix, '*Amphemerina*, i. lilialis et est alguescen.' [8] See Alipta. [9] ἀναθυμίασις: see Seld. p. 10, '*Anathumatis*, i. delacio fumi stomachi sursum ad capud.' [10] Seld. p. 4, '*Alapsa* quandoque est galla, quandoque alluta.' Matth. Silv. c. xxvi, '*Alapsa*, i. galla:' ib. '*Alessa*, id est galla.' [11] ἀκτῆ. [12] ἄκοπον, see Seld. p. 1, Acopum. [13] ἀποφόρησις. [14] Matth. Silv. c. xlvi, '*Anocazna*, i. cantabrum.' [15] αἰθάλη, cf. Matth. Silv. c. xi. '*Aclodi*, i. fuligo.' [16] Perhaps ἀσπάλαθος. [17] Matth. Silv. c. xxviii, '*Aliefos vel alietifos*, id est peonia.' See post, Aglofortes. [18] ἀλθαία or ἀλκέα. Eviscus is hibiscus.

Asepia[1], i. draguntea.
Acitus, i. lappatium.
Alocis, i. genestella.
Amomei[2], i. papaver agreste.
Ampella leuca[3], i. bryonia, uel cucurbita agrestis.
Atripeleos leschi[3], id est bryonia, uel uitis alba.
Argiltres[4], i. mercurialis.
Anderginaus, i. cappara.
Anagius, i. portulaca.
Atrafax[5], i. atriplex.
Aizona[6], i. semperuiua.
Apidia, i. para.
Alfita[7], id est farina hordei immaturi.
Anticrocus[8], i. flos albutii, uel flos gruci.
Armoracia[9], i. rapistrum.
Alo[10], i. sal.
Autinus id est, chamęmelum uel baccara.
Aoniton, id est barba [*in marg.* herba] leporalis, uel lupatia.
Alpiu, i. rosmarinus.
Armolachu, id est genus mali grana.
Alzaru, i. vulgagia.
Altercus[11], i. iusquiamus.
Albestus[12], i. calx uiua.
Alosacritus[13], i. flos salis, uel adarces græce.
Acanthis ęgyptias[14], i. semen urticæ.
Abdios[15], uel **tigus**, id est barba Iouis.
Ampeloleucis[16], id est uitis alba agrestis.
Agrospermon[17], i. semen salicis.
Agallis, i. solium, uel zinia.
Acaru, i. piper apium[18].
Aglofortes[19], i. pæonia.
Auantu[20], i. testa ouorum, unde pulli excluduntur.
Amaracus, i. maiorana.
Alicacabon[21], i. fiscelina.
Agnus, uel **agnus castus**, i. semen salis[22].
Agaricus, i. fungus albus cuiusdam arboris.
Acacia, i. erucæ succus.
Agalisis[23], uel **agalosis**, id est semen urticæ.
Agatis lenticis[24], id est bryonia.
Alosorctus[25], id est flos salis montani.
Aron, id est senatores[26], uel similis se.
Aurupigmentarium, i. gentiana.
Aritrixauel, i. arista.

---

[1] Asclepia, see post Draguntea. [2] Seld. p. 10, '*Anomon* papaver idem.' [3] ἀμπελολεύκη or ἄμπελος λευκή. [4] Matth. Silv. c. lvi, '*Argilites*, i. mercurialis.' [5] ἀτράφαξις, Diosc. ii. 145. [6] ἀείζωον. [7] Seld. p. 7, '*Alphita*, farina ordei idem, vel secundum alium succus ordei quum adhuc virescunt.' [8] Seld. p. 10, '*Anticrocus* est cardo habens flores similes croco.' [9] Seld. p. 8, '*Amoracea*, rapistrum.' [10] ἅλς. [11] Altercum, hyoscyamus. Plin. xxv. 4. [12] Seld. p. 7, '*Albesten* uel *albestum* indeclinable, i. calix viva.' ἄσβεστος, unslaked lime, Diosc. v. 132. Matth. Silv. c. xxvi, '*Albestum*, i. calx viva, non [ex]extincta.' [13] Seld. p. 5, '*Alexantes*, flos salis idem:' i. e. ἁλὸς ἄνθος. For ἀδάρκης see Diosc. v. 136. [14] See Seld. p. 1, *Acantus*. [15] Matth. Silv. c. iii, '*Abchios*, i. barba iouis,' and '*Abdios sive tigris*, i. barba iouis:' id. c. vi. '*Abthios*, i. barba iouis.' [16] See ante Ampella leuca. [17] ἄγνου σπέρμα, see post Agnus. Matth. Silv. c. xxi, '*Agnoipinos*, id est semam salicis.' [18] See post, Piperapum. [19] ἀγλαοφῶτις. Matth. Silv. c. xxi, '*Aglofores*, i. peonia.' [20] Matth. Silv. c. xxxix, '*Amiantum annara*, i. teste ovorum quibus pulli excluduntur in nidum.' [21] ἀλικάκαβον, cf. Diosc. iv. 72, so that *fiscelina* may represent φυσάλλις, or φυσάλλιδα. See Matth. Silv. c. xxviii, '*Alicacabon*, i. fisalida.' [22] I. e. salicis, see ante Agrospermon. [23] ἀκαλήφης. Cf. E. P. N. p. 63, '*Hic anagalidos*, netylle-sede.' [24] Probably λευκῆς, cf. ante Ampella leuca. [25] See ante, Alosacritus. Matth. Silv. c. xxix, '*Alisonitus* id est sal costus de monte.' [26] Perhaps some confusion of Serpentaria or Satyrion.

Amurca, i. fæx olei.
Alipolus[1] uel **allipoclus**, id est chamęlea.
Achalephe[2], id est urtica.
Abstingalas, uel **astragalos**[3], id est pes porcinus.
Alumen rotundum, i. unde mulieres tingunt.
Amesate[4] ebtilus.
Anachemon, uel **anamon**, id est medicamen album.
Ascella, i. agrimonia, uel sarcogrion [*in marg.* pastinaca] stephilon[5], i. pinaca agrestis.
Amel, i. grana solis.
Anagelicum[6], i. symphytum.
Androgmos, i. interphea.
Agus, uel **actis**, i. lenticula.
Amantus, i. saxifragia.
Altionum[7], i. syriaca.
Altioneus[8], i, uespertilo auis.
Afrozarmis, i. rumices.
Aleoruibus[9], i. caules.
Asfalal[10], i cæpulla.
Ampelos melanis, i. uitis nigra agrestis.
Aalcosolimi, i. ceriander.
Alipti, i. rapa.
Afugilla[11], i. radices.
Alcarad, i. porrus.
Alelica, aleca[12], et **bdella**, id est sanguisuga.
Amiatos, i. alumen sciscum.
Arcella, i. agrimonia.
Abscenalium, i. absynthium.
Aneusa[13], i. lacca.
Aglogallice[14], i. gentiana.
Asecublum[15], i. saturegia.
Andarane, i. sal lucidum.
Arantili, id est semen uiuæ[16], uel arilli.
Alfur, i. faba.
Apoquinatus[17], id est sorbido de niue.
Arcimonii[18], i. malus trianeus.
Apozumatus[19], id est capreolus uitis.

Been[20] rub radix quæ in India inuenitur.
Been album in ægypto reperitur.
Bacce lauri, uel **daphnococci**[21] idem est.
Bratheos[22], i. sebitia.
Burit[23], herba fullonum, saponaria idem est.
Balaustia[24], fructus cujusdam arboris, quæ oritur ad modum mali granati, quem imperiti caduca mali granati dicunt.
Baucia, id est pastinaca domestica.

---

[1] Matth. Silv. c. xxix, '*Alipodus*, id est camelea:' ib. '*Alipiados*, camelea.' [2] ἀκαλήφη. [3] ἀστράγαλος ὀός, Diosc. ii. 72. [4] χαμαιάκτη, ebulus: see ante, Accis: and E. P. N. p. 27, '*Camesete*, ellen-wyrt.' [5] σταφυλῖνος ἄγριος, Diosc. iii. 52. Matth. Silv. c. xxii, '*Agriontaphilon*, i. pastinaca sylvestris.' [6] Seld. p. 9, '*Anagallicum, anagalla, anagallum, simphitum, consolida maior idem.*' [7] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alciomion*, i. siricon.' [8] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alcionetus*, i. vespertilio avis.' [9] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alcorombos*, i. caulis.' [10] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alfasal*, i. cepe.' [11] Matth. Silv. c. xx, '*Affungi* vel *affugilla*, id est raphanus:' cf. also c. lxiv, '*Assugilla*.' [12] Matth. Silv. c. xxvi, '*Alac*, i. sanguissuga:' ib. '*Aleca*, i. sanguisuga:' ib. '*Aletha*, i. sanguisuga:' ib. '*Alelica*, i. sanguisuga.' [13] Matth. Silv. c. xlvi. [14] See ante Alogalbra. [15] Matth. Silv. c. lxiii, '*Asenabium*, saturea.' [16] I. e. uvæ; cf. Bart. p. 11, '*Arilli*, i. grana uvarum.' [17] Matth. Silv. c. li, '*Apoquinatus*, i. sordidem intus de naui vel rasura partis exterioris.' ἀπόχυμα. [18] Matth. Silv. c. lv, '*Archimon*, id est malum terraneum:' ib. lix, '*Arthemita vel arthemon*, id est ciclamen.' [19] Probably ὑποκιστίς. [20] Seld. p. 21, '*Been* est album et aliud rubeum.' [21] κοκκόδαφνον. Seld. p. 19, '*Bacce lauri*, dampnococci idem.' [22] Bart. p. 13, '*Brateos vel Bracteos*, i. savina.' Seld. p. 26, '*Bracteos*, i. savina.' [23] Seld. p. 23, '*Borax vel borith*, herba fullonum, saponaria idem.' [24] Bart. p. 12; Seld. p. 19, '*Balaustia*, i. flos caducus mali granati.'

Basiliscus, serpentaria, dragum[1], uel hortulana.

Baurach[2], i. salo.

Btea, uel colomanina idem est.

Bulbus[3], i. cępa marina.

Balsamita, i. sisymbrium hortentse.

Buglossa, i. lingua bouina.

Baccæ hederę[4], uel **carpocisci**, i. fructus ejusdem.

Brasica[5], i. caulis non transplantatus.

Bryonia, id est cucurbita agrestis.

Brancha ursina[6], magna folia habet, et incisa, et valet apostemati.

Bulma[7], i. testa bouis.

Balura[8], farfara, ungula equina, idem est.

Bufagon[9], i. faciens appetitum.

Basale[10], i. cipola.

Basale[10], i. cipola.

Barba Iouis[11], i. herba herculis, uel stęchados, uel benades.

Buadmes[12], i. marina. pia.

Badon[13], rubus testinus, uel mora domestica.

Beneta, i. lingua canina.

Basasa[14], uel **bufasa**, i. piganon, uel ruta.

Basilica[15], id est regina, uel gentiana.

Butaminagion[16], i. artemisia.

Balanus, i. galanga[17], uel myrobalana.

Bui, i. saluia.

Benicon[18], uel **beticon**, i. ungula caballina.

Beonia[19] vel **bitoniæ**, i. albutii radices.

Brameæ vel **bracha**, uel **brasia**, id est seruicus [*in marg.* sentis] albę.

Brumus[20], i. auena.

Bombix, i. flos arboris lanæ similis.

Bisas[21], id est emolia [*in marg.* cimolia], uel ruta agrestis.

Bulbus[22] **fisticus**, uel **ruffus**, i. scilla.

Bulbus miconas, i. narcisus[23].

Bdellium, i. gummi quod in Arabia inuenitur.

Bontration[24], i. apium risius, sceleracus.

---

[1] Bart. p. 18, '*Dragantea*, serpentaria, herba colubrina idem.' The last words seem to have been corrupted into *uel hortulana*. [2] Bart. p. 13, '*Baurath*, i. quodlibet genus salsedinis.' [3] Bart. p. 13, '*Bulbus* est cepa canina:' cf. Seld. p. 25, 'vel bulbus, i. cepula marina.' [4] Seld. p. 19, '*Bacce edere*, carpocissi idem, fructus edere.' [5] Bart. p. 13, and Seld. p. 25. [6] Seld. p. 25, '*Branca ursina* stipitem habet ut olus, folia magna et incisa.' [7] Seld. p. 25, '*Bulmago*, resta bovis.' [8] Probably Bardana. Seld. p. 21, '*Bardana*, farfara, ungula equina uel ungula caballina idem.' [9] Seld. p. 25, '*Butacon*, i. corroborativum stomachi.' *βουφάγον*. [10] Matth. Silv. c. lxxx, '*Basal*, ara. gre. *bulbus*, lati. vero *cepe*.' [11] Matth. Silv. c. lxxix, '*Barba iovis herba herculis vel homades*, i. stichados citrinum:' ib. c. ciii, '*Bonades*, i. barba iouis.' [12] Matth. Silv. c. cxi, '*Bumodes*, i. pix marina, et est pix navalis:' ib. '*Bumodes*, id est marinus piscis.' [13] Bart. p. 12, '*Batus*, rubus ferens mora.' Seld. p. 18, '*Batrorobus* (=*βάτος* rubus) ferens mora idem.' Matth. Silv. c. lxxxiv, '*Baton*, i. rubus testinus:' ib. '*Batum batus*, id est rubus ferens mora que bati dicuntur.' [14] Matth. Silv. c. c, '*Bisace vel bisasci*, id est ruta agrestis.' [15] Seld. p. 18, '*Basilicus vel basilica*, herba genciana, allogallica idem.' *Regina* seems to be a translation of *basilica* (*βασιλική*). Matth. Silv. c. lxxxiii, '*Basilica*, i. regia vel gentiana secundum quosdam. [16] Matth. Silv. c. cxv, '*Butalmnagiron*, id est arthemisia.' [17] For *galanga* read *glans:* cf. Seld. p. 18, '*Balanon*, i. glans, inde mirobalanus quasi glans vendibilis.' [18] *βήχιον*. [19] Matth. Silv. c. c, '*Bidema*, i. albutii radices.' [20] *βρόμος*. Matth. Silv. c. cx, '*Bromis* vel *bromus*, i. auena.' [21] Seld. p. 22, '*Bissona* respice in erimola' ib. p. 24, '*Bussaria* respice in erimela.' [22] Seld. p. 25, '*Bulbus silicicus vel rufus*, i. squilla.' *βολβὸς σκιλλιτικός*. [23] Bart. p. 13, '*Bulbus* quando simpliciter pro radice narcisi ponitur.' [24] Seld. p. 24, '*Botracion*, brutacia, herba scelerata, apium risus idem.' Read *βατράχιον*.

Buphthalmon, i. oculus bouis.
Berec, uel **beseon**[1], i. fæx cardi unde coagulatur lac.
Bonadrex, i. semen apii.
Biseone[2], i. pulegium.
Bibone, i. betonica.
Becion[3], uel **bedon**, i. cassilago alba.
Bamiblla, uel **batostilla**[4], i. cyma rubi.
Bulbus studius[5], id est luipisii flos.

Crocus africanus, i. hortensis.
Cardonesa[6], i. semen nasturcii.
Carpetatio[7], i. flos nuris.
Cortex neræ[8], id est cujusdam arboris similis ceraso, qui in Apulia nascitur, et fructus eius uocatur micum.
Colophonia[9], i. pix græca.
Carpotarios[10], id est semen ferulæ.
Chalcecaumenon[11], uel **casticum**, i. ęs ustum.
Cassia syringa[12], i. cassia fistu.
Carei pontici[13], i. dauci.
Cassia absolute posita, id est lignea, uel xylocassia, rubea et sicca.
Cassamum[14], malum terræ, panis porcinus.
Cynoglossa, id est lingua canina.
Cuscuta[15], i. podragra lini.
Cicidon[16], i. galla.
Cadon myristicon[17], i. muscata.
Chalcanthum[18], i. uitriolum.
Confica rubea[19], id est styrax rubea.
Corcetium combustum, i. bix.
Calculi, i. cardamomi.
Caricæ[20], i. ficcus siccæ.
Carænum[21], i. uinum coctum.
Cumella i. cameos.
Cedros libani, id est rosmarini.
Custos orci[22], petendactylis, id est grana solis.
Chimolea[23], i. terra hispaniensis.
Dapellula[24], i. sanguinaria florem facit album.
Coriandrum agreste, flores facit purpureos.

---

[1] Matth. Silv. c. c. '*Bission*, i. flos cardi, unde coagulatur.' [2] Matth. Silv. c. c, '*Biliscone*, i. pulegium.' [3] *βήχιον*: for *cassilago* read *tussilago*. Matth. Silv. c. lxxxviii, '*Becon*, id est cassilago:' ib. c. xc, '*Beden vel bedon*, id est cassilago alba.' [4] Matth. Silv. c. lxxxiv, '*Batofilla*, i. cima rubi.' [5] Seld. p. 25, '*Bulbus scudius*, i. flos lupini.' Matth. Silv. c. cxii, '*Bulbus studium*, id est flos lupuli.' [6] Seld. p. 34, '*Cardamen*, i. semen narstucii.' [7] *καρπὸς καρύου*, flos nucis. [8] Seld. p. 124, '*Nera*, i. arbor que fert ceresa nigra.' Matth. Silv. c. ccccclxv, '*Nere*, i. arbor cerasi silvestris: de cujus cortice sophisticatur cassia lignea.' [9] Bart. p. 16, '*Colofonia*, pix greca idem.' [10] Seld. p. 31, '*Cacrei vel croceos vel cancreos vel carpocareos*, semen ferule idem.' [11] Bart. p. 14, '*Calcucecumenon*, i. es ustum.' '*Calciton*, idem.' [12] Bart. p. 14, '*Cassia firenga*, i. cassia fistula.' [13] Seld. p. 30, '*Cazei pontici*, i. daucus creticus.' Matth. Silv. c. cxxxvii, '*Cardi pontici*, id est dauci sylvestris.' [14] Seld. p. 39, '*Ciclamum*, respice in ciclamen.' Matth. Silv. c. cxxiv, '*Casamus*, id est ciclamen:' id. c. cxlii. [15] Bart. p. 17, '*Cuscute*, i. podagra lini, doder.' [16] *κηκίς, κηκίδος, κηκίδιον*. Bart. p. 21, '*Ficida*, galla idem.' [17] Matth. Silv. c. cxxxviii, '*Carea ministica*, i. nux muscata.' *κάρυον μυριστικόν*. Bart. p. 32, '*Nux mirifica*, nux muscata idem.' [18] Bart. p. 14, '*Calcantum*, i. vitreolum. [19] Bart. p. 17, '*Confita rubea*, i. storax rubeus.' [20] Seld. p. 32, '*Carica*, i. ficus sicca.' [21] Seld. p. 30, '*Carenum*, i. vinum coctum in medicinis.' Bart. p. 15, '*Carenum* dicitur vinum coctum.' [22] Seld p. 47, '*Custos orti*, pendactilis, i. gira solis vel palma Christi idem.' Cf. Matth. Silv. c. cxliv, '*Cataputia* dicitur granum regis, sponsa solis, elriotopia lactis, major vocatur arab. hernia vel catua vel chadia, vel pentadactilus, grec. vero cici vel cicei vel sisamus agrestis vel sise liciprion, lat. vero cataputia major vel custos orti vel girasolis.' [23] *κιμωλία*. [24] Seld. p. 34, '*Capsellula*, herba sanguinaria.'

Chamæleonta nigra[1], et cardus asini, et cardus maior, idem est, foliis utimur.

Chamæleonta alba[2], et cardus coagula, idem est, foliis utimur.

Centris[3], i. consolida media habens testiculos similes enulæ campanæ, foliis et radice utimur.

Chamædryos[4], i. quærcula minor.

Chamæpithyos[5], i. quærcula maior.

Centaurea maior contingit[6] folia iuxta stipitem.

Centaurea minor, febrifugi uel fel terrę idem est, et tota herba utimur.

Camphorata domestica, i. ab rotanum.

Chamęmalum simile est corylæ sætidæ[7], sed chamæmelum redolet, coryla fętet.

Crassula maior, id est faba sylvestris[8].

Crassula minor similis est ei; sed multo minor.

Capilus ueneris similis est polytrico, nisi quia facit ramosculos stipite, herba utimur.

Cacaparia[9] similis est canapis foliis.

Chamætrais[10], i. ebulus.

Cynoglossa, id est lingua canis triangularis diessequi, radice utimur.

Calamenthum, i. nepita quidam dicunt, quod tria sunt genera, foliis utimur.

Cyminum ęthyopicum[11] simile est ancucelæ, fo. et semine utimur.

Celsus[12], i. morus.

Catariarori[13], id est rasura cornu ceruini.

Carei[14], i. daucus creticus. semine utimur.

Chalcanthm[15], uitreolum, tragacanthum idem est.

Calciteos[16], i. squamma ferri.

Cicer erraticus[17] similis est restę bouis in foliis, et facit crocum florem, et redolet, sed resta bouis non.

Crispula habet[18].

Chelidonia[19]. i. herba petiginaria, uel glantia.

Carpobalsamum, id est semen balsami.

Castoreum, istipebi.

Cantabrum[20], i. furfur.

Castaneola, species est, in india oritur.

Cathitii, i. semen ferulæ.

Carotides[21], i. capitales.

Ceston[22], i. betonica.

Cinabreos[23], i. minimum.

Cyclaminos[24], i. orbicularis.

Colla[25], i. bleuta.

---

[1] Seld. p. 27, '*Cameleonta nigra*, cardus assimus, cardus varius, labrum veneris idem.' [2] Seld. p. 27, '*Cameleonta alba*, cardus coagulatus, ixion idem.' [3] Seld. p. 44, '*Centrix*, respice in consolida media.' Matth. Silv. c. cli, '*Centris, centrix*, i. consolida minor vel media.' [4] *χαμαίδρυς*. [5] *χαμαίπιτυς*. [6] Conjungit: cf. Seld. p. 37, sub Centaurea minor. [7] Cotulæ fœtidæ. [8] Or faba inversa, see Bart. p. 20. [9] Seld. p. 30, '*Canabaria* similis est in foliis canabo.' [10] *χαμαιάκτη*. Matth. Silv. c. cxxiv, '*Cameactus*, id est ebulus. *Actis*, id est sambucus, unde versus, Sambucus est actis, sed ebulus est cameactis.' [11] Seld. p. 40, '*Ciminum ethiopicum* similis est acutelle in foliis.' [12] Seld. p. 37, '*Celsus*, morus major idem.' [13] See post Cataricon. [14] See ante Carei pontici. [15] Seld. p. 32, '*Calcantum*, dragantum, floresis, vitriolum idem.' [16] *χαλκῖτις*, Diosc. v. 115. [17] Seld. p. 40, '*Cicer erraticus*, similis est reste bovi in foliis et facit florem croceum et redolet ut resta bovis.' [18] Seld. p. 41, '*Crispula* habet minuta folia et alta ut absinthium.' [19] Seld. p. 36, '*Celidonia*, i. herba petiginaria et glaucia.' [20] Seld. p. 33, '*Cantabrum*, i. furfur tritici.' [21] Matth. Silv. c. cxxxviii, '*Carotides*, i. venæ subtiles valde post aures, et dicuntur capillares.' [22] *κέστρον*. Seld. p. 36, '*Cestros vel cestrum vel cestronidum*, i. betonica.' Matth. Silv. c. cliv, '*Cestron, cestronales*, i. betonica.' [23] *κιννα βάρεως*, minium. [24] *κυκλάμινος*: cf. E. P. N. p. 2, '*Orbicularis*, ꝑ is slite.' [25] *κόλλα*, gluten. Matth. Silv. c. clxxiv, '*Cola*, quid est, l. gluten.'

Cecidos[1], i. galla asiana.
Cisiros[2], i. pumex.
Cynocephalicon, id est caput canis.
Custacimonia[3], i. puluis de terra rufa.
Carerico[4], i. lacca.
Cocognidium[5] id est se. laureolæ.
Cassia, i. hederæ semen.
Cromimum[6], i. cępa canina.
Capsitis, uel **camitis**[7], id est ebidus.
Crobnos loiacon[8], id est lilium album.
Corillidon[9], i. cymbalaria.
Eoriota[10], i. pastinaca agrestis.
Confinice, i. betonia.
Cutinum rostas[11], id est caduca mali granati.
Comitiale[12], i. gentiana.
Cerolozola, i. chamædryos.
Cinocoron, i.
Cinosbatus[13] id est rubus caninus.
Codion[14], i. papauer agreste.
Coronopos[15], id est mala cytonia.
Croculus[16], i. stringinis.
Codia[17], i. papaueris flos.
Cephoreos[18], dens caballinus.
Celsa[19], i. mora domestica.
Colophonia[20], i. resina frixa.
Cirifolium[21], id est cardus syluaticus.
Cariobasicon[22], i. auellana.
Catrios[23], id est rosmarinus, uel semen ferulæ.
Chrysocanthes, id est hedera arborea.
Camelo[24], uel **chamęlea**, i. cocognidium, uel
Clabrum ueneris[25] ulcire rubeum.
Cucuriones[26], id est ramindere uirides.
Centron[27], i. milium.
Cyperum[28], id est juncus triangulatus.
Coclia, i. papaueris capita.
Cathinabotho[29], id est metallum, uel cuprum.
Castoreum[30], i. testiculus boueris [bouis *in marg.*].
Cinetis[31], uel **cimices elephantis**, i. anacardi.

---

[1] *κηκίς*, see ante Cecidon. Matth. Silv. c. clxi, '*Cicisa*, galla asiana.' [2] *κίσηρις*. [3] See post, Cruta sinolea. [4] Matth. Silv. c. clxvi, '*Cirarigo*, i. lacca.' [5] *κόκκος Κνίδιος*. Bart. p. 16, '*Coconidium*, semen laureolæ.' [6] *κρόμμυον*. [7] *χαμαιάκτης*, ebulus. Bart. p. 14, '*Cameattis*, i. ebulus.' [8] *κρίνον λευκόν*. [9] E. P. N. p. 4, '*Cotiledon*, ☿ is Umbilicus ueneris:' id. p. 60, '*Hec valmaria*, penegrysse.' Bart. p. 15, '*Cimbalaria*, i. umbilicus veneris.' [10] Cariota. [11] *κύτινος ῥοίας*. Matth. Silv. c. cci, '*Cutinorastas*, i. caducus flos mali punici.' [12] Matth. Silv. c. clxxix, '*Comiciale*, i. gentiana.' [13] *κυνόσβατος*. [14] *κώδεια*. Bart. p. 15, '*Codium*, i. papaver.' Matth. Silv. c. clxv, '*Codion*, i. papaver agreste.' [15] Matth. Silv. c. cxcii, '*Cronopos*, id est mala citonia.' [16] Matth. Silv. c. cxlv, '*Cauculus*, strignum:' id. c. cxcii, '*Cuculus*, strignum.' [17] Matth. Silv. c. cxviii, '*Cadia*, i. flos papaveris.' [18] Matth. Silv. c. cxlvii, '*Ceforions*, i. dens equinus, et est iusquiamus:' cf. id. c. cliii, '*Cerofreos*:' id. c. cliv, '*Cesoras*.' [19] Seld. p. 8, '*Celsus*, morus major idem. Matth. Silv. c. cxlviii, '*Celsa*, mora celsi.' [20] See ante, Colophonia. [21] Matth. Silv. c. clxvii, '*Cirifolium vel cerefolium* est species apii.' [22] *κάρυον βασιλικόν*. Matth. Silv. c. cxxxiii, '*Canobasilicon*, i. avellana.' [23] See post, Chareos. [24] Matth. Silv. c. cxxvi, '*Camelea, grec. vel chamelea, lat. vero cocognidium*.' [25] Labrum Veneris. [26] Matth. Silv. c. cxcii, '*Cuconiones*, i. ramunculi virides.' [27] Matth. Silv. c. cliv, '*Cetron*, id est milium.' [28] *κύπειρος*. Bart. p. 15, '*Ciperus*, junctus triangularis.' [29] Bart. p. 14, '*Cathima*, est minera de qua elicitur aurum vel argentum.' Matth. Silv. c. cxviii, '*Cadimiabona* est cipria et botrides.' [30] Bart. p. 42, '*Testiculi ueneris*, i. castoreum:' i. e. *beueris*. [31] Matth. Silv. c. clxii, '*Cimeos elephantis*, i. anacardi. *Cimetis elephantis* idem.'

Columbaria[1], i. uerbena, uel peristerionon.
Cunarius, i. cardus.
Cassamum, i. semē balsami.
Ceruta[2], i. policaria.
Celtica sialiola.
Clyzyza[3], i. liquiritia.
Cicer erraticus, i. serpyllus.
Calamēthis, i. neptis īiruta.
Carabet[4], i. locusta pucis.
Caulia, i. semen cauliculi.
Caugil[5], i. rapa.
Crades[6], i. urtica.
Cedria[7], i. pix liquida.
Cothibi, i. ginesta.
Camice supernia[8], id est, semen cicutæ.
Cātharides[9], i. genus musca ℞.
Comaras, i. cytonia.
Carladandras[10], i. nucaria, uel arbor nucumi.
Ghelon[11], i. testudo.
Corona bella[12], i. pigamum.
Cissa[13], i. hedera nigra.
Catones[14], i. atriplices.
Cindos[15], i. anticrocum.
Cabria[16], i. brasica.
Congelidon, i. rapa.
Carion[17], i. dragunteæ semen.
Cruco leucodio[18], id est, asphodelus.
Cibustri, i. hordeum.
Crini[19], i. liliū, unde sapo fit.
Coloquinthida, id est cucurbita sarracæna.
Cyclamen, i. malum terræ.
Cromon[20], i. cæpa.
Caranadi[21] cereum, uel canapum.
Cadiniale[22], id est corium mali granati.
Calitricum[23], i. pulitricūm, uel culidon.
Chamæpida[24], i. chamædrea.
Casolla[25], i. sigillum salomonis.
Chameleon[26], i. cetraria.
Carios, i. coriandrum.
Capseuue[27], i. ebulus.
Catamus[28], i. canna.
Cisus melas[29], i. hedera nigra uel arborea.
Cinnalis[30], i. adriana.
Ciriogon[31], i. grana solis.
Chiuas[32], i. mastix.

---

[1] Seld. p. 43, '*Columbaria*, peristereon verbena idem.' [2] Matth. Silv. c. cliii, '*Ceruta*, i. pulicaris.' [3] γλυκύῤῥιζα. Matth. Silv. c. clxxii, '*Clitiriza*, i. liquiritia.' [4] Matth. Silv. c. cxxxvi, '*Caranus* est locusta piscis asperrimus.' [5] Matth. Silv. c. cxxxi, '*Cancil*, i. rapa. [6] κνίδης. [7] Matth. Silv. c. cxlv, '*Cedria, kidria, kitram*, id est pix liquida.' [8] κωνείου σπέρμα. Matth. Silv. c. clxxxi, '*Cocnii sperma* id est cicute semen.' [9] Bart. p. 14, '*Cantharides*, muscæ sunt oblongæ et virides.' [10] Perhaps καρυόδενδρον. Matth. Silv. c. cxxxviii, '*Cariadendra*, i. nux carea.' [11] χηλαί. Matth. Silv. c. cxlviii, '*Celon*, i. testudo.' [12] Matth. Silv. c. clxxxii, '*Corona bubula*, id est pigamum:' id. c. clxxxiv, '*Cotona bubala*, i. pigamum.' [13] See post, Cisus melas. [14] Matth. Silv c. cxlv, '*Catones*, i. attriplices.' Seld. p. 41, '*Crisolocanna sive cato*, atriplex agrestis idem.' [15] Matth. Silv. c. clxxii, '*Cnicos*, i. anticrocum.' [16] κράμβη. Matth. Silv. c. cxvii, '*Cabria*, i. brassica.' [17] Matth. Silv. c. cxxxviii, '*Carion*, i. dragontee semen.' [18] λευκόϊον. [19] Matth. Silv. c. clxxxv, '*Crinoti*, i. lilium unde sapo fit, et est yreos.' [20] κρόμμυον. [21] Matth. Silv. c. cxxxvi, '*Caranodi*, i. carenum.' [22] Matth. Silv. c. cxix, '*Cadimiale*, i. corium mali granati.' [23] καλλίτριχον, polytrichum. [24] χαμαίπιτυς, χαμαίδρυς. Matth. Silv. c. cxxviii, '*Camepida*, i. camedreos.' [25] Matth. Silv. c. cxliii, '*Casola*, i. sigillum Salomonis:' id. c. clv, '*Chameleuci*, i. sigillum Salomonis.' [26] Matth. Silv. c. cxxviii, '*Cameleon*, i. citraria.' [27] See ante, Capsitis. [28] κάλαμος. [29] κισσὸς μέλας. [30] Matth. Silv. c. clxiv, '*Cinnabis*, i. adrinias.' [31] Matth. Silv. c. clxvii, '*Ciriongon*, i. giria solis.' See post, Ragarius. [32] σχῖνος. Matth. Silv. c. clx, '*Chias*, id est mastix.'

Cirion [1], i. lenthiscus.
Cymbalaria [2], i. flos genistæ.
Cymbalatrium [3], i. hædera.
Crascu [4], i. crocus.
Cranum [5], i. fructus corneæ.
Clicon [6], i. pulegium.
Cinco [7], i. anethum.
Couissa, i. coriandrum.
Calamo [8], i. menthastrum.
Carastato, i. anulum.
Cruta sinolea [9], id est succus carusæ.
Carinoleon [10], id est cardus benedictus.
Colistran [11], i. fel tauri.
Calisartias [12], i. fel ursi.
Cidopendria [13], i. saxifragia.
Calcitem [14], i. flos calcis.
Crusturibar [15], i. castoreum.
Climactica [16], i. lithargyrum.
Criniber, i. caulus.
Chutrie, i. tragacanthum.
Cataricon [17], i. rasura de cornu ceruino.
Cecabre [18], i. genus uernicis.
Calendula [19], i. solsequia nostra.
Chacrios [20], i. rosmarinus.
Cypereon [21], i. iunci radix.
Charaminon [22], i. cæpe.
Chareos [23], i. semen ferulæ.
Chaunalep [24], i. farina fabæ.
Cyparissus, i. cypressus.
Chestu [25], i. betonica.
Carpobalsamum, id est fructus balsami.
Colophonia [26], id est resina capinata.
Chrysolocanna [27], i. atriplex.
Caldanus, i. cicer erraticus.
Coccimella [28], i. prunella.
Corpus [29], i. stercus, uel fimus.
Chylatricum, i. herba sanguinea, uel pes columbinus.
Chambris [30], i. brasia.
Cyamus [31], i. faba.
Citysus, folia sunt diuretica.
Chirice [32], i. hordeum.
Chibria [33], i. sulphur.
Chrimon [34], i. lilium.

---

[1] Matth. Silv. c. clxi, '*Chium*, i. lentiscus:' id. c. cci, '*Cynus*, i. lentiscus.' [2] Matth. Silv. c. cxxxviii, '*Carposmirice*, i. fructus genestre.' [3] Matth. Silv. c. clxii, '*Cimbateium*, i. hedera.' [4] Matth. Silv. c. clxxxv, '*Crascum*, id est crocus.' [5] *κράνον*. [6] *γλήχων*. Matth. Silv. c. clxxii, '*Clion*, i. pulegium.' [7] Matth. Silv. c. clxv, '*Cinto*, i. anetum.' [8] Matth. Silv. c. clxxiv, '*Colimo*, i. mentastrum:' id. c. cxxiv, '*Calimon*, id est mentastrum.' [9] Matth. Silv. c. cxcii, '*Crusca symolea*, i. pulvis ceruse.' [10] Matth. Silv. c. cxxxviii, '*Carmoleon*, i. cardo benedictus.' [11] *χολῆς ταύρου*. [12] *χολῆς ἄρκτου*. Matth. Silv. c. clxxiv, '*Colisartias*, i. fel ursi. *Colistario*, i. fel thauri.' [13] Matth. Silv. c. clxxvi, '*Colopendria*, i. saxifragia.' [14] *χαλκῖτις*, Diosc. v. 105. [15] Matth. Silv. c. cxlii, '*Cascubas*, i. castoreum.' [16] Matth. Silv. c. cxviii, 'Est etiam exclimia in mineris unde effoditur argentum quando purgatur et affinatur generatur climia:' id. c. clxx, '*Climastecha*, i. litargirium.' [17] See ante, Catariarori. [18] Matth. Silv. c. cxvii, '*Cacabre sive karabe* gummi est quod vocatur electrum.' [19] Bart. p. 26, '*Kalendula*, solsequium idem.' [20] *κάχρυ*, Diosc. iii. 79. [21] *κύπειρος*. [22] *κρόμμυον*. Matth. Silv. c. clxi, '*Chromion*, i. cepe.' [23] Matth. Silv. c. cxviii, '*Cacreos caneos*, i. species ferule, cujus semen dicitur cacreos.' [24] Matth. Silv. c. clxi, '*Cianides*, id est fanatia vel fabaria.' [25] *κέστρον*. [26] *κολοφωνία* (sc. *ῥητίνη*). [27] *χρυσολάχανον*. [28] *κοκκύμηλον*. [29] *κόπρος*. Matth. Silv. c. clxxi, '*Copros*, i. stercus.' [30] *κράμβης*. Matth. Silv. c. cxxxvi, '*Carambe* est tertia species brassice.' [31] *κύαμος*. [32] *κριθή*. Matth. Silv. c. clxi, '*Chirite*, id est ordeum.' [33] Matth. Silv. c. clx, '*Chibur*, ara. vel albusac, la. vero et grece sulfur.' [34] *κρίνον*. Matth. Silv. c. clxxxv, '*Crimon leucon*, i. lilium album.'

Chiromidion[1], i. cæpe.
Cheufeudafu, i. cinnamomum.
Charasis[2], i. apium.
Chibu, i. canis.
Chine, i. chalbanum.
Chatria[3], i. cedia.

Demelacon[4] id est sanguis draconis.
Dehercit, elchier, farina hordei.
Dulium belsem[5], id est balsamum.
Cerisequalis, iuncus triangulatus, id est cyperi.
Diamerozi[6] **combustum** id est beta.
Diaphnidos[7], i. laurus.
Daphnęleon[8], i. oleum laurinum.
Diaplem[9], i. polypodium.
Diagridium[10], i. scammonea cocta.
Damecham[11], uel **mulis erodar**, cumi. sanguis draconis.
Dentrolibanum[12], roris marinus idem est, flos ejus libanotidos anthos, quo utimur.
Dictamus similis est fraxino in foliis, et est quasi frutex. radice eius utimur.
Daucus creticus[13], id est pastinaca domestica.
Diamolata, i. glandula.
Doronice, i. ueruix.
Drys[14], i. quercus.
Darmi[15], i. manipuli.
Dorcadis[16], i. capreolus.
Dipsia[17], i. sciticula.
Dinulla[18], uel **dianulla**, id est pulegium.
Dapace, uel **lepruci dentis**[19], id est lac crudum.
Dicea[20], i. herba uaccina.
Draguntea[21], i. asclepia.
Den[22], i. galla cruda.
Disitis[23], uel **drisitis**, id est, chamędryos.
Daphnis[24], i. laurus.
Diris[25], i. rubus.
Dicea[26], i. appolinaris.
Dictamen[27], i. propoleos.
Diacoregium[28], id est stercus caprinum.
Diacopna[29], uel **diacopagia**, i. confectio lactis, quod ex lapidibus fluuialib. coquitur.

---

[1] *κρομμύδιον.* [2] Matth. Silv. c. cxxxvi, '*Carassu*, i. apium:' id. c. cc, '*Curaf*, i. apium.' [3] See ante, Cedria. [4] Matth. Silv. c. ccviii, '*Dem alchoera*, ara. sanguis draconis.' [5] Matth. Silv. c. ccxxv, '*Dulium*, hebelesamum.' [6] Matth. Silv. c. ccxiv, '*Diamorosi combustum*, id est bleta.' [7] See post, Daphnis. [8] *δαφνέλαιον*, Diosc. i. 49. [9] Seld. p. 50, '*Diapton*, pollipodium idem.' Matth. Silv. c. ccxxv, '*Driopistri* inquit est felix que in arbore crescit quercus quam greci aoadioi vocant, melius autem dripteris.' [10] Matth. Silv. c. ccxiv. '*Diagridion*, diacridium, id est scamonea preparata, acridium antiquitus dicebatur scamonea.' [11] Matth. Silv. c. ccii, '*Damatham vel multo draconis*, i. sanguis draconis.' [12] Matth. Silv. c. ccix, '*Dendrolibanum*, libanotis, rosmarinus idem.' [13] Seld. p. 47, '*Daucus creticus*, i. pastinaca domestica.' [14] Matth. Silv. c. ccxxv, '*Dris*, grece quercus.' [15] Matth. Silv. c. ccii, '*Dapium*, i. manipulum:' ib. '*Darion*, i. manipuli:' id. c. ccxxv, '*Dragos*, i. manipulus.' *δραχμή* or *δραγμίς*. [16] Matth. Silv. c. ccxxv, '*Dorcas, Dorcatis, Dorcax*, l. capriolus, Iber gre.' [17] Matth. Silv. c. ccxvi, '*Dipsas, dipsades* id est serpens cujus morsus sitibundum facit hominem usque ad mortem.' [18] Matth. Silv. c. ccxvi, '*Dimelea, dimilia*, i. pulegium matris et est diptamum.' [19] See post, Den. [20] Seld. p. 48, '*Dircea*, respice in circea.' [21] See ante, Asepia. [22] Matth. Silv. c. ccxi, '*Detis*, i. lac crudum.' [23] Matth. Silv. c. ccxxii, '*Disitis*, id est camedreos:' id. c. ccxxv, '*Drisitis*, id est camedreos.' [24] *δάφνης*. [25] Matth. Silv. c. ccxvii, '*Diris*, id est rubus.' [26] Matth. Silv. c. ccxiv, '*Diccea*, i. appolinaris.' See Seld. p. 41, Circea. [27] Matth. Silv. c. ccxxii, '*Docamen*, i. ypropoleons.' [28] Matth. Silv. c. ccxiv, '*Diacoporegia*, i. stercus caprinum:' i. e. *διὰ κόπρου αἰγῶν*. [29] Matth. Silv. c. ccxiv, '*Diacopia*, id est confectio lactis dicta a bononiensibus, id est copi.'

Diaxibon[1], i. cyperum.
Deptellium[2], id est ulmus; uel bulbus.
Des[3], i. pulegium agreste.
Deptame[4], i. peucedanum.
Dauci semen, i. pastinacæ semen.
Diaquila[5], i. succus fœnugręci.
Diafulful[6], i. piper longum.
Deeb[7], i. aurum.
Digege, i. gallina.

Elenella, i. galanga.
Esbrium[8], i. flos saluiæ.
Epithymum[9], id est supra thymum.
Eupatorium[10], saluia agrestis.
Elenium[11], i. enula.
Esula similis est minori tithymallo.
Enula hortulana, et campana differunt hortulana major, et campana minor.
Epatica[12] crescit in saxis; ut pulmonaria, et uidetur, quasi fistula membranæ habentia, foliis utimur
Elionos sponsa solis, solsequium, cichorea intyba, idem est. foliis utimur, et semine.
Eliga[13], i. arili uitis.
Elimon[14], i. apium.
Elilifagum[15], i. saluia.
Egiro[16], i. populus arbor.
Euiscur[17], id est bismalua, uel maluauiscus.
Eriscasicæ, i. gladiolus.
Eritrodum[18], uel **citrodon**, id est rubea, unde tingitur.
Eptafilo, i. septem folia, uel plantago.
Erineus[19], i. caprificus.
Erion, i. carica.
Epiricum, i. scopa, regia.
Eliadin rhodiom[20], i. ole. ros.
Elia[21], i. lana.
Erpyllon[22], i. serpyllum.
Emptidos, i. cardus.
Elcisma[23], i. plumbum ustu.
Esbrin[24], i. bryonia.

---

[1] Matth. Silv. c. ccxiv, '*Diaxilon*, i. ceperum.' Probably διὰ ξιφίων. [2] Matth. Silv. c. ccx, '*Deptolium*, i. ulmus.' Perhaps διὰ πτελεῶν. [3] Matth. Silv. c. ccx, '*Deps*, i. pulegium agreste.' [4] Matth. Silv. c. ccvi, '*Deemptanium*, id est paucedanum.' [5] Matth. Silv. c. ccxiv, '*Diactilon*, i. succus fenugreci.' [6] Matth. Silv. c. ccii, '*Dafulsum*, i. piper longum.' [7] Matth. Silv. c. ccvi, '*Debe*, i. aurum:' ib. '*Deeb*, i. aurum.' [8] Bart. p. 20, '*Esbrium*, saltica, lilifagus, eupatorium idem.' Seld. p. 58, '*Esbrium*, flos lilifagi.' [9] Seld. p. 57, '*Epithimum* appellamus folia quæ nascuntur super thimum:' see Bart. p. 19, *Epithumi*. [10] Bart. p. 20, '*Eupatorium*, salvia agrestis.' Seld. p. 60, '*Eupatorium*, lilifagus, salvia agrestis, ambrosia idem.' [11] Bart. p. 19, '*Elempnium*, i. enula campana:' cf. Seld. p. 54, *Ellenium*. [12] Seld. p. 57, '*Epatica vel empatica* crescit in saxis ut in pulmonia et videtur quasi frustula membrane in herencia, foliis utimur.' [13] Matth. Silv. c. ccxxxvii, '*Eliga*, i. anuli vitis.' See ante, Arantili; and compare Bart. p. 11, '*Arilli*, i. grana uvarum.' [14] σέλινον. [15] Seld. p. 54, '*Elilifagus* sive lilifagus aut fagnon:' see ante sub Esbrium. ἐλελίσφακον, Diosc. iii. 35. [16] Matth. Silv. c. ccxxxi, '*Egilo*, i. populus arbor:' i. e. αἴγειρος. [17] Hibiscus (ἰβίσκος): cf. Seld. p. 22, Bismalva, and Bart. p. 29, Mavaviscus. [18] Matth. Silv. c. ccxliv, '*Eritrodanum*.' Seld. p. 59, '*Eritridanum vel eritrodanum*, rubea major idem:' i. e. ἐρυθρόδανον. [19] Matth. Silv. c. ccxxxii, '*Egineus*, i. caprificus:' i. e. ἐρινεός. [20] Matth. Silv. c. ccxxxii, '*Eladin rodinum*, id est oleum rosinum:' id. c. ccxxxv, '*Eliodim rodeum*, i. oleum roseum:' i. e. ἔλαιον ῥόδινον. [21] Perhaps ἔρια. [22] ἔρπυλλος. [23] Matth. Silv. c. ccxxxviii, '*Elismum*, i. plumbum ustum.' [24] Matth. Silv. c. ccxlv, '*Esbrium*, i. salvia vel flos ejus sed falso, imo est sansucus vel majorana.'

Erebentis[1] uel **arbentis**, i. cicer.
Eusciuum, i. semen oleastri.
Eliscapo, i. semen ilicis arboris.
Eucimus[2], i. eruca.
Eradea, i. sisymbrium.
Eryngium[3], i. centum capi. at.
Eretuginis[4], i. faba hortensis.
Erifilon, i. dechua, uel ruta.
Eristo[5], i. chalcanthum.
Erice[6], i. tamaricum [*in marg.* tamariscus].
Eleespleum[7], i. oleum vetus.
Elnus[8], i. lumbricus, uel parietaria.
Erganicion, i. ungula caballina.
Eletes[9], i. oliua.
Eneston[10], i. fœnum.
Elehine[11], uel **elchidine**, id est parietaria.
Erimon, semen lini.
Eeruzomon, i. cicer erraticus.
Esopa cerotis[12], i. sudor ouium.
Epah, i. lana.
Etraneum, i. calx.
Elificum[13], i. lenticula.
Erucinas, i. lapar.
Erinicus, i. lumbricus.
Elirica[14], i. gladiolus.
Eosmam, id est serpens, unde fit theriaca.
Erugine campana, i. præsium de ramo.
Elimentos[15], i. cicer.
Erigo, i. grana solis.
Emadion[16], i. sanguis draconis.
Eturon[17], i. apronitum.
Ericeparon[18], i. iuncus triangulatus.
Elbair[19], i. oua.
Etheum, i. allium.
Elmelle[20], i. sal.
Elmia[21], i. cozumbrum.
Elmac[22], i. granum.
Egebel, i. mons.
Eliuben[23], i. caseus.
Elebem[24], i. lac.
Esemum[25], i. butyrum.

Filis[26], i. capparis.

---

[1] ἐρέβινθος. Matth. Silv. c. ccxliii, '*Erebintos*, grec. i. cicer.' [2] Matth. Silv. c. ccxlvii, '*Evenus*, i. eruca.' [3] Matth. Silv. c. ccxlv, '*Erongium*, i. centum capita.' [4] Matth. Silv. c. ccxliv, '*Eriotigio*, i. faba.' [5] Matth. Silv. c. ccxliv, '*Eris flos*, i. calcantum.' [6] μυρίκη. [7] Matth. Silv. c. ccxxxiii, '*Eleospalatum*, i. oleum vetus:' id. c. ccxxxv, '*Eleospaleon*, id est oleum vetus.' ἔλαιον παλαιόν. [8] Matth. Silv. c. ccxxxvii, '*Elinx*, i. lumbricus:' id. c. ccxl, '*Elmi*, *Elmige*, grec. id est lumbricus:' id. '*Elsinis vel elsinem*, *alsinem*, i. paritaria.' [9] ἐλαίας. [10] Matth. Silv. c. ccxli, '*Eneston*, i. fenum:' id. c. ccxlii, '*Enostum* id est fenum.' [11] Matth. Silv. c. ccxxxiii, '*Elechidme*, i. paritaria.' ἐλξίνη. [12] Bart. p. 25, '*Ysopus cerotum*, succus lanæ succidæ per decoctionem extractus.' Matth. Silv. c. ccxlv, '*Esopa cerotis*, id est sudor ovium.' [13] Matth. Silv. c. ccxxxviii, '*Elixifiatum*, i. lenticula:' id. c. ccxlii, '*Ephelidem*, gre. lenticule, defedationes cutis sunt.' Perhaps ἔφηλις. [14] Matth. Silv. c. ccxxxviii, '*Elkirika*, id est radix gladioli vel gladiolus.' See post, Iris illyrica. [15] See ante, Erebentis. [16] Matth. Silv. c. ccxl, '*Emacaron*, id est sanguis draconis.' [17] Matth. Silv. c. ccxlv, '*Eritron*, i. favonitrom.' [18] ἶρις, κύπειρος. [19] Matth. Silv. c. ccxxxiii, '*Elabiar*, i. ova.' [20] Matth. Silv. c. ccxl, '*Elmele*, i. sal.' [21] Matth. Silv. c. ccxxxvii, '*Elima*, i. cozumbrum:' id. c. ccxxxix, '*Elmia*, i. cozumbrum.' [22] Matth. Silv. c. ccxxxviii, '*Elkamac*, *elkemec*, i. granum.' [23] Matth. Silv. c. ccxl, '*Elluben*, i. caseus.' [24] Matth. Silv. c. ccxxxviii, '*Elleben*, id est lac.' [25] Matth. Silv. c. ccxlv, '*Esse*, i. butirum.' [26] Matth. Silv. c. cclxix, '*Filos*, i. capparis:' id. c. cclxxi, '*Flios capareos*, id est cappari cortex.'

Flomus[1], i. tapsus, barbassus, cujus genera sunt duo mas, et fœmina.

Fel terræ[2], **febrifuga**, i. centaurea minor.

Fufulabiat[3], i. piper nigrum.

Flos syriacus[4], i. flos maluæ.

Fisalidos[5], i. filipendula.

Fu[6], ualeriana, maturella, benedicta, idem est.

Fęnugręcum[7] simile est melliloto, sed tamen minores facit uaginas, et crassius habet semen quo utimur.

Fęnicularis[8], uel **fœniculus porcinus** idem est, radice utimur.

Fenda[9], i. amarasca.

Flammula[10] longam facit hastam, ut uolubilis rotundam, masticata linguam comburit, et est similis uiti albæ, nisi quia non habet folia incisa sicut uitis alba.

Fasigallicum[11], i. celtica.

Fęnicus[12], id est dactylus, uel fœnitia.

Fędis[13], i. fœmina nini.

Frictis[14], i. resina fricta.

Filtra[15], id est ilia.

Fisalidos[16], i. herba tuscagia.

Fecor, id es succus.

Fuctial[17], id est peucedanum.

Fesicon[18], id est folium.

Fassigallicus[19], id est elisfagus uel saluim.

Figia, id est fęniculus, uel marathrum.

Fænice[20], id est, palma.

Ficus, i. carica, uel cabdos.

---

[1] Matth. Silv. c. cclxxi, '*Flommos* vel *flosmus*, gre. ara *busuri*, lati. vero *tapsus barbassus*.' Seld. p. 68, '*Flosmus*, filtrum, tapsus barbatus major, herba luminaria, pantifilagos idem.' [2] Matth. Silv. c. cclxi, '*Fel terre*, febrifuga, centaurea minor.' Bart. p. 20, '*Febrifuga*, centaurea minor.' [3] Seld. p. 69, '*Fulfulebet*, fausel, melanon, piper nigrum idem:' id. p. 62, '*Faufel*, melanopiper, i. piper nigrum idem.' Bart. p. 20, '*Faufel*, i. piper nigrum.' Matth. Silv. c. ccliii, '*Falfel*, ara grec. et lati. piper:' id. c. cclvi, '*Fasel*, id est piper:' id. c. cclxxi, '*Fisulabiat*, i. piper album. *Fisulesbech*, i. piper nigrum.' [4] Bart. p. 21, '*Flos syriacus*, flos malvæ.' [5] Bart. p. 21, '*Filipendula*, *Fisalidos* idem, similis est millefolio.' Seld. p. 64, '*Fisalidos*, i. filipendula.' Matth. Silv. c. cclxvii, '*Filipendula*, fisalidos, patrisciria, viscago idem:' see Seld. p. 66, Filipendula. [6] Bart. p. 22, '*Fu*, valeriana idem.' Seld. p. 69, '*Fu*, valeriana, amantilla, veneria, portentilla, marturella, benedicta idem.' Matth. Silv. c. cclxiii, '*Fu* ara. gre. lithinis, latine vero marcinella valereana herba gatte, herba benedicta amantilla genicularis antilla. sistar valentina serpillum maius.' [7] Seld. p. 63, '*Fenugrecum*, siled idem, simile est melliloto sed minores habet uaginas et grossius habet semen, semine utimur.' [8] Seld. p. 63, '*Feniculus porcinus*, fenicularis, poucedanum idem.' [9] Seld. p. 64, '*Fetida*, id est amarusca.' [10] Bart. p. 21, '*Flammula*, i. sperwort.' Seld. p. 63, '*Flammula* longam facit hastam ut volubilis rotundam, masticata linguam comburit, et est similis vite albe, pulsus munctris florem facit.' [11] Seld. p. 62, '*Fasci gallicum*, i. celtica.' Matth. Silv. c. cclvi, '*Fascegallicus*, i. saluinca:' ib. '*Fassis gallicus*, i. spica celtica;—sic vocatur eo quod a gallia in fasciculis defertur.' [12] φοῖνιξ. [13] Matth. Silv. c. cclviii, '*Feda*, i. fex vini.' [14] Matth. Silv. c. cclxxiii, '*Fricti*, i. resina frixa.' [15] Seld. p. 68, '*Filtrum*, respice in flosmus.' [16] Matth. Silv. c. cclxxi, '*Fissalidos*, i. vesikago, vesicaria, vesicago, patrision:' see ante, Fisalidos. [17] Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fucionum*, *fucina*, id est paucedanum.' [18] Seld. p. 66, '*Filon* interpretatur folium.' Matth. Silv. c. cclxxi, '*Flicon*, i. polion.' [19] See ante, Fasigallicum, and Elilifagus. [20] Matth. Silv. c. cclxiii, '*Fenice*, i. palma vel dactilus.' φοῖνιξ.

Figos[1], ue **figor**, i. alga marina.
Flosglisci[2], i. anticrocum.
Fila indica[3], i. pimpinella.
Filibon[4], i. genista.
Fubapirum[5], i. sulphur uiuum.
Fisca solida[6], i. aliscacabo, citrino uel romphea, uel hiposelium.
Fuful abati[7], i. piper album.
Feigel[8], i. ruta.
Fugil[9], i. radices.
Fuli[10], i. faba.
Flectios[11], i. pes columbinus.

Gallicorum cytoniæ, id est flos cytoniæ.
Gallia muscata[12], i. trochisci de musco confecti.
Gummi cedri, i. gummi iuniperi.
Glyconium[13], i. pulegium.
Goletia[14], i. origanum.
Gelena[15], uel **cucurbita alexandrina**, i. colocynthis.
Grysolocanna[16], i. atriplex.
Gifarestenos[17], uel **bulbus**, i. i. cera rubea, quæ in armenia reperitur.
Gisampinas, uel **gesestarios**[18], i. terra argentea.
Gliconse[19], i. liquiritiæ.
Grandin[20] similis est in foliis hyperico: nisi quia maior est hypericon.
Garyophyllata[21], i. sana mundi.
Grana solis[22], milium solis, idem est.
Germion[23], i. fermentum.
Gesasteria[24], i. creta.
Glicus, i. lappa.
Glaucia[25], i. chelidonia.
Gimpreti, id est melanthium, uel nigella.

---

[1] *φῦκος.* [2] Matth. Silv. c. cclxxii, '*Flos traci*, i. cartani vel albucii, i. ante crocum vel flos nici.' Probably *κνῆκος.* See ante, Anticrocus and Cindos. [3] Matth. Silv. c. cclxix, '*Filio indico*, i. pimpinella.' [4] Matth. Silv. c. cclxix, '*Fillubon*, i. genestra.' [5] Matth. Silv. c. cclxvii, '*Fibaperum*, i. sulfurviuum.' See post, Girapiron. [6] See ante Alicacabon and Fiscelida. [7] Seld. p. 69, '*Fulful ebiat*, piper album idem.' Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fulfu, fulfulabrach*, i. piper album.' [8] Matth. Silv. c. cclix, '*Fegere*, i. ruta :' ib. '*Feigel*, i. pigamum.' [9] Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fugel, fugeli, fugil*, id est raffanus.' See ante Afugilla. [10] Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fusi*, id est faba.' [11] Seld. p. 65, '*Flectidos* vel *flectidon*, pes columbinus idem.' [12] Seld. p. 71, '*Gallianus* est quedam confectio ex aromate speciebus musco.' Matth. Silv. c. cclxxvii, '*Gallia, Algallia* est medicina composita ex pluribus speciebus aromaticis.' [13] Bart. p. 22, '*Glicon, Gliconum*, idem sunt, i. pulegium regale.' Seld. p. 76, '*Gliconium*, pulegium regale idem.' Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Gliconus*, id est pulegium.' See ante, Clicon. [14] Bart. p. 23, '*Golena*, i. origanum.' Matth. Silv. c. ccxcviii, '*Golema, golena*, i. origanum.' [15] Seld. p. 73, '*Gelena*, i. coloquintida, cucurbita alexandrina.' Matth. Silv. c. cclxxxi, '*Gelea* vel *gelena*, id est colloquintida :' ib. '*Genella*, i. cucurbita alexandrina.' [16] Bart. p. 17, '*Crisolocanna*, atriplex.' Matth. Silv. c. ccc, '*Grisolocanna*, i. attriplex.' See ante, Chrysolocanna. [17] Matth. Silv. c. cclxxxvii, '*Gesaffeb, gerestreos*, i. terra arastra, et interpretatur rubea, et est bolus armenus :' id. c. ccxciv, '*Gisfer itheras*, gleba est rubicunda.' Perhaps *γῆ ἐρετρίας.* [18] Matth. Silv. c. ccxciii, '*Gisasteras, gisasteros*, i. creta argenti, et est gessamia, stellea terra lutum stelle.' [19] See post, Glyquirryza. [20] Bart. p. 23, '*Gratia dei* similis est ypericon in foliis sed major.' [21] Seld. p. 70, '*Gariofilata*, sana munda, pes leporis, avencia idem.' [22] Bart. p. 23, '*Granum solis*, i. milium solis, i. gromil.' Seld. p. 72, '*Granum solis*, milium solis, cauda porcina idem.' Matth. Silv. c. ccxcix, '*Grana solis*, vel milium solis vel cauda porcina.' [23] Matth. Silv. c. cclxxxvii, '*Germen*, i. fermen.' [24] Matth. Silv. c. cclxxxviii, '*Gesasteria*, i. creta.' [25] Bart. p. 23, '*Glaucia*, i. celidonia.' Matth. Silv. c. ccxcvi, '*Glaucius rizi*, id est celidonia.'

Gleuco[1], i. mistum.
Gigisci, uel **glitis**[2], i. rapa, uel sinapis.
Glicolus[3], i. pulegium.
Germon[4], i. lilium, uel litius.
Glixis[5], i. policonia.
Grana armonia[6], id est staphisagria.
Gri[7], uel **gli**, i. balsamum.
Gigeatis[8], i. terra argentea.
Gagada, id est, centaurea maior.
Glyquirryza[9], uel **quirrhiza**, id est radix, uel pœonia pontica.
Galanga, i. fructus maris.
Gagatemos, i. iusquiamus.
Gemotilis[10], i. mercurialis, uel parietaria.
Geris[11], uel **gieris**, i. iuiuba.
Geroboni[12], i. plantago.
Galatium[13], i. molla.
Gladiolus, i. ireos.
Gleueruitici, i. chelidonia.
Gentiana[14], i. anaglaica, uel comitialis.
Grudo sperma[15], id est semen urticæ.
Gligidis[16], id est penonia [*in marg.* pęonia].
Gingidium[17], id est cerefolium.
Gilella[18], uel **gilea**, i. colocynthis.
Gali[19], id est mustella.
Giasinococa[20], i. baccæ lauri.
Gabentitem[21], i. tithymallum.
Girapiron[22], i. sulphur.
Glis[23], i. terra tenax.
Glis, i. lappa, uel animal.
Galgania, i. iunci radix.
Geromio[24], i. herba muscata.
Gidio[25], i. atriplex.
Gineque, i. calx.
Geneti, i. pecora.
Gaxit, apium.

Herba sancti petri[26], herba panis.
Herba sancti Ioannis[27], herba perforata.
Herba rustica[28], id est rosa syluatica.

---

[1] Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Gleucon*, *Gleucos*, grece, id est mustum.' γλεῦκος. [2] Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Glicis*, *glitis*, i. rapa :' id. c. ccxcviii, '*Gongilides*, *gongili*, id est rape.' See ante, Congelidon. [3] See ante, Glyconium. [4] Matth. Silv. c. cclxxxvii, '*Germon*, i. sinum.' See ante, Chrimon. [5] Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Glitis*, id est poligonia.' [6] Matth. Silv. c. ccxcix, '*Grana amonia*, *granamina*, i. saxifragia.' [7] Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Gli*, i. balsamum :' id. c. ccc, '*Gri*, i. balsamum.' [8] Matth. Silv. c. ccxcii, '*Gigoteis*, i. creta argenti :' id. c. ccxciii, '*Gisasteras*, *Gisasteros*, i. creta argenti : et est gessamia, stella terra lutum stelle.' See ante, Gisampinas. [9] γλυκύῤῥιζα. [10] Matth. Silv. c. cclxxxi, '*Gemotilus*, i. mercurialis.' [11] Matth. Silv. c. cclxxxvi, '*Geris*, i. incubus.' [12] Matth. Silv. c. cclxxxvii, '*Gesoboni*, i. plantago.' [13] Matth. Silv. c. cclxxviii, '*Gallus matricis*, id est mola matricis.' [14] Seld. p. 75, '*Genciana* herba est allogallica.' See ante, Alogalbra and Comitiale. [15] See ante, Crades. [16] Seld. p. 76, '*Glicida*, pionya idem.' Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Glicidis*, *glicidis*, *glissitudine*, *glikiscide*, i. peonia.' [17] Seld. p. 77, '*Gyndium*, coconidium idem.' Matth. Silv. c. ccxcii, '*Gidium*, i. cerofolium :' ib. '*Gingidum*, i. cepofolium.' [18] See ante, Gelena. [19] Matth. Silv. c. cclxxvii, '*Galeos*, *galli*, grec. i. mustella.' γαλῆ. [20] A corruption of Daphnococci, see ante, Baccę lauri. [21] Matth. Silv. c. cclxxvii, '*Gallicitem*, i. titimallus.' γαλακτίτης, cf. E. P. N. p. 82, '*Titumalosca calatides*, *id est lacteridas*, libcorn.' [22] Matth. Silv. c. cclxxxv, '*Gerapium*, i. sulfur vivum :' id. c. ccxciii, '*Girapio*, id est sulfur.' See ante, Fubapirum. [23] Seld. p. 76, '*Glis* animal est, glis terra tenax, glis lappa vocatur:' cf. Matth. Silv. c. ccxcvii, *Glio*. [24] Matth. Silv. c. cclxxxiv, '*Geramion*, id est herba muscata.' [25] Matth. Silv. c. ccxcviii, '*Gnidium*, i. attriplex.' [26] Bart. p. 23, '*Herba Sancti Petri*, primula veris idem.' Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba Sancti Petri*, l. empetrum, id est paralesis, primula veris.' [27] Bart. p. 23, '*Herba Sancti Johannis*, herba perforata idem.' Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba Sancti Johannis*, ipericon, perforata, sopa regia idem.' [28] Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba rustica*, id est rosa síluatica.'

Helleborum album, id est uerátrum.

Helleborum nigrum[1], i. radicula hermodactyli, habet, folia similia nassaco, et habet cępulas, qibus utimur.

Hypericon[2], scopa regia, idem est.

Hyrcina[3], id est retrahit, fœtet, ut hircus.

Hæc similis est matrisyluæ, et dicitur iudaica, et foliis utimur.

Hiscus[4], i. uiscus.

Hydoribrium[5], i. aqua pluuialis.

Horineo[6], i. caprificus.

Higirontus[7], i. senation.

Hirigium[8], i. cardus marinus uel benedictus.

Hypericon[9], id est, cauda caballina.

Hydris, uel **itheas**[10], i. salis.

Hydrargyros[11], id est argentum uiuum.

Hyncyprum[12], i. flos cypri.

Hybercum[13], i. maluauiscum.

Helerodunia, i. rosa agrestis.

Hierobotanum[14], id est, uerbenaea, uel columbaria.

Hediosinum[15], i. mentha.

Hicatis, uel **igis**, i. sambucus.

Hicolitis melano, i. hedera nigra.

Hypocysthis[16], i. succus cuiusdam herbæ, quæ nascitur ad pedem herbæ caninæ.

Hygia[17], i. stirax liquida.

Hidor, id est, aqua.

Hidrana, i. lambrusca.

Hienectus, i. ireos.

Hypoquistidos.

Hidoscelium[18], olisatium, iella.

Hipericus, id est, salastium, uel herba sanctæ Mariæ.

Hieroceros[19], id est, argentum uiuum.

Hipostasis id est nebula urinæ.

Hithimum, i. capillaria.

Hirigerontas[20], id est senationes.

Hiscidionisio, id est serpillum.

Hiripoton, i. medulla ceruina.

Hipereos, id est uiscago de quercu, uel de qualibet arbore.

Hiperois[21], id est cauda caballina.

hidroargitos[22], id est, argentum uiuum.

Hidroleum, id est oleum quod supernatat, in balneis sulphureis.

Hipericon[23] herba sancti Ioannis, herba perforata, scopa regia, triscalamus, idem est semine, et foliis utimur.

Hifios purpureus, i. ad modum lazuli.

---

[1] Bart. p. 18, '*Elleborus niger* radicem habet nigram et folia similia fabæ lupinæ quod marsilium dicitur.' [2] See ante, Epiricum. [3] Seld. p. 80, '*Herba hircina*, i. tetrahit, fetet ut hircus et est similis matris silve, foliis utimur, anglice, *swannestonge*.' Bart. p. 24, '*Herba judaica*, tetrahit idem.' [4] *ἰξός*. See post, Icax. [5] Matth. Silv. c. ccclxxiv, '*Imbres*, i. pluvie.' *ὕδωρ ὄμβριον*. [6] Matth. Silv. c. ccclxii, '*Hormeos*, i. ficus agrestis.' *ἐρινέος*. See ante, Erineus. [7] *ἠριγέρων*, senecio. [8] *ἠρύγγιον*. [9] See post, Hiperois. [10] *ἰτέα*, salix. [11] *ὑδράργυρος*, Diosc. v. 110. [12] Matth. Silv. c. ccclviii, '*Hiu*, i. flos.' *ἰός*. [13] Hibiscum, see ante, sub Eviscur. [14] E. P. N. p. 14, '*Gerobotana, vel verbena, vel sagmen*, biscop-wyrtil.' [15] *ἡδύοσμον*, see post, Idiosmium. [16] Seld. p. 86, '*Ipoquistidos*, i. succus fungi qui crescit ad pedes rose canine.' Bart. p. 25, 'Ipoquistidos.' [17] Bart. p. 39, '*Sigie*, i. storacis liquidæ.' [18] *ἱπποσέλινον*, olus atrum. [19] See ante, Hydrargyros. [20] See ante, Higirontus. [21] Matth. Silv. c. ccclviii, '*Hidoris*, id est cauda equina herba:' ib. '*Hyporis* grece, anabasis cauda equina, hypuris. Diosc.' [22] See ante, Hydrargyros. [23] Seld. p. 78, 'Herba sancti Johannis, ypericon, scopa regea, triscalamus, herba perforata, fuga demonum idem.'

Hireos[1] **herba**, est habens radicem odoriferam, et florem inter album, et citrinum, tamen album radice utimur.

Hartes, id est, cortex mali granati.

Herba pirestam[2], id est, columbaria.

Habel caristis, i. apii semen.

Hiscas, i. papauer.

Harusca, i. mandragora.

Habellalu[3], i. anisum [*in marg.* anisumi].

Humanus[4], i. cicer.

Hatis, i. lenticulæ.

Harahamen[5], id est, stercus columbarum.

Haragane[5], id est, stercus pecorinum.

Huraheimar[5], id est, stercus asininum.

Harafaras[5], id est, stercus caballinum.

Hamilium, id est, succus frumenti.

Hazir[6], i. porcus.

Hump[7], i. uua.

Hasel, i. me.

Hal[8], i. acetum.

Ilafeos[9] **bardana**, id est lappa inuersa.

Iantis flos, id est, flos uuæ agrestis.

Io, i. viola alba.

Iusquiamus[10], casilago, simphoriaca, verutaria [*in marg.* verrucaria], canicularis, idem est.

Iarus, barba Aron, idem est, radice utimur.

Ipolina cresones, cresentiones dunirem.

Iusculi[11] sunt uermes terranei.

Iraber, pes ciconiæ, idem est.

Idiosmium[12], i. mentha.

Intiba, i. cichorea.

Iris illirica, i. lilium siluaticum.

Ipoquistidos, id est succus lanæ ouium.

Iocule, i. gutta aquæ pisinæ.

Idios[13], i. gladiolus.

Istiascorpus[14], i. semen salicis.

Icax[15], i. uiscum.

Igropissa[16], i. pix liquida.

Istringus[17], i. solatrum.

Icropuldum, i. bu. agrestis.

Inantes[18], i. flores, qui silfio uocantur.

Inciscardo, i. coma leuistici.

Inantes, i. flos solificii.

Iausir[19], i. opopanacum.

---

[1] Bart. p. 25, '*Yri*, i. radicis quæ yreos appellatur.' [2] Seld. p. 43, '*Columbaria*, peristereon, verbena idem.' Bart. p. 33, '*Peristereon*, i. vervena.' περιστερεών. [3] Matth. Silv. c. cccxlviii, '*Helbalau*, id est anisum.' [4] Matth. Silv. c. ccclxvi, '*Hutamus*, i. cicer.' [5] Matth. Silv. c. cccxxix, '*Harahamem*, id est stercus columbinum:' ib. '*Harogarnen*, i. stercus pecorinum:' ib. '*Harahermar*, id est stercus asini:' ib. '*Harfaras*, i. stercus caballinum.' [6] Matth. Silv. c. cccxlvi, '*Hazir*, i. porcus.' [7] Matth. Silv. c. cccxlv, '*Hayneb* arabice uva.' [8] Matth. Silv. c. cccxix, '*Hal*, i. acetum, Halcal idem.' [9] Bart. p. 25, '*Illafeos*, i. bardona sive lappa inversa quod idem est.' Matth. Silv. c. ccclxxiv, '*Illafeos*, id est bardana quæ et lappa major dicitur.' [10] Seld. p. 84, '*Jusquiamus*, caniculata, simphonica, cassilago, dens caballinus idem.' [11] Seld. p. 87, '*Isculi* vermes sunt, lumbrici terreni idem.' Bart. p. 26, '*Ysculi* sunt vermes terræ, i. lumbrici.' [12] Seld. p. 85, '*Idiosmum*, menta idem.' See ante, Hediosinum. [13] Matth. Silv. c. ccclxix, '*Idios*, i. gladiolus.' [14] Seld. p. 87, '*Isacotidis vel isacotidix*, salix idem.' ἰτέας καρπός. [15] Matth. Silv. c. ccclxxvi, '*Ipax*, i. viscum;' ib. '*Isos*, i. viscus:' ib. '*Itas*, i. viscum.' ἰξός. [16] Matth. Silv. c. ccclxix, '*Idropissa*, i. pix liquida.' ὑγρόπισσα. [17] Matth. Silv. c. ccclxxvi, '*Istrignum*, i. solatrum.' [18] Seld. p. 86, '*Inantis* vel *inanti* flos vitis agrestis vel uve agrestis idem.' [19] Matth. Silv. c. ccclxix, '*Iausur*, ara. oppoponax.'

Iemar[1], i. pressium de aceto.
Ierebaterio, i. sanguinaria.
Iarus[2], i. flos rorismarini.
Iorbemel, id est, uinum cum melle.
Indicum, id est, opium thebaicum.
Illebut, i. terebinthina.
Iuniperi[3], i. zeneuer.
Iris illyrica, genus gladioli, est cuius radice utimur.

Incepta a K. requirantur in litera **C.**

Lapis iudaicus[4], id est, lapis agapis.
Lapis lyncis[5], fit de urina lupi ceruini.
Lilifagus[6], saluia agrestis floribus et foliis utimur.
Lapis magnetis[7], i. gyro, uel calaminaris
Lepidos lyncis[8], id est, batitura æris.
Lycosperma[9], i. semen saxifragiæ, uel grana solis.
Lempreneas[10], arsenicum, i. auripigmentum.
Leporina[11] **priascus**, i. satyrium.
Lithodęmon[12], i. lapis niger, qui de india uenit.
Lectapodion[13], i. planta leonis, florem habet rubeum.
Laureola[14], alipiados, angula semen eius cocognidium. consimilis lauro in foliis et cortice, semine utimur.
Lathyrides[15], i. cataputia, uel semen eius genus ciceris.
Labula[16], id est, genus tithymalli maioris, cuius lac expellit serpentes.
Lactuca domestica foliis et semine utimur.
Lactuca agrestis[17], uel acetosa lamp. quosdam.
Leuistici, semine utimur.
Leuisticum agreste, arbor.
Laurus[18], i. daphnis, tamen dampne, i. eius baccæ et daphneleum.
Lingua ceruina[19], scolopendria, splenetica, idem est.

---

[1] Matth. Silv. c. ccclxxi, '*Ienar*, i. prassium.' [2] Matth. Silv. c. ccclxix, '*Iarius*, i. flos rorismarini.' [3] Seld. p. 85, '*Juniperus*, gall. genevre.' [4] Bart. p. 27, '*Lapis judaicus*, i. agapis vel agatis.' Matth. Silv. c. cccxc, '*Lapis agates sive agapis.*' [5] Bart. p. 27, '*Lapis lincis.*' Matth. Silv. c. ccccxlv, '*Lapis linceis* enax fit de urina lupi ceruarii micta et in montibus coagulata.' [6] Bart. p. 28, '*Lilifagus*, salvia agrestis idem.' Matth. Silv. c. cccccii, '*Liliffragus, elilifagus*, i. salvia, eliffacos, liliffacon.' [7] Matth. Silv. c. ccccii, '*Lapis calaminaris*, i. climia, l. ponfolix cadimia.' [8] Bart. p. 27, '*Lepidos calcis*, i. squama sive batitura æris.' [9] Lithospermon. [10] Seld. p. 96, '*Lempnias*, i. arsenicum vel auripigmentum.' Bart. p. 27, '*Lempnias*, auripigmentum idem.' Matth. Silv. c. ccccciii, '*Lima fragis*, i. auripigmentum.' [11] Seld. p. 95, '*Leporina*, priapismus, saturion idem.' Matth. Silv. c. ccccxcv, '*Leporina herba*, i. satirion.' [12] Seld. p. 99, '*Lichos* est nomen demonis.' Matth. Silv. c. cccccxiv, '*Lithodemon* est lapis demonis quod dicitur gagates.' [13] Seld. p. 96, '*Lantapodion*, i. pauca leonis, florem habet rubeum, foliis utimur.' [14] Seld. p. 95, '*Laureola* alipiados angelica lepidon herba catholica gingelide idem. Semen eius dicitur coconidium et est similis lauro in foliis, cortice et semine utimur.' [15] Matth. Silv. c. ccclxxxiii, '*Lachiri*, gre. la. cicercula:' ib. '*Lacterides*, *lacteris* nomen est cataputie minoris.' [16] Seld. p. 88, '*Labulla* vel *anabulla* idem, genus est titimalli majoris.' Matth. Silv. c. ccclxxxiii, '*Labula* species est titimallorum.' [17] Bart. p. 26, '*Lactuca agrestis*, i. scariola.' [18] Seld. p. 95, '*Laurus*, i. dampnis, inde dampno cocce et dampnelion, i. oleum confectum ex oleo et baccis lauri.' [19] Seld. p. 103, '*Lingua cervina*, scolopendria, lingua cervi, herba scripta, splenetica idem.'

Laprum veneris[1], cardum similis sed profundius incisum pungens, eo utimur.

Lappa caprina[2], similis ungulæ caprinæ in foliis, sed tamen folia eius multa minora.

Lapa inuersa[3], i. bardana.

Leucopiper, album piper, inde leucophantia, i. de albo flore facta.

Lana succida, i. mollificata, et ab animali recenter educta.

Libarutidos[4], i. rosmarinus.

Linozostis[5], i. mercurialis.

Lebeumarios[6], i. thus masculum.

Libanos mannæ[7], id est puluis thuris masculi.

Linichiti[8], i. gladiolus.

Lecopulgubrium[9], id est lachet, uel saluia.

Liptotaria[10], i. lenta febris.

Litridos[11], id est, cucumer amarus.

Leuticyprino, i. uiolæ.

Lithargyrum, i. spuma argenti.

Lapa[12], i. mentha.

Linotes agria[13], i. mercurialis.

Licon[14], i. pulegium.

Leuci[15], i. arbor populus.

Leutisma, i. castanea.

Lappatium[16], i. rumex.

Libana[17], i. lagana.

Liris, i. auena.

Lobia[18], i. phaseolus.

Lagus[19], i. lepos.

Lotus, i. trifolium.

Leuceugio[20], uel **leuchuchino**, i. uiola alba.

Litron[21], i. uitrum.

Lyncim[22], i. limus, de petra.

Liuius[23], i. panicum.

Litono, i. uerbena.

---

[1] Seld. p. 89, '*Labrum veneris*, cardo idem.' Matth. Silv. c. ccclxxxiii, '*Labrum veneris*, i. cocognidium, quidam dicunt quod est dipsacos.' [2] Seld. p. 94, '*Lappa caprina* similis est equine sed tamen folia eius multo sunt majora.' [3] Matth. Silv. c. ccclxxxv, '*Lappa maior* est bardana,—et est dicta inuersa quod habet caudam ingentem per terram dispersam,—nascitur juxta muros et est bardana.' [4] Bart. p. 28, '*Libanotides*, i. ros marinus.' Matth. Silv. c. cccccxcvi, '*Libanotida*, i. rosmarinus.' [5] Matth. Silv. c. cccccix, '*Linozostim* gre. aut *partemon*, arab. alileb, lat. vero mercurialis.' [6] Matth. Silv. c. cccccxcvi, '*Libarmarenos*, i. thus masculum.' [7] Matth. Silv. c. cccccxcvi, '*Libanomane*, *libanos manna*, i. pulvis thuris.' [8] Matth. Silv. c. cccccxcvii, '*Lonchitis* est species gladioli.' [9] Matth. Silv. c. cccccxcii, '*Lecppolgubrum*, i. saluia.' [10] Seld. p. 104, Lixapericio. Matth. Silv. c. cccccix, '*Liparia*, est febris quedam:' id. c. cccccxcv, '*Leptopiresia*, gre. minute febres.' [11] Matth. Silv. c. cccccxiv, '*Litritos*, i. cucumer agrestis.' id. c. cccccci, '*Lichiridos*, i. cucumer amarus.' [12] Matth. Silv. c. ccclxxxv, '*Lappa* id est menta secundum quosdam sed falso.' [13] Matth. Silv. c. cccccviii, '*Linomotis*, linos, *linotes agria* linozatis, i. linum.' [14] Matth. Silv. c. cccccci, '*Licon*, *licon*, i. pulegium.' See ante sub Clicon. [15] Matth. Silv. c. cccccxcv, '*Leuoi*, i. populus arbor, l. agyros.' λεύκη. [16] Matth. Silv. c. ccclxxxvi, '*Lapatium*, la. vel *pratella*, gre. *lapaton*.' λάπαθον. [17] Seld. p. 89, '*Lagana* de pasta fiunt et sunt azima et lota.' Probably *liba*, λάγανα. [18] Matth. Silv. c. cccccxiv, '*Lobia*, i. fasellum, et est fassus gallicus:' id. c. cccccxviii, '*Lubia*, *Lubit*, *Lubie*, arab. id est faseoli.' [19] Matth. Silv. c. ccclxxxiii, '*Lagos*, id est lepus. *Lagus* idem.' λαγώς. [20] λευκόϊον. [21] Matth. Silv. c. cccccxiv, '*Litron*, i. vitrum.' λίτρον for νίτρον. [22] Matth. Silv. c. cccccci, '*Lichin*, i. limus de petra, et est muscus lapidis.' Seld. p. 101, '*Licena* que supra petram marinam nascitur.' λειχήν. [23] Matth. Silv. c. cccccciii, '*Limium*, i. pannicium:' id. c. cccccv, '*Limus*, id est pannirum.'

Ligustum[1], i. cyprum.
Liperum[2], i. iunci radix.
Lappara, i. capparina herba.
Lamolea, i. cardus.
Liamus[3], i. faba.
Lithyalepta, i. farina fabę.
Leuben, i. libanum.
Libti, i. rapa.

Mumia[4], i. collectio specierum, quæ inueniuntur in sepulchris mortuorum.
Malabatrum[5], i. folium album, uel nigrum.
Mabathematicum[6], i. succus cauliculi agrestis.
Marmis[7], i. olibanum minutum.
Milium solis[8], uel **grana solis**, i. cauda pecorina.
Milisophali[9], i. uenter apis.
Melilotum[10], corona regis, i. pratelis.
Mul fœnugræcum agreste.
Malua syriac, molachia[11], id est flos.
Meuis syriacus fo. flo. et radi. utimur.
Melissa[12], id est, melago, uel cetraria.
Meu[13], i. sistur, uel sinoni radix radice utimur.
Millefolium, ambrosia, supercilium ueneris, idem est, foliis utimur.
Muscata[14] maior facit ac. sed redolet.
Marisiliō[15], i. faba lupina, ferè similis est elleboro nigro.
Mādragora[16] similis est cōsolidę maiori in foliis, nisi quia mandragora habet crassiora folia, et spissiora, et quasi pungentia.
Morgellina[17] **domestica** albos facit flores.
Myrice[18], i. genista.
Miconis[19], i. papaueris.
Melidna[20], plumbum ustū.
Matrisylua, periclimenō caprifolium, idem est.
Macropiper, id est, longum piper.
Melanopiper, id est, nigrum piper.

---

[1] Matth. Silv. c. cccccii, '*Ligustrum*, alii vero caprifolium dicunt.' [2] See ante sub Cyperum. [3] Matth. Silv. c. ccccxcvi, '*Liamus*, i. faba.' *κύαμος*. [4] See Bart. p. 31, and Seld. p. 121. [5] *μαλάβαθρον*. [6] Seld. p. 107, '*Mabatematicon*, i. succus caulis agrestis.' Bart. p. 29, '*Mabatematicon* vel *mabathemtis*, i. succus caliculi agrestis.' Matth. Silv. c. ccccccxxii, '*Mabache*, *malio*, i. succus cauliculi agrestis. *Mabathematicon*, idem.' [7] Seld. p. 110, '*Mannis*, olibanum, thus minutum idem.' [8] Seld. p. 117, '*Milium solis*, granum solis, cauda pecorina idem.' [9] Seld. p. 118, '*Millefolium majus*, supercilium veneris, centifolium, venter apis idem.' *μελισσόφυλλον*. [10] Matth. Silv. c. dxxxvii, '*Melelota*, est herba cuius semen et flos dicitur corona regia la. pratellum.' [11] *μαλάχη*. [12] Seld. p. 115, '*Mellissa*, apiasia, mellilempnias, suringula, citrago, cetraria, melago idem.' [13] Matth. Silv. c. dxliii, '*Meu*—et vocatur similiter sistersimodi et athamaticon.' [14] Seld. p. 122, '*Musca major* facit acus et redolet.' [15] Seld. p. 111, '*Marcilium*, faba lupina idem.' Bart. p. 29, '*Marcilia*, i. folia lupina.' Matth. Silv. c. dxxix, '*Marsilia*, *marsilium*, i. faba. lupin. similis est ellio (?) nigro.' [16] Bart. p. 29, '*Mandragora* herba est similis consolidæ majori in foliis sed majora sunt et spissiora et parum aspera.' [17] Seld. p. 120, '*Morgellina domestica* flores facit albos.' Cf. E. P. N. p. 65, '*Hoc morsuspoli*, or schykyn-w—,' where *morsus pulli* is equivalent to *morsus gallinæ*. [18] Seld. p. 117, '*Mirica*, genesta idem.' *μυρίκη*. [19] *μήκων*. [20] Seld. p. 120, '*Molipnia* id est plumbum ustum.' Matth. Silv. c. dxxxvii, '*Melidane*, i. plumbum ustum:' ib. c. dlii, '*Molibdena*, i. plumbum ustum.' *μολύβδαινα*.

Mella[1], i. cholera nigra.
Macedonicum, i. petroselinum alexandrium.
Mirtilli[2], i. semen myrtæ.
Melaticum, i. syluestre.
Melagina[3], i. mollificatiuū.
Melatica, i. calefactiua.
Malfano, i. debilitatio.
Marathrum[4], i. fęniculum.
Mēstrua, i. fluxus sanguinis.
Miconos niger[5], i. papauer. hortense.
Molochia[6], i. malua.
Menaphilos, i. tragacanthū.
Melbellacum[7], id est, lingua ceruina.
Mellalia[8], i. nigella.
Melanos[9], i. serpyllū malues.
Melacinagria[10], i. apisto, uel malua agrestis.
Mzeula, i. papauer agreste.
Mertion[11], i. millefolium.
Menino, i. oleaster.
Musme, i. myrrhæ folia.
Mastichia[12], i. alba.
Myrticus, i. folia ferulæ.
Militum[13], i. sinapis.
Menanachus[14], id est, semen de meu.
Minthe[15], i. nepita.
Meleche, i. malus.
Molipelotum, i. fex argenti, uel plumbum ustum.
Mis[16], i. mus, uel muscus.
Macer[17], id est cortex mali granati.
Miscores, i. caniculares.
Macton[18], i. catapula fenugręci, quæ conficitur cum se. lini.
Mirum[19], i. formica.
Melicon[20], i. fraxinus.
Melandrus[21], i. sorbus.
Melisse[22], i. apis.
Moiosox[23], i. glix.
Marrubium.
Melimion[24], i. sisymbrium.
Muzungi, i. liliu.
Miliatrum[25], i. sinapi.
Mikoitorgo[26], i. sanguis hircinus.

---

[1] Matth. Silv. c. dxxxv, '*Melancolia*, gre. colera nigra.' [2] Bart. p. 30, '*Mirtillus* autem semen mirti est.' [3] Bart. p. 29, '*Malagma* est mollificativum saniem prohibens.' Matth. Silv. c. dxxxvi, '*Melangina*, i. mollificatiua.' *μάλαγμα*. [4] *μάραθρον*. [5] See ante, Miconis. [6] *μαλάχη*. [7] Matth. Silv. c. dxxxix, '*Melossia*, id est medulla ceruina:' ib. c. dxlvii, '*Mielonela, fui*. id est medulla corvina.' Read *μυελὸς ἐλάφων*, medulla cervina. [8] Bart. p. 30, '*Melancium*, nigella idem.' Matth. Silv. c. ccccxxii, '*Malachium*, i. nigella.' *μελάνθιον*. [9] Matth. Silv. c. dxxxviii, '*Melonosi*, i. serpillum.' [10] E. P. N. p. 4, '*Malochinagria*, þ is wudu-rofe.' [11] See post, Mirpofilon. [12] Matth. Silv. c. dxxxi, '*Mastichecha, mastiteca*, id est mastix alba.' [13] Matth. Silv. c. dxlvii, '*Milicum*, id est sinopida:' ib. '*Militrum*, i. sinapis:' i. e. *μίλτος σινωπίς*; see post, Mikoitorgo. [14] Matth. Silv. c. dxl, '*Menach, menathus*, id est flos vel semen meu vel ipsa radix.' [15] *μίνθη*. [16] *μῦς*. [17] Matth. Silv. c. ccccxxii, '*Macer*, id est cortex mali punici.' *μάκερ*. [18] Matth. Silv. c. ccccxxii, '*Macton*, i. cataplasmata fenugreci.' [19] Seld. p. 118, '*Mirmir, mirmita*, formica idem.' Bart. p. 30, '*Mirmix, sive mirmicia*, formica.' [20] Matth. Silv. c. dxxxvii, '*Melimon*, id est fraxinus:' ib. c. dxlvii, '*Mileos*, gr. i. fraxinus arbor.' *μέλινος*. [21] Matth. Silv. c. dxxxvi, '*Melandrus*, i. sorbus.' [22] *μέλισσα*. [23] Matth. Silv. c. dxlviii, '*Miosos*, grece buffo, i. glis vel rana terrestris.' [24] Matth. Silv. c. dxxxviii, '*Memion*, i. sisimbrion.' [25] See ante, Militum. [26] Matth. Silv. c. dxlvii, '*Milto*, i. sanguis, inde milto draconis i. sanguis draconis. *Militograto* id est sanguis hyrcinus.' Perhaps *μίλτος τραγοῦ, μίλτος δράκοντος*. See Pliny xxxiii. 7, 'Milton vocant Græci minium—sic enim appellant illi saniem draconis.'

Miltodagrum[1], i. sanguis draconis.
Mellicratum[2], id est, mel, et uinum.
Mirpofilon[3], i. millefolium.
Maxibatrum[4], i. cauda porcīa.
Mellanthis, i. mel de apibus.
Mislinci, i. folium.
Magnetis, i. calamita.
Maclonis[5], i. artemisia.
Mezere, i. ruta.
Muriula, i. ameos.
Mecio[6], i. lenticula.
Mialos, i. uiolas.
Macellus[7], i. antophalus.
Mulchul[8], i. bdellium secundum sarracenos.

Nenuphar, id est flos nympheæ.
Nux indica[9], i. magna, quæ ab india uenit.
Nux uomica[10], i. castaneola indica.
Nux myristica[11], uel **caris myristicus**, i. nux muscata.
Napeum[12], i. sinapis.
Narcissus similis est petros. in foliis, semine utimur.
Nasturcium, semen eius cardomomum quo utimur.
Nitrum, i. sal gemmæ.
Nausea[13], i. subuersio stomachi cū uolūtate uomendi.
Nardostachiō[14], spica nigra.
Nesia[15], i. centaurea.
Nixa[16], i. cerasa matura, et sic.
Nepita, i. calamenthum.
Nartus[17], i. ferula.
Nardus celtica[18], i. saliūca, uel spica celtica.
Narca, i. botria saliunca ulfassag.
Nicticorax[19], i. bubo auis.
Niceris[20], i. uespertilio.
Nar[21], i. focus. arditus.
Nanorachi, i. piculū cuius se. est se. apii. et sapor, ut piper.
Nixa, i. caria, uel putredo ligni.
Nascades, i. armoniacum.
Nici flos[22], i. betonica.

---

[1] See ante, Mikoitorgo. [2] *μελίκρατον.* [3] *μυριόφυλλον.* [4] Matth. Silv. c. dxxxii, '*Maxibratum*, i. paucedanum vel cauda porcina.' [5] Perhaps *μονόκλωνος.* [6] Matth. Silv. c. ccccxxxi, '*Matia*, i. lenticula.' [7] Matth. Silv. c. ccccxxxi, '*Mascus*, i. antofolus.' [8] Bart. p. 30, '*Muche*, i. bdellium.' Matth. Silv. c. ccccxxii, '*Machalum*, id est bdelium.' [9] Seld. p. 126, '*Nux magna* que venit de yndia.' [10] Matth. Silv. c. dlxxiii, '*Nux vomica* est fructus secundæ speciei titimali carsiceti per Diasc. secundum quosdam vocatur castanea indica.' [11] Matth. Silv. c. dlxxi, '*Nux eardismiristica, nux ministica, nux intiscuta* est nux muscata nam ministicum grece, odoriferum latine.' Seld. p. 126, '*Nux ministica vel carida*, nux muscata idem.' Bart. p. 32, '*Nux mirifica*, nux muscata idem.' [12] Matth. Silv. c. dlxiii, '*Napeos napion*, id est sinapis vel semen ejus.' [13] Seld. p. 124, '*Nausea*, i. conuersio stomachi cum uoluntate uomendi.' [14] Bart. p. 31, '*Nardostachium*, spica nardi idem.' Matth. Silv. c. dlxiii, '*Nardus schacium vel schachios* est spica indica dicta spica nardi.' [15] Matth. Silv. c. dlxvii, '*Neseon*, i. centaurea maior.' [16] Matth. Silv. c. dlxviii, '*Nixa*, i. cerasum matiarum.' E. P. N. p. 20, '*Coquimella vel prunus vel nixa*, plum-treow.' [17] Matth. Silv. c. dlxiii, '*Narti*, id est ferula.' *νάρθηξ.* [18] Seld. p. 123, 'Nardus indica, spica celtica idem.' [19] Matth. Silv. c. dlxvii, '*Nicticorax*, grec. noctua.' *νυκτικόραξ.* [20] Matth. Silv. c. dlxvii, '*Nicteris*, grec. i. vespertilio.' *νυκτερίς.* [21] Matth. Silv. c. dlxiii, '*Nar*, ara. i. ignis.' [22] Matth. Silv. c. dlxviii, '*Niti flox*, i. flos aneti.' See ante, Beonia, and compare Anticrocus.

Nebia[1], i. uinum.

Nepta, i. sulphur, uel oliuarum cum amurca sua, uel herba pilosa, quæ nascitur in campis, uel quædam cōfectio.

Oxyacāthum[2], i. berberis.

Oxaicitronilli[3], i. succi trianguli.

Oposcitum[4], uel **ofel**, i. gummi hederæ.

Opobalsamum, id est succus balsami.

Orobani lenici[5], i. lacca.

Oxyphęnicon, uel **phęnicia ind.**[6] i. tamarindi.

Ozimum, i. basilicon.

Oxiręum[7], i. forte acetum.

Oxinudi[8] similis est filici.

Oculus Christi, similis est oculo consulis, sed habet latiora folia iuxta stipitē, et superius rotunda, et habet florē citrinum.

Origanum[9], i. golena similis est calamētho, sed calamēthum habet folia pilosa, foliis utimur.

Oculus consulis similis est menthastro.

Opos[10], i. succus.

Olibanum, i. thus.

Optamicū[11], i. sternutatoriū.

Opthopnęa[12], i. rectus anhelitus, uel ortophnia, quando tantum aerem sumit quantum emittit, cum difficultate tamen.

Opium, i. lac papaueris.

Origantum[13], i. oppopanacū.

Omfontium[14] [*in marg.* omphacium], i. mustū uuę amaræ.

Opompyrsinæ[15], id est, succus myrtæ.

Oxys[16], i. acetum syluaticum.

Onichas[17], i. diagridium.

Orhodis[18], i. rosa canina.

Osea[19], i. oliua.

Opium oxycanium[20], i. laser, uel ochilaos marinus.

Opium indicium[21], i. odore graue.

Odicus[22], i. ebulus.

Onicos[23], i. ungula.

Oleum omphacinum, id est uiride, uel quod germiale dicitur.

---

[1] Matth. Silv. c. dlxiv, '*Nebid, nebidh, nebidi,* id est vitrum.' [2] Seld. p. 131, '*Oriacantum vel oricantum,* berberis idem.' [3] Seld. p. 132, '*Oxitomili succi,* i. succus citranguli.' Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Oxilicitromili succi,* i. succus citranguli.' [4] Bart. p. 32, '*Opocissi,* i. gummi ederæ.' [5] Seld. p. 131, '*Orobo bovis* lacca idem, gumma est.' [6] Seld. p. 133, '*Oxifenicia vel fincon* dicitur, inde dactilus indicus vel tamarindus.' [7] Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Oxireum,* i. forte acetum.' [8] Seld. p. 132, '*Osmunda,* filex silvestris idem,' similis est filici.' [9] Seld. p. 130, '*Origanum,* golena sive colena idem, similis est calamento, et calamentum habet pilosa folia quibus utimur.' [10] *ὀπός.* [11] Matth. Silv. c. dlxxv, '*Obtalmia,* i. sternutatoria.' *πταρμικόν.* [12] Seld. p. 131, 'Item *orthomia* est rectus anhelitus vel orthomia est que tantum aerem sumitur quantum emittit, cum difficultate tamen.' [13] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Ogigantum,* i. oppoponax.' [14] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Omfacium,* i. succus vel liquor amarus.' [15] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Opomirsine,* i. succus mirte.' [16] Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Oxios,* i. planta solis, i. trifolium.' Wood-sorrel. [17] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Onitas,* i. diagridium.' [18] Matth. Silv. c. dlxxx, '*Orodis,* i. rosa canina.' [19] Matth. Silv. c. dlxxix, '*Orchades* grece id est olive eo quod testiculis similantur.' [20] Seld. p. 130, '*Opium quirrinacium,* lesera, quileya, succus iusquiani idem.' [21] Matth. Silv. c. dlxxix, '*Opium indicum* gravis odoris.' [22] Matth. Silv. c. dlxxvii, '*Odico* id est ebulus.' [23] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Onichos vel onix,* i. ungula.' *ὄνυχος.*

Oleum succinum[1], i. liliacū.
Osis[2], i. agnus.
Oleum succinum[3], de cucumere agresti.
Oleum myrtinū[4] de florib. uuarum.
Oleum misinum[5], i. miliatium uel myrtinum.
Opopanace, id est, succus panacis.
Orimus[6], uel **oryza**, id est simia hordei.
Oriona[7], i. aurum.
Oxyrhodonum, i. acetum, et oleum rosaceum.
Omphacum mellis[8], i. mustū uuæ amaræ, et mel.
Ocrodis[9], i. serum de lacte.
Opium thebaicū, i. lasaerti.
Oleum succinū, i. quirilion facus.
Olisatrum, i. petroselinum. macedonicum.
Oxymilium[10], i. cerussa.
Otridiriana[11], i. matrisylua.
Olenga, i. galanga.
Oxamium[12], id est, acetum cū sale.
Oxysacchara[13] i. acetum cū zuccharo.

Pompholicon[14], i. battitura ferri, uel fuligo de fornace ęris.
Peristereon[15], i. uerbena.
Periclymenon[16], id est, matrisylua.
Percenotidos[17], i. mercurialis.
Perdiacratos[18], uitreola parietaria, i. herba mirabilis.
Pistacia[19] sunt fructus, qui ueniunt de Damasco.
Piganum[20], semen rutæ agrestis: idem est.
Propoleum[21], i. cera alba.
Pentaphylon, i. quinque folium.
Prasium, i. marrubiū albū.
prasium uiride[22], i. flos æris.
Paucedanum[23], fæniculum agreste, cauda porcina, et mafmarum idem est.

---

[1] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum succinum*, i. liliaceum:' ib. '*Oleum susinum*, i. de lilio.' Diosc. i. 62, '*τὸ δὲ σούσινον ὃ ἔνιοι κρίνινον καλοῦσιν.*' Read susinum. [2] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Offis* grece id est serpens anguis.' Read *ὄφις*, anguis. [3] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum sitionum* est quod fit de cucumeribus agrestibus.' Perhaps a confusion with *Σικυώνιον ἔλαιον*, Diosc. i. 33. [4] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum mantinum*, i. de floribus uvarum.' *οἰνάνθινον*, Diosc. i. 56. [5] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum miliaceum vel mircinum*, i. mirtinum.' [6] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Orismus*, i. simila de ordeo.' [7] Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Orioma*, i. aurum.' [8] Matth. Silv. c. dlxxviii, *Omfacum mellitum.* [9] Seld. p. 131, '*Oroyde*, i. aquosum vel serosum, oros enim interpretatur serum.' Matth. Silv. c. dlxxix, '*Orcos*, i. aqua lactis:' id. c. dlxxxi, '*Othode*, i. serum lactis.' Read *ὀρρώδης*. [10] Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Onimalium*, id est cerusa.' [11] See ante, Hidrana, i. lambrusca. [12] Seld. p. 133, '*Oxalmon*, i. acetosum cum sale mixtum.' Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Oxialmon* acetum et sal.' [13] Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Oxyzachara*, acetum cum zuccaro.' [14] Bart. p. 34, '*Ponfiligos*, i. batitura eris, vel fuligo de fornace eris.' *πομφόλυξ*. [15] Bart. p. 33, '*Peristerion*, i. vervena.' Matth. Silv. c. ccccclxxxiv, '*Peristeron*, Dias. i. Columbaria vel berbena.' [16] Seld. p. 142, '*Periclimenon*, matrissilva, caprifolium.' [17] Seld. p. 138, '*Parchenotidos*, mercurialis idem.' Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Partenotides*, id est mercurialis.' [18] Seld. p. 134, '*Paritaria*, perniciades, vitreola, nitrago, herba muralis idem.' Matth. Silv. c. ccccclxxxiv, '*Perdicalis, perdiciades, perdicum, perdition*, paritaria, vitrago.' *περδικιά*. [19] Seld. p. 147, '*Pistacee* sunt quidam fructus similes pineis qui veniunt de Damasco.' [20] Seld. p. 144, '*Piganum*, i. semen vel succus rute agrestis.' Bart. p. 34, '*Piganum*, semen rutæ agrestis.' [21] Bart. p. 35, '*Propoleos* est cera alba.' [22] Matth. Silv. c. ccccccxciv. '*Prassium viride*, i. flos eris.' Perhaps *πράσινον*. [23] Seld. p. 140, '*Peusedamum*, cauda porcina, fenicularis vel feniculus porcinus vel feniculus agrestis, masmaratrum, cauda pecorina idem.

proserpinaca[1], polygonia, centinodia, et corrigiola, idem est.
Pelios[2], id est, polium montanum.
pepones[3], i. melones.
Psinthij[4], i. cerussa.
Platocyminum[5], id est, montanum.
Psiseleos, semine utimur.
Policaria minor, siis est maiori in foliis, multum redolet, et foliis utimur.
panfilogo[6], i. barbassus.
pimpinella et scopastella, idem est.
planta Christi[7], guttas facit nigras in foliis, quam quidam dicunt satyrion esse, et non est.
polium montanum est odoriferum, et est similis canuscellæ, nisi quia spissiora folia habet et diuretica quibus utimur.
pilusella[8], pilos habet in foliis.
polypodiū, i. felicula. dulcemula. radice utimur.
pulmonaria[9] est minuta uersa.
papauer album, semen eius codium quo utimur.
papauer rufum.
papauer nigrum, unde fit diacodion.
pes milui[10] similis est raro in foliis, nisi quia iarus habet cornuta folia, et pes milui uaria.
prouanca[11], et timeea idē est.
pulegium[12], i. gliconicum.
pes columbinus, i. speragia.
pes milui, i. cetrach.
portulaca[13], andragnus; pes pulli; idem est.
pētadactylus[14], custos horti.
propoleos[15], id est, fauus sine cera.
panax[16], i. herba, quæ fecit opopanacum.
peroti[17], auricularis.
pituitas[18], i. lippitudo.
paganum[19], ruta agion, idem est.
parotides[20], malum circa aures.

---

[1] Seld. p. 147, '*Poligonia,* proserpinata, corrigiola, lingua passerina.' [2] Seld. p. 147, '*Poleos,* poleum montanum.' [3] Matth. Silv. c. ccccclxxxiv, '*Pepones,* gre. id est melones albi.' Bart. p. 33, '*Pepones,* i. melones.' [4] Matth. Silv. c. ccccccxcv, '*Psimichium, psimicum,* i. cerusa plumbi, psimithion.' *ψιμύθιον.* [5] Seld. p. 137, '*Platociminum,* siler montanum, siseleos idem.' Matth. Silv. c. ccccccxc, '*Platociminum* est dictum latum ciminum, et est psilium montanum.' [6] Seld. p. 138, '*Pantifilagos,* i. flos tapsi barbati:' id. p. 140, '*Penfiligos,* vel *panfiligos,* flosmus vel flos tapsi barbati idem.' [7] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Palma Xpi* est species satirionis habentis radices quinque conjunctas ut digiti manus.' Seld. p. 137, '*Planta Xpi* guttas facit nigras in foliis sed quidem dicunt esse satirion set non est.' [8] Seld. p. 144, '*Pilocella* habet pilos in foliis.' [9] Matth. Silv. c. dxcv, '*Pulmonaria* herba est satis minuta.' [10] Seld. p. 140, '*Pes vituli* similis est iaro in foliis nisi quod iarus habet cornuta folia et pes vituli varia.' [11] Seld. p. 144, '*Pervinca vel provinca,* triurica, gall. et a°. peruenke.' [12] Seld. p. 150, '*Pulegium regale,* gliconeum idem.' [13] Bart. p. 34, '*Pes pulli, portulaca,* idem, purcelan.' Seld. p. 149, '*Portulaca vel portlaca, andrago vel andragnis, pes pulli idem.*' [14] Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Pentadactilus* grec. i. quinque digitorum. Et est planta quam quidam cataputiam majorem vocant et custos horti. Et ab hoc priapus qui quondam deus hortorum vocabatur et obsequia eo quod solem vergendo aspicere videatur, et ob hoc eliotropia. lege cici.' [15] Bart. p. 35, '*Propoleos* est cera alba.' Seld. p. 150, '*Propoleos,* i. fauus sive cera alba et virginia quam primo faciunt examina, i. nove apes.' [16] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Panax eraclea* unde oppoponax colligitur.' [17] See post, Parotides. [18] Seld. p. 150, '*Proptoses,* i. lippitudines.' [19] Matth. Silv. c. dlxxxvi, '*Pigano agrion,* i. ruta agrestis.' [20] Bart. p. 33, '*Parocide,* tumores circa aures.' Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Parotides* gre. apostemata post aures.' Seld. p. 136, '*Parotide* sunt minuta et apostemata aurium.'

periclymenon, matrisylua, auenula, idem est.
porrum, i. sectiuum.
propte[1], i. nymphæa.
polytricum, i. adiantum.
pepen, i. papauos.
polygonia, i. sanguinaria.
psylion[2], i. policaria.
panacofriza[3], i. ferula agrestis uel panacus.
penetebon[4], i. pœonia.
perdicaber[5], parietaria.
pęonigratum[6], i. chelidonia.
pisaria[7], i. pix liquida.
pentea, i. silex, petris nascitur, uel perion.
paragilon[8], i. balanum, uel myrobalanorum.
parumallus[9], i. granatum.
personatia[10], i. bardanum.
palurius[11], i. pampinus.
pedicularis, i. staphis agria.
pyrurę̨gium[12], i. hypericon.
polytria[13], i. capillus ueneris.
psaxara[14], i. pix dura.
piponagrafi[15], i. colocynthis.
Pentalon[16], i. bactheos.
psidia[17], i. flos mali granati domestici, uel alia arbor.
ponadratia[18], i. aristolo.
pitogoni radix, i. tutæ.
palla[19], i. genestellæ radix.
prasi, i. succus porri.
poneide[20], i. rosata.
parteticon[21], i. artemisia.
profunluagos, i. fominus, uel balsamum.
parasioruia[22], i. enu. campana uel
Plantago, i. arnoglossa.
Pisa[23], i. pix ulcera uirginis.
Psopus[24], i. personatia, uel dardanum, uel mellifolium.
Piperapum[25], i. acorum.

---

[1] Matth. Silv. c. dxcv, '*Prothea*, i. nimpha.' Seld. p. 135, '*Papaver plaustrum*, respice in numphea.' [2] Matth. Silv. c. dxcv, '*Psilla*, i. pulex, inde psilium dictum, eo quod semen pulicibus similatur.' Seld. p. 147, '*Persillium*, herba policaris.' [3] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Panaco friza* id est ferula agrestis.' [4] Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Penterebon*, i. peonia.' [5] Matth. Silv. c. dlxxxiv, '*Perdicalis*, paritaria.' [6] Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Pemagrates*, i. celidonia.' id. c. dlxxxvi, '*Piron agreste* Diasc. multi sic celidoniam minorem vocant.' Bart. p. 34, '*Pionia agrestis*, i. celidonia.' Seld. p. 146, '*Piron agreste* respice in celidonia minor.' [7] Matth. Silv. c. dxcv, '*Pussaigra*, i. pix liquida.' *πίσσα ὑγρά*. See ante, Igropissa. [8] Matth. Silv. c. dlxxxv, '*Petagilion*, id est balanorum glandes, mirabolani.' [9] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Paruinalium*, i. granum.' [10] See post, Prosopus. [11] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Pampini*, i. paliurus, herba lanaria, cicer domesticum.' Cf. Bart. p. 33, where *paliurus* follows *pampinus*. [12] Matth. Silv. c. dxc, '*Pituregium*, i. ypericon.' [13] See Polytricum. [14] Matth. Silv. c. dlxxxix, '*Pissa vera*, i. pix dura vel sic.' *πίσσα ξηρά*. [15] Matth. Silv. c. dlxxxvii, '*Piper agrionsi*, i. coloquintida.' [16] Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Pentalon*, i. laureola.' Seld. p. 143, '*Pentalon* respice in dafnoides.' [17] Matth. Silv. c. dxcv, '*Psidua*, i. flos mali granati vel cortex.' Bart. p. 35, '*Psidia* cortex est mali granati.' Seld. p. 147, '*Persidia*, i. cortex mali granati.' *σίδιον*. [18] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Panadracia*, *Panodracia* id est aristologia.' [19] See ante, Aspalton. [20] Matth. Silv. c. dlxxxiv, '*Perniones* vel *rosule* sunt excoriationes quæ fiunt in nimio frigore in calcaneis:' id. c. dlxxxvi, '*Pinorde*, i. rosata.' [21] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Parthenion*, *partenita*, id est arthemisia.' [22] Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Panax chironia* quam latini enulam campanam [dicunt].' [23] Matth. Silv. c. dlxxxvii, '*Pios* gr. elkos, pus, sanies:' cf. id. c. dlxxxix, '*Pisarak*, id est usnee faranois idem.' [24] Matth. Silv. c. dxcv, '*Prosopus*, i. bardanus.' See ante, Personatia. [25] Matth. Silv. c. dlxxxvii, '*Piperapium vel piperapum* dicitur acorus.'

Plumidera, i. elleborum.
Picula [1], i. resina pini.

Quercula maior [2], id est, chamæpithyos.
Quiamus [3], i. faba.
Quercula minor, id est chamedrys.
Quinque neruia [4], i. lanceola.
Quinorapi [5], i. nuclei pini.
Quiricathasia [6], tribuli mari.
Quiporodani [7], i. rosa canina.
Quassa [8], i. aqua.
Quiamos [9], i. syla.
Quiricus [10], i. semen lini.
Quiagulos [11], i. coagulum.
Qualnuties [12], i. lac.
Quicomin [13], i. pulegium.
Quelanea [14], i. iusquiamus.
Quiconus [15], i. papauer.
Quoroto [16], i. cucumer.
Quartila [17], i. lactula.
Quilionsagus [18], i. oleum siccionum.
Quion [19], i. trianguius, uel uinci radix.

Romeon [20], i. raphanum.
Radix euisci [21], i. althœa.
Ramicedri [22], i. iuniperi lignum.
Ramnus, i. spica [23] alba, uel benedicta.
Rhodoxyron [24], i. oleum rosatum, et acetum.
Ros syriacus [25], i. flos orni. uel nucis sylvaticæ similis est rosæ.
Rosa [26], semen eius anthera, eis utimur.
Rorastrum [27], folia habet, ut uiticella, sed undique pungentia.
Rosmarinus, flos eius anthos.
Robella [28], quasi pisa uiridis.

---

[1] Bart. p. 34, '*Pix liquida, picula,* idem, terpiche.' [2] Matth. Silv. c. dxcvi, '*Querceola,* quercula maior id est camedreos,' id. '*Quercula minor,* i. camepitheos.' [3] *κύαμος.* See ante, Liamus. [4] Seld. p. 152, '*Quinquenervia,* lanceolata, plantago, centumnervia idem.' Cf. Bart. p. 36. [5] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quinocarpi, Quinocarpus,* i. nuclei pini.' [6] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quirita,* id est testa cabali marini.' [7] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quinodorodapni,* id est rosa canina;' a confusion of *κυνόροδον.* [8] Matth. Silv. c. dxcvi, '*Quassa,* i. aqua.' [9] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quiamos* i. squilla, et quiamos id est faba.' Perhaps '*κύανος* squilla,' from the colour. [10] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quiricus* id est semen lini.' Bart. p. 13, '*Bruncus,* rasta lini idem.' id. p. 23, '*Grinicus,* cuscute idem.' Seld. p. 77, '*Gruncus,* brinicus, cuscute, vasta lini, podagra lini idem.' [11] Matth. Silv. c. dxcvi, '*Quactus,* i. coagulum.' id. c. dxcvii, '*Quilius,* i. coagulum.' [12] Matth. Silv. c. dxcvi, '*Qualunces,* i. lac.' [13] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quictomi,* i. pulegium.' See ante, Glyconium. [14] Matth. Silv. c. dxcvi, '*Qualanea,* i. iusquiamus.' [15] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quigonus,* i. papaver.' *μήκωνος.* [16] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quoroto,* i. cucumer.' [17] Matth. Silv. c. dxcvi, '*Quatila,* i. lactuca.' [18] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quilionifacum,* i. oleum sicionium.' Perhaps *ἔλαιον Σικυώνιον,* Diosc. i. 33. [19] Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quipero,* i. radix iunci.' '*Quirion trianguli* id est radix uinci.' *κύπειρος.* [20] Matth. Silv. c. dcvii, '*Romei, Rhomeret,* i. raffanus, christo.' Seld. p. 153, '*Raphanus,* romeus, resta bovis idem.' Bart. p. 37, '*Romeri,* i. raphani.' [21] Hibisci, see ante Althea. [22] Seld. p. 153, '*Ramicedus,* id est lignum iuniperii.' [23] Spina. [24] Matth. Silv. c. dcvii, '*Rodonsion,* i. oleum rosatum et acetum.' [25] Matth. Silv. c. dcviii, '*Ros siriacus* aliqui exponunt, quidam quod est flos orni et aliqui quod est sumach.' Seld. p. 155, '*Ros siriacus,* i. flos orni vel malve.' Bart. p. 21, '*Flos syriacus,* flos malvæ, sed *ros syriacus* est flos orni.' [26] Bart. p. 10, '*Antera* dicitur flos rosæ.' [27] Seld. p. 154, '*Rorastrum* folia habet ut viticella undique pungencia.' Bart. p. 37, '*Rorastri,* vitis alba.' [28] Seld. p. 155, '*Robelia vel robulea,* legumen est.'

Rapistrum[1], id est, ammoniacum.
Rhagidia[2], i. scissura.
Raphanus, i. radix cutica.
Radicula, i. limaria, uel struthius.
Rira[3], i. radix.
Rhodonsyron[4], i. rosa sicca.
Resina, i. gummi abietis.
Rheuponticum, i. barbarum.
Ruffus[5], i. celsus.
Resina pina[6], i. picula.
Rhodus[7], uel **rhodia**, i. cortex. maligranati.
Rapa[8], i. gongelida.
Rosmarinus, i. libanotidos.
Resina terebinthina, id est, gumma.
Rhodon, i. rosa.
Raticus, i. anetum.
Rubicam[9], i. sinopidem.
Rhodolœon, i. oleum roseum.
Rrquirhytia[10], i. herba dulcis.
Rhodostagma[11], id est, aqua rosata.
Regia, i. cauda caballina.
Radiatum[12], iusquiamum.
Rosia[13], i. aristolis, uel marrubium.
Risanapanace[14], id est, peucedanum.
Racceuece, i. fęniculum.
Ramilla, i. camilla.
Reatis[15], i. petroselinum.
Rumex, i. lappacium acutum.
Radiolus[16], i. ireos.
Rsalacanna[17], i. capitello unde sapo fit.
Ragarius[18], i. grana solis.
Racardus[19], i. cardamomum.
Rhodonogyra[20], uel **ran.** id est, rosa.
Ralba[21], agrestis.

Sletio[22], i. pes columbinus.
Saluinca, i. spica celtica.
Sampsuchus[23], amaracus uel sperma, i. maiorana.
Secacul[24], i. eryngium.
Strobilæa[25], i. pinea.

---

[1] Matth. Silv. c. dc, '*Rapistrum*, armoratia.' Seld. p. 153, '*Rapistrum*, armoceren.' See ante, Armoracia. [2] Matth. Silv. c. dxcviii, '*Ragadie* dicuntur scissure accidentes in ano vel pedibus multi ardoris.' Seld. p. 153, '*Ragadia vel ragagia*, i. fissura vel cissura.' Bart. p. 36, '*Ragadia*, i. fissura de sole vel frigore nata in pedibus vel alibi.' *ῥαγάς*. [3] Matth. Silv. c. dcvi, '*Riza, rhiza*, id est radix.' *ῥίζα*. [4] Matth. Silv. c. dcvii, '*Rodonosiron*, i. rosa sicca.' *ῥόδον ξηρόν*. [5] See ante, Bulbus fisticus. [6] See ante, Picula. [7] Matth. Silv. c. dcvii, '*Rodius* id est cortex mali granati.' ib. '*Roidea, Rhoidea*, id est arbor mali granati.' [8] Matth. Silv. c. dc, '*Rapa* quid est l. delion, gre. gongilion.' *γογγυλίς*. See ante, '*Congelidon* i. rapa.' [9] Matth. Silv. c. dcx, '*Rubicar, rubrica*, i. sinopida.' See ante, Militum. [10] See ante, Glyquirryza. [11] Bart. p. 37, '*Rodostoma*, i. aqua ro[sarum].' *ῥοδόσταγμα*. [12] Matth. Silv. c. dxcviii, '*Radiantum*, i. iusquiamus.' [13] Matth. Silv. c. dcviii, '*Rosilo, Rosilio*, i. aristologia.' [14] Matth. Silv. c. dcvi, '*Riza panace*, i. peucedanum.' [15] Matth. Silv. c. dc, '*Reactis*, id est petroselinum.' [16] Matth. Silv. c. dxcviii, '*Radiolus*, id est yreos.' Gladiolus. [17] Matth. Silv. c. dc, '*Rasacoltana*, id est capitellum saponis.' Bart. p. 14, '*Capitellum*, lexiva fortis.' See ante, '*Crini*, i. lilium unde sapo fit.' [18] Matth. Silv. c. dxcviii, '*Ragurius*, i. granum solis.' [19] Matth. Silv. c. dxcviii, '*Racardus*, i. cardamomum.' [20] Matth. Silv. c. dcvii, '*Rodonagria*, i. rosa agrestis alba.' [21] Rosa alba. [22] Matth. Silv. c. dcxxxix, '*Sfleticos*, i. pes columbinus.' Seld. p. 168, '*Splecton*, i. pes columbinus.' See ante, Flectios. [23] *σάμψυχον*. Matth. Silv. c. dcxxi, '*Sansucus*, maiorana persa.' [24] Bart. p. 38, '*Setacul*, i. sigillum Sanctæ Mariæ, vel yringi secundum quosdam.' [25] Matth. Silv. c. dclv, '*Strobilia*, Gall. 7, memirica, i. id est pinea.' *στροβίλιον*.

Stuma[1], i. caulis agrestis crassæ cœpæ.
Secca[2] [*in marg.* Sceha], i. hyssopus.
Scordeon[3], i. allium agreste.
Staphisagria[4], herba pedicularis, i. caputpurgium.
Sistrum, uel anethum agreste, id est meu.
Stypterea[5], i. alumen.
Sinonum[6], i. petroselinum agreste.
Smyris[7], quidam lapis.
Sandaracha[8], quoddā genus uernicis.
Septemer[9], i. sagapenum.
Sebanum[10], i. semen apii, uel semen lini.
Simbra[11], i. saturegia.
Stæchados barba[12], i. polium marinum.
Sandychus[13], est cōfectio quedam.
Smitne basilicor[14], i. myrca.
Splemon[15], i. scolopendria.
Stagni rotūdus, id est absynthium nigrum.
Satyrion[16], i. priapiscus, uel testiculi leporis.
Saphisalidos[17], i. pastinaca.
Sticide sagria[18], idem est cucumer agrestis.
Sicaro[19], i. sisymbrium.
Stilla[20], i. bulbus.
Sambuci medianus cortex uocatur, et quandoque cortice, et radice utimur.
Scanapis, flos eius anthos.
Senaro[21], cardus benedictus, et carduncellus, idem est.
Scifola habet folia lucida, et pinguia tota utimur.
Sigillu. S. Mariæ[22] facit hastā rectam, et aliquātulum lōgā, et altam, et folia rara, et aspera, radice utimur.
Sigillū Salomonis facit hastā flexam in arcu, et multa folia sursum trahētia et

---

[1] Matth. Silv. c. dclv, '*Struthion botami*, i. struton herba cauliculus agrestis.' Bart. p. 38, '*Strucnium*, i. caulis agrestis.' *στρύχνον*. [2] Matth. Silv. c. dcxxxii, '*Seca, secha, sceha*, i. ysopus.' Bart. p. 41, '*Suffe*, i. ysopus.' [3] Matth. Silv. c. dcxxix, '*Scoreion, scordio, scordium*, id est allium agreste.' Bart. p. 38, '*Scordion*, i. allium agreste.' *σκόρδιον*. [4] Bart. p. 41, '*Staphisagria*, i. herba pedicularis:' id. p. 14, '*Caputpurgium*, i. stafisagria.' [5] Matth. Silv. c. dcliv, '*Stipteriasites*, i. id est alumen scissum.' *στυπτηρία*. [6] Matth. Silv. c. dcxliii, '*Sinonum*, petroselinum agreste.' Bart. p. 30, '*Sinoni*, i. semen petrocilini agrestis.' [7] *σμύρις*, emery. Matth. Silv. c. dcxlvi, '*Smiris* grec. lapis asperrimus quo alii parantur lapides.' [8] *σανδαράκη*. Matth. Silv. c. dcxviii, '*Sandaracha* apud Dias. pro auripigmento rubeo capitur.' [9] Matth. Silv. c. dcxxxvii, '*Septemere*, i. serapinum. *Septepinee*, idem.' Seld. p. 171, *Septemete*. [10] *σέλινον*. [11] Bart. p. 42, '*Timbra*, satureia idem.' [12] Bart. p. 41, '*Sticados* . . citrinum idem est quod barba Jovis.' [13] Matth. Silv. c. dcxix, '*Sandicum* in li. dinamidiarum Gal. est confectio alfa siricon.' *σάνδυξ*. [14] Matth. Silv. c. dcxlvi, '*Smirna* basilicon idem.' *σμύρνα*, i. myrrha. [15] Bart. p. 38, '*Scolopendria*, i. lingua cervina, spleneon idem.' *σπληνίον*. [16] Bart. p. 37, '*Satyrion*, priapismus, herba leporina, idem sunt.' Seld. p. 158, '*Saturion*, iarus. Respice in priapiscus, leporina idem.' [17] Matth. Silv. c. dclii, '*Stafilium*, grec. ceras, id est pastinaca.' *σταφυλῖνος*. [18] Matth. Silv. c. dcxxxix, '*Sicui agrii*, i. cucumer agrestis.' ib. '*Sicides agria*, id est cucumer agrestis.' *σίκυος ἄγριος*. [19] Matth. Silv. c. dcxxxix, '*Sicarax* i. sisimbrium. *Sicharos* idem.' *σίσαρον*. [20] *σκίλλα*. [21] Matth. Silv. c. dcxxxvii, '*Senescio, senision*, i. cardus benedictus.' Seld. p. 165, '*Senecio uel senecium* cardo benedictus, carduncellus terrestris, benedicta idem.' [22] Matth. Silv. c. dcxl, '*Sigillum Sancte Marie*, i. seracul, quod uulgo dicitur zenogiebo.' Bart. p. 39, '*Sigillum beatæ Mariæ* herba est quæ facit hastam rectam et folia aspera et spissa.' Seld. p. 169, '*Sigillum Sancte Marie* facit hastam rectam aliquantulum longam et altam et folia rara et aspera, radice utimur.'

flores albos plures, sub arcu hastæ suæ deorsum trahētes, se. et radice utimur.

Spondallidō[1], radice utimur similis est sinono, sed rotūdiora habet folia, sinonū, et acutiora, et lucidiora magis a stipite remota semen eius ut semen petroselinum.

Scophularia[2] quasi lactucela habens testiculos.

Serpyllus, i. saturegia agrestis herba utimur.

Symphytum[3], consolida maiora nagallicum, idem est. radice utimur.

Scilla[4], i. cępa maior.

Spathula fętida, spathula salubris, idem est.

Sisymbrium[5], i. balsamita aquatica, uel absynthium ponticum.

Semperuiua, i. aizoon.

Scariola[6], endiuia, trosisma idē est, foliis, et radicibus utimur.

Sponsa solis, elitropia, solsequia, cichorea, intyba, idē est, foliis, et semine utimur.

Sinape agrestis habet lata folia, et rotunda.

Sauina[7], i. bratheos.

Sētis[8], i. rubus, qui facit mora.

Sambucus arbor similis est degaleæ in foliis.

Satiofoas, i. sarcocolla.

Saponaria[9], burit, herba fullonis, idem est.

Saliunca, i. spica celtica.

Styrax liquida[10], i. sagia.

Stobylia[11], i. semen pineę.

Siccides phu. id est cucumer agrestis.

Sinopide[12], i. terra rubea.

Samum, i. fructus iuniperi.

Siccidos[13], i. gala asiana.

Squiballa[14], i. dura stercora.

Simila[15], i. folia, uel medium furfur.

Semicupimen[16], i. thymamedia. [*in marg.* trina.]

Sisclios[17], i. siler montanus.

Sterione, i. gallia.

Styracos[18], i. storax.

Sileo[19], i. policaria.

Solouinsia[20], cidamum.

Stisaphora, i. cōtra oriētalis.

Sandyx, i. auripigmentum.

Scimus[21], i. lenticus.

---

[1] *σφονδύλιον.* [2] Scrophularia. [3] Matth. Silv. c. dcxlii, '*Simphitum* gre. vel anagallica, ara. picterion, la. vero consolida.' [4] Bart. p. 40, '*Squilla*, cepa marina idem.' [5] Matth. Silv. c. dclxv, '*Sisimbrium*, id est absinthium ponticum.' [6] Seld. p. 163, '*Scariola*, trosma idem.' Perhaps *τρώξιμα*, see post, sub Trozuua. [7] Bart. p. 13, '*Brateos vel Bracteos* i. savina.' Seld. p. 158, '*Savinia*, bracteos idem.' [8] Matth. Silv. c. dcxxxvii, '*Sentix*, i. rubus vel quilibet fructus spinosus.' Seld. p. 167, '*Sentix uel sentis*, i. rubus qui portat mora, uel quilibet fructus spinosus.' [9] Matth. Silv. c. dcxxi, '*Saponaria*, herba fullonum idem, l. borith.' [10] Matth. Silv. c. dcxxvi, '*Satangitam*, i. storax liquida.' id. c. dcxl, '*Sigia*, i. storax liquida.' [11] See ante, Strobilæa. [12] Seld. p. 171, '*Sinopide*, i. terra rubea.' See ante, Militum. [13] Bart. p. 21, '*Ficida*, galla idem.' See ante, Cecidos. [14] Matth. Silv. c. dcxxix, '*Schiballa*, grec. *skiballa* sunt stercora dura rotunda.' *σκύβαλον.* [15] Bart. p. 39, '*Simila* tritici est medulla, s. farina purissima.' Seld. p. 171, '*Simila*. i. mundissima farina frumenti.' [16] Matth. Silv. c. dcxxxv, '*Semicupium*, i. tina.' Seld. p. 166, '*Semicupium*, i. tinea media vel cuppa parua.' [17] Bart. p. 39, '*Siselci*, i. sileris montani.' *σέσελις.* [18] *στύραξ.* [19] *ψύλλιον*, see ante, Psylion. [20] Matth. Silv. c. dcxlvii, '*Soliuersia*, i. ciclaminus.' [21] Matth. Silv. c. dcxxix, '*Scinus*, *scin*, l. *lentiscus*.' *σχῖνος.*

Symphonica[1], iusquiamus canicularis, latreculaidē est.
Silfui[2], i. garyophyllus.
Scatumcellus[3], i. umbilicus ueneris.
Scorfilidos[4], i. resina, uel corces.
Spedace[5], i. cerussa.
Sycaminum, i. celsa mora.
Sarcocolla, i. agrimonia.
Sendaminum[6], i. acrifolium.
Senacis, i. spica celtica.
Scarade[7], i. saluia.
Scura[8], i. lacerta.
Scolopendria[9], i. lingua ceruina.
Sepetos[10], i. bacca lauri.
Sisama[11], i. semē papaueris, agrestis, sisama etiam sunt quædā grana tragacanthi.
Spagnum[12], i. saluia.
Sisamus[13], i. pastillos, vel semē balsami.
Scarius[14], i. ficus.
Spaltea[15], i. palma.
Spōdogos[16], i. lanugo, quæ in rosa syluatica solet esse.
Syla, i. cerasa.
Silomachat[17], i. radix, uel cortex cerasi.
Sysipium[18], i. cyprium.
Sui, i. sinapis.
Sale, i. auena.
Scupio ferrigena[19], i. petra argenti.
Staphenanice[20], i. succus papaueris.
Scalia, i. casta.
Salpadatie, i. aphronitrum.
Scalacadrene[21], i. sal lucidum.
Sapa[22], i. mistum coctum.
Sansica[23], i. basilicon.
Sacrapax[24], i. attriplices.
Seldaco[25], i. tris irica.
Sinon elauer, i. agrimonia.
Sumbul[26], i. spica.
Sabar[27], i. aloe.
Sota[28], i. uinci radix.
Sisan[29], i. ireos.

---

[1] Matth. Silv. c. dcxli, '*Simphoniaca*, iusquiamus, cassilago, dens caballinus, canicularis, calicularis.' Bart. p. 40, '*Simphoniaca*, i. iusquiamus.' Read latercula, and cf. E. P. N. p. 28, '*Laterculum*, beolone,' and p. 31, '*Symphoniaca*, beolone.' [2] Bart. p. 40, '*Silfia* est asafetida.' *σίλφιον.* [3] Matth. Silv. c. dcxxix, '*Scatumcelli*, i. umbilici veneris.' ib. '*Scatuncella vel scatuncelli*, i. umbilicus veneris.' id. c. dcxxx, '*Scotolidos, scotolicus*, i. umbilicus ueneris.' Bart. p. 38, '*Satimcella* est umbilicus veneris.' id. p. 41, '*Statumcellus*, umbilicus veneris idem.' [4] Matth. Silv. c. dclv, '*Strobilos* id est cortex resine pini.' [5] Matth. Silv. c. dcl, '*Spedate*, i. cerusa.' [6] Matth. Silv. c. dcxxix, '*Scindaminum*, i. agrifolium.' [7] Matth. Silv. c. dcxxix, '*Scaredalsa* i. saluia.' [8] Matth. Silv. c. dcxxvi, '*Saura*, gre. lacertus.' id. c. dcxxxi, '*Scura*, i. lacerta.' *σαύρα.* [9] Bart. p. 38, '*Scolopendria*, i. lingua cervina spleneon idem.' [10] Matth. Silv. c. dcxxxvii, '*Seperos*, i. bace lauri.' [11] *σήσαμον.* [12] Matth. Silv. c. dcxlix, '*Spagnum*, i. saluia.' [13] Matth. Silv. c. dcxliv, '*Sisamos*, id est confectio de melle similis penidiis, *Diasc.*' *σησαμῆ.* [14] Matth. Silv. c. dcxxix, '*Scanus*, i. ficus.' [15] Matth. Silv. c. dcxlix, '*Spaltem* id est palma.' [16] Matth. Silv. c. dcli, '*Spondogos* i. lanugo que in rosa siluatica nasci solet.' [17] Matth. Silv. c. dcxl, '*Silomata*, l. cortex celfii.' [18] Compare Diosc. i. 4, *κύπειρος, οἱ δὲ ἐρυσίσκηπτον ὡς τὴν ἀσπάλαθον καλοῦσι.* [19] Matth. Silv. c. dcxxxi, '*Scupio ferrameo* id est petra argenti.' [20] Seld. p. 164, '*Staphiden*, i. succus.' [21] Matth. Silv. c. dcxvi, '*Sal audarene*, i. sal alexandrinum uel lucidum.' [22] Matth. Silv. c. dcxxi, '*Sapa* est mustum coctum ad consumptionem trium partium.' See Bart. p. 37. [23] *σάμψυχον.* [24] Matth. Silv. dcxxc. vi, '*Satrapam*, i. attriplex.' Perhaps *ἀτράφαξις.* [25] Compare Diosc. i. 1, *οἱ δὲ ἶρις ἰλλυρική, οἱ δὲ θελπίδη.* [26] Matth. Silv. c. dclix, '*Sumbul, sumbel*, arab. i. spica nardi.' [27] Matth. Silv. c. dcxi, '*Sabar, sabor*, i. aloe.' [28] Matth. Silv. c. dcxlix, '*Sota*, i. uinci radix.' [29] *σοῦσον.* See ante, Oleum succinum.

Seris[1], i. sarcocolla.
Sumac[2], i. mater.
Stargil, i. cytonia.
Simberseber, i. alumen.
Sedenegi[3], i. battæ bisaniæ. [*in marg.* blacta byzantia.]

Tibaiarum[4], i. sulphur uiuum.
Trochisci[5], id est rotund cōfectio.
Thus, i. olibanum longum.
Tuniana[6], i. cozumbrum.
Trifolij semen, i. trifolium acutum.
Terra sigillis[7], i. argilla, uel creta.
Cesapium[8], i. sinapis alba.
Trozuua[9], uel endiuia, i. scariola.
Turiones[10], i. sumitates.
Trifagus[11], i. trifolium acutum.
Trigon[12], i. sonum gutturis.
Thora, ut toxicum ualet.
Tymbra[13], i. saturegia.
Tapsus masculus, i. flosmus, foliis utimur.
Tibuel fibri, i. fęnugręcum.
Tribula[14], i. laccinder.
Trianneti[15], i. petroselinum.
Tridax[16], i. lactuca.
Thithymalus[17], i. galaties.
Tēcandestra[18], i. pyrethrum.
Teruneon, i. pentaphylon.
Trissago maior[19], id est chamędryos.
Trusagnire[20], id est furfur super ignem.
Traisenocum, i. chamæmelum.
Tridica agria[21], id est lactuca syluatica.
Thapsia[22], succus ferulæ.
Tetigra[23], i. tribulus.
Tobir[24], i. rosmarinus.
Tathides[25], i. artemisia.

---

[1] Matth. Silv. c. dcxxxvii, '*Seris* est species scariole et est cicoria.' *σέρις*, Diosc. ii. 159. [2] Matth. Silv. c. dclix, '*Sumac*, i. macer.' [3] Bart. p. 13, '*Blatta* est quasi squama piscis..... et invenitur in fronte piscis degentis in conca rotunda et tortuosa, sed nos utimur blanca bisancia pro ea.' [4] Matth. Silv. c. dclxxvii, '*Tibapparum*, i. cibus ignis, l. thion, i. sulfur vivum quasi tibapirum.' ib. '*Thianapiron*, i. sulfur iudaicum et est sulfur vivum.' ib. '*Thiosapiros* id est sulfur sine igne.' *θεῖον ἄπυρον*, Diosc. v. 123. See ante, Fubapiron and Girapiron. [5] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Trociscos*, grec. a trochos, i. rotunda confectio.' Bart. p. 42, '*Trociscus*, i. rotunda confectio.' [6] Matth. Silv. c. dclxxvii, '*Timiana*, . . fit ex eo fumigium bonum sed nos communiter vocamus timiamitis cozum cozumbrium confictam, l. corumbrium causa camō. Et est storacis liquide.' *θυμίαμα*. [7] Matth. Silv. c. dclxvii, '*Terra figuli*, terra munda id est cretica et satis stiptica, s. argilla vel creta.' [8] Matth. Silv. c. dclxvii, '*Tenapium*, i. sinapis alba.' id. c. dclxxvii, '*Tisapium*, i. sinapis albus.' [9] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Trosima, trosimia, troximel, troxima*, intuba.' *τρώξιμα*. See ante, sub Scariola. [10] Matth. Silv. c. dclxxxiii, '*Turriones*, i. extremitates vel capreoli.' ib. '*Turiones*, i. teneritate summitatum arborum vel arbustorum ut vitium et similium.' See Columella, xii. 50. [11] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Trifago maior, trisogus*, i. camedreos.' ib. '*Trizoaga*, i. camedreos.' [12] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Trigon*, grece turtur.' Perhaps *τρυγών*, sonus turturis. [13] Matth. Silv. c. dclxxxiii, '*Tymbra*, i. saturegia.' Bart. p. 42, '*Timbra*, satureia idem.' *θύμβρα*. [14] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Tribuca*, i. lacertides.' [15] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Triamenti*, i. petroselinum. [16] *θρίδαξ*. [17] E. P. N. p. 7, '*Tytymallus calatites*, þ is Lacterida.' *τιθύμαλος γαλακτίτης*. [18] Matth. Silv. c. dclx, '*Tacedenste*, i. piretrum.' id. c. dclxxviii, '*Tocandestre*, i. piretrum.' [19] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Trizoaga*, i. camedreos.' [20] See ante, Tibaiarum. [21] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Tridi agrei*, i. lactuca agrestis.' id. c. dclxxvii, '*Thidax agria*, id est lactuca agrestis.' *θρίδαξ ἀγρία*. [22] Bart. p. 41, '*Tapsia*, i. herba trutannorum.' [23] Matth. Silv. c. dclxviii, '*Terica*, i. tribuli.' [24] Matth. Silv. c. dclxxvii, '*Tibir*, i. rosmarinus.' [25] Matth. Silv. c. dclxi, '*Tagantes*, i. arthemisia.' E. P. N. p. 27, '*Artemesia tagantes*, helde.' id. p. 32, '*Gagantes*, mug-wyrt.' id. p. 2, '*Artemesia tagantes*.'

Tergio [1], i. filex.
Troicutes, i. betonica.
Trisafice [2], i. gladiolus.
Tronecaria [3], i. peristereon.
Tertis, i. orobus, uel cicercula.
Torobos [4], i. aqua lactis.
Taras [5], i. aqua marina.
Taitarum, i. greupa.
Tacumo [6], i. ebulus.
Tecanti, i. euphorbium.
Torta rubea [7], id est bolus armenicus.
Tici [8], i. sulphur.
Teremerbin, i. manna [*in marg.* terraniabin].

Vvlga [9], id est asara baccara.
Vnfar [10], i. cinaprium, uel minium.
Virgia, i. lilium.
Viola, floribus et foliis utimur.
Vua lupina [11], i. striguum.
Vmbiculus veneris [12], cotylidones.
Vscatūcelli [13], cymbalaria, idē est, foliis utimur.
Venti maior, i. anagal.
Venti media, i. bugla.
Venti minor, id est cōsolida minor.
Vermicularis maior retrosellit idem est.
Vermicularis minor similis est ei; herba utimur.
Virga pastoris [14], i. lupi pect.
Verminaca [15], i. militaris.
Veche, i. uitreola quā equi comedunt.
Vngula [16], i. pes leonis quæ dr̄ ungula caballina.
Vnfacion [17], i. flos uitis.
Vatus [18], i. mora syluatica.
Victoria policō, i. buglossa.
Vitumē [19], i. sulphur iudaicū.
Velixtratum [20], i. petroselinum.
Vlixarum, i. lilium uirginale.
Vtridos [21], i. lac quod urinæ simile est.
Vzifut [22], i. sinopide.

Xyllotaria [23], i. lignum cornutum, uel siliqua.

---

[1] Matth. Silv. c. dclxviii, '*Tergio* id est filex.' Perhaps *πτερίς*. [2] Matth. Silv. c. dclxxxi, '*Trisafice*, i. gladiolus.' Perhaps Iris Africæ. Plin. Hist. Nat. xxi. 7, 'Tertium locum habet Africana.' [3] Matth. Silv. c. dclxxxii, '*Tronetaria*, i. peristereon.' [4] Matth. Silv. c. dclxxviii, '*Torobos*, id est aqua lactuce vel lactis.' See ante, Ocrodis, and post, Utridos. [5] Matth. Silv. c. dclxi, '*Talassis*, i. aqua marina.' [6] Matth. Silv. c. dclxvi, '*Tatimeo*, i. ebulus.' [7] Terra rubea. [8] Matth. Silv. c. dclxxvii, '*Thion*, i. sulfur.' *θεῖον*. [9] Matth. Silv. c. dcc, '*Vulgago, vultilago*, macer id est bacara, vel asara baccara.' [10] Matth. Silv. c. dcxcviii, '*Ugifur, uzifur*, i. zinabarum.' id. c. dcc, '*Uzufur, zengifur* et est cinabrium.' See post, Uzifut. [11] Matth. Silv. c. dcc, '*Uva lupina*, i. stafisagria secundum quosdam. Averrois dicit quod est solatrum.' E. P. N. p. 14, '*Strumus, vel uva lupina*, niht-scada.' *στρύχνος*. [12] Matth. Silv. c. dcxcix, '*Umbilicus veneris*, quid est l. cotilidon.' E. P. N. p. 4, '*Cotiledon*, þ is Umbilicus Ueneris.' [13] Bart. p. 41, '*Statumcellus*, umbilicus veneris idem.' id. p. 43, '*Umbilicus veneris*, cimbalaria idem, i. penigresse.' E. P. N. p. 60, '*Hec valmaria*, pene-grysse.' [14] E. P. N. p. 47, '*Virga pastoris*, wilde-tesel:' ib. p. 80, '*Pentilupi*, wulues comb.' Read lupi pecten. [15] Perhaps *vermincula = vermiculum*. See ante, Militum. [16] Matth. Silv. c. dcxcix, '*Unguella farfara*, i. ungula cabalina, lege nenufar.' [17] Matth. Silv. c. dcxcviii, '*Vinfacion*, i. flos vitis.' *ὀμφάκιον*. [18] Matth. Silv. c. dclxxxviii, '*Vatus sulac, Vatos rubus*, grec. vel mora silvatica. l. batus.' *βάτος*. [19] Bitumen. [20] Matth. Silv. c. dcxcviii, '*Ulixatum*, i. petroselini species, scilicet petroselinum.' Read olus atrum. [21] See ante, 'Ocrodis, i. serum de lacte.' *ὀρράδης*: with a confusion of *ὀρός* (serum) and *οὖρον*. [22] Bart. p. 43, '*Uzifur*, i. vermilon.' [23] Matth. Silv. c. dcc, '*Xiliqua carubia, keratium* idem.' id. '*Xiloceratum*, i. siliqua.'

Xylobalsamum, i. lignum balsami.
Xili [1], i. lignum.
Xilonacor [2], i. cortex celsi.
Xyloaloes [3], i. lignum aloes.
Xylomyrrha, id est lignum myrrhæ.
Xia [4], i. senationes.
Xilia [5], i. cassia.
Xisymbrium [6], i. balsamita.
Xilinon [7], i. apium.
Xixia [8], i. unguenta.

Inchoata ab **Y**. in litteris **H**. & **I**. requirantur.

Zuccharum [9], i. psyllium.
Zonamon [10], id est sempuiua.
Zomus [11], i. fermentum.
Zucchozaria [12], id est agnus castus, uel salices marini.
Zema [13], i. succus.
Zizania [14], i. lolium.
Zion [15], i. semper uiua.
Zinirna [16], i. myrrha.
Zyperi [17], i. galla.
Zogi [18], i. forcipes.
Zambacca [19], id est rara unde oleum fit flos eius albus et odorifer.
Zastra, c. crocus orientalis.
Zeumia, i. polygonia, uel cētinodia.
Zingiber [20], i. radix zingi. uel pyrethri.
Zauco [21], i. argentum uiuum.
Zarma [22], i. auripigmentum.
Zerte, i. oleum.
Zertceria, i. oleum laurinū.
Zerte ecliri, id est oleum lēticinum.
Zalbe, i. orobus, uel cicercula.
Ziginaria, id est prassium raminum.

Finis Antidotarii Nicolai, et quorundam aliorum Tractatuum.

---

[1] *ξύλον*. [2] Matth. Silv. c. dcc, '*Xilomarto*, i. cortex celsi.' id. '*Ximaco*, i. cortex celsi.' [3] Matth. Silv. c. dcc, '*Xiloaloa vel aloes*, id est lignum aloes.' [4] Matth. Silv. c. dcc, '*Xia* i. senation.' *σίον*. [5] Matth. Silv. c. dcc, '*Xilia*, i. cassia.' Bart. p. 44, '*Xilocassia*, i. cassia lignea.' [6] Matth. Silv. c. dcc, '*Ximbrium*, i. balsamita.' *σισύμβριον*. [7] *σέλινον*. [8] Matth. Silv. c. dcc, '*Xiria*, i. unguenta.' [9] Matth. Silv. c. dccvii, '*Zaccara*, i. psilium.' Bart. p. 44, '*Zarchaton*, i. psillium.' [10] Matth. Silv. c. dccxvi, '*Zonamon*, i. semperviva.' [11] Matth. Silv. c. dccxiii, '*Zimazimi* gre. fermentum.' id. c. dccxvi, '*Zomus*, i. fermentum.' *ζύμη*. [12] Matth. Silv. c. dccxvi, '*Zuccozaria*, *zuczocaria* id est flos agni casti.' Bart. p. 44, '*Zuccoraria*, i. flos agni casti.' [13] Matth. Silv. c. dccxiii, '*Zema* grec. id est succus.' [14] Matth. Silv. c. dccxvi, '*Zizanion*, grec. *zizania* lolium.' Bart. p. 44, '*Zizannia*, lollium idem.' [15] Matth. Silv. c. dccxv, '*Zion*, i. vita vel semperviva.' Bart. p. 44, '*Zion* semperviva idem.' *ἀείζωον*. [16] Matth. Silv. c. dccxiii, '*Zinirna*, i. mirra.' *σμύρνα*. [17] Matth. Silv. c. dccxv, '*Zipparis*, i. galla.' [18] Matth. Silv. c. dccxvi, '*Zogi*, forpices.' [19] Matth. Silv. c. dccvii, '*Zamba a uel raya domestica* id est sambucus unde oleum fit.' [20] Bart. p. 44, '*Zinziber* radix est satis communis.' [21] Matth. Silv. c. dccix, '*Zauco*, i. argentum vivum.' [22] Matth. Silv. c. dccviii, '*Zarin*, i. auripigmentum.'

ADDENDA TO APPENDIX.

PAGE

201. **Amarioca**, see post **Armoracia**.
Acorus, i. gladius (i.e. **gladiolus**).
Alogalbra, see post **Aglogallice**.
Aracon, see Seld. p. 4, Alloon.
Amylum, see post **Hamilium**, and Seld. p. 4, Amilum.

202. **Anagalus**, see post **Anagelicum**.
Note 4, add Bart. p. 11, 'Apium emoroydarum secundum quosdam similis est rampnæ nisi quod habet guttas nigras in foliis.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 277, 'Nisi quod habet guttas nigras in foliis ut in diaetis particularibus legitur.'
Asara, i. baccara secundum vulgus.
Althea, see post **Euiscur**.
Acuceide, see post **Cyminum Ethiopicum**.
Aspaltum, see post **Palla**.

203. **Anagius**, see ante **Adragli**.
Autinus, for Anthemis.
Aoniton, for Aconiton.

204. **Ascella**, see post **Arcella**.
Amel, i. grana solis, see post **Custos orci**.
Agus, uel **Actis**, see post **Hatis**.
Afugilla, see post **Fugil**.
Arcella, see ante **Ascella**.
Aglogallice, see ante **Alogalbra**.

205. **Bisas** represents *βησασᾶ*, while emolia is *ἅρμαλα* (Diosc. iii. 46).

206. **Cadon myristicon**, see post **Nux myristica**.

207. **Cynoglossa**, cf. Seld. p. 39, '*Cinoglossa*, lingua canis idem,' followed by '*Ciperus*, junctus triangularis idem, crescit in locis aquosis, radicibus utimur.'
Catariarori, cf. Seld. p. 88, '*Katariacum*, i. rasura cornu ceruini.'
Cathitii, see post **Catrios**.

208. **Cathinabotho**, cf. Diosc. v. 84, *καδμείας*

PAGE

208. *ἀρίστη μέν ἐστιν ἡ κυπρία καλουμένη δὲ βοτρυῖτις.*
Carerico, see ante **Aneusa**.
Cucuriones, see Seld. p. 88, Turiones.
Centron, i.e. *κέγχρος*.
Coclia, see ante **Codion**.

209. **Cunarius**, see Hermes, xviii. 532, 'Cinario, cardo,' i.e. *κυνάρα*.
Celtica, see post **Elilifagum**. Hermes, xviii. 533, 'Cel[t]ica, S[a]luiola.'
Congelidon, see ante **Caugil**.
Crini, see post **Rsalacanna**.

210. **Carinoleon**, that is *χαμαιλέων*.
Cidopendria, see Hermes, xviii. 533, 'Colopentrion, lingua ceruina.'
Chestu, see ante **Ceston**.

211. **Cheufeudafu**, see Seld. p. 88, '*Kufordafin*, i. cinamomum.'
Doronice, possibly Berenice, i. uernix.
Diacopna, cf. Cassius Felix, c. 48, 'Schiston dicunt Græci lac in quo lapides fluviales incensi mittuntur sive extinguntur.' Cf. *γάλα σχιστόν*, Diosc. ii. 77.

212. **Erion**, see Hermes, xviii. 538, 'Erion, carice.'
Epiricum, i.e. Hypericon.

213. **Eusciuum**, see Hermes, xviii. 538, 'Eusumo, semen oleastri.'
Eucimus, see Hermes, xviii. 537, 'Eucimo, eruga.'
Eeruzomon, i.e. *εὔζωμον*.
Erugine campana, see post **Prassium viride** and **Ziginaria**. See Hermes, xviii. 538, 'Eris flos, de eramento,' and ib. 539, 'Hipoquistide, erugine campano.'
Erigo, see ante **Ciriogon**.
Egebel, cf. Gibraltar.

215. **Fubapirum**, see post **Tibaiarum**.
Flectios, see post **Sletio**.

PAGE

216. **Gemotilis**, see Hermes, xviii. 539, 'Geniotilis, mercurialis.'

Geris, see Hermes, xviii. 539, 'Geris, intibo,' i.e. *σέρις*.

Girapiron, see post **Tibaiarum**.

217. **Hicatis**, see ante **Accis** and **Chamætrais**.

Hidrana, see post **Otridiriana**.

218. **Hagis**, see ante **Agus**.

Hamilium, see ante **Amylum**.

Intiba, i.e. intuba.

Ipoquistidos, see ante **Esopa cerotis**.

Istrignus, see Hermes, xviii. 541, 'Istrignus, una lupina.'

220. **Liris**, i.e. *λύρις*.

221. **Lamolea**, see ante **Chamæleonta**.

Lithyalepta, see ante **Chaunalep**.

222. **Melacinagria**; *apisto* is perhaps a form of *ibiscus*.

223. **Magnetis**, see ante **Lapis magnetis**.

Nesia, probably a truncation of *λιμνήσιον*.

225. **Oxyrhodonum**, see post **Rhodoxyron**.

PAGE

225. **Oleum succinum**, see post **Quilionsagus**.

Prasium uiride, see ante **Erugine campana**.

227. **Psylion**, see post **Sileo**.

Palla, see ante **Aspaltum**.

228. **Quinorapi**, see Hermes, xviii. 532, 'Conocarpos, nucli pinæ.'

Quelanea, see ante **Gelena**.

229. **Ragurius**, see ante **Ciriogon**.

Saluinca, for Saliunca.

230. **Sistrum**, for sisarum.

Sambuci medianus cortex, &c., cf. Seld. p. 30, '*Canabion* est medianus cortex sambuci.'

232. **Spagnum**, cf. *φαγνόν*, Diosc. iii. 35.

233. **Turiones**, see ante **Cucuriones**.

Thora, i.e. *φθορά*, cf. Seld. p. 10, '*Anthora* est herba quasi contra toram, i. herbam venenosam.'

234. **Verminaca**, see Hermes, xviii. 533, 'Columbina militaris, personatia.'

Veche, i. vitreola (*viciola*).

235. **Ziginaria**, see ante **Erugine campana**.

INDEX.

Aconge, 40.
Alehoue, 52.
Alfuurt, 34.
Alisandre, 108.
Alisaundre, 128, 139, 169.
Alixaundre, 11.
Allertre, 2.
Aloine, 1.
Aloyne, 79.
Ambreise, 8.
Ambrose, 60, 161.
Andrede, 190.
Angeltwychches, 87.
Anis, 10.
Anyse, 40.
Arache blanc, 22.
Araunge, 40.
Archangele, 111.
Archangle, 14.
Armoise, 13.
Armoys, 106.
Arssmerte, 46, 143.
Assch, 162.
Auence, 70, 141.
Auense, 17.
Aueroine, 1.
Aueroyne, 98.
Aymant, 3.

Baldemoyne, 189.
Banifan, 181.
Baussan, 183.
Bayes de lorer, 19.
Bayloun, 65.
Bemp, 16.
Berberies, 22.
Berebinde, 192.
Berebynde, 142.
Berles, 21.
Beruurt, 115.
Betoine, 21.
Betonike, 21.
Beuurt, 115.
Bilus, 21.
Bistorte, 23.
Blakpopy, 134.
Blauerole, 145.
Bonele, 78.
Bonwort, 45.
Bonwrt, 190.
Borage, 23.
Boreis, 23.
Botun de rose, 23.
Bourache, 23.
Bourefair, 40, 115.
Boureuurt, 2.
Bouruurt, 115.
Branchrsine, 25.
Brembel, 157.
Brione, 26.
Brodewede, 163.
Brok, 183.
Brolemoderwort, 61.
Brom, 73, 117.
Brosewort, 45.
Brotherwort, 167.
Brotherwrt, 31, 150, 186.
Brothuurt, 81, 120.
Bugle, 25, 190.
Buckestonge, 20.
Buket, 175.
Bulberies, 22.
Bulwed, 83.
Burnete, 25.
Burnette, 25.
Burre, 20.
Burse à pastur, 34.

Calamente, 27.
Calamynte, 148.
Camamille, 28.
Cammok, 25, 156.
Canele, 30.
Carlokes, 153.
Carui, 31.
Catesteyl, 182.
Cattesgres, 38.
Cattestail, 80.
Cattestayl, 68, 140.
Catwort, 27, 125.
Celidoyne, 36.
Celydoine, 36.
Ceneue, 37.
Centonicle, 38.
Centorye, 64.
Cerflange, 80, 103.
Cerlaunge, 177.
Chanele, 39.
Chanelire, 39.
Chardon, 107.
Cherefelle, 38.
Cheurefoil, 110, 142.
Chikemete, 119, 196.
Chirchewrt, 130.
Chykemete, 196.
Cicoree, 53, 178.
Cikoree, 117.
Clauerfot, 140.
Cleure, 186.
Cley, 186.
Cliure, 157.
Clofthounk, 189.
Clote, 20, 184.
Cokkowespitte, 5, 21, 84.
Colecreye, 193.
Coliaundre, 42.
Columbine, 43.
Columbyne, 142.
Commok, 153.
Confirie, 9.
Consoude, 45.
Coral, 42.
Cornfilie, 45.
Cornsilie, 9.
Counfirie, 189.
Cousloppe, 78, 134.
Crampastes, 137.
Crampe, 164.
Crauwelek, 177.
Crekische netche, 193.
Cressen, 39.
Cressouns, 39, 123.

Crisbone, 81.
Crispe mauue, 23, 41.
Crissouns ewages, 165.
Crowefet, 11.
Crowelek, 5.
Crowesope, 158.
Crowesoppe, 23.
Crowfot, 140.
Cruseye, 151.
Culrage, 46, 143.
Cumfirie, 173.

Dates, 137.
Dauk, 47.
Dayesegh, 190.
Dedenetle, 14.
Dedenetole, 193.
Dednettle, 111.
Dent de lion, 49.
Derte, 167.
Deuelesbite, 121.
Dilnote, 39, 107, 134.
Ditayne, 50.
Dock, 97.
Doder, 27, 46, 154.
Doleroune, 49.
Donnhoue, 140.
Dragance, 82.
Dragaunce, 48, 167.

Eble, 28, 51.
Eddokk, 193.
Edokke, 94.
Eglentier, 22.
Egremoigne, 3.
Ellen, 161.
Elphone, 54, 68.
Endyue, 56.
Endyuet, 93.
Enedechede, 97.
Epytyme, 56.
Erbeyue, 46.
Erchenote, 107.
Erewort, 20.
Erthenote, 134.
Erwrt, 175.
Escaylonnes, 86.
Eufrasie, 60.
Euerfarn, 132.
Eupatick, 56.
Eyngnon, 36.

Fane, 68.
Fanuurt, 93.
Fearn, 136.
Feldhoue, 21, 140, 193.
Feldwort, 80.
Feldwrt, 182.
Feltwort, 68.
Fenicle, 106.
Fenkele, 83.
Fenoyl, 106.
Fenoyle, 83.
Fesne, 62.
Fetherfoye, 63.
Feugere, 136.
Feugerole, 132.
Feugre, 66.
Fifleuedgresse, 27.
Filet, 29.
Fiueleuedgrase, 141, 152.
Fleguurt, 43.
Flegheuurt, 74, 190.
Fone, 54.
Forage, 62.
Fowrleuedgras, 152.
Fraunc ensens, 185.
Fresere, 63.
Frestefoil, 29.
Freydele, 174.
Fumetere, 69.

Galyngale, 70.
Gardre, 97.
Garleke, 5.
Genciane, 4, 18.
Geneste, 73, 117.
Geneure, 85.
Glaiol, 72, 192.
Glaribus, 2.
Glareseye, 168.
Gletonere, 84.
Glyu, 192.
Golduurt, 88.
Goldwort, 86.
Gost, 85.
Gounde, 112.
Gourde, 46.
Gowndeswilie, 34.
Griseler, 156.
Gromel, 72, 99, 117.
Groundeswile, 165.
Groundyuy, 52.
Growndeswylie, 39.
Guynpel, 142.
Hardhaw, 83.
Hareflex, 104.
Haynde, 154.
Heke, 144.
Hemelok, 40.
Henbane, 30.
Henesbane, 84.
Hennebane, 173.
Hennedwole, 30, 173.
Hennedewole, 84.
Hepebrede, 22.
Hepebrembel, 157.
Herbe Johan, 78.
Herbe Jon, 177.
Herse, 143.
Hertesfet, 40.
Hertestonge, 80, 177.
Herttonge, 103.
Hesellor, 190.
Hetgetlyere, 168.
Hirichon, 59.
Hirichoun, 55.
Hirison, 55.
Holin, 87.
Holyhokke, 4.
Honisocles, 29.
Honisoucles, 186.
Hony, 115.
Honysocle, 110, 142.
Horhoncie, 111.
Horhune, 138.
Hornwistel, 40.
Horselne, 163.
Horshelne, 52.
Horsmente, 27.
Horsminte, 19, 169.
Horsmynte, 115, 161.
Horsneferte, 163.
Houndesberie, 119.
Houndesberye, 176.
Houndestonge, 39, 104.
Houndesuede, 111.
Houslek, 20.
Housleke, 175.
Hyseneherde, 156.

Ianney, 97.
Iaruse, 84.
Iarouse, 158.
Iubarbe, 18, 20, 80, 167, 175.

Kalketreppe, 159.

Kenekel, 153.
Keneholm, 27.
Kokel, 198.
Kokkel, 105.
Kukkowespitte, 158.

Lagarice, 76.
Lagheue, 144.
Langbeue, 17.
Lang de chien, 39.
Lange de beof, 24.
Lange de cheuvre, 103.
Latewes, 93.
Lauendre, 93.
Launcelee, 14, 38, 93, 137, 152.
Lauriole, 4.
Lebleue, 106.
Lemeke, 86.
Lemoke, 86.
Lempke, 61.
Lentillis, 97.
Leueyne, 65.
Leure, 72.
Liche, 57.
Lichewal, 72.
Licheuurt, 51.
Licoris, 76, 99.
Lignarie, 104.
Liureuurt, 56.
Louache, 95.
Loueache, 98.
Lounge, 151.
Lynnoun, 99.

Maddokes, 87.
Mader, 59, 155.
Maghewrt, 41.
Maierole, 78, 134.
Maiorane, 7.
Malewe, 111.
Malue, 22.
Mamele, 188.
Maroil, 111.
Marshmalue, 22.
Mathfelonn, 83.
Mauue, 111.
Mauuys, 188.
Maydenher, 29.
Maythe, 112, 119.
Mecche, 99.
Mederatele, 28.
Medeswete, 40.
Medewort, 156.
Medwert, 177.
Medwor, 115.
Mel, 115.
Mennache, 12.
Mentastre, 19.
Mercurie, 116, 138, 141.
Mielde, 16.
Miere de herbes, 106.
Minere, 191.
Mistel, 192.
Moderuurt, 106.
Molayne, 182.
Morail, 138.
Moreclam, 132.
Morele, 119, 176.
Morelle, 192.
Morer, 119.
Moroune, 196.
Mos, 122.
Moscherones, 70.
Mostard, 37.
Motes in þe sunne biem, 187.
Moule, 144.
Mousepese, 131.
Mousher, 117.
Moushere, 17, 144.
Muge, 23, 122.
Muge de bois, 81.
Muget, 16.
Mugwed, 13, 106.
Mugwort, 13.
Musche, 122.
Museballok, 184.
Musedode, 190.
Mussherums, 24.
Mustard, 172.
Mynte, 115.

Naue sauuage, 26.
Nauet, 5, 153.
Nele, 105, 198.
Nepe, 153.
Nichtheschode, 119.
Niththeschod, 176.
Niththeschode, 192.
Noseblede, 118.
Nosebledeles, 190.
Obfarn, 66.
Oefarn, 50.
Oefs hardees, 13.
Okfarn, 147.
Orme, 34.
Orynal, 130.
Osmonde, 132.
Oxeseghe, 125.
Oxie, 24.
Oxtunge, 94.

Paddocstol, 79.
Padestol, 24.
Padpipe, 37.
Pankakus, 89.
Parele, 94.
Paritarie, 134, 191.
Pearl, 111.
Pe de clyual, 140.
Pee de polayn, 140.
Pelestre, 145.
Penigres, 41.
Penydes, 139.
Penygres, 44.
Penywyt, 41.
Peper, 111.
Persile, 169.
Peruenke, 80, 144.
Perytorie, 125.
Peyne, 143.
Pigule, 103.
Pilousee, 17.
Pirgis, 28.
Plais, 143.
Planteyne, 14, 137.
Poiuer, 111.
Polipodie, 50.
Porceleyne, 10.
Porsulaigne, 149.
Pouclesnedele, 2.
Pressour, 188.
Primerole, 146.
Puliol, 31, 150, 167.
Puliole, 120.
Purseuuort, 81.
Pursewurt, 34.
Pyiones, 144.
Pympernele, 146.

Quick, 73.
Quintefoil, 152.

Radich, 153.
Ramesen, 3.
Rarouse, 5.
Recopre, 121.
Reddokke, 94.
Redpopy, 134.
Regarice, 99.
Regwort, 164.
Rest de beof, 156.
Restebeof, 25, 153.
Ribbewort, 14, 137.
Ribbeuurt, 152.
Ribuurt, 38, 93.
Rodes, 88.
Rodeuurt, 86.
Rosemaryn, 49.
Rosmaryn, 155.
Rougerole, 134.
Rounce, 157.
Rue, 158.

Saffron, 46.
Salgh, 87.
Sanicle, 166.
Sarre, 158.
Satureie, 167.
Saucisis, 116.
Sauge, 161.
Sauscistres, 113.
Sauerey, 158.
Saueyne, 158.
Sauoine, 159.
Saxifrage, 163.
Scabiose, 83.
Scabiouse, 163.
Scabwort, 83.
Scabwrt, 163.
Scandany, 115.
Scariole, 163.
Scarlate, 131.
Schafwort, 82.
Schauegres, 37.
Sedokke, 25.
Seint Joneswert, 177.
Seint Joneswrt, 195.
Selhele, 193.
Semtositwurt, 27.
Senechion, 34.
Seneschon, 39, 165.
Senesencos, 170.
Serfoil, 81.
Sermontayne, 169.
Sermontaygne, 169.
Serpoul, 167.
Seu, 2.
Sew, 161.
Seynt Cutbertscole, 61.
Seynt Jones uurt, 78.
Seynt Mary Maythe, 45.
Sicamour, 170.
Sikelwert, 196.
Simphonie, 173.
Sinegrene, 175.
Sinphonie, 30.
Smalache, 12.
Smerwrt, 193.
Snayl, 111.
Soeffe, 69.
Soeth, 69.
Sope, 159.
Sorele, 81.
Sotherwode, 98.
Soughthistil, 89.
Sourappel, 121.
Sourdocke, 2.
Sourdok, 81.
Southerneuuode, 1.
Southistel, 27.
Sowethistel, 155.
Sperewort, 23.
Spigurnelle, 174.
Spurge, 9, 112.
Stamerche, 108, 128, 139, 169.
Stanmerche, 11.
Stanmersh, 5.
Stauberie, 63.
Sticheuurt, 103.
Stondenegousse, 140, 158.
Sulf, 104.
Sulfia, 196.
Surele, 5.
Surelle, 2.
Swynegrece, 38.
Swynesgarce, 104.
Swynesgres, 147.
Swannestonge, 80.
Symoine, 23.
Syngrene, 18, 20, 80, 167.
Syrmountayne, 160.

Tadestol, 24.
Tanesie, 181.
Tansie, 16.
Tatesoriz, 190.
Tecesorite, 34.
Tesle, 187.
Tete, 188.
Teter, 167.
Thare, 51, 131.
Thistel, 107.
Thogth, 171.
Threwthorn, 156.
Throstle, 188.
Timbre, 186.
Tintara, 189.
Tintare, 186.
Tongebledes, 157.
Tonour, 160.
Tormentille, 187.
Tortouse, 185.
Turbut, 186.
Turiouns, 188.
Tymbre, 120, 167.
Tynthare, 49, 59.

Ualeriane, 8, 189.
Uer de grece, 191.
Uermeloun, 117.
Ueroine, 9.
Ueroyne, 185, 190.
Ueruayne, 74.
Uerueyne, 43, 190.
Uesces, 189.
Uesche, 131.
Uinegre, 2.
Ungle de chiual, 193.

Wadde, 155.
Walfair, 191.
Walwort, 28.
Warence, 155.
Warich, 37.
Wartwort, 9.
Watercresses, 165.
Waterdokke, 94.
Waysegle, 45.
Welleuort, 51.
Wellewort, 28.
Wermode, 1, 79.
Wertewert, 185.
Wertwrt, 190.
Weybrede, 137.
Weybrode, 14.
Whatpopy, 134.
Whitbothel, 45.

Whitflawe, 138.
Widleskirwit, 21.
Wildnep, 5.
Wildelek, 177.
Wildemente, 27.
Wildenep, 26, 190.
Wildesauge, 8, 161.
Wildescirwit, 30.
Wildetesel, 191.
Wildetare, 186.
Wodebynde, 29, 110.
Wodemeche, 166.
Woderoue, 16.
Wodesoour, 186.
Wodesoure, 5, 134.
Wodewhisgle, 8.
Wowell, 140.
Wren, 33.
Wy de chene, 192.
Wyk, 99.
Wyldesauge, 54.
Wyldeskirwhit, 139.
Wymalue, 4, 22.
Yellebotel, 112.
Yesele, 60.
Yre, 52.
Yringes, 165.
Yringus, 160.
Ysenehcrde, 25.
Ysope, 197.
Yuy, 52.
Zedewale, 198.

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES. VOL. I—PART III

SALTAIR NA RANN

EDITED BY

WHITLEY STOKES, LL.D.

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1883

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

7 PATERNOSTER ROW

THE

SALTAIR NA RANN

A COLLECTION OF EARLY MIDDLE IRISH POEMS

EDITED FROM

MS. RAWL. B. 502, IN THE BODLEIAN LIBRARY

BY

WHITLEY STOKES, LL.D.

HONORARY FELLOW OF JESUS COLLEGE

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1883

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

7 PATERNOSTER ROW

PREFACE.

THE *Saltair na Rann*, 'Psalter of the Staves or Quatrains,' a collection of 162 Early-Middle-Irish poems now for the first time printed, is contained in its entirety only in the Bodleian MS. Rawl. B. 502, ff. 19–40. But there is a copy of one of the poems (No. X) in the Lebar Brecc, a MS. of the fifteenth century; and corrupt and modernised copies of poems IV, V, and VI are to be found in a MS. also belonging to the Royal Irish Academy, marked 23. G. 25, written by one O'Longan about seventy years ago. The Lebar Brecc version of No. X will be found at p. 111[b] of the lithographic facsimile of that MS., Dublin, 1876.

The *Saltair*, like the Félire Oengusso and other pseudonymous matter, is attributed to Oengus the Culdee, who flourished in the beginning of the ninth century; and his name—*is me Oengus cele Dé*, 'I am Oengus the Culdee'—actually occurs in line 8009. But that this attribution is erroneous follows, first, from the numerous Middle-Irish forms which the poem contains[1], and which cannot possibly be due to the transcriber, and, secondly, from its mention, in l. 2342, of an event —the murrain which began A.D. 985—and in ll. 2349–2365 of certain contemporary kings, as well as of Dub-dá-lethe, one of S. Patrick's successors in the see of Armagh, who died A.D. 1061.

Our MS., Rawl. B. 502, is a large quarto, now containing 83 leaves of vellum in a hand of the twelfth century, and 20 leaves of paper. The vellum portion has been so fully described by the late Dr. Todd (*Proceedings of the Royal Irish Academy*, vol. 5, pp. 164–168) and by Mr. Macray (*Catal. Codd. MSS. Bodl.*, Part V., fasc. 1, cols. 719–722) as to render further description unnecessary. Only this opportunity may be taken to note that the 'Short Tract on Irish Grammar' stated to occur at fo. 63[b] is really one of the so-called Brehon law treatises—*Coic*

[1] e.g. natrimúir 399, 421, scérdair 443, na slóig 709, betit 853, cestait 953, istsléib 4109, etc., etc.

conara fugill, 'five paths of judgment,' of which there is (according to Dr. O'Donovan) a fuller copy in a MS. in the library of Trinity College, Dublin, marked H. 3. 18—and that the Latin passage at fo. 53 b. seems to run thus: Hii omnes sancti (*sic*) inuoco in auxilium meum per intercessionem sanctæ Mariæ et sanctarum et (sanctor)um, quarum et quorum Deus nomina nominauit, et quos praesciuit et praedistinavit conformes fieri imaginis Filii sui in uitam æternam in Christo Jesu Amen. The poems now printed begin at fo. 19 a. 1 and end at fo. 40. b. 2. They are written in double columns, with 50 lines in each.

According to the scribe's note following line 7788 the poems now printed fall into four divisions, (1) the Psalter, (2) the poem on repentance, (3) the poem on confession, and (4) the ten poems on the Resurrection. That note means: 'Thus far the body of the Psalter of the Quatrains, to wit, the thrice fifty poems (*duana*). Two after, (one) for confession, and (the other) for repentance; and ten to set forth the Resurrection; so that there are twelve and thrice fifty poems altogether.' The thrice fifty poems—equal in number to the psalms, and hence 'the Psalter'—deal for the most part with incidents from the Old Testament. But the first poem contains a kind of description of the universe; poems XI (on the penance of Adam and Eve) and XII (on the death of Adam) are founded on the *Vita Adae et Euae*, two texts of which have been published by W. Meyer (München, 1879); and poems CXLII–L relate to the life of Christ. Poem CLI expresses repentance for transgression and prays for forgiveness. No. CLII is an expression of ignorance of God and his various works. Nos. CLIII to CLIX describe the events on each day of the week before the last Judgment. Sense here is so completely sacrificed to metrical requirements that these seven poems are, to a large extent, unintelligible to me. CLX deals with the seven resurrections—namely, (1) that of the apostles, (2) of the prophets, (3) of the confessors, (4) of the martyrs, (5) of the saints, (6) of the virgins, penitents, and baptized infants, and (7) of the rest of the human race. Poem CLXI treats of the coming of the demons out of hell to earth, the fall of the idols, etc. The last poem, CLXII, describes the triumph of the angels over their foes, the rewards of the righteous, the punishments of the wicked.

It may be well to give a *précis* of the three most important of the poems, namely, I, XI, and XII.

I.[1] The creation of the world (line 3), the sun (5), heaven (13), earth (15), light and darkness (17, 18), day and night (19, 20), the earth separated from the primal material (29, 30), surrounded by the firmament (34), the world like an apple (36), the mists, the current of the cold watery air (44), the four chief winds, the eight sub-winds (45–52), the colours of the winds (53–80), the distance from the earth to the firmament (97–101), the seven planets (101–104), the distance from the earth to the moon (105–112), the radiant heaven, that from moon to sun (113–116), the windless, ethereal heaven, the distance between the firmament and the sun (121), the motionless Olympus or third heaven (125–128), the distance from the firmament to heaven (133–136), from earth to the depths of hell (141), the five zones, the firmament round the earth like its shell round an egg (165–169), the seventy-two windows in the firmament (181, 182), with a shutter on each (188), the seventh heaven revolving like a wheel (199), with the seven planets from the creation (204), the signs of the zodiac (205–220), the time—30 days, 10½ hours—that the sun is in each, the day of the month on which it enters each, the month in which it is in each sign (233–256), the division of the firmament into twelve parts, the five things which every intelligent man should know—namely, the day of the solar month, the age of the moon, the height of the tide, the day of the week, saints' festivals.

XI. The Penance of Adam and Eve. For a week after the expulsion Adam was without fire, house, drink, food, or clothing (1483–1486). He laments to Eve their lost blessings (1491–1530), and admits his fault (1531–1534). Eve asks Adam to kill her, so that God may pity him the more (1535–1546). Adam refuses to destroy his own flesh and blood (1547–1560). Then, at Eve's request, Adam goes to seek for food and finds nought but herbs (1561–1572), 'the food of the lawless beasts.' He proposes to Eve to do penance, to adore the Lord in silence, Eve in the Tigris for thirty days, Adam in the Jordan for forty and seven, a flagstone under their feet, the water up to their necks, Eve's hair dishevelled and her eyes directed to heaven in silent prayer for forgiveness (1573–1628). Adam prays the Jordan 'to fast with him on God' (*co troisced lais for Dia*) with all its many beasts, that pardon

[1] A Middle-Irish prose abstract of part of this poem will be found in the first volume of the Laws, pp. 26–30.

may be granted to him. The stream ceases: gathers together every living creature that was in its midst; and they all supplicate the angelic host to join with them in beseeching God to forgive Adam (1629–1652). Forgiveness is granted to Adam and to all his seed save the unrighteous (1653–1660). When the Devil hears this, 'like a swan, in the shape of a white angel,' he goes to Eve as she stands in the Tigris and gets her to leave her penance, saying that he had been sent by God. They then go to Adam, who at once recognises the Devil and reveals the deceit to Eve (1661–1716). Eve falls half-dead on the ground, and reproaches Lucifer (1717–1756). Lucifer defends himself, repeating at length the story of his expulsion from heaven for refusing to worship Adam (1757–1872). He concludes by threatening vengeance to Adam and his descendants (1873–1880). Adam then leaves the river and Lucifer departs (1884). Adam and Eve then live alone for a year on grass, without proper food, fire, house, music, or raiment; drinking water from their palms and eating the green herbs in the shadow of trees and in caverns (1885–1896). Eve brings forth a beautiful boy, who at once proceeds to cut grass for his father, and whom his father called Cain (1897–1910). God at last pities Adam and sends Michael to him with various seeds, and Michael teaches him husbandry and the use of animals (1913–1932). Seven years afterwards Eve brings forth Abel (1933). In a vision Eve sees Cain drinking the blood of Abel. Adam therefore builds a house for each of the brothers (1941–1956). Gabriel announces the murder of Abel and foretells the birth of Seth (1957–1968). Adam's seventy sons and seventy daughters are born to him after the transgression (1969). The signs set in Cain's forehead (1997–2000). Cain's death in the Valley of Jehoshaphat, which is thenceforward barren (2005).

XII. Adam's death. Adam, being 930 years old and feeling his death at hand, tells Eve of his approaching end (2021–2032). Eve regrets that she does not die first (2033–2037). Adam comforts her by saying she will die in nine months, and tells her how to act after his death (2040–2076). Michael comes at Eve's entreaty to cleanse Adam's soul and take it to heaven (2077–2152). God comes to receive Adam's soul, which remains in the third heaven, named Ficconicia (2153–2208), till the Resurrection. Adam's body is anointed with the Oil of Mercy and buried in Hebron (2217–2228), where it remained

till the Deluge. His head was then swept to Jerusalem, and remained in the gateway till Christ's cross was planted therein (2229–2240). Enos, Noah, and other patriarchs are then mentioned (2241–2292). The numbers of years from Adam to the Deluge, from the Deluge to Abraham, from Adam to the birth of Christ (2293–2336), the number of years to the murrain, the names of some of the leading princes reigning about that time in Ireland and in Scotland, those of Eadgar on one side of the English Channel and Hlothair on the other, an allusion to the ravages caused by the Danes from Denmark (2337–2380): the rest till the day of doom nobody could declare except the high King of the sun, whose life never ends (2381–2388).

The tradition mentioned in lines 7529, 7530, that Christ was born from the crown of the Virgin's head, is worth noting[1]; and the description of some of the signs at the Crucifixion (7761–7772) may be quoted as a specimen of the style of the poem (I omit two chevilles), and as illustrating Sophus Bugge's theories about the Baldr-saga :—

Darkness sprang over every plain:
Earth's dead arose:
Dear God's elements were afraid
When the veil of the temple was rent.
Every creature wailed—
Heaven and earth trembled:
The sea proceeded to go over (its) bounds:
Hearts of black rocks split.
The King who suffered in (his) fair clay,
A cross for sake of Adam's children,
Thereafter took a prey (of redeemed souls),
So that he overcame Hell.

The metre in which the bulk of the *Saltair* is composed is *deibide*, each line of the quatrain consisting of seven syllables, the second and

[1] So according to the A. S. *Adrian and Ritheus* (Kemble, *Salomon and Saturnus*, p. 204) Christ was born of his Mother, 'þurh þæt swîðre breóst,' *through her right breast.* So the Bodhisattva was born from Mâyâ's right side (Kern, *Der Buddhismus*, 30, n.). See, too, other strange births, Liebrecht, *Volkskunde*, 490; and note the punishment of certain sinners, *Visio Tnugdali*, ed. Wagner, 1882, p. 28: 'Pariebant, dico, non solum femine, set et viri, non tantum per ipsa membra, que natura constituit tali officio convenientia, verum per brachia simul et per pectora, exibantque erumpentes per cuncta membra.'

fourth ending with a word exceeding in the number of its syllables the words respectively ending the first and third; the first and second lines rhyme together, as do the third and fourth. Alliteration is frequent, and a word in the middle of one line often rhymes with a word in the beginning or middle of the following line (e.g. *rúinib, dúilib*, lines 9, 10, *sorcha, dorcha,* 17, 18). Poem CLII is in a different metre, *rannaigecht mór*, each line ending in a monosyllable, and only the second and fourth lines rhyming. In CLIII–CLXII the first and third lines of each quatrain regularly end in rhyming trisyllables, the second and fourth in rhyming dissyllables. Internal rhymes are frequent, e.g. *fogur, domnuch*, 8021, 8023, *luaichthi, cruaidi*, 8037, 8039. The first, second and third words in the first line of a quatrain sometimes rhyme respectively with the first, second and last words of the third line; see e.g. 8125–8127, 8137–8139.

The text has been printed with the utmost care. It is right to say that in the MS. several of the marks of length are so faded that they can be discerned only by the keenest eyes and in the most favourable light. I may, therefore, have undesignedly omitted some of these marks. Contractions have been extended, and the extensions represented by italics. The text has also been punctuated, proper names spelt with initial capitals, apostrophes have been used where vowels have been omitted, and hyphens introduced to separate the transported *t* and *n* from words beginning with vowels.

In conclusion, though several of the words are explained in the Index, it contains so many new vocables as to the meanings of which I am either doubtful or quite in the dark, that I have called it an Index Verborum rather than a Glossarial Index. It will, it is hoped, be useful to future Irish lexicographers.

W. S.

SALTAIR NA RANN.

Psaltar narann inso sis dorigni Oeng*us* Celi-De.

[Rawlinson, B. 502. fo. 19 a. col. 1—fo. 40 b. col. 2.]

I.

[fo. 19 a. 1.]

Morise rí nime nair,
cenhuabur, cenimmarbaig,
dorósat domun dualach,
morí bithbeo, bithbuadach.
5 Ri osduilib thargca g*ré*in,
rí ósfudumnaib aicgéin,
ri tess, tuaid, tíar *ocus* tair,
fr*i*s níderntar immargail.
9 Ri coruinib robai, fail,
riaṅdúilib, rian-aimseraib,
rí bithbeo be*us*, blaith adenn,
ri centossa*ch*, cenf*or*cenn.
13 Ri dorigne nem noithech,
nihúaibrech, ni[i]mchloithech,
ocus talam, tolaib tlacht,
comtren, comfossaid, comnart.
17 Ri dorigne sorcha saer
ocus dorcha con-anaeb[1] :
indaranai islaithe[2] lan,
araile isadaig imlan.
21 Ri rodelb tétadbul De
dochetadbur nandule,
. . . . . s fr*i*samla suthach
inmass amra écruthach.
25 Ri rodelb eisse ca*ch*ṅduil
rosderb cengesse coemruin,
et*er* mín isgarb condath,
et*er* marb ocus beothach.
29 Ri rothepi, bladmar, brass,
asinchetadbar admas[3],
talam tromm toracht, delm chert,
dian'fonn fothacht fotlethet.
33 Ri rochruthaig, nícuac cinte[4],
hicuairt nafirmiminte,
domun delbda derbda druing,
mar ubull febda fircruind.
37 Ri rodelb dluma iartain
hura coderb imthalmain,
rith roseim osbith, buaid ṅgle,
indaeor uair uscide.
41 Ri c(ria)thras us*ce* n-an, n-úar
f*or*iathmass nan-al n-ollmuad,
iarsrebaib cosesraib sruth
iarmesraib comesrugud.
45 Ri roordaig *ocht* ṅgaetha
torgaib cenlocht laṅaeba,
cethri pr*i*mgaetha cotṅgaib,
cethri fogaetha feochrai[5].
49 Cethri fogaetha aile,
rádit auctair ergnaide,
bidhi an-arim [fír]chert
dogaethaib dagaeth deec.

[1] MS. conaṅaeb. [2] MS. islathi. [3] Written as a correction over 'amnass.'
[4] MS. nicuaccinti. [5] MS. feochraib.

53 Ri rodelb datha naṅgaeth
rosderb f*ri*sratha slanaeb,
iarclechtaib rith roratha (?),
combrechtaib cachilldatha.

57 INgel, incorcarda glan,
inglass, induaine allmar,
inbuidi, inderg, derb dána,
nisgaib fergg frisodála.

61 INdub, indliath, indalad,
intemen, inchiar chálad,
indodar, doirchi datha,
nidat soirchi sogabtha.

65 Ri rosordaig osca*ch*maig
na *ocht* fogaetha feochrai[1],
rodelb cenditha, dín saeth,
cricha nacethri p*ri*mgaeth.

69 Anair incorc*ra* glanbda,
andess ingel gle, amra,
atuaid indub gailbech, g*ra*ch,
aniar[2] indodur engach.

73 INderg, inbuidi 'male,
eter gil[3] ocus corcrai,
indúani, inglass, croda (?)[4] lir,
et*er* huidir isglegil.

77 INdliath, inchiar, g*ra*inne aṅguir,
et*er* huidir iscirduib,
intemen, indalad tair,
et*er* duib ocus corcair.

81 Coir rocoraiged acruth,
doronad an-orddugud,
fogaessaib glessib cenchlith
iarsessib, iarsuidigthib.

85 Na da gaeth dec, tolaib tress,
tair *ocus* tiar, tuaid istess,
rii roscuibdig cotagaib,
roscuibrig fo *secht* ṅglessaib[5].

[fo. 19 a. 2.]

89 Ri dosnarbair iarsessaib
imthalmain con-ilglessaib,
cach digaeth dib imglés ṅgle
isoengles f*or*aib huile.

93 Ri dosrat iarṅglessaib clecht,
iarmbessaib centarimthecht,
indarahuair, blaith iarmblai,
induair aile ainbthechae.

97 Rí tadban tom*us* donleirg
othalmain cofirmimint,
fris domidet, met glanna,
fritiget natalmanna.

101 Rosuidig secht rinn[e] reim
ofirmimint cotalmain,
Satuirn, Ioib, Mercuir, Mars,
Sol, Uenir, Luna lánmas.

105 Ri rorimi, rigda inbla,
otha talmain coesca,
semile fichet archet
fordamidet 'naglanmét.

109 IS hé sain int-aear huar
linib haial friimluad,
dianidainm triallach, derb t*ra*,
annem niabach n-airerda.

113 INdrae ohescgu cogrein
ri rorím coṅgle glanleir,
dacet mile, mor insmacht,
lat*ri* cethair cethrachat.

117 ISse sin int-ethier huais
cengaeth, cenaear n-angluais,
dianidainm, cen balba ṁbla,
innem n-amra n-etherda.

121 Trichutrumma, intsain doleir,
et*er* firmimint isg*re*in,
morí rindbalcc, rofír sein,

[1] MS. feochraig. [2] MS. anair. [3] MS. gel. [4] MS. garoda or gardda, but *c* is written over *g*, and there is a dot under the first *a*. [5] *Sic*. Read ṅglassaib?

dorindnacht dorimirib.
125 IS hisin indOlimp huag,
cenchumscugud, cenimluad,
iarsliucht saer nasruthe sen,
dianidainm intresnoebnem.
129 Damile déc, torainn ṅgle,
archoiccétaib déc mile,
cain rith rindrethait insain
ofirmimint cotalmain.
133 Met naré, ruathar cint,
othalmain cofirmimint,
isse inmet sain, srethaib srath,
ofirmimint coriched.
137 Cethrimili fichet sain
artrichait cet domilib
oṡhunn coriched, reim n-oll,
cenmotha firmam*en*tom.
141 A met na ree sein uile[1]
othalmain corigsuide,
iss*ed* fil othalmain tinn
sís cofudomnaib Iffirn.
145 Rí ca*ch*thuir thuathaig, dein, deirg,
rofuathaig fein firmim*en*t,
feib baderb laiss osca*ch* maig
rosdelb donmaiss ecruthaig.
149 Ri nan-uile n-adbar n-án,
arm-buili bladmar bithmár,
inglóruill cocessair chain
dosrorainn icoic[c]ressaib.
153 INcuiced criss guires chness
morí ruithes t*ri*asirthes,
f*ri*sasad sluagda saigthe[2]
dahuarda imdamesraigthe.
157 Huarda andess isuarda atuaid,
indamesraigthe, ismórbuaid,
incriss tessaigthe[3], isderb de,
eter nada mesraigthe.
161 Rí targcai ce*ch* ruirig reil
rosuidig smachtai fouagre[i]r,
rodagni cenchétlud ṅgle
dochetchruth nafirmiminte.
165 Amal bis abloesc immog
acht noslui línib hilchor,
fial nafirmiminti imbith
t*ri*a bithu f*or*abithrith.
169 'Macuaird focheird atoimsi,
iarsreith suairc f*ri* sirsoillsi,
isannsu infom*us* 'moa mbeir,
ni triit tarsnu toimsideir.
173 Rorannad iarn-intliucht ḟail,
feib rodelgnaisset auctair,
dasebratta fochis chain,
dasé phairt 'nan-irchomair.
177 Huide mís dog*re*in ca*ch*phairt,
iarseis nan-ugtar n-ardaitt,
forith hi*n*athur[4] (?), [gluair] ṅgle,
ce*ch* mblia*dain* dosstimchellae.
181 Hisindfirmimint cogle
sesca dáse senistre,
dothaitni fridia 'malle
ca*ch*phairti se senistre.
185 Ata iarrúini indrig reil
rodelb duine : : : huagreir,
fodluthad, cendolma ṅdein,
comla f*or*cach senisteir.
[fo. 19 b. 1.]
189 Trénbrat demin, torom n-án,
marbad gemen coem comlán,
tuinech torachta rosrig
imthalmain contib immib.
193 IM thrínimi ata centair
trinimi impe, hit himṡláin,

[1] MS. uili. [2] MS. saigthi. [3] MS. tessaigthi.
[4] MS. riathur, with a dot under and a mark of aspiration over the first *r*, and a stroke over the *i*.

insechtmad nem, isse sein
rochertad eternimib.

197 Ni sossad suaircc slóig a[i]ṅgel
acht iscuairt chóir coemdaingen,
am*al*bis rothmol f*or*luth
triabithu forbithimputh.

201 INdfirmimint, ilar ṁbla,
isnasechtrind airegda,
ata f*or*oenrith, gluair ṅgle,
otha inn-uair rocruthaigthe.

205 Ri rorann ruandath osleirg
nifualrad fann firmimeint,
srethaib samlaib, slemnaib slecht,
indibrannaib derbdai déc.

209 Ri osca*ch*airm, osca*ch*dinn,
dorat ainm forcachn-oenrinn,
nimennair iarṅdligud dlecht
donadibrennaib deec.

213 Fuath ca*ch*renna, ruathur ṅgle,
itimchuairt firmiminte,
feib rosderbait delgnaid [ ]
ishuandelbaib ainmnigt*er*.

217 Aquair, Pisc, Ariet, Tauir[1] treb,
Geimin choir *ocus* Cancer,
Leo, Uirgo, Libru, Scoirp scrus,
Saigitair, Capricorn*us*.

221 Ri corúnaib roscoraig
innanṅdlumaib dermoraib,
sreith nasliab, osca*ch*blai,
frisreith[2] g*ri*an *ocus* escai.

225 Tricha lathi, lórda[3] luad,
ladech n-úara *ocus* lethuar,
cot*ri*all trechess osca*ch*dind
rethess g*ri*an inca*ch*oenrind.

229 IN g*ri*an suairc, iarn-urd riagla,
f*or*cuairt cacha oenbliadna,
hi quindecim k*alde*, cain dind,
issann téit incachn-oenrind.

233 G*ri*an in-Aquair, hed centáir,
doróined im-mis Enáir,
ocus hiPisc [ ] cogle
dorimther im-mis Febrae.

237 G*ri*an in-Ariet, aurdaircc dí,
dothadbat im-mis Martfi,
ocus hiTauir g*ri*an diareir
dothaitni im-mís Apréil.

241 G*ri*an hiṅGemin im-mis Máii
isdemin, ni imarchlái,
nochochiuin guires ca*ch*treib
im-mis Iúin g*ri*an iCanceir.

245 IM-mís Iuil ing*ri*an il-Leo,
issann ferass alangleo,
teit g*ri*an aden*us* f*ri*atuisc
inUirginum[4] in-Auguist.

249 Dothaitni g*ri*an fhiadcachdruṅg
iSeptimb*er* inLibrum,
g*ri*an nodafoilcc nochosceil
iScoirp im-mis Ochtimb*eir*.

253 IN Sagitarium g*ri*an dosfeim
osca*ch*rian inNouimbeir,
inDecimb*er*, ischian clú,
bidgrian inCapricornú.

257 Athe sein indaserind
dosrosat Fiadu forfinn,
osca*ch*rian rethait fonṁbith
riu reithes g*ri*an alanrith.

261 A coic ca*ch*lae d'fiss cenbrath
dlegair docachintliuchtach,
docachoen, cengláma gné,
bis fog*ra*da ecailse.

265 Laa mis g*re*ne, ésca aes,
rith mara cen immarbáes,

[1] MS. piscu ta uir. [2] MS. fris reith. [3] *lór* is written as a correction over the *luar* of *luarda*.
[4] *um* is written as a correction (!) of *em*.

laa sechtmaine, feili noeb n-uag,
iarcertglaine con-imluad.
269 Ri rosrethaig, sróenaib slamm,
dorethaib roenaib retlann,
feib nosairbrig osrannaib
rosanmnig dian-anmannaib.
273 Cid caem lenn inleth fail *fri*nn
firmiminti nan-ilrind,
inleth aili, lith cengeis,
nocon-eitchiu ciachemme[i]s.
277 Ri rogni clichis cenmeirg
iarnafithis firmimeint,
comfoc*us* tadbain adreich
imthalmain doca*ch*oenleith.
281 Ri rodelb firmimint fír
conarennaib cendimbrig,
immontalmain, cengoi ṅgle,
imsoi ontrath coaraile.
285 Ri dorigni muirlinn mair
osanfirmimint imślain,
inmuirlinn aili isi inmuir,
fo[r]dasniada imthalmain.
[fo. 19 b. 2.]
289 Ri reil dorairṅgert cachfáith
coimdiu c*um*taig ca*ch*coemg*ra*id,
dorosait grein crotha glain,
f*or*osna nem imthalmain.
293 Ri dorigni esca n-án
ocus indfairrgge imslán,
foriaguil dosrona inrí,
condatcora, comchuibdi.
297 Sess*ed* rann domuin ce*ch*dú
hissi meit fil in-escu,
oc*us* isingréin coglan
sé commet dec intalman.
301 Ri dorigne ilar mil
fondfairrce ṅdermair ndírím,
nithadbann nech acht mori
an-anmann na*ch* an-airmi.
305 Ri dorigni sreba sluag
donahénaib friimluad,
doaltaib isnaslebib,
dograigib f*or*magreidib.
309 Hilerda nan-anman n-án
is nan-ildelbda ṅdermár,
nifail hicrí rimess sin
acht mad inrí donoebnim.
313 Ri dorigne aéar n-uar,
ocus tene reil rorúad,
ocus talam bladmar, brass,
ocus sruth raglan rethess.
317 Ri rosil talmain iartain
dolubaib, dofidbadaib:
lan indomun diambolud,
con-immad an-iltorud.
321 Ri conic huacht *ocus* tess,
mori firen frim'firless,
ishe rośuidig cachseis,
ri centuirim, cenaisnéis.
325 INrí reil narun corath
doarfaid dún cachn-ingnad,
diathuicsin treothu, din ṅgle,
is trialin amirbaile.
329 Ri rogni ca*ch*ṅduil foleith,
aicseid ocus nemaicseid,
acht inri rodelba sain
nifail nach rí fortalmain.
333 Nifail dodainib daiṅgnib,
doaiṅglib na harchaiṅglib,
nech thucas t*ri*adindchur de,
na fail d'iṅgnud[1] lam'rigse,
Morise ri nime náir[2].

[1] MS. diṅgnaud, but with a dot under *au*.

[2] This and similar lines, being mere repetitions of the first line of each poem, do not count in the numbering.

II.

337 Ri dorigni riched reil
conachrichaib diacomréir,
treb thogach, duanach, daṅgen,
dosluag amra árc[h]aṅgel.

341 Riched conilhur adroṅg,
saer, sithech, nadimchumung,
cathir dronoll cocetrath,
met dondomonn adechmad.

345 Failet ann t*ri*muir cenmeth,
duirimthimchellat[1] riched,
mur doglain huaine, gnim cain,
mur dior, mur dichorcair.

349 Mur n-uaine cenchess im-mach,
mur n-óir fricness nacathra*ch*,
im-medon f*ri*gelgloir cain
mur ṅdermor dichorcairglain.

353 Fail ann, cot*ri*chim trethan,
cathir chrichid, chomlethan,
fail inti, frisíd solus,
set sir cethriprimdor*us*.

357 Met ca*ch*doruis dib foleith
donacethrip*ri*mdoirsib,
toeb fritoeb, dini iartom*us*,
mili darcachn-oendorus.

361 Fail crois d'ór incachdor*us*
frisella slog sirṡolus,
ri rosdelba centalgga,
hite remra roárdda.

365 En dodergor forca*ch*crois
oschind lerglor na*ch* anfois,
incachcrois frihernól cuir
gemm dermor doleic log*muir*.

369 Archaṅgel ce*ch*lai, luad ṅdil,
conasluag oríg richid,
coclasschetal, coceol glé,
timchell ca*ch*a oenchrose.

373 Fail ann faithchi cechdoruis
cain f*ri*taichmi derbthomuis,
samlaim[se] ce*ch* dib fofeib
fritalmain conamuireib.

377 Cuaird ca*ch*afaithchi foleith,
*con*ag*re*nchaib airgdidib,
conabrugaib foblath bil,
conalubaib ligaidib.

381 Ced adbal lib, lathar ṅgle,
met nafaithchi fairsiṅge,
mur d'argut, cengnim n-aithbi,
rognid imcachoenfaith(chi).

385 Airf*or*toich namur im-maig[2]
immondun doca*ch*oenleith,
[fo. 20 a. 1.]
cosostaib slanaib sidib
diarmidi dohilmilib.

389 Ocht n-airf*or*taig ann f*ri*sreith
cocomraicet 'moncathraig :
nimtha samail nasét sruith
donmét fail ca*ch*airf*or*tuig.

393 Cachairf*or*tach lan lubaib,
*con*angrenchaib credhumaib,
mur dochriad chaim rochalcad
cotren imca*ch* n-airf*or*tach.

397 Damur de[e]c, toraind ṅglé,
'nan-airf*or*tach, 'nafaithchi,
cenmthat nat*ri*múir im-maig[2]
failet im[on] p*ri*mchathraig.

401 Cethra*ch*a dor*us* hitreib
richid conarigsuideib,
atri ca*ch*a faithchi feith,
isatri cachairf*or*taich.

405 Cethridoruis airri im-ma*ch*

[1] MS. duir imthimchellat.

[2] MS. immuig.

nan-ir*for*tach n-immechtrach,
f*ri*sintetblai, tolaib smacht,
frisincetna [a]thchomarcc.
409 Comla d'argut, cain ardreich,
ca*ch*doruis dondfaithchisin,
comlada creda corath
fridoirsi nan-ir*for*tach.
413 Naf*ri*thmuir ondun im-mach
innan-huili n-airfortach,
samlaithir f*ri*bladbail ṁbla
otha thalmain cohésca.
417 Mur nafaitchi, feib dasli,
rosdelbtha dofindruini,
an-airde, adbul foneib,
otha thalmain coglang*re*in.
421 Nat*ri*muir, met an-athfaig,
timchellait inp*ri*mcathraig,
tadbain an-airde cenmeirg
othalmain cofirmimeint.
425 Suidigud namur im-maig
immondun, immoncathraig,
rathrian ca*ch*múir, monor ṅgle,
reil radiall secharaile[1].
429 Ri rosfossaig cotangeib
nassossaid 'monp*ri*mchathraig,
deimni ataichmi ondun im-ma*ch*
'nafaithchi, 'nan-ir*for*tach.
433 Sluaig sil Adaim, aidble baind,
innandalaib f*ri*anderbraind,
gle iarṅdligud dib rosoich
sechinud ce*ch* oenṡossaid.
437 Bid ca*ch*sluag di[i]b foleith
'nan-air*for*tach, 'nafaitchib,
lánaib doligaib fofeib
dosidaib, dosonmigeib.
441 Noeb isnúibhuaga corath
fobraenbuada, iarmbraenchath:
scérdair f*ri*sinslog im-maig,
bertair isinmorchathraig.
445 Cathir De conasoillsi,
cidat mora ap*ri*mdoirsi,
nitheit inti óthalmain treib
acht mad oent*ri*ar dodoeneib.
449 Duni conái dligid Dé,
duine óg iarfirinne,
congnim adma nadchlithe
duine amra athirge.
453 Congérdair cobáid im-maig[2]
nanaeb isinp*ri*mchathraig,
febdae fo lib, lith rochlos,
ca*ch* dib darap*ri*mdoros.
457 Nadoirsi chaindelbdai, glain,
lainderdai dondlíc logmair,
con-ollbladaib, segtait slóig,
*con*acomladaib dergoir.
461 T*ri* athchomairc ce*ch*doruis,
cain glanthogairt toebtomuis,
f*ri*cachclothalt, erim ṅgúr,
athchomarc[3] *for* ca*ch*oenmúr.
465 Aurdrochait nandor*us* n-og
cain set sol*us* dodergór,
atat fonéim, nassad ṅgle,
airddiu ca*ch*ceim araile.
469 O cheim docheim, erim ṅgur,
isreid dreimm isinp*ri*mdun,
cainsluag sidi, set rosaig,
mór mili cét dochétaib.
473 Hicuaird nam-mur, mor n-athba*ch*,
im-medon nap*ri*mchathrach,
lebinn glainidi glórdai,
drochte dronai dergórdai.
477 Filet ann brugi bláthi

[1] MS. secharaili. [2] MS. immuig. [3] MS. atchonnarc.

bithura cach bithráthi,
cotorthib cachthoraid dil,
*con*ambolthaib milidib.
481 Fail ann centoirsi didnad,
fail soilsi cenṡirdibad,
ceoil gluara, caini, g*ri*nni,
buana, baidi, blaithbinni.
485 Fail ann ni sásas ce*ch* slóg
hirichiud rigda romór,
[fo. 20 a. 2.]
fogur naṅg*ra*d, nacéol ṅgle,
bolud namblath ṁboltnaigthe[1].
489 Fail mór dosostaib, saer slán,
fail mór class cobsaid comnar,
fail ann mor slúag, seol snassi,
fail mor ceol ce*ch*oenclassi.
493 Failet ann linni lethna,
ailli aninni anoebtrethna,
gleorda immocanat classi,
suarca, segdai, somblassi.
497 Failet ann srotha seṅgga
docheniul cach coemlenna,
f*ri*sasad sloig, sir sotlaib,
fail ann mór dofindtop*ra*ib.
501 Failet ann lecga lordai,
failet foraid forordai,
f*or*brig naslog dosrogaib,
fail ann mór do rigsrothaib.
505 Fail ann mór ṁbíle ṁbroga,
mór tiri f*ri*ṁthoga,
mor sét sétach, slán saine,
mor cet cetach clármaige.
509 Mor ceol caimnaig cenbine
fail iroenmaig rindnime,
mor seol suilig, mor sreth séis,
nadróig tuirim noaisneis.
513 Fail ann iarset, srethaib smacht,
cet acethair cethrachat,
fiadgnuis indrig cotagaib
iar n-árem afochraicaib.
517 O thosuch domuin cobrad
clann Adaim, cidhe acomrad,
ni choemsaitis, dig*ra*is seis,
ce*ch* oen fochraic dib d'aisnes.
521 Cenmothat sain cotaigaib
fail innim dofochraicaib,
lir bannai ḟleochaid, fuám t*ri*cc,
no slamma snechta snigit.
525 Sossad slan morig rathmar
fil f*or*lar nap*ri*mchath*r*ach:
ismor cet mili 'mobeir
hitimchuaird aḟosscemeil.
529 Dior derg rogníd huile[2]
dorig richid rigṡuide:
ri corúnaib doforgaib
osnamúraib erordaib.
533 Sossaid Aiṅgel[3] cosoillsib
nessaim donap*ri*mdoirsib,
Archaṅgeil conan-airbrib
isnessam donaebaiṅglib.
537 Uirtutes, nert osca*ch*maig,
isnessam doArchaṅglib,
Potestates, deoda tlus,
isnessam Uirtutibus.
541 Principat*us*, blaith aseis,
isnessam Potestatés,
Dominationes, droṅg demein,
fodiuplaib indḟosscemeil.
545 Amra inslog roscing uili
forscemul indrigsuidi[4]:
nóeb inrori roscoṅgaib
Troni conamórdroṅgaib.
549 Sluaig Hiruphin rosfossaig
itimchuairt indrigsossaid,

[1] MS. ṁbotlnaigthi. [2] MS. huili. [3] MS. naiṅgel. [4] MS. -suide.

tuas sech ce*ch*oen fondrig reil
sernait slog sáer Saraphin.
553 Noiṅg*ra*d nime, noebda ambal,
imrig nan-uili n-adbar,
cendimbúaid f*ri*briga blat,
cen imhuail, cenimmf*or*mat[1].
557 Lainib lánaib forig recht,
isshé an-arim firchert,
dase *sesc*at, sluag fofeib,
ce*ch*oeng*ra*id donag*ra*daib.
561 Arim ce*ch*sluaig, lith cenmeth,
nifail nech rodasfessad,
acht marofit*ir* inrí
dodosrosat donemphní.
565 Ri huasal uasdaib uili,
ri richid con-imdruine,
ri febda firian fossud,
rí rigf*i*al[2] 'narigsossud.
569 Ri rohóc, ri sen icein,
ri rodelb nem imglangrein,
ri nan-huile noeb corath,
ri caim, ri cain, ri cruthach.
573 Ri dorigni nemthech necht
doainglib centarimthecht,
tir nanóeb, nam*a*c ṁbethad,
clar find, fota, forlethan.
577 Rosrethaig sosad, sid saer,
fossad forethaib rig roen,
cuaird cháin, glanna, c*ri*chid, gle,
doaes amra athirge.
581 Morí immarthus osintslóg
s*anct*us Dominus[3] Sabaoth,
diacain uasdind, f*or*seol sercc,
ceol *cethri* sanct find *fich*et.
585 Ri roordaig inclais chert
na *cethri* sancht find fichet,

[fo. 20 b. 1.]

cáin canait canth*us* dontslog
s*anct*us D*eu*s Sabaoth.
589 Ri fossud fial, febda, find,
sid sossud, selbda, soenmind,
lasfail tret nan-úan, nuall ṅgle,
'món-Uan n-úag nemlochtaigthe.
593 Ri reil rohorddaig inn-Úan
iarsintṡleib f*or*aimluad,
cethrimili m*a*c 'naṅdiaid,
cethorcha ocus cét glanriad.
597 Crichid class, congloraib cruth,
donahógaib ceneilniud,
canait ceol ṅgluair immalle
indiaid indUain etrochtai.
601 Comchoema, comluatha, gluair,
iarsintsleib indiaid indUain,
scribtha 'nangnuisib corath
an-ainm isainm indAthar.
605 IN ri rohordaig inguth
donanemdaib fritinphiud,
lethan, londg*ur*, lathar ṅgle,
am*al* tondg*ur* n-iluisce.
609 No am*al* guth crot carait nuall,
canait cenna*ch*locht lórmuad,
linib lerthol uasce*ch*raind,
no am*al* nuall dermór toraind.
613 Ri bili bethad foablath
slige f*ri*srethad soergrád,
abarr, abroenrad ce*ch*leith
roleth darroemag richid.
617 Forsasaid indénlaith án,
*con*gaib glerath cheol comlan,
cenaurchra, corogud rath,
dothorud *no* duilerad.
621 Alaind indenlaith cotṅgæib,

[1] MS. cenimf*or*bat. [2] There seems a punctum delens under, as well as over, the *f*.
[3] MS. domnius.

ce*ch*en glermaith cet n-etteib,[1]
canait cenbet, cogleor gle,
cet ceol ca*c*ha oenheitte.
625 Ri rogni mór n-adba n-an,
mór ṅgnim cadla, cóir, comlan,
lam'rig rogmár osce*ch*maig
fil ce*ch* ollg*ra*d cenesbaid.
629 Fail leis *secht* nimi, nert n-uag,
cengeis, cenbine findluad,
imthalmain[2], tolaib tine,
con-anmaimm ce*ch*oennime.
633 Aear, ethiar osca*ch*druṅg,
Olimpus, firmamentum,
nem n-us*ce*, nem n-aṅgel n-uag,
nem hifail Fiadu findmuad.
637 Fil leis ilar n-amra ṅdroṅg,
fil mor n-adba cenimroll,
fail lais *nói* ṅg*ra*id, cossar chaid,
fail lais sosad ce*ch*oeng*ra*id.
641 Fail indechmad, g*ra*d *con*gaib,
censechnad[3] slan sil Adaim,
dóini foadoi t*ri*amnai trel,
cotaoi Fiada findgel.
645 Fail ann sid, fail suba slán,
cenguba, cenathchosan,
f*ri*srethu sluaig, segda thuir,
fail bethu buan bithṡuthain.
649 A fail domaith lárṅDia dil,
dianoebaib innanoemt*re*ib,
nifail iarsetad naseis
nech conní acetmad d'aisneis.
653 Coimdiu conn ce*ch*g*ra*da gluair,
targ[ ] droṅg betha bithbuain,
romsaera iarṅdul ac*ri* cath,
inri dorone inriched.
Ri dorigni riched reil.

III.

657 Ri dorosat nanoiṅg*ra*d
nimi f*ri*cumtach coemnár,
foglanblad achrotha glain,
f*ri*aadrad, f*ri*aairmitin.
661 Trig*rá*d doib, torainn glan,
asnessu dochum talman,
Ang*e*li f*ri*sretha seis,
Archang*e*li, Uirtutes.
665 P*ole*states, oebind bla,
ithe t*ri*g*ra*id medoncha,
Principatus, bag centreis,
ocus Dominationés.
669 Trig*ra*id hisuachtarchom dib
ifrecnarcus indardríg,
Troni f*ri*rigṡuide réil,
Hiruphin is Saraphein.
673 IN dechmad g*ra*d, canar lib,
censechnad slan síl Adaim,
uasbith cenguas*acht* icrí
dodosruasat monaebrí.
677 Ri rochoimsig nag*ra*da
cotoimsib cech degdána,
linib lianmag angnim cain,
frian-iarair, f*ri*an-airmitin.
681 Secht ṅg*ra*d ann, airegda ingnim,
f*ri*asainṡemla indardríg,
dog*re*ss doib, cenchithu cruth,
t*ri*abithu coaairfitiud.
[fo. 20 b. 2.]
685 Dag*ra*d dib, derbdu dalaib,
fritorroma sil Adaim,
fricech[c]angin ṅgnathmair ṅglain,
Aṅgil *ocus* Archaṅgeil.
689 Aṅgeil gléglana, gnim cert,

[1] *e* written over the *a* of 'nettaib.' [2] MS. imthalmaind. [3] MS. censechrad.

doreir Dé f*ri*techtairecht,
indArchaiṅgil cenchaire,
ithé nauasaltechtaire.

693 Uirtutes, nerta ce*ch*than,
fridenam nafirt findglan,
Potestates, delbda atlacht,
atfebda f*ri*follomnacht.

697 Principat*us*, blathi gne,
fríathi naṅgnim cinte,
D*omi*nationes, nóebda cruth,
sluag soerda f*ri*smachtugud.

701 Troni, dichraidiu combrig,
fiadri[g]suidiu indardrig,
hilar shircanait ceol ṅgleir
Hiruphin is[S]araphein.

705 Crichid cenchrinhed inchlass
fochanat riched rindmass,
cliar gel f*or*maig rind roalt
nacethrisen find fichet.

709 Nosfrecc*ra*t naslóig slana
doib conhettgat hilg*ra*da,
conidhed canthus inslog
s*anctu*s Deus Sabaóth.

713 Ri rofoilsig dam, deilm[1] n-an,
ni dothoimsib nan-hilg*ra*d,
diasostaib saidbrib sluagdaib,
dian-airbrib, dian-ilbuadaib.

717 Dodecc*ra*i osbetha bann
srethaib ilretha rétlann,
caine már góo gréne,
connaibe fochomglére.

721 Diafebsai aidchi huimle,
diacennsai, diangnathchuibdi,
diacainduthracht[2] cenchaire,
diandeeircc, diatrocaire[3].

725 Diaslaine[4], slicht cendochta,
dian-áne, dian-etrochta,
diacruth gle, coemda, glanna,
diaṅgne noebda n-adamra.

729 Diasidaib, srethaib seolaib,
diaṅgnímaib, diaṅglanche[o]laib,
diamodaib amraib aildib,
dian-aitdib, dian-ilarmib.

733 Arim nan-aṅgel innim,
doreir arFiadat findgil,
f*ri*taidbsigud, derb ṅdana,
iarfailsigud[5] spírtalda.

737 Nihed an-airim, amorí,
lín acuire fochoemli,
acht madlin intsluaig at*ra*ig
icoemthecht ca*ch*archaiṅgi(l).

741 A hoen, adó, atrí trel,
ado friu conidcuicfer,
dacuiciur, iarṅgairib gle,
isshi indarim deichde.

745 Dadeich derba, torainn t*ri*cc,
tiagait hisincertfichit,
oc*us* t*ri*deich, t*ri*allait blait[6],
iss*ed* tiagait hitrichait.

749 IArsint*ri*chait, taidbret bí,
doaidbet imut arí,
cethrideich, iarslanaib smacht,
isi indárim cethrachat.

753 Coicdeich iarsreith sliucht fónait,
is*ed* tiagait icoicait,
sedeich, cengairim, cenacht,
issed indárim sescat.

757 Secht ṅdeich hisechtmoga slan,
ocht ṅdeich *ochtmoga* ollmar,
nodeich innochait iarset,
oc*us* deich ṅdeich inglanchet.

761 Deichcet inmili, mod mór,

[1] Or *delm*, if the dot under *i* is a punctum delens. [2] MS. -chain-. [3] MS. dia*n*trocaire.
[4] MS. -ślaine. [5] *iar* is written as a correction over *fri*. [6] *l* is written over *r*.

ocus deichmili inlegeón,
deichlegeon dogres cachdia,
issed tiagait hicuinia.
765 Deichcunia, coleir ciagléis,
iss*ed* tiagait inmarés,
deichmares, miad milib bla,
techtas coderb cat*er*ua.
769 Decim cat*er*ua rochlús
tíagait in-exercitús,
deich[n]exercit*ús*, teanm t*ra*,
tiagait coderb inturba.
773 Deichturba derb naṅdroṅg ṅden,
iss*ed* tiagait in-agm*en*,
deich n-aigm*en* aṅgel g*rá*id ṅgil
icoemthecht ca*ch*archaṅgil.
777 Fail *secht* n-archaṅgliu innim
laruiri richid rindgil,
laca*ch*n-archaṅgel foleith
*secht*deich agm*en* doaṅglib.
781 IShésin innomad g*ra*d,
dorónad f*or*nim noebnár,
aṅgel ṅgleglan cenmennar
icoemthechtaib archaṅgel.
[fo. 21 a. 1.]
785 Na *ocht* g*ra*d cenmothá sin,
dosrósat Dia coderbden,
acht mori rángle f*or*nim
nifail roairme an-árim.
789 Tuirmem f*ri*agairm fiadrig recht
ainm na *cethri* fer find *fich*et,
droṅg duassach d'arbrib aṅgel
nan-uasal, nan-archaṅgel.
793 Gabriel, Michél, maith an-g*ré*im,
Raphiel, Panachel oebind,
Babichél, Raguel roclos,
Mirachel, Rumel rigdos.
797 Fafigial, S*um*sagial slán,
Sarmichiel, Sarachel saerg*rá*d,
Ur[i]el, Hermichel maith mass,
Sarachel, Barachel bladb*ra*s.
801 Lihigiel, Darachél cenchol,
Segiel, laSariel sairdron,
Lonachel, Arachél[1] tan,
Stichiel, Gallichiel gleglan.
805 Guidem doib, derb dín cenmeth,
arinrig rodelb riched,
'mobethu cenchithu, cruth cain,
t*ri*abithu 'nambithoentaid.
809 Cibhe gabas cuit *nói* ṅg*ra*d
et*ir* iarmerge is tiugnar,
rodṁbia nem, nassad ṅdaṅgen,
imbithoentaid archaṅgel.
813 Datrian insein, sluaig roclos,
robai innim rian-imarbos,
at*ri*an huili, fotheidm thinn,
dochuatar dochum n-Iffirn.
817 Atethach, aChoimdiu cain,
dom'f*or*c*ra*id, dom'hessbadaib,
tabair dam dilgud hif*us*
dom'ainblib, dom'aneolaus.
821 Ciarobai doanble arád
airmi aidbli nan-ilgrád,
anroradi*us*, sonad sír,
isdomolad mororíg.
825 Cianobeth c*ét* teṅgad ṅdron
f*ri*sirlabra cenairchron,
níaisneidfind t*ri*abithsír
cétmad adamra m'ardríg.
829 A[r]druiri búan betha bricc
doruirmi ca*ch*sluag sainglic,
arcli, arṅduasach, arn-abb,
inrí huasal doruasat.
Ri dorósat nanoe[ṅ]g*rá*d.

[1] MS. darachél.

IV.

833 MoRí rigda osca*ch*th*ur*
roraide friLuciphur :
'biait fót, feib dochangen ṅgel,
airbri imdai archaṅgel.—
837 'Tabair uait airmitiu iarsreith
doAdom, dom'chomdelbaid,
na *nói* ṅg*ra*d coibli gleir glain
biait foimti f*ri*t'airitein.'
841 'Airmitiu d'Adam, nichél,
arimsiniu, nithibér,
ar badairniul fiadca*ch*thur
dianamthairbiur fonsósur.'
845 Roraidi f*ri*s rí narind,
aFiadu firen firfind,
'nocotbia airmitiu glan,
úarnatabrai reir d'Adam.'
849 Roraidi Lucifur leir
aithesc ṅdiumosach ṅdrochceil :
'bamri reil osca*ch* caiṅgin,
fomgnifet indilaiṅgil.
853 'Betit indaṅgeil fomt*ra*ig,
dogén féin mochomtocbáil,
biam tigerna osce*ch*druṅg,
nibia rí aile huasum.'
857 Lucifer colin ag*ra*id
rot[r]ascair achomthocbail,
rotairinn adiumm*us* tind,
dorimmart dochum n-Iffirn.
861 Mili blia*dan*, mod ṅglanna,
adfiadat nascribenna,
ochruthad aṅgel, gnim cert,
conostarraid tarimthecht.
865 Ruiri narind réltai máil
targai dind domuin drechmair :
niseng abrig osca*ch* bla :
ferr ca*ch* rig morí rígda.
Mori rigda osca*ch* thur.

V.

869 Ri dorigni carcair cain
doLucifur, diademnaib,
tír ṅdorcha ṅdub[ach] ṅdér ṅdrenn,
ger, diani[d]comainm Iff*ern*.
873 Cathir g*ra*inne, glérib cath,
censlane, serb, sirechtach,
aigthech, uamna*ch*, ilar ṁbrath,
gaibthech, guamna*ch*, golparta*ch*.
877 Buidni biasta, buiriud pian,
ruibni riast*ra*i f*ri*anriad,
bádud, plagud, breud, bruth,
t*ra*gud, largud, leod, loscud.
[fo. 21 a. 2.]
881 IMonṁbeist ṁbuirr, blóraid benn,
ostuind truim, tolaib ilchend :
duilgib drichnes f*ri*ca*ch*sluag,
coruibnib riches roruad.
885 Coic c*ét* cenn f*ri*diartain tinn,
coic c*ét* fiaccail cechoenchind,
c*ét* lam, c*ét* bass, indel ṅglaiss,
c*ét* n-ingen forca*ch*oenbaiss.
889 Ilar thor ṅdoel, duba druiṅg,
ilar cruma cael clenchruind,
ilar cuan ṅgér, ciasta, cerb,
ilar ṁbiasta ṁbuan, ṁbelderg.
893 Ilar los*con*d lan dogail,
foralar icimsergain,
f*ri*ca*ch* imchuaird nacathrach,
ilar nathrach n-imathlam.
897 Ilar ṁbrothlach nambled ṁberg,
nambiasta n-ochrach n-airderg,
ilar ṅdelb ṅdomblas aṅgal,
ilar lonnbras leoman.
901 Ilar lasrach lonn ce*ch*leth,
ilar casrach ṅgarbthened,
ilar ṅdlúm ṅdlomtha tuarcat,
ilar ṅdorcha ṅdubluachat.

905 Fail mór domuirib[1] moamúr,
hIffirn cotuilib tromthúr,
fr*i*plagud nasluag siabar,
fr*i*a[m]badud, fria[m]bithphianad.
909 Muir ṅdubtem*en*, temel truag,
muir ṅdaiged tened tromruad,
muir ṁbren, muir tren, deṅgge dath,
muir nél, m*uir* neme nat*r*ach.
913 INmuir serb suiges insluag,
mor ṅdelb drubas fothromnual,
inca*ch* ṅaird fobrón fíantach,
gol mairg ocus mórhiachtad.
917 Híttu, huacht *ocus* tess
crintu, chúac, grandaib garbchess,
sluag luath landub f*or*alar,
coṅglamrud, *con*-athchossan.
921 Gáir gér g*rí*bi, hír isferg,
fothair díni ṅdér ṅherderg,
friaṅgrella cenchoibli ṅgle,
sroigli tenna, teinntide.
925 Acethair *cethorchat* cet
nisechmalat foroenshét,
failet fridamnad Diabuil,
in-Iffurn dohilphíanaib.
929 Cianobeth cet mili fer,
conatengthaib iarnaideib,
oenphian dib, cobrath ṁbrudin,
nichoemstais doderbthurim.
933 Madnofail d'hilphianaib ann,
in-Iffurn huathmar imgann,
lia natluibi formaigaib,
no duili for fidbadaib.
937 Fail ann rig nadrigda bes,
g*ri*bda, gann, cetaib ilglés,
duairc, doer, dressachtach adrech
cloen, cessachtach, cossaitech.
941 Crimnach, gruamnach, gnath icbrath,
hirach, uarach, airbirech,
ciar, cernalach, caras cath,
dian, drenngalach, dium*us*sach.
945 Engach, huaichlech, ilar crech,
tedmnach, tuaimnech[2], disceinmnech,
g*ri*staig, craestuib, g*ra*nne agne,
discir, doescair, dergnaide.
949 Ri dorat tromdigail tind,
forsluag n-anhettail n-Iffirn,
truaga, tána frigortai,
buana, bana, bithbochtai.
953 Anduili[3] cestait intslúaig,
icráesluch[4] Iffirn adruaid,
ciarombet cét tengad dein,
niaisneidfind f*ri*m'aimsir.
957 Adba n-Iffirn, ilar phian,
mairg bís fócrithfeidm comchian,
glenn golmar, gann, g*rá*ne ali,
morí rogmar dorigni.
Ri dorigni carcair cain.

VI.

961 Ri dorigni Pardus ṁblaith,
cuairt[5] crichid, cobsaid, comsnáid,
caintír toirthech, dig*ra*is foss,
dodainib rian-immarbos.
965 Rí robenna*ch* bruig reid ṁblaith,
Pard*us* fr*i*suirded sáerg*ra*id,
iarcinniud ca*ch*thuir thogaig,
con-immud ce*ch*iltoraid.
969 Col-láinib loraib lubaib,
comagib, comorbrugaib,

[1] MS. domuraib. [2] MS. tuainech? [3] *Sic.* Read An huili?
[4] MS icraesluc [5] MS. cuaird.

coscathaib scoth f*or*cachmaig,
conamblathaib bolordaib.
973 Cocadius cainol roclos,
con-ainius, con-aebinneos,
*con*abruig barrglas, bladmar,
feidb tadbas babithsamrad.
977 Bethrach, broena*ch*, broga*ch*, bras,
tir tethra*ch*, toga*ch*, tonnglas,
[fo. 21 b. 1.]
saer saech[t]airthír, suthach srath,
caem, cain, cetharchair [1], cruthach.
981 Clar cóir, cobsaid, cumtaig dind,
fal f*ri*fóir f*or*said f*or*find,
isdín caich, is mur ṁbroigthech,
bithblaith, bithur, bithtoirthech.
985 Sossad slan, sutha*ch*, sid sáer,
fal fossud, fulach, fírnoeb,
sreba sencha, selbcha sreith,
cenérchra, cenimhesbaid.
989 Mag maith, moinech, milib mind,
doinech, daith, dinib derb dind,
cosrethaib saidbrib seolaib,
airbrib aidblib, ilchéolaib.
993 Rí roordaig innadail,
topur indhordain forláin,
astecat glaini crotha,
cethrisreba sirsrotha.
997 Sruth d'fín, sruth d'ola [2], dal dil,
sruth loga lemnacht langil,
s*ruth* maith mela, monar ṅglan [3],
frisasad nanoebanman.
1001 Ainm foleith ce*ch*srotha slain,
cenchleith f*ri*clotha coemdail,
Fisson, Geon, cain cenlen,
Tibris ocus Eufraten.
1005 Fisson sair sires areim,
Tibris siar siles slanéim,
Euf*ra*ten combuaid fodes,
Geon fothuaid [4] dian dirges.
1009 INdola sáir, iarslicht slán,
infin siar srethaib sirdal,
inmil fodess, dig*ra*is buaid,
inlemnacht sílas sairthuaid.
1013 IMsoat, dosoat iarsain,
doréir indrig donoebnim,
cenmeth, cenditha, cenchais,
ce*ch*leth fochricha Pardais.
1017 Rí foides enlaith n-en ṅdil,
cenlen darróendes richid,
*co*canat ceola cenchais,
beoda fobiliu Pardais.
1021 Docain coglerdaith cengreis,
indenlaid caim cenaithmeis,
set sáire f*ri*riagla raith,
cliara caine cet ceolmaith.
1025 Cet dochetaib en iallaib,
cét n-itte, c*éi* ceol cliaraib,
mor cet ceol calad cencleith,
gleor canar dorig richid.
1029 Rí rodelb Pardos foali,
ishe arn-armdos airgdidi,
dorat mur mor n-imme thenn,
diór immaimthimchell.
1033 Ri betha barrglais boirchich,
ri Pardais con-iltoirthib,
rodelb lanamain iartain,
donahuilib anmannaib.
1037 Ri doruasat Adam n-án,
fochruth cengúasacht coemnar,
*congra*d, cenamlós rochlos,
hiPardos rian-immarbos.
1041 Bai Adam trit*ra*th centess,
imbadud fog*ra*d glanches,
f*or*talmain tinn centreorud,

[1] MS. cetharchain. [2] MS. dfola. [3] *a* written over *ae*. [4] MS. futhaid.

cenanmain, ceninbeogud.
1045 Bai corp Adaim t*ri*bt*ra*thaib,
cenanmain f*ri*derbḟathaib,
f*ri*indrad cent*ri*st, delm ṅgle,
icfig*ra*d Crist d'esserge.
1049 ISsintresló iarnagein,
rodelbad anim Adaim,
iartoebthogud f*ri*adin ṅdocht,
cenoentogud f*ri*afirchorp.
1053 Coroainmniged iarsain
onacethri rétglannaib,
Archon, Dissis, rotdelb Dia,
Anatole, Missi[mb]ria[1].
1057 Noimís lána, lathar ṅdil,
orohet Adam anmain,
iarsliucht sruithi senchad slán,
corodelbad abanscal.
1061 Dianid comainm Eua án,
crichid, chorcorda, coemnar,
dil, delbda[2], toga[3] rainni,
fotha febda fírclainne.
1065 Iarsain asraracht Adom
assaṡuan cenimgabud,
conḟacca inmnái, mín adath,
segda, suaichnid, sochruta*ch*.
1069 Amal rodeccai aggnuis
dosroega sechca*ch* ṅderbduis,
dorarṅgert dí, eraim ṅgle,
combad ṡainṡerc sochaide.
1073 'IS orot rirfes cencleith
cach amathair 'saathair :
ondiu t*ri*abithu, buaid nein,
biaid ce*ch*oen uainn[4] dit'ogréir.'
1077 Ardruiri indroith, rigda ail,
gargruide f*ri*croich coemnair,
[fo. 21 b. 2.]
rofigli 'nacrí roclos,
inrí dorigní Phardos.
Rí dorigni Pardos ṁblaith.

VII.

1081 Ri rorade aithesc ṅglan
friEua *ocus* friAdam,
toirthi Parduis, bag cengeis,
iartimnu De domeldais.
1085 'Aratoimlid frisid sáin
toirthi Parduis, bolad náir,
ile, uile, aurdaig rann,
isdiles duib *acht* oenchrann.
1089 'Cofessabair bith fosmacht
centruaigi, centochomrac,
censnim, censaethar frisreith,
cenaes, cenolcc, cenanim.
1093 'Cenchrine, cengalar cruaid,
imbithbethaid combithbuaid,
farṅdul conem, nassad ṅgle,
in-aes togach t*ri*chtaige.'
1097 Mili bliadan, buadach gair,
ocus se huara dohuaraib,
cengoe, cengabud, roclos,
robai Adum hiPard*us*.
1101 Dia artooir, derbait mail,
rodelb ce*ch* cooir comlain :
nitli tlaithcumtaig arcest
inrí roraid inn-athesc.
Rí rorade athesc ṅglan.

[1] Corruptions of Ἄρκτος, Δύσις (ἡλίου), Ἀνατολή, Μεσημβρία. Compare MS. Harl. 3362. fol. 7, cited by Kemble, *Salomon and Saturnus*, p. 194:

Anathole dedit A, Disis D, contulit Arctos,
Et Mesembrios M; collige, fiet ADAM.

[2] MS. delba. [3] Written as a correction over *torgu*. [4] MS. uain.

VIII.

1105 Bafo*r*mtech Diabul desin
friAdam conachlannaib,
am-bith sunn cenlocht, luad ṅgle,
'nacurp n-uág dochum nime.

1109 Nahuili anmanna icrí
dodosrosat monóebrí[1]:
friPardus imuich cenchad
isAdom nosordaiged.

1113 INdúair theigtis ascechcrích
sluaig *secht* nime 'monardríg,
ca*ch*anmanna corptha cain
doticed dochum n-Adaim.

1117 Cach díb assa airm corath
foagairm *ocus* fríaadrad,
doAdaum, balainn [in]mod,
dothictis diaairfitiud.

1121 Rosmachtastar Dia donim
forsnahuilib anmannaib,
atichtu asce*ch*leith cengreis,
combitis ard[r]eich Parduis.

1125 IArsain imsaitis f*or*deis
censil n-úabair nahaincceiss,
cach dib díaadbai coglan
iarṁbennachad doAdam.

1129 Bafeochair féig, fichtib ell,
inbeist imamnas, imchenn,
ciachruth fogebaid fonim
conair d'admilliud [Adim.]

1133 Lucifer, lin cest ṅglanna,
luid im-mesc nan-anmanna,
'sintsluag f*ri*Pardus im-maich[2],
conid ann fuair innathraig.

1137 'Nirbdimmain dobith im-maich[3],'
arDiabul frisinnathraig,
'arthuaichle tricce, delm ṅgle,
ardoglicce, arth'amainse.

1141 'Bamor inguassacht 'sincol
Adam huassot d'ordnigod:
ossar nanduli[4] methlad,
nibadchin duini amandrad.

1145 'Orat noisichu f*ri*cath,
toisechu rothuistiged,
atgliccu asaimdil ce*ch*cruth,
nachat[t]airbir fondossor.

1149 'Gaib mochomarle cenchess,
denamm cotach iscarddes,
coiste fadein frim'cheil ṅglain,
ass náteig dochum n-Adaim.

1153 'Tabair dam inad it'churp
iarmodliged, iarm'intliucht,
*co*ndechsam fog*rí*s iarṁbla
arndís adochom n-Euá.

1157 'Aura[i]lem fuirri 'malle
torud incrainn aurgairthi,
coroheralasi coglan
iarum inṁbiad forAdam.

1161 'Acht condechsat andís 'malé
as dartimna atigernai,
nisbia grad laDia if*us*,
ticfait cenblath oPhardus.'

1165 'Cialuag nomtha fiadca*ch*thur,'
arinnathir f*ri*Diabul,
'arfailti duit im'churp chain
cenna[ch]locht dom'chomaittreib?

1169 'Arthreoir duit iar[s]et sain
d'admilliud Euá isAdaim,
ardul lat iarfír f*ri*greis,
ciphe gním frisan-eirreis?'

1173 'Caluag ismo dob*er* duit
feib ata meit armorhuilcc,

[1] MS. monóembrí. [2] MS. immuich. [3] MS. immuich. [4] *i* written as a correction over *a*.

[fo. 22 a. 1.]
arn-óentu iarṁbes, iarṁbruth,
bid dog*re*s arn-anmnigud.'
1177 O fofuair adbai donbrath
rosamlai indelb nanat*ra*ch,
isfóil dodeochaid f*ri*foss
iarcoir Parduis dondoros.
1181 Rogart indnathir im-maig:
'indamchluini, ab*en* Adaim?
deni, aEua chrotha cain,
sechcách cena m'acallaim.'
1185 'Nimhuain f*ri*acallaim neich,'
arEua frisinnathraig:
'itu icfrithalim im-mach
nan-anmanna n-indligtech.'
1189 'Massathú indEua roclos
coclú frifeba hiPardos,
ben Adaim alainn nadchres,
furri alim molanles.'
1193 'INtan nadbi Adam hifos
isme chometas Phardos,
cenchess, amil blaith banna,
dognim less nan-anm[ann]a.'
1197 'Ciaheret teit Adam uait,
cialeith focheird achainchuaird,
tan nadbi f*ri*ṁhuáir ifos
frithalmi intsluaig iPardos?
1201 'Fofacaib lim, lith ṅglanna,
frithalim nan-anmanna,
intan teit foglanblad cenmeth
fadein d'adrad inChomded.
1205 'Ail dam ní d'athchomarc huait[1],'
arindnathir chóel comsuairc[2],
'uair isglandil dochial chain,
aEuá, aandeir Adaim!'
1209 'Cibhed imraidi dorad
nichomc*ra*idfe, amíl mindnár,
isderb nibadoirchi if*us*
sloinnfi duit iarṅdiuti*us*.'
1213 'Abbair frim, aEua án,
feib donrala fricomrad,
lasinflaith farmbretha ifos
inmaith f*or*ṁbetha iPardos?'
1217 'Condechsam cenlocht iarsreith
innarcorp dochum richid,
nichuingem flaith bísmo if*us*
nanfil domaith iPard*us*.
1221 'Cech fia [ ] feib roclos
dosrossat Dia hiPardos,
acht oenchrann uili cencleith,
ata dídu forriaguil.
1225 'Hé dodilsig dún Dia dil,
amil banna bánamail,
Pard*us* fridonad adruing
acht madtorad indoenc*ra*ind.
1229 'Lecid incrannsa coglan,
rofuacart damsa is d'Adam,
torud c*ra*ind gairb darmogair
bethi mairb diandessabair.'
1233 'Ciabethi commeit f*or*ṁbla,
túsu isAdam, aEua,
ni f*or*gliccu, a choem, glanna,
inda oen nan-ánmanna.
1237 'Cia beith slog mór foib im-ma*ch*,
istróg nif*or*n-intliuchtach:
am*al* ce*ch* n-anmanna ṁbor[b]
isamlaid ataid f*ri*oenord.
1241 'Nocorrubai forlaith lain
acht mad maith aoenurán,
uair natarfaid duib ni d'ulcc,
ismessaiti f*or*n-intliucht.
1245 'IS mor forn-essbaid imgaes,
ata Dia icfortogáes,
tan is d'oencraunn maidis uilc

[1] Written as a correction over f*or*t.

[2] Written as a correction over chatot.

nadleic duib ni dothormailt.
1249 'Aire arrancas inc*ra*nn ṅgúr
isheire nachalecar dúb,
deochair et[er] maith isolcc
conaraib accaib d'intliucht.
1253 'Nabdat dolam, eirg donc*ra*unn
diaḟromad immóenubull,
dechair et*er* olcc ismaith
rotbia codocht ondardḟlaith.'
1257 'Cidmaith t'intliucht, erim ṅgle,
cid lán raith dochomarle,
dul cosinc*ra*nn nilamur
arbith arnahérbalur.
1261 'Tair, anathir, fein donc*ra*unn,
ocus tuc de oenubull,
acht cotora int-ubull dam
rannfat etrom isAdam.
1265 'Rofessammar fiadca*ch*druṅg
acht condessamar inn-ubull,
doscel cenhír, erim ṅgle,
dus infír mar atbeire.'
1269 'A Eua solus cengeis,
hoslaic róm dor*us* Parduis,
cenlen acht coros innunn,
dob*er* donchraunn inn-ubull.'
1273 'Ciaoslac rot teis innonn
donchraunn ciab*er*a uboll,
[fo. 22 a. 2.]
nibia fuirech f*or*t hif*us*
dothairisem hiPardus.'
1277 'Acht dob*er* inn-ubull duit
dodeochair maith *ocus* uilcc,
cennaḅ[loch]t doreg im-mach
manimthair cacht na cumrech.'
1281 Rooslaic Eua foclith
indorus riasinnathraig:
cennachcith luid, nirbúmall,
f*or*arith cosinn-oenc*ra*nn.
1285 Dofuc Eua inn-ubull n-úag
dondabaill, bascel n-imthrúag,
doḟuaid Eua aleth, nirbuglan,
roleic inleth n-aill d'Adam.
1289 Ri rothraith droṅg Iffirn [ ]
rosglaíd focrithfeidm comtruag,
rogail cedsaithrach t*ri*chath
infail faebrach baf*or*mtech.
Ba formtech Diabul disein.

IX.

1293 O shunn dua[i]d Eua foleith
leth indubuill aurchotig,
roclaemclai clí, lethansmacht,
dorochair di acoemthlacht.
1297 Eua f*ri*tindrad cenlocht,
baiṅgnad abith imnocht,
rosgab c*ri*th gréic, cenchruth ṅglan,
coroleic guth f*or*Adam.
1301 Fogairm Eua, feib rodlecht,
dodechaid cenḟrithuidecht,
Adam fein cenae, cenlocht,
conḟacca amnai lomnocht.
1305 'Noconalaind maratai,'
arsé, arAdam, friadagmnai,
'cid ardotralaid hicacht?
cia rotṡáraig[1] 'motnoebthlacht?'
1309 'Nochonep*ér* rit insein,
amothigerna, aAdaim,
coragba huaim, cenhuath ṅgle,
coluath leth indubuillse.'
1313 O rogab Adam cenclith
leth indubuill aurchotig,
rofacaib athlacht ce*n*thucht
corabe fesin lomnucht.
1317 'Ti[2] rotbrathaig, aben baith,

[1] MS. rotṡaraid.

[2] *Sic.* Read *Ci?*

rotrathaig narbsat fírgaeth?
donrat f*ri*snim saethraich séis,
rotbaithig, rombaethigeis.'
1321 'Nathir iarfír, feib roclos,
gaid dím atichtu iPardos,
iartichtain dí sunn tuc de
ubull doncraunn aurgairthe.
1325 'Atrubairt rim iarsein sunn:
'aben, geib uaim inn-ubull,
madail duit cofesser olcc,
ar[na]bad essel t'intliocht.'
1329 'A Eua, afiss madail duit,
dechair maith[1] *ocus* morhuilcc,
geib inn-ubull[sa] caem, ṅglan,
raind etrut ocus Adam.
1333 'Rogab*us*sa huad innsain
ubull cosinḟrithorgain,
huair náfetar ciarét olcc
cofacca mobith lomnocht.
1337 'IMthegind siar ocus sair,
forḟemdinn athimargain,
niblaith, bahiṅgnad rith rois,
rofaid foḟid*ra*d Pardois.
1341 'Nathir rongáel, garb ag*ra*ph,
donrat frisaeth t*ri*aaslach,
dochéin rochind agnim cain,
abreic ronmill, aAdaim.'
1345 'A Euá, conhilur glonn,
nimanḟacamar th'uboll,
isreil f*or*nn feib atam nocht
*con*drancamar f*ri*amorolcc.
1349 'Ata ni ismessu de tra:
scarthain cuirp oc*us* anma,
corp lobtha hitalmain tind,
isanmain dochum n-Iffirn.'
1353 Huair dorochair dib atlacht
roslín truaigi istocomrac,
duairc leo dochraid acuirp gil,
cenfial ṅglan dian-imditin.
1357 Réil dochach dib dath achuirp
oforḟacaibthi glenuicht:
arscath aféile, fuam ṅgle,
tucsat duilli nafiche[2].
1361 Nifrith f*ri*ligthorba ṅdul
acht indficomna ahoenur,
fid fann iPard*us* corath
na*ch* c*ra*nn f*or*sm-beth duilirath.
1365 Cocuala Adam hitrial
aṅgel coarad f*ri*Gabrial:
'seint*er* lat cocoir cornn ṅgle,
coroa agloir fo *secht* nime.
1369 'Heirgid huili coṅgraid glain
hicomdail f*ri*arṅDulemain,
combúaid f*ri*gním daṅgen ṅdil,
slúaig aṅgel do *secht* nimib.
[fo. 22 b. 1.]
1373 'Tinolaid f*or*sluagad slan,
nibahuathad forcomdal,
*co*ndechsaid cogle rochlos
hicoemthecht Dé doPhardos.'
1377 IArsain doluid inrí rúad
doPhard*us* conamorsluag,
remi codaṅgen cenchol
class aiṅgel iccocétol.
1381 Dessid hiruphin iarfir
bahe rigsuide indardrig,
im-medón Phard[uis] corath,
inbale hífail crann bethad.
1385 Rosernad ce*ch* sluag iarsreith
ce*ch*g*ra*d gluar conaairbreib,
ocus dessid morí reil
fodessin forhiruphein.

[1] There is a horizontal stroke over *h*.

[2] Written as a correction over *palme*.

1389 Dellid[1] ind[ḟ]idbad *for*lar
Parduis frifidrad fonnram,
rostairbir adduiri den
arairmitiu aDuleman.
1393 'INcualabarsi coglan
ingním dorigni Adam,
adula, cenidna ṅglan,
darm'thimna, darm'*for*cetal?
1397 Dodechaid cach dib *for*leth
iscáth inchrainn *for*teched,
coṅ-erbairt guth Dé donim:
'nimaith romba, aAdaim!'
1401 Roraid Adam, erim n-úag,
friDia aaithesc n-erthrúag:
'marosárug*us* dosmacht
moben forom roaslacht.'
1405 Atb*er*t Dia d'Adam coglan:
'dochin huair nachatamar,
dogénat doclanna iartain
dog*re*s acin d'imresain.
1409 'Diambad athirge dognéth
Adam con-immud achnéd,
dodilgfitis do coglé
achinta doridise.
1413 For*for*congart fein fofeib
inflaith feig *for*aaiṅgleib:
'curid Adam cengnim ṅglan
aPhard*us* dochum talman.'
1417 Lotar indaiṅgil iarsain
dodlomad Eua isAdaim,
dograig domma f*ri*gorta,
lobraig lonna lomnochta.
1421 Gaid Adam doib ar*for*clu:
'anaid frim, anoebaiṅgliu,
comblassind riandul im-mach
ni dothorud c*ra*inn bethad.'
1425 'Anfamit frit, monuar bal,'
arsluag aṅgel f*ri*Adam:
'istruag linni fiadcachthur
an-dorinni Luciphur.'
1429 'INdamchluine, aDe dil,
arth'aṅglib, arth'archaṅglib?
indeonaigi dam triarath
ni dothorud c*ra*ind bethad?'
1433 'Ni blasfi torad inchraind
bethad f*ri*tolad mordruiṅg,
hed beit 'mole fog*ri*s g*ri*nn
an-dis dochorp ist'anim.
1437 Rosbade atol t*ri*aḟroiss,
rosplage bal immarbois,
roslín ciabair g*ra*nne cath
iarum oshunn doduad.
O shunn duaid Eua foleith.

X.

1441 Ri rorádi, eraim ṅglan,
friEua ocus friAdam:
'dochuabair huaim darmorecht,
nipta ni dom'deolaid*echt*.
1445 'Eirgcid imbethaid ṁbáethraig,
seirgthig, snimaig, sirsaeth*raig*;
toirsech, tróg, cenḟiala fos,
forbia log farn-imarbos.
1449 'Forclanna, f*or*meic, f*or*mna,
fogniat duib ca*ch*oenlaa,
noc[h]osta maith, monar ṅden,
conosti all*us* forhécen.
1453 'IMmad n-oṅg[g]alar fortá,
scarad cuirp oc*us*anma,
snim oc*us*saethar ce*ch*than,
áes *ocus* críni chrithlam.
1457 'Frithalid[2] aslach[3] Diabuil
ce*ch*laithi ce*ch*oenbliadain,
nachforḟuca lais diathig,

[1] MS. Dellig. [2] *d* written over *m*. [3] *ch* written over *ig*.

dochum n-Iff*irn* adhuathmair.
1461 'Forṅgnimrada diamatglain
iarm'thimnaib, iarm'*for*cetlaib,
dob*er*thar nem, noithech cruth,
dochach iarnachainairliud.'
1465 Ri richid ránmair, nisuail,
ri betha bládmair bithbuain,
nitlaith aglegraim cechtan,
ri roraid, éraim n-erglan.
Ri r*or*aide, éraim ṅglan.

XI.

[fo. 22 b. 2.]

1469 Ri doridnacht talam tlacht
doAdaum iarnatharmthecht,
nirbo dímdach doDía dein
manbad airc[h]*ra* diaaimsir.
1473 Bái Adam sechtmain ifos
iarnathathchor aPardos,
fr*i*toirsi centein, centech,
cendig, cenbiad, cenheted.
1477 Húair rombatar imbochtai
dochúatar in-huachtgortai;
mor doimaithbeur[1] incachthan
bái et*er* Eua isAdam.
1481 'A Eua choir crotha cain,
artroig tra dot'impartain,
fuarír, ronlad aPardos
triat'mignim, triat'immarbos.
1485 'ISmor forfacsam domaith
orochradsam arn-ardflaith,
Pard*us* ronbai fogairm glain,
conahuilib airmitnaib.
1489 'Oetiu, failti dún roclos,
slainte, aine, oebinneos,
bruigi balthai, glannai cruth,
lubai amrai, airfitiud.
1493 'Sassad saeri, sid slan sain,
nassad noibi d'anmannaib,
aithbi derrit, hilar ṅdú,
cobrai menic fr*i*aiṅgliu.
1497 'Bithbethu iarṁbes f*or*Dé deis
dogrés imbrugaib Pardais,
ir-robatar fogne chain,
duile De 'coarn-airmitein.
1501 'Nahuili anmann fonim
dosrossat moDia derbdil,
f*or*gr*e*im osca*ch*dinn condath
issind nodosordaiged[2].
1505 'Nínlṗiscfed tene, delm ṅgle,
ocus ninbaidfed (usce),
nafaebur fédim, met gal,
nateidm, nacredemgalar (?)
1509 'Nibai dodúilib De dil
duil nothiss*ed* fr*i*armenmain,
innim natalmain diarcur,
acht int-aṅgbaid[3] Lucifur.
1513 'Cid Lucifur, linib sess,
nichoemnacair arn-amless,
cein bamar forecht, reim ṅgle,
iartimnu, íarforngaire.
1517 'Húair rosáraigsem Dia dil
dorat dún nahuilisin,
oscachdinn ca*ch*duil 'malé
atat frinn[4] hicotarsnai.
1521 'NiDia robolochtach rind,
aEua chorcra caemfind,
issinn rosáraig inflaith,
ciarontáraig diabithmaith.'
1525 Roráid Euá, arbai hicacht,
hitruage iartarimthecht:
'aAdaim amrai osca*ch*maig,
cid na*ch*a[m]marbai im'chintaib?

[1] MS. -féur. [2] MS. nosodhord(aig)e(d). [3] MS. intangbaig. [4] MS. frim.

1529 'ISme dochoid darsinsmacht,
isme doroni intarmthecht:
coir duit momarbad dishain,
amothigerna, aAdaim!
1533 'Acht cotorchrorsa, delm cert,
im'chinaid, im'tharimthecht,
mote dogentar cogle
fr*i*t odoDia trocaire.'
1537 'IS lor rochráidsem indrig,'
arsé, arAdam, cendimbrig,
'aben, níden fingail f*or*t,
ciabeo ingortai, ciamtoebnocht.
1541 'Nihimmer molaim, luad neim,
f*or*m'ḟuil na*ch* form'ḟeoil fodein,
cidmor dolocht, linaib gal,
isdom'chorp f*or*coemnacar.
1545 'Nocochoir duin asna*ch*mud.
atherruch dia athsargud,
nadernai infirḟlaith, aben,
arndibad, arlándilgen[n].
1549 'Nádechsam huaid huidi cían
lademnu ifudomnaib pian,
na*ch*arndilsi Dia dochur
dorisi doLucifur.
1553 'Nifail maith foarndalaib,'
arsi, arEua, 'aAdaim,
cenetach dun, centech te,
cenbiad atbelam gorte.
1557 'Ronbáe biad, ronbai tlacht,
céin bamar centarimthecht,
iartarmthecht dún isiarndial
nicharfail tlacht *no* dagbíad.
1561 'A fir, cuiri cuaird cenmeth
iarsét suairc f*or*ca*ch*noenleth,
d*ús* infogebtha fr*i*feis
dobiud dún ní domelmais.'
1565 Rola Adam cuaird coléir
hifocus, in-etercéin,
nifuair ni dobiud badglan
fodiud *acht* lubai intalman.
[fo. 23 a. 1.]
1569 Lubai intalman, glas andath,
biad nan-anman n-indligtech,
nidadtlaithi dun fr*i*feis
iarmbiadaib blaithib Parduis.
1573 'A Euá denam cogle
pennait buan isatheirge,
corglanmais fiadrig narecht
ni diarcintaib, diartarmtecht.'
1577 'Dena mothinchosc dishain,
amothigernai, aAdaim,
húair na*ch*fetar fiad ca*ch*rainn
cinnas dogníther pennaind.
1581 'Dena mothinchosc coléir
iarth'intliucht, iardoglanchéil,
nadern féin f*or*cr*a*id na*ch*thur,
naraib f*or*m essbaid d'oenmud.
1585 'Adram incoimdid 'mole
hitoe, cenchomlabrae[1],
eirggsiu isruth Tigir trén,
isragsa isruth n-Iordanén.
1589 'Trila tr*i*chat, torainn ndil,
dobith duitsiu isruth Tigir,
mésse in-Iordanén fosmacht
secht la caine cethrachat.
1593 'Beir let licc clochi cobsaid
fot'suidi, fot'choemchossaib,
corucsa limm licc n-aili
fochumma, fochosmaile.
1597 'Coraig incloich isintsruth,
dena fuirri fothrucud,
batuicse am*al*biae comblait
coriae int-us*ce* dobragait.
1601 'Thoḟolt scailti ce*ch*cruth cenmeth

[1] MS. hicomlabrae.

iarsinsruth f*or*ca*ch*n-oénleth,
bi hitost f*ri*snim sneid sain,
dorosc féig f*ri*sna nemdaib.
1605 'Suidig dodalaim ce*ch*thrath
f*ri*ruirig nime noe ṅg*ra*d,
guid iarfirdul ciabé hitoss
imdilgud dot'immarbos.
1609 'Nidarglain d'acallaim Dé
iartarmthecht, iarn-iṅglaine,
arnidat gleóir glethig gle
arṁbéoil ethcich elnide.
1613 'Aitchem nahuili duli
rodelb Dia triaglanrúni,
corguidet lenn rig narecht
imdilgud diartarimthecht.
1617 'Deni inchruthsain dom*od* maith,
ocus attaig infirḟlaith:
cororcoemchinni cogle,
nitgluase, nitchumscaige.'
1621 Secht la cethrachat cenlén
d'Adaum isruth Iordanén,
t*ri*la *trich*at d'Euai dil
hisruammaib srotha Tigir.
1625 Aingeil De cachlá donim
oDia dothorromu Adaim,
diaf*or*cetal feib roddet
cocenn *nói* laa ṅdeec.
1629 Rogaid Adam hitgi thren
iar*um* f*or*sruth n-Iordanén,
cotroisced lais f*or*Dia ṅdil
conahuilib hilmilaib.
1633 Tarrasair insruth 'nathoss
diaremim, diaanforos,
inrigsruth diarith roan,
cotarddad dilgud d'Adam.
1637 IArsin targlammair insruth
ce*ch*míl beo bái 'nac*ri*sluch,
lín acuiri cruth rosgab
combatar huili imAdam.
1641 Rogadatar diblinaib,
Adam, sruth is ilmílai[1],
truag rofersat annual n-án
f*ri*sluag n-úag na n*ói* noebg*ra*d.
1645 Corguiditis leo cenchlith
nahuili g*ra*da aCoimdid,
cotardad Dia dilgud ṅglan
cennach ṅdibdud doAdam.
1649 Gadatar Dia cotasgeib
nanoi[ṅ]g*ra*da co[n]an-airbreib,
imdilgud d'Adaum hif*us*
diagábud, diaimmarb*us*.
1653 Dorigni Dia arag*ra*daib
slandilgud cinad Adaim,
con-aittreib thalman ce*ch*than
*con*nem nallglan noebúasal.
1657 Ocus rodilig iarsain
diachlannaib, diachinedaib,
acht inthé natibri cert,
téis darreir ṅDe in-anrecht.
1661 Marrochuala Demun dub
dilgud dothabairt d'Adaum,
'ragsa iarfebai coglé
dochum n-Euae dorise.
1665 'Conostuc astsruth t*ri*athlás,
*con*asrucur rith f*or*bás,
corobadur ni diamud
'moac*ra*bud dochumscugud.'
[fo. 23 a. 2.]
1669 Doluid Lucifer luath laind,
infáil feochair firthuachaill,
mar hela ir-richt aṅgil gil,
coEua dosruth Tigir.
1673 Roraid ria int-angel rosmert
darlia, badiaairchisecht:

[1] MS. hilmilaib.

'aEua ḟíal crotha gil,
iscían atái isruth Tigir.
1677 'A ben, ciarbogle dochruth,
rochoemcláis gné 'singarbsruth,
cenna*ch* ṁbríg ṁbládbrais rofeis
rotmarbais[1], rotmudaigeis.
1681 'A ben, tair ardoDía ass,
nabi ní sia istsruth amnas:
dori ruad romfáid f*or*fecht,
uad tánac dot'tairchissecht.'
1685 IArsain tic Euá asintsruth,
bai fortir cotirmugud,
dosfánic nél iarsétsain
cotarmairt héc cenanmain.
1689 Nihaithgen Eua cogle
Lucifer linib hilgne,
donbanscail ḟebdai bá hirc[2],
báe amenmai icumtabairt.
1693 'A Eua, cid arnotgeib?
ismor dogni d'imrateib:
cucut glethánac donim
laforngairi De derbdil.
1697 'Tiagum ass dochum n-Adaim,
aben, nábi ichildalaib,
gadamar huili Dia ṅdil
imdilgud duib forcintaib.'
1701 IArsain dochuatar cotrén
corice sruth n-Iordanén,
coAdam, huastreba tor,
Eua án is Lucifor.
1705 Marrodeir(c)e Adam astsruth
forEua, for Lucifur,
roṅgab crith, balan dogail,
rol-lin g*ra*in gnuisi Diabuil.
1709 'Monuar, aEuá ḟechtai,
rotmera dothuicthechtai,
fer thánic lat forfecht foss,
ishé rotmert hiPardos.
1713 'A Eua truag, centucht ṅdil,
cid dotḟuc osruth Tigir,
cenforṅgaire rig rechta,
cenaṅgel ṅglan coemthechta?'
1717 Maratchualá Euá insain,
reba adchosain Adaim,
dosfuit f*or*lar, luid is-sás,
isbec nadechaid dianbas.
1721 'A Lucifeir, a Demuin,
cid 'moatai diarlenamuin?
rongailaigeis, cían roclos,
ronbaithaigeis híPardos.
1725 'O roscarsatar arcuir
nacharlén, a Lucifuir:
triat'chuimleng itám hicacht,
nichuingem dochomaitecht.
1729 'Nisinn rogab domaithi*us*,
nó rotchuir ot'ḟirḟlathi*us*,
nisinn rothimgair fochlid
dochor dodindgnaib richid.
1733 'Nisinn rogab nasosta
batar fout, ahanḟosta!
nisinn rotscar f*rit*'sluagu,
frit'cheolu, frit'hilbuadu.
1737 'Nisinn dotrat fochairib
ot'brúigib, ot'mormaigib,
*con*datfil fodeilb Diabuil
triabithu fobithphianaib.
1741 'Nisinn fotragluais donim,
ahanbhuais! t*ri*at'imresain:
nisinn rotscar f*rit*'gnim cain,
nisinn rogab th'airmitin.
1745 'Nisinn rotla ot'soillsib,
fotrochess ot'mórchoimsib,

[1] MS. rotmarmais.

[2] MS. hairc, but with a dot under the *a*.

dadotḟail fodein toimdig
imbithphein, imbithdorchib.

1749 'Dochumthocbail frírig recht
iarfír dotrat in-amnert,
fofuarais mor doduilgi
triat'diumm*us*, t*ri*at'anhuimli.

1753 'Cidtái diarfagail hif*us*
huáir dorralaid oPhard*us*,
ronslátais 'moarṁbethaid ṅglain,
donrátais icomrarcain.'

1757 'INcuman lat, a Adaim,
nafuarus d'ulcc fotdagain?
mochur domaig nimi nair,
mabith fothrúaigi dig*ra*id.

1761 'INcuman lat, aAdaim,
nafuárus d'ulcc fo[t]dagain?
mochur acomgnais aṅgel
in-hIffern ṅdúr ṅdáirdaṅgen.

1765 'INcuman lat, aAdaim,
nafuarus d'ulcc foddagain?
mochur fochrithdelm chaire
in-Iff*ern* cet ṅgolgaire.

[fo. 23 b. 1.]

1769 'INcuman lat, a Adaim,
nafuar*us* d'ulc foddagain?
mochor aflaith Fiadat find
itír síanbrat siriff*irn*.

1773 'INcuman lat, aAdaim,
nafuar*us* d'ulcc t*ri*at'dagain?
mobith fochiabair ceng*ra*d
fodeilb Diabuil, fodóermam.

1777 'INcuman lat, aAdaim,
nafuar*us* d'ulcc fo[t']dágain?
niraba cenchith, cenchath,
onló rodattuistigad.

1781 'Trúag [a] Adaim dodigail
tríat' dágain dún diblinaib,
dochursu abrug Pharduis bil,
ismochursa donaebnim.

1785 'Adfiasa duit cenbréc ṁbrais,
orsam heola*ch* set senchais,
féib leir donralad donim,
missi oc*us* tússu, a Adaim.

1789 'Diatarat Dia tinfed ṅglan
dochum dochuirp ítalam,
rodelgnad f*ri*ca*ch*duil tind
inlá rodelbad t'anim.

1793 'Diarotchruthaiged coglé
fochosmaili*us* deilbi Dé,
dian-erbrad f*ri*ca*ch* ṅduil ṅdil
cotiss*ed* dot'airmitin.

1797 'Diarfáid Dia Michel donim
cucut sechcach, áAdaim,
conotruc foglanblad glan
doadrad inDuleman.

1801 'O r'adrais rig narecht rinn
Fiadait fír f*or*oll f*or*ḟind
roidpart Dia ca*ch* ṅduil dein
t*ri*bithu frit'airmitein.

1805 'Diarfóed Dia Michél ca*ch*dú
con-aṅgliu, con-archangliu,
cotistais cenmerbi mod
doadrad adeilbiseom.

1809 'Diarfaid Dia Michel, m*od* ṅgle,
dochur cuarda *secht* nime,
cotuc *nói* noebg*ra*id inraith
in-oendail cosinfirḟlaith.

1813 'Roraid Michel f*ri*m iarfír
cotissainn d'adrad indrig,
cenfuirech, cenchoised cath,
combad me toisech tissad.

1817 'IArsain dodecad fodeoid
laf*or*ṅgaire maith Michéoil,
cotarrasar fom'niab glan
hifiadnaissi inDuleman.

1821 'Rorádi rinn inri rán:

'cluinid alucht nanoiṅg*rá*d!
tabraid uaib airmitiu glan
dom'chomdeilbsi, doAdam.'
1825 'Roraid Michel frisinrig
athesc firen cen dimbríg:
'cóir doca*ch*g*ra*d cocruth chain
dochomdelbsu d'airmitain.'
1829 'Radimse f*ri*Di[a] asmothas
athesc feochair firamnas:
'nach hé Adam, herim ṅgle,
óssar naṅdúle n-uile?
1833 'IN córu insinser iarsreith
dodul d'adrad intṡósair,
fó insósar, cendalbad ṅdil,
ischóir d'adrad intsinsir?
1837 'Roraid t*ri*an intsluaig cogle,
et*er*aṅgle isarchaṅgle,
rof*or*gellsat fiadca*ch*thur,
'isfír f*or*sta Lucifur.'
1841 'IArsain rorade guth Dé:
'cluinte, a Lucifuir coglé!
bidhe intṡosar bashuasal
cein beosa 'coadinduasad.'
1845 'Ciathíasat lucht noeṅg*ra*d cain
diaairmitnigud Adaim,
niragsa dó, dig*ra*is cruth,
huair imsiniu hituistigud.
1849 'Romla fochetoir donim
Día, triat'chinaid, aAdaim,
iarfrithtuidecht damsa amne
f*rí*athimna, f*ri*[a]forṅgaire.
1853 'Uair nádernsam cuibdi ṅglé
nahuimli f*ri*aforṅgaire,
ronfáid lín arsluaig [ ] siṅg
cenbuaid indochum n-Iff*ír*n.
1857 'A Adaim, ciabadhe dodúis,
nimmanḟacamar dognúis,
t*ri*at'chinaid ronlad coglan
donimib dochum talman.
1861 'IArsain tarrasarsu hifos
dararn-essine hiPardos,
basonmech duit asca*ch*cruth
manitiss*ed* c*um*scugud.
1865 'Rothacr*us* cogér iarsain
tren dorat*us* domenmain,
missi hipíangubaib fog*re*is,
t*ús*su iṅg*ri*anbrugaib Parduis.
[fo. 23 b. 2.]
1869 'Amrubart brec cofoigli
f*ri*t fein, frit'mnai codailbi,
ismaith amrorf*us* mog*us*
*con*abtorlus aPhard*us*.
1873 'Atb*er*im f*ri*t aithesc ṅdron,
ancondníis d'ulc is d'herchol
innim, hitalmain iartain,
isfrit dogen, aÁdaim.
1877 'Mannerat ca*ch*ni 'si[n]biuth
imdochlaind, imdochiniud,
icathaib garbaib cenchleith,
iṅgalraib, itedmannaib.'
1881 O rofersat aṅgriss ṅglain
andíss ocan-imressain,
dofuargaib Adam astsruth,
rofáid uádaib Lucifur.
1885 Bái Adam iarsain coglé
bliadain f*or*bruig betha[1] ce,
cennech n-aili, foendul feb,
acht se oenur 'sa óenben.
1889 Centorud tren, delm ṅglanna,
acht fér, cuit nan-anmanna,
cenbiad, centenid, centech,
cennós, cencheol, cenhétach.

[1] MS. bethad.

1893 Ocool us*ci* dabois builid,
dodig (*sic*) *for*snaglasluibib,
hifoscadaig nac*ra*nn ṅglan,
inhuamaib tírmaib talman.

1897 Ruc Euá gein, cáin inb*er*t,
fochetoir rogab himthecht,
maith atreoir trebair diathreib
icbuain indḟéoir diaathair.

1901 Fristoimsidir dath aball
soillsidir óen naretlann,
builid, ballda, bládmar, bras,
badba, feochair, fíramnas.

1905 'ISmaith robai Dia rind,
a hEua fossad, herḟind!
rombái mor domgáes hif*us*
t*ri*abáes na*ch* dotromarb*us*.'

1909 Rogart Adam ainm diam*ac*,
Caïn[1] garb, cróda, comnart;
ranlin mebul *ocus* brath,
duine dremun, discailteach.

1913 O roairchis Dia fodeoid
doÁdam ichithi indḟéoir,
crichid imroraid coglan
ismithig cobair d'Adam.

1917 Foidis Dia Michel, m*od* ṅglan,
donim dochum natalman,
combríg ca*ch*thoraid [ ] dil,
is cosílaib écsamlaib.

1921 Cotart doÁdam iarsreith
f*ri*adanad ca*ch*sil sáindleith,
iscor'thinchoisc dó cogle
ordugud natrebaire.

1925 Rosdechraig dó *for*licc glain
ca*ch*luib t*ri*cc ticc triathalmain[2],
'sna huili aidmi corath
batardaiṅgne f*ri*trebad.

1929 IS rothaiselb dó iartain
ce*ch* mil beo bái f*or*talmain,
'dena f*ri*t'ḟognam coglan
andomnad, andegdamnad.'

1933 Secht ṁbliadna iarsain coglé
coruc Euá gein n-aile,
doAdam, bacain ingial,
m*ac* diarbochomainm Abial.

1937 Togaide De, torum ṅgle,
duine firien, firḟuirbthe,
robai iarcomram De dil
icfognam diathuistidib.

1941 'Dotharfas aslingge dam,'
arsi, arEua friAdam,
'fuil Abeil, condruine dein,
dool huile doChaeïn.'

1945 'Tabair dom*en*main insain,
amothigerna, aAdaim,
huamun lam'c*ri*de, lam'cheill,
Cáïn domarbad Abeil.'

1949 'A ben, cobérthair insain,
madmaith laDia ṅderbdemein,
nibíat in-oentaig frifes,
biaid ca*ch* díb innathegdais.'

1953 Dorigni Adam dáthech,
tech doce*ch*tarde *for*leth,
tech doCháïn, cain intrial,
ocus tech aili d'Abial.

1957 Foidis Día Gabrial ṅglan
*co*nderbḟis scéoil cohAdam,
'Caïn ciar, garbdai, cenchéil,
atá ictrial marbtha Abéil.

1961 'Acht nafinnad Eua húad
inscel f*ri*feba firthrúag,
Caïn ibas dig diafuil,
uair ism*ac* diles Diabuil.

1965 'Nacumscaiged t*ra* f*or*cial
ciamarbaid Caïn Abíal,

[1] Here and elsewhere I have placed a diaeresis over the *i* of this name. [2] MS. t*h*athalmai n

rombia m*ac* achrotha glain
diamba comainm Seth saindil.'
[fo. 24 a. 1.]
1969 Bretha doAdaum roclos,
cengabud íar[n][1]-immarb*us*,
sechtmoga m*a*c ladis dein
achertchúmma d'iṅgenaib.
1973 Ri thuargaib dám*a*c Adaim,
huasnatuathaib dermáraib,
Abél ocus Caïn caín,
conaclannaib comnartaib.
1977 Ri rothidnacht dodoenib
domun conadegmóinib,
babuidech d'Abial ochein
is badimdach doChaeïn.
1981 Ri dorúasat oscachcruth
nocoderna asídugud,
Caïn cuilech, garg athríal,
iarsin coromarb Abíal.
1985 Dácét ṁbliad*an*, mellach miad,
is*ed* roposlán d'Abíal,
nidalb, adfiadar ochéin,
coromarbad oChaéïn.
1989 INrí roraidi iarsin
rocachṅ-oen dichlaind Adaim,
aracomaltis areir
conaromarbtais Caeïn.
1993 Ciphé nodmarba fonim
Caïn isincinaidsin,
nigebthar f*ri*agnimrad gal
fair dob*er*thar *sechtd*igal.
1997 IArsain dorat mori réil
comartha inchuil f*or*Caeïn,
arnabeth fochlith incol
dob*er*t cnocc f*or*aheton.
2001 IArsin [ba]marb Cáïn cenrad
fescur iṅglind Iosofath,
diamb*en* c*ra*nn crom codocht dron
f*ri*sincnocc bái 'nahéton.
2005 Huair dorochair Caïn ann
iṅglinn Iosophath imgann,
ata fochoibchi chaire
centoirthi, centarbaige.
2009 Ri dorat Seth soer iarcein
d'Adaum inn-inad n-Abeil,
conidhúad silsat iarsain
clanna soera síl Adaim.
2013 Cethracha bliad*an*, nibalb,
adfiadar cenág n-ergarb,
fofeth cengalar, cenchath,
coragaib inSeth sílad.
2017 Arcoimdiu gle corúinib
bae ré rianap*ri*mduilib,
dorimgart corp dochrí chain
inrí doridnacht tal*main*.
Ri doridnacht[2] tal*am* tlacht.

XII.

2021 Saegul Adaim, nirbogair,
cenbaegul cofessabair,
tricha dó, derb bai fó feib,
arnoicétaib dobliad*naib*.
2025 IArsin tánic galar glan,
feib tic doca*ch*, f*or*Adam,
robái f*ri*feba ca*ch*thucht
aben Eua f*ri*aiducht.
2029 Rofitir Adam adáil,
roráid fríEua findnáir,
'roscarusa rut isrot'chlaind,
isdongalursa atbailim.'
2033 'Dirsan doDia, toirm ṅglan,'
arsi, arEua friAdam,

[1] Written as a correction over *cen*.

[2] MS. dorignacht.

'nachbisiu *fri*cete[1] ifus,
na*ch*missi téite arthuus.
2037 'Monuar isdochloemchlod chain,'
arsí, arEua, 'aAdaim!
missi trúag cennert hif*us*,
tussu dothecht arthu*us*.'
2041 'A Euá gleir crotha glain,
tabair coleir dot'm*en*main,
nocobia nacein isgle
sunn ipein darm'éssese.
2045 'ISgarit ciabe cenbrath
re robáe et*er*arcruthad,
nibia fog*rü*s, isgne ṅgle,
acht nó[i]mís darm'hessese.'
2049 'Abbair frim cenlocht, afir,
cid dogéin f*rit*'chorp coemdil?
arisderb lat t'éc dishain,
amothigerna, aAdaim!'
2053 'Nachamtaidled cos nalam,
natath duini domhétran,
cotistar oDia donim
d'ordugud mochuirp coemdil.
2057 'Lecid mochorp, cain inm*od*,
innachacht cenchumscu[gu]d,
derb limm lessaigfid mochrí
insaerdenmaid domrigní.
2061 'Érig, ahEua cogrinn,
ocus heirg itchrosfigill,
foid huait f*or*deis Dé, aben,
m'anim cogle f*or*naebn*em*.
2065 'INdanim dorigni Día dam
hé rostimgair coinglan,
taet cuce cohuag diathreib
icoemthecht sluáig doaṅgleib.
[fo. 24 a. 2.]
2069 'Aben[2], nimdana iarfir
immadala modegríg,
indferg dorigni, réim ṅgle,
bann baide *ocus* trócaire.
2073 'Attaig, Eua, inríg ráin,
coti iarfeba im'chomdáil,
menithí frim'dichial ṅden
cotí Michial archaṅgel.'
2077 Atraig Eua, insoe forlar,
coṅgul cogoe, codermar,
f*ri*re n-uare nodossaig
cotruaigi, conderfadaig.
2081 'Arco-fuin damsa, amorí!'
arsi, arEua cocoemlí.
'incoir iarth'adrad hif*us*
dún labrad hit'frecnar*cus*?
2085 'Meit mochuil, met mophectha,
manimbé set sirhettla,
menitabra dilgud dam
nochomtha labra langlan.'
2089 Fillid aglúni f*or*lar
Eua truag durí chomrád,
'frit arí richid moder
conomthi inmilid Michel.
2093 'Doglanad anma Adaim
diascarad f*ri*adualchaib,
dia imth*us*, iarṅdul f*or*cel,
cori arbri archaṅgel.'
2097 'Erig, aEua, donlár,
glerib rochlos dochomrád:
rosiacht dind richid doscel,
dotriacht inmilid Michel.
2101 'Dochuaid aanim ochurp
Adaim, haEua coemcucht!
coraig cen g*ra*in, cain in dúis,
coda dílaim, achoemgnuis!'
2105 Dodechaid[3] Euá iartain

[1] *c* written as a correction over the first *t* of *tete*. [2] MS. Aaben. [3] MS. Dodochaid.

coluath indochum n-Adaim,
cofuair Ádam, met ng*ra*da,
centinfissin ṅ-anala.

2109 Uair nacuala cocruth chain
guth Adaim diaacallaim,
roscloi aciall cenchoimsi
f*ri*coi cian, frisirthoirsi.

2113 'A Eua, tocaib dorosc
ocus daim dun dothinchosc:
suidig th'imcaisin ṅgeir ṅglain
súas coleir donanemdaib.

2117 'A ben, tocaib dognuis ṅglain
dodescin anma Ada[i]m,
feib immurchurthir cogel
et*er*arbri archangel.'

2121 IMsoidi Eua iarsain
dodescain anman Adaim,
*con*ḟacca inn-anmain cóem ciuin
Adaim icoemthecht Michiuil.

2125 INtan bai Eua iartain
icaithni anma Adaim,
*con*ḟacca chuici ḟarsetaib
sluag n-aṅgel *co*classchetlaib.

2129 Conḟacca Eua riastṡluag
saraphin, saer ahimluad[1],
cain intretel doḟórgaib
cotrib hettib f*or*órdaib.

2133 Conḟacca Euá iarsin,
iarsindaeor donoebnim,
f*ri*ataitnemchi roṡochta
tri heoin gela etrochta.

2137 INtan bái icdeiscin nan-én
Eua féssin cenimlén,
am*al* ruithni dogrein glain
f*or*ḟemid an-imcasain.

2141 Rochlos inchlas conem nél
nanoebaṅgel imMichél,
rosernsat sreith cosúairc sein
'macuaird immaltoir n-Adaim.

2145 Congabsat claschetal coir
indáṅgeil immonaltóir,
roloiscset luib fiadca*ch*druṅg
dianidainm ornam*en*tum.

2149 Rosined indethach thren
codiriuch triasinn-ahér,
cor'oslaic, cenchoimsi ṅgle,
doirsi nafirmiminte.

2153 Conoebthanic Dia donim
dofrestul anma Adaim,
inrigruiri uascachdu,
condessid 'narigsuidiu.

2157 Luid fiadinrig ran, reim ṅdein,
oenaṅgel án doaṅgleib,
sephain cog*ri*nn coel ṅglain ṅgil,
bái athoirm dind fo *secht* nimib,

2161 Foguth inchuirn, cohog án,
doluid slog na *nói* noebg*ra*d:
batar fírdruine acliar glan
fiadrigsuide inDuileman.

2165 Concanat, cainiu rétaib,
fochliaraib, fochlaschétlaib.
isb*en*nachta inca*ch*than
ardrí nan-uile n-adbar.

[fo. 24 b. 1.]

2169 Roslechtatar huili iarlar
sluag n-uag nan-aṅgel noebnár:
rogadatar coDia ṅdil
imdilgud cinad Adaim.

2173 'Dochomdelbaid, amori,
tú doru[a]ssat donephni:
heralmit f*or*t, comul ṅgle,
ardodeirc, ardothrocaire.'

2177 IArsain rofáid inri ruad
saraphin cohoponn uad,

[1] MS. ahimluag.

iarleittreib rotoeb naslóg
cosnahettib dodergór.
2181 Coragaib anmain cenches
Ádaim coroda bades,
isruth nasirdruṅg nasnau
indatinum ciriasu.
2185 Cotuc lais anmain ṅgil ṅglain
Ádaim amlaid asruthsain,
orosuidig marthuis tan
f[i]adágnuis inDuleman.
2189 Fodoralaid fein f*or*lár
anim Adaim coc[o]emgrád,
'naligu, fiadinrig ruad,
bái f*ri*ré teora p*rí*mhuar.
2193 Cotarat inri iarsain
laim fochenn anma Adaim,
cennachcathim, cáin inscel,
corosathin doMichél.
2197 'Nibadicheoil, toraind ṅgle,
aMichéoil, f*rí*amórgaire,
anim Adaim sunn if*us*
rodosamaig hiPard*us*.
2201 'Beir inn-anmain ṅgil ṅglain
Adaim áin conaairbrib:
suidig fodiglaim ceng*re*is
isintresrígrainn Parduis.
2205 'IN t*er*tio c*ae*lo,' arDia,
'dianidainm Ficconicia,
bid ann centaidbsin pene
coamsir nahesseirge.'
2209 Nahuili g*ra*da cachdú,
et*er*angliu isarchaiṅgliu,
babind aclasschetal ṅglan
icmolad inDuleman.
2213 Ardilgud d'anmain Adaim
diaphecthaib, diadualchaib,
arabrith ceng*ri*sse ṅgress
arisse dochum Parduis.
2217 Ola thrócaire duib sunn
isindluib ornamentum,
tabartar imchorp n-Adaim
diaglanad diadualchaib.
2221 Tri hanairt slana, soer sain,
ecortar imchorp n-Adaim,
ocus atnagar coléir
fritaeb adnacuil Abeil.
2225 Corp arsenathar Adaim,
iarn-eladnaib ildánaib,
ochéin fogarbchacht báis brón,
coroadnacht in-Ebrón.
2229 Robai ann fothromthur thenn
cotor*acht* tonng*ur* ṅdilenn,
corp Adaim fodalaib dron
*con*g*ra*daib 'naadnacol.
2233 Trethan dilenn osca*ch*maig
ismor n-írenn rocechlaid[1],
dothuc doAdaum achenn
coruc coHierusalem.
2237 IArsain tarrasair incenn
indorus Hierusalem:
cent*ri*st roclannad iartain
croch Crist icolaind Adaim.
2241 Ianus[2] arth*us* trianarath
torogart ainm De Athar,
ocus Noe, nassad ṅdil,
cétnadarinnscan arim.
2245 Nocorogenair fonim,
dochiniud Eua isAdaim,
duine badchoimiu, corp c*ri*ad,
inda Noe m*ac* Lamiach.
2249 Cethrur gelda, gnimraid gúir,
febdai adfet insc*ri*ptuir,
sinium saegul osca*ch*maig
batar 'sindaimsir toisig.

[1] MS. rocechlaig.

[2] i. e. Enos.

2253 Math*us*salem, érim ṅg*ri*nn,
bahe ing*ra*dgemm riandilinn,
Noe, Sem slán, balaech liath,
isinmael Melchisediach.

2257 Ochtṁblia*dna* sescat, niscail,
arnó[i]cetaib dibliadnaib,
cenbaigul raith, rethaib renn,
saegul maith Math*us*sal*em*.

2261 Coic c*ét* blia*dan* iarṅgaes gle,
iss*ed* robae in-aes Noe,
intan breth do clann, cain miad,
Sem, Cham *ocus* Iafiath.

2265 Tan tanic diliu, delm n-uag,
darsinṁbith, darsinmorsluag,
iss*ed* bai in-aes Noe cenchlith
secét caini doblíadnaib.

[fo. 24 b. 2.]

2269 Secht lá cethrachat ar c*ét*
bái Noe 'naairc, ba derbret[1],
iarṅdilinn, t*ri*amna comblait,
bai *tri cét* blia*dan* archoicait.

2273 Noifichit *secht* ṁblia*dan* bind
bai Sem m*ac* Noe riaṅdilinn,
ado t*ri*fichit cotgaib
iarṅdilinn arcoiccétaib.

2277 Melchisidech, saigtis slúaig,
anaimthis incachglanbuaid,
iarset cenbaegul cotgaib
sáegul secét dobliadnaib.

2281 Ri rodrósat osca*ch*rainn
dechnebur dóib donchetclaind,
innandalaib, tolaib g*ri*nn,
otha Adaum codilinn.

2285 Adam la Seth, srethaib iath,
Ian*us*, Cainan, Malaliach,
Iareth fial, fichtib rót,
ocus int-amra Enóc.

2289 Mathusalem, sercc nasluag,
ocus Lamech, linib luad,
ocus Noe, noithech trell,
rosnái uastonnaib dílenn.

2293 O Adam, herbág arclann,
cotarscur ṅdermar ṅdilenn
deichfichit blia*dan*, buaid ṁbil,
cethri deich ardibmílib.

2297 Otha dilind, troeta sluag,
coAbram n-amra n-adruad
ado sescat, sliucht cenchlith,
dobliad*naib* arnóicétib[2].

2301 O Adam coAbram n-án,
coṅg*ra*daib glanmam comlán,
t*ri*mili miadbla imchloi ṅglicc
cethri bliad[na] isnoifichit.

2305 O Abram, cenbaisi becht,
cotanic Moisi ahEgept,
nisechnada f*or*cheill cain,
cethracha archoiccétaib.

2309 O Adam, cenbassi bruig,
coluid Moisi Muir Romuir,
ocht bliad*na* fochet foli
secht cet isteoramili.

2313 Otha Moise, monor ṅgle,
coDauid macc n-Iesse,
cenbet, cenbaegul[3] cotgaib,
saegul coic cet dobliad*naib*.

2317 Otha Adam, comul ṅgle,
coDuid m*ac* n-Iesse
cethri bliad*na* sescat slig
archet archethramilib.

2321 Otha D*aui*d, cenbaig ṁbroin,
condici brait Babiloin
sesca noiṁbliad*na* buana

[1] Written as a correction over nocobréc. [2] MS. arnoibcetaib.
[3] After *e* an *i* seems inserted by a later hand.

oc*us* cóic c*ét* cohuaga.
2325 Otha Adam cosinbrait
Babiloin bai foblathblait,
noiṁbliad*na* cethrachat gní
secht cet cetheoramíli.
2329 Otha inbrait, brechta rainn,
cotuttacht Cr*ist* icolaind
coic c*ét*, ciaragla (*sic*) ca*ch*alt,
ocus sé bliad*na* sescat.
2333 Mad oAdam doca*ch*slóg,
congénair m*ac* De dimór
cóic míli iscét, cialla cacht,
oc*us* sé bliadna nochat.
2337 O gein Cr*ist*, cétlach cét mbla,
cohár cetach nacethra
mili fonóibriaguil recht
acht dioenbliadain de[e]c.
2341 O Adam naṅglorg*ra*d ṅgle
comórár nan-hinnine[1]
se mili, mod ṅgialta ṅglicc,
cethribliad*na* nóifichit.
2345 Tan tanic indigail truag
f*or*hinnilib nan-iltuath,
citnirig rechta, reim ṅdein,
robatar 'sindamsirsin?
2349 IN-amsir Cinaeda cain
meicc Maelcholaim f*or*Albain,
forherainn cenlethrainn lainn
doChinaed m*ac* Maelcholaim.
2353 Ocus Briain f*or*Mum*ain* maiss,
Donncad f*or*Laigniu lanb*ra*is,
isCathal f*or*Cruachain chain,
ocus Eochaid forhUltaib.
2357 IS Fergal nan-airech n-ell
f*or*Ailech rebrach Rigrenn,
m*ac* *Con*aing, m*eic* Neill *con*gail,
flaithri sluaga*ch* sil Eogain,

[1] Sic. Read indile.

2361 Ocus Dubdaletha lóir
f*or*sretha sil hErimóin,
súi cosaidbri segtai rainn
osmur maigni m*eic* Alp*ra*inn.
2365 Othalinus, línib slog,
bam*ac* donOtha hermor,
baf*or*ṅgairthid uasca*ch*maig
inresin doRómanchaib.
[fo. 25 a. 1.]
2369 Batar dárig, reil asliucht,
f*or*nadathír immuir n-Iucht,
Hlothair[2] f*or*F*ra*nccaib congail
ishEtgair f*or*Saxanaib.
2373 IS Maelcoluim, cetaib ngal,
riambuidnib broga Bretan,
coṅgelgart ce*ch*comlainn cain,
degm*ac* Domnaill m*eic* Eogain.
2377 ISsindaimsirsin, cet glonn,
robái loṅgas nacúllom,
hicsaigid f*or*ca*ch*gním ṅgarg
Danair atírib Danmarg.
2381 Ohṡain cobráth, brígach beirt,
nidamsnímach et*er*cheirt,
nifail innim na*ch* hicrí
tuccas sain acht monaebri.
2385 Ardri g*re*ne, gle roclos,
ishé dorigne Phardos,
isferr ca*ch*rig, rigda achruth,
nifail c*ri*ch f*or*asaegul.
Saegul Adaim nirbugair.

XIII.

2389 Ri rorádi frisil Seth
comet aṅgnim cocomtren,
cenoentaid immuich nataig
f*ri*clainn Caïn miscadaig.
2393 Cendula darséis nosmacht

[2] MS. Blothair.

dartimna indrig dorosat,
foriagail roithenaig réil
cenchardes fr*i*claind Caeïn.
2397 Cenimcloemclod, maine mass,
cenluige, cenlanamnas,
cenchuibdi clethi *no* cuil,
'céin bethi f*or*druing[1] domuin.'
2401 Roaintadaigsetar iarcein
sil Seth *ocus* clann Caeïn,
corothuismiset iartain
trenfir *ocus* trenchoraid.
2405 Clann Chaïn *ocus* sil Seth
roóentaigset cocomthren,
condeochatar darca*ch*smacht
d'adrad idal isarracht.
2409 Romiscnigsetar Dia ṅdron
achlanna cenimmardol,
corochinn iarnaṅgnimaib
atabairt fothromdigail.
2413 INri corath ríge droṅg
fr*i*snagaib cath *no* comlonn,
cain conoibi, blaith alii,
ferr ca*ch* ríg rí roradi.
Ri roraidi frisil Seth.

XIV.

2417 Ri roraide athesc n-an
friNoe nassad n-imlán:
'sil Seth dochótar darm'reir
hiclemnas clain[n]i Caeïn.
2421 'Rochummaiscset ciabtarglain
friclaind Cáïn miscadaig:
romsaraigset asca*ch*cruth:
dursan dam atuistigud.
2425 'Huair dochuatar darmosmacht
coclaind [Caïn] cet n-arracht,
dardreich ṅdomuin, tromsruth tenn
dolecub tonng*ur* ṅdilenn.
2429 'Dilegfat claind Adaim huaig
cobrugib betha balcbuain,
dosb*ér* uili imbas imbath
otha t*ur*cbail cofuined.
2433 'Acht Noe ocht*ur* diathreib
nilécim doclaind Adaim,
imbethaid doṡhin nahóc
acht infer amra Enóc.'
2437 Mori dorosat ca*ch*treib
robae ré rianaaiṅgleib,
arrohet ca*ch*ri cengr*a*in cest,
inri roraid inn-athesc.
Ri roraidi ath*esc* n-an.

XV.

2441 'Cluin, a Noe noithig, cenlen,
doticfa diliu trom, trén:
'dentar lat, fr*i*srethad slóg,
het[h]ar dírecra, dimór.
2445 'Adluthath tarbach iartain
dobii isdobitomain,
doḟid Lebain, línib clár,
trethaebleda*ch* trén, dermar.
2449 'Coica cubat, nignim gr*a*ch,
isintaibled ichtarach,
cethorcha 'sinmedon mud
isintricha 'sinduachtaruch.
2453 'Cethrib sostaib, slicht 'sindaircc,
odrumlurgain codrum[ṡ]lait,
sesrachaib sreth soer t*ri*ablait
conespadaib oenchubait.
2457 'Comet centoirsi, centór,
atoimsi cenimḟordol,
afot, alethet, luad ṅgle,
et*er* isle oc*us* ardde.
2461 'Coica cubat, gnim cenbáes,

[1] Sic. leg. druim?

innalethet centogaes:
[fo. 25 a. 2.]
trí chél cubat, comul ṅglan,
hed bad[1] fot adr*um*lurgan.
2465 'Tricha coir cubat cenchleith
innahairde icomsreith,
frisruam sniges donim noeb
ador*us* assafirthoeb.
2469 'Senistir fritoimsi dein,
frisoilsi, friimcaissin,
innahairdde armosmacht
cenforc*ra*id *acht* oenchubat.
2473 'Hilar n-adba n-amra n-úag
caingnim glanbda f*ri*aimluad,
srethaib sretta f*ri*sid sain
lin leptha dolanamnaib.'
2477 Ri rothimgair imca*ch* ṁbuaid,
romiscnig fingail fo[r]rúaid:
nitlaith rotuaslaig delm de,
roraid 'nachluasaib 'cluinte.'
'Cluin, aNóe noith*ig* cenlen.'

XVI.

2481 Ri roraidi f*ri*Noe nar:
'heirg isinn-ethar n-imṡlan,
tu isdothrimeic namma,
ocus forcethri cáinmna.'
2485 P*er*coba, cainiu ca*ch*fiach,
setig Noe meicc Lamhiach,
mna nat*ri*m*ac*, monar ṅgle,
Olla, Oliua, Oliuane.
2489 Sessiur doclainn, cain amíad,
batar icNoe m*ac* Lamíach,
trimeicc mathi, milib lá,
ocus teora ingena.
2493 Sem saer asinser[2], sliucht ṅgle,
innaclainni cruthaige:
genatar fritindrem tlacht
ingen et*er*ca*ch* n-oenmacc.
2497 Olla ben Sem, soer f*ri*aháil,
Oliua ben Chaim choemnáir,
Oliuana, baigthi treith,
asósser ben Iafeith.
2501 Ri dorimmart, nisluag suail,
inairc Noe f[o]roenhuáir,
dineoch rothecht muir istir,
lanamain ca*ch*oenmil.
2505 Innán-adbaib, bag cenail,
ba sluag mór dolanamnaib,
conalóintib, lathar ṅgle,
isdiambiadaib techtaide.
2509 O rolínad indarc huag
robái indigal forimluad:
adfiadar fír, forum ṅgle,
babriathar rig roraide.
Ri roraidi f*ri*Noe nar.

XVII.

2513 Ri tharlaic sruthlind snamaig
dodilgenn clainni Adaim,
acht oenchethrur fer namma,
ocus acethri óenmna.
2517 Ocus Enoc crabuid guir,
amal adfiad insc*ri*ptuir,
aoenur othuinn dothuinn,
am*al* ca*ch*n-ethait etruim.
2521 Snegdatar sruamma donim,
romebdatar t*ri*athalmain,
f*or*tuili doib, tola ṅgle,
cethracha lá oc*us* aidche.
2525 Airdde nadilenn olar,
feib adfet scribenn cóemnar,

[1] MS. bae.

[2] MS. asinsfer.

cuicp*ri*mchubai[t] dec cencleith
rosiacht suas osnaslebib.
2529 INtan conscerthar ca*ch*ṅdúil,
am*al* adfet inscriptúir,
ishe airet sain rosaig
lassar lái brátha brethaig.
2533 Donech robai imbethaid bi
dorosat Dia hicoemchrí,
dosrat indiliu fothracht
acht inrothecht iṅdoenbarcc.
2537 Ri nimi nair, nassad ṅglé,
rí conic t*ra*ig istuile,
ártuassi ca*ch*ṁbrig, ca*ch*ṁbrait,
huaisle ca*ch*ri ri tarlaic.
Ri tharlaic sruthlinn snamaig.

XVIII.

2541 Ri sáer rodosás cogle
Noe lin amuintire,
cethracha archet lathi lenn,
diambai fothonnaib dílenn.
2545 IArsain rogab techt f*or*cúl
indiliu troeta tremúr,
rorathaig Noe naṅgabud
indfairge doimthragud.
2549 Fóidid Noe thechtaire uad,
infiach fechtaide fonnluath,
dus infagba sliab *no* srath
no iath f*or*satarrasad.
2553 O fuair fíach abiad fodéin
immaig f*or*carraic, f*or*sleib,
f*or*achulu cosceol gle
nithanic doridise.
[fo. 25 b. 1.]
2557 Huanduair thall Noe acheill de
dondfiuc[h] dub delaidi,
conacart fein, febda bainn,
iarsain cuca incolaim.
2561 Ri cengr*a*in, cengr*i*s, cengr*e*iss,
nimfail bith innaheisleis,
nicli choel, iscoem ali,
inri saer rodosassai.
Ri sáer rodosas cogle.

XIX.

2565 Foidis Noe incolum ṅglan
uad f*or*inlinnmuir n-allmár,
dus infagbad, hérimm ṅgr*i*nn,
talmain trein tarbaig tírimm[1].
2569 Focheird incolum, cuairt ṅgle,
iartimnu, iarforṅgaire,
cotoracht inn-aircc cenbrath
nifuair ait f*or*starrasad.
2573 Roreraig[2] Noe uad alaim
arcenn incolaim coemnáir,
cotuc cucai amuig, m*od* ṅgle,
combai im-medon nahaircce.
2577 Combái Noe *secht*main iarsain
centaidbsin, cenimcasin,
dibith buan *acht* fairggi f*ra*ig
dithuaith nótir *no* talmain.
2581 ISsindochtmad lathi lainn
fó[i]did Noe uad incolaim,
d*ús* infagbad diachuaird chain
taidbsiu dothir natalmain.
2585 IArt*ra*th nona, noithi máil,
tic incolum 'nachomdáil,
dochum Noe, nassad ṅdil,
iscroeb dophailm 'nabelaib.
2589 Marit*con*nairc Noe fodeoid
inphail*m* ingulbaun indeoin,
roderb lais, lith cenna*ch*col,
dochuaid ḋiliu dondomon.
2593 Roattlaig buidi dondríg

[1] MS. tir*m*im.

[2] MS. Rirorig.

robáid inmbith conabrig,
arasoerad, srethaib sell,
dothonng*ur* dermor dilenn.
2597 Huair na*ch*toracht tren infiach
cofis scél dom*ac* Lamiach,
ishé fath incholuim gle
iarsain rofaidi Noe.
Fo[i]dis Noe incol*um* ṅglan.

XX.

2601 Tarrasair, batromm, indarcc,
am*al*bis loṅg f*or*foent*ra*cht,
foglere roslessaig Dia
f*or*slessaib slebi Armenia.
2605 Ri rof*or*congart cogle
forNoe lucht nahairce
athuidecht immach coglan
asindairc dochum talman.
2609 IArtuidecht doib asindaircc
ri roraid f*ri*u f*or*oenaitt:
'nabarsílaid f*ri*sid sain,
linaid inhuili talmain.'
2613 INDecimb*ir* k*alainn*, cáin benn,
luid Noe fortonnaib dilenn,
iq*u*int k*alainn* Mai iarṅdia
doluid f*or*sleib Armenia.
2617 Adropart Noe, nuall cencleith,
edpart uag uad donComdid,
f*ri*fegad ca*ch*druiṅg dorhell
iart*er*nam dothuinn dilenn.
2621 IN rí roradi iarsain
friNoe *con*achaemclannaib:
'toirthi indomuin doce*ch*leith
taírcaid, tomlid, tinolaid.
2625 'Nibartorbae, érim n-uag,
diliu thromm troeta trenṡluag,
hicein atchethi uasca*ch*maig
intuaig nimi n-illdathaig.'
2629 Mori niclethach cenchrad
rofallnai inn-ethar ṅdermar,
orian dorian, f*or*aig thaig,
cosinsliab f*or*starrasair.
Tarrasair, batrom, indaircc.

XXI.

2633 Ri rotidnacht bith ṁbuidech,
otha t*ur*cbail cofuined,
mainib m*acc*r*a*id, mo ca*ch*fiach,
dot*ri*b m*a*ccaib m*eic* Lamiach.
2637 Ri rodelb dreich domuin duinn,
roselb sreith sobáil saerdrúing,
rohuc cendith, fochucht chert,
ac*ri*ch iarfut, iarlethet.
2641 C*ri*ch talman ce*ch*cruth imracht,
brig bladmar, bruthmar, breccbárc,
orían Dep*ro*fane anair
sían [co] colomnaib Herccail.
2645 A lethet, atuaid fades
diafethet buáid nadimchres,
oRiphi rigtreib imra
codithreib nan-Etheopda.
2649 Mori, nachdoimm diachlannaib,
raroinn it*ri*brigrannaib,
[fo. 25 b. 2.]
roainmnig iṅgleochu[a]ird glicc
Assia, Eoraip issAffricc.
2653 Ri dorat Eoraip nan-iath
dochlainn[1] amra Iafiath,
cotuasciurt n-Assia t*ri*ablait,
cosrethaib srotha Eof*ra*it.
2657 Ri rothidnacht dochlainn Chaim
inn-Aff*ra*ic n-uasail n-imslain,
cosin Romuir, ruathur cert,

[1] MS. clai*n*m.

eter Assia *ocus* hEgept.
2661 Saerchlann Sem diatarat Dia
p*ri*mrann airegda Assia,
osruth n-Eof*ra*it, nímtha ṡain,
cocricha airthir domuin.
2665 Coicmeic de[e]c, dig*ra*is scel,
robatar laIafeth,
asecht fichet laSem slan,
iscuiciur laCam coemnar.
2669 Ciabeit f*ri*brig ṁbladmair ṁbrais
indríg óstalmain telglais,
ferr ca*ch*rig rindbalcc nareth
ri doridnacht[1] bith ṁbuidech.
Ri doridnacht bith ṁbuid*ech*.

XXII.

2673 Sluáig sil Adaim, aidbli druiṅg,
condanaib domuin dessduind,
rodomnad, ostrebaib dal,
dofognam Demuin codermar.
2677 Ondairiur astorgaib g*ri*an
cofuiniud, f*or*gal fírian,
rodamnad, fodigail dacht,
d'adrad hidal isarracht.
2681 Onduair atbath Noe nar
coaimsir n-aurdairc ṅ-Abram,
nif*ri*th dib oenfer foleith
nohetraiged inCoimdeid.
2685 Rodiultsat an-Dia ṅdil,
roliunsat infirchretim,
tair *ocus* tiar, tess is tuaid,
rodasgab cess conglanbuaid.
2689 Arcathbarr cenduithi dath,
isbrathlaṅg brúithi bidbad,
nidúi doi indroṅgaib artuath,
arsúi soi slonnaib srethṡluag.
Sluag sil Adaim, aidbli druiṅg.

XXIII.

2693 Rogenair fer maith combuaid
fonél ca*ch*naith Nemruaid,
focan scel ca*ch*druiṅg dualaig,
robotrén f*or*iltuathaib.
2697 Nemruad sein, m*ac* Ceo, m*eic* Caim,
tuargaib agleo comorg*rá*in,
gnim tuir othalmain cenmeth,
coriss*ed* lais inriched.
2701 Ropomilid, milib gal,
ropfoglainntid, ropfelsam,
ecnaid ermaith ca*ch*dana,
ropóhergnaid ilg*ra*da.
2705 Lais cetnaairnecht insain
arthús dochlannaib Adaim,
athom*us* coglé coṅglain
indre et*er*nem istalmain.
2709 Doroemaidir, bith combuaid,
anair, siar, fodes, fothuaid,
tirib, tuathaib, tolaib sreth,
mílib, stadib, linib leth.
2713 Senchaidi sil Adaim ain
targclamtha lais in-oendail,
scela dochein leo roclos,
feib réil rolathi aPardos.
2717 Feib rothimgair Caïn cíar
cetnafingail forAbíal,
feib rodiglad, scél doléir,
forsil Seth, f*or*claind Caeïn.
2721 Acht Noe aocht*ur* fobrón,
'nahethur luchtmar lermór,
clann Caïn, sil Seth nasen,
dorigni indiliu andilgen.
2725 Frithalem rig nimi nél,
flaith ca*ch*afini firthrén,
nitharda f*or*nn, delm t*ri*agail,

[1] MS. dorignacht.

digail seirb seirgthig samlaid.
2729 'Gabaid mochomairle ṅglain,'
arNebrúad f*ri*clainn Adaim,
'f*or*beir f*or*nem, nassad ṅg*ri*nn,
ocus nobsaerfa ardilinn.'
2733 Maithgein mairre mo ca*ch*miad,
cathgeib *co*ṅgaire goríad,
ing*ri*an gluair goires ca*ch*ṅgair,
cenmair tuaith diarogenair.
Rogenair fer maith combuaid.

XXIV.

2737 Rochomarleicsetar iarsain
airig sil uaibrig Adaim:
'ropadferr dun, tola gle,
techt 'narcorp dochum nime.
2741 'Turcbam tor ṅdermor olár,
denam f*ri*Dia comthocbal,
gniad ca*ch* huan immasech,
beram conoibi nemthech.
[fo. 26 a. 1.]
2745 'Acht rissam nemthech ṅdaingen
in-oentaid nanoebaṅgel,
nirtora diliu, tren all,
isdemin na*ch*hepelam.'
2749 F*or*congair Nemrúad f*or*ca*ch*,
coṅglonnaib gelgrúad coemrád,
athuidmi, f*ri*gaile ṅgair,
frimuinbi maigi Sennair.
2753 Sennar m*ac* Sem, srothaib iath,
hua doNoe m*ac* Lamiach,
sechtmad m*ac* fichet Seim slain,
oroainmniged mag Sennair.
2757 Dorinolsatar intsluaig
dogním tuir noithig Nemruaid,
túargabad, batren indail,
coriacht súas osnanélaib.
2761 INri nadrelic doib sain
rostairmesc t*ri*a hilberlaib,
conatucad nech cogle
cid notharged diaraile.
2765 Ri dorat oenb*er*la doib
riacumtauch intuir Nemróid,
roemnastar doib t*ri*agart
comtar ado sechtmogat.
2769 Ri dorigni scail intsluaig,
hé rothairmesc tor Nemruáid,
dochuaid glaini ahergnai
dochoemthecht achomb*er*lai.
2773 Ri rodechraig claind Adaim
archéill[1], archruth, arg*ra*daib,
nihairim claen, cain insmacht,
dachenel saer sechtmogat.
2777 IArcomarlib Nemruaid nair
cosonardib nasaerdáil,
cenlen istrén rodamert
inscel rochomarleicset.
Rochomarlei*c*setar iarsain.

XXV.

2781 Ri rochar Abel nan-iath,
Seth, Noe, Melchisediach,
Enoc *ocus* Loth, līth lān,
ocus int-amra Abram.
2785 Rí doraiga Abram n-án
arfírinni aoenuran,
sechsluag sil Adaim naṅgal
batar icadrad idal.
2789 Rothairṅger d'Abram ce*ch*ṁbuaid
arathuidecht omorthuaid,
aradula leis fodess,
rambiad tír bithdiless.
2793 Ri rothidnacht do tír Caim

[1] MS. archeil.

ocus clárbruigi Cannáin,
comba f*or*ba dó iartain
diaclannaib, diachenélaib.
2797 Ri lasiṅdeochaid fodess
condnanacair[1] ambithles,
luid lais Loth, linib lathar,
fodes, m*ac* aderbrathar.
2801 Ri ránic doglinn Mamrai
dothegdais Abraim amrai
fodeilb tríir, dig*ra*is insmacht,
diatormailt inn-oegidacht.
2805 Ri asb*er*t f*r*iSarrai slan
noberad m*ac* doAbram,
f*or*b*er*tais achlann iartain
comtis leir fíadgenemain.
2809 Ri rosaer Loth conachlaind
diasai inmnái icoirthi salaind,
diatard digail, deilm n-amra,
f*or*cathracha Sodomda.
2813 Ri rodail d'Abrám[2] ce*ch*toir,
dom*ac* Thaire m*eic* Nachóir,
romsaera f*or*crochad pían,
ri reil rorochar Abial.
Ri rochar Abial nan-iath.

XXVI.

2817 Ri dorat d'Abram insin
frisilad, f*ri*sírtuistin[3],
isairdirc, fobetha barc,
m*ac* diarbochomainm Isac.
2821 Ri dorat d'Isaac, babuaid,
oc*us* doingin Bathuail,
uaidib genatar, lith lor,
Issau ocus Iacob.
2825 ISsau slechtach, slicht imracht,
roboserccach laIssác,
isIacob, con-idnaib ail,
ropoinmain líamathair.
2829 ISsac f*ri*dead n-aissi,
glead gnima glangaisse,
badluim degóir, dramm datta,
basenóir dall dinerta.
2833 Rogaid séire foram*ac*
cenleire, linib legart,
f*or*Issau cofargbad ail,
cotarddad abenn*acht*ain.
2837 Bai Rabecca iccloistecht f*ri*s,
ingen Bathúail ceneislis,
coruc ahoscor coglan
dochosnom nabennachtan.
[fo. 26 a. 2.]
2841 INhed bái Issau ict*ri*all immach
'sin sliab iarfír frifiadach,
doluid inben t*ri*ahet n-og
cotrét nooisce Iacob.
2845 Goromarb menn moeth immaig,
rodṁberb foḟeth dolubaib,
gnim dían coṅglére imracht
corothriall sére d'Isaac.
2849 Rofuaig crocenn inmind móir
t*ri*abáig imlaim n-Iacóib,
fochosmailius lama Issau,
gnim dana ciarb'immargú.
2853 Rolathair coluath, lith n-og,
amathair doIacob,
asraracht centreithi t*ra*cht,
cotarat seire d'Issác.
2857 Tan rucad intsére dron
coIssaac diachubuchol,
richt Issú sluagach, slicht n-óg,
bahuamnach laIacób.
2861 'Fail sunn sére sainglicc sláin

[1] Perhaps *connanacair*, as there seems a punctum delens over *d*.
[2] MS. dambram. [3] Written as a correction over *-thuicsin*.

duit, ameic airdirc Abráim[1],
laIssau saerg*ri*nn, srethaib sluaig,
lat'm*ac* n-oebind *con*-ilbúaid.'

2865 'Nician bai hIssau icseilgc,
manidgau dó triachoemcheilg,
mochthánic astsleib isgle
mase thuc insérese.'

2869 'ISme dorigni inseilgc séig
f*or*sinchétnaleirg dontsléib,
fuair hifocus, gleiri gair,
adbar seire dom' athair.'

2873 'Nabi icimrigi f*or*buáid,
ameic ingini Bathúail!
nithu Issau semnach naslóg,
acht istú int-enga*ch* Iacób.'

2877 'Nacathaig f*ri*m, asruith ran,
aathair, am*ei*c Abram,
frit' seircc ṅg*ra*idg*ri*nn ismé Issau,
fritt niráidim immargau.

2881 'Tuc huait f*ri*imdel n-achtach
dam doláim dialám*ach*tad,
cofessur cogle ingnim n-óg
inhe [Is]sau no inne Iacob.'

2885 'Gia dobér molaim it'laim,
nichel, atu hit' choemdáil,
atatgen, istú rommalt,
tren dogní mochumtabart.

2889 'Dom*ac* Issau[2], irgna buaid,
ocus ingen binn Bathuail,
doig ambith foaengne gle,
coir doib ciabtis cosmaile.'

2893 'Bess isshé Issau, slicht n-og,
bess noconhé Iacob,
bess isglé m'esbaid im'gaes,
bess ismé fil f*or*togaes.'

2897 Senfoccul sein ochéin móir,
laca*ch* sruith, laca*ch*senóir,
nimedar mall immasech,
acht corbdall bidamarsech.

2901 Duni truag, docharda, dall,
loburda, lubrach, lanmall,
olcc athairsin imgaes ṅgle,
iarscaichsin achétfaide.

2905 'Tomail inséire soer, sláin,
anoeib, am*ei*c ain Abraim!
hith dochuit f*ri*ṫ' gnássad ṅglain,
duit ropsásad sainemail.'

2909 Dorumalt Isáac iarsain
inséire cosobarthain,
tuargaib adílaim at*ra*ig
isródail abennachtain.

2913 Linib glang*ra*d, cruth imracht,
e*ter* Abram is Isaac,
inbennacht targbad dontslóg
cotarddad do Iacób.

2917 Dasechtṁblia*dna*, cenbaes ṁbroin,
iss*ed* bái in-aes Iacoib,
cain adrann ca*ch*tucht rothecht
intan ruc inp*ri*mchinnecht.

2921 Huair dorat inséire sáim
diaathair dom*ac* Abraim,
arhuamun abráthar diabrath
nifitir cid dogenad.

2925 Asb*er*t fris amathair maith:
'heirg f*or*teched riat' brathair,
caemgnim caindelb[d]a ceng*ra*in,
cotreib lainderda Labain.'

2929 Luidis Iacob conabuaid
dothig Labain m*eic* Bathuail,
bacain condolbtha cenbrath
inbaid lommartha cairech.

2933 IArsain condasfuair immaig,
itoeb indliss lainnerda,
diingin congili andath,

[1] MS. abaraim.

[2] MS. issac.

cenbini ocnigi acairach.
2937 Até batar ann fofeib,
fiadchuirib clann ocáireib,
imgil, cenglora, cengr*a*in,
díingin lola Labain.
[fo. 26 b. 1.]
2941 Roraid fr*i*u ingilla combúaid:
'cia airm sunn fil m*ac* Bathuail,
brathair momathar, m*od* n-án,
fer dianidcomainm Labán?'
2945 IArsin fersat failti fr*i*s,
risinṅgilla ceneislis,
luid indaranai, bareim ran,
diahinnisi doLaban.
2949 At*ra*ig Laban, línib gal,
'mach arcenn m*ei*c ashethar:
ferais fr*a*is f*or*failti fr*i*s,
damb*eir* fr*i*aais diathegdais.
2953 Rothairgid Laban lán log
aringaire doIacob,
ca*ch* huan bec badubbrecc dath,
ca*ch* uan liath, ca*ch* uan alath.
2957 IAcob nosernad sreith
isnahoimrib uiscidib,
flesca beca, brecc andath,
arambelaib nacairach.
2961 Natreoit chairach immasech
icfegad naflesc finnglan,
datha naflesc cotagaib
hed nobid f*or*snahuanaib.
2965 Tuc adiingin iarsein
Labain, lór cenimressain,
iarnathimgaire fr*i*hail,
d'ingaire caire Labain.
2969 An-anmann cengnim caire,
radait auctair ecnaide,
Lia ligda, linib gial,
ocus indrigda Rachíal.
2973 Bái inailt incechtarde
ocnasethraib sochraide,
an-anmann, cenmedra mael,
Bala *ocus* Selpha sochain.
2977 Robatar uli mále,
etir sethra is hinailte,
cengr*a*in, iarcomdeddaid choir,
icomlepaid oen Iacoib.
2981 Bertait *cethri* m*ei*c fothri,
dó fr*i*bríg bailcc foglanli,
ochtur[1] onasethraib sreith,
cethrur onahinailteib.
2985 Cuit ca*ch*amna dib foleith
diaclaind choir inacomsreith,
feib rosern rí run ca*ch*cruth,
isferr dún andeligud.
2989 Semeic la Lia, lini[b] gial,
ocus dam*a*c roRachial,
rí bethra bailcc rodascar
cethra maicc nadacumal.
2993 Ruben, Semeon, Leui lor,
Isachar soer, Zabulon,
Iudas iarṅDia ce[n]t*er*ce (?)
sé meic Lia liuchdeircce.
2997 Neptalim isDán dana,
dám*a*c buadacha Bala,
Asser isGad, delbda dé,
da m*a*c Selpha sochaine.
3001 IOseph an, aurdairc ochein,
ocus inbán Beniaméin[2],
rogabsat cathairi gíal
dam*a*c rachaine Rachial.
3005 Dám*a*c dec sin, cen[n]ach gr*á*in,
Iacoib hui Abaráim,

[1] MS. uiii. [2] MS. ben iaméin.

cona[n]dechraib inca*ch*threib,
conacethraib máthrechaib.
3009 Sechtmoga bliad*an* bai túaid
ifail Labain m*eic* Bathúail,
corothríall diathir, din cert[1],
conadibm*a*ccaib dé[e]c.
3013 Tan tánic Rachial atúaid,
ingen Labain m*eic* Bathúail,
dorigni thargleo t*ri*abrath,
tuc lea lamdeo áathar.
3017 Doluid Laban lonn 'nandiaid,
et*er*mag ischaill is[ś]liab,
*con*dastárraid, cenchess ṅgle,
tess immedon intslebe.
3021 Maratchonnairc Rachial rán
ingen lainnerda Labain,
luid as f*or*leith, lathar ṅdu,
am*al* nobeth f*ri*ïdnú.
3025 Dorat Rachíal chorcra, chaem
lamdeo aathar sís fotaeb,
roclos agol, rochlai dath,
am*al* mnai beth iclamnad.
3029 Romert Laban, linib gial,
indaban f*or*srabi Rachial,
nirbobés leo, luth n-alta,
lamachtad mna lamanta.
3033 Ferais Iacob combúaid
failti móir f*ri*m*a*c ṁBathuail,
conarlaic do, coṅg*r*ad gle,
siriud slán nasacc*r*aide[2].
3037 Huair nafuair alamdeo ann
bai inbangleo nar'imgann,
tuargabad leo f*or*sinmaig
carnn comluga iscomchotaig.
[fo. 26 b. 2.]
3041 Carnn inchotaig sin lacá*ch*
cennachṅdíl cocaid cobráth,
et*er*chlainn laind Labain lóir
ocus clanna Iacoib.
3045 Aiṅgel De thimgair ca*ch*slog
bai icimguin f*ri*Iacob,
rofersat cath, comul ṅgle,
cenbath arfut nahaidche[3].
3049 Rodbi int-aiṅgel saer, nisneid,
Iacob sechbil asceith,
isóṡain[4], aidbligthe[5] inscél,
roa[i]nmnigthe Isr*ahé*l.
3053 Luid techt con-ascadaib húad
oIacob, cain int-imlúad,
coIssau soid, basliucht ṅgle,
dobith doib 'nambráthirse.
3057 IArsain rotharṅgert Issú
cain glanb*er*t, nihimmargau,
ambith cenances, nadchres,
'na cardes, 'nacomathches.
3061 Cenolcc, cenfingail, gnim ṅgle,
iartimnaib nambrátharse,
cenmeiṅgg, cenmebuil, cenbrath,
cendebuid, cendolbanrad.
3065 Meicc Iacoib, ilar ambla,
hit meicc sethar doDina,
Sechim m*ac* Ammoir, t*ri*abrath,
romarbsat lucht achat*r*ach.
3069 Dásecht ṁbli*adna* bai if*us*,
forecht riagla, fochádus,
corothimart, cota mert,
dó thochta itír n-Egept.
3073 Ri doraega, dig*r*ais gair,
Iacob húais sechabráthair,
*con*id diaclaind, crichid scel,
dáthreib dec m*ac* n-Isr*ahe*l.
3077 Mac-tharṅgertaid De donim

[1] MS. cért. [2] MS. sacc*r*aige. [3] MS. nafaithche.
[4] MS. hisoṡhain. [5] MS. aidbligthi.

bagart glangeltaid coemdil :
isbreo osbri nan-abb n-án,
inrí dorat doAbrám.
Rí dorat d'Abram insin.

XXVII.

3081 Dorarṅgert Iacob coglan
diaclaind inlin robatar :
'bethi uli f*ri*fessa feig
hirrichtain lessa Ioseiph.'
3085 Foidis Iacob, gec *congre*im,
Ioseph arsét coSecheim,
cain céim fodiud óthreib,
combiud éim diabrathreib.
3089 O rosiacht coSechim slán
Ioseph 'coambai incél comlan,
fofuáir ann fer, f*or*om ṅgle,
icimthecht achonaire.
3093 Roiarfacht dó infer féig :
'can dodechad, cid notheig?
cid condaige, adbul gair,
nocia f*or*atai iarair?'
3097 'Dodeochad m'oenur[1] om' threib
combiud donabuachaillib :
amscith, amt*ri*amain ca*ch*thóir,
f*or*iarair m*a*c n-Iacoib.'
3101 'Meicc Iacoib, *con*gloir glain,
mas*ed* hitái 'coniarair,
isnaraidaib rodoscar
atat imthaebaib Totham.'
3105 Dodechaid Ioseph iarsein
corocht Totham coabrathreib,
assan 'nalaim, luath aruth,
marclach fuirri dobiud.
3109 Arachind tinolsat dail
meicc Iacoib hui Abráim[2],
roraid ca*ch*dib ris 'mosech :
'innhe seo int-aislingthech?'
3113 'A bráthriu, fegaid f*or*ṅglóir,
nádenaid ni basécóir,
cia nomthoirs*ed* ni dorath,
ni foirbsi notaiscérad.'
3117 'Monuar nocomaith dochial,
aIoseph, am*ei*c Rachial,
rot robaeth cengáes ṅglinne[3],
derb rotogaeth t'aslingge.'
3121 'Anromidair moDia dam
etir doinib intalman,
ni chumaiṅg nech uaib t*ri*abáig
athormach nachadigbáil.'
3125 O ṡhunn atches ochein móir
fís doIoseph m*ac* Iacoib;
rommiscnigsetar fosmacht
abrathir t*ri*a imf*or*mat.
3129 Luid colón doib isinslíab
Ioseph coṅglor, *con*glanmiad,
coc*ra*it 'nambrathreib abrath
dial-lathreib *co*naragad.
3133 Rofóemad leo abás fosmacht
menisoerad morígm*ac*,
nirn-anacht airdmes roclos,
*no*chairdes *no con*dolbos.
3137 ISsindinbaidsin amne,
iartimnaib ríg noemnime,
[fo. 27 a. 1.]
doEgept conglor, coṅg*ra*ig,
luid lucht mor dochennaigeib.
3141 O recait f*ri*u f*or*sinmaig
Ioseph ossar, ambrathair,
bafó lith luidi, luad cert,
combo f*ri*th itúaith Egept.
3145 IAsse m*ac* Sechis, slicht ṅgle,

[1] MS. monenur. [2] MS. abraím. [3] MS. ṅglinni.

batoissech nacennaige,
diabrathrib fein, febda t*ri*all,
isse dorúacell[1] Iosiaph[2].
3149 Put*ri*faris, forom cert,
issé baherri Aegept,
tuc arIoseph, diamba imbrait,
*trich*ait leth n-unga n-argait.
3153 Aes Ioséph intan rorith
hitír n-Egept f*ri*a[3] derbdith,
*con*gaes gelbda fochucht chert,
secht ṁblia*dna* derbda déec[4].
3157 Dásecht ṁblia*dna*, babuaid becht,
bái Ioseph itír n-Egept,
cotor*acht*[5] atúaid iartain
coIacob conamaccaib.
3161 Batar icachtaib iarcein
fosmachtaib huaislib Ioséiph,
doIacób, bagnimrad cert,
rofirad feib dorarngert.
Dorarṅgert Iacób coglan.

XXVIII.

3165 Ri conoebi osce*ch*threib
rofaidi ríanabrathreib,
cengoe, cengaili, gnim cert,
combóe fodaire in-Egept.
3169 IArsain rorith, babúaid becht,
f*ri*toisech ituaith Egept.
ca*ch*maith buan combai dó if*us*
dorat dó auagcomm*us*.
3173 IArom rodacar aben[6],
intigernai doruacel,
t*ri*aaslach n-imthach fochlith
dorimgart 'nacomlepaid.
3177 Roraid f*ri*a ingilla coglan:
'nihetragim dala ban,
ocus mé indaire centreóir,
m'oenur itirib anheoil.'
3181 Roradi f*ri*s inb*en* blaith:
'natabair laim f*ri*m doraith:
aní dobiur duit amne
fail mor nech lasmadbuide.'
3185 'Aben, b*en*d*acht* f*or*tgnúis ṅglain,
na*ch*amluaid dot'baethbriat*ra*ib,
inhed bambeo, buaid ṅgelbda,
nifellub f*or*m'thigerna.'
3189 Roscrutai inben coleir,
uair naderna ingilla aréir,
f*or*sinṅgilla ṅglan cenchol
cinnas dob*er*ad baegol.
3193 ISs*ed* roscrutai inben baeth,
ónarabi ifus inlaech,
ingilla dothecht nachthan
le coseotu istech talman.
3197 'Tair lim dodeiscin mosét
agillai, nihimmarbréc,
oslaic reom aglas dontaig,
aIoseph caem Cannanaig!
3201 'A fir, tair remum istech,
narbamc*ri*mnach comrairgnech,
uair nadigthim, f*ri* set slán,
istech ṅdorcha m'oenurán.'
3205 IArsain luid Ioseph istech,
nirb'anhumal imrisnech,
nifitir inmnai diabrath
combai iarcúl nacomlad.
3209 Huair forḟemid uasca*ch*cruth,
iarṅglerib, aóentagud,
doIoseph, bagnim n-etig,
imf*or*bart fair forecin.

[1] Written as a correction over *rochennaig*. [2] MS. ioseph. [3] Written over *cen*. [4] MS. deac.
[5] MS. cotor$\bar{s}$: over $\bar{s}$ is written + *acht*. [6] *a* written as a correction over *in*.

3213 Atrullai uaide immach,
assalamaib lomnachtach,
rohéige inben nert acind,
roscar friféle firthind.
3217 Tarraid ag ḟodoíre tróig
doIoseph án m*a*c Iacoib,
achor hicarcair, gním ṅgann,
fosmachtaib iṅguf*or*gall.
3221 Ardri búan betha broenaig,
*con*nic buaid ca*ch* p*ri*moenaig,
cengaili arcli cotangaib,
ri conoibi osca*ch*oentreib.
Rí conoebi osce*ch*threib.

XXIX.

3225 Doarfas fís, foromm cert,
doF*or*ann, dorig Egept,
nifrith dó cosúidib srath,
diadrúidib nech dosfucad.
3229 Nifrith f*ri*geirchert osmaig
Eigept *con*a*for*túathaib,
ecnaid *no* drui *no* súi snéid[1],
nech dosfucad coglanréid.
3233 Badebthach F*or*aind f*ri*athúaid
corogail rolaind rorúaid,
[fo. 27 a. 2.]
f*ri*druidib duithib ca*ch*treib,
f*ri*asuidib, f*ri*aecnadeib.
3237 Batar f*ri* sothochta serc
dácomalta icríg Egept,
sechca*ch* f*ri*dálaib[2] ca*ch*threib
'nag*ra*daib, 'nachomarleib.
3241 Friatoil togaig, f*ri*aig thaig,
'nachoraib, 'naglanchocráib[3],
indarafer d'Egept comblait,
araili glechert d'Aff*ra*ic.
3245 Batar cenancess rochlos
'nachardess, 'nachomaltos,
babráthair m*áth*ar, m*od* ṅgle,
cechtarde dib diaraile.
3249 Gaid rí Affrici doib, delm n-óg,
combad tadchrethi dodergór,
feib sogabtais osca*ch*rainn
acht coromarbtais F*or*ainn.
3253 IArsain t*ri*allsat folaimm fair,
f*or*F*or*ainn, forsinn-ardḟlaith,
indarafer feimdeth gail
arba d'Egept aathair.
3257 INfer aili d'Affraic áin
f*ri*cathslait cairi comlain,
tarmlaic acholainn f*ri*cath,
tarmmairt F*or*ainn domarbad.
3261 Rohirgaibthi lasinrig,
rodirgnaithi fodimbrig,
fofuctha icachtaib cocían
isincarcair coIosíaph.
3265 Doarfas aisliṅgthi dóib
'sindaidchisin fochetóir,
hicacht carc*ra*ch c*ri*mnach [ ]
basnimach amenma*n*drad.
3269 Ruc Ioseph doib *con*gloir gle,
breith cóir f*or*an-aslingthe:
feib baderb tarbaid t*ri*abrath
baamlaid rochomallad.
3273 'IMmárach indarafer,
nibag*rá*dach, c*ro*chfaider,
biad araili, slanaib síd,
iṅg*rá*daib icondardríg.'
3277 Bae inri, foglámaib gne,
dodálaib aaisliṅgthe,
dondleo lerggach, nirṁbai bin,

[1] MS. ssneíd. [2] MS. f*rí*dalaib. [3] MS. coc*ra*cráib.

bafergach fríadegdáinib.
3281 Atchúaid do int-óclach, gnim ṅgle:
'nabi forsnim th'aisliṅge:
ata 'sincharcair cenchess
duini t'apthaib tuaslaicfes.
3285 'Fer ruc breith forfís, forruth,
forndís bámar icumriuch,
feib rotharṅgair achíall chain
[is]samlaid forcoemnacair.'
3289 IArsain tucad fograd cain
Ioseph án asincharcair,
fíadslúag Eigept, amra bainn,
combai ifrecnarcus Foraind.
3293 Roiarfacht Forainn fadein
dó fiadintślúag coglanléir:
'nirbatruag, innis doscel,
ciatuath duit no cíacenél?'
3297 Atchuaid Ioseph corath,
cofossad, coainmnitach:
'nicóir gó fiadríg coṅgráin,
atúaid dam, acrích Cannáin.
3301 'Nihed domthabair fograd,
m'athair bahúa doAbrám,
int-Abram adrann ochein,
nir'bunad fann doChalldéib.
3305 'Ata hitarṅgeire ochéin,
sain, a Forainn conglanchéil!
bidlán de inbith bladmall, bán,
donDia dian-adrann Abrám.'
3309 'Tarfas[1] dam fis, fúaim n-amra,
romloisc gris ahetarba,
nech nosfuaslaiced, fuam cert,
nifuar d'intliuchtaib Egept.'
3313 'Aisneid inn-aislingthi n-an,'
arIoseph alainn imnar,
'cluinem uait centris, centlas,
indḟís cinnas dotarfas.'
3317 'Andommarfas, ameic raith,
duitsiu dalfas cechṁbithmaith,
diamber breith fír forsein
nibia díl forth' airmitein.'
3321 'Bidbreth fír beratsa, aḟlaith,'
arsé, arIoseph inbithraith,
'gním gle friollblad cechcruth,
cendolbad, centuscurnud.'
3325 'Secht ṁbai metha tarfas dam,
secht ṁbae caila, clú n-ingnad,
na *secht* ṁbae caela, clú gle,
duatar na *secht* ṁbae remrae.
3329 'Secht punainn lána dográn,
secht punaind seṅga, saeb dál,
na *secht* seṅga, ba truag tra,
duatar na *secht* granmara.'
3333 'Cocúala inguth 'coarad rim,
cluinti, a Foraind nadandind,
[fo. 27 b. 1.]
ismor indrún, ruathar ṅgle,
fil ríathur it'aisliṅgthe.
3337 'Tabair domenmain cenbrath,
delgnaid docachintliuchtach,
bidlán bith fonelaib bla
doscelaib nafissisea.
3341 'Diamber breth fíri fair,
forsinn-aisliṅgthe n-ingnad,
indmass domuin dotrega,
dolúaig fein abithdoéra.'
3345 'IN fer foil beras breith ṅgle
cocoir forsinn-aisliṅgthe,
cendoimme diss nambrig ṁbrass,
roinne ris doḟlathemnas.'
3349 Cor'ḟaillsigder duit cenchess
int-aisliṅgthe laind landes,

[1] MS. Ttarfas.

gnim cadla, agillai cengr*a*in,
attaig Dia n-amra n-Abraim.

3353 'Rotbia limm airmitiu intslóig,
rotbia gr*a*d, rotbia onóir,
mafíraid duit ácachcruth
indfissiu dofuaslucud.'

3357 'Tuctar dam gr*e*mmann cencr*á*d,'
arsé, arIoseph cosoergr*a*d,
'feib tarṅgir dochomrad cloth
cocomlan diacomollud.'

3361 'Rotbia lim gr*e*im Dé fodéin,
rotbia m'ordan coglanleir,
gr*i*an *ocus* esca 'mole,
muir istír, dru(ch)t isdathe.'

3365 Atchúaid Ioseph dó cogle,
doḞor(ai)nn ahaislingge,
*con*adlumaib dluthaib dein,
[is]corunaib riagaltaib.

3369 M*a*cán Iacoib cosinrath,
bahé inliacoir lainn luágmar,
ósglaindírge 'nagnim cert,
rogab airrígi n-Egept.

3373 INt-aislinge luágmar, lín cert,
bahuathmar lasluag n-Egept:
am*al* teidm torainn atass,
físs doḞoraind doarfas.
Doarfas fís, f*or*omm cert.

XXX.

3377 Ri trírarath doraiga ochéin
tr*i*aimcasin réid roréil,
combai Ioseph, lín asloig,
ósEgeipt uasail ardmóir.

3381 Secht ṁbliad*na* lana mole,
sommá, slána, sonaidé,
ógab Ioseph gloir garta
coaimsir namórgorta.

3385 Fotroirgell, bagnim cialla,
Ioseph cocenn *secht* ṁbliad*an*,
nagebad, cidmor insmacht,
etach, nahor, nahargat.

3389 Nigébed Ioseph nachfiach
onatuathaib *acht* madbiad,
caiṅgnib cainib, ciniud cert,
diadliugud doríg Egept.

3393 Rothinolad lais insain
nafuair fr*i*sna *secht* ṁbliad*naib*,
'naduinib trénaib daingnib,
innaindsib eradblib.

3397 Dosrocht gorta garbda, garg,
dosrort fr*i*fodla fodard,
rodasc*ri*n cenchoimsi cruth,
roslín toirsi isderchainiud.

3401 Doratsatar uili arbiad
tuatha Egept doIosiab,
cidmór rothechtsat fosmacht
et*er*or ocus argat.

3405 Doratsatar féin dondríg
andoire dochinn ambíd,
natiastais aidid ṅgorta
innalainib lomnochta.

3409 Rosbiath Ioseph sechca*ch*claind
sloig fer n-Egept imF*or*aind
fogne riagla, ruathar n-án,
fr*i*ré *cóic* ṁbliad*an* comlán.

3413 Rosbiathastar fiadca*ch*sluag
cenrad fr*i*Forainn findrúad,
sé cét dec mili, m*od* ṅdil,
arfichit cet domilib.

3417 Ce[n]mothat dala dligid
aes dana ocus primfilid,
druid diana doca*ch*maig,
cruitti clíara, clesamnaig.

3421 Cenmothat mogaid, m*od* cert,
sluag soraid fr*i*timthirecht,

ismna bana, buidnib blá,
meicc ána oc*us* ingena.
3425 Cenmotha insluag roslin mairg,
natuath trúag asce*ch*oenaird,
tictís iarn-elluch fosmacht
dochennuch itír n-Egept.
3429 Rí rombennach osca*ch* maig,
cenon, cenolcc, cenerbaid,
gorbomál ca*ch* maige móir
Ioseph án m*a*c Iacóib.

[fo. 27 b. 2.]

3433 Ruiri richid, rigda gáir,
crichid ca*ch*cuirid comláin,
arcli fricath oscách bláí,
inri triarath doraegai.
Rí t*ri*arath doraega ochéin.

XXXI.

3437 ISindara bliad*ain*, luad ṅg*ri*nn,
ór'gab ingorta gerthind,
luid clann Iacoib, bagnim cert,
doluaig bíd itír n-Egept.
3441 IMrulat dargarbaib[1] gelt[2],
iartirib amraib Egept,
il-lurg intslúaig, trúag atli,
cosintuaith imbái int-ardrí.
3445 Roslín mertain, rosgab cess,
diafechtaib otir díles,
cenergna n-eolais, centreóir,
cenb*er*la itirib aneóil.
3449 Roptar snímaig[3] iarsétaib
diaṅgnímaib, diambaethbétaib,
fiadnasluagaib osce*ch*maig,
truagaib, t*ur*sig, dércóintig.
3453 Meirtnig rostacht am*en*ma,
rosnart fochacht comḟedma,
cennech diabreith, leo baceist,
cosinn-airríg an-atheisc.
3457 Lotair t*ri*amedon intslúaig,
broccaig, na*con*nim comthrúaig,
*con*gabsat foss, febda fír,
hifrecnarc*us* indardríg.
3461 Foidis techtairi tind huad,
aracenn cog*ri*nn, coluath,
am*al* atgeoin ingnim cert,
airri airtmitnech Aegept.
3465 Tinsit andúine fot*rá*ig,
fillsit glúine fochombáig,
roslecht diadúis diadoss[4],
fiadagnúis 'naf*re*cnarc*us*.
3469 Roiarfacht doib, derb roclos,
Ioseph *con*gloir, cenamlos:
'raid[id] afír dúir f*or*ṅgair
can duib *no* can tancabair?
3473 'Cid *con*dnaigid 'narṁbrúig bras,
cenairig, cenfíreolas,
cenb*er*la f*ri*riad relta,
am*al* áes ṅdian taiscelta.
3477 'No maraes ṁbraith f*or*aig thaig,
bis ochathraig dochat*ra*ig,
censcribenn lib, línib drech,
censcela ríg *no* ruirech?
3481 'Nimtha f*or*samail sunn se
acht mad aes braith ísligthe[5],
no ślebbaire loittit smacht,
no brécaire icbrecairecht.'
3485 'Donrimmart gorta *congra*in
attuaid acríchaib Cannáin,

[1] Over dargalaib. [2] Over gart. [3] Over miscnig.
[4] *Sic.* Snould it not be *roslechtsat dia ndúis, dia ndoss*? [5] MS. íslidte.

f*ri*arn-adlaic uaig, huar'c*ri*ch cain,
feib tecait sluaig fer ṅdomuin.

3489 'Fonrathaig tir Caim ochéin
arn-athair badoChaldeib,
roalt ceng*ri*s gaibt (*sic*) ceng*ra*in,
bam*ac* Isaic meic Abráim.

3493 'Bráthir sinn huile m*ar*tám,
lín arcuire 'sarcomdal,
icgaire arn-athar na*ch*than,
ism*ac* aile arṁbrathair óssar.'

3497 'Masoḟír[1], f*ri*heraim n-án,
f*or*ṁbith iarmui doAbram,
tucaid huaib et*er*e ṅgle
fritichtáin doridise.

3501 'Tan tissaid arcúl nachtan
lib diatí inbrathair ossar,
forbia f*or*n-eitteire fein,
isdogéntar forn-ogreir.'

3505 Riandúla doib f*or*afecht
diatír conacennaigecht
il-laim indairrig f*ri*andail
doratsatar Issachair.

3509 Roraid Ioseph, scél cenchess:
'dog*re*ss dogen f*or*ṁbithless,
ince*ch*huair f*or*mbia farṅdail
uaimm duib árDia n-Abaraim.'

3513 IArsin dochuatar diatír
feib fosruácar cendimbríg,
rofucsat f*ri*tascaid tróg
ascaid arDia doIacob.

3517 IArum rancatar diataig
soera, slana, somenmnaig[2]:
dosfarraid maith fogloir glain
flaith lóir 'sindarabli*adain*.
ISindarabliad*ain*, luad ṅg*ri*nn.

XXXII.

3521 Roattlaig Iacób án
diaChoimdid, bagním comlán,
feib fuair achlann, glanḟír cert,
fáilti laairrig n-Egept.

3525 Feib rost*ri*all fochaiṅgnib ciúin
in-iathaib aidbli aniuil,
rosnalt cenbét osce*ch*maig
dosrat f*or*sét sainemail.
[fo. 28 a. 1.]

3529 Feib dosfuc f*or*cúl, nicress,
ósca*ch*múr conamorless,
atichtain buidig diatig
isdiaruirig roatlaig.
Roatlaig Iacob án.

XXXIII.

3533 Dorigset comarli cóir
maccrad amra Iacoib,
andul iarfithisi fecht
doridisi itír n-Egept.

3537 Dochuatar iarsétaib slain,
cenbétaib cethirn comlain,
cotren tluachtar darca*ch*tír
coruactar cosinn-ardríg.

3541 Fuaratar colór cenhír
fáilti mor icondairrig,
feib bamellach laceill cóir
rosṁbái cenna*ch* fochetoir.

3545 Gabais Ioseph esc*ra* n-úag
atnaig il-laim fir diasluág:
tabair t*ri*ahaccail diambrath
isaccaib naCannanach.

3549 Nidimraig lotar diatír,
nibdardimdaig dondairrig,

[1] MS. Mafoḟir.

[2] MS. somennaig.

feib roellacht doib ce*chtri*all
bai ambennacht *for*Iosiaph.
3553 Tan batar nalíni arinmaig,
am*al* bid míli onchathraig,
rodloṅg, nimebul diadail,
drong dremun dian-irgabail.
3557 Nibtar foichligthi f*ri*tóir
rocro[i]chligthi fochetóir,
tuctha codúra donmaig
f*or*acula donchathraig.
3561 Tuctha coneoch rostechtai,
'nacimmidib c*um*rechtai,
batrúag afatal cenbríg
combatar fiadinn-airrig.
3565 Frisrogart int-airrí dóib
roraidi f*ri*u fochetoir :
'truag dodail farcuire ṅgle
farṅgabail uili icmeirle.
3569 'Uair lib[si], ni lathar ṅdil,
inmeirli cenimressain,
infarcin clothach asbiur
f*or*crochad cosinn-oenfiur.'
3573 'A airri Egept cenchess,
rosatglechert f*ri*arlanles,
niclothach dot'búaid, dot'blaid,
trúaig dochrochad cenchinaid.
3577 'Niheol dún, ciacol fog*ré*in,
dur dron doBeniamein,
fonralaig mairb mesctha mir
dodalaib indesc*ra*sin.
3581 'Fortgellam ce*ch* ṅduis, din cert,
it'gnúis, aairri Egept,
arn-idain, fiadtestaib Dé,
dochinaid indescraise.'
3585 'Tucaid dochind f*or*n-anma
uaib aitire n-eramra,
farn-ósarbráthair fodéin,
dianid comainm B*en*iaméin[1].
3589 'Éirgid[2] iarforsetib snéid,
isleicid Benieméin,
huair isleis, lith[3] cesta ṅgle,
frith esc*ra* naEgipte.'
3593 'Ossar naclainne, gnim ṅgle,
fir foxal fainne fíre,
issé isdiliu diarslog
liarn-athair, laIacób.
3597 'Guidmit ní, menipg*ra*in lat,
dii, aairrí nahEgept,
cia rondairane dot'réir,
coronsaera B*en*iemein.
3601 'Mad marb duini fonim glass
dochumaid, isgnim n-amnas,
bid marb Iacob fodein
diachainiud Beniemein.'
3605 'A macc*ra*d Iacoib áin,
frigart*ra*d dochlainn Abráim,
cenchlothchobair, cennach ṁblaid,
dorochrobair f*or*cinaid.'
3609 Rorelsat ascel cenbríg,
roslechtsat fiadinn-airrig :
'f*or*tgellam Dia, dana de,
darslana onchinaidse.'
3613 'Tabraid f*or*cobais centláis,
rad f*or*ais riandig tiugbais,
failsigid f*or*nech nith ṁbras,
dorinnsid gnim n-imamnas.'
3617 'Ciambadlonnb*ra*ss digal Dé,
f*or*nn bacomadas f*ri*arcloenré :
coir ciaronc*ri*nad colár
icinaid artargabal.
3621 'Ronbaidsemmar, bagnim trog,
roc*ra*idsemmar Iacób,

[1] MS. b*en*iamín. [2] MS. Heirgib. [3] MS. litth.

romertsam coem diarṅgnáthaib,
rorecsam arn-oenbrathair.
3625 'Atmora arcinaid donbrath,
nidarn-idain diarsóerad:
[fo. 28 a. 2.]
t*ri*allamm arn-aided, scel ṅg*ri*nn,
tiagamm fochlaideb ṅgérthind.'
3629 'Nirbochoir dam f*or*ṁbádud,
fota ataid in-imgábud,
targa fortacht De f*or*tóir,
achiniud amra Iacoib!
3633 'Bidbann buada f*or*arṅdáil,
ahiarmhui uagdai Abraim!
gengnim ṅgessi, t*ri*adil ṅgair,
iss messe rorecsabair.'
3637 Rodosmachtaigset foalaim,
roattlaigset acomdáil,
sníset cocóir acainti,
rochisset armorfailti.
3641 'Fuap*ra*id cotenn, nibartroig,
eirgid arcenn Iacóib,
cenlen, islethan forcert,
tren f*or*trethan in-Egept.'
3645 Ri dafuc atúaid iartain
Iacob conamaccaib,
dialotar fodess f*or*fecht
foainm Ioseph in-Egept.
3649 O sunn rancatar fodes
coIoseph hicomaithches,
ani badech doca*ch*threib
dorat Ioseph díabrathreib.
3653 Robai Iacob, bagnim cert,
censním itírib Egept,
malle f*ri*achlainn *con*amblait,
dábliad*ain* arsechtmogait.
3657 Mori corag*ra*d ochéin
dofuca Abrám oChalldéib,
hé cotnarlaic iarcóir cheirt
doib anisin dorigset.
Dorigset comarli cóir.

XXXIV.

3661 O shunn atbath Ioseph án
nisṁboe saere *no*saerg*rá*d:
fir Egept, comeit cloine,
dosratsat fothromdoere.
3665 Rodosdairsatar diaréir
iarn-ec indamrai Iose[i]ph,
daire amlaid, eraim ṅglé,
nitharlaid f*or*bith buidé.
3669 Mor dochlainn, batrog [inscél,]
beirthi dislog Israhel,
cosuilib dessaib, deilm ṅdil,
conb*en*dais assacennaib.
3673 Mor dace*ch*ulcc, nabucert,
fodaimtis fosluag n-Egept:
nibai dóere badteinné
comarbdais ap*ri*mgeinné.
3677 Ciarbothromm andoire dacht
robae anDia 'coaf*or*tacht:
inmet f*or*diṅgtis intsluaig
f*or*bartais inca*ch*oenhuair.
3681 IOseph m*a*c Iacoib áin,
meicc Issaic, meic Abaraim,
dorumalt, f*ri*riagla recht,
deich fichit bliadna in-Egept.
3685 Dochuaid f*or*cel, cluithi cin,
f*or*slicht sen súithi soerdil,
facbaid dám*a*c, maith aṅg*ra*im,
Mánnases *ocus* Eff*ra*im.
3689 Dorum*en*sat ca*ch* fosmacht,
fosrugensat fir Egept,
diambúaid, diammathi*us*, diamiad,
cosinn-uair atbath Iosiaph.
O shunn atbath Ioseph án.

XXXV.

3693 Rogénair Moisi, m*od* ṅgle,
in-amsir natromdóire[1]:
rolad, ciarbochain achruth,
ass hisruth Níl diabádud.

3697 Conafuair T*er*mod, gnim cert,
ingen F*or*ainn rig Egept,
'*con*dsruth, icinnlat alám,
cainbe fial, f*or*ssaid, ḟindnar.

3701 IArsin *co*f*or*ṅgart diamnaib
conotuctáis asintráig
inm*ac* ṁbec incrotha glain,
uair dorat Dia foam*en*main.

3705 Rodacar T*er*mod iarsein
feib caras cách aoengein,
coron-erail, bacain glonn,
baf*or*go diadegaltrom.

3709 O ṡhunn roalt combatrén,
diall f*ri*claind m*ac* n-Isr*ahé*'l,
dochuaid ifat fiadca*ch*claind,
narbom*ac* d'ingin F*or*aind.

3713 ISsu cenlen, lúad ṅglanna,
cenathair trén talmanna,
f*or*failtig gnim gle ca*ch*thuir
'sindaimsir irogénair.
Rogénair Moisi, m*od* ṅgle.

XXXVI.

3717 Cot*ra*nic lá f*or*sinmaig
f*ri*oendiis icimsergáin,
indaranai diachlainn cheirt,
araili badoEgeipt.
[fo. 28 b. 1.]

3721 O ṡhunn atgeoin, narbotrén,
infer dochlainn Israhél,
bahe ingnim garb cenchert,
romarb infer ahEgept.

3725 Rofitir intúath cogle
fer domarbad doMoise,
feib leir dorigned cocert
atchuas doafrrig Egept.

3729 Forfúacart F*or*ainn cocert
f*or*feraib amraib Egept,
nabeth dó dín innachdu
acht abas *no* ahinnarbu.

3733 Dodeochaid Moisi f*or*fecht
f*or*teched riasluag n-Egept,
iartírib, iarslicthib srath,
cofarnaic indingenrad.

3737 Cofuair slog mór f*or*sinmaig
dogillaib isd'ingenaib,
icimmain chairech fosmacht
dochum topur istip*ra*t.

3741 Ocdéne natrebthach tren
imslessaib slébe Coréb,
bamor angair f*or*sinmaig
icdail us*ci* diacairchaib.

3745 Dessid Moissi, bamod ṅgle,
f*or*ochair naconaire,
snima*ch*, saethra*ch*, bec anert,
aoenur, icsírimthecht.

3749 Moisi batrén inca*ch*dáil
dochiniud clainni Abráim,
nicheil ceol ṅgle ṅgnimrad ṅglicc,
is doréir De cot*rá*nic.
Cot*rá*nic la f*or*sinmaig.

XXXVII.

3753 Robatar ann, cainig cain,
'coacáirib hitimmarcain,
in-immblib intsluaig comblait,
díingin inp*ri*msacairt.

3757 Roraid f*ri*Moisi, m*od* ṅglan,
iarsain indaraingen:

[1] MS. natromdaire.

'cid nacharcobrai, dín cert,
ahóclaig út ahEgept?
3761 'Atarfail cenduine[1] trén
arn-oenur in-etarlén,
immunn-us*ce* n-uar, ca*ch*cruth,
ata inslúag icarsárgud.'
3765 At*ra*racht Moisi, m*od* ṅgle,
nipuhéirge meraige,
cotarat cobair trein t*ra*it
dohingenaib intṡacairt.
3769 Rogartatar leo diataig
Moise amru ca*ch*n-armaig,
con-éicsitar ascéla
dian-athair cenimséna.
3773 IN sacart sluinti gaissi
rofer failti f*ri*Moise,
aracruth, aracheil ṅglain,
arfortacht diaingenaib.
3777 Rofastai i[n]sacart iarsein
inaoentaid, in-oentreib,
iartimnu indríg, ruathar ṅdil,
dorat [dó] ap*ri*mingin.
3781 Hiclemnas intsacairt cenlén,
ifichaib slebi Coreb,
dorumalt Moisi, m*od* ṅgle,
ann tresraind aaimsire.
3785 Noemrí nime, nert ce*ch*sluaig,
coemcli cenbini bithbuaid,
ri betha borggaig cenbrath
rosnordaig[2] feib robatar.
Robatar ann cainig cain.

XXXVIII.

3789 Báe lathi Moysi immuig
isleib Choreb 'coachairib,
conidnarlassair inrí
atathlassair teintidi.
3793 Ri ro*for*coṅgart amne
f*or*m*a*c n-amra, f*or*Moyse,
roraidi f*ri*s, ruathar cert:
'isferr duit dul in-Egept.'
3797 Roraid Moysi, monor ṅgle,
'nituidecht f*ri*t' f*or*ngaire:
rofetar fein, febda bainn,
amfer ecraite doForaind.'
3801 'Heirgg lamobrethir f*or*fecht,
arcenn intṡluaig in-Egept:
notnoibfaider fiadca*ch*claind,
notsoerfaider f*or*F*or*aind.
3805 'B*er*a[3] uaim comartha lat,
notsaerfa f*or*ecomnart,
*co*na*ch* fil ni n-uag fonim,
coni tichtain f*ri*t'menmain.'
3809 Fofuair mor dobuáid cenbrath,
mor n-ecnai uaig *con*-ógrath,
con-uaill, bamór ṅgaissi ṅglé,
fofuair Moise, bái lathe.
Bae lathi Moisi immaig.

XXXIX.

3813 Ri dorat fleisc ṁblaith ṁbalnái
il-laim Moisi m*eic* Amraí,
[fo. 28 b. 2.]
diar'lass indrub, rígda scél,
imrún ríg isléib Choréb.
3817 Rí rorádi codána
friMóise taidbsiu alama,
i[n]darahuair dí baclam,
induair aile bagléglan.
3821 Rí dorat sain f*ri*sam lái
doMoisi, dom*a*c Amrái,

[1] MS. cenṅduine. [2] MS. rosnordaib. [3] MS. B*en*a.

isamlaid sain, ségda insmacht,
'dog*re*ss dogensa to*for*ta*ch*t.'
3825 IN ri rofaídi f*ri*tóir
dochlannaib aibni Iacóib,
dochath labrethir ṅDe dil
f*ri*Forann conadrúidib.
3829 Rí rochart Moise f*or*fecht
coForann, coríg n-Egept,
cotarlaiced uad cenlén
clanna amra Israhel.
3833 'Manistarlaice coluath
meicc Isr*ah*el, línib tuath,
fóidfet mor ṅdigal dishain,
'modílfat uad arécin.'
3837 Ri fotat huili nasloíg,
isshé artuire dergoir,
ninlen cloen, nago, naceist,
ri dorat dó inṁblaithfle[i]sc.
Ri dorat fleisc ṁblaith.

XL.

3841 Raidid Moisi fiadca*ch*clainn
iarsain iarum f*ri*Forainn:
'lessaig dosluaig fein foleith,
leic uait athuaith dinCh(o)imde[i]d.'
3845 Asb*er*t F*or*ainn, f*or*om ṅgle,
natibred doib asaere,
cofess*ed* cia bad mó nert
anDiasom no dia Egept.
3849 Dogniat druidi indríg,
t*ri*abrichtu ainble anfír,
nathracha colúath donflaith
dolbsait afuath díaflescaib.
3853 Dorigni Moisi, mod ṅdil,
in-anmaim indrig donim,
labrethir ṅDe fiadflathib,
diafleisc combaglenathir.
3857 Nathir Moisi fuabrad cath,
f*ri*nathracha nandrúad,
istig arbelaib indrig
dodasfuaid cos[in]n-oenmír.
3861 Gabais anathraig dolár
Moisi fiadintaig lomnán,
noscroith, nodosai ifleisc,
lasinslog, robomorcheist.
3865 Moisi minn osbetha barc,
hua Iacóib meicc Isaac,
aaithesc glan, gnimrad ṅgle,
isdoreir De roraide.
Roraid Moisi fiad ca*ch*clainn.

XLI.

3869 Bahuamnach F*or*ainn amne,
iarsin roraid friMoise:
'maith limm dula doib f*or*fecht,
masomaith latuaith n-Egept.'
3873 Dodechaid Moisi diathig,
atreib F*or*ainn f*or*úabrig,
conhécaid coglan inscél
dodagdainib Israhel.
3877 Am*al* dochuaid Moisi uad
f*or*coṅgart cuce inmorsluag,
dorat fohír f*or*ca*ch*smacht,
rolín dím*us* isdasacht.
3881 Asb*er*t F*or*aind censena,
f*ri*achlanna, f*ri*achenela:
'f*or*tuatha De, torum ṅglé,
tabrad ca*ch*tormach ṅdoére.'
3885 Batar toirsech intuath trúag
f*ri*Moisi aran-imluad;
'*acht* furail saethar is[s]macht
nifuaramar ni duf*or*tacht.'
3889 Radid[1] f*ri*u Moisi combúaid:
'nabid f*ri*baisi ṁbeltrúaig,

[1] MS. Radidid.

dal De donessai ce*ch*rainn,
bidtressai indás bág F*or*aind.'
3893 Ardrí Egept, ilar ṅglonn,
ri góach, guinech, garblonn,
batarb tnu f*ri*gleo, f*ri*cath,
aned babeo bahuamnach.
Bahuamnach F*or*ainn amne.

XLII.

3897 Ri roráid f*ri*Moisi cotrén:
'abbair f*ri*claind n-Isr*ahé*l,
dentar leo, lathar ṅgle,
uan d'idpairt ca*ch*oentige.
3901 'Uan firenn bliad*ne* insein
cengaili ṅduib *no* temein,
afuine f*or*gr*i*s ce*ch*cruth,
cenachnáma dobrissiud.
3905 'Frithalid inn-uan cenlocht
doidpairt inca*ch*oenphort,
ahithi istig cenni immach,
cossaib cenn isinathrach.
[fo. 29 a. 1.]
3909 'Menibe istig, torum ṅgle,
dodoenib lin ahithe,
taet nech ammuig onachdruṅg
ca*ch* uaib inahiallac*ra*und.
3913 'Lalubai lachtoc, luad ṅgle,
laharán nemdescaigthe,
bachla f*or*láim, línib ell,
f*or*cressa f*or*n-imthimchell.
3917 'A ithi f*or*sessam sain,
ahfuil fofarn-aursannaib,
diaf*or*raib, fuidel foleith,
aloscud duib iteneid.
3921 'A denam dog*re*s insein
doca*ch* oen incach oentreib,
dof*or*aithmet, monar clecht,
f*or*tuaslaicthi aEgept.'
3925 Atat inmuirig fot*r*áig
doruirig nimi noebnáir:
dorat mór ṅdígal hic*ri*
f*or*rigab ri roráidi.
Ri roráid f*ri*Moisi cotrén.

XLIII.

3929 Ri dorat mor ṅdigal tren
dosairad m*ac* n-Isr*ahé*l:
bamaidm torainn f*or*ce*ch*maig,
f*or*Forainn *con*athuathaib.
3933 Loscainn riasca, reim ṅdata,
cuili, biasta, brecnata,
bolcgach, lasruth fola fann,
dorcha, tene[1] istorann.
3937 Plag nap*ri*mgeinne huili,
et*er*cethri ocus duine,
gol ce*ch*a clethi, gním cert,
rochlos lafiru Egept.
3941 Ri dorat nadeichplaga
f*or*thu f*ri*huair combaga,
nilac rogní iarcóir cath,
inri dorat mor ṅdigal.
Ri dorat mor ṅdígal tren.

XLIV.

3945 Roleicset dilmain uadaib
'nandirmaib, 'nammorslua-
g*aib*,
samlaid dochotar f*or*fecht
cosetaib amraib Egept.
3949 Cethrichet t*ri*cha t*ri*amnaib,
indóiri doib dobliad*naib*,
in-Egept daill tairb*er*t tren,
dochlaind airdeirc Isr*ahé*l.

[1] MS. tened.

3953 IArsain scarsat f*ri*dóire
Egeipt con-ilur clóine,
iarṁbliadnaib[1] coriagail raith
t*ri*chat iarcethricétaib.

3957 Dorigset sét, sliucht combuaid,
cenbét ahEgeipt sairtuaid,
cengr*i*ssa, bacain intṡluaig,
doRamissa, doSochuaith.

3961 Ri ragmas dasfuc t*ri*anert
adoire amnas Egept,
dorat nel impu f*ri*de
istor tened ca*ch*n-aidche.

3965 IN tene icloscud intsluaig
Egeipt 'sindaidchi adhuair,
innél dorcha doib f*ri*dé[2]
*com*bruissitis acairpdé.

3969 IArsin roraidset colainn
sluaig fer n-Egept f*ri*F*or*ainn:
'tiagam f*or*arcul cenlén,
lecamm uain claind n-Isr*ahé*l.

3973 'IN dia asdech f*or*bith búan
dorat meth f*or*armorslúag;
atá ic[c]athugud cotrén
darcenn clainne Israhél.'

3977 Asb*er*t F*or*ainn fergach f*ri*u:
'nileicfem arlaesechu,
conostucam lenn imbrait,
latoeb arn-oir 'sarn-argait.'

3981 Dochuaid F*or*ainn *con*asluag
'nandiad imMuir romra Ruad,
nasluaig remi rosatr[i]uin
ocus F*or*ann fohírdiuid.

3985 INri dodasaer iarsin
arForaind cona airbrib,
t*ri*amuincinn Mara Romuir
dosfuc innan-irchomair.

3989 IN muir mór, comílib scel,
t*ri*astuc Dia claind n-Isr*ahé*l,
rodáil rí g*re*ne cenrainn
f*or*f*or*mnu féne Forainn.

3993 Báe Gaidel f*ri*glegelt cain
in-Egept 'sindamsirsain,
dobreth Scotta fiadca*ch*clainn,
ingen airmittnech F*or*aind.

3997 Atroebaid Gaidel combúaid
dula dó indegaid intslúaig,
uair bafaith, f*ri*glea scél,
uamun Déa m*ac* n-Isr*ahé*l.

4001 IArsain dochuaid Gaidel Glas
il-libuirn lir lethanb*ra*s,
fuap*ra*id meirge mara maill
arhuamun ferge F*or*aind.

[fo. 29 a. 2.]

4005 Luid Gaidel cain conabuaid
iársain sechIndia sairthúaid,
corogab tir, torom ṅgle,
in-insi Dep*ro*fane.

4009 Luid ondindsi, erctais slúaig,
Dep*ro*fane sel siarthuaith,
bái 'nafichaib lín ṁbliadna
fonac*ri*chaib Caspianda.

4013 Robaided ann, arim chert,
dodegdoinib fer n-Egept,
coic cét rig rán, regtai rainn,
immonn-ardrig, imF*or*aind.

4017 Lin intsluaig cenmotha sin
nifitir nech an-árim:
nochinned f*or*ca*ch*dine
arimbed ahilmile.

4021 Ri tarlaic Muir Romuir ruad
f*or*F*or*ainn *con*amórsluag,
nitherna leo diatírib
cid oenfer dohilmilib.

4025 IArnandamnad, gnim glinni,

[1] MS. iarmbli*an*daib.

[2] MS. f*ri*de*n*.

iarmarbad ap*ri*mgindi,
nicheil ce*ch* sui, srethaib slecht,
cosin rosṁbái rosleicset.
Rosleicset dilmain uadaib.

XLV.

4029 Ri tuc claind n-Isr*ahé*l ass
intan rommol inmorchlass,
cenmna, cenm*ac*cu, f*ri*cath
sé cet mili fer n-armach.
4033 Oṡhunn rosiachtatar tír
roattlaigset dondarríg,
at*er*nam iarṅgábud cacht,
iarṁbádud andergnámat.
4037 IArsin túargabad inchlas
domolad De bacomdas:
cansatar, badeoda intlus,
hili uli cantemus.
4041 Siur doMoisi, Maire már,
iarsain rosephain timpán:
rochachain ceol doríg nél
labantrocht m*ac* n-Isr*ahé*l.
4045 Ri rán rodluig riasinslúag
adruimni dogba dubrúad,
rí osca*ch*brí conem nél,
inri tuc claind n-Isr*ahé*l.
Ri tuc claind Isr*ahé*l ass.

XLVI.

4049 Batar buidig doDia dron
iart*er*nam doMuir Romor,
robdar dimdaig Dé f*or*ruth
oshunn rancatar dithrub.
4053 'Truag doDía donrat im-mert,
na*ch*anrelic in-Egept:
donfuc iarsétaib ce*ch*cruth
diarn-écaib isindithrub.
4057 'Cenbíad[1], cenlinn, lethan locht,
cenéta*ch* beos arbithnocht,
ronlín bochta, ronbás bath,
dogena ingorta armarbad.'
4061 Ri roráid f*ri*u aurdairc dul:
'inhed bethi 'sindithrub,
nochof*or*bia immaig *no* taig
airchra bíid *no* etaig.'
4065 Ri rodosas donmaind blaith
oc*us* indiall en imthlaith,
inlind f*ri*atoir asce*ch*maig
dofuc doib asindailig.
4069 Srotha indithruib, delm n-ada,
ciabtar nemi nemnecha,
laca*ch*, ciatserba slassa,
doibseom batar somblassa.
4073 Dorigset sét, sliucht combuaid,
al-lam chle f*ri*muir morgluair,
siarthúaid darca*ch* fich f*ri*feth,
foc*ri*ch n-amnais n-Amaléch.
4077 Gnisit cathu croda ríad
frisluag n-uathmar n-Amaliach:
dorochair mór n-arma*ch* de
tall t*ri*acrosfigill Móise.
4081 O roláset ár intsluaig
Amalech aurdairc adrúaid,
imsliab Sina, srethaib socht,
rosuidigsetar loṅgphort.
4085 IArcathaib, iarnithaib níad,
f*ri*clainn n-íraig[2] n-Amaliach,
isléib Sina, sluagda aṅgal,
fobannaib buada batar.
Batar buidig doDía dron.

XLVII.

4089 Doarfas gnim n-iṅgnad doib
isleib Sína fochétoir,

[1] MS. Ccenbiad.

[2] MS. naíraig, with a dot over the second letter.

fiadgnuis intṡlúaig[1], torom ṅgle,
daig derg dermor teintide.
4093 IN[n]í dodechaid donim,
dodiṅgnaib richid rindgil,
co*for*maig recht sainglicc slan
*for*ciniud n-airdirc n-Abrám.
4097 Rí rogart caini gnima
Moisi lais islíab Sina,
[fo. 29 b. 1.]
cendig, cenbiad, bamod ṅglé,
cocenn cethrachat lathe.
4101 Rí doridnacht doMoisi
deich ṁbríathra glana gaéssi[2],
iarsrethaib ríagla, reim ṅdil,
dothinchosc inmorpopuil.
4105 Dothidnacul rechta reil
cenimracul t*ri*aglancheil,
inri thánic donim glass
cotimnaib doib doárfas.
Doárfas gnim n-iṅgnad doib.

XLVIII.

4109 Anhed robai Moisi istsleib
nochosrala *for*dagceil,
dorigned leo, nir'gnim coir,
ocdam deligthi dergóir.
4113 IArsain, bamessu ce*ch*scél,
dothúathaib m*ac* n-Isr*ahé*'l,
et*er* firu ismná cenrath,
andul huili diaadrad.
4117 Diultud *for*ríg n-aṅgel n-úag,
bamor ingnim donmorsluag,
ocus ahithi ind[ḟ]eoir gairb
fiaddeilb indócdaim hermairb.
4121 Ferggach f*ri*u Fiadu bacoir,
f*ri*clainn n-engaig n-Iacoib,
cotarmart tairb*er*t intslúaig
fothuinn tal*man* f*ri*oenhúair.
4125 Gorogaid Moisi iarsin,
forsinRíg conaaiṅglib,
coroléiced dó achosc fein
'satimargain diauagréir.
4129 Manibed Moisi, m*od* ṅgle,
asb*er*t inRi orddnide,
óenfer díb f*ri*gleo nagail
nafaicbed beo *for*talmain.
4133 Fiadgnuis Dé, badiada túr,
icfoglaim ríagla isrigrún,
isleib Sina[ï], sliucht ṅgle,
aned cian robai Moise.
Anhed robáe Moisi ist[ṡ]leib.

XLIX.

4137 Forḟócart Moisi fonert
*for*sinsluag bái 'nacoimthecht,
iarsin f*ri*re teora n-úar,
coromarbtais inmorslúag.
4141 Conar'choicled, croda gair,
nech amáthair *no* athair;
no diabráthair, bág comblait,
no diachaim, *no* diacharait.
4145 Roshort Moise, monor ṅgle,
et*er*cethri oc*us* duine,
et*er*firu ism*ac*cu ismna,
dosrat fochlaidiub diglá.
4149 Rum*en*m[n]aiged lais iarsein
indelb dindór derg demein:
doridnacht doib, nirbothruag,
t*ri*anambiud donmorslúag.
4153 Dorimnai Día, tor*om* ṅgle,
acosc censil comairge,
iarn-urd gaissi, croda cacht,
isf*or*Moisi f*or*fócart.
Forfócart Moisi fonert.

[1] In the MS. the dot is over the *t*.

[2] Perhaps gacísi.

L.

4157 Dotharraid teidm duairc dóib,
iarcein dogalur medóin;
bamarb sochaidi dontsluag
dondimsruth roena*ch* roruad.
4161 Ri roraidi fr*i*u coglé:
'denaid nathraig n-umaide:
t*ur*gabar fr*i*crann corath
uasinslúag frisirsellad.
4165 'Ciphe ardoscé donmaig
inc*ra*nn oc*us* innathraig,
biatslana ca*ch*aṅdénat,
dogalur nihepélat.'
4169 Figuir Cr*ist* atbeir annsain,
dodeochaid diartesargain,
tuargabad fr*i*c*ra*nn corath,
is dararcenn rocrochad.
4173 Cibhé fr*i*saiccidar ann
Issu Cr*ist* cumtachta arann,
rambia nem, nassad ṅdaiṅgen,
imbithoentaid archaingel.
4177 Sloig sil Adaim doce*ch*du,
et*er*noebu isphecthachu,
ili huile, comg*ra*d ṅgle,
atá acomdal fr*i*Moisi.
4181 Manbad ruirig nimi nair
conic ca*ch*suilig sog*rá*id,
balór d'huathaib osce*ch*maig
donatúathaib diatarraid.
Dotharraid teidm duairc doib.

LI.

4185 Ri roráide fr*i*u cenlén
fr*i*clainn n-amrai n-Isr*ahé*l,
*con*derndtais doib eclais ṅglain
ocus indarcc testemain.
4189 Dias doib fr*i*sóirsi slecht,
fr*i*cerd*acht*, fr*ipri*mgoibnecht,
[fo. 29 b. 2.]
Adiar adma irdaig múr,
isint-amra Ithidún.
4193 Dotreib Leui, lat[h]ar ṅdil,
doreir indrig donoemnib,
sechtmoga fer, fobaid fecht,
fr*i*acobair, fr*i*atimthirecht.
4197 Cetnagnim gnisset marchloc
dabach humai istudloc,
con-ilur delb, lethan lecht,
trethan derb t*ri*fer ṅdeec.
4201 Gnim tanaissi, tadbat ruin,
admat adfét insc*ri*ptúir,
et*er*firu ism*a*ccu ismná,
bacc iairnn ce*ch*oenfir iarma.
4205 IN tres gnim, roglé cenchol,
tegdas Dé tab*er*nacol,
nir'bu dín[n]im laDía ṅdil
conamílib mírbailib.
4209 Cethramad gnim, indarc úag,
cain imracht fr*i*cach n-imlúad,
ór delgnaid, dín doca*ch*threib,
am*al* ca*ch*scr*i*n n-ildelbaig.
4213 Ri dororainn dóib, babúaid,
inn-eclais n-orhuill noebúaig,
et*ir*fot, cenchăillti cert,
etirairddi ocus lethet.
4217 Tricha cubat, comul ṅglé,
etirlethet isairdé,
coica cubat, fochucht cruth,
innafut fr*i*suidigud.
4221 Cláraib cainib crotha glain,
slánaib, soeraib, sodelbaib,
iartinnrud tairchil ca*ch*greim
dofidrud saindil secheim.
4225 Cuairt cethrochair, c*um*taig gr*á*d,
nirbodrechrothail dermár,

cathcláí gelbdai, gnim n-ogdai,
fachláí febdai forordai.
4229 Ri rosorddaig clethaib clar
dosf*or*gaib srethaib soerg*ra*d,
rodascinn f*ri*hergna alt,
dáchlar dec ségdai sescat.
4233 Dáchlar déc 'mondor*us* ṅdron,
caintom*us* cenimmf*or*dol:
cethriclair déc, derbdair sein,
serntair immonsenisteir.
4237 Tri cláir fichet inca*ch*sliss
clichet cenag, cenanfiss:
dáchubat, nidechelt tair,
bid il-lethet ce*ch*oenchláir.
4241 Cethricláir fos*um*mib dé
inhuillib naecalsé,
feib dorumat, rigda rad,
trichubat ince*ch* oenchlar.
4245 Se fotha dec, derb cenlocht,
ar *secht* fichtib doarggot,
et*ur*ru islar, lith f*ri*baig,
dáfotha dib ce*ch* oenchlair.
4249 Airddi nafochrai[1] folí
huasnafothaib findruini,
cubat f*ri*fut alame,
cenimforc*ra*id n-imhairme.
4253 Dorus sneid sair segdai máil,
sol*us* f*rigre*in cain comláir,
cenardg*ra*in gnim, cian ca*ch*cruth,
intṡanctair 'nafiriarthur.
4257 Cethriclair comlain, gnim ṅgle,
o[c]coṅgbáil nasanctare,
cofothaib fiadtuathaib treib
conafuathaib f*or*ordaib.
4261 Altoir f*ri*dorus antuaid
f*ri*loscud n-edpart noebúaig,
altóir aurgnaidi 'nadess
f*ri*aurnaigthi nadimchres.
4265 INp*ri*maltoir cosindrath
frignimgart gloir rot*ur*cbad,
ce*ch*thucht foardbilib óir
baharddidir ucht Aroin.
4269 Deil telchinni tiar istair,
anniab am*al* chorcarglain,
dírge ce*ch*tolgdail tailce
f*ri*torgbáil nadrumslaite.
4273 Tuiri tren diriuch dolar
f*ri*siniud sruthi soerg*ra*d,
fondrumṡlait déin derbtha slóig,
*cotri*bdelbaib dec dergóir.
4277 Coluid t*ri*asindrummslait druin
f*ri*tuidmi nasuanemuin,
fair tuas cenlen, laid lorda,
én uais con-aib forórda.
4281 Coroiset lár dice*ch*leith
f*or*naclaraib hicomsreith,
gníthi ondrumslait imma*ch*
sithbi n-anart n-ildathach.
4285 Oenanart tairsiu anechtair,
coemthoracht ciacomnertaid,
f*ri*snima seirgthi sóeba,
frignima, f*ri*garbgaetha.
4289 Clar diargut, gle cenmeth,
ce*ch*tarde nadaprimleth,
[fo. 30 a. 1.]
iartuidmidib, togach tóir,
sechtmoga folach ṅdergóir[2].
4293 F*ri* sreṅg doib, f*ri*cuimrech ṅgle,
nan-anart coir coimtige,
bacan dron dergoir togaig[3]
dochur f*or*ce*ch*n-oenfolaig.
4297 Suidigdir tairsib immaig[4],

[1] The *r* is written over *l*. [2] MS. ṅdergóír (the second mark of length in a later hand).
[3] MS. togaid. [4] MS. immuig.

diataibsin donaslogaib,
slessa set fr*i*sella slog
tricessa dec dodergór.

4301 'Dénaid fr*i*tarba ce*ch*druing
arcc amra, demin f*or*gaill,
'monfleisc,'moanmaind, monor ṅgle,
imnolecdai taiblide.

4305 Cethricubait, comol ṅgle,
dobith ifut naairce,
atri 'naairdi, m*od* cert,
ocus adó 'nalethet.

4309 Cethridrolaim diór dron
asindairc diahimmarchor,
dádrol treothu, derg angne,
dondor amra f*or*loiscthe.

4313 Delb hiruphin f*or*sindaircc,
dindór hilarcháin imtháirc,
cofathaib niam, nassaid gle,
coscathaib ascíath scailte.

4317 ''Sintsanctáir suidigt*er* lib
indarc noeb cona aidmib,
isanart sroil, sreth centair,
et*er* inslog 'sinsanctáir.

4321 Cocétlaib g*ri*annaib ce*ch*cruth,
cocliaraib, *con*-airfitiud,
con-orthonaib, cocóraib,
comolbthogaib dermoraib.

4325 Flesc Moisi, flesc Aróin aith,
cenlaisi, línib ollg*ra*id,
coica n-unga n-óir gleglain
ce*ch*tarde nadaflescsain.

4329 Flesc maith Moisi, monar cert,
rofer f*or*aesa aEgept,
nathir doilbth[e], delgnaid cruth,
derbaid f*or*afiruacht*ur*.

4333 Flesc Aróin, baamra dúis,
g*ra*dgloir glanna fiadgelgnúis,
foblath bil bolaid noibe,
fothorud ce*ch*degmoine.

4337 'Sindlestar lán cosinmaind
sé cet dior centádrainn,
hisinp*ri*mchaindelbra choir
trí cét n-uṅga ṅderb ṅdergoir.

4341 Secht ṁbenna buana, búaid ferb,
f*or*sinchaindelb*ra*u cruanderg,
gnitis dindor gle glanna,
f*or*sṁbitis *secht* sut*ra*lla.

4345 Cuich gela cuairt cenna*ch*cleith
suig fr*i*sreba suairc sainred,
intu nobruindis bannae
nosuildis nasutralla.

4349 Secht *cét* uṅga 'sin meis móir
cocethricrossaib dergóir,
furri adó *sechtmogat* sla
d'aran remúir nemdesctha.

4353 INcaindelbra 'sindleith tess,
cain, caindelbda, cendimes,
inmias atuaid, taircthi rúin,
cosnabargenaib remuir.

4357 Ilar nacúach, nacód cass,
ilar lestar lór, lannmass,
ilar mías m*en*maib mórdaib
cosnadelbaib dergórdaib.

4361 Dior huili, ilar ṅdelb,
condruine, ni mod n-inderb,
nastaba, tolaib gestal,
stomacha istuslestar.

4365 Srethaib sut*ra*ll, soillsi scuir,
fr*i*soimsi 'sintab*er*nacuil,
caindelb*ra*i gelbdai glordai
ité delbdai dergórdai.

4369 Forlassad coléir dog*re*s
ola *ocus*cheir fochomlés,
iarnat*er*chur fr*i*dídnad,
cenherchur, cenairdíbdad.

4373 Tech fr*i*comdail ce*ch*tharbai,

cenchomraid, cenchomlab*rai*,
cenfáilti, centoirsi t*rai*g,
soillsi et*er*lá *ocus* adaig.
4377 Tempul diada, dín ce*ch* áin,
tegdais rodíg*rai*s rocháin,
f*ri*acallaim De, sunn sel,
f*ri*inchosc, f*ri*forcetal.
4381 Na*ch*astathigi aes baeth,
mná *no* meicc *no* laine laech,
naciṅged sét asossad,
acht aes fírien fírfossad.
4385 Aés trúag, aes deoda dessa,
athláich oc*us*laichessa,
sluaig sin súairc, dúairc, tolaib gair,
impe 'mocuairt díanechtair.
4389 Tiagat 'sindeclais folí
aes óg, sacairt, leignidi,
[fo. 30 a. 2.]
isáes humal, ceim f*or*ais,
íarn-athirge, íarṅglanchobais.
4393 IN chlass inchleir, bacert cóir,
toirnet coleir dondaltóir,
tairismig, nibatlúamnaig,
athé feta, f*or*húamnaig.'
4397 Gaibed ca*ch* agreimm tarbái
doreir Aróin meic Amrai,
glaini glethig f*ri*acacairt,
f*ri*abrethir inp*ri*msacairt.
4401 'Dentar lib iarṁbes cechcuir
dog*re*s isintabernacuil,
edpart matinda, mét bla,
ocus idpart fescorda.
4405 Bolud naluba asca*ch*thoeb
latorroma inSpirta Noeb,
clu con-áne f*ri*gnassad,
f*ri*slane, frisirsassad.
4409 Ri roráid f*ri*u: 'sernnaid sreith
'mondeclais dica*ch*oenleith,
f*or*son reilgce corebaib,
doanartaib oengelaib.
4413 'Dorus indindliss fodess
cain set sol*us* narb'imchress,
frituttacht Dé, deoda nuall,
f*ri*athigid namorsluag.
4417 'Nabid f*or*n-aittreib, m*od* neim,
et*er*chrann caiṅgil isg*ré*in:
set inSpirda Noeb foleith
f*ri*tauttacht, f*ri*athigeid.'
4421 Bid amne indeclas folí
feib dosrorann int-ardrí,
uasca*ch*maig rodasderscaig
cenf*or*c*ra*id, cenimthesbaid.
4425 Ri dosrat foríaglaib recht
dosfuc ahíathaib Egept,
ishé mal naslog, slan síu,
inri ran raraid fríu.
Ri roraidi f*ri*u cenlén.

LII.

4429 Ri roráid f*ri*u aithesc n-uag
dohorddogud f*or*sinsluag,
immonn-eclais n-ena n-aird
t*ri*treba doca*ch*óenaird.
4433 T*ri*treba *con*déni anair
g*re*ni f*ri*turcbail toebdein,
isatrí dondleith aniar
f*ri*sreith, frifuiniud fírian.
4437 T*ri*treba dondleith andes
cencleith f*ri*feba firles,
isat*ri* tecrais ce*ch* ṁbuaid
f*ri*sinn-eclais afírthuaid.
4441 Ri roraidi f*ri*u t*ri*arath,
f*ri*aiffrenn, f*ri*celebrad,
treb Leui lerol ceng*re*is
im-medon, immonn-eclais.
4445 INdaram*ac* d'Ioseph án

Mannasse mílib ol[l]g*rá*d,
dessid iarndligud Dé de
in-inud trebe Leue.
4449 Rí dorat Áarón fosmacht
combahe bap*rí*msacart,
oc*us* Moisi, mo ce*ch* n-ail,
itoisigecht inpopail.
4453 Ri betha buirr, buan ablat,
ri domuin [ ] dorosat,
ri osca*ch* ríg, cengleo cert,
ri roraid friu inn-athesc.
Ri roráid f*ri*u athesc n-úag.

LIII.

4457 Ba f*or*mtech iarsain inslóg
f*ri*Moisi ocu[s] f*ri*hArón,
imdliged sacairt, sáer smacht,
oc*us* immontoísigecht.
4461 At*ra*chtár iarsin codian,
t*ri*adium*us* ist*ri*anriad,
in-agaid Moisi, m*od* n-án,
Core, Abiron, Dathan.
4465 INri rodígail insain
forru fein f*or*asluagaib,
rosloisc tene, tolaib gal,
ocus ros[s]luic intalam.
4469 At*ra*ig insluag diarb'gnath cath
diambas arrodis brathar,
con-erlatar, lin atuir,
corice intabernacuil.
4473 Rosnort int-aṅgel cogle
arherge doib f*ri*Moise,
cethrimili dec dontsluag
lacet toisech ṅdian dermuad.
4477 IN-agaid m*a*c n-ammra n-án
t*ri*allsat cath calma comlán,
intslúaig 'nasrethaib 'mosech
sech bafeochair, baf*or*mtech.
Baf*or*mtech iarsain inslog.

LIV.

4481 Raidid Moisi f*ri*sinsluag
arnabetis forimluad,
flesc ca*ch*atreibi cengeiss
dothabairt leo dondeclais.
[fo. 30 b. 1.]
4485 Nech assa flesc, buan bolud,
úraigfes foalantorud,
toimled dodeoin De, din ṅgle,
ord saer nasacerdóte.
4489 Clannaid Moisi doib ce*ch*fleisc,
batuaslucud domorcheist,
flesc Ároin, amra bolud,
rothaitni folantorud.
4493 Rooirdned Aron insain
isacerdóti in phopail :
dorairned dium*us* namborb,
roairbered ce*ch*fodord.
4497 Mosi mórglan, moltais máil,
targai inslograth 'nas[ó]erdail,
clethaib cialda, gair cencleith,
iarrethaib ríagla ráidid.
Radid Mosi f*ri*sinslúag.

LV.

4501 Rocluned ca*ch*, clu cengeis,
tan teged Áron d'eclais,
dó dice*ch*leith, deoda tíi,
cantais céola clucíní.
4505 Ado *secht* ṅdeich, comg*ri*nn cóir,
tuidmide dronmind dergóir,
ocus ubull dondór gle
et*er* cech dá cluicíne.
4509 IArnac*um*rech, cumnech gloir,
dichocholl huillnech Aróin,

iarnacrechad, c*ri*chid cruth,
iarsrethad, iarsuidigud.
4513 Aron baamru ce*ch* n-ail,
saided 'sintabernacuil,
centathair diag*ra*d foglóir,
'nachatháir druimnig dergóir.
4517 IN chathair chóir, cain acucht,
centathair donp*ri*msacurt,
lór duis fiadca*ch*druiṅg dein,
adruim f*ri*sintuiridein.
4521 Dothairced ca*ch* dib adáil
doce*ch*leith immonsanctáir,
senad sruithi, sóerda slóig,
dofuctais recht iscanoin.
4525 Achethri meic, monor ṅgle,
Aroin uasail meic Amrae,
bitis f*ri*gartglóir, cain cacht,
osaltóir nóib nan-edpart.
4529 Slúaig nasacart, srethaib g*rá*d,
ca*ch* dib 'sadruim f*ri*achoemchlar,
dondeclais noeb bamasse,
f*ri*cumtach nacóemclasse.
4533 Nafog*ra*id ann f*ri*andeochair,
nadeochain, nasuibdeochain,
f*ri*annad caindle, gnim cert,
f*ri*tairbe, f*ri*imthirecht.
4537 INslog biid if*us* frifeis
doce*ch*leith immonn-eclais,
séolaib soidṅgeib, suilgib srath,
céolaib cuibdib rochluined.
Rocluined ca*ch*, clu cengeis.

LVI.

4541 BAmertnech Moisi, m*od* n-uag,
f*ri*hilchaiṅgni, f*ri*imluad,
f*ri*af*or*cetal asce*ch*cruth,
f*ri*asrethad, f*ri*asuidigud.
4545 Friorddugud caich fomám,
isf*ri*immad an-ilgrad,
f*ri*cuibdigud foglóir glain,
f*ri*atinchosc, f*ri*atimmarcain.
4549 F*ri*ambid coóg, forecht run,
f*ri*sreith iarslecht naslógdún,
fohuamun Dé, dind arthl*us*,
cenhúabur, cenimmarb*us*.
4553 Dorat achliamain coglé
comairli maith doMoise,
'guid dondRíg reil, reim fobaid,
nech dontsluag dot'imchobair.'
4557 Rogaid [Moisi], monor ṅglé,
iarsin forríg nair nime,
corothogad nech dontslúag
diachobair f*ri*ca*ch*n-imluad.
4561 INri doraiga t*ri*arath
asintslúag f*ri*sid sonthach,
f*ri*etargleód caiṅgen ṅglicc
dáfer déc ist*ri*fichit.
4565 Sessiur derb dib doca*ch*treib
dob[r]ithemnaib bronngaethaib,
f*ri*cocairt caiṅgen, gnim ṅgle,
f*or*bélaib morglain Moise.
4569 Caṅgnib gleraib, gloraib cacht,
ardib trenaib tocomrac,
laMoise modmar cenmeth,
sech bamolmar, bamertnech.
Bamertnech Moisi, m*od* n-uag.

LVII.

4573 ISnasabbotib saeraib,
isnafelib fírnóebaib,
tictis d'eclais, tola trén,
sloig móra m*ac* n-Isr*ahé*l.
4577 Ticed ca*ch* dib doca*ch* leith
con-edpartaib diaChoimdeid,
[fo. 30 b. 2.]
batar hili slóig ascuir

fritóir dontab*er*nacuil.
4581 Ticed ann Moisi combúaid,
cathbarr gaissi ca*ch* morslúaig:
basainigthi sechcechṅgnuis
fíal glainidi f*ri*agelgnúis.
4585 Cid dondeclais, cid dodáil,
cid dochertchlais achomráid,
diis ar*sechtmog*ait, mod cert,
bahé lín bíd 'nachoemthecht.
4589 Cenócdaine, cenaes ṁbaeth,
acht toga fer fíal, fírgaeth,
friatimarcain, cuibdi cacht,
f*ri*fuigli, f*ri*brithemnacht.
4593 Dochoistecht f*ri*timna trel,
fri hidna, fri f*or*citel,
sreba naslúag asca*ch*threib
tictis isnasabboteib.
ISnasabbotib soeraib.

LVIII.

4597 Forcoṅg*ra*d Moisi maith, mór,
cenbaisse braith f*or*Arón,
darcenn intsluaig, tolaib smacht,
dul doerdduch nan-idpart.
4601 Atraiged Árón f*ri*andail,
coslánóg isintṡanctáir,
baceim comlan comg*ra*id ṅdil
icomdail inglanaiṅgil.
4605 Tairced int-aṅgel donim
icomdail Aróin imdil,
con-innisenn dó cenlen
adlaice macc n-Israhél.
4609 Aisneided Arón foleith
doMoisi cenimthesbaid
mor doathescaib idnaib,
dochétlaib, doglantimnaib.
4613 Aisneided Moisi cenchleith
diathuathaib, diadagdoineib,
*con*na*ch*beth díb na*ch*sluag sen
digsed huad cenf*or*citel.
4617 Condechaid coglé centair
d'acallaim Dé 'sinsanctair,
briathar bunaid, bág cenbráth,
huair bacubaid f*orcongra*d.
F*orcongra*d Moisi maith mór.

LIX.

4621 Ri rosbiath iarn-urd ri[a]gla
f*ri*re dáfichet bliadna,
isindíthrub, dig*ra*is scél,
dithreib dec m*ac* n-Israhél.
4625 Ri thuc doib inmaind donim
f*ri*tuara tarbaig, ṅderbdil,
oc*us* indiall én diadéoin
conabetis cenhurféoil.
4629 Ri thuc doib sruam us*ci* uair
asindailig reil, rachruaid,
ce*ch*blas bamaith leo fonim
fogeibtis f*or*snuscisin.
4633 Nadáthuaith déc centrebad,
mnáib, m*ac*caib istrénferab,
soillsidir ingrein alí,
inri réil rodasbiathái.
Ri rosbiath iarn-urd riagla.

LX.

4637 Maire ingen Ammrai ain,
finngel f*ri*samlai soerg*rá*id,
mor dul d'ulcc doromnat aclú,
robá icf*or*mait f*ri*abrátr*i*u.
4641 Rosgab claimi, rosoi dath,
fiadroscaib nasluag sonthach:
menbad Moisi, monar ṅdein,
atbelad dinchlaimisein.
4645 Duini delbda, togu drong,
banscal ḟedbda f*or*etrom,

cen aliud imgaissi gné,
siur maith doMaisi Maire.
Maire ingen Amrai áin.

LXI.

4649 Oṡhunn rosiacht inslúag
coArnon n-airdairc n-adrúad:
foidit uadib dreimm t*ri*ablad
diatuathaib dothascelad.
4653 Rodosterbaiset foleith
oenfer glicc dica*ch*oentreib.
rodasfaidset f*or*set slán
dochuairt imc*ri*cha Cannán.
4657 Corofegdais leo cenbrath
inmór immed achathrach,
aslúaig imtarláin diaṅgail,
imtarilerda acóraid.
4661 IMtartaicthig atrebthai,
imtarimdai an-ilchethrai,
imdar ilarda alubai,
imtar cáine aclarbrugai.
4665 Oshunn dochuatar f*or*sét
nochostarraid na*ch*oenret,
coruachtatar, monor ṅgle,
cocenn *cethorchat* lathe.
4669 Huair rofegsatar intír,
etermin ocus anmín,
[fo. 31 a. 1.]
tancatar cencredim cruth
f*or*acúlu dondíthrub.
4673 Mór n-ergal, mór n-erbach n-úag,
mor tortrelma*ch* f*ri*imluad,
ismór cath ṅgarbron rochacht,
coArnon orosiacht.
Oshunn rosiacht inslúag.

LXII.

4677 Gabsat aCoimdid[1] dothair
fiadambriathrib'nammordáil:
'farṅDía dof*or*fuc f*or*brath,
cian atá ocf*or*ṁbrecad.
4681 'Fuaramar tír n-uar n-aiṅbtech,
acgarb, anmín, etortech,
con-ilur droṅg, trén athbach,
con-immud ahillnathrach.
4685 'Con-ilur achorad cruaid,
oc*us* coniurt ammorṡluag,
con-armaib g*ra*ndaib, glassaib,
*con*ágaib, *con*hernṁassaib.
4689 'Cocuradaib gleraib cath,
cot*ur*adaib trenmiled,
*con*acathrachaib calmaib,
daiṅgnib, deimnib, dithoglaib[2].'
4693 Rot*ri*all Satan asoimled
arecnach ammorchoimded,
indna trúag triamuin roscacht,
timna Diabuil rogabsat.
Gabsat aCoimdid dotháir.

LXIII.

4697 IArsin rohimclóe inscél
laIéssu ocus l[a]Caléb:
'gó thairic dóib asca*ch*du,
nachascreitiu ab*ra*thriu!
4701 'Fuarammar morthír mainbthech,
toichthech, t*re*bthach, iltairthech,
con-ith isblicht, bafo fecht,
cofín, comil, cocruthnecht.
4705 'Memais remaib f*or*ce*ch*tuáith,
bidf*or*cosc*ra*ig *con*glanbuáid,
bidlib huili, linib bla,

[1] MS. achoimdid.

[2] MS. deimnim dithaglaib.

eter tír iscathracha.
4709 ' Cosétaib saidbrib slánaib,
con-ardib, con-ildanaib,
tírib, túathaib, tolaib dál,
feib rotharṅgered d'Abram.'
4713 Cia roscuibdig morí ran
roscuibrig focacht commám,
rola nel dica*ch*treib toi
iarsin inscel roimchlóe.
Iarsin roimchlói inscel.

LXIV.

4717 IArsin tarmairt moDia dil
f*ri*sintúaid n-engaig n-anbil,
coro[s]sluiced talam tenn
acor foleittreib lethglenn.
4721 Raidid f*ri*u Moisi cenlén,
menbad Iessu *ocus* Caleph,
amal én 'mon-iadai sás,
noragdais huili oénbás.
4725 Sét cethrachat lathi lán
fail oshunn cotir Cannan,
rigfidir sét bas mo de
cocenn *cethrachat* ṁbliadne.
4729 Nocoría nech dib aréc
donadib trebaib d[e]éc
coc*ri*ch Cannan, c*ri*chid scel,
acht mad Essu *ocus* Caleb.
4733 Tír Cannain cofairgi f*rai*g
nista daréis an-ecnaig,
acht marannait, airdairc dul,
f*or*meic iarforn-adnacul.
4737 Rádid[1] f*ri*Moisi iarsein
moDia déoda baderbdein,
toimlid f*or*re marca*ch*sruith
dog*re*ss ingnais indíthruid.
4741 Menbad Essu, immaid raith,
ocus Caleph cóir, cial[l]maith,
atabairt fo thalman[2] tlacht
iarsin moDia dil tarmart.
IArsin tarmairt moDia dil.

LXV.

4745 Dochuáid aclu f*or*ca*ch*leith
coscélaib atrénmiled,
corolín ce*ch*tuaid toirsi
arhúamun am-mórlo[i]ṅgsi.
4749 Dodeochaid cá*ch* dica*ch*treib
cosinsoerslúag n-anaichned,
sluag ce*ch*thiri, derb colar,
con-ilur mili Moáb.
4753 Rosgab c*ri*th g*rai*n[n]e atcha
et*er* tír iscathracha,
robaid brig nasluag nasreth
cengnim, cengail, cengasced.
4757 Tarchomail ca*ch* cumtaig arg
cosinslóg serig serbgarg,
nif*ri*th dib tuath trelmach, trén,
gabad friclainn n-Isr*ahé*l.
4761 Tinolsat dóib, tor*um* ṅgle,
cethricatha coimtide,
[fo. 31 a. 2.]
Seon, Bassan, badbda slóg,
amra Moáb isAmmón.
4765 Memaid remib, ruathar ṅdein,
f*or*snacethrib slógaib sein,
cirtis cerpaib incath cron
f*or*leccaib arddaib Arnón.
4769 Dorochratar ann f*ri*gail
f*or*snaslébib slamdergaib,
sessiur sescat cet frilar
ar *secht* mílib, bamorár.
4773 Ri dosfuarggaib, uathmar ail,
cathaib cródaib comramaib,

[1] MS. Radidid.

[2] MS. fothalmain.

aclú cenchiabair ce*ch*leith,
iarsin iarmaib dochúaid.
Dochuaid aclu f*or*ce*ch*leth.

LXVI.

4777 Foidit huadib Balám ṁbras,
badrui, bacóir, bacomadas,
diam-mallachad dica*ch*bla
t*ri*abrechtaib adruidechta.

4781 Doluid f*or*agabrai gluair
Balam ahucht inmorslúaig,
*con*nágabdais cle f*ri*cath,
cotuaid Dé diamallachad.

4785 Doluid aṅgel Dé diat*ra*ig
arcinn Baláim baethbriat*ra*ig,
na*ch*areilic siar nosair,
asindfiad hitarrasair.

4789 Gabaid f*or*bualad aheich
Balám baeth dice*ch*oenleith,
*con*id arlassáir indláir
dondaithiusc airdairc imnair.

4793 'Cenombuala fobagaib
lat'feirg, lat'bruth, aBaláim?
nimleic aṅgel Dé na*ch*leth
*con*achlaidiub derg tened.'

4797 Forcongart tóisech intsluaig
f*or*Balám cenna*ch*glanbúaid:
'asinbaile atái t*ri*abrath
deni uait ámallachad.'

4801 Asoslaic Balám agin
f*ri*athesc n-alaind n-imdil,
uran uair balán dorath,
nirochan *acht* bennachad.

4805 Tuargaib Balam aguth ṅgluair
darasargud inmorslúaig;
diamb*en*nachad, monar ṅgle,
f*or*feimdes ahergaire.

4809 Nirás na*ch*ṅduine dalbda
comm*us* huili aaurlab*ra*,
isderb is lam'Choimdid cain,
rodelb nem *ocus* talmain.

4813 Macc Beoir, bág ṁbuiden ṁb*ra*s,
baleor plág f*ri*ag n-amnas,
forset saer, deochair t*ri*ablait,
uair bafael feochair foidit.
Foidit uadib Balam ṁbras.

LXVII.

4817 Ri rosheitte, ri rosbiath,
rí dodassáer aranriad,
isindíthrub f*ri*sith sain,
cethrideich doib dobliad*naib*.

4821 Ri dorat comarle ṅglaein
doMoisi cona slúagaib,
diatír t*re*bach cennachcacht
iarciunniud acethrach[a]t.

4825 Ri roraid riu uasce*ch* cruth:
'mithig dúib techt ondithrub,
cosintír saer suthach slan,
dorairṅgered doAbram.

4829 'Eirggid f*or*set dobartaig:
nabid uamnaig, imeclaig:
messe f*or*saera arca*ch*cath,
etirdered istossach.

4833 'Ciambat ilardai naslúaig,
ciamtar imdai indríg rorúaid,
nigebat f*ri*b f*or*nachmaig
icathaib, icomramaib.'

4837 Ri dorát doib biad bacet
dona dib[1] trebaib deéc,
arri óchéin, glan alí,
ishe inri reil roshéti.
Ri rosheti, rí rosbiad.

[1] MS. d*ri*ib.

LXVIII.

4841 'Clunid mothimna doléir:
narbardúrcridig[1] docheil,
nadénaid f*ri*u, ruathur ṁbras,
cuibdi, cardes *no* clemnas.

4845 'Lam f*ri*idal ṅglethech ṅgal,
f*ri*ethech, f*ri*gúf*or*gal,
censaint, cenaccobur ṅglé,
maini caine cocéile.

4849 'Cengail, cenecnach, gním cain,
cenet*ra*d, cenduinorgain,
honoir tuistide, dreim ṅglan,
serc Dé *ocus* comnessam.

4853 'Cométaid iarn-urd ríagla
inchaisc ca*ch*aoenbliad*na*,
ochoicid déc, isdin cert,
cosinn-oen febdai fichet.

[fo. 31 b. 1.]

4857 'Foirbthi, feidli, feth cenchel,
foglaim ocusf*or*citel,
ladeichthimna, tor*um* ṅglé,
cometaid recht n-imdibe.

4861 'Ladechmada[2], derbtha bí,
primiti ocus p*ri*mgeinni,
honoir doDia, dig*ra*is gair,
dog*re*s isintab*er*nacuil.

4865 'Cách conaalmsain iartain,
iarṅdligud, iarṅdut*ra*chtaib,
isiarrúnaib c*ri*di chóir
dog*re*s iconglanaltóir.

4869 'Nadermaitid timna ṅDé,
idna huimle aurnaigthe,
niburn-ecnaigid Dé dil,
nibf*or*cétludaig, cluinid.'

'Cluinid mothimna doléir.'

LXIX.

4873 Orddaigid inn-eclais n-uaig,
dog*re*s immedon intsluaig,
se sluaig rempi, rígda gair,
ocus sé slúaig 'nadegaid.

4877 Nocolaimed nech dontslúag
macc n-Isr*ahé*l fri[i]mluad,
dochois nalaim, comrac cuir,
f*ri*clar dontab*er*nacuil.

4881 Treb Leue colini th[é]ol
immoneclais cenanṡhéol,
f*ri*aimmarchur osce*ch*cruth,
f*ri*asrethad, f*ri*suidigud.

4885 Muint*er* nasacart fosmacht
ocimmarchur nan-anart,
batheisreite, srethaib srath,
immonn-eclais dianechtair.

4889 Drong naṅdeochain, derb laca*ch*,
f*ri*immarchor curtínad,
cosnafuilgib, bam*od* ṅgle,
cotuidmib nadrumslaite.

4893 Sluag nasacart, sochla dal,
f*ri*immarchur nacoemclar,
coca*ch*cumtuch, cain allí,
conafothaib findruini[3].

4897 Senad nasruithi foleith,
am*al* bite 'nacomsreith,
iartimnaib De tiagait de
d'immarchur nasanctáre.

4901 Achethrim*aicc* conamblait
Aron indhuasalsacairt,
iarn-urd ríagla, ruathur ṅglé,
f*ri*immarchur nahairce.

4905 INdarc huasal osintslóg
iarnacumtuch dodergór,
*con*aaidmib, aidble bainn,
cocilurnn lán dodegmaind.

[1] Written as a correction over *dochuirdig*. [2] The *-da* is in the margin. [3] MS. findruine.

4909 Arón amra, ard agair,
bahuasalsacart húasaib,
deichtimna De, dig*rai*s bes,
f*or*abruinnib dobithg*re*s,
4913 Treb Leue col-línib cest,
nocodlegat atairmesc,
f*ri*airdiu domuin, dín cloth,
f*ri*caiṅgniu, f*ri*cathugod.
4917 Na aurraind tíri natúad,
na imṡognam rige rorúad,
na snim *no* saethar, sliucht ṅgle,
acht dliged an-ecailse.
4921 INri rosnordaig, reim n-uag,
et*er*eclais ocus slúag,
indeclas diareir cogle,
insluag doreir naecailse [1].
4925 INdeclas conag*ra*daib,
sruithib slógaib saerdanaib,
airbrib alaib uasce*ch*maig,
ardib anaib ordaigid.
Orddaigid inn-ecl*ais* n-uaig.

LXX.

4929 Rádid Moisi m*eni*cc dóib,
huair basnima*ch*, sruith, sen-óir,
'Iessu m*ac* Nun, nassad ṅgle,
f*or*toisech darm'essese.'
4933 Mosi m*ac* Amra, m*eic* Caid,
meic Leue, meicc Iacaib,
meic Isaic, m*eic* Abraim óig,
m*eic* Thaire dil, m*eic* Nachóir.
4937 M*eic* Reu rocháin, rúathar ṅdein,
m*eic* Seruch saer, m*eic* Ebeir,
m*eic* Sale sláin, srethaib gal,
m*eic* Fallech, m*eic* Arfaxad.
4941 M*eic* Sem sochraid, srethaib iath,
m*eic* nair Noe, m*eic* Lamiach,
m*eic* Math*us*sal*em* ósce*ch*rot,
oc*us* m*eic* huasail Enóc.
4945 M*eic* Iareth, tomthaib t*ri*ath,
m*eic* maith molbthaig Malalíal,
m*eic* Cainain, m*eic* Enos ail,
m*eic* Seth saindil, m*eic* Adaim.
4949 Adam m*ac* Dé, diṅgnaib dál,
dorimgair Fíadu findnar,
gle coca*ch*n-eladain n-óig,
sé senathair armorslóig.
[fo. 31 b. 2.]
4953 Dorumalt Moisi, mod mass,
in-oitid, in-oclachas,
iarn-urd riagla, rethaib recht,
dáfichet blíadna in-Egept.
4957 Dafichet aili comblait
iclemnus inprimṡacairt,
os sléib Choreb, g*ra*ta bainn,
f*or*innarba óForainn.
4961 Dafichet aili, deilm n-uag,
do 'sindithrub riasintslúag,
iartimnu ríg nimi nel,
ocimthus m*ac* n-Israhél.
4965 Se fichit bliadan insain,
cenforcraid, cenimhesbaid,
saegul Moisi, mílib rann,
feib leir adfet inscríbenn.
4969 INrí rongart lais immach
Moisi c*ri*chid glantoisech,
conruc leis ontslog f*or*leth
onduáir thanic aamser.
4973 Oshunn roscarad f*ri*aslúag
Moisi con-ilur imluad,
nibae dib nech lasmadbecht
aadnacul *no* hetsecht.
4977 M*ac* Ammrai baardrí intsluaig,

[1] MS. -si.

combáig baldai, combithbúaid,
c*ri*ch aaissi, derrit[1] breth,
Moisi menicc noráded.
Rádid Moisi menic doib.

LXXI.

4981 Lín afer fír ferdais feirg
f*ri*cath croda claidebderg,
secht cet dec *tricha*, deilm dil,
arsecht cetaib domílib.
4985 IShé lin doruaraid díb
diatuathaib cenimmirím,
iarn-ec an-athar, ce*ch*cruth,
iarnandíth isindithrub.
4989 Mairb huili isdithrub insin,
an-athir, as-senathir,
cenoenfer ṁbeo fonim nel
acht ma[d]hEssu ocusCaleph.
4993 INri rodastraeth t*ri*afrois
hicinaid an-immarbois,
rodastroeth t*ri*achetfaid ṅgairg
cin indecnaig 'sindoenaird.
4997 Deithbir badchosc doca*ch* sain,
cobrath t*ri*abithu samlaid,
donech f*ri*gnim, cetlach ṅgle,
baeth an-écnach nasruithe.
5001 Cenárim mogad nachthreib,
maccaib, mnáib *no* ingenaib,
osce*ch*maig f*ri*gaethgail gnim
lainib laechaib alánlín[2].
Lín afer fír ferdais feirg.

LXXII.

5005 Ri rooirdnistar m*ac* Nún
Essu, con-immud hilrún,
corb'hé bahárdri dontslog,
icdul darmaige[3] Moób.
5009 Ri roráid f*ri*hEssu n-uag:
'heirg f*ri*lessu namorslúag:
frithail cocalma, gním ṅgle,
catha garba, geintlide.
5013 'Suidig naslúagu 'nasreith,
bii impu doca*ch* oenleith,
nigébat f*ri*t'gnuis ṅg*rá*ddai
buidni borba barbardai.'
5017 Ri dorat sainḣamlai slain
f*or*clainn n-airegdai n-Abráim,
ambith cencessu, cenchacht,
cein bae hEssu itoissigecht.
5021 HEssu cocoscor coṅg*ra*d
dosrat fochoscor coemnár,
iarmaigib Moab, mod mass,
cosruth n-Eordanain n-admas.
5025 Trifichit míli iarsét,
trichoic mili laglanchet[4],
cet mili morfesser múad
doca*ch*oenleith donmorslúag.
5029 HEssu fodiud, delm n-uag,
triur dorosern inslúag,
cenlen f*ri*srethad sechtar,
coimthrén 'coan-imnertad.
5033 Cia nolindais f*or*ru inmag
slúaig ce*ch*thiri, tolaib gal,
rianothuathaib[5] codinnim
nomaidfed forilmílib.
5037 Ri roréidig doib sét slán
doascnam tíri Cannán:
cossaib tirmaib, dig*ra*is scél,
lotar darsruth n-Eordanén.
5041 Dofucsat leo asintsruth,
fricorgud, fricertugud,
lasinslog, balór n-eire,
cloch mor cach[a]oentreibe.

[1] MS. dérrit. [2] MS. *alalín*. [3] Written over *tiri*. [4] In margin: uiror*um*. [5] MS. -aid.

5045 Ri rianaḋúilib, delm n-úag,
ri bias beos iarṁbrath bithbúan,
rí uas gr*é*in, isgle roscar,
inrí réil rooirdnistar.
Rí.

LXXIII.

[fo. 32 a. 1.]

5049 Ri rodaslín dobrig brais
clanna Isr*ahé*l admais,
corosirset acricha
immaigib imhEricha.

5053 IArsain rosernsat ascuir
árteclammad amorchruid,
insluag lonn, lín an-athbaig,
san chan immonp*ri*mcathraig.

5057 INchathir c*um*taig datha
frifrithalim n-ilchatha,
dosrimchelsat, derb, dana
secht muir tréna, dermara.

5061 Secht stuic rosephain inslúag
immoncathraig fr*i*mluad
corolegai, lathar ṅgle,
mur ce*ch*lathi sechtmaine.

5065 Lucht nacathrach conalí,
hili, huili, ilmíli,
doreir De troethas ca*ch*ṅgail,
dochotar fogin claideib.

5069 *Acht* mad Rab, amru gnímaib,
nitherna dontromdígail,
dothréon natrúag nithuaraid
oenfer donamorslúagaib.

5073 Ri dosfuc f*or*so[i]rthib sláin,
adoirthib díthruib dermair,
reim n-an cenag, iarset sir,
inrí rán rodaslanlín.
Ri rodaslin dobrig brais.

LXXIV.

5077 Tinolsat tor tolach talc
corad comfossad comnart,
arcind túaithi Dé dochath
secht tuatha Cannán cathach.

5081 Clanna Cannan gniset cath
fr*i*uaith Dé, dúr rodelbad,
coroclaithe fobrig bróin
icr*i*chaib broga Bethróin.

5085 Tan t*ur*cbad Essu adiláim
fr*i*Coimdid nime noebnáir,
nomaided iṅcath gr*a*nna
f*orsecht* tuathaib Cannána.

5089 Tan bascith lais, lathar ṅgr*i*nn,
adilaim icrosfigill,
dossleced hIessu fr*i*athoeb,
foramuintir bafírroen.

5093 Dorónsat toisig intslúaig
comairle ṅglicc *con*glanbúaid,
rosuidigset folama
dicloich tréna dermára.

5097 Romebaid incath iarsein
oc*us* roscail indimguin,
nirb'hanad díb, derb inrad,
coralád huili andergár.

5101 Coromarbtha na *secht* ríg
conasluagaib, slocht[1] ṅdirim,
ce*ch*oenfe*r* beo, torgbad dail,
dochiniud clainni Cannáin.

5105 Doaitne ing*ri*an fr*i*sinslóg
dondleith aniar darGabón,
nisgluais rosṁbai innatass
fr*i*rae dálathi lanmas.

5109 Tarrasair intṡoillsi dil
iartimnu Dé donoebnim;
fir sluaig Cannain comtarṁairb
nirosluaid asindoenairm.

[1] *o* written over *i*.

5113 Andorigni Dia donim
dofertaib, doadamraib,
ardainib f*ri*huair ṁbáge
atdirec*ra*i, díárme.
5117 Na *secht* rig réil, reim ruanaid,
*con*gail géir commórslúagaib
buadaib, bagaib, brigaib blat,
tuathaib, tírib tinolsat.
Tinolsat tor tolach talcc.

LXXV.

5121 Roraind Essu, airdirc scél,
dosluagaib m*a*c n-Isr*ahé*l,
indiraind déc, deilm dána,
secht p*ri*mthuatha Cannána.
5125 IMraind atíri d'espaib
dorigset mor d'imresnaib,
*con*idc*ra*nnchor roscoraig
f*or*natuathaib dermoraib.
5129 Cetnac*ra*nn iarcuimnib cein
babúidnib Benieméin,
isnadálaibse iarséol
intánaise laSem[e]ón.
5133 Suidid intres, bagnim cóir,
lasíl suilig Zabuloin,
incethramad, gnimraid g*ra*id,
laclaind n-irglain n-Isachair.
5137 INcuiced c*ra*nnchor, gnim gér,
laglanthor cinid Assér,
insess*ed* [crannchor] iarseing
dochlainn noithig Neptalim.
5141 INsechtmad c*ra*nnchor laDán
iarcert*ra*d glannchor comlan,
int-ochtmad glanbda, gnim ṅg*ri*nn,
laciniud n-amra n-Eff*ra*im.
[fo. 32 a. 2.]
5145 INnómad laGád cenchess,
conág f*ri*sruth anairdes,
indechmad c*ra*nn d'Iudas diadeoin,
isroga rann laRubeoin.
5149 Treb Mannase, mílib gne,
rorannadside hicerde,
f*ri*sruth aness fofuair g*re*im,
al-leth n-aill tuaid icEff*ra*im.
5153 Treb Leue, colinib scél,
fothírib m*a*c n-Israhél.
cennachṅgaile, *congra*d glé,
f*ri*soere, frisacerdote.
5157 INdeclas nóeb conaairc
rodosuidigthi in-oenailt,
f*ri*silad saincomnart slán,
f*ri*taircomrac acomdál.
5161 Secht p*ri*mthuatha Cannáin cain
fallain conafortuathaib,
et*er* sessu nasluag soimm,
dorigni hÉssu ingléraim[1].
Rorainn Essu, airdirc scel.

LXXVI.

5165 Treb Iuda, treb Semeoin séim,
oc*us* treb Beniamein,
siarthuaid ontsruth tana thren
coc*ri*cha mara Torrén.
5169 Lethtreb Mannase centáir,
t*re*b Eff*ra*im, t*re*b Issacháir,
atuaid ce*ch*ṅdiriuch dontsruth
f*ri*siniud, f*ri*suidigud.
5173 Treb Neptalim, noithech scél,
oc*us* t*re*b áibnech Assér,
ce*ch*cruth rognisset ambuaid
dontsruth rosinset sairthuaid.
5177 Treb Zabulon slaides feirg,
ocus t*re*b Dán daigerdeirg,
acuir f*ri*glanaige ṅgluair

[1] MS. ingléram.

omuir Galaile sairthúaid.
5181 Treb Ruben, t*re*b Gaid nadchress,
fog*ra*d f*ri*sruth anairdess,
nocomeirtnech amasse,
ocus leithtreb Mannásse.
5185 Dondleith anair dothreib Dáin
sernait sreith slébe Lebáin,
f*ri*slatbrig slaidi sluaig sréin
icacc*ri*ch uaig Isr*ahéi*l.
5189 Annaneos, nuall nadchres,
Sidarios, ruad riges,
Echeos, glere cengr*á*in,
t*ri*sluaig sin slebe Lebáin.
5193 Ebron, Gassear, Masheal már,
Gabaa, Gesseon, Galád,
sé cathracha attaig úaig
clainni Isr*ahéi*l adruaid.
5197 Ri dosfuc t*ri*adíthrub trén
istrisi[n]dsruth n-Eordanen,
ri *con*gart cóir cotagaib,
dorotacht doib ce*ch*oentreib.
Treb Iuda, t*re*b Semeoin séim.

LXXVII.

5201 Ri dosfúargaib t*ri*ananert
adóire huathmair Egept,
ishé rodasidaig, sliucht slán,
f*or*c*ri*chaib clainne Cannán.
5205 ForFelistín osce*ch*maig,
f*or*Nathsared, f*or*Galaib,
f*or*Arabia conaslóg,
f*or*Moáb is forAmmón.
5209 F*or*brugaib Abethib ban,
f*or*srethaib naSamratán,
fornamaigib, mod cenlén,
san chan im sruth[1] ṅIordanén.
5213 F*or*Zeb, f*or*Zebe, sliucht n-án,
f*or*Psalmandra, f*or*Ismál,
f*or*sliab Sióin, rethaib rad,
f*or*Galad, f*or*Iosophath.
5217 F*or*Amalech osce*ch*druṅg,
f*or*Assur is forTirum,
f*or*Madian mín, mod glanna,
f*or*Cisson, f*or*Sissarra.
5221 F*or*filiis Loth, línib gial,
f*or*Edom, forIdumiam,
f*or*Amorreorum, reim n-án,
f*or*Gebal isf*or*Bassán.
5225 F*or*tir ṅGeth, f*or*Carmill cron,
f*or*Terebinthe, f*or*Tabor,
f*or*Galgala rochar Dia,
f*or*maig Messopotamia.
5229 Fortírib na[n]ingen n-úag,
Selfaid f*ri*tindrem tromslúag,
Malaa, Melcha, Egia án,
Micha *ocus*T*er*sa tonnbán.
5233 Forglinn n-Ammrai, amrai rád,
cétna adbai doAbrám,
f*or*Seon slanda naslóg,
f*or*Samara, forBethrón.
5237 ForhEricho, aurdaig slog,
f*or*Giluae ṅglain, f*or*Gabón,
f*or*riathur Cedróin cenbreic,
f*or*sliab n-amra n-Olaueit.
[fo. 32 b. 1.]
5241 F(or) ca(*ch*) tuaith trein, derb cenlen,
rogabsat meicc Israhel:
doreir Dé, bagnim cenchol,
rolethsat darsindomun.
5245 Otha Alaxandir ain,
aness oAffraic imslain,
fothúaid coc*ri*ch Med isP*er*s,
rorigset acomaithches.
5249 Dondleith aníar, aith cenlén,

[1] Written over *niord* in 'imc*ri*ch ṅiordanén.'

otr*ai*g mór mara Torrén,
fosrugensatar comblait
sair coc*ri*ch n-orda n-Eof*ra*it.
5253 MoDia t*ri*cc fr*i*srethchor slamm,
rí conic trethnu torann,
ri *con*dathaeb oschrí chain,
rí centathair dosfuarcaib.
Rí dosfuargaib t*ri*anert.

LXXVIII.

5257 Ri Rodasáer uasce*ch*múr
arce*ch*n-irgail, réim rogúr,
*con*na*ch*asclai cath *no* crech
aned bai Essu atoissech.
5261 Robris f*or trich*ait cath crúaid,
ruc acoscur anglanbuaid,
con-ilur muirech, mod neim,
co*trich*ait ruirech roreil.
5265 Oṡhunn báth Éssu m*ac* Nún,
atoisech tolaib tromthúr,
liunsatar ca*ch* dib foleith,
rodiultsatar aCoimdeid.
5269 Fichi blia*dan ocus* chét
aés Éssu m*ei*c Nun rian-éc,
cor'hadnacht, fog*ra*da g*rei*m,
inTamara, isleib Eff*ra*im.
5273 Ri robai riambetha bann,
dorigni retha retglann,
*con*rotaig ce*ch*ṅg*rá*d hic*ri*,
inrí rán rodasaeri.
Ri rodasáer uasce*ch*múr.

LXXIX.

5277 O Shunn Roscarsat, gnim glé,
fr*i*adrad rig noebnime,
rodasbate plág dibaid,
dosrat foca*ch*tromdigail.
5281 Dosrat cenbaide fomnad
fodóire, fobithfognam,
Gussán garg, crodu ce*ch*nia,
toisech Mesopotamia.
5285 Ocht ṁbliad*na* doib, toromm [n-án],
fodubdoire doGussán,
*con*astorslaic uad t*ri*ablait
Nathanel amra aurdairc.
5289 Rodasdáer coleir colór
reil ri naMoáb Eglón,
cotuc Ógeth huad t*ri*achath
arécin iarnamarbad.
5293 Rodasdáersatar diambríg
Sissarra ocus Iabín,
*con*dossaersat dice*ch*thracht
Diborra *ocus* Barác.
5297 Fosrordiṅgsetar codían
Amalech oc*us* Madían :
gle rodasaer Gedeon cain
laf*or*tacht Dé donoebnim.
5301 Diatarfas indlassar lór
asindailig réil romór,
diafer broen f*or*incnai ṅglain
diambai tart f*or*sintalmain.
5305 Ort trifichit mili mas
art*ri*bcetaib, gnim n-amnas,
inidapad Oreb de
Psalmanae Zeb [is] Zebe.
5309 Bai clann Isr*ahé*l ca*ch*treib
fodóere, fodeirmitneib,
cenbuaid, cenbrig, cenbaeg ṁblat,
fr*ri*arig osunn roscarsat.
Oshunn roscarsat, gnim glé.

LXXX.

5313 B retha doGedeon glan glic
deich m*eicc* oc*us* tríficht,
rosnort *acht* oenfer, baliach,
ambrathair Abimeliach.
5317 Acht atrula int-ossar uad

Ionás toxal natromsluag,
bagnim truag dodaiṅg d'aes raith
atascomaiṅg *for*oenchlaich.
5321 Ilardai atoisig ce*ch*threib,
nibtar foismid *for*oensreith,
Tolia, Ior, Ioipti óg,
Abisson, Abigilón.
5325 Ri rosdilsig doéc thricc
nónbur dóib ist*ri*fichit,
*for*oencloich cuchtai, cain blai,
isann ructhai ambrethai.
Bretha doGedeon gl*an* glicc.

LXXXI.

5329 Genair dothreib Dán, delm ṅdein,
Samson slan, sochla, saergein,
m*ac* Manúail, mind mordais máil,
dochiniud amra Abráim.
[fo. 32 b. 2.]
5333 Dochuaid assathír immach,
huair badelbda, diumm*us*sach,
cotuc mnái n-uallaig, trúag gnim,
dithuathaib naFilistin.
5337 Ní rosaisneid nech fomeirg,
gnimrada Samsóin slegdeirg,
feib lor doranic, tuc ṅdein
mór doce*ch* hulc ochlemnaib.
5341 Trisluag nasinnach, sliucht ṅglé,
doloscud nafinemnae,
t*ri*asinfidba cnáma crúaid,
dian-erbailt míli morsluaig.
5345 T*ri*asinfodb [ ] ṅgell ṅglan,
t*ri*asinceist cruaid cáin comram,
t*ri*adoirsi, tarbach clissiud,
nacathrach doforbrissiud.
5349 Dian-erlai uadaib diatreib
tren asnatricumrigib,
t*ri*anan-indriud centlathe
cosluagaib ce*ch*oenrathi.
5353 Mori reil rígda rathmar
dorigni firt n-imathlam,
diambai icselach naslúag
Samson slan, serig, slamrúa(d).
5357 Diambai in-hitaid osindleirg
ocslaide inchatha cródeirg,
dia rodáil dó Dia dig
dolind glan asindfíaccail.
5361 Dianmert fodein truag c*um*ma
dob*er*rad amormuṅgga,
bade bai andith iartain
andegdoenib in-oentaig.
5365 Samson slatt*ra* slaidi slúa[i]g,
ba mál machta m*ac* Manúail,
nif*ri*th am*a*csamla sain
isindamsir rogenair.
Genair dothreib Dán, delm ṅdein.

LXXXII.

5369 Genair gein airmitnech án
Samuel óg, ettal, imnár,
m*ac* Elcanna, glan abbeirt,
oc*us* m*ac* Anna ambreit.
5373 Alcanna, c*ri*chid ag*re*im,
deNamatha ósleib Eff*ra*im;
Anna, básí aben combúaid,
máthair sainṡemail Samúail.
5377 Basui, basacard[1] sruit[h], saer,
bahalgen, c*ra*ibdech, glanáeb[2],
bafaith humal, ennac, óg,
f*ri*forcital namorslóg.
5381 Rí dorat digail iartain
forhEli conamaccaib,
Samuel iarsin, srethaib smacht,

[1] The second *a* is written over *e*.

[2] MS. glan háeb.

sechbafaith, bap*ri*msacart
5385 Oṡhunn báth Essu combúaid
coamsir saindil Samúai(l),
nibae dib cotacoimsed
dop*ri*mfaith *no*primthóisech.
5389 Ri dasfuargaib, milib scel,
f*or*tirib macc n-Israhél,
diathuaid batrénfer badrech [1],
rogénair gein airmitnech.
Génair gein airmitnech án.

LXXXIII.

5393 Bahuallach f*or*Dagon[2] dían,
diahídal immid anr[í]an,
arc Dé cuce rian-ócaib,
iarsligthib, iarp*ri*mrótaib.
5397 Diatardad dígal cotrén
f*or*tirib m*a*c n-Isr*ahé*l,
icind Hele conachlaind,
dochuatar huile imbadbraind.
5401 Diatorchair dib isinchath
t*ri*chet mili fer n-armach,
imdámac Hele andiis,
Ofne ocus Finees.
5405 Diarucsatar leo indairc
Filistín feib dosrimthairc,
línib gelglor conang*ra*in
dothempul dérmor Dagain.
5409 Or'ṡiacht coDagan diathaig
airc inCoimded c*um*achtaig,
dorigni dé min islúaith,
rochlaemchlai gne 'sindoenúair.
5413 Mór domilib, buiden ṁbras,
dorochair dib, delm n-amnas,
rodosnairg Dia, toromm ṅgle,
arairgabail nahairce.
5417 Cid nahí naherbalt díb
rodospianta fodimbríg,
lotar f*or*ru immach, mod ṅgle,
conara an-imthelgthe.
5421 Arcc indríg reil rígi áir
morchoimded nime noebnair,
robai ann fog*ri*s g*ra*da
secht mís caine comlána.
5425 Tuargabad indarc corath
f*or*dióc̣báe cendomnad,
al-loeg fogaile cachta,
até caine, comblechta.
[fo. 33 a. 1.]
5429 Rochumrigthe leo dondairc
cuibdigthe feib dosrimthairc,
fuath lochad[3] landai lordai,
fuath nan-ainne erordai.
5433 Ri rosnordaig nadibai
cosinn-airc cenimmarbae,
iarconair chóir, c*ri*chid scél,
cotarrasair f*or*ambel (?)[4].
5437 Batar ann túatha f*ri*feis
dianidainm Bidsomieis,
dosrinolsat, toga ṅgle,
doimcassin nahairce.
5441 *Acht* chena insluag, lathar ṅdil,
dodeochaid diahimcasin,
t*ri*fichit fer, feochair glóir,
bamarb uadib fochetóir.
5445 Cáeca mili, medar n-úag,
iarsin bamarb donmorslúag,
dontúaith dathglain, dine ṅgle,
imchathraig Bidsomite.
5449 Bidsomite fo[i]dit scél
cosluagu m*a*c n-Israhel,
cotiss*ed* nachslúag dib de

[1] *Sic.* Read *badech*?
[2] *o* written over *a*.
[3] MS. *o* written over *u*.
[4] MS. f*or*babel, with *l*. ȧ over *ba*.

coluath arcenn nahairce.

5453 Dodeochatar natúatha
cuce, caine, comlúatha,
d'ḟáilti fria, cenait n-uabuir,
fr*i*hairc indrig roruanaid[1].

5457 IArsin cotucsat hifén
indarc docharraic Abél,
arg*ra* de delbais ce*ch*cath
cotegdais Aminadab.

5461 Elizor*us* rigdu rath,
dochinud Aminadab,
fr*i*cacart cáin, caingen ṅglé,
bahé sacart nahairce.

5465 INdarc amra, ilair blad,
in-adbai Aminadab,
robai *fich*it ṁbliadan ṁbind
isintúaith Cariath[i]arim.

5469 Corodṁbroe rí betha bailcc,
rodcláí t*ri*ag*er*tha comthailc;
badremun deg*ra*ch dochath,
sechba menmnach bahuallac*h*.
Bahuallac*h* f*or*Dagon[2] dían.

LXXXIV.

5473 Oṡhunn dorúacht indárcc úag
darmórtíri, darmórtuath,
meic Isr*ahé*'l, cosreib sáil,
rothinolsatar oe[n]dáil.

5477 Friinnarbu n-idal n-él
dothirib m*a*c n-Isr*ahé*'l,
dorinolsat, srethaib srath,
combátar huili imMesbad.

5481 Roráid Samuel, snímach scél,
fr*i*sluag n-írach n-Israhél;
'doforfua digal ce*ch*maig
icin f*or*n-idal n-aṅgbaid.

5485 'Manichuirid húaib coluath
ilar forn-idal n-ollmuad,
derb dof*or*fua digal tinn
oríg nime náir nóebfind.'

5489 Doratsat réir ṅDe ce*ch*dú
m*ei*c Isr*ahé*'l fiadchainchlú;
rodosslechtsat doDia dil
iarsin cenadrad n-ídail.

5493 O shunn atchuas iarfír
doslúagaib naFilistín,
dodeochatar *con*acath
cucu corice Mesbad.

5497 Roraidsetar, érim n-úag,
meic Isr*ahé*'l friimlúad:
'corob linni búaid donchath
guid inCoimdid c*um*achtac*h*.'

5501 Adropart audpart t*ri*arath
isrogaid coduthrachtach,
Samúel dorig nimi nél,
darcenn clainne Isr*ahé*'l.

5505 INrí thuc inn-arcc forcul
imm*us*racht[3] darce*ch*mórmúr,
ince*ch*airm, ce*ch*dú, cendín
dorat maidm f*or*Filistín.

5509 Ri dorat digail cendín
forslógaib naFilistín,
osce*ch*thracht f*ri*sratha smacht
indarc oṡhunn doroacht.
Óshunn doruacht indarc úag.

LXXXV.

5513 Ohel, Abía, erctha buáid,
dám*a*c sain segda Samúail[4],
nibatclithemail 'moscél,
brithemain m*a*c n-Isr*ahé*'l.

5517 Ecoitchinn[5] eat f*ri*gním ṅgann,

[1] MS. roruanaib. [2] *o* written over *a*. [3] MS. immm*us*racht. [4] MS. samuél.
[5] MS. Ecoitchitchinn, with dot over second *t*.

f*ri*gubreith, f*ri*gúf*or*gall:
badimdaig díb, tola trén,
sloig mora m*ac* n-Isr*ahé*l.
5521 Linib t*re*b dál, tola ṅglé,
otha Dán coBersabe,
dochum Samuél cosindrath
dodeochatar coRamath.

[fo. 33 a. 2.]

5525 Gadatar doDia, delm n-úag,
isgadatar doSamúal,
fricathu, fribruth, fribríg,
conábetis cenoenríg.
5529 IArfacht dóib Samuel f*ri*sreith:
'cid ta[ch]thi Día f*or*coimdeid?
f*or*ríse isferr ce*ch*ríg ráin,
ardruire nime noebnáir.
5533 'Fónmissi robriss recht réil
foirb ritecht darbforn-amréir,
arf*or*felmáine cenlén,
adegdáine Israhel!'
5537 IArsin roraide inslúag
an-athesc fir f*ri*Samúal:
'f*ri*mmad ṁbrig ṁbuidenn ṁbla
niruibem cenríg ṅdóenna.'
5541 Rooirdnistar Samuel faith
Saul m*ac* Cis *con*glanbaig,
f*ri*soerbríg ṅdúasaig, deilm ṅdil,
dooenríg [ ] uasail.
5545 O ṡhunn rogab ríge rúad
Saul dig*ra*is daigermúad:
rodaslin galma oc*us* glóir
clanna ámra Iacóib.
5549 Connabetis cenrig rain
gádatar huili ahoendail:
romiscnigset, mílib scél,
Abía ocus Ohél.
Ohél, Abía, erctha buaid.

LXXXVI.

5553 Nás ri Ammón, aurdairc rád,
dorat smacht f*or*sluag Galad,
cosúilib dessaib tennaib
dogait asacoemchennaib.
5557 Conaclannaib rosdoeraid,
gnim nammail[1] fodubroenaib,
cocoicthib trenaib trommaib,
cocroicnib díaṅglédrommaib.
5561 Rogáid slúag Galad cogle
f*or*Nas ossud sechtmaine,
dus infoigebtais fonim
nech donech an-imditin.
5565 Foidit atechtairecht trúag
coSaúl is coSamúal,
dus infogebdais nert n-óg,
nos-ains*ed* f*or*slúag n-Ammón.
5569 Dolluid Saul iarsét sen,
sécet míli, cenimlén,
ocus tricha míli mass,
doslúagaib n-Iuda n-amnas.
5573 Rodobris coslatt*ra* slán
forNás cath calma comlán:
bahé achetnacoscur ṅglé
iarnagabail ir-rige.
5577 Doluid Sául, gléraib cath,
cotúatha n-Ammon n-engach,
tor troeta t*ri*áth, sas naslóg,
roiad imNas ri Ammón.
Nas rí Ammon, airdirc rad.

LXXXVII.

5581 Coscur n-aili trén túargaib,
diar'maid f*or*snamorṡluagaib,
con-immud muirech, mod n-án,

[1] leg. *n-ammail*?

riaSául, rian-Ianothan.
5585 Diatancatar cucu intslúaig
Filistín feochair[1] firchruaid,
ni*con*dilgud *acht con*gail,
diandibdud, diandianarggain.
5589 Dodígail Náais, noithech ág,
*for*Sául, *for*slúag Galad,
cocath gér geimlech, gnim n-óg,
icoemthecht ne[i]mnech n-Ammón.
5593 Díarmide daigrech dín
drong daigrech naFilistín,
t*ri*cha mile cairptech cath
issé mili fer n-armach.
5597 Lotar lín ateglaig dein
bagním dedgair coanaimteib,
dámíle laSaul slán
ismíle laIonathán.
5601 Cofopartatar inslog
naFilistin, nan-Ammon,
corálsatar og glanóg ngr*i*nn
f*or*Ammon, f*or*Filistim.
5605 Macc Ciss óragab ríge
robris f*or*mór n-ilmile,
rosindre iarcoscur glé,
dorigne coscur n-aile.
Coscur n-aili tren túargaib.

LXXXVIII.

5609 Fecht dodeochatar otír
fianna feoch[r]a Filistín,
sluaig sin sirden frislait srén
dodilgen m*ac* n-Isr*ahé*l.
5613 Arim asluaig, slicht cenchol,
línib atuath, atromthor,
secht mili fer, ferr ce*ch* ngail,
con-armaib, *con*gascedaib.

5617 Tinólsatar, tola tren,
slóig mora macc n-Israhél,
[fo. 33 b. 1.]
bahuamnaig t*ri*amnaig diat*ra*ig
combatar uili in-oendáil.
5621 Cororaid moRí noebnar
sech ca*ch* n-oen f*ri*Ionathán,
condig*sed* íarfoimsin[2] fir
do'rfaicsin sluaig Felistin.
5625 Dochuaid Ionothan f*or*leth
aoenur 'saarmiger,
coromarb díb, díni nder,
fichi mili fer f*or*trén.
5629 Ri dorat digail, delm n-án,
f*or*rígaib rian-Ianothán,
o[M]achim, comílib slóg,
coc*ri*ch n-iraig n-Achilon.
5633 Nir'línaib fer, f*or*mnaib snas,
lainib ligdaib, ler n-ernmas,
nisnacht osbrí brigda brass,
acht moRi rígda rinnmas.
5637 Rucsat réim, rod rainni sloig,
dochlod clainni Iacoib,
f*ri*bríg bert, f*ri*cumta*ch* ngal,
otír fecht dodeochatar.
Fecht dodeochatar otír.

LXXXIX.

5641 Ri roraid f*ri*Samúel súg
con-erbarad f*ri*Saúl,
condechsad lín athor t*ri*ath
cendil d'argain Amaliach.
5645 Conátuctha lais ambrat,
étach, nahór, naargat,
atairbirt uili f*ri*lár,
et*er*mnái isfer, badergár.

[1] MS. foechair.

[2] MS. iarf*or*oimsin.

5649 Centáin cethra, cengr*a*ig cóem,
centróetu muc f*or*oenróen,
*con*nátuctais leo coatech
almai gabur nachairech.

5653 Dodeochaid Sául iarsein
cosindneoch fuair diócaib,
coroslig seirgib selggaib,
díglaib demnib dr*um*dergaib.

5657 Tri c*ét* míli, maith inscél,
doslúagaib m*ac* n-Isr*ahé*'l,
ocus deich mili, mor mbla,
diocaib treibe Iuda.

5661 Rosaraig Saul nasluag
ani roraidi Samúal,
tuc leis toirti attír nat*ri*ath,
ocus tuc ríg n-Amaliach.

5665 Togach rohiccad infiach
f*ri*Agach, f*ri*Amaliach,
osbri niblaith abríg buan
inRi roraid f*ri*Samúal.
Ri roraid f*ri*Samúel súg.

XC.

5669 Badebthach f*ri*Saul slán
Dia deoda, dechrach, dermar,
diar'anacht Agach, rad ṅglé,
diar'sáraig af*or*ṅgaire.

5673 Samúal cenanad[1] rosiach
coAgach rig n-Amaliach :
rochind aaided n-ada
fochlaideb inGalgatha.

5677 Rí roraid f*ri*Samuel faith
athesc n-inclithi n-imtlaith :
'inn-ined Sául, slicht síd,
deni lat oirdned Duíd.'

5681 Ri doraega, rúathar ṅglé,
Dauid degm*ac* Iessé,
or'bam*ac* slán *secht* ṁbliadna[2]
dorat fog*rá*d chomchialla.

5685 Rí betha binn, búan ablat,
arcrúan ṅg*ri*nn, arclithcomnart,
dondindlach sainti 'masech
acht badimdach, badebthach.
Badebthach f*ri*Sau[l] slán.

XCI.

5689 INrí dosfuc sechinslóg
Abimelech[3] coMoób,
ab*en* isadám*ac*, cain blá,
dialuid oBethil Iudáe.

5693 Abimelech, censíl ṁbrón;
Nóemi, Malléon, Celleón,
Orbba f*ri*luth, líth ṅgarta,
ocusRuth Moabdita.

5697 Dodechaid huide fata
Ruth rochain Moábdita
laNóemi, mílib bla,
cotoracht Bethil Iuda.

5701 Rooentaig[4] iarsin f*ri*Boz
m*ac* Salamoin, nirb'anfost :
húaide rogenair iarcéin
m*ac* diarbochomainm Obéid.

5705 Salamon slan, srethaib séis,
bahiarmhuas*ed*e Fares :
Fares f*ri*glanail, gnim ṅglé,
bam*ac* Tamair isIudae.

5709 Ruth m*áthai*r Obed, rád ṅgle,
Obeth athair Iessé :
Iessé, cendimess díth,
baathair díles Dauíd.

[1] MS. cenanag. [2] MS. mblia*n*da. [3] MS. abimébech. [4] MS. Roentaid.

[fo. 33 b. 2.]

5713 Duíd togu dodelm glé
bai fechtas ichingaire :
dofarraid leo, lan dogail,
coruc caerig diacháireib.

5717 Cororaith foróenaib ríad
Dauid aoenur 'nadíad,
t*ri*ag*ra*daib achoiblid chain,
cotarraid inleoamain.

5721 Cof*or*bart Dauid dána,
coleomain nalonnbága,
cotuc t*ri*aláeschur cenchleith
asachráesluch incáireig.

5725 Rofersat cumleng ṅg*ra*dach
D*aui*d 'sindleo lonndbágach :
tressiu D*aui*d, tolaid c*ri*ch,
laf*or*tachtain indardríg.
INrí dosfuc sechinslóg.

XCII.

5729 Rothinólsat slúag[ad] sír
tuatha feochra Filistín,
con-hilur ṁbuada, mor scél,
cotuatha m*a*c n-Israhél.

5733 Con-immud sleg *ocus* slúag,
*con*niurt curad claidebruad :
batrén roindled leo insain
dian-inred isdian-argain.

5737 Dodilgenn androṅg ṅdalach,
amban, am*a*c mórg*ra*dach,
diacor diac*ri*chaib, m*od* cert,
diafichaib af*or*aithmet.

5741 Sinsit cenerbrón donchath
inslóg dermor diumm*us*sach,
*con*gabsat loṅgphort ṅglám ṅgle
f*or*lár glinne T*ri*binthe.

5745 Et*er*foc*us* oc*us* chián
dorigset huili comtriall,
intsluaig cendil, tolaib tlacht,
diatuaithtir rothinólsat.
Rothinólsat slúagad sír.

XCIII.

5749 Tucsat leo trénfer n-írach
diarb'ainm Gola garbgní-
mach :
nirb'fer suairc sochraid oslóg :
bahéo duairc dermór.

5753 Matud mógda merda m*en*d,
mor d'étuch aimthimchell,
inaairdde, adbul deil,
secht ferchubait core sein.

5757 Lurech imme, garb achruth,
fricomrac, f*ri*cathugud ;
cóeca dochétaib uṅga
robae innacomthrumma.

5761 Bái slind[1] agae fiadca*ch*druṅg
secht c*ét* uṅga doiurn,
cocraunn chain, c*ri*chid, c*um*ma,
remidir déil damchuṅga.

5765 Ahiallac*ra*nn humai glain
otha aglúine cotalmain :
dohiurn glass rochummad,
cathbarr immachertmulla*ch*.

5769 Claideb gér garbda 'naglaic,
méit claidib garmna comthailc,
scíath f*or*achliu, niclithi,
balethiu indá damseche.

5773 Fer ca*ch*laithi lais il-lén
dislógaib m*a*c n-Isr*ahé*l,
nif*ri*th díb oenfer foleith
folilsad arái ṅgaisc[e]id.

5777 Gola g*ra*nna *con*gail glua[i]r,
dána f*ri*tola tromsluaig,

[1] MS. islind.

*fri*srengal nirb'súairc asmacht,
batrénfer duairc tí thucsat.
Tucsat leo trénfer n-irach.

XCIV.

5781 Giabdarilarda[i] intslúaig
clainni Isr*ahé*l adrúaid,
rosgab crith, gléraib ellach,
riaṅGola ṅgér garbg*re*nna*ch*.
5785 Dosrat hituaim immondeil,
roscacht cenhuail, cenergail,
glerden roscnái sechca*ch*ṅdáil,
trénfer ce*ch*lae diandigbail.
5789 Rolin toirsi, rogab ferg,
Saul slisfota slegderg,
fer ca*ch*lae laiss, ciarbobin,
domarbad diadegdáinib.
5793 Saul m*a*c Ciss croda, ger,
ri cóir clainni Israhél,
rogell aingin cenmeth
fr*i*óenfer dafiṅggebad.
5797 Dosrat fr*i*sním, serig sel,
cendín demin diatairchel,
trúagdai garbdai cennachtlí
ciamtaramrai ilardai.
Giabdarilardai intṡlúaig[1].

XCV.

5801 Dodeochaid Dauid amné,
ossar clainne Iessé,
isindinbaidsin othreib,
'sin slog colón diabrathreib.
[fo. 34 a. 1.]
5805 Cocuala incóe, nua[l]laib nél,
bóe f*or*sluagaib Isr*ahé*l,
acomruc désse cenchath,
fer ca*ch* lae díb nomarbad.
5809 Roiarfacht D*aui*d cenchleith
isinphopull diabratreib:
'coalog dob*eir no* ciarath
inrí dondfiur nombífad?'
5813 Atchuadatar inbráthir,
briathraib bithib bithblaithib,
doD*aui*d, cenní iarcul,
feib léir rodgellai Saul.
5817 Rogellai Saúl m*a*c Ciss
ahingin cendil ṅ-indliss,
laca*ch*maith do dob*er*ad
dondoenfiur dafiṅgebad.
5821 Dauid dualach, tolaib gal,
bahé inset sluagach salmglan,
badeccair taidbsen diadrech
isinda[i]mser dodechaid.
Dodeochaid D*aui*d amné.

XCVI.

5825 'Regatsa,' arDauid cenlén,
'coSaul rig n-Israhél,
cotuc aingin cenclith
is coromarb incóraid.'
5829 Gabsat acharait ce*ch*cruth
achosc isa chairigud:
diabraithrib robogábud
alabrad noaimrádud.
5833 Roraidi D*aui*d cotren
fiad dagdáineib Isr*ahé*l:
'diṅgebsa[2] infer hut dontṡlóg[3],
istábar dam adaglóg.'
5837 Rogellai Saul iarsain
doDauid cenimresain
aingen dó, demin scél,
ag*ra*d sechclainn n-Isr*ahé*l.
5841 'Ainige fr*i*s, foglóir glain,
am*ei*c Cis chóir comramaig!

[1] MS. instlúaig. [2] Read fingébsa? [3] MS. doṅtslóg.

cendimiad imchoible cruth,
coſſrian diaſſrugud.'

5845 'Rótbiat limm anige intslúaig
fotheisc sainigthe Samuáil,
feib thorgaib bríg imratha
fom'ſorgal fein fír[ſ]latha.

5849 'Enech Ioseph uasce*ch*du
Moisi, Iacob isIessu,
henech fodeoid osce*ch*dáil
uaisliu doib Dia Abaráim.

5853 'Huaim dait f*ri*ce*ch*ṅdáil, delm ṅglé,
f*ri*t'laim, am*ei*c Iessé,
f*ri*sotharfa dochor cain
acht coromarba incoraid.'

5857 'Muirfetsa Gola, gním ṅgle,
bihé cora arcardine,
biaid mobríg bág f*or*assa,
doreir morig rēgatsa.'
'Regatsa,' arD*aui*d cenlén.

XCVII.

5861 Luid cenlurig, lathar ṅdein,
Dauid arcinn indfirsin,
cengae, censcíath, cloithi bann,
cenchlaideb cíar, cenchathbarr.

5865 Rogab cóic clocha ceng*rá*in
at*ra*ig intsrotha dermair,
dodosrat fein f*ri*buáid [ ]
innathéig n-uaig n-áigarda.

5869 Gabaid cloich díb, bagnim ṅgér,
sréid huaid isinn-aer,
roben Gola iclethi achind,
corocht conice ainchinn.

5873 Doluid D*aui*d cucai iarsin,
gaibid dó achlaideb fessin,
cotuc achenn t*ri*agail ṅgúir,
combóe f*or*bélaib Saúil.

5877 D*aui*d cenbini adreth buáid
oruirig nimi noebuáig,
nitrúag dluige ríanadreich,
baluath luide cenluirech.
Luid[1] cenluirig, lathar ṅdein.

XCVIII.

5881 A*tra*chtatar nadaṡlúag
donchath croda claidebrúad,
doimruachtain cinn icenn,
doimthuargain cocomthenn.

5885 Frifúrad naṅgrúam ṅglora*ch*
nacúrad, nacruadchorad,
colin aṅdroṅg ṅdían ṅdaigrech,
bátar ciai ic[c]omclaidbed.

5889 Ri dorat t*ri*all f*or*sincath
riaṅD*aui*d ṅdian, dássachtach,
coroemid incath cendil
f*or*slog faelid Filistín.

5893 Bai crú garb darcorp centlí
icath glinni Treibinthi,
diatorchair dib, toromm ṅglé,
séssiur *cóica* coicmile.

5897 Slúaig naFilistín fonél
ocus slúaig m*ac* n-Isr*ahé*l,
[fo. 34 a. 2.]
nírbuchian f*ri*ginol ṅgal
tinól dían atrachtatar.
At*ra*chtatar nadaṡlúag.

XCIX.

5901 Oṡhunn romebaid incath
ríanDuid cosinmó[r]rath:
atb*er*ed inslóg cogúr:
'ferr comor[2] indá Saúl.'

5905 Ocmolad D*aui*d, delm n-uag,
sechSaúl, sech inmorṡlúag,

[1] MS. Luig.

[2] .i. D*aui*d.

babind acéol ṅg*ri*nngel ṅglé
innan-ingen n-Ebraidé.
5909 INtan baóenmíli aig
ocSaúl conaslúagaib,
deichmíli mora, mordíth,
dorochratar ocDauíd.
5913 Tinól D*aui*d diluth glan
friherud nahairmiten,
cetheirtréin tairbbig foleith
dichairdib, dichomdíneib.
5917 IArsin tuc fobríg buadaig
ingin Sáuil srethṡluagaib,
Míchol mór, mó cá*ch* ṅgaine,
dohinchaib nandagdaine.
5921 Or'ort Gola, cruach golach,
diambái inslúag 'coamormolad,
lamm*a*c croda [ ] coṅgail
baduairc laiss aimcasain.
5925 INtslúaig indruirig combríg
inmuirig immonn-ardríg,
bafaelid ca*ch* díb dialuid
incath oshunn romebaid.
Oshunn romebaid incath.

C.

5929 Dorigensatar sid slan
Dauid oc*us* Ionathán,
íarriaguil Dé, fochucht chain,
f*ri*aré hifut asaegail.
5933 Dorat Ianothán iarfír
huad aheirriud doD*aui*d,
eter etach f*ri*ríad rath,
et*er* gae is[s]ciath ischlaideb.
5937 Rochinnset acotach cáid
cennach cocad imchomdáil,
cidolcc, cidmaith, t*ri*abith sír,
etir Sául isDauíd.
5941 Duthracair Michol cenmeth
abráthair, aairchinnech,
ambith icairddes cendíth
Ionathán ocus Dauid.
5945 Bái D*aui*d foglórai g*ra*d
iarcórai friIonathán,
innathig fomíad, fecht ṅgúr,
oct*ri*all dothecht coSaul.
5949 Rogab Míchol, medar fír,
cotrebar tinchosc nDauid :
'nidechais f*ri*slemna scel,
corígṅ n-ergna n-Isr*ahé*l.
5953 'Náteig cotdiss, agass glé,
com*a*c Ciss cencommairgé,
babaeth meni adair rún,
nátabair toeb f*ri*Saul.'
5957 Doluid Saúl frisnúad sid
coluath dothegdais D*aui*d,
f*ri*tairsin D*aui*d ifus
cenaigsin, cenfurachr*us*.
5961 INduair dodechaid, tarm trén,
ri croda clann n-Isr*ahé*l,
ann dothaet D*aui*d, delm ṅgúr,
immach f*or*sét coSaúl.
5965 Sernai Saul insreth slain
imthreib ṅD*aui*d commórg*rá*in :
roiad ṁarnathraig, níth ṅglé,
imchathraig m*eic* Iessé.
5969 Mar'tchuala Míchol inṁbreis
*con*rúala insluag 'montegdais,
rothinól dintoirt tachtai
nalínbroit, nahanartai.
5973 Dor'imthas, bahé ingnim cass,
ambé findchass fíramnas,
rosuidig cosuairc naslaimm
immuacuaird immoncerchaeill.
5977 Conderna fúath indfir de
colúath innagaethrige,

feib ba bés bith icétlud
dog*re*ss doib foainétgud.
5981 Rogart asdor*us* immaig
smacht sol*us* Saul sáergein,
roraid comall, monor ṅglé,
'infail tall m*ac* n-Iessé?'
5985 Roraid Michol, mín aguth,
f*ri*Saúl diachennsagud:
'menipcél críntaig dochath
mochen tíchtain degathar.'
5989 'A Michol merda, menmnach,
gelda, genbda, comdelbach,
taet 'mach fochléire cachta
doché[i]le, dochomalta.'
5993 'Aní condnigi, am*ei*c Ciss,
achlí gaili ceneisslis,
[fo. 34 b. 1.]
atá sunn, cenna*ch* gláim ṅglé,
et*er* daláim th'inginé.'
5997 'Ciabeith dolám, lathar ṅglé,
dardrochm*ac* n-an n-Iessé,
ninanais f*ri*tindremm tinn,
ahingen Achinoym!'
6001 'Cidnech badmó miscais lat,
arí [I]sr*ahé*l con-armacht,
tiss*ed* ríandígla fom'guth,
nirígda duit mosárgud.'
6005 'A Míchol mer, m*en*mna*ch*, mas,
ahúa engach Athemas,
nítbia f*ri*t'dil ṅdog*ra* ṅder,
rígdomna m*ac* n-Isr*ahé*l.'
6009 'A m*ei*c Ciss f*or*t'glonnaib gaib,
nabris f*or*dochommorgeib,
na[1]báid t*ri*aderbága trén,
cenn n-erbága n-Isr*ahé*l.'
6013 'O dorala, rúathar ṅglé,
f*ri*m'thala m*ac* Iessé,
duit, abé féne fechtach,
nibacéle c*ri*dserccach.'
6017 'Am*ei*c Ciss clechtaig, gnim ṅglé,
nahett*ra*ig m*ac* n-Iessé,
tairinn thogail gnáthaig ṅgil,
naṡáraig dodegingin.
6021 'Násáraig Ionathán uais
coṅgail gnáthaig, corochrúais,
cenolc, cena[i]nces, cendíth,
rogab cairdes friDuíd.
6025 'Nasáraig Samuel fáith finn,
*con*gab g*ra*d núalnar, náebdind,
nasaraig cengáisi ṅglór
Máisi, Ioséph, Iacób.
6029 'Nabris báig n-airech noláech,
noainech nafer fírgáeth,
nagnáthaig ni assia doscél,
nasáraig Dia n-Isr*ahé*l.'
6033 'Cia dobertha dam f*ri*mthóir,
ab*en*, c*ét* n-unga ṅdergóir,
argais galais *no* gart ṅgle,
nianais m*ac* n-Iesse.
6037 'Rodonanacht Dia donim,
cain glanalt cenimresain,
fog*rá*dglunn, cenchúairt ṅglassa,
dochúaid uait donḟabullsa.'
6041 Foruirecht Míchol nanníth,
cendul indegaid D*aui*d,
corocht D*aui*d, reim iarruth,
icéin in-oen nandithrub.
6045 IArsin adcoc*ra*t cenc*ra*d,
Dauíd *ocus* Ionathán,
cor'chinnset cenchíthu cess
t*ri*abithu 'nambithchardess.
6049 An-óentu dog*re*ss c*ech*cruth,
atóebtu cendíscailiud,
fofiadnaib indinngnaib gal,

[1] *a* written over *i*.

iartimnaib dorigéntar.
Dorigénsatar síd slán.

CI.

6053 Bái D*aui*d 'sa druim f*rifra*ig
fecht fiadindríg 'sindrígthaig,
focháinbuide nandroṅg ṅdál,
in-oenṡuidi isIonathán.
6057 Luam laidi fochaini cruth,
gengaili ocairfitiud,
dondríg, dontslúag, centeidm tind,
icseinm athimpáin téidbind.
6061 D*aui*d indratha, réim saer,
bafotha flatha fírnoeb :
sephain seol salmda osbla,
baceol n-amra n-adamra.
6065 Basegunn séim asce*ch*mud
archruth, archéil, archoibliud,
lasinsluag sóer, so[i]smert sid,
bind leo coistecht f*ri*D*aui*d.
6069 Ciarboairfitiud lacá*ch*
linib tairchitul ṅdermár,
iarsét slemun, sechinslóg,
dochoid Demun iSaól.
6073 Sreeis Saúl uad insleig
f*or*D*aui*d isindrígthig,
t*ri*achlár cruaid itoeb achinn
robidge ingái gluair gerthind.
6077 At*ra*racht inslúag istaig,
batoracht núall integlaig :
indar laca*ch* gae indríg
robáe t*ri*amedón Dauid.
6081 At*ra*racht Ionathan ard
coruc reim ruanaid rogarg,
cor'idnacht D*aui*d, toem ṅglé,
uad coóen nafidbaide.
6085 Rochathaig cogarg, combríg,
f*ri*aathair, f*ri*sinn-ardríg,
raṅgab guba, rochlói cruth,
ardula diasarugud.
6089 Ferais Míchol debaid tinn
f*ri*Saul, f*ri*Achinoim,
nochor'bo choimsech acath,
batoirsech, batromdebthach.
[fo. 34 b. 2.]
6093 Ferais inslúag athb*er* ṅgúr
f*or*sindríg ruam, f*or*Saúl,
adul censamṡúgud sid,
diasárugud imDauid.
6097 M*ac* Sauil slaide glonn ṅgal
badúscud lonn leoaman,
rosoer cenchíabair cachta
achlíamain, achomalta.
6101 Ri rodnanacht f*or*sinmaig,
cenámarc ondleoamain,
hé rosáer cenbuide indríg
isintsuide imboe D*aui*d.
Báe D*aui*d 'sadruim f*rifra*ig.

CII.

6105 Dorigni D*aui*d, deilm n-án,
comarle ocusIanothán,
imdul cencleith f*ri*gail gúir,
cenbeith itegluch Saúil.
6109 Roraidi Ionathán f*ri*s :
'Saul natabair d'eisleis,
an f*rit*'gairm ifail sunn sel
naclochi dian-ainm Ephel.
6113 'Cofesser f*ri*selba síd
inmaith f*rit* m*en*ma indardríg.
indeil dúrchathach natres,
no'ndúthrachta*ch* f*rit*'amles.
6117 'Dotrua comarda uaim,
bid sodamna[1] f*rit*'banbúaid.

[1] MS. bidsodomna.

imdul r[e]ut, recht ṅgúr ṅgle,
nothecht arcúl dorise.
6121 'Fochuriub uaim saigit snéid,
féig f*ri*glaineilc f*ri*t'glanchéil,
airet rosso, réim corath,
cid icéin nofaicserad.
6125 'Mad hicein chiṅgges cenchess
b*er* cheim cinnes dot'lanles:
menipcían f*ri*soirchi sain
toirchi codían d[o]rígthaig.'
6129 Dochúaid Ianothán istech,
cosindríg, cosinteglach,
*con*dessid censil ṅdog*ra*
innasuidiu rigdomna.
6133 R[o]iarfacht Saúl f*ri*sním
d'Ianuthan scéla Duíd:
'ciabaile ifail, delm ṅda,
dofer comtha comdána?
6137 'Ciabaili ifail immaig
drochm*ac* Iesse aṅgbaid?
nithoracht fiadna*ch*druṅg t*ra*
sunn in-oen naláasa.'
6141 Atchuaid Ianuthán, án aig,
dondrig rán innarígthaig:
'dochúaid, cendechel, deilm t*ra*,
diathreib, doBethil Iudá.'
6145 Roráid Saul f*ri*snuad sess:
'cia istslúag nádigni m'amles,
tan ist*us*su rogni inse,
adrochmeic namerdrige?'
6149 Dochúaid Ionothán immach
combái f*or*múr nacathrach,
feib nognathaiged cendíth,
dús inrathaigfed D*aui*d.
6153 Focheird cenlén onmúr 'maig
airchur trén f*or*sinn-ailig,
segda, sodalbtha, slicht ṅglé,
icomartha c*um*nigthé.
6157 'Máta nech i*con*cloich thall,'
arIonathan nírb'imgann,
'orthad colúath, táet cot*ri*cc,
isléced uad insaigit.'
6161 Rí roleth brat nimi náir
imthoebu talman tonnbáin,
oc*us* g*ré*in ṅgúir conalí,
diaréir ca*ch*duil dorigní.
Dorigni Dauid, delm n-án.

CIII.

6165 Luid ass D*aui*d, tolaib rath,
cengáe, censciath, cen-
chlaideb,
iarcálaib garb rogáel gail,
fácaib aarm 'sindrigthaig.
6169 IArsin dochúaid fochucht cacht
coAchimilech sacart,
cotormalt leis, gle[i]re guir,
bargena réile remfúir.
6173 Cianchacht imchaṅgnib cuirp c*ri*ad,
roiarfacht Abimeliach,
doD*aui*d r'iarfacht cucht cain,
'indatglain lucht dotheglaig?'
6177 Dorat D*aui*d teist iarfír
ifrecnarc*us* indardríg,
cencomrac dó f*ri*mná imne
re t*ri*lá is teoran-aidche.
6181 Robái cenglorai, cengeis,
claideb Golai 'sindeclais,
f*ri*brig ṁbladailc fiadca*ch*slóg,
iarnathabairt doSaól.
6185 Roráid D*aui*d ciarbodalb,
'olcc dul icéin cendagarm,
f*ri*tala indrig, rúathar ṁbras,
domrala t*ri*atinninas.'
[fo. 35 a. 1.]
6189 DoAchimilech nirb'folith,

rofer fáilti friDuid,
ocus doridnacht do immach,
claideb Golai gér golach.
6193 IDumeus atchúaid inscél
doSaul ríg Israhél,
D*aui*d colucht rabolíach,
rochaith bíad Abimeliach.
6197 Nitrúag fúair fáilti fosmacht
D*aui*d icsluag nasacart,
ocus ruc cenloga leis
claideb Gola ceneisleis.
6201 Luid Saul ce*ch*thucht iarmbrath
corágaib lucht nacathrach,
ort slúag nasacart cenclith,
coiciur arcethrifichtib.
6205 Rosnort iarcétrud agleo
in-étgud, ephud lineo [1],
labruth ṁbrathlaig, bág amné,
'sinchathraig dian-ainm Noué.
6209 Acht itrulai oenfer díb
corice tegdais Dauid,
Abiathar conablait,
macc Abimeliach sacairt.
6213 Romiscnig Saul, gnim ṅglé,
D*aui*d mórm*a*c Iessé,
cofor*congra*d lais, lethan scél,
nabeth *for*crích n-Isr*ahé*l.
6217 IArnafoc*ra* dom*ac* Ciss
Dauid nitharat eisleis,
cenna*ch*techel dochuaid ass,
ruc atheged coAchess.
6221 Roimraid cá*ch* fiad indríg
int*ra*th dodeochaid D*aui*d,
'innhé seo inclí glanna
D*aui*d ri natalmanna?
6225 'IN doso[m] labras inslúag
nan-ingen n-amnas n-adrúad:
'ort D*aui*d derb deichmili,
ort Saúl serb óenmíli [2]?'
6229 IArsin rongab galar gér,
f*ri*sním calad nirb'imthrén,
corochumscaiged achíall,
cotunscanad (*sic*) ca*ch*n-anríad.
6233 Cororaid Achis t*ri*asním,
niharaithis forDauíd;
'berid uain cenmíad imma*ch*
induini ṅdían ṅdásachtach.'
6237 Luid D*aui*d, linib aslog,
hit[í]rib minib Maob,
con-aes lathair, con-aig thaig,
coamáthair is coathair.
6241 IArsin roaittreb coog
indess im-Maffa, im-Moób,
brig bladmar rogab Maffa
p*ri*madbar indḟirflatha.
6245 O roathain fiad inslog
aathir f*or*rig Moob,
foIsr*ahé*l, ilar crích,
iarsin ass doluid Dauíd.
Luid ass Dauid, tolaib rath.

CIV.

6249 Saul iarselaib f*ri*sním
dorat mebail forD*aui*d,
diatardad Míchol fog*re*is
doAlathi m*a*c Lais.
6253 Roráidset coleir coluth
amuint*er* fein f*ri*Saúl:
'biaid nech imbánugud Dé
dosárgud [3] m*eic* Iessé.
6257 'Digelaid doDia ce*ch*cruth
f*or*t fein, f*or*t'clainn, f*or*t'chiniud,
D*aui*d f*ri*dalgud nachdil
dosargud 'mochetmuintir.'

[1] MS. epudlineo. [2] MS. oenmile. [3] MS. dosárugud, but there is a dot over the former *u*.

6261 Tuirid natuath tinach trén,
ilar nuall m*ac* n-Isr*ahé*l,
cotrethnaib iarsrethbruig súg,
bátar debthaig f*ri*Saúl.
Saul iarselaib frisním.

CV.

6265 Bóe D*aui*d ré mór foleith
fofuacru, foinnarthaib,
fodichruth, foclére g*rei*m,
indithrub slebe Carmeill.

6269 Icailltib Séb, srethaib sleg,
imrulaid D*aui*d tonngel,
isleib Síon immallé
isindithrubaib ainge.

6273 Secet caini gascid glain
diocaib friimmargail,
doD*aui*d iarfír frif*rai*ss,
bahé alin foraloṅgais.

6277 Bantrocht coem, corcarda, cóir,
*con*atimthaigib dergóir,
droṅg n-ingen, droṅg ṅgilla cert,
f*ri*atindrem, f*ri*atimthirecht.

6281 Friseilg, f*ri*fiad*ra*d fog*rá*d,
cenmeirg f*ri*ciallrad comlán,
*con*afein húathmair cenlén,
f*or*túathaib m*ac* n-Isr*ahé*l.
[fo. 35 a. 2.]

6285 IMsliab Carmeill docachleith
cengarbg*rei*m f*ri*achomaithcib,
bamenic nodechrad dáil
imchethraib n-aidblib Nabáil.

6289 Nabál iCarmill rochlos
gabál gremma icomaithcheos,
balcbethraid osbetha blá,
aittrebthaid indithrubá.

6293 Abigail, glan ag*rei*mm,
ben Nabáil slébi Carmeill,
set suthach, slicht nádchelar[1],
banscal cruth*ach* coemt*re*bar.

6297 A almai aidb[l]i cenmeirb
imCharmill doca*ch*oenleirg,
míli dogabraib f*ri*gleith,
teoramili docháireib.

6301 Dochúas oD*aui*d coathech,
inbaid lommartha cairech,
coNabál f*ri*gabáil ṅglé,
diaglanáil imfeis n-aidche.

6305 Araburba f*ri*aig thaig
isarchumga amenmannraid[2],
Nabál sin slebi Carmil
rofemid immoenbargin.

6309 Coic muilt, dacét ṁbargen ṁbil,
dacét mías docharicib,
daphaitt fína, iarset sid,
ruc inben lee doDauíd.

6313 Cethrib cétaib gilla cain
iarsétaib friimmargail,
*con*armrath tánic 'nadáil
Dauid domarbad Nabáil.

6317 Ferais inben fáilti f*ri*s,
friD*aui*d cennach n-eisleis :
'cucut tucsam f*or*set sain,
nifailmet darth'airmitein.'

6321 'Manithorasta modáil,'
arD*aui*d frimnái Nabáil,
'imbarach 'sinchamair chain
nobíad Nabál cenanmain.'

6325 Nabal nemnech, gemlech, crín,
attib tadail dorofín:
'sindechmaid lá, líth cenchol,
bamarb Nabál aoenor.

6329 IArsin tuc D*aui*d cendáil
Abigail mnai Nabail,

[1] MS. nádchélar.

[2] MS. amenm*en*mannraid.

dosrimthos dó Dia donim,
con-innmos, *con*-innilib.
6333 INrí robennach sechcách
D*aui*d f*ri*hellach n-ollg*rá*d,
secht dé badichmaig cendíth
isdíthraib imbai D*aui*d.
Báe D*aui*d ré mór foleith.

CVI.

6337 Sephi[1], niptar seccle slóg,
atchuadatar doṠaól,
'D*aui*d dichmaig, doig notcheil,
'narṅdíthruib, 'narnderriteib.'
6341 Doluid Saul, nisuail sain,
lín aslúaig conaarmgail,
f*ri*gním ṅgúr c*um*taig catha,
combái ict*úr* indithruba.
6345 Rosuidiged longphort leis,
bagním comnort ceneisleis,
rosainig cosrethaib sét
f*or*maigib nacairechtrét.
6349 Fofúair fiaddínib athuir
huaim itírib indithruib,
frignim cinti achuirp ca*ch*cruth
luid inti diaimthelgud.
6353 Dauid cot*ri*ath[aib] darb'bai
bái in-iarthur nahuamai,
tréin iartimchul daire daill,
conaféin, conafairaind.
6357 Roráidset f*ri*s, réim cendíth,
amuint*er* féin f*ri*Dauíd,
'feib tharṅgert duit, rem cenbrath,
innossa rochomolnad.
6361 'An-dorarṅgered ochéin
dorairbered fot'huagréir,
iscían inbúaidsi fosmacht,
isindúairsi doroacht.
6365 'Mór intuicthiu oDía dil,
duitsiu, aD*aui*d toebgil!
osdálaib tharaic t*ri*ablait
fot'lámaib dodergnamait.
6369 'Gaibther doclaideb ger glé
dot'reir, am*ei*c Iessé!
naroa dál derbdroṅg immach
Saúl slan serblonn sirthech.'
6373 At*ra*racht D*aui*d iarsin
ocusrochoisc amuintir,
badechrad fodétgail dúir
dolet*ra*d étaig Saúil.
6377 Dodécaid fein, febdai glonn,
Dauid delb dreim [ ] dodroṅg,
cor'letair, gním ṅdetlach dúr,
inn-étach bai imSaul.
6381 Cia dochuaid Saúl immach
asinduaim isinteglach,
[fo. 35 b. 1.]
rogaba f*ri*glamma gné
nimbai samái laSephé[2].
Sephi, niptar seccli slóg.

CVII.

6385 Dolluid D*aui*d dána dúr
aidchi sáma coSaúl,
coruc agái c*um*nech cóir,
lacúach ṅdruimnech ṅdergóir.
6389 INgái robae itóeb achind,
maroen f*ri*chúach coemg*ri*nn,
ruc D*aui*d, bagéire gúr,
indédesin oSaúl.
6393 Manbad omain Dé donim
glé f*ri*ca*ch*comul cóemdil[3],
f*ri*sretha sell nag*rei*ss gúir
nob*er*ad leis cenn Saúil.
6397 Dorigni troich ṅdorchaid dé

[1] Ziphaei, 1 Reg. xxvi. i. [2] MS. lasephi. [3] MS. coemdíl.

cotorchair icath Giluáe,
nimbái suidi saigthi síd
ondaidchi dóluid D*aui*d.
Doluid D*aui*d dána dúr.

CVIII.

6401 Cein bae D*aui*d dichmaig, dil
isdithruib 'coaimditin,
bacomaithech, glére glé,
Nabail slebi Carmelle.

6405 Corothafind Saúl ass,
latochim abag ṁbladbras;
luid f*ri*adintrén [1], narbodis,
itir ṅGed coriacht Achis.

6409 Dorat Achis, glérib crech,
inchathir dianidainm Siclech,
conatír, tolaib dliged,
doD*aui*d f*ri*aprímhined.

6413 O roaittreib D*aui*d dian
iSiclig conamormiad,
isé aainm oṡhain illé,
Siclech án nan-Iudaidé.

6417 Fecht dochoid D*aui*d cengr*e*is
dothecht slógaid laAcheis,
daraéissi tanic crech,
cor'ort, coroloisc Siclech.

6421 Nir'leicsetar leo nacein
D*aui*d sluag naFilestein,
artess*ed* D*aui*d nachdis
fofuacru uadib d'Achis.

6425 'Arnáronfuap*air* cosneid
m*a*c Iesse m*ei*c Obéid,
niraga linn D*aui*d trén
dochath f*ri*sluag n-Isr*ahé*l.'

6429 Nirelic Dia D*aui*d dil
dothuilled intslúagaid sin,
ór ishe sin, srethaib slóg,
fecht diaromarbad Saól.

6433 Tan dochúaid D*aui*d iarsain
coAchis conasluagaib [2],
fúair adún ṅdonn iarnacrod,
Siclech, lomm iarnaloscod.

6437 Centech, centegdáis, delm ṅglé,
ceninnmas, ceninnile,
cenduine ṁbeo fonim nél
n'innisfed dóib na*ch*n-oenscél.

6441 Cenmná, cenm*ac*cu, mét ṅgal,
cenór, cenargat n-allmar,
censoṡid f*ri*toirsi at*ra*ig,
tarmairt D*aui*d ahaidid.

6445 Luid D*aui*d indiaid intslóig
coroacht cosruth Pessóir,
cofuair fer d'aes indfechta
iarfemiud ahimthechta.

6449 Dó dobreth biad cenbrath
laDuid diacomnertad,
ruc eolas uair narboscíth
dochum intsluaig rianD*aui*d.

6453 IArsin dochuaid D*aui*d ass
cot*ri*b cétaib, gnim n-amnas,
fogeib dacét cóir cachta
fós iarfemiud imthechta.

6457 Mebaid f*or*ru, bafúam fír,
f*or*sintslúag mór rianD*aui*d,
cofárgsat centuili ṅdala
huili cruid aṅgabála.

6461 Gabais insluag raind indḟaidb,
gluair iarnaṅgalais glégairb,
cenní dondini bai if*us*
hisuidib firi hiforus.

6465 Nirelic D*aui*d, dalb tenn,
acht rainn nafadb cocoitchenn,
doib icein *congra*d cengr*e*is,
cobráth combad beim f*or*ais.

[1] *Sic.* Read *dinn trén*?

[2] MS. -ail.

6469 O dochuaid coAchis n-án
fofuair mathi*us* commorg*rád*,
*con*gail glé ce*ch* cluid rognſd
doreir Dé céin boe D*aui*d.
Cein bói D*aui*d dich*mai*g, dil.

CIX.

6473 Saul sſrach slaide sluaig
basnſmach iarn-éc Samúail,
cosaibe fogaili gné,
cennoibi, cenfáithsine.
[fo. 35 b. 2.]
6477 M*ac* Cis cenlſthaib folén
forcrſchaib m*ac* n-Israhél,
rodlſn snim sribg*ri*nn, slicht ṅglé,
ohing*ri*m meic Iesse.
6481 Bái m*ac* Ciss icocud chſan
friD*aui*d conamórmſad,
cotorachtatar otſr
sluaig fer f*or*trén Philistſn.
6485 Dor'inól f*ri*bualad ṁbal
sluagad n-Isr*ahé*l n-armglan,
aracenn, cengailib gne,
f*or*cláraib cainib Giluae.
6489 INdadaig riasincath ṅgúr
robai snim mór f*or*Saúl,
arnaconfitir t*ri*arath
cia fors'maidfid inmórchad.
6493 Dodeochaid Samúel iarsin
coSaúl inn-aidchisin,
con-erbairt f*ri*s, rád cenbrath:
'notmairfider immárach;
6497 'Oc*us* dotrimeicc, m*od* cert,
hit'chinaid, it'tairimthecht,
ocus ár trog, dſglach, trén,
forslóg n-ſrach n-Israhel;
6501 'Oc*us* roscarad f*ri*t'scél
ardflaithius macc n-Isr*ahé*l:
t'imthacht f*ri*afégad cofſr
doridnacht Dia doD*aui*d.'
6505 INri scaras gói f*ri*fſr,
coṅgaib clói, glanas anfſr,
dorat adigla, deilm n-og,
ruc breith p*ri*mda forSaol.
6509 INt*ra*th rothaitne ing*ri*an glan
osce*ch*rſan imdreich talman,
feib bagnáth dóib dul dochath
rogab cá*ch* achatheirred.
6513 Gnſsit cath ciana, cét ṅglonn,
snisit f*ri*fſana ferdroṅg,
icath Giluae conaslog
romarbad iarsin Saól.
Saul sſrach slaide sluaig.

CX.

6517 Batar ocSaul m*ac* Ciss
morféssiur doclaind dſlis,
cethrimeic, monor n-ada,
t*ri*ingena imglana.
6521 Melchisau, basluagach slán,
Iessu, Ispas, Ionadán,
Brſgente, Merob medrach,
ocus Michol morm*en*mnach.
6525 Achinoym amáthair mass,
ingen amra Athemas,
ocus Saúl, srethaib gal,
nibochlethaib robatar.
Saul sſrach slaide slúaig[1].

CXI.

6529 Sil Saul snſmaich f*ri*srén
forclainn n-ſraig n-Isr*ahé*l,
nirosliuna hed diacur
acht madtreb Iuda ahoenur.
6533 Dorat Abner t*ri*agail ṅgúir

[1] *Sic.* This should of course be *Bátar oc Saúl mac Ciss.*

rígi d'Ispas m*ac* Saúil,
f*or*deichtreib tarraid areir
isfortreib Beniemein.

6537 IArṅdechraib dóib díni dé
debthaig immonn-ardríge,
centlí tarba, f*or*aig thaig,
niptaramra oentadaig.

6541 Fosralaig cenrige rúad
or'sáraig Saul Samúal,
immaṅduinib duinnig dúir
niptarsúinig síl Saúil.
Síl Saul snímaig f*ri*srén.

CXII.

6545 Bae [dígal] deithbir doráith
dirain f*or*deichtreib dimbláith,
lataidbsin fainni forúin
in-aimsir clainni Saúil.

6549 Rodoselaig ce*ch*sluag saer
rodosdedaig fodubraen,
garbthenn dosrimmart cuairt cacht,
dosnarmchell ce*ch* n-ecomnart.

6553 Rodastroeth ce*ch* n-olc arhuair
rosglaed ce*ch*locht cenlonnbuaid,
dosr'imgair arse*ch*cói cath
indinbaid robái indígal.
Bae dígal deithbir doráith.

CXIII.

6557 Rogab D*aui*d, tola ṅglé,
rígi n-ogda n-Iudaidé,
iarṅgormchath naṅgruad ṅgúr,
itorcha[i]r slúag imSaúl.

6561 Roaittreb in-Ebrón án
rochaitreb Cebrón comlán,
f*or*treib Iudae, cengr*i*s ṅglé,
sé mis *ocus sech*t ṁbliadné.

6565 Fóidis D*aui*d, censíl ṁbróin,
techt coIspas m*ac* Saóil,
cotuctha dó, saer sluinter,
Michol chaem achétmuint*er*.
[fo. 36 a. 1.]

6569 ISpas m*ac* Sauil cenlén,
rogab ríge n-Israhél,
dafuc Michol, ciarb' olc leis,
oAlathis m*ac* Lais.

6573 Corucad doD*aui*d húad,
'arbuide n-Iuda n-ollmúad,
arṁbeith iarṁbes hitóebtaid
dog*re*s innarfíróentaid.'

6577 Bai cluichi garb, glinni glór[1],
f*or*ochair linni Gabon[2],
et*er*Abnér m*ac* Néir nair
ocus Iob m*ac* Sairb soeráil.

6581 Cethror arfichit coglé
doBeniemin is d'Iudae,
fochutr*um*mu cenclói clu,
dorochair 'sincétchuinnscliu.

6585 'Singleo thánaise iarnarím,
doócaib Beniemín,
dorochratar, t*ra*ig f*ri*t*ra*ig,
t*ri*fichit artribchétaib.

6589 Romebaid incath iarsin
f*or*Abnér conasluagaib
Asser m*ac* Sairb, srethaib scél,
*con*id ann romarb Abnér.

6593 IOb badicerta c*ri*ch,
toisech míltnechta Dauid,
macSairb, baglanger imgail,
romarb Abner 'nadígail.

6597 Banna *ocus* Recab, réim rúin,
marbsat Ispas m*ac* Saúil:
f*ri*sretha sell iarnadíth

[1] Written over gluair.

[2] bon written over buain.

rucsat achenn coD*auid*.
6601 Céin báe D*auid* f*or*Iuda trén
riaríge m*ac* n-Israhél,
in-Ebron f*rig*nim n-aircc n-íd
bretha *secht* m*aic* doDauid.
6605 Ammon asinser, slicht n-óg,
Eleab, Abisolon,
Athenoias, f*ri*gart ṅglán,
Asfothías oc*us* Esrom.
6609 Rí dorát recht n-Iuda n-oll,
doD*auid* deoda drechdonn,
srethaib slánaib slógaib sid
*congrá*daib rogab D*auid*.
Rogab D*auid*, tola ṅglé.

CXIV.

6613 Tinólsat dáil, derb cenlén,
sruithred slóig m*ac* n-Isr*ahé*l;
iartimnu Dé, din cech síd,
dodeochatar coD*auid*.
6617 Doratsat rígi, réim ṅglé,
dom*ac* amra Iesse,
doD*auid* conamílib
fortúathaib, foriltírib.
6621 Rogab D*auid* rígi ran
cechacríchi cocomlán,
othá Dán, f*ri*tola Dé,
coclár broga B*er*sabé.
6625 Arcruth cengaile imgaes,
arsáere, arairmitin,
nibái remi innachdú
ríg n-aile bádadamrú.
6629 Lín amuirech, lín amál,
rím aruirech corog*rá*d,
lín aslúaig sláin f*ri*sár slait,
bamór indál tinolsat.
Tinólsat dáil, derb cenlén.

CXV.

6633 Tricha blia*dan*, cenbaes bríg,
iarn-urd ri[a]gla, in-áes D*auid*,
f*or*tir, f*or*talam, treb tlácht,
coragab fír flathemnácht.
6637 DoDauíd centressi t*ra*
sluinnit seissi senchassa,
f*ri*cethrachait ṁbli*ad*an ṁbalcc
roríaglad afollomnacht.
6641 Ceth[r]icóraid, cóir andíth,
dorochratar laDauíd.
Benedab, Séb, Góla cain,
isinfer cosé méraib.
6645 Cethrur nalúaided, laíded ṅglé,
laD*auid* m*ac* n-Iesse,
Ethán delbda, tolaib rún,
Assaph, Eman, Ithidún.
6649 Agitophel, sód cengr*ei*s,
is hIssau Arachiteis,
dede cosinairdib (*sic*) síd,
dap*ri*mchomairlid Dauíth.
6653 Tan rogab airichas n-ard
D*auid* daigermas derbgargg,
f*ri*ág n-úathmar, uasce*ch* bla,
baslán dotuata*ch* t*ri*cha.
Tricha blia*dan*, cenbaes bríg.

CXVI.

6657 Túargabad lais, líth cenlén,
p*ri*mchathir m*ac* n-Isr*ahé*l,
f*or*sleib Sioin, srethaib sell,
cor'fothaig Hierusal*em*.
6661 Suidig f*or*sléib, sossad slán,
Sion snéid, srethaib saerg*rá*d,
[fo. 36 a. 2.]
rosmathig f*ri*toir uasdinn
cathir coir fagabulrind.

6665 Tricha mili, mod cenhír,
lotar d'ócaib laDuíd,
arcenn nahairce cong*rad*
cotegdais Aminadáb.
6669 Conaclasschétlaib glinnib,
conacruittib céolg*ri*nnib,
con-organ cainiu clíaraib,
comáinib, comórmiadaib.
6673 Bai indarc f*or*cuclaigi gell
'coatabairt diHierusalem :
tarall lám Oxa inn-airc ṅ-óig :
bamarb Oxa fochétóir.
6677 Úair dosfuargaib, rígda ell,
coslúagaib Hierusalem,
arcc Dé thargcai osca*ch* t*ra*ig
tucad lais donp*ri*mchathraig.
6681 Riasinn-airc noib, noithi mail,
liṅgged arfailti ṅdermáir,
D*aui*d fr*i*aluth, línib smacht,
am*al* druth icfurséoracht.
6685 Badegrach rodéc immach
Míchol m*en*mnach, meruallach,
f*or*sinríg, reim cendochta,
baréil di ahimnochta.
6689 Rochúrsaig inrig fomeirg
corondúsaig fomorfeirg,
cotarat D*aui*d, delm n-om,
amallachtain arMíchol.
6693 INcathir centomaidm tenn,
dían' comainm Hierusalem,
cain cumtach, clú cotagab,
osca*ch*du dofúargabad.
Túargab[ad] lais, líth cenlén.

CXVII.

6697 Dauid cotrethnaib tor trell
f*or*srethbruig Hi*erusal*em,
róriagla fodelba tlacht
tribliad*na* derba t*ri*chat.
6701 Rosrethaig tolgdail triath tenn
iartorgbail Hi*erusal*em,
osce*ch*dándíne droṅg trén,
il-lánrige n-Isr*ahé*l.
6705 Mespossad fr*i*attach n-án
m*ac* baccach bae icIonadán,
dafuc D*aui*d osdroṅgaib
sechcá*ch* innabithcommaid.
6709 Ammon m*ac* Dauid, delm n-án,
dorat f*or*ran f*or*Tamár ;
et*er* fer ismnái bacol,
isde bâe amudugod.
6713 Abisalon, ni fr*i*sid,
romarb Ammón m*ac* ṅDuíd,
combái cendíamra fog*rei*s
teorabliad*na* f*or*loṅgais.
6717 Muint*er* D*aui*d, fr*i*síd slóg,
fecht lotar coríg n-Ammón,
impu roger[r]tha atuinchi
is rober[r]tha alethu[l]chi.
6721 Nisrelic D*aui*d, delm n-óg,
dían-imcasin donmórslóg ;
fr*i*an-athnugud, fr*i*atogo
robátar inhEricho.
6725 Tuc D*aui*d Annon m*ac* Náis
ríg n-Ammón indig tiugbáis,
cotuc amind diachind chóir
irabi tallann dergóir.
6729 Roart D*aui*d, glérib crech,
tír n-Ammoin f*or*ce*ch*n-óenleth,
rodamnad cosáthib slóg
Ramath, cathir nan-Ammón.
6733 Teora blia*dna*, bochta bríg,
bói gorta in-aimsir D*aui*d,
cotarmartad huili ambás
icinaid Ammonitas.
6737 Saúl robris cotach ṅgér

Ammonita isIsrahél,
dosrat fochrúach cachta,
romarb slúag Ammonita.
6741 Aiṅgel[1] Dé tharic ce*ch* síd,
radid coglé friDuíd:
arnaraib dígal f*or*slóig,
adíbad f*or*sis Saóil.
6745 Doratta darcenn intṡloig
morféssiur clainne Saóil,
dosr'idnacht D*aui*d datta
ilámaib Ammoníta.
6749 LahAmoníta coataig
archomailliud inchotaig,
doréir Dé, sochlai senchai,
rochrochdai in-oentelchai.
6753 Sedba, Sobab, Nathan nár,
Salemon oc*us* Ibár,
Elessia lanmas ce*ch*día,
Iafeig *ocus* Iabía.
6757 Elizammama, aurdaig rád,
Elida, Elezeliáb,
clanna D*aui*d, sretha snó sell,
bretha dó inH*ie*r*usal*em.
[fo. 36 b. 1.]
6761 Rí con-ammodair bith ṁbán,
rí con-allodaib[2] o[l]lmár,
rí coláinib lúathaib líth,
ostúathaib tuárgaib D*aui*d.
D*aui*d cotrethnaib tor trell.

CXVIII.

6765 Tinolsat deimni teclai
slúagai sergi Sirecdai,
cotolcaib nator talc, trén,
doorgain m*ac* n-Israhel.
6769 Dodíbad tuath it*ra*iti,
dochrínad uad Aff*ra*ice,
cotindrud nat*ri*ath, torm tenn,
dohindriud H*ie*rusal*em*.
6773 F*or*rogellsat iarfír fecht
noragtais itír n-Egept,
cobrath natargtais díatig
cor'airgtis Alaxandir.
6777 Focart dóib D*aui*d derb drúad,
fosropart inserb slegrúad,
combátar lanaib lerggaib
donasrábaib srebdergaib.
6781 Ort dib D*aui*d, delbda drech,
*deich*míli derbdai t*ra*igthech,
ocht cét córad carpat cruaid
cethorcha míli marcsluaig.
6785 INrí doruásat ce*ch*ríg,
rí cenguásacht, cendimbríg,
ríaṅD*aui*d trén derbdai raind
dosrat hirén romadmaim.
6789 Slúag naSerda, sretha droṅg,
f*ri*fúam febda faebarglonn,
lethnaib, lúathaib, lúardaib lac,
trethnaib túathaib tinólsat.
Tinólsat deimni teclae.

CXIX.

6793 Rothráeth natúatha díana,
dosrat fogláed comríada:
t*ri*alonnbruth nambríg ṁbassa
rol-lin tondg*ur* diumm*us*a.
6797 Dorairchel ilar tiri
cuaird gairbthenn fochoemríge,
D*aui*d, ciarbo deoda doss,
dorigni mor d'immarbos.
6801 Dia roráined[3] lais lín slog
bái foc*um*achtu clannmór,
diatuc inmnái dorímid,
diaromarb atrénmílid.

[1] MS. Aṅgle. [2] MS. alladaib. [3] *Sic.* Read roáirmed?

6805 Dáinib, dínib, tolaib dind,
máinib, milib ammórmind,
glé roscacht t*ri*ag*rá*in, t*ri*acath,
dosrat fot*rá*ig diatr[o]ethad.
Rot*rá*eth natúatha díana.

CXX.

6809 Ó r'ḟáided Íob, bátrúag scél,
d'arim sluag m*ac* n-Isr*ahé*l,
otha Dán, fr*i*thola Dé,
coclár broga B*er*sabe,
6813 Nóimis lána, lathar tr*i*cc,
isoenlá tesbaid difichit,
fr*i*riad robalcc nat*ri*ath tenn
cotor*acht* Hirusalem.
6817 Dorigni Iob dondríg ráin
inslóg dorim 'narí[g]dáil,
cóir adfét deserc Dé dil
tr*i*chet dec dóib dimilib.
6821 Ocht c*ét* mili foroen recht
díni nan-óentreb ṅdéac,
treb Iuda arfír, adfet scél,
cóic c*ét* míli fer f*or*trén.
6825 IArca*ch* n-áraim díb aruair,
coslánaib sid fr*i*srethbúaid,
róráid[1] innia, núall cenlén,
torraim Día slúag n-Isr*ahé*l.
6829 'Menisb*en*nachad Iob án,'
arint-aṅgel óg imnár,
'ferg Dé rofig f*or*fart*ur*
eterríg ocus phopul.'
6833 IOb baóg imgním cert,
dondrig, dontślóg basain[ś]erc,
othír dothír fr*i*brig ṁbreth,
ondríg díarím rofáided.
Ór'ḟáided Íób, bátrúag scél.

[1] There is a hook over the *a*.

CXXI.

6837 Fergach fris Fíadu, féidm n-úag,
aran-árim namórslúag,
uair narbo leis asna*ch* cruth
ambíathad na*ch* an-étiud.
6841 Bai ferg aili laDía ṅdil,
lathigerna donóebnim,
diar'ort amílid, mét gal,
tuc amnái iarnamarbad.
6845 Roraid Spirut Dé fr*i*Gád
aithesc glé, cr*i*chid, comlán:
'ráid fr*i*Dau*i*d, nigó gaib,
roga dó art*ri*bbrethaib.
6849 'Secht ṁblíadna dó bochta búan,
ocus gorta conaimlúad,
no tr*i*mis agair riacreich,
no gr*i*s galair trib latheib[2].'
[fo. 36 b. 2.]
6853 Roraid Gád fr*i* Dau*i*d tan,
ciarbochrád riamenmanrad:
'toticfa dígal nochath
triath'imrádud ṅdiummasach.'
6857 Corogaid Duid iarsein
asoerad f*or*anáimteib,
dígal basmaith lais fodein
tabrad f*or*ru diaógréir.
6861 Dauid babibdu rechta
fr*i*cachtimnu tarmthechta,
d'ḟis tr*i*alla deochair dochath,
Fíadu fr*i*s feochair, fergach.
Ferggach fr*i*s Fíadu, feidm n-úag.

CXXII.

6865 Rosnort int-aṅgel cosnéid
triachinaid diumsa Duíd,
sechtmoga míli, mor scél,

[2] MS. tr*i*ablathaib.

dodíni mac n-Israhél.
6869 Dorigni D*aui*d fogail
athirgi fothromdéraib,
cocétlodaib salm slechta,
in-étgodaib cilecda.
6873 Ri rodet dilgud derb, dein,
doD*aui*d diamórchintaib,
dodeccraib agním clithi
iarnahettlaib athirgi.
6877 Dodeochaid Gad glanbda gle,
com*a*c n-amra n-Iesse,
con-erbairt f*ri*s, fath cenchlith,
'dena tegdais donChomdid.
6881 'Túargaib altóir doDia dil,
buidnib balcthoir donChomdid,
in-aria, cenlunni lí,
Ornaunndi Iabussi.'
6885 Dorinnscan D*aui*d insein
doruirig nimi nóebgil,
nicheil f*ri*gnim ṅglérda ṅglan
tempul sain ségda Solman.
6889 Mor míli iarset roslas,
mor cét, mór ṅdíni ṅdronmas,
mor slúag rosmacht f*ri*snúad sel,
nitrúag rosnort int-aṅgel.
Rosnort int-aṅgel cosnéid.

CXXIII.

6893 Dorodiúsaig Día am*a*c
'naagid f*ri*f*ri*tuttacht,
mór d'ulc t*ri*abrathaib rogní
diaathair combad athri.
6897 Dor'inól slúag sleoda sneid,
in-agaid ṅdeoda ṅD*aui*d,
triabladblat feib rofirad
cotarmart aathrígad.
6901 Túargaib cosluagaib cosreith
combuadaib, combrithemnib[1],
nir'ḟírda dó dul donchath
iartecht corígna aathar.
6905 Abisolón, srethaib slúag,
rothinól cath claidebruad,
d'innarba D*aui*d cotrén
nabeth forc*ri*ch n-Israhél.
6909 Glérdin rofersat incath
trenfir D*aui*d comorrath:
riacruadgail nacórad crón
rotheich slog Abisolón.
6913 Ua[r]romebaid incath cerb
f*or*Abisolón slegdergg,
amoṅg buidi, mín adath,
rogiul dogéscu darach.
6917 IOb trénfer derbtha treith
toisech míltnechta D*aui*d,
donchath chródonn rogab g*re*imm
atacomoṅg dooenbeim.
6921 O ṡhunn romarbad am*ac*
dor'arbrad fothochomracht,
cotarmairt éc, bascél tróg,
dochumaid Abisolón.
6925 Asb*er*t Iob, bascél treith,
fi[a]dintslóg mór, f*ri*Duid:
'ragab[2] bás baide fobrón
dochaine Abisolón.'
6929 IArum rogab aríge
D*aui*d con-ilur míle,
uair dorochair leis icath
Abisolón slógbuadach.
6933 Dilliud f*or*Duid dána
con-immud ce*ch*drochdála,
Abisolón díandiumsaig
ríanarian dorodiúsaig.
Dorodiúsaig Día [a]m*a*c.

[1] The last two letters are obscure.

[2] MS. Ragabas.

CXXIV.

6937 Diatánic D*aui*d andess
darIordanan, nirb'imchres,
tárnactar 'nadáil cenlén
slóig Iuda, slóig Isr*ahé*l.
6941 Rofer slóg Iuda coslán
fáilti fr*i*D*aui*d ṅdermár,
bafálti fóil, nirbothrén,
failti sloig m*ac* n-Isr*ahé*l.
6945 Rofer Sephi, gléssib glór,
f*or*séssib Abisolón,
[fo. 37 a. 1.]
rot*ri*all cath aili fog*re*im
m*ac* Bachaire osléib Eff*ra*im.
6949 Sephi m*ac* Bachairi braiss,
doclainn Isr*ahé*l admaiss,
rothinól slóg, nirb'fr*i*sid,
d[o]chomhéirge friDuid.
6953 Romebaid fair, nifuair dín,
rian-Iób comuint*ir* Duid,
corocht incathraig, cét ṁbla,
Abella Pedamacha.
6957 Corongiuil Iob ilar cath,
nirbochiuin cóir *con*armrad,
*con*dessid mardlúm dardreich
immondún doca*ch*óenleith.
6961 Bae banscal écnaid is'dún
iarfrec*ra*ib imce*ch*glanrún,
d'acallaim Iób bái 'sinchath
doluid f*or*múr nacathrach.
6965 Gorelic gairm, ba gním n-óg,
f*or*m*ac* Sairb, nirbuerthróg,
donmúr fiadintslog immaig
*con*dernai Iob d'acallaim.
6969 'A Iob it'foimsid fr*i*síd,
achoimsid forslóg nDuíd,
nahimbeir luinni colén
f*or*muimmi[1] m*ac* n-Israhél.
6973 'Senfoccul buada, buan scél,
latuatha m*ac* n-Israhel,
doca*ch*cheist chialchaid rotchná
iarfaig inPedamachá.'
6977 Roraid Iob, ilar dáil,
fiadintślog frisinṁbanscáil:
'teilgc cenn m*ei*c Bachairi 'mach,
nigébthar ell nacathrach.'
6981 Roradi inben iarsein
comblathi, cenimresain:
'ferr oenfer dontslog dodul
indá inmor domudugud.'
6985 Dorigned sain arIob
m*ac* Sairb frisretha soerslóg,
cenn m*ei*c Bachairi immach
rolad darmúr nacathrach.
6989 Dorumalt D*aui*d cenchess
ahorddan, ahairechass,
cofargaib friSolam slán
iarsin inflaithi*us* f*or*lán.
6993 Samma m*ac* Geraid *con*dith
iarṅdebaid dó friDuid,
roslecht doD*aui*d cotr*a*it
darIordanan diatánic.
Diatánic D*aui*d aness.

CXXV.

6997 Rogab Solam, srethaib slúag,
rígi n-Isr*ahé*l n-adrúad,
rí samlaid nifr*i*th sunn sel,
et*er* talmain isnóebnem.
7001 Con-écnu óg, cocruth glan,
targcai ce*ch*slóg séis Solman:
balór f*or*ggal osca*ch*maig
arorddan, arairmitein.

[1] MS. f*or*muimme.

7005 Écna Solman, srethaib slóg,
osbith bladmar mardergór,
m*a*csamla Solman, síth ṅglan,
nifrith dorigaib talman.
7009 Dáarrig dec, dig*ra*is gair,
héd robátar icSolmain,
ca*ch* f*or*achuaird, demin scél,
f*or*dáthuaith dec Isr*ahé*'l.
7013 Frithalim tigi indrig
sloig sir Solman m*eic* Dauid,
fritinol bíd *ocus* chiis
ca*ch*díb icind ca*ch*oenmíss.
7017 Fess ce*ch* n-aidchi, cenchess cain,
tairbi tigi Solamain,
cenlubai lergg, leri líi,
censelgc slebi nahuisci.
7021 Tricha miach cruithnecht osbláí,
t*rifich*it miach n-eornáe,
deichṅdaim *fich*et bó, nibréc,
ocus cet molt, ba morthrét.
7025 Arécnu, arordun oll,
frifrecru f*or*gal fírdroṅg,
amru brígaib, brosnaib gal,
osrígaib rogab Solam.
Rogab Solam, srethaib slúag.

CXXVI.

7029 IS leis rothurcbad olár
incumtach crichid comlán,
osca*ch* clothmaig, cocruth glan,
tempul sruith sochraid Solman.
7033 Fácbaid D*aui*d, déde ṅdein,
diamarbad icSolamain:
Iob trén [ ] dlomad cath
ocus[S]ambe m*a*c Gerad.
7037 Solam basúi saigtis máil
f*ri*foglaim écnai imláin,
'coad*ra*d, nidal cenbríg,
rohuc hed doca*ch* ardríg.
7041 M*ac* D*aui*d f*ri*tarba trén,
ríi macc n-amra n-Israhél,
[fo. 37 a. 2.]
cengói, cengeiss, cumtaig rath,
Solam isleis rot*ur*cbad.
ISleiss rothurcbad olár.

CXXVII.

7045 Oadrad indidail áin
dorat Día digail ṅdermáir,
f*or*clainn Solman, sruth nasreith,
coroscartha f*ri*deichthreib.
7049 Síl Solman f*or*róed, réim ṅglé,
rodastróeth rí rindnime,
cenf*or*gal, cenmiad mathi*us*,
cenordan, cenárdflathius.
7053 M*ac* Solman Robuam rofich
f*or*dethreib conadligthib,
ocus hIrobuam roclos
f*or*deichtreib rogab flatheos.
7057 Solam básui saigtís druiṅg
f*ri*foglaimm n-ecnai n-eruill,
roscar f*ri*búaid isfriblaid,
ohuair adartha indidail.
Oadrad indidail áin.

CXXVIII.

7061 Rí dorat dígail, deilm n-úag,
f*or*sinríg réil hIrobuam,
diancursaig infáith foleith,
diambái icadrad indídail.
7065 Domarbad indfátha áin
luid hIrobuam conag*rá*in,
seccais alám, lathar ṅg*ri*nn,
immonclaideb ṅgarb ṅgérthinn.
7069 Diatormailt infáith inṁbíad
dartimna ṅDé, baanríad,

rí rofaed leo lán dogail,
iarsain cucai diaargain.
7073 Ruri betha, bríg nadbréc,
rorude img*re*tha glangéc,
rochacht ca*ch*rí fog*ré*in glain,
inrí dorat indígail.
Rí dorat dígail, deilm n-úag.

CXXIX.

7077 IArn-écaib hIrobuam ráin
dodeichtreib, deithbir golgair,
in-Isr*ahé*l, foglór gal,
robái mór n-arracht n-ídal.
7081 Bái mór n-ergal ṅdeg*ra*ch ṅdian,
bái mór doulc, doanríad,
et*er* déthreib, tolaib treb,
oc*us* deichtreib nan-imned.
7085 Bái dóib f*ri*tindriud mór cath
dian-indriud isdiatróethad,
ce*ch*sluaig 'mosech, f*or*aig thaig,
dogeintib isd'echtrannaib.
7089 Bái, badeithbir, toirsi thrúag
f*or*deichtreib *con*amórslúag,
slúag nuall nan-idal ce*ch*threib
imhIrobuam iarn-écaib.
IArn-écaib hIrobuam ráin.

CXXX.

7093 Rogab rígi, réim n-achtach,
Achab úallach imthaltach,
croda, *con*glandath, *con*gail,
f*ri*andamnad, f*ri*atimmarcain.
7097 Fritimarcain cáich forecht
iarfinnaltaib fath firchert,
f*ri*adrad De, tolaib gál,
f*ri*mandrad n-aṅgbaid n-ídál,
7101 Frihinnarba n-echtrann n-úag,
línib aclechtchlann comlúad,
f*ri*gním ṅglé ṅglériu ce*ch*cruth,
f*ri*réir ṅDé dohorddugud.
7105 IN-amsir Hele cenchol,
conglere, cenimforddol,
f*or*deichtreib conag*ra*d glé,
Achab án rogab rígé.
Rogab rígi, réim n-achtach.

CXXXI.

7109 Rí dor'úargaib Héle fáith,
glére crúanmaith ce*ch*comráid,
lestar lán, cenáeb n-engaig,
inSpírta saér *sech*delbaig.
7113 Teorablia*dna*, buan inscél,
bái tart f*or*túaith n-Isr*ahé*l,
nirelic deochair Día dil
broen fleochaid doib donoebnim.
7117 Ann dognid Héle amra
infirt n-aurdaircc n-adamra,
oenm*ac* nafedba fofeib
dothathbeogud ahécaib.
7121 Ort incóecait, bagnim glan,
dosacarddaib nan-ídal,
roloisc tene diblinaib
infeoil fíadnahardrigaib.
7125 Diabreithir baferr ce*ch*ṅdáil
Héle *con*dene noebnáir,
roloisc tene trom, tuaimnech
c*ét* fer f*or*tren, f*or*uaibrech.
7129 Rohoirdnestar, araseircc,
Héle, Helesius airdeircc,
f*ri*gnim cumtaig cóir ce*ch*gr*á*id[1],
combahé doib báp*ri*mfáith.
[fo. 37 b. 1.]
7133 Dorurgabsat Hele fáith

[1] MS. frignim ce*ch* cumtaig cóir graid; but a mark (.,) is under *cech* and *graid*.

slúaig aiṅgel nimi noebnáir,
*for*nem noebda niab nemed,
icarput dian dergthened.

7137 Tuistid talman, tolaib droṅg,
bladmar *fri*fuismiud ferdroṅg:
isamru brígaib *con*gaib
Rí osrígaib doruargaib.
Rí doruargaib Héle faith.

CXXXII.

7141 Ri ruc Héle osce*ch* rót
in-óenbaili coHenóc,
he dorat rath, ruithnib rían,
emnaide *for*Helessiam.

7145 Diar'luid Helessium cenlén
fectas dosruth Iordanén,
luid insruth *for*cúl, ceim cían,
laf*or*ngaire Helessiam.

7149 Diamb*en*nach, mod ṅgémlech ṅgle,
insruth nemnech nemide,
oṡhain cobráth, nibág brass,
*con*idhe insruth slán somblass.

7153 Dialuid set sáer, slan cenbrath,
Helesi*us* lan donoebrath,
fobas mart*ra* rodasmacht
inm*a*crad romallachsat.

7157 Díarodail Día codían
derb labréthir Helesiam,
bagním tuicsi dontuaith dein,
sruaim uisci dothalmannaib.

7161 Ri frisindalat[1] intṡluaig,
rii cong*ra*dgart, conglanbuáid,
ri tarcai ce*ch*fein, fuaim ṅglé,
morí reil rofuc Hele.
Rí ruc Hele osce*ch*rót.

CXXXIII.

7165 Diamb*en*na*ch* Helesi*us* lor
mellach f*ri*cobair coemslog,
bec d'olai glannai bái is'treib
*con*árothallai il-lest*ra*ib.

7169 Oenm*a*c mná, batoirm truagi,
bamarb dobidc oenúaire,
at*ra*racht abrath, beirt pían,
óshunn tanic Helesíam.

7173 Dorigni firt n-amra n-uag
Helesius fiad inmorsluag,
claimi Nemain doreir De
luid[2] agledail f*or*Gesse.

7177 Bafinbert Helessi lain
ocimthecht iartír Dathain,
f*ri*nuall n-aṅgel cenmailli
bainsluag dolándailli[3].

7181 INcorp roláad, luad ṅglé,
f*or*lige lór Helessé,
at*ra*racht cencheo, gním[4] cóir,
am*al* bidbeo fochetóir.

7185 O shunn cái Helessi*us* arcel
et*er*noebu fornoebnem,
bafergach f*ri*u Dia donim
artharmthecht daratimnaib.

7189 Fedb rogáid cofobaid fial
acobair f*or*Helessiam,
indola glé, gleoir corath,
isdodeóin Dé rosb*en*nach.
Diamb*en*nach Helessi*us* lór.

CXXXIV.

7193 Rí doraraic doib mór slúag
fog*ra*dg*re*it echt*ra*nn n-adrúad,
f*or*ro coṅg*rí*bgail cherta

[1] Written over *doralat*. [2] Written over *luaid*. [3] MS. dolandaille. [4] MS. bagnim.

dodígail atarmthechta.
7197 Ri rodat*ri*all, tolaib droṅg[1],
fairne fían f*or*tren, f*or*tromm,
lín arma*ch*, censíl n-etla,
dodamnad am-morphectha.
7201 Rí dosrat fogailib gail,
fodairib, fothromdiglaib,
foṡolaig ceng*ra*d, cengloir,
brónaig imbrait Babiloin.
7205 Secht míli trénfer f*ri*tóir
ructha imbrait ṁBabilóin,
*ocus*míli, mét cachta,
doaes ca*ch*ahintliuchta.
7209 Deichmíli fer ferdais nual
is*ed* rombai 'sinmórslúag,
cenmná, cenm*a*cu folli,
cenaes ṅdán, ceniunachi.
7213 Rí tarccacht bith ṁbladmar ṁb*ra*s
rosmacht ce*ch*n-adbar n-amnas,
rí *con*gaib iarsiraib seircc[2],
rí corigaib doraraic.
Rí doraraic doib mór sl*uag*.

CXXXV.

7217 Ri tarlaic inlíc ochéin
hicenn nadeilbi dontsleib,
isint-herdornn óg cenrig
icscribunn coir caindligid.
7221 Rii roscar inríg roclos
f*ri*arigi, friaardflatheos,
combái *secht* [ṁ]bliad*na* foleith
am*al* nacethra ic[c]omgleith.
[fo. 37. b. 2.]
7225 Ri roheirn dál domuin troig
corala ár inmórsloig,
diatuc leo cenmerbe ammaig,
cenn deOlferne 'sincathraig.

7229 Rí rofaed inn-aṅgel n-uag,
bagnim ṅdaṅgen f*ri*himluad,
feib imroraid, rigda scél,
dochobair m*a*c n-Isr*ahé*l.
7233 Dia rohort f*ri*saerbuáid sain,
f*ri*óenhuair donanaimteib,
noifichit mili, met cath,
ocus coeca arcet corad.
7237 Rí roreraig, rigda t*ri*all,
iarn-edaib doEzechiam :
cóic blia*dna* déc, dochtaid dul,
doforcraid f*or*asaegul.
7241 Ri ruc ing*re*in cuires cá*ch*
diaréim ruithess corognath,
fri *deich* n-úara foracul,
fogne búada buan brígrun.
7245 Aṅdorigni morí raith
arsíl n-Adaim dobithmaith,
osbith builid, bág centreis,
islia tuirim is aisnéis.
7249 Formorg*ra*in Med *ocus* Pe*r*s
Greic oc*us*Romain rigthess (*sic*),
f*or*briga betha comblait,
f*or*aríga rí tharlaic.
Rí tharlaic inlic ochein.

CXXXVI.

7253 Ri roeirn[3] doib dál t*ri*arath,
cidhed aman bahingnad,
dosíl Adaim, g*ra*daib cruth,
cosmailius cosainigud.
7257 Doalmaib airbrib fonéim,
doénaib aidblib aéir,
dobíastaib bit cenblaid,
dohiascaib snait isrothaib.
7261 Dodechraib gotha nan-én
ocus acrotha comthrén,

[1] Written over *glonn*. [2] Perhaps ṡeircc. [3] Written over *Roroen*.

doberlaib ce*ch*mil bladmair,
dian-ergnaib, dian-iladbaib.
7265 Glé nihinunn seis nasmacht,
gne, nahintliucht, na admat,
nab*er*la, naciall, nacruth,
nahergna *no* horddogud.
7269 Rí rodasgni, gnim glanna,
ildelba nan-anmanna,
ri cong*ra*d cenchredim cain,
morí ran roheirn dooib.
Ri roeirn doib dál t*ri*arath.

CXXXVII.

7273 Ri thuc doib ilar luba
triathalmain ahimthuga,
forberat uili immalle,
ciatecsamla itcosmaile.
7277 Sain ní diafognai ce*ch*luib
dosrósat Dia diadegthoil,
sasait, sergait, línait blait,
ícait, bethaigait, marbait.
7281 Ri rosfaillsig foriagail
f*ri*ataidbsin ce*ch*oenblíadain,
folígdath f*ri*didnad suth,
fricrínad, frihurugud.
7285 Brecht*ra*d ce*ch*datha foli
clechtmaith dosrigni int-ardri,
dath amlaid f*ri*cetlud ṅglan
nibái f*or*etgud Solman.
7289 Adamra indrig naruam rath,
nimtha luad aran-ilar,
atlíu luibni fidbad fann
*no*ruibni rinndglan retglann.
7293 Rí dosrergaib osbith balcc
f*ri*serggad, f*ri*ïnf*or*bart,
nignath imbruc osce*ch*treib,
rí *con*g*ra*d dofuc dooib.
Rí tuc doib ilar luba.

CXXXVIII.

7297 Ri rosáer Abel centair
dog*ra*dmiad domuin dermair,
daroega, f*ri*suilge seirc,
t*ri*ahuimle, t*ri*aglanedpairt.
7301 Rí rosaer f*ri*tormach t*ri*ath
Noe nóebglan m*a*c Lamiach,
ocus Abram fiadca*ch*druṅg
dearmg*ra*d Caldeorum.
7305 Ri r*o*s*áer* Loth, lathar ṅdil,
dintslog, isadahingin,
diatargbad inplág badbda,
diatardad sár Sodomda.
7309 Ri r*o*s*áer* Isaac ochéin
dondidpairt isi[n]dardsléib,
diatuc int-aiṅgel inmolt
diambai fonchlaidiub glénocht.
7313 Ri r*o*s*áer* Iacob doaitt
doláim Isau meicc Isaic,
diaṅdechaid fothuaith combuaid
dothig Labain m*ei*c Bathuail.
7317 Rí r*o*s*áer* fritreba tóir
Ioséph ossar [clainne] Iacóib,
[fo. 38 a. 1.]
dianfarslaic Dia trialáthar
dolámaib aderbráthar.
7321 Ri r*o*s*áer* Ioseph, fo fecht,
asincharchair in-Egept,
combahairri osce*ch*clainn
orofúaslaic fís F*or*ainn.
7325 Ri r*o*s*áer* Moisi, met rath,
dosruth Níl cenabádad,
díar'erail Día, derbod raind,
f*or*Ter*m*od ingin F*or*ainn.
7329 Ri r*o*s*áer* Moise, mor scél,
ocus popul n-Israhél,

doMuir Romuir, rigda smacht,
isdodiglaib nan-Egept[1].

7333 Ri r*o*s*áer*, segda atóir,
dogin Balaim m*ei*c Beóir,
dialuid clann Isr*ahé*l áin
doaittreib tíre Cannáin.

7337 Ri r*o*s*áer*, saerda [in]scel,
sluag noebda m*a*c n-Israhél,
diarosfuc, ruamna cenlén,
darsruth n-uarda n-Iordanen.

7341 Ri r*o*s*áer* Iessu m*a*c Nún
diambai ictogail nap*ri*mdún,
*con*asluag dichra, dána,
dochathaib naCannana.

7345 Ri ran rodasáer secho
Raab diráenaib hEricho,
diarlegsat, duiri athbach,
secht muir innap*ri*mchat*ra*ch.

7349 Ri r*o*s*áer* Oeth[2] ócda
dochlaidiub naCiclopda,
ocus Geodeon, gním ṅdana,
doburba nambarbarda.

7353 Ri r*o*s*áer* Samson cenhír
dolámaib naFilistín,
diar'bris díarig roimsi rath
p*ri*mdo[i]rsi namorcat*ra*ch.

7357 Ri r*o*s*áer* Susannam slain
diatucad isinmordáil,
donguforgull roches cath,
dian-erracht cach diaclochad.

7361 Ri r*o*s*áer* Hele fáith
ocusEnoc án imthláith,
fog*ri*andaib caidib cengeis
indiamraib blathib Parduis.

7365 Ri ros*áer* Dauid alchur
diambai aoenur is'dithrub,
diatuc incairig coglan
agailig indleoman.

7369 Ri r*o*s*áer* Dauid dána
dochathaib nacombága,
diatuc cenn Gólai, gním ṅgúr,
combae f*or*bélaib Saúl.

7373 Ri r*o*s*áer* Ezechiam-slan
ciarb'focus adédendal,
diarohícad cosolmai
dongalur, dondinnlobrai.

7377 Ri r*o*s*áer* Daniel, deilm ṅglan,
acuthi naleoman,
*ocus*Neman, rosóe lí,
asindindlobrai grandí.

7381 Ri r*o*s*áer* Michiam, mod ṁblaith,
dodium*us* uaibrech Achaib,
ocus Ionas fiadca*ch*clainn,
díatanic abrú bledmaill.

7385 Ri r*o*s*áer*, baleor dobuaid,
naNinuiandai f*ri*oenhuair,
dia rostarmchell, mor inmairg,
tob tened dica*ch*oenaird.

7389 Ri r*o*s*áer* Toba, derb de,
diambai itroga nadaille,
isnat*ri*m*ei*c cosindrath
rodasaer is't[ś]urnn tened.

7393 Ri r*o*s*áer* Petur ce*ch*cruth
bahecgal rianabádud,
dial-luid coCr*ist*, cengói ṅgle,
diambái f*or*dói nafairge.

7397 Ri r*o*s*áer* Petar centair,
bahettal in-aurgabail,
dianf*or*slaic angel Dé dil
acosraib, acumrigib.

7401 Rí r*o*s*áer* Eoin bai tan
t*ri*anagnim ṅgleóir ṅgléglan,
digae gona indnemi glais
oc*us* dindolai amnais.

[1] *Sic*. Read *dodíglaib nan-Egeptach*?

[2] Read Oythis = Οὖτις (Od. 9)?

7405 Rí slógdil rosaer cenlen
Maire mórdil Magdalen,
cenathelluch, deoda tl*us*,
d'atherruch in-immarb*us*.
7409 Rí saer Teclai ṅdíascaig ṅdil
onabíastaib béldergaib,
isint-anfabrocht f*or*ruth
bahadbalbocht dindfuatluch.
7413 Ri ro*sáer* Pol, bláith aniab,
ocus noeb naslóg Siliem,
batar fochircolggaib cath
ic*ri*nchumgaib nacat*r*ach.
7417 Romsaera Dia trebar trén
arDemun *con*adubnél,
[fo. 38 a. 2.]
feib rodasaer, slicht roscar,
ce*ch*noeb remitrubarmar.
7421 Rí cengáeli caine imrúin,
ri conáibe osce*ch*noebdúil,
fogni ca*ch*minn, moca*ch*miad,
ri narind rosáer Abial.
Rí rosáer Abial centáir.

CXXXIX.

7425 Rí roróen romaib cenmeth
ce*ch* ṅdoraid f*or*ce*ch*oenleth,
uair bátar mogaid, mod ṅglan,
dorig nimi *ocus*talman.
7429 Ri dorat fothraig ce*ch*túaith
*con*gail, *con*g*r*ain, *con*glanbúaid,
conidhé aconn, acenn,
acathir Hierusalem.
7433 Rí dorat sobarthain sláin
forciniud n-amra n-Abráim,
mor ríg, mor faithi, m*ór* ṁban,
génair oAbram armglan.
7437 Ri osce*ch*rinn, ruathar ṅdil,
tuarcgab ca*ch*dind diadulib,
rosuidig f*ri*sid ce*ch*sreith
rí cendíth doca*ch*óenleith.
7441 Nicheil ca*ch*súi segda slán,
manidcloe ergna n-imlán,
fogníat geill ce*ch*coim n-inceil
donRíg réil roróen remib.
Rí roróen romaib cenmeth.

CXL.

7445 Ri dosnúargaib ósce*ch* iath
Isaac, Iacób, Iosiaph[1],
Moisi *ocus*Iessu fófríth,
Samuel deoda ocus D*aui*d.
7449 Rí rochar Heli ce*ch*dia,
Helesium isIsaia,
Heremiam frifeba fiss,
Etzechel isDanielis.
7453 Hest*ra*, Osse, Ohel án,
ocus Abdias imlán,
isMichiae, bafó fia,
Ambacuc is Fuffoniae.
7457 Agiae, Zachariae cencheist,
athair Ioh*ain* uasail Babtaist,
Misaelis fiadce*ch*druṅg
ocus Machabeorum.
7461 Rí d'anglib glanaib géraib,
ri d'arbrib fonemnélaib,
ri corígaib, rigda ail,
mó rigaib, rí dosfuargaib.
Ri dosnúargaib ósca*ch*iath.

CXLI.

7465 Ri rosaer Sarra combúaid,
Rabecca ingin ṁBathuail,
nadíphiair, mor am-míad,
Lia lór ocusRachíal.

[1] MS. ioseph.

7469 Ri dosfuargaib osce*ch*crích
Ester, Conra *is*Iudith,
mathri nafatha, mod ṁbláith,
ocus indAnna banfáith.
7473 Ruiri richid, rí roscar
huili máthri nan-apstal,
nadíMaire, milib t*ri*ath,
m*áthai*r Ioh*ain* Elizafiath.
7477 Ri rodasaer osce*ch*threib
arce*ch* n-olcc, arce*ch* n-erbaid,
slúag nanoebuag immasech
lasluag namban n-athergech.
7481 ArṅDia delbda, tolaib droṅg,
arFlaith fial, febda, f*or*oll,
arClí, nicloen osce*ch*blai,
Ri naroen rosaer Sarrai.
Rí rosaer Sarrai combúaid.

CXLII.

7485 Macc Zachair sainṡercc int-slúaig
glainelcc cenṁbathail ṁbithbuaid,
m*ac* Elizafeth, sid ṅglé,
remthectaid ríg noemnimé.
7489 IOh*ain* Babtaist, blaith ingein,
baremthechtaid Cr*ist* coemdil,
rosluind doMaire mormiad
diambai imbroind Elizafiad,
7493 Diatanic Maire, mor míad,
dofis scel Elizafiad,
diaraid ria cenchaire cath
Maire m*áthai*r inChoimded.
7497 Hua Iobe cenathis cinn
dorinnscan bathis ṁblaith bind,
gleoir indógraith óscechdáil
Ioh*ain* mórmaith m*ac* Zacháir.
M*ac* Zacháir sainṡercc int-sl*úaig*.

CXLIII.

7501 Ri doraiga, ruathar ṅglé,
indflesc dochlainn Iesse,
indóg findlem, glan agné,
Maire ingen Ebraidé.
7505 INsa dosraiga ochéin
oaimsir athar Abéil,
baili buan ce*ch*b*er*lai bind,
Maire úag ingen Iochim.
[fo. 38 b. 1.]
7509 Rí thanic donim nerta
diaroet chorp ṅdóinachta,
mó ce*ch* ṁbríg ardeṡeirc ṅdil,
dothesargain sil Adaim.
7513 Ri dorósat bith ṁbuidi,
conic t*ra*ig ocus tuili,
robai *nói* mis, morda re,
imbrú naógda Ebraide.
7517 Ri thanic icolla crí,
hé donrosat donephní,
donfuaslaic dochum nimi
t*ri*achoimp*er*t nahingini.
7521 Huaislium rígaib rígda gein,
rí rogenair imBetheil,
dorarṅgert ce*ch*faith ochein
gigned iflaith Ochtauein.
7525 Diatánic Gabriel donim,
mor inglanmiad dondIngin,
mor inbrig De rodasta
doreir indríg dosraiga.
Ri doraiga, ruath*ar* ṅglé.

CXLIV.

7529 Ri rogenair, ni bine,
domulluch nahIngine:
réil doraittni osce*ch*rainn,
rian-Enair, in-ocht kallainn.

7533 Ri diar-rochet, cain caiṅgen,
class aṅgel isarcha[i]ngel,
sid dodoenaib osce*ch*bruig,
indocbail Dé uasnemdaib.

7537 Rí roruithnig rétlaind ráin
riasnadruidib 'nachomdail,
diatucsatar leo lith lor
mirr oc*us* tuis isdergór.

7541 Rí bái imBethil, buaid becht,
ruc reim techid in-Egept,
diambai inteduar osce*ch*maig,
diar'hort Heruad inm*acc*r*a*id.

7545 Rí tucad aness[1] iartain
oshunn rohort indarggain,
cor'alt iarsain, bagnim gle,
inNazáreth Galaile.

7549 Rí dessid, nitlaith atlí,
et*er*scribae isfarsaidi,
f*or*aiarair, t*ri*amain t*ri*ath,
diambai Maire *ocus*Iosiab.

7553 Rí roimchomairc, mor scel,
dosruithib m*ac* n-Isr*ahé*'l,
rí dorat mor cesta ṅgle
f*or*suidib rechta Moise.

7557 Rí romol Semeon bacoir,
diambái iconglanaltóir,
diatuargaib f*or*adílaim,
ardruire nimi noebnáir.

7561 Rí dorat f*or*ngaire trén
f*or*sruth n-amra n-Iordanén,
conarogluais, clú cengeis,
inhed rombas 'conbatheis.

7565 Rí tarrasair fiadintslog
moruiri fírmaith finnmór,
f*or*sṅdessid inSpírut Noeb
laf*or*ggal Fiadat fírsaer.

7569 M*ac* Dé, Dia deoda ce*ch*than,
baoen, batréoda derbglan,
nihé inf*or*uallach f*ri*agair,
ri robúadach rogénair.
Rí rogenair, ni bine.

CXLV.

7573 Ri róaen, rothro[i]sc coglé,
cethrachait lá *ocus*aidche,
ardessmerecht doca*ch*sruith,
indiamraib dorchaib dithruib.

7577 Ri tharlaic cuce, gné gaind,
nagorta foracholainn,
coroclóad Demun de
t*ri*asinn-aimsigud trede.

7581 Ri doraiga teglach ṅdil
diachumtuch et*er* dóinib,
dosil Abráim, árim ṅglain,
dáfer dec doapstalaib.

7585 Ri rochar Petar isPol,
Andreas uais isIacob,
Iohain, Pilípp, blaith aṅg*us*,
Bartolom *ocus*Tomus.

7589 Rí rochar Madian maith, mór,
isinglanfial Iacob,
Simon isTatha centass,
Matha, Marc ocus Lucas.

7593 Ri rochar dásessiur fer,
bahé atheglach toebgel,
ladeisciplu, noebda smacht,
ado soerda *sechtmog*at.

7597 Ri arroet bathis fosmacht
cenathis ardeismeracht,
rofigle cengaile gne
inrí dorigne inn-óene.
Ri roáen, rothroisc coglé.

[1] Written over *anair*.

CXLVI.

7601 Ri robennach, mellach búaid,
na *secht* lestru usci úair,
[fo. 38 b. 2.]
diamboe 'sinchoiblid gil glain,
dianderna infín iṅGalail.

7605 Rí imrulaid, rígda fecht,
combuidin móir 'nachoemtecht,
diar'hiicc inclam, comul ṅglé,
bae fortoeb naconairé.

7609 Rí ruthanic, tolaib droṅg,
incathraig Capharnaum,
diabrethir féin, feib rothúir,
roíccad mac inchetuir.

7613 Rí conattail il-luiṅg lóir,
in-ainbthine dein dermóir,
diar'choisc inṅgaeth corbothláith,
corabi inrianfeth robláith.

7617 Ri rofaed droṅg ṅdotchaid, ṅdúb,
'sindorcraid cenimforddúl,
diar'hícc fer fothedmaib tra
dogrethaib dremnaib demna.

7621 Rí rosas nacoicmili,
cenmotha slóg cechdine,
dochoicbargenaib, mod n-án,
ocus dondáoenbratan.

7625 Rí robennach, ferr cechgein,
nadáiasc, nacoicbargein,
cotarfuaraid léo foleith
dáchliab déc diafuidlechaib.

7629 Ni dinsid tiar na tair,
rí in-hislib, ri in-arddaib,
adrell cechrig immosech,
ferr cechrig ri robennach.
Rí robennach, mellach búaid.

CXLVII.

7633 Ri cos'tuctha dagalar
bodor ocusamlabar,
immuich arbélaib intslúaig
rodashicc isindoenhuair.

7637 Ri conattaig, tuiccsi dáil,
deog d'uisque forsinṁbannscáil,
dian-ebairt frie centlais
báí coicer innacomgnais.

7641 Ri rohic, amra tola,
mnai truaig dindrobur fola,
diataraill alám focleith,
finna abrothirni innétaig.

7645 Rí rohicc mac nafedba
diantuc othoraib demna,
amra firt fiadroṅgaib dál,
diarohiccad inbacclám.

7649 Ri condranic forsinmaig
frideichnebur doclannaib,
nícian rolla fordala
comtar coema comlana.

7653 Ri robennach *secht* ṁbargin
la bec d'iascc, nírbo daidbir,
facbait *secht* cleib d'fuidlib de
sloig nacetheoramíle[1].

7657 Ri rocháimchlai cruth cia cóir
intan luid islíab Taboir,
diatarfaid, gléalt cenhacht (?),
adéacht trianadoenacht.

7661 Tan bateist coicfer, gnim n-og[2],
Petar, Iohain isIacob,
coṅgaissi ceilli, clú cass,
Moise ocusHele admass.

7665 Rí bethad buadaig, buan blad,
cli imgretha gluair ili gor : : :
nicerr fribrig buidni bla

[1] MS. -mili.

[2] Written over *coir*.

ferr ca*ch*ríg ri cos'tuctha.
Rí cos'tuctha dágalar.

CXLVIII.

7669 Rí roirscart isroglan
tempul sóer segda : : :
tegdais dil deoda Dé bí,
bid teg n-amra n-aurnaigthi.

7673 Rí rothodiusaig ahuaig
Lazair balór dolánbuaid,
iarnaécaib, feib roclos,
in-adnacul cethri ṅdenos.

7677 Mori réil, coméit glaine,
imrualaid muir ṅGalaile,
cossaib tírmaib, deoda gáir,
fescur fiadnaaps*ta*laib.

7681 Ri roshícc fiadchuirib clann
f*or*sintṡét nadám*a*c dall,
dianderna donchríaid chéir
*com*barosc roglan roréil.

7685 Ri rofuc immrim n-amra
indomnuch naglanphalma,
diatucad dó immasech
indassan isint-ochech.

7689 Rí frisin-erbairt inslúag
huili et*er* tren oc*us* trúag ;
'dena arn-íc triabithu sir,
atb*en*nachda, ameic D*aui*d!'

7693 ArCoimdiu glé *cum*taig rath
t*ur*cbaid ce*ch*gne ce*ch*cumtach,
cain clí cendigna, cenchacht,
mori rigda rohirscart.
Ri rohirscart isroglan.

CXLIX.

[fo. 39 a. 1.]

7697 Ri dorigne t*ri*acheill ṅglain
humalloit diaaps*ta*laib
india dardain, foglóir gle,
riacaisc móir nahésserge.

7701 Ri rob*en*na*ch* tuara doib
imt*ra*th nóna fochétóir,
dian-ebairt friuu t*ri*arath,
robui nech díb 'coaglebrath.

7705 Ri roraidi f*ri*u cogle
f*or*gal febda firinne:
'nech uaib tic arth*us* donméiss
ishé ata f*or*drochséis.'

7709 IArsin dochuaid Iudas ass
con-ilur ṁbriathar foglas,
commairni aríg, bagnim t*ra*it,
archuic uṅgaib dec argait.

7713 Ri roraidi f*ri*u cocert
f*ri*sinslóg bái 'nachoemthecht:
'scailfidir intret coglé
innocht immonn-oegaire.'

7717 IArsin asb*eir* Pet*ur* bán
ocus aétan frilár:
'ní nomscarad f*ri*Cr*ist* cain
nifil innim notalmain.'

7721 Ri roraidi athesc n-uag
f*ri*Pet*ur* fiadinmorsluag:
'nomdiultfa fothrí t*ri*achleth
riasiu gaires incailech.'

7725 INri rodasalt sunn sel
f*ri*tinchosc, f*ri*forcetel,
roraid f*ri*u t*ri*acomrad cain:
'bid f*or*comdal iṅGalail.'

7729 Cuaird nime imchlar betha bind,
suairc slan f*ri*sretha soérg*ri*nn,
gnim centathair taidbrit bi,
morí rachain dorigni.
Ri dorigni t*ri*acheil nglain.

CL.

7733 Ri secht nimi, *rí* talman,
ardruiri nan-iladbar,

imrulaid etronn, fo fecht,
f*ri*ré t*ri*bliad*an* t*ri*chat.
7737 Ri dochoid fecht f*or*folocht
bahé inri tairchert torocht,
diarochind Iudas inṁbrat(h)
diambui iṅglinn Iosofath.
7741 Ri risfer failti osblai
Iudas t*ri*aphoicc ṁbrathemdai,
rí cosrucad sluag 'nadail,
rí rucad in-aurgabail.
7745 Ri rúad rofucad hicacht
hitech coslúag nasacart,
diarodiult Pet*ur* cob*ra*s
nadrabe 'namuinteras.
7749 Rí rodamair ce*ch* ṅdigail
fophlagaib fiaderrigaib,
ri tarcbad fiadchuirib clann,
rí f*or*s'tardad guf*or*gall.
7753 Rí dochoid f*ri*c*ra*nn crucha
asathoil nir'athrucha :
ri noeb diatardad indneim,
rí goét 'nathoeb colagein.
7757 Ri dochoid iarsoeralt slecht
asadoenacht 'nadéacht :
rí rosáilset frian-úine,
rochainset nahilldúile.
7761 Tarblaiṅg dorcha darca*ch*mag :
mairb thalman asrachtatar ;
bathómnaig dúili Dé dil
diar'ḟodluig ffal intempuil.
7765 Rochichlaig ce*ch* duil, deilm ṅglan,
rochrithnaig nem istalam,
muir darc*ri*cha rothriall techt,
c*ri*de cloch ciar roscáilset.
7769 Ri roches hic*ri*aid chain
croich darcenn clainni Ádaim,
iarsin ruc creich, calma adrenn,
cotarat láim darhIffern.
7773 Ri rochuimrig Demun dub
diani[d]comainm Lucifur :
atat fochrithfeidm osain
sloig hIffirnn *con*an-amsaib.
7777 Ri dofuc brait hIffirn uair
apein, ac*ri*thfeidm comtruaig,
rosuidig slánaib foadeis
f*or*bruigib bánaib Parduis.
7781 Rí doeni, tolaib caiṅgen,
ri aiṅgel, ri archa[i]ṅgel,
dessid iarsin, soerda clu,
osrigaib 'narigsuidiu.
7785 Mori rígḟial ḟ*or*lassad,
isflaith firian forbhassach,
doróssat ce*ch*ṁbrig, mod ṅgle,
ferr ce*ch*rig rí *secht* nime.
Rí *secht* nime, rí talman.

Conice inso corp salt*ra*ch narann ·|· natricoicait duan. Ado h*autem* p*o*st f*ri*foisi(tin) 7 friathirgi, ocus adeich fri haisneis naheisseirgi, *con*id daduain dec arthribcóictaib duan samlaid.

CLI.

[fo. 39 a. 2.]

7789 I samaithrech, febda fecht,
aCoimdiu, domtharimthecht :
dilig dam ca*ch*cin romthe,
aCr*ist*, ardotrocaire.
7793 Ardothitacht cain hicrí,
ardogein, amo noebri !
ardobathis ṁbuain hif*us*,
dilig dam ce*ch* n-immarb*us*.
7797 Ardochrochad colére,
omarbaib arth'eseirge,
tabair dam dilgud mothal,
aritFiadu fírthrocar.

7801 Ardofresgabail soer sel[1]
cosinn-Athair f*or*noebnem[2],
feib roradis f*ri*m riatecht,
dilaig dam motharimthecht.
7805 Ardothitacht, déoda ingair,
domess f*or*slog síl Adaim,
arnoeṅg*ra*d nimi cenchlith,
dilgit*er* dam mochinaid.
7809 Arbuidin nafátha fir,
ardroṅg molbthach namartir,
dilig dam ca*ch*cin romgab,
arfairinn nan-húasalathar.
7813 Archleir nan-aps*tal* cenchol,
arsluag nan-uag ṅdeiscipol,
arca*ch* noeb corath rigda,
dilig dam momígnima.
7817 Arce*ch* noebuaig osbith bras,
arbantrocht nap*ri*mlaichas,
dilig dam ca*ch* cin fonim,
arMaire n-amra n-Ingin.
7821 Armuint*ir* talman, torm ṅdil,
armunt*ir* nimi noebgil,
tabair dam dilgud basdech,
domchintaib uair[3] amaithrech.
ISamaithrech, febda fecht.

CLII.

7825 Nimtha saegid f*or*Dia ṅdron
con-ilur mod medar ṅglan,
*con*darcuiri arc*ri*chid ṅgel,
ruiri reb richid romchar.
7829 Relat t*ri*arintriuchta (?) ráid,
áes indintliuchta áin ém,
iarfinnalta f*ri*sid sloig
inganta móir morig réil.
7833 Retha gaissi canar lib
cotibgaib cenbaisse blad,
dána cenecla nachneich,
slana iarsreith ecna corath.
7837 Coniarf*us* duib, duraib eim,
ni dorunaib moríg réil,
gleod ca*ch*cesta uair daruair,
leor buaid diafesta doleir.
7841 Denaid f*ri*artarba cenchrith,
amra rith relaid iarsreith,
nadibleisc linib run raith,
tur daith f*or*ca*ch*ceist foleith.
7845 Cia 'cata, iarṅglé doléir,
dála De diareir rothúir,
ciamét naree, reim n-uag,
robui inri ruad riacachdúil.
7849 Cia dorat comairli coir
cenbríg ṁbroin dondrig hiruin,
riasiu nobeth bith ochein,
siu dogneth rí reil cachṅduil.
7853 Si[u]dognetis aiṅgil uais
artuais ce*ch*caiṅgil iarséis,
siu nobetis moini arbes
nag*re*s nadoine fondeis.
7857 Nariched natalam tir,
namuir mil met magar muad,
no na*ch*dúil glanglanna cél
nem nél *no* anmanna úag.
7861 Cia rochuimnig domrig rain
ceng*ra*in cordascuibdig fein,
ce*ch* duil derb f*ri*soerbuaid slain
rosdelb f*ri*oenuair diaréir.
7865 Cia adbar adbal infess
diacess inbith bladmar brass,
incuman lib arca*ch*n-ai
ciabunad diambai inmass?
7869 Heisse rotheipi ce*ch* ṅduil

[1] Written over f*or*nem. [2] Written over -chel + *coelum*. [3] Written over -isam.

iarruin rosleice[1] diaréir,
inrí doruasat ce*ch*ri,
int-uasabb rogni ingréin.

7873 Cia rolin dosilaib bith
dolubaib lígaib cenchleith,
cia rodelb f*ri*athuil andath,
ciarath f*or*ca*ch*luib foleith?

7877 Cia rosdechraig innac*ri*,
cia rosgni iarcechraig gleo,
cia cruthaig glanglanna clú
nadu na*ch*n-anmanna beo?

7881 Bunad anman lib ingle
*con*gaib gne glanbda col-lí,
ciacinn cenbaegul riaṅgein,
saegul sein ce*ch*duini bí?

7885 Cia 'cata indarim úag
fil f*or*sluag sil Adaim áin,
[fo. 39 b. 1.]
cia 'coata, cendánim duib,
árim ṅguir ganim ce*ch*t*ra*ig?

7889 Ónchetna duini robúi,
etir fer ismnái col-lí,
f*or*domun dérgidach Dé
gle cosṅdedinach atchí.

7893 Crícha aicgein airm itát,
aicbeil imrat, rígda inset,
cose nirosfoillsig mori
doneoch icrí rianaéc.

7897 Cid canat tonna, toirm trén,
cenna*ch*lén lonna f*ri*tóir,
*con*gaibet gala, crech ṅgúr,
ca*ch*leth darmúr mara móir?

7901 Can tic tuili trethan tuaircc
lethan cuairdd fobetha barcc,
cialeth fondomun rotháig
intan ast*rá*ig f*or*ca*ch*t*ra*cht?

7905 Cialín nasluag, srethaib droṅg,
dosceil tonn muad mara mind,
ceti arbair trebait ann
dondleith tall dontalmain tinn?

7909 Fillit anglúni cognath
ce*ch*t*ra*th cenna*ch*ṅdúiri dréil,
molad marcharait cohóg
canait ce*ch*slog dondríg réil.

7913 Cid roleth bith, brigach cuaird,
cid dogni suairc sirach set,
isindaidchi f*ri*riad reb,
oc*us* g*ri*an gel cidimthet?

7917 Oc*us* esca cid dodfeim
tan doceil na*ch*ṅgesca ṅglan,
cid dogni cithu gaeth cain,
cid na*ch*gaim t*ri*abithu sam?

7921 Cialin naretlann adrann
mod mall f*ri*arim osce*ch* dind,
rethait rithrosc iarsetsain,
cidcotasgaib na *sechtr*ind?

7925 Cia de ismo messar *com*buaid
infail uaib rofessad iarfír?
aer alad, ilar neil,
nó intalam tren trebach tír?

7929 Cia de islethiu domun dúr
no isdoimniu amúr, monur muad,
ciaso baili ata inc*ra*nn
lethas barr daraer n-úar?[2]

7933 Cid 'mifoilṅgi torann tren
cenlen lin abarann ṁbúan,
argair ce*ch*n-ahél athrial
sair, siar, isinaher n-úar?

7937 Cia c*ri*athras us*ce* n-an, n-uais,
iarluais f*or*ca*ch* n-iathmass n-éis,
cia roalt crotha dog*re*s
dorat bes f*or*srotha séis?

[1] Written over *rosteippe*.

[2] Written over *nuag*.

7941 Cairm itat adbai naṅgaeth
baeth balnai imrát f*ri*c*ach*-
ṁbruach?
neoil indaeoir, noithech bes,
cid doib dog*re*s bid f*or*luad?
7945 Cialin naṅgaeth carait nual?
ciabrig buan canait f*ri*mluad?
ciadechair fail dararath?
ciadath ata f*or*ca*ch*gaeth?
7949 Coṅgili cinnas atat
na *secht* nimi noebda cuaird?
cid dosgni fostaib cenbet?
ciamet fil 'nasostaib suairc?
7953 Cia 'coata tom*us* inchlair
richid rain f*ri*forus fír?
cia doroemadair ochein
diareir coemchathir indRig?
7957 Cade lín atheglaig lib
rosdedlaig Dia dil diathreib,
indfir rodelb betha brig
indrig robái rianagein?
7961 Tuirmid t*ri*ariagla, rét reil,
ciamét bliad*an* cob*ra*th ṁbúan,
tuirid lib t*ri*abescna bríg
ciahaes esca forsindlúan.
7965 Can dodechamar ille
f*or*bith ché chetarchair gle,
infitir f*or*cialbann clú
ciadú cosatiagam dé?
7969 Acht arṅDia, derb centair,
rondelb riandail domuin dúir,
'coarflaith cenguasacht, cenc*ri*ch,
'coarrig donruasat ce*ch*ṅdúil?
7973 Cia rogni ce*ch* n-uili n-uag
lethan luad f*ri*buidi ṁbríg,
acht monoebrí donim nél
arn-oenDia trén, ishé arṅdil.
7977 IS he doruasat ce*ch*ret
cenbet, arn-uasabb, nadbrec,
rí rosmacht f*or*aessu ec
iarset rochacht gaessu G*ré*c.
7981 Cometaid cenecla agáis
ecna cenbaes oibind bes,
doneoch dorucai morí
bec dofucaid ni diag*ré*s.
7985 Tairinnid f*or*ṁbréthir móir,
atibtroig treithfir fondríg,
[fo. 39 b. 2.]
ennga huimli duib lagáis,
nabid f*or*báis nofribrig.
7989 Nabagaid ahecnu uag
nual cenecla c*ra*buid gúir,
lib niderb osbetha bríg
retha indríg rodelb ca*ch*ṅdúil.
7993 Truag f*or*ṁbith fodorchaib trel
f*or*feb fothomthaib Dé dil,
ingnassaib garbdai ce*ch*cin
nidatglain f*or*n-adbai hil.
7997 Hili huili dúili Dé,
dili druini dreim asmá,
iarnacáintuistin foleith,
coemthuicsin ca*ch*neich nimtha.
N*imtha*.
8001 Ni het*ra*igim rúna Dé,
gle nisteclaigim f*ri*mla,
firthuicsi rig bethad bí,
anhed beo hicri nimtha. N*imtha*.
8005 Ni naderna sen nasúi
nadrúi nisderbai bamá,
ciapsat guir f*ri*c*ra*bud ṅglé
túir f*or*dalaib Dé nimtha. N*imtha*.
8009 ISme Oeng*us* céle Dé,
coemdos gle clere fodchna,
diathuicthib deimnib De
tuicsin f*or*ca*ch*ní nimtha. N*imtha*.
8013 Morí corunib, cain clú,

ca*ch*du diaduilib ata osbith,
balcc bladmar [ ] f*ri*mre
acht adrad frimre nimtha. Ni*mtha*.

Deichdúan naheisseirge inso.

CLIII.

8017 Bacoir doca*ch*cristaide;
cianochiad ca*ch*thratha,
huamun domnaig t*ri*staide
*sech*main rialathi ṁbratha.
8021 Biaid fog*ur* fenedach
*con*gairib g*ra*ndaib garbaib,
isindomnuch dedenach
rian-eisseirge domarbaib.
8025 Ticfa nel derg teinntide
atuáisciurd nime ninaig,
g*ra*nna, gér, garb, geintide,
lethfaid dartalmain tinaig.
8029 Ticfa fleochud fuilide
asindníul dorcha dogor,
truag deochair diarcuiribne
linfaid inn-huili ṅdomon.
8033 IMt*ra*th t*er*ta tinscanat[1]
frossa fégfola fomnaig,
nit*er*cca, niimscarat,
coti leth lathi indomnaig.
8037 Ticfat luaichthi lasracha,
ticfat toirne centola,
ticfat cruaidi casracha[2],
ticfat froslacha fola.
8041 O leuth lathi lanaide
cotrath nona nicletha,
fleochud fola falaide
fochetheora ardda inbetha.
8045 Tomadmann tuath talmanna,
cretha g*ra*nna isglorae,
inmuir colin anmanna
tet daramuru mora.
8049 Mairg ce*ch*n-oen 'naf*ri*thele
na*ch*foichlidar cofooil,
uamun brátha bithféle
ciadogneimmis bacooir.
Bacóir doca*ch* c*ri*staide.

CLIV.

8053 Isindlathiu tánaissi
dia-luain luaidfit*er* arbair,
nidatairdi aniussa
c*ri*thnaigfid nem imthalmain.
8057 Tonna saile sétaigfit
f*ri*snahairera ardda,
biasta bledmaill beccaichfit,
fochichret gaire garga.
8061 Guba g*ra*nne golgaire,
cui cencheol, garg aṅgretha,
cenaine, cenf*or*ngaire,
fochethri ardda inbetha.
8065 Bethu bronach belgaide,
censid, censláine suba,
droṅg togach condedgaire
iarṅdith f*or*t*r*ágaib duba.
8069 Truaga dini domblassa,
bergga conbenfat bassa,
nisuan sidi somblassa,
lergga conlínfat lassa.
8073 Ferad ca*ch* aneimele
friDia, din asda[i]thiu,
friar Coimdid coṅgelféle,
ararsoerad 'sindlaithiu.
ISsindlaithiu tánaise.

CLV.

8077 'Sintres laithiu lainderda
dia-mairt 'm*us*tuairc amura
arCoimdiu cóir caindelbda

[1] MS. tinscanait.

[2] MS. cosracha.

timmairgfid cuaird adula
[fo. 40 a. 1.]
8081 Legf(ait) fothai fudomnai
domuin dein, dál asderbu,
crethfait clocha cruthamrai,
*co*sceraitar f*ri*andelbu.
8085 Dluma dergga teintide,
niseol seim, nisuairc soraid[1],
gura, cerpa, geinntide,
fochichret cuaird indomuin.
8089 Turcgeba sruth sroibtened
ahuillib talman toebaig,
cumgeba cruth croithfider
f*or*bruinnib betha broenaig.
8093 Bidoenbreo bith b*ra*inechda
othathurcbail cofuined,
linfaid cloencheo cairechda
ce*ch*rind reil corian ruided.
8097 Ri cosaidbrib slanchaiṅgen,
doʀósat gréne goho:
con-arbrib aarcha[i]ṅgel,
ronsoera 'sintresslóho!
'Sintreslathiu lainnerda.

CLVI.

8101 'Sinchethramad lithlathiu
cetaine, cetaib omun,
ticfe athach écaine,
croithfaid inn-huili ṅdomun.
8105 Turcgeba inmuir mormoṅgach
othalmain, tolaib tine,
cumgeba ag*ri*th glorglonnach,
coroa niulu nime.
8109 Nuall nambledmall ṁbeccedach
nambiasta ṁbélderg ṁbira*ch*,
sluaig nasedlaṅg setfada*ch*
f*or*sint*ra*cht tírimm tinach.
8113 Dofuit sís arithisi
trethan tromm, toromm n-adbal,
*con*nachfess afithissi
cid teite fothuinn talman.
8117 Tic tathellach tathlúgud
congnithaib fiadnaslogaib,
atherruch f*ri*aathnúgud
combi 'nachrichaib coraib.
8121 Gaetha galacha gera,
ginmara, cetaib ahél,
combruet nafidbada,
comberat leo 'sinn-ahér.
8125 IAlla ainble, engacha,
imriadat cech n-iath n-allmar,
diana, daingne, dedgarcha,
diallait f*or*biad intalman.
8129 Ticfait airde inganta,
casrai cruaidi, cru g*ra*nna:
sil n-Adaim a[t]timmarta,
trúaga cechdu andala.
8133 Atb*er*a insluag sirechta*ch*
sil n-Adaim sernait srethu,
an-athesc truag, dínerta*ch*:
'ferr dún bas indabethu.'
8137 Bresma búana bruthacha,
g*re*tha g*ra*inne *con*gairgge,
sreba srúama sruthacha,
consceraite*r* frifairge.
8141 Fillfidir nem, nassad glan,
afudomnaib aadbair,
cinnfidir agnas adbal
comb[r]uifider f*ri*talmain.
8145 M*ac* mor Maire Ingine
ronsóera laprimmaithiu,
arca*ch*n-olcc ṅ-óg n-indlide
'sinchethramad lithlaithiu.
'Sinchethramad lithlathiu.

[1] Written over *solam*.

CLVII.

8149 Coiced laithe lígaide
dia-dardain, tolaib tine,
ticfet toirne díglaidi
conscértar renna nime.
8153 Nicheil ca*ch*duil delgnaide
timmarta condattrúaga,
domun dur condedgaire
roscar f*ri*abriga buana.
8157 Beti dorchai t*ri*amannai,
betit adhuatha adbail,
srebai solmai síabardai
linfait ónim cotalmain.
8161 Toethsat ruibni rétlannai
sis asostaib asesta;
nisfoelsat atetbannai,
f*or*muchthair grian isesca.
8165 Coe g*ra*nna *ocus* golgaire,
duba dian ocus toirse,
cenaine, cenf*or*ṅgaire,
censíd, censuba soillse.
8169 Sruama serba, seimlide,
fochasrachaib dosfemed,
muada merda meirblige,
isnalasrachaib tened.
8173 Dia deoda doroegasa
tarcai turu condaithe,
marca*ch*noeb romsoerasa
archuru inchoiced láithe. C*oiced*.

CLVIII.

[fo. 40 a. 1.]

8177 Sessed lathi lordata
dia-haine, tolaib tuile,
doberthar inmormart*ra*
ann f*or*sil Adaim huile.
8181 Nichélat indécnaide,
leir adfiadat iarsrethaib,
atbélat ec etlaide
cachmil beo roblais bethaid.
8185 Bidbrona*ch*, bidbrainechda,
cruachda focherdaib casrach:
nibaglorach g*ra*igechda
luarda colerggaib lasrach.
8189 Oslaicfitir coemdoirsi
richid ranmair cenbine,
domun *co*nachoemsoillsi
f*or*tuigthir arbair nime.
8193 Nanoeb isindnoebaiṅgil
isindlassair lúaith lethain,
atsoer imca*ch*coemcha[i]ṅgein
am*al* iasc bis hitrethain.
8197 IArṅdul acrí chaiṅgnide
coCr*ist* caid f*or*doi dessel,
bithoentu achaiblide
cengoi madchi*n* rosessed.
Sess*ed* lathi lordata.

CLIX.

8201 Dia-sathairnn nasechtmaine
bíaid inbith foc*ri*thur,
firfid g*ra*phainn gergaile,
am*al* choire f*or*fichud.
8205 Fochicher achruadchasra
iarfeirg diagalaib glethib,
luadfit lergga luathlasra,
sinfit suas osnaslébib.
8209 Sergfait srotha serblomma
iarsrethaib siabrai sirṡecht,
centuili, cenderbthonna,
cenrethaib riaglai rigrecht.
8213 Roinnfitir t*ri*athomthaigi
sithbe naslébi slemun,
cloifitir t*ri*achomchaire,
menmaigfitir codremun.

8217 Coclóefet nahaicneda
cechdúla, deilm asamru,
sóefeit nabiat attreba
et*er*beohu ocus marbdu.
8221 Ardrí richid rinnnime
Cr*ist* caid conic ca*ch*ṅg*ra*phainn,
ronfaema ardinnbile
coronsaera día-sathairnn.
Día-sathairnn nasechtmaine.

CLX.

8225 Il-láithiu nalánchaṅgen
domnaig tadban diarṅdoidṅgib,
ticfait airbri archaṅgel
dochum talman líarCoimdid.
8229 *Con*gera int-archa[i]ṅgel
gairm gluair[1] óscriaid ce*ch*duine,
f*or*sil n-Adaim n-ardaiṅgen
con-héirset hili huile.
8233 ISsinchetna eisseirge
riacách foguth indaiṅgil,
apstail conaseiselbe
coCr*ist* cenchrad diaca[i]ṅgin.
8237 'Sindeisseirgi thanaisi
atressat fáthe inbetha:
foismedaig nisfailgaisi
dontress essérgi ing*re*tha.
8241 'Sinchethramaid essergi
atreisset martir thalman,
isincoiced eisseirgi
huilidettu noeb n-arbar.
8245 ISint[s]ess*ed* eisseirgi
heirgit othalmain ta[i]sced
aes óge, aes athirge,
nanoidin iarnaṁbaisted.
8249 ISsintsec[t]maid eisseirgi
at*ra*ig ca*ch*oen coanmain,
atenid, atrommthuilib,
amuir, atir, atalmain.
8253 Tinolat droṅg tóebadbal
dochum dála t*ri*ac*ri*thfeidm,
muint*er* nimi noebarbar,
muint*er* thalman iss iffeirnn.
8257 IS fossud afledugud
linib anduis andile,
asossud, asrethugud,
fiadgnuis réil rig *secht* nime.
8261 Na *secht* nime noebnara
fillfitir fodlaib fuiled,
gebaid tene toebdana
otha thurcbail cofuined.
8265 Forhinnaib nalasrasin
seiss intsluáig innasrethaib,
osdindaib nacasrasin
*com*buaid fobrátha brethaib.
8269 Atre inrí robúadach
conidfoidreich doib huile,
*con*achroich deirg dodúalaig
f*ri*aaiss fiadgnúis ce*ch*duine.
[fo. 40 b. 1.]
8273 Seiss isuidiu amiadamla
M*a*c De Athar centimme,
innachuiriu g*ri*anamra,
adáapstal dec imme.
8277 M*a*c nahOge ebraide
dorósait slógu hisa[i]thiu,
din artróge delgnaide
diarṅdítin isindlaithiu.
Il-láthiu nalánchaingen.

CLXI.

8281 INdomnuch nacomdála
iarn-eisseirge co[n]dremna[2],
nibaceim soer sog*ra*da,

[1] Written over *cruaid*.

[2] MS. dremuna, with dot over u.

tecait druiṅg duba demna.
8285 Tuir nan-arbar n-iffernna
cendil acarcraib comul,
fogarbdath acrithḟedma
linfait inhuili ṅdomun.
8289 Dofoethsat nahídala,
dee duib naṅgeinte cuilech:
nisfoelsat angnímrada
dobith fiadgnúis indRuirech.
8293 Ruibni ruada richessa,
tene derg troethas duisse,
duilgi trúaga t*ri*chessa,
con-ilur fergg f*ri*aṅgn*ús*se.
8297 Congluaisfi fonn fudomna
domuin dein, dál condubai,
artúaisfi *con*dodomnai,
cenbuaid, cenbrig, cenbrugai.
8301 Coe g*ra*nna *ocus* glammairecht
condith cenchoimsi ṅg*re*tha,
cencennsa, censadailecht,
censíd f*ri*soillsi sretha.
8305 Sreba siabra saraigt*er*
snimaig forhinn nalasra,
cretha ciara g*ra*naigt*er*
gnimaig f*or*cinn nacasra.
8309 Guidem f*ri*sinmorchoimdid
ince*ch* huair arcomráda,
arsoerad diartrógdoiḋṅgib
indomnuch nacomdála.
INdomnuch nacomdála.

CLXII.

8313 Il-lathiu indluain lainnerda
b*ra*tha f*ri*sṅdalat píana,
ferfait arbair aiṅgelda
catha f*ri*demna díana.
8317 Troethfaidir droṅg dergnaide
t*ri*adremnu tolaib guba:
rian-aṅgliu cent*er*baide
mebais f*or*demnu duba.
8321 Conatóisiuch dolbaide
Lucifer léom asdúru,
in-Iffern ogolgaire
fochichritar forcúlu.
8325 IArsin b*er*tair fírbretha
fíadgnúis De f*or*clainn Ádaim,
scertair iarnaṅgnímg*re*th(a),
dechraigfit*er* 'nandálaib.
8329 Dlomthar lat droṅg demnachda
ipíanaib úaraib Iffirn,
peccthaig censil ṅderbgarta,
fochiabraib cruadaib c*ri*thfeidm.
8333 Ce*ch*firian foglangeltad
f*or*deiss Dé bí, buan bithfeidm;
fodimiad ce*ch*anrechta*ch*,
f*or*laim cli dochum n-Iffeirnn.
8337 INdf*or*mdig, ingúbrethaig,
inchosnamaig, inchuilig,
indruid, indereteedaig,
ingeint, ingalaig guinig.
8341 INmeirlig, indadalt*ra*ig,
ingoaig gloraib guba,
in[t]santaig, indium*us*saig,
indeithchich linib luga.
8345 INdḟerggaig, indet*ra*daig,
induinoirgnid *con*dremnai,
aes ecnaig, aes athchossain,
aes indindlaig nosdedlai.
8349 IT he sin inp*ri*mpeccthaig
artrebat hIffernn húarach,
tiagait cenni d'fírettlaib
laDemun ṅdremun trúagach.
8353 Dochum pene suthaine
icarcair guires grithu,
iatsom nipdat duthaine
icafulaṅg t*ri*abithu.

8357 Bethu brónach bithtoirsech
ítu, dochtai iarsetaib,
cuairt glórach, niclithchoimmsech,
uacht, gorta, c*ri*th f*or*detaib.
8361 Dia dil, tuistid dítnidi
nandúla ṅdelbda ṅdegrach,
ronsoera argliphiti
[na]ṅdemna in-Iffurnn engach.
8365 INdnoib isindíírianaig
doreir indAthar nemda,
*co*ṅgerdar cendímiada[1]
dochum flatha sechtedma.
[fo. 40 b. 2.]
8369 Nassad side siráidde,
amru cechṅduis cenchithu,
imcaissiu naTrinóite
ognúis dognuis t*ri*abithu.
8373 Bith isámaib sonmige
iarṁbas cendomgnas ṅdaṅgen,
'nandalaib cendonmige
dog*re*s hicomgnais aṅgel.
8377 Cenchrini, cengalara,
censním, censaethar sníid,
cenoccur*us* cotulta,
cenaurchra broitt nabíid.
8381 Bith isoere sirsoillsi,
classa caine, ceoil gelbda,
innoebi censirthoirsi,
cenhass, cenáes, cenerchra.
8385 Adroillemm, adaittrebam
oentaid aiṅgel c*ochtra*tha,
liarCoimdid cocaitchennam
iarṁbuaid abrethaib brátha.
8389 Adfiadat indécnaide,
doréir naríagla asmóo,
imriadat cohéttlaide
mili bliadna 'sindlóo.
Il-lathiu indluain lainerda.

FINIT, amen finit . ago D*e*o g*ra*tias. Feil Maire hifogomur indiu.

[1] MS. díamiada, with dot over first a.

INDEX VERBORUM.

*** As a rule nouns and adjectives are given only in the nom. sing., and verbs only in the pres. indic. act. sg. 1. The bare numbers refer to the lines of the poem.

A.

achtach, 2881, 7093; from acht .i. corp, ? O'Cl.

adair, leg. agair ?, 5955.

ad-aittrebaim, *I inhabit, possess*, 8385.

adbal-bocht, *vastly poor*, 7412.

ad-chocraim, *I combine, couple*?, 6045.

ad-fiadaim, *I declare*, s- fut. sg. 1; adfía-sa, 1785, pret. pass. sg. 3; adfét, 6823.

adlaic, *desire* (=adhailg, O'Cl.), acc. 3487; pl. acc. -e, 4608.

adma, *wise, cunning*, 451, 4191. (adhma .i. eolach, O'Cl.)

ad-mass, admas, *excellent*?, 30, 5024, 7664; sg. gen. m. 5050, 6950.

admat, *material*, 7266.

ad-rúad, *very red, very strong*?, 954, 2298, 4082, 4650, 5196, 5782, 6226, 6998, 7194.

ad-húar, *very cold*, 3966.

ad-úath, *terror*, 8158.

ae, 1303, *knowledge*? (ai no aoi, O'Cl.).

1. áeb, sg. acc. 7111 = aibh no aoibh .i. cosmhailéas, *resemblance*, O'Cl.

2. áeb, *beauty* = óiph Z. 31, 63; sg. dat. áib 4280; see an-aeb, lán-aeb, slan-aeb.

aél, ahél, 7935, 8122; haíal, 110, *a breeze* = W. awel, Gr. ἄελλα.

ág, *battle*, 4688, 4814, 5589; cen ág, 2014, 5075; co n-ág, 5146.

agmen, *ten thousand millions*, 774, 780; borrowed from the Latin.

áibnech, 5174, for oibnech, *sudden, quick*.

aicseid, *visible*, 330.

aidble bainn, *vastness of deed*, 4907; one of the meaningless chevilles (*geiriau llanw*) common in Celtic poetry.

aiducht, *bequest*, 2028.

aig, 6141, *keen*?, seems O'R.'s '*aigh*, generous, valiant,' cet tengad aig, Cogad G. 50.

aig thaig, occurs with the preps. *con*, *fri* 3241, 6305, 6543, and *for* 2631, 3477, 6539, 7087.

áigarda, *pastoralis*, 5868; from áegaire, *shepherd* (áe, ói = ovis).

áigsin, acc. *fear*, 5960.

áigthech, *fearful*, 875.

ail, 4773; mó cech n-ail, 4451; amru cech n-ail, 4513. Perhaps O'Clery's ail .i. arm, *weapon*.

ailt, *house* (.i. teag, O'Cl.), 5158.

aimsigud, *temptation*, 7580.

ainbthech (an-fethech), *stormy*, 4681.

ainccess, 1126, 6023.

ain-étgud, *undressing*?, 5980.

ainge?, 6272.

aingelda, *angelic*, 8315.

ainne, *ānus*, 5432.

air-birech, *reproachful*?, 942.

airbre, *a host*, pl. dat. airbrib, 716 (airbhre .i. sluagh, O'Cl.).

air-brigim, 271.

air-chron, *rebuking*, 826.

air-derg, *very red*, 898.

air-díbdad, *extinction*, 4372.

airdirc dul, *conspicuous* (*the*) *going*, a cheville,

4735. So airdirc scél, 5121; airdirc rád, 5553.

airer, *a territory*; sg. dat. airiur, 2677; acc. pl. -a, 8058.

airerda, *pleasant*, 112 (airear .i. aoibhinn, O'Cl.)

airet, *space*, 2531.

airniul, 843.

air-phortach, air-fortach, ir-fortach, *πρόπυλον, portico, vestibule* (?), 393, 406, 412; sg. gen. -aig, -aich, 392, 404; acc. -ach, 396; pl. n. -aig, -oich, 385, 389; gen. -ach, 398, 414.

airrí, *viceroy, governor*, 3464, 3565; gen. airríg, 3507; dat. 3542, 3550, 3564, 3610, 3728, 4034; acc. 3456, 3524; voc. airri, 3573, 3582, 3598.

airríge, *governorship*, 3372.

aislingthech, *dreamer*, 3112.

ait, 5455; do aitt, 7313 (the ordinary meaning, *place*, will not do here).

áith cen lén, *keen without hurt*, a cheville, 5249.

aithbi derrit, 1495.

aithmeis, 1022; acc. of aithmes, aithmheas .i. traghadh, *ebbing*, O'Dav. 55, O'Cl.

al, gen. pl. 42.

álaib, adj. *delightful*, 4927. Cf. Fél. Sep. 3.

alchur (leg. allchur?), 7365.

all, *great*, O'Cl. Compounds: all-glan, 1656; all-mar, 58, 2566, 6442, 8126.

allod, dat. pl. -aib, 6762; perhaps alladh .i. oirdhearcas, O'Cl.

alt, 4231, seems O'Davoren's alt .i. tech. Compounds cloth-alt, 463: Conn-alt .i. teach Cuinn, O'Cl.

am, *when?*, am-rubart, 1869; am-rorfus, 1871.

aman, 7254.

ámarc, 6102 (amharc .i. locht, *fault*, O'Cl.).

ambreit, 5372, *barren, sterile*.

amlós, 1039, 3470.

ammail (nammail?), 5558.

ammodair (?), 6761.

am-nert, *weakness*, 1750.

amrai rád, *wonderful speech*, 4233, a cheville. So amra tola, 7641.

an-aeb, *ugliness*, 18; hence the adj. an-aebda, Ir. Texte, p. 271.

anaimthis (?), 2278.

an-bil, *wicked*, 4718.

an-bhuais, voc. sg. 1742.

an-dind, 3334.

an-heóil, 3188; cf. a tir aneóil, *out of a hostile* (?) *land*, Cogad G. 54.

an-hettail, 950, *impure, impenitent* (?); cf. anetal, O'Don. Supp.

anfabrocht, 7411 = anfobracht, Corm.; anbhobhracht, O'Cl.

an-foros (an-for-fos?), dat. 1634.

an-fost, 5702.

an-fosta, 1734.

aṅgbaid, *wicked*, 1512, 5484, 6138.

an-gluais, 118.

an-recht, *unright, evil*, 1660.

an-rechtach, *unrighteous*, 8335.

an-ríad, 878, 4462, 6232, 7070, 7082.

an-rían, 5394.

an-ṡeól, 4882.

an-uimle, 1752; the abstract noun from

an-humal, *unhumble*, 3206.

apad, *a warning*, 3284.

Aquair = *Aquarius*, 217, 233.

ar, 1482, for dar, *we are?*.

ár, rígi áir, 5421.

arann, for erunn, *pro nobis*, 4174.

ar-chíu, *I look at*, √cas; ar-dos-cé, 4165; cf. ar-dot-chiat, LU. 120[a]; nim-aircechasa, LU. 74[b]; Rev. Celt. i. 46, ii. 490.

arco-fuin, 2081: see Cormac Tr. p. 2.

ard, *high*, in compounds: -aitt, 178; -bile, 4267; -daingen, 8231; -flathius, 6502, 7052; -flatheos, 7222; -grain, 4255; -ruiri, 829, 1077; -ṡlíab, 7310.

arg, 4757.

argra, 5459.

Ariet, *Aries*, 217, 237.
arim ṅglain, 7583.
arlassair, *allocutus est*, 3791, 4791; cf. ni arlasair Loegaire, LU. 114[a].
arm, *weapon*. Compounds: -dos, 1030; -gal, 6342; -glan, 6486, 7436; -grad (leg. -rad?), 7304; -rad, 6958; -rath, 6315. Hence armacht, 6002.
arrodis (?), 4470.
ar-trebaim, *I inhabit*, 8350.
ar-túaisim, 2539, 8299: cf. Félire Ep. 374.
asaimdil (?), 1147.
as-oslaicim, *I open wide*, 4801.
assa, *whose is*, 4485.
atmaim, *I confess*; atamar, deponent pret. sg. 2, 1406.
atar-ḟail, *we are*, 3761. Cf. ar, supra, and co-ro-r, dar, infra.
*atbadim (*atbidim?), redupl. perf. sg. 3; atroebaid, 3997.
atcha, 4753.
ateoch, *I beseech*, pres. conj. pl. 3, ettgat, 710, perf. sg. 1; atethach, 817.
athach, 8103, *a blast?*; athach gaoithe .i. sidean gaoithe, O'Cl.
athbach, 473, 4683, 7347; sg. gen., athbaig, 5055; athfaig, 421, may mean *attack* (athbhach .i. ionnsaighidh, O'Cl.).
ath-chom-arc, 408; pl. n. -airc, 461, seems to mean *bulwark*. Cf. the words cited in Curtius, G. E. No. 7, and arc .i. dind, H. 2. 17. p. 131[b].
ath-chossan, *contention*, 8347.
athelluch, 7407; perh.=aitheallach .i. ath-suidhiughadh, O'Cl.
athergech, *repentant*, 7480.
ath-rí, *an ex-king*, *a deposed king*, 6896.
ath-rígad, *to dethrone*, 6900.
athrucha, 7754, *he changed*; athrughadh, O'Cl.; s. v. cumsgughadh.
ath-ṡárgud, *to re-outrage*, 1546.
atib, *ye are*, 7986.
áttaig úaig (?), 5195.
aurdaig, 1087, 5237, 6757; irdaig, 4191.
aurgnaide, 4263.
aurraind, 4917 = urrainn, O'Don. Supp.

B.

bacán, *a hinge*, *peg*, 4295. O'Dav. s. v. brefe.
bacc-lám, *a lame-handed person*, 7648; di bac-laim, Laws i. 124. Hence O'R.'s bac-lámhach.
badb, comp. badb-rann, *battlefield?*, 5400.
badbda, *warlike*, 1904, 4763, 7307.
báeg, 5311.
báeth, *foolish*, *lustful*. Comp. -bét, 3450; -bríathar, 3186; -bríathrach, 4786.
báethigim, *I befool*, 1320, 1724.
báethrach, 1445.
bág, *fight*, in chevilles: b. cen ail, 2505; b. b. cen treis, 7247; b. amne, 6207.
bai, *good*, *profit* (W. budd), 6353.
baigthi treith, 2499.
bainn, 2559, 3291.
bal, 6485; b. immarbois, 1438; monuar b., 1425.
balc, *strong*, 2991. Compounds: -bethraid, 6291; -thor, 6882.
ballda, 1903, 4978.
balnae, *odorous*, 3813, 7942.
banamail, *womanish*, 1226.
ban-búaid, 6118.
ban-ḟáith, *prophetess*, 7472.
bán-gleo (lit. a white fight), *a bloodless battle*, 3038.
banna, *active?*, 1195, 1226.
bánugud, 6255.
bar, infixed pers. pron. of pl. 2; na-bar-sílaid, 2611; ni-bar-torbae, 2625.
barann, 7934; .i. béim, *a blow*, O'Cl.
barc, fo betha b., 2819, 7902; os betha b., 3865.
bargena remḟúir, *panes propositionis*, *shew-bread*, 6172.
barr-glas, *greentopped*, 975, 1033.

básaim, *I kill*, ron-bás bath, 4059.
bassa, pl. gen. 6795.
bate, ro-das-bate, 5279.
bathail, 7486.
bé, 5974, 6015; .i. bean, *woman*, O'Cl.
béccaigim, 8059.
béccedach, 8109.
becht, *opinion*, *feeling*, *idea*, 2305, 3157, 3169, 4975, 7541.
béim forais, 6468 = céim forais, q.v. (béim, .i. céim βῆμα, *step*, O'Cl.); beim foris, Wb. 28[a]; béim forois, Sg. 138[a]. 7.
beirt, 2381, 7171; perhaps also glan ab-beirt, 5371.
bél, *lip*, *mouth* (= χεῖλος); comp. -derg, 892, 7410, 8110; -trúag, 3890.
bélgaide, 8065.
beothach, *alive*, 28.
1. berg, adj. 897.
2. berg, pl. bergga, 8070.
bert, *a birth*, 1897.
bét, 3538 = béd .i. gniomh, *deed*, O'Cl.
bethaigim, *I quicken*, *feed*, 7280.
bethra, sg. gen., 2991.
bethrach, 977, *watery*? from beathra .i. uisge, O'Cl.
bethraid, 6291.
bíast = bēstia, in 3934 seems to mean *louse*.
bí = Lat. pix, sg. dat. bii, 2446.
bíim, *I wound*; nom-bífad, 5812; bhías .i. gonfas, O'Cl.; cp. bíth .i. guin, O'Cl. The pret. of *benim* is formed from the root of this verb.
bil, 1783, 2295, 6309; .i. maith, *good*, O'Cl. See an-bil.
bin, 3279, 5791.
bine, *crime*, 509, 630, 2936, 3786, 5877, 7529, 8190.
bith-, a prefix; -blaith, 984, 5814; -bochtae, 952; -chardess, 6048; -chommaid, 6708; -ḟognam, 5282; -diless, 2792; -doera, 3344; -ḟeidm, 8334; -ḟéle, 8051; -gres, 4912; -imputh, 200; -less, 3510; -maith, 7246; -óentu, 8199; -phíanad 908; -raith, 3322; -rathe, 478; -rith, 168; -samrad, 976; -toirsech, 8357; -toirthech, 984; -úr, 478, 984.
bithe .i. bannda, *feminine*, O'Cl.; pl. dat. bithib, 5814.
bitomain = bitumen, 2446.
blá, 3065, 3339, 3423; ós cach blái, *over every field*, 3435; ós bla, 6063.
blad, *fame*; acc. blaid, 7059. Compounds: -ailc, 6183; -bail, 415; -blat, 2326, 6899; -bras, 800, 1679, 6406; -mall, 3307.
bládmar, *famous*, 29, 315, 1466, 1903, 2669, 6243, 7006, 7138, 7213, 7263, 7866, 8015.
blaith, in chevilles; b. a denn, 11; b. iar ṁblai, 95; b. a seis, 541; b. a ṅgus, 7587; b. a niab, 7413; b. in gein, 7489. Compounds: -bind, 484; -ḟlesc, 3840.
blat, f. 4453, 5685; dat. 2271, 3243, 3655, 3755, 4143, 4901, 4957, 5251, 5685, 6211, 7251; acc. 747, 2455, 2655, 4815, 5287, 6367, 7279; gen. pl. 555, 5311.
bledmall, *a sea-monster*; sg. gen. 7384; pl. n. 8059; gen. 8109.
bloesc, *shell*, 165.
blóraid, 881.
bochta bríg, a cheville, 6733.
boirchech, 1033.
bolgach, bolcgach, *boils* ('ulcera et vesicae turgentes'), 3935.
borgach, 3787.
borr, *proud*, 4453; .i. . . . móirmheanmach, O'Cl.
braen-búaid, braen-chath, 442.
brainechda, 8093, 8185; cp. braonach .i. brónach, *sad*, O'Cl.?
brathaigim (from mrathaigim), *I betray*, 1317.
brathemdae, *traitorous*, 7742.
brathlaṅg, 2690.
brathlaig (gen. sg.?), 6207.
brathreib, dat. pl., 3139.

brécairecht, *lying*, 3484.
brecc-barc, 2642.
brecht, *variety*, pl. dat., 56.
brechtrad, *variety*, 7285.
brecnata, *locusts*?, 3934.
bres, f. *noise*, acc., 5969 (breas, O'Cl.).
bresim, *outcry* (breisim .i. gáir, O'Cl.), pl. n., bresma, 8137.
brethach, *judicial*, sg. gen. m., 2532.
breud, *burning*, 879. Cf. breo, *flame*.
brígda, 5635.
bríg-rún, 7244.
broccach, *smelling like a badger*, 3458.
broe, 5469: see bruim.
broenach, *rainy*, 977, 3221, 8092.
broenrad, 615.
brogach, having *bruige* or lands, 977.
broigthech, *profitable*?, 983.
bronn-gáeth, *wise-hearted*, 4566.
brosnaib gal, 7027.
brothirne, *fimbria*, 7644 (brothairne, O'Cl.).
brothlach, 897, may be the same word as brothlach, *cooking-pit*.
bruc, sg. dat., 7295.
bruden, 931.
bruig, cen bassi b. 2309.
bruim (brúim?), *I break*; co m-bruet, 8123; bruifider, 8144. Perhaps co rod-broe, 5469, belongs to this verb.
brugai, acc., 8300.
bruinim, bruinnim? nobruindis, 4347.
bruissitis, 3968, for brissitis *frangebantur*?.
bruth, *fervor*, 879.
búaid, in chevilles: b. ṅglé, 39; b. néin (ṅdéin?), 1075; b. ṁbil, 2295; b. ferb, 4341; b. becht, 7541.
buan, in chevilles: b. in scél, 7113; b. blad, 7665.
buide, 6055, 7513.
buidnib blá, 3423.
buili, 150.
builid, adj. 1893, 1903, 7247 (=builigh, 'handsome,' *Circ. of Ireland*, 146).
buiriud, *roaring*, 877.

C.

cachta, 5427, 5991.
cadla, *beautiful*, 626, 3351. Fél. Dec. 9.
cái, *ivit*, 7185; cogn. with Corn. ke *go*, and Gr. κίω.
caiblide, 8199, for coiblide.
caidib, dat. pl., 7363.
cáidius, cádius, *holiness*, 973.
caillte, 4215, for coillte, *violation*?, Laws, i. 58.
cáin, *fair*, in chevilles: c. a míad, 2489; c. in smacht, 2775; c. al-lí, 4895; c. caingen, 7533; c. clú, 8013; c. dind, 231. Compounds: -airliud, 1464; -be, 3700; -blá, 5691; -buide, 6055; -chlú, 5490; -chuaird, 1198; -delbdae, 457, 2977, 4354, 8079; -dliged, 7220; -ol, 973; -tír, 963; -tomus, 4234; -tuistiu, 7999.
caindelbra=*candelabrum*, 4342, 4367.
caingel (for caingen?), 7854.
caingen ṅglé, 5463.
caiṅgnide, 8197.
cáinig, pl. n., 3753.
cairechda, 8095.
cáirech-thrét, *a flock of sheep*, gen. pl., 6348.
cais, *hatred*, acc. sg., 1015, 1019.
caitrebaim (?), rochaitreb, 6570.
calaib, dat. pl., 6167.
camair=Lat. camera, sg. dat., 6323.
canthus, 587, 711.
cass, adj., 4357, 5973, 7663.
caric=Lat. cārĭca, *dried figs*, 6310.
caterua, 10,000 × 1000, 768; from the Lat.
cath, *battle*. Compounds: -cláí, 4227; -eirred, 6512; -ślat, 3258.
cathach, *warlike*, 5080.
cechraig, sg. dat., 7878.
céim forais, *path of knowledge*, 4391.
céir (Lat. cēra), *wax*, 4370; *a plaster*, 7683.
cel, *death*, 3685, 7185.

cél, *omen*, 3090; ON. heill, 5987, 7859; .i. faisdine, *prophecy*, O'Cl.
cenmthat, 399; for cenmothát, *besides there are*, 3417, 3421.
cennaigecht, *merchandise*, 3506.
ceo, 7183.
ceól-grinn, 6670.
cerb, *keen*, 891, 6913 = cerp, 4767, 8087.
cerdacht, *a tinker's trade*, 4190.
cerdaib, pl. dat., 8186.
cernalach, 943.
cerr, 7667.
cert. Compounds: -chlass, 4586; -chúmma, 1972; -glaine, 268; -mullach, 5768; -rad, 5142.
cess, *sorrow*, 349, 1195, 2688, 3019, 3283, 3349, 3445, 3573, 5145, 6047, 7017; pl. acc. cessu, 5019. Ex *ced-tu. Cf. κῆδος?.
cessa, n. pl., 4300.
cessair, dat., 151.
1. cét, *first*; -adbar, στοιχείωμα, 22, 30; -chuinnscle, 6588; -muinter, 6260, 6568.
2. cét, *a hundred*; c. ṁbla, 6955; c. ṅglonn, 6513; cétaib omun, 8102.
céte, 2035, perh. O'Clery's céide .i. conair, *path*.
cetharchain, 980, seems a corruption of cethrochair, q. v.
cethern, *soldiers*, gen. -irn, 3538.
cethrochair, (= cethar + ochair), *quadrangular*, 4225.
cétlach, 2337, 4999.
cétlud, *beginning*, *unfulfilment*, 5979, 6871, 7287. Hence
cétludach, *unfulfilling*, 4872.
cétrud, 6205.
cétur = centurio, 7612.
cía (.i. fear, *man*, O'Cl.) = Osc. cêvs, Lat. civis; n. pl. ciai, 5888.
cíabair, *sadness*, 1439, 1775, 4775, 6099, 8332.
ciall. Compounds: cialbann, 7967; -chaid, 6975; -maith, 4742.
ciallrad, 6282.
ciaragla (?), 2331.
ciasta, 891.
cilecda, *made of haircloth* (cilicium), 6872.
cimmid, *captive*, 3562.
cint: see ruathar.
cír-cholg, *a ridged sword?*, 7415.
cír-dub, *black-crested*, 78; ech círdub, LU. 106ᵇ.
cith, *fletus*, 1283, 1779; pl. acc. cithu, 683, 807, 6047, 7919, 8370.
claideb, *sword*. Compounds: -derg, 4982; -rúad, 5734, 5882, 6906.
claideb garmna, *a weaver's beam*, 5770.
*claigim, *I lament*, redupl. perf. ro-chichlaig = κέκλαγε, 7765.
claime, *leprosy*, 4641, 4644.
clannmór, *prolific*, 6802.
clár, *a plain*. Compounds: -bruig, 2794, 4664; -mag, 508.
clecht, 55, 93, 3923. Compounds: -chlann, 7102; -maith, 7286.
clechtach, 6017.
clemnas, *relationship by marriage*, 2420, 3781, 4844, 4958; from cliamain, q.v.
clen-chruind, 890.
clesamnach, *juggler*, 3420.
clethach, 2629.
clethe cinn, *crown of the head*, 5871.
clí, *housepost*, and, figuratively, *prince*, 831.
clíamain, *son-in-law*, 4553, 6100; pl. dat. clémnaib, 5340.
cliar na n-apstal, 7813.
clichet, *a collection?* (clichidh .i. tionoilidh, O'Cl.), 4238.
clichis, 277.
clissiud, *a leaping*, 5347, O'Dav. 64.
clith, .i. dluith no fír, *compact or true*, O'Cl. Compounds: -choimmsech, 8359; -chomnart, 5686.
clithemail, 5515.
clochad, *to stone*, 7360.
cloen. Compounds: -cheo, 8095; -ré, 3618.
cloithi bann, 5863.

cloth, *famous* (κλυτός). Compounds: -alt, 463; -chobair, 3607; -mag, 7031.
clú, κλέος, in chevilles: c. n-ingnad, 3326; c. glé, 3327; c. cass, 7663; c. cotagab, 6695; c. cengais, 4501, 7563.
cluiccíne, *a little bell* (clocc), 4504, 4508.
cluid, 6471.
cluithi cin, 3685.
cnai, dat. sg., *fleece*, 5303.
*cnáim, ro-s-cnái, 5787; ro-t-chná, 6975.
cness na cathrach, 350.
cobrai, 1496 = cobhra .i. comṡuilbhire, O'Cl.
cocaid, *just, lawful*, 3042.
co-coitchennaim, *I am in common with*, 8387.
cod, *jug, mug*, 4357.
coel (= caol .i. gairm, *cry*, O'Cl.), 2159.
coem, *dear*. Compounds: -chaingen, 8195; -chelg, 2866; -chenn, 5556; -chinnim, 1619; -chlár, 4530, 4894; -chlass, 4532; -chlí, 3786; -choss, 1594; -chrí, 2534; -daingen, 198; -dil, 6394, 7490; -dorus, 8189; -doss, 8010; -gníus, 2014; -grád, 2190; -grinn, 6390; -lí, 2082; -nár, 658, 1062, 1078, 2498, 2526, 2574, 2668, 5022; -rád, 2750; -ríge, 6798; -ṡlóg, 7166; -ṡoillse, 8191; -thoracht, 4286; -threbar, 6296; -thuicsiu, 8000.
coibche, 2007; a scribe's mistake for coidche? fo choidchi, *always*?.
coible, 839, 923, 5843.
1. coibled, sg. gen. -lid, 5719; dat. -liud, 6066; coibliud buada, LU. 102[b].
2. coibled, f. *banquet* (con-fled), 7603.
coiclim, *I spare* (coicles gl. parcit, LB. 38[a]), -coicled, 4141.
coicthib, pl. dat., 5559.
coimse, 2111, 2151, 8302.
coimmsech, *potent*, 6091.
coimmsid, *master*, 6970.
coimsigim, *I measure*?, 677.
coimtide, pl. acc., 4762.
cóiṡed, *causare*?, 1815.
com-bérla, *common speech*, 2772.
co-mblechta, 5428.
com-chaire, 8215.
com-chíalla, 5684.
com-chlaidbed, 5888.
com-chotach, 3040.
com-dán, 6136.
com-delb, 1824, 1828. Hence
com-delbach, 5990, and
com-delbaid, 838, 2173.
comdetu, dat. -aid, *usage*? (coimde .i. gnath, O'Cl.), 2979.
com-díne, 5916.
com-ḟeidm, 3454.
com-ḟossad, 5078; -ḟossaid, 16.
com-gleith, *grazing together*, 7224.
com-glére, 720.
com-grád, 4179.
com-grinn, 4505.
com-lepaid, *a common bed*, 2980.
com-lés, 4370.
com-luga, 3040.
com-mairnim, *I betray*, 7711.
com-nertad, 6494; com-nertaid, 4286.
com-nort, 6350; for comnart.
com-rairgnech, 3202; for comroircnech.
com-ríada, 6794.
com-ríar, 338.
com-snáid, 962.
com-ṡreth, 2466, 2986, 4282.
com-ṡuairc, 1206.
com-thalc, 5470, 5770.
com-thenn, 5884.
com-thócbail, 854, 858.
com-thrén, 16, 7262.
com-thríall, 5746.
com-thrúag, 3458, 7778.
com-thrumma, *equal weight*, 5760.
comul, *union*, 8286: in chevilles; c. nglé, 2175, 2317, 3047, 4217, 7607; comol ṅglé, 4305; c. nglan, 2463.
condolbos, *affection*?, 3136.
condolbtha, *lovely*?, 2931.

con-glúaisim, *commoveo*, 8297.
cór, *a chorus*, 4323.
corcar-glain, *purple glass*, 352, 4270.
co-ro-r, *ut nos*, 1619.
corptha, *corporeal*, 1115.
cosnamach, *contentious*, 8338.
cossar, 639.
cosraib, pl. dat., *fetters*?, 7400.
cossaitech, *complaining*, 940.
cotach, *treaty*, 3041, 5937, 6737, 6750.
cráeslach, *maw*, 954, 5724.
craestuib?, 947.
crechad, 4511.
credem-galar?, 1508.
credim, acc., 7271.
cres, *narrow*?, 3059; cress, 3529.
cretha, pl. n., 8307.
crethaim, *I tremble*, 8083.
crí, *body*, 311, 655, 675, 1080, 1109, 2019, 2059, 2383, 3927, 7517, 7793, 7871, 7877, 7896, 8004. Cf. κρέας.
criathraim, 41, 7937.
crichid, adj., 354, 579, 597, 705, 962, 1062, 1915, 3075, 3434, 4511, 4731, 4970, 5373, 5435, 6846, 7030. Compar. crichidiu, LU. 58[b]. In 3434 and 7827 it seems a subst.
cridṡercach, 6016.
crimnach, 941, 3202, 3267.
crínad, *withering*, 7284.
crín-chumga, 7416.
crinhed, 705.
críntaig, 5987.
crislach, *womb*; sg. dat. crisluch, 1638, where it means *the deep cavity of a river*.
crith-delm, 1767.
crith-ḟeidm, 958, 1290, 7775, 7778, 8254, 8287, 8332.
crith-lam, *trembling-handed*, 1456.
crithnaigim, *I tremble*, 7766, 8056.
crithur, sg. dat. 8202, 8230.
cróda, in chevilles: c. lir, 75; c. gair, 4141; c. cacht, 4155.
cró-donn, *blood-brown*, 6919.
cross-ḟigell, *cross-vigil*, 2062, 4080, 5094.
crúachda, 8186.
crúad, *hard*. Compounds: -chasra, 8205; -chórad, 5886; -gal, 6911.
crúan, 5686. Compounds: -derg, 4342; -maith, 7110.
ro-chrúas, *great hardness*, 6022.
cruthach, *shapely*, 572.
cruth-amra, *wonderfully formed*, 8083.
cúac (.i. cumhac no cumhang, O'Cl.), 33, 918.
cubuchol, sg. dat. = Lat. cubiculo, 2858.
cuclaige, f., *shaking*, *tottering*, *turning aside*, 6673; carpait hi cuclaigi, LU. 91[b]. Cf. ra-chuclaigetar a crideda, LL. 176[b]; cucligid Temra, cumascach Tailten, Rawl. B. 512, fo. 102[b]. 2.
cuchtai, 5327.
cuibdi cacht, 4591.
cuibdigim, *I adjust*, 87, 4713; p. part. p. cuibdigthe, 5430; inf. cuibdigud, 4547.
cuilech, *sinful*, 8290, 8338; from cuil .i. olc no toirmisgthe, O'Cl.
cuimleng, *conflict*, 1727.
cúl-lom, *bare poll*, pl. gen., 2378.
cuinnscle, *conflict*, sg. dat. -iu, 6584.
cuinia, cunia (Lat. cuneus), *a hundred thousand*, 764, 765.
cuire .i. buidhean, *a troop*, O'Cl., 8031, 8275.
cuirid, gen. sg.?, 3434.
cuma, *grief*, dat., cumaid, 3602.
cumga, for cumce, 6306, 7416.
cummaim, *I make*, pret. pass. sg. 3, 5767.
cumtaig, 4757, 7043.
curtínad, *curtains*, gen. pl., 4890. 'Cortinae sunt aulaea,' Isidorus cited by Diez, s. v. *cortina*.

D.

da, 6135, .i. maith, *good*, O'Cl.
dacht, 2679, 3677, for docht, q. v.
dag, *good*. Compounds: -arm, 6186; -bíad 1560; -cíall, 4110; -lóg, 5836.

daidbir, *poor*, 7654.
daig, *blaze*, 4092, sg. gen. -ed, 910.
daiger, *lightning* (dofuit di daigir, .i. teine gelain, Rawl. B. 512, fo. 105[a]. 2). Hence the compounds -derg, 5178; -mas, 6654; -múad, 5546. Hence also
daigrech, adj. 5593, 5594, 5887.
1. daith, 990, *bright*?: cf. daithen .i. soillsi.
2. daith, *quick*, *active*, 7844; compar. daithiu, 8074. Hence
daithe, f. 8174.
dalb tenn, 6465; a cheville (dalbh .i. breg, *lie*, O'Cl.).
dalbda, 4809.
dalgud (dálgud?), 6259.
dam-chuing, *ox-yoke*, 5764.
dam-ṡeche, *ox-hide*, 5772.
damnaim, domnaim = Lat. damno?, 2675, 2679; deg-damnad, 1932.
dán-díne, 6703.
dánim (?), 7887.
dar (= id + ar, atá-ar?), *we are*, 3612.
dar-arn-éssi-ne, *after us*, 1862.
darb = di-a-ro-ba, 6353.
dath-glan, *pure coloured*, 5447.
datta, *pleasant*, 2831, 6747; data, 3933.
debthach, *contentious*, 6264, 6538.
deccair, 5823, = deacair .i. iongnadh, *wonder*, O'Cl. To this, perhaps, deccrai, 717; deccraib, 6875.
dechair, *division*; pl. dat., dechraib, 3007, 6537, 7261.
dechel, 6143.
dechelt, 4239.
dechrach, *furious*?, 5670.
dechrad, *fury*?, 6375.
dechraigim (dechrigim Z[2]. 435), *I divide*, 1925, 2773, 7877, 8328.
dechraim imm, 6287.
déden-dál, 7374.
dedgair, 5598 = deaghdhair .i. luath, *quick*, O'Cl.
dedgaire, 8067, 8155, *quickness*.
dedgarach, 8127, *speedy*.
dedlaig, a redupl. perfect (from dlugim, *findo*?), 7958; nosdedlai, 8348, seems a metrical license for nos-dedlaig.
deg-, *good*: -altram, 3708; -damnad, 1932; -ingen, 6020; -mann, 4908; -thol, 7278.
degrach, 5471, 6685, 7081, 8362; perhaps = dechrach, q. v.
deilm, in chevilles: d. n-uag, 4961, 7061; d. ndil, 4983, 5543; d. n-án, 6105; d. dana, 5123; d. nglan, 7377, 7765; d. as amru, 8218. See delm.
dein (.i. glan, *pure*, O'Cl.), 1803, 1943, 2157, 2347, 3367, 5597, 7033, 8082, 8298.
delaide, 2558, *recusant* (deala .i. diultadh, O'Cl.).
delbdae, *shapely*, 4368, 6781, 7481.
delgnaid, 3338, 4211, 4331.
delgnaide (*unjust*, O'Cl.), 8153, 8279.
delgnaim, 174, 1791.
deligthe, 4112.
dellig (leg. dellid?), 1389. Cf. deillidh .i. luighe, O'Cl.
delm, in chevilles: d. cert, 31; d. ṅ-óg, 3249, 6507, 6721 = d. n-úag, 2265, 5029, 5045, 5525, 5905, 6501; d. n-amra, 2811; d. n-án, 5629, 6709; d. n-om, 6691; d. ṅda, 6135; d. ṅglé, 5853, 6437; d. ṅgúr, 5963; n-ada, 4069; d. ṅdein, 5329; d. n-amnas, 5414; d. tria gail, 2727.
demin scél, *sure* (*the*) *story*; a cheville, 5839, 7011.
demnachda, *demoniac*, 8329.
den (for dein, q. v.?), 1391, 1451, 2073.
déne, 3741, seems to mean *watering cattle*. Cf. dein .i. tipra, H. 3. 18, p. 68. col. 2.
deṅgge, 911.
denn (deann .i. lí no dath, O'Cl.), *colour*, 11.
denus, denos, *the space of a day*, 247, 7676.
deochair, 4533, 4815, 7115, 8031.

deoda, *divine*, in chevilles: d. tlus, 539, 7407; d. nuall, 4415; d. gair, 7679; d. in gair, 7805.
deonaigim, *I accord, grant*, 1431.
dérach, *tearful*, 871.
derb, *sure*, in chevilles: d. tra, 111; d. de, 159, 7389; d. roclos, 3469; d. cen locht, 4245; d. cen lén, 5241, 6613; d. cen tair, 7969; d. colár, 4751; d. la cach, 4889; d. in rád, 5099. Compounds: -dein, 4738 = -den, 786; -demein, 1950; -dil, 1502, 4626; -dind, 990; -dith, 3154; -droṅg, 6371; -dúis, 1070; -fath, 1046; -ḟis, 1958; -garg, 6654; -gart, 8331; -glan, 7570; -rand, 434; -rét, 2270; -thomus, 374; -thonn, 8211; -thurim, 932.
derbaim, *probo*, 26, 54.
derbdae, *sure, tried*, 35, 6787.
derbod raind, *confirmation of a stave*, 7327.
derfadach, 2080. Cogad G. 42.
derg, *red*. Compounds: -ár, 5100, 5648; -náma, 4036, 6368; -órdae, 476, 4360, 4368; -thene, 7136.
dérgidach, 7891.
dergnaide, 948, 8317.
der-múad, *very noble*, 4476.
dessa, 4385.
dess-dond, 2674.
dét-gal, 6375.
détlach, *bold*, 6379 (détla .i. dana, Fél. Prol. 242).
día dardáin, *Thursday*, 7699.
díal, 1559, for diall, *deviation*.
díallaim, *devio*, 8128, 3 sg. pret. dorhell (do-ro-ell), 2619; adrell.
díamra, 6715.
dían. Compounds: -arggain, 5588; -diumsach, 6935.
díartain, 885 = diardain, *anger, roughness*, O'Cl.
díascach, 7409.
dicerta?, 6593.
dicheoil, 2197.
dichial, 2075.
dichmaig, 6335, 6339, 6401.
dichra, *fervent*, 7343.
dichraidiu, 701.
díglaide, 8151, *vengeful?*.
dígrais, *excellent*, in chevilles: d. séis, 519; d. buaid, 1011; d. scél, 2665, 4623, 5039; d. gais, 3073, 4863, 7009; d. bes, 4911; d. in smacht, 2803.
digthim (?), 3203.
dilliud, 6933.
díllmain, *free*, 3945.
dimblaith, 6546.
dimbríg, 3514, 6786, *weakness, contempt*.
dimmain, 1137.
dimraig, pl. n., 3549.
dín, *protection*, in chevilles: d. ṅglé, 327, 4487; d. cért, 3011, 3581, 4855; d. cloth, 4915; d. cech síd, 6615.
dindchur, 335.
dind, dind-liss, 4413; dinn-bile, 8223.
dinduasad, 1844.
1. díne, *beginning* (.i. tosach, O'Cl.), 359, 5627.
2. díne, 990, 4027, 5447, 6890.
dí-nertach, *feeble, strengthless*, 8143. (dinerta, 2832, should prob. be dínertach.)
co-dínnim, *weakly*, 5035.
dinsaeth?, 67.
dínsid, 7629, *a despiser?*.
dirain, 6540, may be O'Clery's diorain, *a pouring or dropping*.
dírecra, 2444, 5116, *incomparable, enormous*.
dirgnaim, 3262.
díscáiliud, 6050, *separation*. Hence
díscáiltech, 1912.
dísceinmnech, 946; aiṅgil disceinmnecha (gl. apostataeque angeli), LH. 11[b].
diss (.i. dearóil, O'Cl.), 3347; cotdiss, 5953.
dítha, 1015, seems = dithu (leg. díthu), *injury*, O'Don. Supp.
dítnide, 8361, *protective*.
diuplaib, 544, may be a scribe's mistake

for *diuplaid*, dat. of *diuplad* = O'Clery's *diubladh* .i. dídean 'shelter.'
ro-dlecht, 1301; pret. pass. sg. 3. of dligim.
dlomtha, 903: cf. dlomhaisin, *destruction*?.
dlongaim, 3555.
dluim, 2831 = dlúmh .i. iomad, *abundance*, O'Cl.
dlúm, 903, 3367, 6959, *cloud*, *darkness*, O'Cl.
dluthath, *caulking*, 2445.
docharda, 2901, *damaged*.
docht, 1256, 2003.
dochtaid dul, 7239.
dodig, 1894.
do-domnae, 8299.
do-dúalach, 8271.
dóe na fairge, *seabank*, 7396; doe dessel, 8198.
dóer, *base*. Compounds: -daingen, 1764; -mám, 1776.
dóeraim, dáeraim, *I enslave*, 3599, 3665, 5289, 5293; ros-doeraid, 5557, seems a mistake or license for ros-dóerai.
do-feimim, for do-emim, *protego*, *velo*, 253, 7917, 8170.
dogba, 4046.
doidnge, f. 8226, *difficulty*?; sg. acc. Ml. 37[a]. 10, Z[2]. 1023, gl. 5.
doilge: see duilgi.
doimm, *poor*, 2649 (doim .i. daidhbhir, O'Cl.).
do-imm-thaircim, timmthaircim, do-s-r-imthairc, 5406, 5430.
dóinech, *populous*, 990.
dolam, *slow*, 1253.
dolbaide, 8321, *feigned* and hence *false*?.
dolbanrad, 3064.
dolma, *slowness*, 187.
do-menaim, *I remain*, do-ru-mensat, 3689.
domgnas, 8374.
do-midiur, 3rd sg. redupl. perf.; doroemaidir, 2709 = doroemadair, 7955, pass. pret. sg. 3; dorumat, 4243.
donad, 1227.
dond-leo, 3279.
donech (do-n-ech?), 5564.
donessai, 3891.
dónmige, *adversity*, 8375; deriv. of dóinmech; di sóinmechaib et dóinmechaib, Z[2]. 863.
doraid, 7426 = doraidh .i. aimhréidh, *uneven*, O'Cl.
doráith, 3182, 6545.
dorchaid, 6397.
dorhell: see díallaim and Z[2]. 873.
doromnat, 4639.
do-ro-tacht, 5200.
do-rua, *adveniet*; do-t-rua, 6117.
doruaraid, *remansit*, 4985; tuaraid, 5071.
doss, 3467.
dramm, 2831 = dram .i. iomad, *abundance*, O'Cl.
drech, 939, 3479, .i. dealbh, O'Cl.; ardreich, 1124. Compounds: -donn, 6610; -már, 866; -rothail (?), 4226.
dréil, 7910.
dremna, *madness*, 8282, 8346. The acc. pl. dremnu, 8318, seems to come from a subst. = O'Clery's dreamhan.
dremun, *mad*, *furious*, 1912, 5471, 7620, 8352; co-dremun, 8216.
drenn-galach, *battle-valiant*, 944.
dressachtach, 939, *wandering*?; dreasachd .i. iomluaidhill, O'Cl.
drichnes, 883.
droch, *bad* (Skr. druh). Compounds: -ciall, 850; -dáil, 6934; -mac, 6138, 6148; -séis, 7708.
drochte, pl. n., 476, where *drochte dergórdai* is = *aurdrochtib dergóir*, LB. 109[a].
drolaim (leg. drolain?), *rings*?, 4309 (drol .i. lúb, O'Cl.).
dron, *strong*; *straight*, O'Cl. Compounds: -mas, 6890; -mind, 4506; -oll, 343.
drúad (?), 6777.
drubaim (drúbaim?), *I stay*, *I remain*?, 914; cf. a forrudrúb (gl. immoratus, Ml.

49b.), and drubh .i. tairisiomh no comhnaidhe, O'Cl.

druimne, 4046.

druing, 35.

drumm (better druimm), *back, ridge*. Compounds: -derg, 5656; -lurgain, 2454, 2464; -šlat, f. sg. gen., 4272, 4892, dat. 4275, 4283, acc. 2454, 4277.

dú, *fit, proper* (.i. dual, O'Cl.).

duairc, *surly, stern*, 939, 4157.

dualach, *lawful*, 3, 2695.

duanach, *songful*, 339.

dúassach, *bountiful*?, 791, 5543. In 831 dúasach seems a subst.; cf. *laom*-duasach, 'very bountiful,' O'Don. Gr. 340, and duass, *gift*, Corm. s.v. doss.

dub, *black, dark*. Compounds: -brecc, 2955; -dóire, 5286; -lúache, 904; -nél, 7418; -roen, -raen, 5558, 6550; -rúad, 4046; -themen, 909.

duilgi, 883, 8295.

duinnig?, 6543.

duin-oirgnid, *homicide*, 8346.

duirimthimmchellaim (do-air-imm-do-imm-t.), 346.

1. dúis, 1. séd, *treasure*, O'Cl., 1857, 3581, 4333, 4519, 8258, 8296, 8370.

2. dúis, *a champion*?, 3467.

duith, *base, infamous*? (opposite of suith, Corm. s.v. duthchern?), pl. dat. 3235. Hence apparently

duithe, acc. sg. -i, 2689.

dúr = Lat. durus (.i. cruaidh no doilidh, O'Cl.), 3578; duraib eim, 7837, perhaps belongs to this. Compounds: -chathach, 6115; -chridech, 4842.

dursan, 2424, for dirsan, *bad news!*

dúsaigim, dúsgaim, *I awake, rouse*; ro-n-dúsaig, 6690.

E.

écaid, *narravit* (ex ath-gaid, √gad?), 3875, s-fut. pass. pl. 3; con-éicsitar, 3771. Cf. con-écid, con-ecestar, Ir. Texte, pp. 256, 319.

é-coitchenn, *uncommon*, 5517.

é-comnart, *unequal conflict*, 3806, 6552.

é-craite, *enmity* (W. anngharant), 3800.

é-cruthach, *shapeless*, 24, 148.

ed (= eadh .i. aimsior, *time*, O'Cl.?), pl. dat. edaib, 7238.

éis, 7938.

eisleis, eisslis, *neglect*, 5994, 6110, 6200, 6218, 6318, 6346 (eislis, O'Cl.).

eitchiu, 276; compar. of eitig, eidigh, .i. gránna, O'R.

éittim, *vestio, I clothe*, 4817, 4840.

él, *criminal*?, 5477: cf. éliugud, *accusation*.

ell, *flock, multitude*, 1129, 2357, 3915, 6677, 6980.

ellach, *union*, 6334.

ro-ellacht, 3551.

emnaim, *I twin, I divide*, 2767; part. pass. emnaide, 7144, where it means *doubled*; cf. eamhnadh .i. dubladh, O'Cl.

ena, 4431.

1. engach, adj. *noisy*? (eanghach .i. gloraich no cainntech, O'Cl.), 72, 945, 2876, 4122, 4718, 5578, 6006, 8163, 8125, 8364. Hence enchache (gl. scurrilitas), Z². 765.

2. engach, *a babbler*, gen. engaig, 7111.

éo, 5752, *a tree*?.

éraim, *a faring*, 1071, 1468, 3497, 3667.

er-amra, *very wonderful*, 3586.

erbach, 4673.

er-baid, acc., 3430, *bane* (Curtius, No. 410); erbada lathi brátha, *the banes of Doomsday*, Vis. Ad.

er-brón, *great sorrow*, 5741.

er-chol, *great crime*, 1874.

erctais, 4009, *they were filled*, erctais sluaig, a cheville, 4009 = earcdaois na sluaigh .i. do liondáis na sluaigh, O'Cl.; earcadh .i. lionadh, O'Cl. erctha buaid, 5513, perhaps belongs to this.

er-derg, *very red*, 922.

er-dornn, 7219, *great fist.*
eretecdach, *heretic*, 8339.
er-ḟind, *very fair*, 1906.
er-garb, *very rough*, 2014.
er-glan, *very pure*, 1468; irglan, 5136.
érim (=éraim, supra), *a faring*, in chevilles: é. ṅ-gúr, 463, 469; e. ṅglé, 1267, 1831; é. n-úag, 1401, 2625, 5497; é. ṅgrinn, 2253, 2567.
er-maith, *very good*, 2703.
er-marb, *very dead*, 4120.
ern-mass (=ernbas?), 4688, 5634.
ern-ól, 367.
er-oll, *very great*, 7058.
er-órdae, *very golden*, 532, 5432.
er-rí (=airrí, supra), *governor*, 3150, 7750.
ertach (=eardach .i. fésda no sollamain, O'Cl.), sg. dat. erdduch, 4600.
er-thróg, *very wretched*, 6966=erthrúag, 1402.
erud, *fear*, 5914.
escra, *cup*, 3545, 3592.
espaid, *want*, *defect*, pl. dat. espadaib, 2456, where it seems to mean *apertures* or *windows*.
essel, 1328=eisil .i. eiseolach no nemheolach, *ignorant*, O'Cl.
etar-lén, *great hurt*, 3762.
etere, eitteire, *hostage*, 3499, 3503.
ethait, *bird*, acc. 2520.
éthchech, éithchech, *perjured*, 1612, 8344.
etla, *sadness*, *repentance*, sg. gen. 7199, pl. dat. ettlaib, 6876.
etradach, *lustful*, 8345.
étran, *interfering with?*, 2054.
étlaide, *sad*, 8183, 8391.
etraigim, 2684, 3178, 6018, 8001.
éttal, 5370, perhaps ettal, 7398.
exercitus, *ten thousand times ten thousand*, 765.

F.

faball, dat. 6040. Is this O'Cl.'s fabhall .i. feacht no siubhal, or fadbull, *faball*, adboll, aboll, *time*, *occasion*, O'Don. Supp.?
fachlái, 4228.
faebar-glonn, *edge-deed*, 6790.
fael, 4816, *wolf?*.
faicserad, *nearness*, 6124.
fáil=fael, q.v.?, 1670.
farsaidi, *Pharisees*, 7550.
fatal, 3563, *lingering*, *delaying*.
fath, 6879, .i. foghlaim, *instruction*, O'Cl. 7098. In 4315 fathaib seems a license for fothaib, pl. dat. of fotha, *foundation*.
feb, 1887, *good*, for feb, 7994?.
feba, 1962, 2027, 2075, 4438, 7451.
febda, *goodly*, 36, 696, 1074, 2557, 3147, 3779, 4288, 4856, 6377, 6790, 7482, 7706, 7789.
febsae (=feaḃhsa .i. eolas, *knowledge*, O'Cl.), 721.
fecht (=feacht .i. turas, *journey*, O'Cl.), 5947.
fechtach, 6015, leg. fechtnach?.
fechtaide, 2550.
fedbda, *widowed*, 4646.
fédim, 1507.
fég-fola, gen., 8034.
feib, 417, 7675.
féidm n-úag, 6837.
felmáine, 5535.
féne, *champion*, 3992, 6015.
fénedach, 8021.
feochair glóir, 5443.
ferb (=Lat. verbum?), 4341.
fer-droṅg, *a troop of men*, 6514.
fescorda, *vespertinus*, 4404.
feta, 4396.
feth (féth?), 2015, 2846, 4075, 4857.
fethet, 2646.
1. fia, 1221=fiadh .i. biadh, *food*, O'Cl.
2. fia, 7455=fiadh .i. tighearna, *lord*, O'Cl.
fiach, *debt?*, 2485, 2635.
fiad, 4788=fiadh .i. fearann, *land*, O'Cl.
fiadrad, *deer*, 6281.
fian, f. sg. dat. féin, 6283; pl. acc. fiana, 6514.
fíantach, 915.

fích, f. = Lat. ficus, sg. gen., 1360.
fíchomna, f. *fig-tree*, 1362 (omna, *oak*).
fidba, 5343.
fidrad, *wood*, 4224.
figlim, *vigilo*, 1079, 7599.
finbert, 7177.
find, *fair*. Compounds: -alta, 7098, 7831; -chass, 5974; -gel, 4638; -glan, 2962; -luad, 630; -mór, 7566; -muad, 636; -nár, 2030, 3700, 4950; -rúad, 3414; -topur, 500.
findlem, 7503.
fiṅ-gabaim (?), fiṅggebad, 5796; fiṅgebad, 5820; (dingebsa, 5835 should perhaps be fiṅgébsa).
fír, *true*. Compounds: -amnas, 1830, 1904, 5974; -breth, 8325; -chert, 7098; -chland, 1074; -chrúaid, 5586; chruind, 36; -drong, 7026; -druine, 2163; -dul, 1607; -eolas, 3474; -éttla, 8351; -ḟind, 846; -ḟlaith, 1812, 6244; -ḟossad, 4384; ḟairbthe, 1938; -gaeth, 1318, 4590, 6030; -iarthar, 4256; -less, 322, 4438; -maith, 7566; -nóeb, 6062; -óentu, 6576; -roen, 5092; -sáer, 7568; -thind, 3216; -thóeb, 2468; -thrén, 2726; -thrócar, 7800; -thrúag, 1962; -thúachaill, 1670; -thúaid, 4440; (frisinn-eclais a fírthúaid, *due north of the church*), -thuicse, 8003; -úachtar, 4332.
fíraid, 3355.
físsiu = Lat. visio, 3356.
fithis, 278.
flaith-rí, 2360.
foadoi (?), 643.
fobaid (= fobhaidh .i. luath no ésgaidh, *swift or nimble*, O'Cl.), 4195, 4555, 7189.
fochessaim ?, fo-t-ro-chess, 1746.
fo-chicher, 8205; fo-chichret, 8060, 8088; fo-chichretar, 8324; redupl. futures from focherdaim, *I cast*; so fóichursa (= fo-ci-chursa), TBF.
fochnáim (?), fo-d-chná, 8010.
fochrai, 4249: cf. fochra claraid, *partition of boards*?, Corm. s.v. Crannchaingel.
fodard, 3398, a license for fodord, *murmur*.
fodluigim, *I rend*, 7764.
foen-dul, 1887, for foendel, Laws, i. 212; fóindel (fo-ind-el), *wandering*, *straying*.
foen-tracht, *a sloping strand*?, 2602 (foen = faoin, O'R.).
fo-gaeth, *a sub-wind*, 48, 49.
foglas, 7710.
fo-grád, *sub-grade*, 4533; pl. foghrádha, O'Don. Supp.
foichligthe, 3557.
foidreich, 8270.
foil, *astute*, 3345. Hence foile, *astutia*, Z². 248. Cogn. with Lat. *in-volare*, Fr. *voler*. Cf. Corn. *fur* (gl. prudens); Br. *fur* 'sage'; borrowed from Lat. *fur*, 'homme de ruses.'
-foilcc, 251.
foimsid, 6969.
foimsiu ?, 5623.
fóismed, 5322.
folach, f., *prop*, *support*?, 4292, 4296.
folaimm, 3253.
folith, 6189.
follomnacht, *rule*, *governance*, 696, 6640.
folocht, 7737.
fomnach, 8034.
fomnad, 5281.
fónmissi ?, 5533.
fonn-luath, 2550.
fonn-rám, 1390.
fooil: cofooil, *patiently*?; gu fòil, H. Soc. Dict.
for(n), *you*, infixed and suffixed pron.; do-for-fua, 5487; bid-for-coscraig, 4706.
for-aesa, 4330.
for-bassach, 7786.
for-clu, 1421.
for-diṅgim, *opprimo*, 3679; fo-s-r-or-diṅg-setar (for for-s-ro-d.), 5297.
for-erainn, 2351.

for-étromm, *very light*, 4646.
for-failte, *great welcome*, 2951.
for-failtigim, 3715.
for-find, *very fair*, 258, 982, 1802.
for-fúacraim, *I proclaim*, 3729.
for-gal, 2678, 7026, 7051; forggal, 7003, 7568.
for-gellim, fo-t-r-oirgell, 3385; for for-t-ro-gell.
for-glicc, *very cunning*, 1235.
for-go, *choice*, 3708. (Cf. forgho séd .i. roghséd, O'Cl.)
for-íadaim, fodas niada, leg. fodas riada?, 288; for for-das-roíada?.
for-lán, *very full*, 994.
formnaib snas, 5633.
for-muchaim, *I smother*, 8164.
forṅgaire, 8063, 8167.
forṅgairthid, *imperator*, 2367.
for-oll, *very great*, 1802, 7482.
forom nglé, 3091, 3845; f. cert, 3149; foromm cert, 3225; forum ṅgle, 2511.
forraib, pl. dat., 3919.
forrán, *assault*, 6710.
forróed (?), 7049.
for-rúad, *very red*, 2478.
forssaid, 3700.
for-sasaim, 617.
for-tromm, *very heavy*, 7198.
for-túath, *great tribe*, 3230.
for-tuigim, *I cover*, 8192.
for-úaibrech, *very haughty*, 3874, 7128.
for-úallach, *very proud*, 7571.
for-úamnach, *very timid*, 4396.
foscadach, f., *shade, shelter*, 1895 (fosgadh .i. sgáile, O'Cl.).
fos-scemel, *footstool*, 528, 544.
fossad, adj., *stable*, 1906; fossud, 986.
fotat, 3837; for fo-an-tát, *under whom stand?*
fot-dagain, *on thy account*, 1758, 1762, etc.
fothacht, 32.
fothair, 922.
fris-aicciur, *I hope, expect*, 4173.
frisamlai, 23, 4638; perhaps also 3821.
frisotharfa?, 5855.
fris-(s)ellaim, 4299.
fris-toimsiur, 1901.
frith-éle, 8049.
frith-múr, *counterwall*, 413.
frituttacht, 6894, *opposition, contravention.*
froslacha, *showers?*, 8040.
fualrad, 206.
fuam, fuaim, in chevilles: f. tricc, 523; f. ṅglé, 1359; f. cert, 3311; f. fír, 6457; fuaim n-amra, 3309; ṅglé, 7163.
fuarír, *alas*, 1483; foríor, foraoir, O'Don. Supp.
fuidlech, *remains, leavings*, 7628.
fúatlach, *pallet, couch*, 7412; o fuatlaig (gl. a grauato), O'Mulc. Gl., H. 2. 16, col. 95 (fúat .i. clar no crann, O'Dav.).
fuiled, gen., 8262.
fuilgib, pl. dat., 4891, to folach?.
fuilide, *bloodred*, 8029 (fuilidhe, O'Cl.).
fuirigim, *I delay*; fo-rui-recht, 6041.
fuismiud, 7138.
fulach, 986.
fúrad, *preparation*, 5885.
furseóracht, *jugglery*, 6684.

G.

gabrai, dat., *horse*, 4781 (the nom. sg. is gobur, Corm.).
gabul-rind, *a pair of compasses*, 6664.
gáele, 7421 = gáile, q. v.
gáelim, 1341, 6167 = gaolaim .i. brisim, *I break*, O'Cl.
gáeth-gail, 5003.
gáethrige, *wisdom, cunning?*, 5978.
gáilaigim, 1723.
gailbech, *blustery*, 71; sg. gen. f., fogur gáeithe gere gailbige, H. 2. 17, p. 146[a]–146[b].
gaile (leg. gáile), 3167, 3902, 5427, 6058, 6475, 6487, 7201, 7599.

gailig, sg. dat., *maw, belly*?, 7368.
gáine, 5919 = gaoine .i. maith, *good*, O'Cl.
gais galais, 6462.
gáise, 6027.
galach, *bold*, 8121, 8340.
galais, 6462.
galar medóin, 4158.
galma (.i. crúas, *hardihood*, O'Cl.), 5547.
garb, *rough*. Compounds: -chacht, 2227; -chess, 918; -dath, 8287; -gaeth, 4288; -gnímach, 5750; -greim, 6286; -grennach, 5784; -lonn, 3894; -ron (leg. -brón?), 4675; -śruth, 1678; thene, 902; -thenn, 6551, 6798.
garbdae, 1959, 3397, 5799, 7995.
garbdath, 8287.
garg-ruide, 1078.
gart, 3078, 6607; gart-glóir, 4527.
gartrad, 3606.
gec congreim, 3085.
Geimin = Gemini, 218; Gemin, 241.
geimlech, 5591; gemlech, 6325, 7149.
geint = gentes, 8340.
geintide, 8027; geinntide, 8087.
géir-chert, 3229.
géire, 6391, *sharpness*.
gelbdae, 3155, 3187, 4227, 4367, 8382.
gel, *fair*. Compounds: -féle, 8075; -gart, 2375; -glor, 5407; -gnúis, 4334, 4584; -grúad, 2750.
gelda, 5990.
gelt, 3441.
gemen, 190.
genbda, 5990.
ger-gaile, 8203.
gertha, 5470.
gér-thind, *sharp-strong*, 3438, 3628, 6076, 7068.
géssi, gen., 3635.
gestal, 4363 = geastal .i. gniomh, *deed*, O'Cl.
gial, *pledge*, 1935.
gialta, 2343.
ginmar, 8122.
ginól, 5899.
gláed, 6794.
gláedim, 6554.
gláim, acc., 5995.
gláma, 263, 3277; glamma, 6383.
glammairecht, 8301 = glamaireachd, *constant babbling*?, O'R.
glamrad, *clamour*?, 920.
glan, *pure*. Compounds: -áeb, 5378; -aige, 5179; -áil, 5707, 6304; -aiṅgel, 4604; -alt, 6038; -altóir, 4868, 7558; -bág, 5542; -blad, 659, 1203, 1799; -búaid, 2278, 2688, 4798, 5094, 5262, 7162, 7430; -chét, 5026; -chíall, 1582, 3306, 4106, 6127; -chobais, 4392; -chocráib, 3242; -dath, 7095; -dil, 1207; -dírge, 3371; -edpart, 7300; -elc, 6122, 7486; -fial, 7590; -fír, 3523; -gaisse, 2830; -géc, 7074; -geltad, 8333; -geltaid, 3078; -gér, 6595; -glanna, 7859, 7879; -grád, 2913; -grían, 570; -léir, 3294, 3362; -lí, 2982; -mám, 2302; -míad, 3130, 7526; -phailm, 7686; -riad, 596; -rún, 1614, 6962; -thimna, 4612; -thogairt, 462; -thóisech, 4970; -thor, 5138.
glanbda, 69, 2474, 5143, 6877, 7882.
glanna, 7167.
glann-chor, 5144.
glassa?, 6039.
glé, *clear*, in chevilles; g. cenmeth, 428. Compounds: -alt, 7659 (.i. glain-innsce, *clear speech*, O'Cl.); -brath, 7704; -chert, 3244, 3574; -druimm, 5560; -garb, 6462; -gelt, 3993; -glan, 3820, 4327, 7402; -graim, 1467; -nathir, 3856; -nocht, 7312 (pl. -nuicht, 1358); -rath, 618; -thánac, 1695.
glea, 3999.
gléad, 2830.
gledail, 7176.
glére, *abundance* (.i. iomad, O'Cl.), 6403.
gleith, *grazing*, 6299.
gleo-chuaird, 2651.

gleoir, *bright*, 7191, 7402, 7499.
gleor, *bright*, 1028, n. pl., 1611.
gleorda, *luminous*, 495.
1. glér, iar nglérib, 3210.
2. glér, 4569. Compounds: -daith, 1021; -den, 5787; -din, 6909.
gleraib, glerib, in chevilles: g. cath, 873, 5577; g. ellach, 5783; g. crech, 6409, 6729.
gléraim?, 5164.
glerda, 6887, for gleorda, q.v.
gléssib, pl. dat., 6945.
gléthech, 1611, 4399, 4845.
gléthe (glethe .i. glan, O'Cl.), pl. dat., 8206.
glinn, *clear*, 6669.
glinne, *clearness*?, 6577.
glíphit, *torment*, 8363.
glóir, *noise*, 1368.
glór (.i. glan, *pure*, O'Cl.), 6577. Compounds: -glonnach, 8107; -grád, 2341; -uill, 151.
glora (glóra?), 2939.
glórdae, *purified*, 475, 4367.
gluair ṅgné, *pure* (*the*) *kind*, a cheville, 203.
gnássad, 2907, 4407.
gnath-chuibde, *usual harmony*, 722.
gnathmar, 687.
gním, *deed*, in chevilles: g. cain, 347; g. cert, 3167, 3439, 3697, 4535; g. cóir, 7183; g. glan, 7121; g. gann. 3219; g. glinni, 4025; g. ṅglé, 3061, 3281, 3593, 4257, 4567, 5011, 5277, 5707, 5857, 6017, 6213, 7547; g. ngér, 5137, 5869; g. ngrinn, 5143; g. n-amnas, 5306, 6454; g. n-óg, 5591, 7661; g. glanna, 7269; g. ṅdana, 7351; g. ngúr, 7371; g. cen chol, 5243. In compounds: -gart, 4266; -greth, 8327.
gnímraid gráid, 5135.
gnith, 8118 (perhaps gnioth, *a shout*, *uproar*, O'R.).
goe, co-goe, 2078.
goét, *was wounded* (pret. pass. of gonim), 7756.
gó gréne, *sunray*, pl. acc. gréne góho, 8098 (go .i. ga, *spear*, O'Cl.; goth neid, *ib.*).
golach, 5921, 6192; a license for galach?.
golgáir, *lamentation*, 7078.
golmar, *wailful*, 959.
golphartach, 876 = golfartach, LU. 33[b], *wailful*.
goríad (?), 2734.
gorm-chath, *red battle* (gorm, .i. dearg, O'Cl.), 6559.
grach, 71, 2449.
grád (= gradus). Compounds: -gart, 7262; -gemm, 2254; -glóir, 4334; -glonn, 6039; -greit, 7194; grinn, 2879; -míad, 7298.
graigechda, 8187.
graim, 3687.
gráinne aṅ-guir, a cheville, 77.
gránaigter, 8307.
gránmar, *full of grain*, *fulleared*, 3332.
graph (from graphium), 1341; where it seems to mean *a serpent's sting*.
graphainn, 8203, 8222.
gráta, gradda (.i. oirdheirc, *conspicuous*, O'Cl.), 4959, 5015.
gréic, *woman*?, 1299; seems borrowed from O.W. *gureic*, or Corn. *grec*. So *gruag* .i. bean, O'Cl.
gréim, 3361; pl. n. grémmann, 3357.
greiss, 2561; may be = O'Clery's greis .i. orgain, *destruction*.
grell, 923.
grenchaib, pl. dat., 378.
greth, *a shout* (greath .i. gáir, O'Cl.), 7620, 7666, 8062, 8138.
grían, *sun*. Compounds: -amra, 8275; -brug, 1868.
gríb (Lat. grȳphus), *a griffin*: gen. gríbi, 921; comp., -gal, 7195.
gríbda, *griffonish*, 938.
grinn-gel, 5907 (grinn .i. glan, O'Cl.).
gríss, gris, 1155, 1881, 2561, 3959, 5423, 6563.
gristaig?, 947.

gruad, 6559.
guinech, *dealing wounds*, 3894, 8340.
gus, 1871, 7587; .i. gniomh, *deed*, O'Cl.

I.

iarfus, s-fut. sg. 1, of iarfaigim, *I ask*, 7837.
iarm-ua, *great-grandson, pronepos*, 3498, 3634, 5706; ind iarmui (gl. apnepotes), Ml. 119[b].
iath (.i. fearann, *land*, O'Cl.), 7445. Compound: -mass, 7938.
fd, 6603; idh, *good, just*, O'R.: cf. *ἰθύς*?.
ifferna, 8285; a license for iffernach *infernal*.
il, *many*, 7996; where *il* seems a license for *ili*. Compounds: -adba, 7264; -delbach, 4212; -tairthech (a license for -toirthech), 4702.
ilar, *multitude*, in chevilles: i. mbla, 201; i. blad, 5465; i. mbrath, 875; i. crích, 6247; i. dáil, 6977; i. ndelb, 4361. Compound: ilar-cháin, 4314.
imbánugud?, 6255.
imbruc?, 7295.
imm-aithber, *mutual reproach*, 1479.
imm-amnas, *very harsh*, 1130, 3616.
immar, *as, like*, 581; later, mar, 2187.
immarbáes, 266.
immardol, 2410, for immḟordol, q. v.
imm-árim, *a great number*, 4252.
immasech, *in turns*, 2743, 2899.
imm-athlam, *very rapid*, 896, 5354.
imm-chenn, *double-headed*, 1130.
imm-chloemchlod, *interchange*, 2397.
imm-chlóim, *I change*, 4697.
imm-chloithech, *changeful*?, 14.
imm-chobair, *to assist greatly*, 4556.
imm-chress, *very narrow*, 2646, 4264, 4414, 6938.
imm-chumung, *very narrow*, 342.
immdel?, 2881.
imm-dil, *very dear*, 4802.
imm-druine, *great skill*?, 566.
imm-eclach, *very timid*, 4830.
imm-esbaid, acc., *great deficiency*, 4966.
imm-ḟorbiur, 3d sg., t-pret. imforba[i]rt, 3212.
imm-ḟorddol (-dul), *great error*, 2458, 4234, 7106, 7618 (fordal, *error*, O'Cl.).
imm-ḟormat, *great envy*, 556, 3128.
imm-gann, *very bitter*?, 934, 2006, 3038, 6158 (gann .i. goirt, O'Cl.).
imm-gel, *very fair*, 2939.
imm-glan, *very pure*, 6520.
immirím, 4986.
imm-lán (immṡlán?), 7442, 7454.
imm-lén, *great weakness*?, 2138, 5570.
imm-nár, *very modest*, 3314, 4792, 5370, 6830.
imm-nertad, *great strengthening*, 5032.
imm-nochta, *great nakedness*, 6688.
immracht, sg. 3d, t-pret. of immágim?, 2641, 2825, 2847, 2913, 4210; imm-us-r'-acht, *drove it about*?, 5506; immact (gl. jecit), Lib. Arm., is the same word, minus the infixed *ro*.
immracul, 4106.
imm-ráim, *I row, or go, about*, perf. sg. 3; imra, 2647.
immrisnech, *contentious*, 3206; from imbresan.
imm-ruachtain, 5883.
imm-ṡéna, *great denial* (séna), 3772.
imm-ṡlán, *very safe*, 2482, 2658, 5246.
imm-ṡruth, *a great stream*, 4160, where it seems to mean *diarrhoea*.
imm-thacht, 6503.
imm-tháirc, 4314.
imm-thaltach, 7094, a license for immtholtach, *very desirous*.
imm-thelgud, *defecation*, 5420, 6352.
imm-thesbaid, *great defect*, 4610.
imm-thláith, *very soft*, 4066, 5678, 7362.
imm-thimmchell, a i, *around him*, 5754, for n-i. *around you*, 3916.
imm-tholtach v. immthaltach.
imm-thrágud, *a great ebbing*, 2548.
imm-thrén, *very strong*, 5032, 6230.

imm-thrúag, *very wretched*, 1286.
imm-thuga, *a great covering*, 7274.
imm-thús, *leading, preceding*, 2095, 4964.
immua-cuaird, *around about*, 5976.
imm-úall, *excessive pride*, 556.
imne ?, 6179.
impartain, 1482.
imrige, 2873, read immrígni, *sluggishness, dilatoriness* ?.
imtar, imdar, for in-batar, 4659–4664.
imthach, *adulterous, meretricious*, 3175; laichessa imtha, pl. acc. Rawl. B. 512, fo. 42[b]. 2.
in-beogud, *quickening*, 1044.
inceil, acc., 7443.
indar, *it seemed*, 6079.
indlide, 8147, *prepared* ?.
indliss, 5818.
indna ?, 4695.
inis, *a fortified (artificial ?) island used as a storehouse*, 3396.
ros-indre, 5607.
in-forbart, (leg. immforbart ?), *increase*, 7294.
innarthaib, 6266 = indredaib (gl. uagationibus), Ml. 81[b].
insa, 7505.
int[ś]liuchtach, *having intelligence*, 262, 1238, 3338.
ír (= Lat. ira), 921. Hence
írach, 4086, 5482, 5632, 5749, 6500, 6530.
irc, 1691: bith mo ircc donisa, *interfectio mea mihi est*, Z[2]. 61.
irdaig, 4191 = aurdaig.
ír-diuid, 3984, for fír-diuid ?, 3984.
ir-glan, *very pure*, 5136.
ro-irscart, *carved* ?, 7669, 7696.
ísligthe (MS. islidte), *abased*, 3482.
iunachi, *eunuchs* ?, 7212. The same loan-word seems to occur, Rawl. B. 512, fo. 60 a. 1. in the legend of Eugenia: d[á] *iunaich* . . . immailli fría. Tecmaid in-araili ló hí 7 a *hiunaige* sech toeb mainistrech.

L.

lac, 6791.
lachtoc = Lat. lactuca ?, 3913.
láeschur ?, 5723.
láesechu, acc. pl., 3978.
láichess, *laywoman*, 4385.
láid lórda, 4279.
láided, 6645 = laoidheadh .i. greasacht, *exhortation*, O'Cl.
lainderda, lainnerda, *brilliant*, 2928, 2934, 3022, 8077.
lainib, pl. dat., 3408, 5634.
laisi (láisi ? lóisi ?), acc., 4326.
lámachtad, *handling, touching*, 2882, 3032.
lám-dia, lit. *handgod*, acc. pl. lámdeo, *teraphim*, 3016, 3026, 3037.
lán, *full*, in compounds: -brass, 2354; -búaid, 7674; -chaingen, 8225; -daille, 7180; -des, 3350; -dilgenn, 1548; -gel, 998; -les, 1192; -lín, 5004; línaim, 5076; -mall, -mass, 104, 4358, 5108, 6755; -ríge, 6704; -rith, 260; -torud, 4486.
lanaide, 8041.
landae, 5431.
largud, 880.
lár-n, *apud nostrum*, 649.
lassa ?, 8072.
lathar, in chevilles: l. nglé, 381, 2507, 3899, 5063, 5997; l. ṅdil, 1057, 4193, 5441, 7305; ni l. ndil, 3569; l. ndein, 5861; l. ndu, 3023; l. ngrinn, 5089, 7067; l. tricc, 6813.
láthar, 7319.
láthraim ?, rolathair, 2853.
legart, 2834.
legeón (= Lat. legio), *ten thousand*, 762, 763.
léignid, *lector*, 4390, from légend, as scríbnid from scríbend.
leittreib, dat., 2179, 4720.
lénaim, liunaim, *I hurt*, 2686, 5267; perhaps also 6531.

leod, *mangling*, 880 (leodh .i. leadradh no gearradh, O'Cl.).
léom, *lion*, 8322.
lerg, *hillside*, 2870, 6298, 7019. In 6779, 8072, 8188, 8207 the meaning is doubtful.
lerggach, 3279.
lére líi, 7019.
ler, in compounds: -glór, 366; -mór, 2722; -ól, 4443; -thol, 611.
lethan, *wide*, in chevilles: l. scél, 6215; l. smacht, 1295.
leth-rann, *half-part*, 2351.
leth-ulcha, *half-beard*, 6720.
letraim, *I tear*, *cut*, 6379, infinitive, letrad, 6376.
lia, *flood*, 1674 (.i. tuile, O'Cl.).
liacoir (líac-óir ?), 3370: cf. líag-dhealg, O'Cl.
lían-mag, 679.
lígaide, 380, 8149.
líg-dath, 7283.
lig-thorba, 1361.
lín, *number*, and dat. pl. línib, in chevilles: l. cert, 3373; l. a slóig, 3379; l. a tuir, 4471; línib sess, 1513; l. gal, 1543, 2949; l. luad, 2290; l. lathar, 2799; l. ell, 3915; l. drech, 3479; l. tuath, 3834; l. legart, 2834; l. gial, 2971, 2989, 3029, 5221; l. ollgraid, 4326; l. smacht, 6683; co línib scél, 5153.
lín-brat, *linen sheet*, 5972.
linn-muir, 2566 = muir-linn, 285, 287.
líth, *festival*, in chevilles: l. cengeis, 275; l. cenlén, 6657; l. cenmeth, 561; l. cenchol, 6327; l. cennach col, 2591; l. rochlos, 455; l. ṅglanna, 1201; l. ngarta, 5695; l. lán, 2783; l. lór, 2823; l. n-óg, 2853; l. fri báig, 4247. Compound: líth-laithe, 8101, 8148.
liud, *accusation*, 4647; W. lliwed.
loburda, *weakened*, 2902.
loga, 998. O'R.'s logha, *splendid*, from **lucaia*?.
lóir, 2361.
loittim, *I hurt*, 3483.
lola (?), 2940.
lom-nachtach (for -nochtach), *quite naked*, 3214.
lonn, *angry*, (ógán lonn .i. ógán feargach, O'Cl., s.v. lonnógán). In compounds: -bág, 5722; -bágach, 5726; -brass, 900, 3617; -bruth, 6795; -búaid, 6554.
lórdae, 225, 501, 4279, 5431.
lórdata, 8177.
lór-múad, 610.
lúad, *a speaking*, 7290, in chevilles: l. ṅdil, 369; n-éim, 1541; l. cert, 3143; l. ngrinn, 3437; l. ṅgle, 3913, 7181.
luam, 6057.
luarda, 6791, 8188 (lúar .i. borb).
luath-lasair, *swift flame*, 8207.
lubrach, *diseased*, 2902, from lubhra .i. easláinte, O'Cl.
luibne, *twigs*, 7291 = luibhne .i. meoir, *fingers*, O'Cl.
luth, 3031, 5913.

M.

mael, *tonsured*, and thence *priest*, 2256: but in 2975, *blunt*, *obtuse*?.
magar, 7858, *small fish*, Corm. Tr. 120.
mag-réid, 308.
mainbthech, 4701, seems O'Clery's *mainbhtheach*; but the meaning (cealgach, *crafty*) which he assigns to this word does not suit in 4701.
mairre, 2733, leg. máir-ré?.
mál, *prince* (maglos, W. mael), 1101, 3431, 4497, 5366, 6629. In 865 it seems an adj., *noble* (mál .i. uasal, O'Cl.).
mandrad, *destruction*, 7100 = menradh .i. milleadh, O'Cl.
mares = myrias, μυριάς, *ten hundred thousand*, 766.
mathigim, 6663.

matinda, *matutinus*, 4403; a rétla matindai! Rawl. B. 512, fo. 42ᵃ. 2.
matud, 5753, applied to Goliah.
medar, *utterance*, 2899, 5445, 5949.
medra, 2975.
meirb, acc., 6297, seems = meirbhe .i. brég, *a lie*, O'Cl.
meirblige, 8171.
meirg, dat. 5337 = meirc (gl. erugo) Sg., 52ᵃ, seems here used in the fig. meaning of *envy, ill-will*.
meirge, 4003, (.i. bratach, *standard*, O'Cl.).
meirle, *theft*, 3568, 3570.
meṅg, f. *craft*, 3063, and Corm.
menmaib, 4359, leg. menmnaib ?.
menmaigim, 4149, 8216, leg. menmnaigim ?.
menmanrad, menmannrad, menmandrad, 3268, 6306, 6854.
mennar, mennair, 211, 783: cf. cen mennair (gl. uidelicet) Ml. 35 d. 23.
meraim, rot-mera, 1710.
mer, *mad*. Compounds: -ṡluag, 4806; -uallach, 6686.
merbe, *mistake* = meirbhe .i. mearbhall, O'Cl.
merda, *furious*, 5753, 5989, 8171.
mert, *harm, hurt*, 4053.
mertaim (= ἀ-μέρδω ?), 1673, 1712, 2779, 3029, 3071, 3623.
mertain, *weariness*, 3445.
mertnech, *feeble, fatigued*, 3453, 4541, 4572.
mesraib, 44, dat. pl. of mesur = mensura ?
mesrugud, *mensurare*, 44.
mét, in chevilles: m. glanna, 99; m. gal, 1507, 6441, 6843; m. bla, 4403; m. cath, 7235; m. rath, 7325.
methlad, 1143, read meth lat ? (meth, *shame*, 4571).
miad-bla, 2303.
mílib, *with thousands*, in chevilles: m. lá, 2491; m. rann, 4967; m. gné, 5149; m. scél, 5389, 5551; m. bla, 5699; m. triath, 7475.
milide, 480.
míltnecht, *soldiering, warfare*, 6594, 6918.
mind-nár, 1210.
mirr, *myrrh*, 7540.
miscadach, *accursed*, 2392, 2422 (mioscaith .i. mallachd, O'Cl.).
mo for immó: mo a múr, *around its wall*, 905, for imm-o; mo-dilfat, 3836.
moch-thánic, *early came*, 2867.
mod, *work*, in chevilles: m. nglanna, 861, 5219; m. ṅglé, 2575, 3247, 3693, 3745, 3765, 3783, 4099, 4129, 4891, 5419, 7787; m. n-án, 2943, 4463, 5583, 7623; m. ṅdil, 3415, 3853; m. cert, 3421, 4307, 5739, 6497; m. ṅglan, 3757, 7427; m. n-éim, 4417, 5263; m. n-úag, 4541; m. mass, 4953, 5023; m. ngemlech ṅglé, 7149; m. ṁblaith, 7381, 7471; m. cen lén, 5111, m. cen hír, 6665.
modmar, 4571.
mogaid, 7427, *slaves*.
mógda, 5753.
molbthach, *praiseworthy*, 4946, 7810.
molbthogaib, dat. pl., *lauds* ?, 4324.
molmar, 4572.
monar, (.i. obair, *work*, O'Cl.), monor, in chevilles: m. ṅglan, 999; m. ṅglé, 427, 2313, 2487, 3797, 4145, 4303, 4525, 4557, 4667, 4807, 5983; m. clecht, 3923; m. cert, 4329; m. n-ada, 6519; m. ndein, 4643; m. múad, 7930.
monuar bal, 1425.
mór, *great*, in chevilles: m. in smacht, 115; m. in mairg, 7387; m. n-athbach, 973; m. mbla, 5659; m. scél, 5731, 7329, 7553; m. am-míad, 7467. In compounds: -ár, 2342; -chad, 6492; chathair, 444, 7356; -cheist, 3864; -chin, 6684, 6882; -chlass, 4030; -choimdiu, 8309; -dáil, 7358; -dil, 7406; -díth, 5911; -drong, 548; -ferg, 6690; -gaire,

2198; -glan, 4569; -gluair, 4074; -gorta, 3384; -grád, 6470; -grádach, 5738; -gráin, 5966, 7249; -íachtad, 916; -loiṅges, 4748; -maith, 7500; -martra, 8179; -miad, 6414, 6482, 6672, 7490; -mind, 6806; -molad, 5922; -mong, 5362; -mongach, 8105; -olc, 1330, 1348; -pheccad, 7200; -phopul, 4104; -thrét, 7024; -thúath, 2780.

mudaigim, *destroy*, 1680, inf. mudugod, 6712, 6984.

muinbi, 2752.

muincinn, *a sea-strait*, 3987.

muirech, *lord*, O'R., 3925, 5263, 5583, 5926, 6629, (cach réim imma muirech, LL. 57[b]).

muirlinn (=linnmuir, supra), 285, 287.

múra, 8078.

N.

nachar-, *not us*; nachar-lén, *do not hurt us*, 1726; cid nachar-cobrai, *why is it that thou dost not help us?*

náir, 1086, 4558, gen. náir, 1759, 4181, 5488, 6579.

narbar (=ná-rob-bar), *be ye not*, 4842.

nassad, 8369, in chevilles: n. ṅdaṅgen, 811, 4175; n. ṅdil, 2243, 2587: n. nglé, 467, 1095, 2537, 4932; n. ngrinn, 2731; n. nglan, 8141; n. n-imlan, 2418. nassaid, 4315 is perhaps a metrical license.

necht, 573, *pure*.

néib, 419 = néim, 467, 7257.

nél, *cloud*, nuallaib n. a cheville, 5805.

nem-aicsid, *invisible*, 330.

neméle, *bemoaning*, 8073.

nemide, *poisonous*, 7150.

nem-nél, *heaven-cloud*, 7462.

nem-thech, *heavenly house*, 573, 2744, 2745.

nessaim, 534, pl. of nessam, *nearest*, 538, 540.

níab, 1819, 7135, 7413.

níabach, 112.

niam, *colour*, 4315.

nibar (=ni-b-bar), *be ye not*, 3641, nibur, 4871; nibfor, 4872; nifor(n), 1238.

ni-char-fail, *non nobis est*, 1560. For the ch, cf. ci-chib-foruireth, I. B. T.

nid-ar-n, *we are not*, 1609, 3626, cf. perhaps no-dar-bé-ne .i. biaidh linne, O'Cl.

nifor(n), see nibar.

ninach, 8026.

ni-r, *not us*, 2747; cf. for the pronoun nor-laoidheann .i. doni ar ngreasacht, O'Cl.

níth, 3615, 4085, 5967, 6041.

no for na, the article, acc. pl. 4304.

nocho-for-bia, *non vobis erit*, 4063.

noeb, *holy*. Compounds: -aingel, 8193; -arbar, 8255; -dind, 6026; -dúil, 7422; -find, 5488; -gel, 6886; -glan, 7302; -nár, 782, 2170, 3926; -nem, 128, 312, 6842, 7000, 7116, 7186, 7488, 7802; -rath, 7154; -ri, 7995; -riagul, 2339; -thánic, 2153; -thlacht, 1308; -úag, 4262, 5878.

nóisech, *famous*, compar. -u, 1145 (nóis .i. oirdheirc, O'Cl.).

nóithech, *famous, conspicuous*, (.i. oirdheirc, O'Cl.), 13, 1463, 2291, 2758, 5140, 5173, 5589, 7943.

noithi máil, 2585, 6681.

nós, 1892.

núall, in chevilles: n. cencleith, 2617; n. cen lén, 6827; n. nad cress, 5189; nualaib nél, 5805.

O.

óc, *young*. Compounds: -bó, *a young cow*, (acc. dual. dí ócbáe), 5426; -dam, 4112, 4120; -duine, 4589; -ech, 7688.

occurus, *hunger*, 8379.

ócda, 7349.

ochair, *edge*, 3746, 6578.

ochrach (leg. ocrach), *ravenous*, 898.

óegaire, *shepherd*, 7716.

óene = ieiunium, 7600.
óentadach, 6540.
ógdae, 4227, 6558, 7516.
óg-rath, 3810, 7499.
óibnech, 5174.
oisce (?), 2844.
Olimp = Olympus, 125; Olimpus, 634.
oll, *great* (= πολλός). Compounds: -blad, 459, 3323; -grád, 628, 4446; -már, 6762; -múad, 6574.
omar, *trough, channel*, oimrib uiscidib, 2958 = 'canalibus aquarum,' Gen. xxx. 41 (Vulgate).
ómnach, uamnach, *fearful*, 7763.
oṅg-galar, 1453.
orc-rad, *swine*, 7618 (orc = porcus).
or-oll, 4214.
orot, *for thee*, 1073.
orthad, 6159, *let him go?*, (orta .i. imthigh, O'Cl.).
orthonaib = orationibus, 4323.
ósar-bráthair, *youngest brother*, 3587.
oscor, 2839.

P.

paitt, *a leathern bottle*, 6311.
pennaind = poenitentia, 1580.
piair, *sister*, na dí phiair, 7467: cf. for p (ex sv?) piuthar.
pían = poena: comp. -guba, 1867.
pianaim, *I pain*, 5418.
Pisc = Pisces, 217.
plágud, 879.
prím- = primus. Compounds: -adbar, 6244; -altóir, 4265: -chaindelbra, 3339; -chathair, 422, 454, 474, 6658, 6680, 7348; -chinnecht, 2920; -chomairlid, 6652; -chubat, 2527; -dorus, 7356; -dún, 7342; -ḟáith, 5388, 7132; -gaeth, 47; -geinne, -gindi, 3676, 4026; -goibnecht, 4190; -ined, 6412; -laichas, 7818; -leth, 4290; -maithiu, acc. pl., 8146; -phecctbach, 8349; -rót, 5396; -thóisech, 5388.
psaltair = psalterium, in the title, gen. saltrach, note after 7796.
punann, *sheaf*, 3329, 3330.

R.

rachaine, 3004, for ro-cháini.
racht (ro-acht), see immracht.
rád, in chevilles: r. nglé, 5671, 5709; r. cen brath, 6495.
ragmas, 3961, for rogmas?.
ráidaib, dat. pl. 3103.
rán-glé, 787.
ránmar, 1465.
rath, 7355, 7947 (rath .i. baile, O'Cl.).
reb, 7828, 7915; rebaib, 4411; reba, 1718.
rebrach, 2358.
regtai, 4015.
reilgce, 4411.
réim, in chevilles: r. n-oll, 139; r. cen díth, 6357; r. cen brath, 6359; r. cen dochta, 6687; r. n-achtach, 7093; r. n-án, 5223; r. fobaid, 4555; r. ṅdein, 2157, 2347; r. rán, 2947; r. ruanaid, 5117; r. ṅglé, 2069, 6617, 7049; r. ndata, 3933; r. ndil, 4104; r. n-úag, 4921, 7847; r. rogúr, 5258; r. iar ruth, 6043; r. co rath, 6128; r. rúin, 6597.
remḟúir, *preparation*; remúir, 4352, 4356.
rem-thechtaid, *foregoer*, 7488, 7490.
rén, for róen, 6788.
renn, 2259.
rethaib, in chevilles: r. 2259; r. recht, 4955; r. rád, 5215.
rían, *sea*, 2631, 2643; ruithnib rían (?), 7143.
rían-feth, 7616.
riasca, *paludis?*, 3933.
riastrai, 878.
ríathur, 3336.
rígda, in chevilles: r. inbla, 105; r. rád, 4243; r. gais, 4875; r. ell, 6677; r. scél, 7231; r. tríall, 7237; r. smacht, 7331;

r. ail, 7463; r. fecht, 7605; r. in sét, 7894.
rí, gen. ríg, *king*. Compounds: ríg-dáil, 6818; -doss, 796; -fial, 568, 7785; -rann, 2650; -recht, 8212; -rún, 4134; -ṡossad, 550; -ṡruth, 504; -threb, 2647.
riges, 5190, for riches, *flame*?.
rigthess (ríg-thess?), 7250.
rind, rinn, *star*. Compounds: -balcc, 123, 2671; -gel, 778, 4094; -glan, 7292; -mas, 5636; -nem, 510, 7050, 8221, and perhaps rind-rethait, 131.
rintriuchta (?), 1837.
rith-rosc, 7923.
ro for ra = fria, 1990, 2179, 2990: with pron. rot, rut.
robar fola, *fluxus sanguinis*, 7642.
ro-balcc, *very strong*.
ro-bláith, 7616.
ro-búadach, *very victorious*, 7572, 8269.
ro-cháin, *very fair*, 4378.
ro-chrúas, *great valour*, 6022.
roddet, 1627.
ro-días, *a great pair*, 4470.
ro-dígrais, *very excellent*, 4378.
róe-mag, 616 (róe .i. magh, O'Cl.; rae .i. fearann, ibid.).
roen. Compounds: -des, 1018; -mag, 510.
roenach, 4160.
ro-fín, *strong wine*, 6326.
ro-garg, *very fierce*, 6082.
ro-glan, *very pure*, 7684.
rogmár, 627, 960.
ro-gnáth, 7242.
ro-réil, 7684.
rogud, 619 (gl. extensione), Ml. 37[d].
ro-gúr, 5258.
roimsi, 7355, (roimhsi .i. peacadh, *sin*, O'Cl.).
ro-maidm, *a great breach*, 6788.
romra, 3982, O'Clery's romhra .i. romhara.
ro-ro-char, *multum amavit*, 2816. Perhaps rót-ro-baeth may be another example, 3119. So do-ro-r-chair, H. 2. 17, p. 165[a], unless this be a scribal mistake for do-ro-chair.
ro-rúad, *very red*, 4160.
ro-sat (?), rosat glechert, 3574; rosat[t] riuin (?), 3983.
ro-séim, *very slender*, 39.
rosso, 6123.
rót, 2287.
roithenach, *serene*, 2395.
roth, *wheel*, *orb* (?), 1077. Compound: -mol, 199.
rúam, 6094, 7289.
rúamna, 7339.
rúanaid, *strong*, 6082.
rúan-dath, 205.
rúathar, rúathur. In chevilles: r. cint. 133; r. mbras, 4843, 6187; r. ṅglé, 213, 3335, 4903, 5681, 6013; r. cert, 2659, 3795; r. n-án, 3411; r. ṅdil, 3779, 7437; r. ndein, 4765, 4937.
rub = Lat. rubus, 3815.
(ro)-rude, 7074.
ruided, 8096.
ruithess, 154, 7242.
ruithnib rían, 7143.
ruithnigim, *I cause to shine forth*, 7537.
ruth. In chevilles: lúath a ruth, 3107; for-ruth, 3285, 4051, 7411; réim íar ruth, 6043.

S.

sacc, *sack*, 3548.
saccail, *to press into a sack*, 3547.
saccrad, f. *sacks*, 3036.
sacerdote = sacerdotium, 4488, 4494, 5156.
sadailecht, 8303.
saechtairthir, 979; perhaps for sechtair-thír.
saerda, *ennobled*, 7337.
Saigitair = Sagittarius, 220.
sain. In compounds: -chomnart, 5159; -dil, 4224 (cf. sain-dilse, O'Don. Supp.): -glicc, 2861, 4095; -ṡerc, 6834, 7485.

sainigthe, 4583, 5846.
sainigud, *differentiating*, *varying*, 7256.
sair siar, *hither and thither*, 7936.
sáir-dron, 802.
salm, *psalm*. Compound: -glan, 5822.
salmda, 6063.
samai (sammai ?), 6384, pl. dat. 8373.
samlaid, *altogether*; note after 7796.
sam-ṡúgud (?), 6095.
sanctáir = sanctuarium, 4256, 4258, 4317, 4320, 4522, 4602, 4618, 4900.
sathe, *swarm*, 6731.
scaichsiu, 2904, infin. of scuchim.
scél. In chevilles: s. do léir, 2719; s. cen chess, 3509; s. ngrinn, 3627.
scemel = scabellum, 546.
scíath, *wing*, 4316; du scíath (gl. alarum tuarum), Ml. 39d. 21; hua sciathaib (gl. pinnis suis), Ml. 39d. 23.
Scoirp = Scorpio, 219, 252.
scrus, 219.
seccle, 6337.
sechem, *shittim-wood*, 4224.
sechnad, 674.
sechrad (leg. sechnad ?), 642.
secht-delbach, *septiform*, 7112.
sedlaṅg, 8111.
ségda, 1068, 3823, 4232, 4253, 5514, 6155, 6888, 7333, 7441 (seaghdha .i. ealadhanta, *learned*, O'Cl.).
segtait slóig, 459.
segunn, 6065.
seimlide, 8169.
seing, 5139.
seirgthe, 4287.
seirgthech, 1446, 2728, *withered*, *shrivelled* ?.
séis (= sensus ?), 651, 2393.
seiselbe, 8235.
seiss, 8266, 8273.
séiss (= séis .i. buidhen, *troop*, O'Cl.), pl. dat. séssib, 6946.
selach, *hewing*, 5355; sealaigh, O'Cl.
selbcha, n. pl.
selbda, 590.
sell, 2595, (perhaps seall .i. seal, *a space of time*, O'Cl.).
semnach, 2875.
séna, *denial*, 3881.
sencha, pl. n., 987.
seol, in chevilles: s. seim, 8086; s. snassi, 491.
serb, *bitter*. Compounds: -garg, 4758; -lomm (leg. lonn ?), 8209; -lonn, 6372.
sergaim, *I wither*, *dry up*, 7279, 8209; infin. serggad, 7294.
serig, *strong*, 4758, 5356, 5655 = seiric .i. láidir, O'Cl.
sesrachaib, pl. dat., 2455.
sesraib, pl. dat., *reservoirs*, *vats*, *barrels* ?, 43; so in H. 2. 17, p. 146b, na barca cona sesraib, cona claraib; and pl. gen. LL. 169a, acc. dub-ṡesra di rotu rotaide monad. Cogn. with Lat. sit-ula ?.
sésta, pl. gen., 8162.
sétad, 651.
sétaigim, *I make way* (*sét*), 8057.
sétfadach, 8111.
síabar, 907, *ghost* ?.
síabardae, 8159 = síaborthe, LU. 44b (?).
síabrae, 8210; síabra, 8305, n. pl.
sían-brat, 1772.
sid (síd ?), 2611; sid nglé, 7487.
sídaigim, 5203.
sír, *long*; iar síraib, 7215. Compounds: -áidde, 8369; -den(n), 5611; -díbad, 482; -druṅg, 2183; -ettla, 2086; -fecht, 8210; -iffern, 1772; -immthecht, 3748; -labra, 826; -sáethrach, 1446; -ṡassad, 4408; -ṡellad, 4164; -ṡoillse, 8381; -ṡolus, 362; -ṡotlaib (pl. dat.), 499; -ṡruth, 996; -thes, 154; -thoirse, 2112, 8383; -thuistiu, 2818.
sírach, 6473, 7914.
sírechtach, 874, 8133 = W. hiraethog ?.
sirthech, 6372, *plundering* ?; sírthe, *plundering parties*, O'Don. Supp.

sis, 6744.
síthbe, *rod*, 4284; sithbe na slébe ?, 8214.
sithech, 342.
sla, 4351.
slaide, 6097.
slamm, *floccus* ? slaimm in pl., used as acc., 5975; slamma snechta, *flakes of snow*, 524: cf. slamanna, O'Cl., s. v. sloch sine.
slamm (?), 269, 5253.
slamm-derg, *red-clotted* ?, 4770.
slamm-rúad, 5356.
slán, *salvus*. In compounds: -áeb, 54; -chaingen, 8097; -dilgud, 1654, -éim, 1006.
slánaib síd, 3275 (slán, *safety*, *repayment*, *indemnity*, O'Don. Supp.).
slasaim, 6889 (slas .i. slaighe no marbhadh, O'Cl.).
slassa, 4071.
slat-bríg, 5187 (slait 7 slatra .i. láidir, O'Cl.).
slattra, *strong*, 5365; adv. co-slattra, 5573.
slébbaire, *slovens* ?, 3483 (slaopair, H. Soc. Dict.).
slecht, 207, 4189, *cutting* ?. Hence
slechtach, 2825.
sleg, *spear*. Compounds: -derg, 5338, 5790; -rúad, 6778.
sleoda, 6897.
slind (gae), 5761.
slis-ḟota, *longsided*, 5790.
sliucht, slicht, *track*, in chevilles: s. ṅglé, 2493, 3055, 3145, 4135, 4919, 5341, 6155–6479; s. sid, 5679; s. n-óg, 2859, 2893, 6605; s. roscar, 7419; s. cen chol, 5613; s. slán, 5203; s. n-án, 5213; s. co mbúaid, 3957, 4073.
slocht, *slaughter* (?), 5102.
slóg, *host*. Compounds: -búadach, 6932; -dil, 7406; -dún, 4550; -rath, 4498.
smachtaigim, 3637; infin. smachtugud, 700.
snámach, 2513.
snas, 5633.
snéid, 1603, 3231, 3589, 4253, 6121, 6662; adv, co-snéid, 6425, 6865.
1. sníim, 3639, 8378.
2. sníim, snísit, 6514 = snisiot .i. dorighneadar cosnamh no cathughadh, O'Cl.
snímach, *sad*, 3747, 4930, 6474, 6529, 8306.
snó, 6759.
snúad, 5957, 6145, 6891.
sobáil, 2638.
sobarthain, 7433.
sód cen greis, 6649.
sodála, 60.
sodalbtha, 6155.
sodamna, 6118.
soenmind, 590.
soer, sóir, saer. In compounds: -áil, 6580; -alt, 7757; -bríg, 5543; -búaid, 7233, 7863; -dáil, 4498; -dron, 802; -grád, 3358, 3662, 4230; -grínn, 2863, 7730; -ṡlog, 6986.
sóerda, saerda, 7337, 7783.
so-gabtha, 64; so-gabtais, 3251.
so-grád, 4182, 8283.
soidṅgib, pl. dat. *easy* ?, 4539: cf. doidṅge.
soimled, 4693.
soimse, 4366.
soírse (better sáirse), *carpentry*, 4189.
solaig (sólaig ?), 7203.
so-menmnach, *cheerful*, 3518.
sonad, 823.
sonaide, 3382.
sonardib, pl. dat. 2778.
sónmige, *prosperity*, 8373; sg. dat. is-sóinmichi, Z². 863.
sonthach (perhaps = sonntach .i. luthgháiroach, O'Cl.), 4562, 4642.
so-ṡid, 6443.
so-smert, 6067.
so-thochta, 3237.
srábaib, pl. dat., 6780.
sreb, *stream*, 43, 5475, 8305; so
sreb-derg, *redstreamed*, 6780.

So sad: camp (possibly)

sréim, *I cast*, 5870, 6073.
srén, 5611, 6529.
sren-gal, 5779.
sreṅg, 4293.
sreth, 2711, 4319. In chevilles: s. cen táir, 4319; pl. dat. srethaib; s. srath, 135, 4687, 5479; s. drong, 7905; s. íath, 2285, 4941; s. smacht, 513, 5383; s. slóg, 6431, 7005 = s. slúag, 6905, 6997; s. sluaig, 2863; s. scél, 6591; s. saergrád, 6662; s. socht, 4083; s. sretta, 2475; s. grád, 4529; s. sell, 2595, 6659; s. gal, 4939, 6527; s. seis, 5705; s. slecht, 4027; s. sleg, 6269. Compounds: -bruig, 6263, 6698; -chor, 5253; -ślúag, 2692, 5918.
srethad, 2443.
srethugud, 8259.
sretta, gen. sg., 2475.
srib-grinn, 6479.
sróen, 269.
sroib-tene (*sulphur-fire*), *lightning*, 8089.
sruth, *stream*. In chevilles: s. na sreith, 7047; srothaib íath, 2753. Compound: sruth-lind, 2513.
sruthach, *streamy*, 8139.
sruithred, *collection of streams*, 6614.
stad = stadium, 2712.
stoc, *trumpet*, 5061.
stomacha, 4364.
suachtarchom (?), 669.
súg = (Lat. sūcus), 5641, 6263, where it seems to mean *strength*, *energy*, *spirit*. The n. pl., súig, 4346, seems to mean *juices*.
suilge, 4539, 7299.
suilig, 4182, 5134, .i. sofulaing, O'Don. Supp.
suillim ? no-suildis, 4348.
suinig, 6544; perhaps = suinich, *liberal*, O'Cl.
suirded, 966.
suimm = summa, *summit*, *chief*, pl. dat., 4241; nom., dú i mbatar suimmi na sacart, Laud 610, fo. 12. a. 2; tancatur na suimmi sacart, *ibid.*

T.

tabernacul, f. 4514, 4580, 4864, 4880.
tachaim (?), *rado*; in the figurative sense, cid ta[ch]thi Dia, *why do ye vex God?* 5530; t-pret., perhaps ros-tacht, 3453; or is this the s-pret. of tachtaim, *ango?*
tachtae, 5971.
tadail, 6326; for todail, *haustus*.
tádrainn, 4338.
taibled, *a story* (Lat. tabulatum), 2450. See tre-thaibledach.
taiblide, *tabulas*, 4304.
taicthech, 4661.
taichme, 374, 431.
ro-tháig, redupl. perf. of techim, *I flee*, 7903 = táich (gl. confugit, Ml. 32[b]).
tairbbech, tairpech, 5915.
tairbe, *profit*, *commodity*, 7018.
táircim, *I prepare*, *make ready*, *provide*, 2624; 2d pl. imper., táircid, 2624; s-pret. act. sg. 3, ron-táraig, 1524.
tairchert, 7738.
tairchil, 4223.
tair-ic, *comes*, 4699.
tairinnim, *I bend down*, 4495, 7993.
tairsin, 2903, 5959.
taisced, 8246, *store*, *wealth*; 8246 where it is used with a pl. verb.
talc, *strong*, 5077, 6767. Hence
talgga, 363, for talca, *strength*.
tallaim céill, *I lose hope*, 2557.
tan, adj., 803, 2187, 6853, 7401, seems cogn. and synon. with ἀ-τενής and tenax.
tarat láim dar, lit. *put hand over*, *subdued*.
tarbaige, 2008, *profit*, *fruitfulness*.
1. tarcai, targca[i], 5; seems 3d sg. imperf. (?), from táircim.
2. tarcai, targcai, targai, *surpassed?*, 4498,

7002, 7163, 8174. In 6679 the meaning is obscure.
tarccacht, 7213.
tarfuaraid, 7627, *remansit*.
targtais, 6775, for do-regtais, redup. 2dy pres. pl. 3 of torgim, *I come*.
ta-r-gclamtha, 2714; ta-r-glammair, 1637, from teclammaim, tecmallaim, *I collect*.
targleo, 3015.
tarimthecht, *transgression*, 94, 574, 864, 1526, 1534, 1558. 6498.
tarmlaic, 3259.
tarmmairt, tarmairt, 1688, 3260, 4717, 6444, 6923; tarmart, 4123, 4744, 6900;
tarmartad, 6735.
tárnactar, redupl. perf. pl. 3 of tair-icim, 6939.
tarrasar, *steti*, 1819; tarrasair, *stetit*, *mansit*, 1633, 2237, 5109, 5436; dep. perf. of tairissim.
tarscur, 2294, for trascur, *overthrowing*, inf. of trascraim.
tarsnu, *athwart*, 172.
tascaid, 3515 = taiscid, inf. of taiscim.
tass, 1829, 5107, 7591; tas .i. comhnaidhi, O'Cl.
tath, 2054, perhaps tath .i. taobh, *side*, O'Cl.
tath-beogud, *to revivify*, 7120.
tathellach, 8117.
tath-lassair, 3792, *dry flame*? (tath .i. searg, O'Cl.).
tathlúgud, 8117.
Tauir = Taurus, 217, 239.
tauttacht, *coming*, 4420 = tuttacht, q. v.
techel, *to flee*, 6219.
tech talman, 3196 = O.N. jarðhús, Landn. i, ch. 5.
teclai, 6765.
teclaigim, 8002.
tecrais, 4439.
tedmnach, *diseased*?, 946.
teduar, 7543.
teipim, *I cut*, *separate*, 29, 7869 (teibeadh .i. buain, O'Cl.).
teisc (for teist?), 5846.
teist, *testimonium*, 3583.
telchinni, 4269.
tel-glas, *greenfaced*, 2670 (tel for tul).
terbaide, 8319, for terbaige?: cf. a terbaig .i. a galar, Ir. Texte, 818.
terbaim, *I separate*; ro-dos-terbaiset, 4653.
terchur, 4371.
tessaigthe, *torrid*, 159.
tét, 21 (téte .i. tuatha, O'Cl.). Compounds: -adbul, 21; -bannai, 8163; -blai, 407.
tethrach, 978.
tho, *thy*, 1601, 6019 = to, 3824.
ti, 1317, for ci (?).
tí (for int-í?), 5780.
tíi, 4503, *design*, *intention*.
timm-gairim, 2477, 2717, 3045; do-r-imgair, 4950. O'Clery's meaning (*I ask*) does not suit.
timm-gaire, *an asking* (.i. iarraidh, O'Cl.), 2967.
timm-thaircim, do-s-r-imthairc, 5406, 5430.
timm-thosaim (?), do-r-imthas, 5973; do-s-r-imthos, 6331.
timpán, *a stringed musical instrument*, *timbrel*, 4042, 6060.
tinach, 6261, 8028, 8112.
tinaim, *I melt away*, 3465; tin .i. leagadh, O'Cl.
tindrad, 1047, 1297, 4223.
tindremm, tindrem, 5999, 6280 = tionnramh .i. friathaileamh.
tine, 8106, 8150, *service*, O'Cl.
tinfissiu, 2108, *inhaling*.
tinninas, 6188.
titacht, *coming*, *advent*, 7793, 7805.
tiug-bás, 3614, 6726.
tiug-nár, *matins*, 810.
tláith, *weak*, *faint*, 2479, 7549, 7615: in 1571, *soft*, *tender*.
tlaith-chumtaig, 1103.

tláithe, 5351, *weakness.*
tlás, *weakness*, 1665, 3315; acc. tláis, 3613, 7639.
tlí .i. tlacht, *delight*, O'Cl., 1103, 3443, 5799, 5893, 6539, 7549.
tluachtar, 3539 = doruachtatar (?).
tlus, *pity, mildness*, 4039, 4551, 7407.
tnu (leg. tnú, *fire*?), 3895.
to, *thy*, 3824: see tho.
tob tened, 7388.
to-chomrac, *conflict* (W. cyfranc), 1090, 1354.
tochomracht, *taedium*, 6922, Z². 864.
tochta, 3072.
tóeb, *side.* Compounds: -adbal, 8253; -dána, 8263; -dein, 4434; -gel, 6366, 7594; -nocht, 1540; -thogud, 1051.
tóebach, 8090, *having sides.*
tóebtu, 6050, 6575, *being side by side.*
tóem ṅglé, 6083, a cheville, lit. *a clear jet.*
toga ṅglé, 5439, a cheville, lit. *a clear choice.*
togach, *chosen*, 339, 967, 978, 1096, 3241, 4291, 5665, 8067.
to-gáes, 1246, 2462, *fraud, circumvention.*
togud, 1052.
toichthech, 4702.
toimdig, 1747.
1. tóir, *pursuit* (O'Don. Gr. 23), 3557.
2. tóir (.i. fóirithin, *succour*, O'Cl.), 3631, 3825, 4067, 4291, 6033.
toirchi, 6128.
toirm, in chevilles: t. ṅglan, 2033; t. trén, 7897.
toirt, sg. dat., 5971.
tola, *excess, multitude*, in chevilles: t. ṅglé, 2523, 2739, 5521, 6557; t. trén, 4575, 5519, 5617; cen tola, 8038. Pl. dat. tolaib tlacht, 15, 5747; t. tress, 85; t. smacht, 407, 4599; t. droṅg, 7137, 7197, 7481, 7609; t. tine, 8106, 8150; t. tuile, 8178; t. grinn, 2283; t. sreth, 2711; t. gair, 4387; t. gestal, 4363; t. treb, 7083, t. gal, 4467, 5034, 5821, 7099; t. dál, 4701; t. rún, 6647; t. rath, 6165; t. dliged, 6411; t. dind, 6805; t. caingen, 7781. Hence
tolach, *multitudinous*, 5077.
tolad, 1434; tolaid, 5727, should perhaps be tolaib.
tolcaib, dat. pl., 6767.
tolg-dail, 4271, 6701.
tomthaib tríath, a cheville, *with threatenings of lords*, 4945; fo t. Dé, 7994, *under God's threats.*
tomthaigi, 8213.
1. tonn, *skin, surface* (.i. croiceann, O'Cl.), t. talman, 4124, 8116. Compounds: -gel, 6270; -glas, 978.
2. tonn, *wave.* Compound: -bán, 5232, 6162.
tóir, 4291.
tooir, 1101.
1. tor, *a lord*, 1703.
2. tor, *a multitude* (.i. imat, O'Dav.), 145, 5077, 6349, 6767, 7646; sg. gen. tuir, 145; dat. tur, 1165, 6831; pl. n. tuir, 8285; gen. tor, 6767 'mor tortrelmach', 4674, should be mór tor trelmach; acc. turu, 8174. Compound: trom-thor, 5614.
tór, 2457, *fatigue*?.
toracht, 6078.
torainn. In chevilles: t. ṅglé, 129, 2197; t. ṅdil, 1589.
torgbad dáil, 5103.
torgbáil, 4272.
torm, 6771, 7821.
torocht, 7738.
torom, torum. In chevilles: t. ṅglé, 1937, 3883, 3909, 4007, 4091.
toromm, 4153, 4761, 4859, 5415, 5895; t. n-adbal, 8144; t. n-án, 189.
torraim, *has watched over*?, (cf. torruma), 6828.

1. tracht, *trace*?, 2855.
2. tracht, *strength*, 5295.
3. tracht, *strand*, 7904.
traig, acc., 4375.
1. tráig, *ebb*, 2538, 7904; fo-tráig, 3465.
2. tráig, *strand*, 3702, 5250.
trait, 3767, 7711 = traid .i. luath no opann, *swift* or *sudden*, O'Cl. Hence
traite, 6769.
1. trebthach, *farmer*; but in 3741, *shepherd*?.
2. trebthach, adj., 4702, *cultivated*?.
trechess, 227.
treithe, 2855; gan treithe .i. gan ainéolas, *without ignorance*, O'Cl.
treith-fer, 7986, *an ignorant man* (treith .i. ainéolach, O'Cl.).
trell, trel, 2291, 4593, 6697, 7993.
trelmach, 4674, 4759, *having harness* (trelam).
trem-úr, 2546, *very recent*.
trén. In compounds: -athbach, 4683; -brat, 189; -chóraid, 2404; -ślúag, 2626.
tréoda, *trinal*, 7570.
treóir, 1169, 1899, *vigour, power*. Of the same or a like meaning is
treórud, 1043.
tres, sg. acc. tris, 3315.
tres-rann, *a third part*, 3784.
tretel, 2131.
tre-thaibledach, 2448, the tristega (τρίστεγα) of the Vulgate, Gen. vi. 16.
1. trethan, *foot* (treathan .i. troigh, O'Cl.), 3644, 4200.
2. trethan, *sea*, 2233, sg. dat., 353; pl. n. (noeb) -trethna, 494; dat. trethnaib, 6697; acc. trethnu, 5254. The gen. sg. trethan, 7901, and the dat. sg. trethain, 8196, seem to belong to an n-stem.
triallach, 111.
triamain, *weary*, 7551.
triamannai, 8157.
triamnach, *weary*, 5619.
tricc, 1926, *frequent*?, 5325, *urgent*?.
trichem, 353.
trichessa, 8295.
trichtaige, *a space of thirty years*, 1096; in-áis trichtaigi, LU. 34[b].
trist, *curse*; cen trist, 1047, 2239.
tristaide, 8019.
tuidme, *binding together*, 4278.
tuidmidib, pl. dat., 4291.
tuinech (= Lat. tunica), pl. n. tuinchi, 6719.
tuire, 3838.
tuiridein (leg. tuirigein?), *house-pillar*, 4520 (tuirighin tuir fhuilnges tech, Forus Foc. LL. 395[a]).
túis (= Lat. tus), *incense, frankincense*, 7540.
tuisc, acc. sg., 247.
tunscanad (?), 6232.
túr, *searching*, 4133, 6344. The compound trom-thúr, 906, 5266, seems to belong to a different word.
turadaib, pl. dat., 4690.
turba (from the Lat.), 10,000 × 100,000, 772.
tuscurnud, *fiction, falsehood*, 3324.
tuttacht, *coming*, 2330, 4415 = tauttacht, q.v.

U.

úag, *perfect*. In compounds: -commus, 3172; -ríar, 4128. Hence
úagdae, 3634.
úaibrech, *proud, haughty*, 7382.
úaichlech, 945, *full of pride* (uaichle .i. uallcha, O'Cl.).
úais (.i. uasal, O'Cl.), 117, 4280, 6021, 7586, 7937. The nom. pl. m. uais, 7853, seems from an adj. *uas.
úamnach, *terrible*, 875.
úarach, *chilly*, 942, 8350.
úarda, *chilled*, 7340.
úas-abb, 7872, 7978: cf. abb (= abbas), 831.
úasal-techtaire, 692.

úas, prep. with suffixed pers. pronouns: sg. 2, uasot, 1142; pl. 3, uasdaib, 565.
uilidettu, *wholeness*, 8244.
úine, *time, season*, acc. pl., 7759.
uiscide, *watery*, 40.
uran (?), 4803.
úr-feóil, *fresh meat*, 4628.
úrugud, *growing green*, 7284.

CORRIGENDA.

Line
990 *read* derbdind.
1004 *read* Eufratén.
1004, 1006 *after* 'Tibris' *insert* (*sic*).
1295 *read* lethan smacht.
1478 *read* in-huacht gortai.
1541, 4417, 5263 *read* n-eim.

Line
1904 *read* badbda.
2397 omit the first comma.
2418 *after* 'Noe' insert a comma.
4674 *read* tor trelmach.
6787 *after* 'trén' *and* 'raind' insert a comma.

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES. VOL. I—PART IV

CATH FINNTRÁGA

EDITED BY

KUNO MEYER

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1885

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

AMEN CORNER, E.C.

THE

CATH FINNTRÁGA

OR

BATTLE OF VENTRY

EDITED FROM

MS. RAWL. B. 487, IN THE BODLEIAN LIBRARY

BY

KUNO MEYER, PH.D., M.A.

LECTURER ON TEUTONIC LANGUAGES, UNIVERSITY COLLEGE, LIVERPOOL

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1885

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

AMEN CORNER, E.C.

TO

ERNST WINDISCH

I DEDICATE

WITH ALL GRATITUDE AND AFFECTION

THE FIRSTFRUITS OF MY CELTIC STUDIES

WHICH I BEGAN AS HIS PUPIL

AND CONTINUE WITH HIS COUNSEL.

INTRODUCTION.

THE oldest extant version of the *Cath Finntrága*, here printed for the first time, is preserved in the Bodleian MS. Rawlinson B 487, ff. 1–11, a vellum quarto, dating from the fifteenth century. In a list of contents bound up with the MS. this tale is called: Finleachi o Catasai Gigantomachia Hibernice, vel potius Acta Finni mac Cooli (cum praelio de Fintra). It is followed by the oldest copy of the *Agallam na Senórach*, ff. 12–54. Bound up with these two texts are three pieces written on paper, the first in Irish, the last two in Latin, which are thus enumerated in the list of contents: Leges Ecclesiasticae Hibernice, fol. 53.—Miscellanea quaedam de rebus Hibernicis, fol. 68.—Pars aliqua Chronici Henrici Martiburgensis vicarii de Ballysraddan in diocesi Dubliniensi, fol. 76.

Our text was written by a certain Finnlaech ó Chathasaig (Finlay O'Casey) who gives his name at the end[1], and states that he wrote it for Sadb, the daughter of Tadg ó Maille (Teague O'Malley), in whose praise some Irish verses, mutilated in the conclusion, are added. There are two gaps in the MS., one between ff. 3 and 4, the other between ff. 6 and 7, two leaves being missing in the first place, and one in the second.

There are fourteen paper copies of the *Cath Finntrága*, all of them of a later date, belonging to the eighteenth and nineteenth centuries. They are enumerated by Jubainville, *Essai d'un Catalogue de la Littérature épique de l'Irlande*, pp. 67 and 68, who, however, omits to mention a copy contained in the Edinburgh MS. lviii. pp. 197–237, and written in 1733. I have seen all of these and collated one or two of them. They all represent a different version of the tale from that contained in Rawlinson, the most remarkable difference being the insertion of the list of the harbours of Erinn in the beginning, and the omission at the end

[1] This colophon runs thus: *Arna scribadh d'Finnlaech ó Chathasaidh do tSaidhb ingin Taidhg hi Mhaille .i. sain mhna ar ghais 7 ar cineach 7 gheanmnaighacht rl.*

of the story of Gelges seeking the body of her husband among the slain, as well as her lament[1]. To give an idea of the variants of these later versions, and at the same time to supply the gaps in Rawl. mentioned above, I have selected the copy contained in the British Museum MS. Egerton 149, pp. 109 seqq., which, though written as late as 1821, yet on the whole gives the best text among these later copies.

Beside these prose versions there exists, in the Book of the Dean of Lismore, also a poetic account of the Battle of Ventry in the form of a dialogue between Ossian and Patrick; see M'Lauchlan's edition, pp. 7 seqq. The chief discrepancies with our version are the following. Daire Donn is introduced as king of Lochlann (*Daor Donc reith Lochlin*), though later on he is also called King of the World. Conn, and not Cormac mac Airt, is mentioned as monarch of Erinn at the time. There is no mention of the Túatha Dé Danand, though the line *hanyth ith chawr zar wane twoa dey hug ass gi knok*, which M'Lauchlan thus gives in modern Gaelic: *thainig de chabhar do'r Feinn sluagh do thugas gach cnoc*, seems to be a reminiscence of the old tradition. Cairbre Lifechair (*Carbryth Loacchr*) comes to the rescue with four 'bands;' Conncrithir (*Cownkrer*) 'slays the men of India, and raises their king's head on the mountain-side' (*ruk sloyg nyn hynca zcive, is di hog ca kenni reith er knok*). The son of the king of Ulster is called Conn (*Cown m' reith Wllith*). While none of the men of the world escape from the slaughter, except the king of France, who flees before Oscur like a swallow to *Glen Baltan*, there survive two 'ordered bands' of the Fenians, one band of the clanna Baiscne (*cath di clanni Bisskyni*) and one of the clanna Morna (*cath di clanni Mornyth*).

The numerous copies of our tale as well as frequent references to it in modern Irish literature[2] show that it was one of the favourite romantic compositions of the Irish, and indeed its memory still lingers on among

[1] T. C. D., H. 2, 5, the oldest of these paper copies, ends thus, after the narrative of the death of Cáel and Finnachta Fíaclach: *Is and sin tangadar .i. aois ceoil agus oirfide agus bandala na feine d' adhlacadh corp a d-triath agus a ttiaghearnagha agus do bhreith an mheid do budh anleighis diobh leó agus budh do bheg do bhi mar sin diobh gur be sin Cath Fiontragha gonuige sin an meid do frith lind de. Finis per me Dermitius Connur pro Thomatio Drumdivile.*

[2] E.g. in the *Caoidh Oisín a n-diaigh na feinne*, ed. O'Grady, p. 242:

'uch! dá m-biainn-se a neart 's a lúith,
mar bhíos gan phudhair a g-cuan Fhionntrágha.'

the people in the South and West of Ireland. No mention, however, is found in the older Irish literature, and it is thus likely that, as in the case of the *Toruigheacht Dhiarmuda agus Ghrainne*, the oldest MS. copy of which also dates from the fifteenth century, the origin of the story itself must not be referred back to a much earlier date than that of its oldest MS. Indeed the language of the text plainly shows that it cannot have been copied from a much older MS. Nor is internal evidence tending in the same direction wanting. Whether, as in the case of most of the older tales of the Ossianic cycle, there is some historical basis for the story, it is impossible for me to say. As to the romantic accretions, they are the same as in all later Irish compositions. They have come partly from the inexhaustible treasure of Irish popular thought and fancy, and partly from those tales derived from the classics, such as the *Togail Troi*, the story of Alexander, the *Merugud Uiliux*, &c., which, since their translation in the twelfth century have passed into Irish literature. As an example of such classical reminiscences I would regard the statement l. 19, that the cause of the invasion of Erinn by the combined kings and armies of the world was the elopement of Finn with the wife and daughter of the king of France, which is clearly a reminiscence of the origin of the Trojan war; or, better still, the invulnerable Daire Donn, and the story of the weapons made by 'Vulcan, the smith of hell,' in the Egerton version.

The question may, however, be asked, though, as just said, I would not allow it in the case of the *Cath Finntrága*, whether it is not by a mere chance, namely, the accidental loss of older MSS., that most of the Ossianic tales have come down to us in later MSS. only. For the decision of this question I have the following data to offer, without being, as yet, in a position to draw more general conclusions from them.

It is now commonly assumed that many of the most popular tales of the Ossianic cycle were formed on the pattern of the heroic, a practice of which the *Macgnímrada Finn* offer a good instance. But no attempt has yet been made to fix the time when this adaptation of old features and elements to the favourite figures of the more modern cycle took place.

As I first pointed out in a letter to the 'Academy' of February 21, 1885, there is in the Book of Leinster, pp. 143 a–145 a, a poem

ascribed to Gilla in Chomded úa Cormaic (a poet of the twelfth century), and beginning *A rí richid, reidig dam*, in which, among other motley contents, the whole of the *Macgníimrada Finn* are told with every particular and detail, even to the quotation of some verses that actually occur in the prose story of the fifteenth century. The passage here referred to runs thus in LL. pp. 144 b and 145 a:

Ra dith Find hua Fidga ic feiss
i n-digail Orcbeil eícis
tíar oc Cíchib (comal n-grind)
di ṡleig Fiaclach maic *Conchind.*

Da ṡenrand ra chuala Find
i n-dumu Chich uas a chind:
'Ra gáet hua Fidga fossad,'
dun rand díb ba dergthossach.

'Is neim in gae' tossach trén
don rund aile ní aithgén.

Compare with this § 25 of the *Macgníimartha Finn* as published by me in the 'Revue Celtique,' vol. v. p. 203.

Another of the most striking instances of a story originally belonging to the heroic cycle being simply transferred to a favourite hero of the Ossianic cycle is the account of the birth of Cáilte, the nephew of Finn mac Cumaill, given in the same poem by Gilla in Chomded úa Cormaic, and again in the Book of Leinster, p. 379 a. This story, as will be seen, is identical with that of the birth of the *emuin Machæ*, or twins of Macha, in the *Noinden Ulad*. This is what Gilla in Chomded says, LL. p. 145 a:

Cailti tacrait lind laidi
mac sethar Find findchaemi.
Ar bi bruth di echaib rig Ruis
do mnai ra comlund a chuiss.
And sin rucad Cailti cáid
i n-oenuch corcra Colmain.

In LL. p. 379 a, this sister of Finn's is called Side, and the same adventure is thus told: *Ocus is i in t-Sidhe sin ingen Cumaill ro choimhrith fri dha gabhar in righ Eoghain Mhoir i n-cinech Colmain. Ro bo torrach tra Sidhe in inbaidh sin ro coimrith fri hechaibh in righ. Ro tusimh Sidhe a toirrchus iar sin for chenn na blai iar forgbhail na n-gabur* 7 *rug mac .i. Cailti. Is de isberar la cach: is luathidhir Sidhe* 7 *móran archena.* Here, then, we have another tale borrowed with all

its particulars from the older cycle at a time when the tales of this older cycle were still busily copied.

Another feature equally characteristic of the tales of the Ossianic cycle is the way in which personages of the mythological cycle are brought into contact and connection with the *fíann* and the men of Erinn generally; and here the part played in them by the *Túatha Dé Danand* deserves some special consideration. Very different notions and accounts are found to exist at the different periods of Irish epic literature about these *Túatha Dé Danand*[1]. We can, with more or less certainty, distinguish the following. They were originally a race of gods worshipped by the ancient Irish. Cf. Jubainville, *Introduction*, p. 174. But, except in their names, no very manifest traces of this belief have come down to us. Among these those which point to the existence of war-goddesses are the most distinct. In the oldest epic cycle, the heroic, only occasional mention is made of them. They appear as supernatural beings or spirits ('demons' in the Christian terminology), able to do harm or good to man. They have their special favourites amongst the heroes whom they protect and assist in fight. Thus in LL. p. 82 b, we read of Cúchulaind jumping into his chariot and proceeding to meet Ferdiad: *gura gairsetar imme boccanaig* 7 *bánanaig* 7 *geniti glindi* 7 *demna acóir, daig dabertis Tuatha Dé Danand a n-gariud immi-sium, co m-bad móti a graín* 7 *a ecla* 7 *a urúad* 7 *a uruamain in cach cath* 7 *in cach cathroí, in cach Comlund* 7 *in cach comruc i teiged.* Cf. LU. p. 77 b. 34. The connection of the *Túatha Dé Danand* with the *áes síde* is doubtful.

In the mythological cycle, which, as it has come down to us, is of later origin than the heroic cycle, being almost entirely the work of Christian chroniclers, the *Túatha Dé Danand* have, by an Euhemeristic process, become one of the peoples that arrive in Erinn and take possession of it for some time. But they are called 'demons' nevertheless (LL. p. 13 a, 2), and preserve something of their original character. Thus, according to LL. p. 9 a, they come from the northern islands of the world, where they had acquired druidism and science and

[1] They are also called *Túath Dé Danand*, or *Donand*, or *Túath Dea* LL. p. 9a, or *Fir Dea*, LL. p. 245 b.

prophetic skill. They came to Erinn in clouds of mist (*ina caipaib ciach*, LL. p. 4 b), and in settling on Slíab Conmacne Réin in Connaught, they caused a solar eclipse of three days and three nights. They had in their possession the spells of druids and charioteers, and cooks and cup-bearers. They brought the great *fál* with them, &c. They are then finally overcome by the Goidels, or *Maic Miled*, and are compelled to take up their abode under ground in hills and *síd*-mansions, whence they are called '*síde*, under ground' (LL. p. 261 b). Thus they are here clearly identified with the *áes síde*[1]. As they are imagined to live under earth, the growth of all fruit is thought to be their special care and interest. Thus in the poem on the Fair of Carmun, LL. p. 215 a, beginning *Estid, a Laignin nal-lecht*, Carmun and her three sons (their names imply evil) 'who came from remote Athens westward to Erinn,' bring evil upon the *Túatha Dé Danand* by blighting the fertility of their land:

no miltis im Thuathaib Dé,
in t-aes duachair naimtide,
torud cach thalman co traig:
ba fogal adbal ecair.

A tale may here be inserted which has not been published before. Though it belongs to the mythological cycle, it is, curiously enough, in the Stowe MS. 992, fo. 50 a 2, whence I take it, enumerated and given as one of the *remscéla* of the *Táin Bo Cúalnge*.

Do ghabhail in t-ṡighdha.

Bui rig amra for Erinn 7 *for Tuathaibh De Donand .i. in Daghdha Mor mac Eithlend. Bá mór* dono *cumachta in Daghdha do maccaib Miledh iar n-gabail righi doib ar eigin dar Tuath*a *D. D. Ar coillsit Tuatha D. D. ith* 7 *blicht im macca Miled conn-dernsat cairrdes frisin Daghda. Dorat sidhe do*no *ith* 7 *blicht doib ar culu. Ba mor d*ono *a cumachta in tan ro ghab righi for Tuath*a *D. D., conidh he ro ḟoghail sighdha Erenn do Thuathaib D. D. Lugh mac Eitlend a Sidh Fodrubain, Ogma a Sidh Airchelltrai. Sidh Leithet Lachtmhaighe* 7 *Óo Cualann* 7 *Cnoc Baine* 7 *Brú Ruair. Sigh in Brogha oc in Daghdha bodhein. Is ann sin do luidh Aengus a mac chuigi do cuingidh feraind fair* 7 *ba dalta side do Midhir Brí Leith* 7 *do Ninidh faid. 'Nimtá-sa ferann duit,' ol in Daghda '* 7 *tairnic lim mo ferann do ḟoghail do T. D. D.' 'Tabair gid*

[1] Windisch, Ir. T. p. 204, n., has already drawn attention to the fact that Midir, generally known as a *fer síde*, is in LU. p. 38 a, called *Midir do Thúaith Dé Danand.*

dam in brug lá 7 *adhaigh' ar Aenghus.* '*Dober-sa* dono *duit-si in chomha sin' ar in Daghdha. Is ann sin* dono *ro facaib in Daghdha in brug do Aenghus .i. lá* 7 *adhaigh. O dorumult Aengus in ré sin atbert in Daghdha fria hAenguss:* [fo. 50 b. 1] '*Facaib in brugh fodhesta, daigh atai lá cona aidhchi ann.*' '*Ni fuiceab* dono,' *ar Aengus* '*daigh ni fil ann acht lá* 7 *adhaigh o tosach domuin có a deredh* 7 *is é sin cairdi ro iarusa.*' *Conidh ann sin ro facaib in Dagdha in brugh* 7 *Aengus and o sin cóssanniugh. Finit.*

In the third cycle, that of Finn and the *fíann*, the different notions and traditions about the *Túatha Dé Dánand* of the older cycles are completely thrown together and now found side by side. They and the men of Erinn (or *maic Miled*) are the sole occupants of Erinn: *ní fuil acht da airecht cudruma a n-Erinn .i. mic Miled* 7 *Túatha Dé Danand*, Agall. na Senórach, Rawl. 487 fo. 14 b, 1. They are still considered to live under ground, but hills and mountains are now generally imagined to be the proper abode of all kinds of 'demons,' as is shown e.g. by a passage in the *Agallam na Senórach*, where Patrick, when Oisín and Cáilte first approached him, seizes the holy water stick and throws water over them, 'for there were legions of demons over their heads; and the demons went into the hills and to the borders of the country from them.' *Mur do conncadur na cleirig íad-som dá n-innsaiged ro gabh graín* 7 *egla mór resna feruibh mora cona conaibh com mora léo, óir nirbas coimré na comaimsiri dóibh íad. Is ann sin ro cirig in t-eo flaitheamnus* 7 *in t-uaithne oireachus* 7 *in t-aingel talmande* 7 *esbog na n-Gaigel* 7 *gabhais in deisréta do crothad in uisci ar na feraibh mora, úair do bí mile leighighon do demnaibh os a cennuibh conici in la sin* 7 *do chuadur na demhna a cnocuibh* 7 *a n-imlibh na criche uatha.* Rawl. 487, fo. 12 b. 2. Or again, they are imagined to reside in the *Tír Tairngire* ('The Land of Promise'), where, according to LL. p. 168 b, 3. *Mag Mell* ('the Pleasant Plain') is situate. This is the case e.g. in the *Tóruigheacht Dhiarmuda agus Ghrainne* (ed. O'Grady, p. 118), where the *Túatha Dé Danand* come to Erinn for a goaling-match with the *fíanna*. They still preserve their original divine character, being able to do good or evil to man, and being respected or feared accordingly. Cf. Tor. Dh. pp. 172, 194. They intermarry freely with the men of Erinn, see Tor. Dh. p. 110: '*Is dias bhan do Thuathaib Dé Danann do bhi 'na maithreachaibh againn*,' ibid. p.

113, where Aife, the daughter of Manannán mac Lir, is said to have become enamoured of *mac Lughach*, a nephew of Finn's. There is a tendency to give the favourite heroes some relation with them. Thus Finn in LL. p. 379a is said to be the grandson of *Núadu do Thúathaib Dé Danand*. Cf. my letter to the 'Academy,' quoted above. The *Túatha Dé Danand* still live in the folklore of the Irish and Scotch of our days. Campbell, *Popular Tales of the West Highlands*, ii. p. 77, gives a tale from Barra, in which a combat between the *fìnn* and the *sluagh de Dana* or *sluagh de Danainn* is described, which ends with the total destruction of the latter. '*Mharbh an fhìnn an sluagh de Danainn uile*,' p. 79.

It is well known that one of the principal charges commonly brought against Macpherson is that he has in his poems thrown together and mixed up elements and persons, times and places, which in genuine Irish tradition are always strictly kept apart. Windisch, in his article on Ossianic poetry, which I only know in its French shape ('Rev. Celt.' v. pp. 70–93), thus concludes his remarks on Macpherson: 'Enfin, a-t-il toujours été le premier auteur des confusions, des mutilations, des combinaisons nouvelles qu'a subies sa matière? ou bien d'autres rédacteurs lui avaient-ils, çà et là, préparé l'ouvrage? C'est ce qu'il n'est pas facile de juger.' Now it seems to me that this confusion was neither the doing of Macpherson nor of any other single adapter, but simply the natural outcome of centuries of oral tradition in Ireland and Scotland. As we find in the later Ossianic tales the Túatha Dé Danand side by side with the fíanns, so we see, in Campbell's *Popular Tales of the West Highlands*, the older heroic and the Ossianic cycle mixed up exactly in the same way. Cf. e.g. iii. p. 181, where the well-known story from the *Macgnímrada Conculaind* about the smith Culand is found in its modern form, *Culand* having become *Cumhal*, the father of Finn, and Cúchulaind thus being explained as *Cú Chumhail*. The fact is, the later stages of development are not yet sufficiently known to us, there being few publications and these mostly very untrustworthy. Yet nowhere that I know of is there a better opportunity for the student of folklore to trace the development of popular tradition from stage to stage through more than a thousand years. For, on the one hand, we have the oldest Irish MSS. dating from the eleventh and twelfth centuries, with their wealth of national tradition, containing as they do but the echo of many centuries of preceding tradition; and, on the other hand, we find at

the present day among the people of Ireland and Scotland the same old stories still alive, though in a more or less altered and disguised form.

Thus, to quote one of the most remarkable instances, they have to the present day preserved that old Indo-European tale of the father killing the son, so famous in its Persian and Teutonic shape. Ever since the first mention of this story in Irish literature by the poet Cinaed úa Artacáin, who died in 975 (see Jubainville, *Catalogue*, p. 17), we can follow it through the MSS. from century to century, until we come to its latest shape in Campbell's *Tales*, iii. p. 184, where, though the old hero-story has almost sunk down to a nursery tale, yet many of the minute particulars are preserved, such as Cúchulaind leaving a ring for his son, the mother making her son swear never to tell his name till forced, the combat in the sea (a reminiscence of the well-known custom of Irish heroes fighting in fords), the '*cath builg*, &c.'[1] Let us hope that before it is too late some one who has a thorough philological training and knows well the whole domain of Celtic languages and literature, may think it worth his while to take down from the mouth of the people these interesting relics of a memorable past.

In conclusion, I shall here insert the translation of those two passages which are missing in Rawl., and which I have taken from the Egerton version. The first takes up the narrative at l. 286.

While Abartach is fighting in single combat with the king of the Catheads, Lir answers the challenge of the king of the Dogheads. But after a short time he is overwhelmed. When Bodb Derg sees this he cries out: 'Sad to me is the plight in which Lir is, and let some of you arise and help him.' Then Ilbrec, the son of Manannán, went to his rescue, but without avail, the king wounding him also. Then Sigmall, the

[1] It was only the other day that I asked my friend Mr. T. J. O'Loghlen, an Irish gentleman, whether he had ever heard of *Cúchulaind*. He said he thought he remembered the name, having heard his father tell about him. I then related to him the *Teacht Conlaoich go h-Eirinn*, and had just come to the parting words of the dying Conlaoch, when Mr. O'Loghlen, interrupting me, recited the following lines that had suddenly come back to his memory:

'*A Chúchulaind, athair glic,*
ca fáth nár aithnighis mé?
'nuair do chaithinn-se mé in t-sleagh go fann,
is teann teann do chaiteá mé!'

grandson of Midrech, tries to help them, but the king is still victorious. Nor do the five sons of Finnaistircan (?) and three eneads of the Túatha Dé Danand fare any better. Then Abartach had slain the king of the Catheads, and hearing the groans of Lir, he takes a leap on his lance and comes down right between Lir and his adversary. 'Stay and look on at the combat,' he cries to Lir, 'and leave it to me and the foreigner!' Then he takes his sword in his left hand and makes a thrust with his lance into the king's coat of mail; and as the king raises his shield, Abartach strikes him with his sword that was in his left hand, and cuts off both his legs at the knees. The king then lowers his shield, and Abartach strikes off his head. When thus both the kings had fallen, their people begin to flee, but the Túatha Dé Danand follow them and destroy them all, though not without suffering great loss themselves.

Finn and the fianns of Erinn were at that time swimming on the Shannon, when they saw Taistellach the champion coming towards them. It was a rule with Finn when he sent some one out to get tidings, that he should be the first to whom they were told; for if they were bad news, he might then seem indifferent, and if they were good news, he would better enjoy telling them himself. So Taistellach told him how the foreigners had come to Ventry Harbour. Then Finn turned to where the nobles of the fiann were and spoke to them: 'Ye fianns of Erinn, of no account is any evil and danger that ever came to Erinn in comparison with the heavy host that has come now; and great is the bondage and service that ye receive from the nobles of Erinn, and enormous are your tributes, and long is your liberty from the nobles of Erinn, and it is not juster to receive that from them than to defend them now.' And they promised not to take one step back from their defence, and they marched onward the next morning in their quick fierce troops and in their beautiful bands over the river of the plain which is called *Brog na Rígthe* to-day, and thence to the borders of Kerry and across the broad shores of the *Bánlíd*, their left hand towards *Cathair na Cláenráithe* which is called *Cathair Chonróí*, and to the red haired *Slieve Mís*, and thence to *Hui Labraine* which is called *Mís* to-day, and they made booths and tents, and went no farther that night, and kindled fires and firebrands in that place. Then the nobles of the fiann asked Finn mac Cumaill to put his thumb under his tooth to reveal the truth.

And Finn was loth to do it. However, he put his thumb into his mouth, and chewed it to the bone, and thence to the marrow, and thence to the sap, and knowledge was revealed to him, and he spoke: 'The time will come,' said he, 'in which there will be monks in this place in which we are to-night, serving the almighty lord who has made heaven and earth, sun and moon, the air with its great . . . and truly this spot will be a place of bells and cells to the end of the world. And this battle of Ventry will be fought for a day and a year, and there will be fresh fighting every single day to the end of the year, and a great number will fall on either side, but I know not which of us will obtain victory, for the blood of my finger and the fat and the marrow are exhausted.' Then spoke Oscur to Lugach and to Cáilte mac Ronáin: 'Come with me, warriors,' said he, 'to visit the good hero who is watching the harbours, and that we may have leisure to redden our hands in the blood of the foreigners, before the fianns of Erinn join us to-morrow.' They went on to the cairn of the watch. Then desire of sleep came over Oscur and he said: 'Stay with me, ye warriors,' said he 'that I may take a little sleep here, for I shall be the better for it for the fight to-morrow.' And he lay down on the cairn, and Mac Lugach on his right side, and Cáilte on his left.

That was the hour and the time that the King of the World told his captains to go ashore and to bring him spoil. And they went ashore and raised a great shout, and the people of the ships raised a shout at the same time. 'I swear,' said Cáilte, 'that I have gone round the whole world, but never before did I hear such a number of human voices in one spot.' Then Oscur at this shout leapt in his sleep nine furrows from the cairn, and raised himself up, and he had a battle club to break a battalion in his left hand and a sword in his right, and he went in a hostile rush among the host of the King of the World, and gave two blows against each other with his club and with his sword, and it is said, never before or after was there one double-blow through which more men fell than (through) those mighty blows that the powerful Oscur dealt among the hosts of the King of the World, for there lay nine times nine in their bed of blood from it. When Connerithir and Glas the son of Dreman heard the noise of those blows, they understood that it was Oscur that was among the foreigners, and they went towards him. And Oscur placed

those four in four places round the battalion, so that they might not be separated from each other. And he himself went among them and into their midst, and mangled bodies and tore off arms in that attack, so that the manner of the rush which he made through them was like a powerful tidal wave bursting through narrow canals. Not one of them escaped to tell tidings.

They were there thus until the next morning, and soon they saw the people of Finn in the rath above the ground of the harbour, which is now called *Ráith na Fiann* or *Ráith Finnáin*. Then spoke Oisín the son of Finn: 'Oh father Finn,' said he, 'shall we now fight the foreigners altogether?' 'Not so, oh son,' said Finn, 'for the number of the hosts would kill us, and there never was known noble or ignoble among us, but some son of a king or a leader of the fiann will every day go against some king of the kings of the world that is of equal nobility as we are, and I shall form a slender front with my own battalion and a broad back. And let none of you redden his arm but against a prince or chief at first, for when the chief has fallen, the better will his people follow him.' Then said Finn: 'Who will now announce battle from me?' 'I will do that,' said Finn the son of Cubán, the son of Murchad, viz. the king-warrior of the fianns of Munster, 'and the fiann of Munster together with me.' 'Thou wilt not go, oh son,' said Finn, 'for it is not revealed to me that luck of battle will be upon thee, and nobody ever went from me to fight whom I did not know would return safely.' 'Do not say that, oh king-warrior,' said Mac Cubáin, 'for by the bounty of the world! I would not shirk a fight that I have undertaken on account of an evil prophecy. And since it is my own country that they have first plundered, I shall defend it for thee.' 'I am sad about it,' said Finn; 'for thou and thy adversary will fall together, whoever of the kings of the world will meet thee to-day.' Then Glas the son of Dreman announced fight from Finn the son of Cubáin, and Margaret, the king of Greece, answered to the challenge. They meet in single combat. The king makes an awful cast with his thick-shafted battle-spear at Mac Cubáin and hits him between his loin (?) and navel so that his slender back broke in two, and no material of life was in him any longer. But Mac Cubáin did not accept this as a gift, but he gave a truly powerful monstrous hurl to his spear and made a victorious cast with his golden

spear at the king of Greece, so that it pierced the strong-ringed coat of mail and the twenty-seven truly broad shirts of defence that were protecting his body. And those two fell by each other sole to sole, and lip to lip. Then the sword of Finn mac Cubáin was found above the ground of the harbour. 'I am sad that Temair Erann and Finn mac Cubáin have fallen,' said Finn mac Cumail, 'for nobody ever went dissatisfied from it in our time, and he whom I should not suffer in my fort or in the fort of Cormac mac Airt a week, he would suffer (to stay) in his own fort for the length of a year. And let Follamain (the son of Finn) the son of Cubán be called to me,' said Finn, 'that we may give him his father's name, so that Temair Erann may not be without a Finn mac Cubáin in it.' Thus it was done and they were there until the next morning. 'Who will go and fight to-day?' said Finn. 'I will do that,' said Goll Garb, the son of the king of Scotland and the daughter of Goll mac Morna, who had been educated for a long time before that with Finn, and what there remained of the clanna Morna. Few of chief heroes were left there, except Conan Máel mac Morna, whose hand was good, if only his bad words and his deeds had not . . . Then arose Goll Garb, and took his grey-venomous battle-dress around him, and a wonderful sight was that battle-soldier at that time. A small apple or a great whet-stone might have stood on the top of each hair of his; and he swallowed his (one) eye into the back of his curly head, and his right eye flashed so that the blunt fist of a warrior was not bigger than it, when he beheld the foreigners coming towards him. And there came against him, viz. the three kings from the rising of the sun in the east, namely Dubchertach mac Firamaisi Muilenn mic Fírluaith and Cuilenn mac Fáebarglais, and three battalions in order with them. Then Goll went among them, through them and across in his fiery terrible heat (?) and like a horrible dangerous fearful leopard, and every one that looked at him once could not look at him again for the greatness of his fury and his anger. And he began to slay them and to destroy them, so that there were more of their dead than of their living. He mangled their bodies, and maimed their white necks, and quickly cut off their arms and blinded their eyes for ever. so that their mind and senses left them, and they asked a tr ce from Goll Garb to stay the venom of his sword. And Goll Garb left off, and this was the

counsel which they took, viz. to take their three kings and to give them over to Goll Garb to stay the venom of his sword.

Thus they were until the next morning. 'Who will fight to-day?' said Finn. 'We will,' said Oisín and Oscur mac Oisín, 'and the nobles of the clann Baiscne with us, for we get the best portion of the pleasures of Erinn, and we must in the first place defend her.' Ballcán (i. e. Vulcan) the king of France answers the challenge of the clann Baiscne: 'for it is against them,' he says, 'that I have come to Erinn [1], and they will now fall by me, and Finn himself the last, for when one has cut off the branches of the tree, it is not hard to fell the tree itself.'—The fight between Ballcán and his four red battalions against the clanna Baiscne is then described, and the narrative is then complete in Rawl. until the second gap at l. 560, which is supplied by the Egerton version as follows:—

'The king of the men of Cepda with his people has fallen through Cairbre. Then Finn wants to fight Daire Donn himself in single combat, but Cáilte mac Ronáin asks to have the fighting of that day for himself. Finn grants this, if Cáilte can find a sufficient battalion to accompany him. The other heroes at once offer their assistance. Finn himself gives him one hundred "shields," Oisín the same number, Goll Garb six hundred, and so on. Tornn Trénbuillech, the son of the king of Spain, answers the challenge of Cáilte, who had killed his father. They attack each other. Suddenly they see a large fleet entering the harbour, which Finn thinks to be auxiliaries of the foreigners. But Oisín looking at them says: "Seldom before wast thou mistaken in thy knowledge, my father, but those are Fíachra, the son of the king of the Bretons, and the Breton fiann, and Duabán Donn, the son of the king of Thomond, with his own people." The fleet went ashore and saw the banner and standard of Cáilte inclining before the king of Spain. At that they all hasten to the aid of Cáilte, and the king and all his men are slain. Then Fergus Finnbél goes on board the ship of the high-king, and arranges for a great fight between the kings on the third day. And he went through the length of Erinn and especially to the house of Tadg mac Núadat, the grandfather of Finn mac Cumaill, whose wife was Caelúr the daughter of the king of the Land of the White Men. And

[1] He was the Menelaus of this war, Finn having eloped with his wife and daughter at the same time, see l. 21 in the Rawl. version.

Murni Muncháem, the daughter of Tadg, the mother of Finn, was at that time under great affliction, and her brothers, and Labrán Lámfada, the son of Tadg mac Núadat. "Oh Caelúr," said Tadg, "which of the kings dost thou think will escape alive from this great fight?" "That is sad," said Caelúr. "If the men of the world were on one side, Daire Donn, the son of Loiscenn Lomglúnech, would overthrow them all, for his whole body consists but of one piece, and no weapons in the world will get red on him. And in the night that Daire Donn was born, his birth was announced to Vulcan, the smith of hell, and he wrought a shield and a sword in that night, and he is fated to fall by no other arms but these. And after Daire Donn had conquered the world, he obtained knowledge of those arms, and it was necessary to let him have them, and he gave them to my father to keep, and he has them now." "Oh Caelúr," said Tadg, "well mightest thou get druidical help through Labrán Lámfada, who would go thither and ask for those weapons to help the only son of thy daughter, Finn mac Cumaill." "Speak not thus," said Caelúr, "that I should aid against him who was brought up on one knee with me." However, though they talked thus, they went out to the meadow, and Labrán was sent in the shape of a great eagle, and he went across one sea to the other, until at noon the next day he reached the fort of his grandfather, the king of the Land of the White Men, and then he went in his own shape to the fort and greeted the king, and the king bade him welcome and desired him to stay. "Greater need than that is upon me," said Labrán. "The wife of a warrior of the Túatha Dé Danand has fallen in love with me, and I cannot take her without fighting for her, and to seek the loan of those weapons in thy possession have I come now." "How do I know, that it is not against the King of the World thou wilt bear them?" said the king. "Truly not so," said Labrán, "for he . . . now, as he has taken Erinn and has given his chieftaincy to the son of thy daughter, to Finn Mac Cumaill." Then the weapons were given to Labrán, and . . . . of stalks of luck were put into them, and they were bound with shield-straps. And he went across the same seas and reached the fort of his father between the cry of the cock and day, and the trance of death fell upon him and urine of blood flowed from him. "Oh son," said Tadg, "good is this errand which thou hast done, and nobody ever did the same distance in such a short time as

thou." "Small is the profit to me," said Labrán, "as I shall not be able to deliver them in the hour of fight to-morrow." On the next morning they saw Aed mac Aebinn coming towards them, viz. a good . . . . of the people of Tadg mac Núadat, and this man was as quick as the March-wind till the midst of each day, and after that nobody else was quicker than he. "Thou hast come at the right moment," said Tadg, and he told him the object of the weapons.—Here the story is taken up in the Rawl. copy.

In conclusion, I have to thank all those who have kindly given me assistance in the translation as well as in the glossary. Special thanks are due to the Rev. Charles Plummer, Fellow of Corpus Christi College, Oxford, who, most kindly complying with my request, has once more compared the whole text in proof with the MS.

K. M.

LIVERPOOL: *May* 1885.

ABBREVIATIONS.

A. F. *Aided Finn.*

Aid. Cl. L. *Aided Clainne Lir*, publ. for the Soc. for the Preserv. of the Ir. Language.

Alex. The Irish version of the Story of Alexander, ed. from the LBr. by Kuno Meyer, in *Irische Texte, Ser.* ii. 2, pp. 1–108. (In the Press.)

Begl. *The English Irish Dictionary.* An focloir bearla gaoidhilge ar na chur a neagar le Conchobhar o Beaglaoich mar aon le congnamh Aodh Bhuidhe mac Cuirtin agus fós. A bParis ar na chur a cclodh le Seamus Guerin, an bhliadhain daois an tiaghurna M.DCC. xxxii. le haonta an Rígh. 673 pages. 4°.

C. Conch. *Compert Conchobuir*, ed. Kuno Meyer, Rev. Celt. vi. pp. 174–182.

C. Cn. *Fotha Catha Cnucha*, ed. Windisch, *Kurzgefasste Irische Grammatik*, pp. 121–123.

Chron. Scot. *Chronicum Scotorum*, ed. W. M. Hennessy, London, 1866.

Cog. G. *Cogadh Gaedhel re Gallaibh*, ed. W. M. Hennessy, London, 1867.

Corm. Cormac's Glossary, ed. Stokes in *Three Irish Glossaries.*

Dict. H. S. *Dictionary of the Highland Society of Scotland.*

Eg. The version of the Cath Finntrága in the MS. Egerton 149.

F. B. Fled Bricrend, Windisch, *Irische Texte*, pp. 254–303.

Fél. The Félire of Óengus, ed. Stokes, Dublin, 1880.

Goid.[2] Goidelica, ed. Stokes, 2nd edition, London, 1872.

Ir. Gl. *Irish Glosses*, ed. Stokes, Dublin, 1860.

Ir. T. Windisch, *Irische Texte mit Wörterbuch*, Leipzig, 1880.

Ir. T. Ser. ii. 1. Windisch and Stokes, *Irische Texte, Zweite Serie, 1 Heft*, Leipzig, 1884.

Keat. Keating's *Forus Feasa air Éirionn*, ed. P. W. Joyce.

Koschwitz, *Sechs Bearbeitungen des altfranzösischen Gedichts von Karls des Grossen Reise nach Jerusalem und Constantinopel.* Heilbronn, 1879.

LBr. Leabhar Breac.

LC. *Leabhar na gCeart*, ed. O'Donovan, Dublin, 1847.

LB Lec. Leabhar Buidhe Lecain.

LL. Leabhar Laigneach.

LMDD. *Longes Mac n-Dul Dermait*, ed. Windisch, *Irische Texte, Ser.* ii. 1, pp. 173–216.

LU. Leabhar na hUidhre.

Mcgn. F. *Macgnímartha Finn*, ed. Kuno Meyer, Rev. Celt. v. pp. 195–204.

M. and C. O'Curry, *Manners and Customs of the Ancient Irish.*

MS. Mat. O'Curry, *Lectures on the Manuscript Materials of Ancient Irish History.*

O'Cl. O'Clery's *Irish Glossary*, ed. by Arthur K. W. Miller, Rev. Celt. iv. and v.

O'Dav. O'Davoren's Glossary in Stokes' *Three Irish Glossaries*, London, 1862.

O'Don. Suppl. *Supplement to O'Reilly's Irish-English Dictionary*, by O'Donovan.

O'R. E. O'Reilly's *Irish-English Dictionary.*

Oss. Soc. Transactions of the Ossianic Society.

Petrie, Tara. Petrie's *History and Antiquities of Tara*, Transact. R.I.A. xviii., 1839.

Rev. Celt. *Revue Celtique*, ed. by H. Gaidoz, Paris, 1870–1885. Voll. i–vi.

Salt. na R. *Saltair na Rann*, ed. Stokes, Oxford, 1883.

SC. Serglige Conchulaind, ed. Windisch, *Irische Texte*, pp. 197–234.

Sc. LB. *Scéla Lái Bráthа*, ed. Stokes, Rev. Celt. iv. pp. 245–257.

Sc. M. Scél Mucci Mic Dátho, ed. Windisch, *Irische Texte*, pp. 93–112.

S. P. The Irish MS. of the Monastery of S. Paul, ed. Windisch, *Irische Texte*, pp. 312–320.

Stowe MS. 992, see Rev. Celt. vi. pp. 173 seqq.

T. B. C. Táin Bó Cúailnge.

Three Ir. Gl. *Three Irish Glossaries*, ed. Stokes, London, 1862.

Tochm. Em. Tochmarc Emere.

Tog. Tr. *Togail Troi*, ed. Stokes, Calcutta, 1881.

Tog. Tr. 2. *Togail Troi*, ed. from the MS. H. 2. 17, by Stokes, *Irische Texte, Ser.* ii. 1, pp. 1–141.

Tor. Dh. *Toruigheacht Dhiarmuda agus Ghrainne*, ed. Standish H. O'Grady.

Wind. W. Windisch, *Wörterbuch.*

Z[2]. Zeuss, *Grammatica Celtica*, editio altera, curavit H. Ebel, 1871.

CORRIGENDA.

a. Text.

l. 33, *read* gelclu[ma].
l. 39, *read* ardaigheadar.
l. 44, *read* taib[f]liucha.
l. 51, *read* luathṡiub*ail.*
l. 99, *read* lium no.
l. 135, *read* col*ainn.*
l. 247, *read* hairm a raibhi.
l. 265, *read* Ilb*rea*c.
l. 285, *read* treabr*aid.*
l. 289, *read* b*rea*claṡrach.
l. 296, *read* ainiarmartach.
l. 345, *read* cric*ha.*
l. 365, *read* tair lim.
l. 367, *read* fochmaid*e.*
l. 528, *for* an aigi *we should perhaps read* na aigi.
l. 596, *for* ḟiana *we should perhaps read* ḟian.
l. 667, *read* teith*id.*
l. 671, *read* ainiarmartacha.
l. 696, *for* do tṡuisti *we ought perhaps to read* don t-ṡuisti.
l. 741, *read* gairfeadhaigh.
l. 748, *read* dob' e.
l. 750, *for* duili *we ought perhaps to read* duini.
l. 901, *read* teaghlaich.
l. 992, *read* an t-ing*n*adh.
l. 1013, *read* Dhoiri.
l. 1036, *read* thogbadh MS.
Eg. l. 48, *read* Ráithe Síodha.
ib. l. 57, *read* Dhun.
ib. l. 107, *read* gurbh iad.
ib. l. 126, *read* hIobh Labhraíne.
ib. l. 135, *read* ceall amh.
ib. l. 145, *read* fearr a.
ib. l. 151, *read* trea s*ua*n.
ib. l. 192, *for* fordhornn *the true reading seems to be* fordhrain.
ib. l. 215, *insert* [ɫ] *before* Muileánn.
ib. l. 227, *for* is sinn féin *we ought perhaps to read* is linn féin.
ib. l. 292, *read* Atáid.
ib. l. 320, *read* aige. A Chaoluir.
ib. l. 339, *read* róṡileadh.

b. Translation.

p. 16, l. 12, *for* bright *read* well-braided.
p. 21, l. 16, *for* challenged *read* defied.
p. 24, l. 1, *for* Anaighe *read* Anagh.
p. 27, l. 14, *for* strong *read* eager.
p. 36, l. 10, *for* burnished, elegant *read* sharpened, rending.
p. 51, l. 17, *read* in the east and here, a bos *standing for* i fos.
p. 53, l. 10, *for* elegant *read* rending.
ib. l. 16, *read* weak cries.
p. 54, l. 15, *for* want *read* wonder.
p 55, l. 11, *for* song *read* cry.
ib. l. 17, *for* Toire *read* Doire.

Cath Finntragha ann so sios .i. oighe Finn le fianaibh Eirionn 7 bas Duiri Duin rig an domhain moir.

Ri ro gabasdair flaitheas 7 forrlamhas an domhain mhoir uili go himlan .i. Duiri Donn mac Loisginn Lomghluinig. Ro thinoileadar imoro 7 ro thimsaigeadar sluaig in domain d'innsaigidh in righ sin. Tainic ann Bolcan ri na Fraingci 7 Marghaired ri na Greigi 7 Faghartach ri na hInnia 7 Lughman Leathanarmach ri Saxan 7 Fiachra Foiltleabar ri Gairían 7 Tor mac Breoghuin ri na hEspaine 7 Sligeach mac Seanghairbh ri Fear Ceapdha 7 Iruad mac Dreagain mic Duilli ri Fer n-Dreagan 7 Comur Croimgeann ri Fer Conchenn 7 Caitchenn ri Fer Caitchenn 7 Caiseal Clumach ri Lochlann 7 a tri derbraithri .i. Forne Glainger Gaisgedhach 7 Mongach in mara 7 Tacha 7 Daire Dedsolus ri mara Toirrian 7 Madan Muncas mac Duinn ri na Gaethlaigi 7 tri righa o tergabhail greine anoir .i. Duibhceartan mac Firmais 7 Muilleinn mac Firluit 7 Cuilleann

---

The Battle of Ventry here below, i. e. the tragical death of Finn with the fianns of Erinn, and the death of Duire Donn, the king of the great world.

A King assumed sovereignty and possession of the whole great world entirely, namely Duire Donn (the Brown), the son of Losgenn Lomglunech (of the Bare Knees). Now, the hosts of the world gathered and assembled unto this King. There came Vulcan, the king of France, and Margaret, the king of Greece, and Fagartach, the king of India, and Lugman Lethanarmach (of the Broad Weapons), the king of the Saxons, and Fiachra Foltlebar (of the Long Hair), the king of the Gairian, and Tor the son of Breogan, the king of Spain, and Sligech the son of Sengarb, the king of the men of Cepda, and Herod the son of Dregan the son of Duille, the king of the men of Dregan, and Comur Cromgenn (of the Curved Sword), the king of the men of the Dogheads, and Caitchenn (the Cathead) the king of the men of the Catheads, and Caisel Clumach (of the Plumes), the king of Norway, and his three brothers, namely, Forne Glanger Gaiscedach (the Pure and Sharp and Valorous), and Mongach of the Sea, and Tacha, and Daire Dedsolus (of the Shining Teeth), the king of the Mediterranean, and Madan Muncas (of the Bent Neck), the son of Donn, the king of the Swamps, and three kings from the sunrise in the east, namely Dubcertan, the son of Firmas, and Muillenn, the son of Firlut, and Cuillenn the son of Faeburglas, and

---

12. something like *gatiti* MS.

mac Faebhairglais 7 Ogarmach ingen righ na Greigi, an bangaiscedhach is ferr
15 tainic isin doman riam 7 moran do righaibh 7 do tigernaibh ele nach airimter ann so.

Ar toigheacht imoro don tromsocraide sin co hairm a roibhe airdri in domhuin, ro cinneastair uile encomuirli .i. teacht do ghabhail Eirenn ar ais no ar eigin. Ocus ba he so an adhbar .i. feacht n-aon da n-deachaid Finn mac Cumaill
20 ar innarbad a hEirinn isin domhun mhor 7 do bhi thoir re bliadain a n-amsaine ag Bolcan ri na Fraingci 7 ro elo bean 7 ingen righ Frangc leis ar thabairt comgradha doibh ar aen do 7 is trid sin ro tinoiledar na sluaig 7 na socraide sin do theacht da dhidhailt ar Eirennchaib. Oir nir bo miadh no maise leisna maithib sin tar 7 tarcaisne do tabairt den Eirennach orrto.

25 Is ann sin ro fiar*acht* ri in domain: 'Cia bus eolach dam-sa a [fo. 1 a. 2.] caladportaib Eirenn?' ar se. 'Dogen fireolas duit,' arsa Glas mac Dreamhain '7 ataim fein ar innarbad o Finn mac Cumaill 7 bérad eolus ar caladaibh redhi rofairsingi na Eirenn dib-si' ar se.

Is ann sin tangadar na sluaig 7 na socraide linmára 7 na teaghlaigi taibsemacha
30 sin isin oirear ara bhadhar a longa 7 a laigeanga 7 ro hinnled leo a cuairre 7 a cairpthi, a curaigh 7 a caemhlonga 7 ro c*ur*badh amach cliatha cuanna certa crannrighne cruadhrámadh 7 dorinneadar imram tren togharadh dianlaidir degh-

---

Ogarmach the daughter of the king of Greece, the best woman-warrior that ever came into the world, and a great number of other kings and lords that are not enumerated here.

Now, when this weighty host had come where the high-king of the world was, they all fixed upon one plan, namely, to go and to take Erinn by fair means or foul. And this was the cause thereof. Once Finn the son of Cumall had been expelled from Erinn into the great world, and he was in the east during one year doing military service with Vulcan the king of France, and the wife and the daughter of the king of the Franks eloped with him, having both bestowed equal love upon him. And therefore those hosts and multitudes assembled to go and take revenge for it on the men of Erinn. For those brave ones did not think it honourable nor seemly that contempt and contumely should come upon them by a man of Erinn.

It was then the king of the world asked: 'Who is there that can be my guide in the harboursteads of Erinn?' he said. 'I shall guide thee true,' said Glas the son of Dreman. 'For I am myself expelled by Finn the son of Cumall, and I shall guide you about the smooth very broad harbours of Erinn,' said he.

Then came those numerous hosts and armies, and those proud henchmen to the harbour where their ships were, and their caravels; and their vessels and boats, their coracles and their beautiful ships were then made ready by them, and the trim straight oars with stiff shafts and hard blades were got out, and they made

cubaidh gur bho cosmhail re ceathaibh gelclu . . ar gormsrothaib no re hael aengeal ar ardchlochaib na srotha cubhracha cneasgeala sin tar eis na laigheang on luathimram corc*ra* . . cad*ur* na longa sin sithi seabchamail i*n*t . . . luaimneacha oc imraibh na cuan a coir . . . innas tarb di maclannaib diana digairaid*ir* con . . ti na dilainn .i. tar in mothar mortonnach 7 tar na tonnaibh mora moingmora mallgorma.

Is ann sin imoro ro eirgeadar na gaetha 7 ro ar*d*aigheadar na tonna co nach cualadar-san enni acht imall mear maithreac na mardhucann 7 gotha imda eccunnla na n-en corrach crithluaimnech os gluair glastonn ag a crothad. Ni mochean amh tarrla re freastal no re fritholamh na fairrgi forranaighi fuardoimne sin .i. nert tonn 7 tuili 7 trengaiti ag caitheamh a cainnti 7 a cirgaili 7 accan*n* aircci risna longaib 7 fos nir madh in comhraidh na treabha taibhliucha sin re seastan na slat ag a sreangbhualad 7 re coimbeimnigh na crann le gairbgaethaib ag a cruadbrised. Ni raibhi imoro acu-sun ann sin long gan labugud 'na rug*aire*, gan ra*n*gbriseadh 'na ub, gan odugud 'na clar, gan crithnugud 'na tairrngi, gan trotlugud 'na [fo. 1 b. 1.] bord, gan brughud 'na brirrlig, gan usce 'na abur, gan ḟoslugud 'na teas, gan tuargain 'na tili, gan tuarcain 'na as, gan impodh 'na crann, gan cruadludhbadh 'na stagh, gan ṡduaidhleim 'na ruaidhbreid, gan rebadh 'na laigheang, gan locadh a luathṡiubal re lananfud muna theagmadh lucht a freastail 7 a fortachta ina focraibh da ḟoiridin.

O nach bhfuair imoro in gaeth sin laigi ar na laechaibh na tlas ar na trenferaibh,

---

a strong eager quick powerful well-timed rowing so that the white-skinned foamy streams behind the ships from the quick rowing were like the white-plumed froth on blue rivers, or like the white chalk on high stones, so that . . . . those ships over the billowy main and over the big great-crested slow blue waves.

Then arose the winds, and the waves grew high, so that they heard nothing but the furious mad sporting (?) of the mermaids, and the many crazy voices of the hovering terrified birds above the pure green waters that were in uproar. There was no welcome forsooth to him who got the service and the attendance of that angry, cold and deep sea, with the force of the waves and of the tide, and of the strong blasts consuming their . . . . and their . . . . and . . . . against the vessels, nor was the babbling of those . . . . pleasant, with the creaking of the ropes that were lashed into strings, and with the buffeting of the masts by the fierce winds that shivered them severely. There was not amongst them a vessel that was not shaken in its ribs, that was not . . . . broken in its gear, ... in its board, shaken in its nails, rotten in its side, bruised in its . . . . , without water in its hold, ripped open in its . . . . , shattered in its . . . . , overturned in its mast, severely bent in its stays, ... in its red canvas, lacerated in its boats, stopped in its swift career by the full gust of the storm, if the people of assistance and help near them had not come to aid it.

Now, when this storm did not find weakness on the heroes, nor debility on the

do eirigh uaith*ib* co rainic a haitreab ard uachtarach anamna. 7 is ann sin fa min
55 in muir doibh 7 fa ceanns*aidh* gach goirml*inn* gur bo teigli seimidhe socharthanach in fairrgi etir chuan 7 chuil 7 chearn 7 charraig, co nach rainic a leas neach dibh oirbert no imram do denamh, acht na longa fana lanṡeol*aige* ag imthecht le foghar na gaithi glanuairi gur ghabhsad cuan 7 caladport ar in maithinis na n-domhun 7 ag glascarraig risi n-aberthar Sgeilleag Michil aniubh. Is e fa heolach acu ann sin
60 .i. Glas mac Dreamhain o Ṡithán Laca Lein linnuair 7 o dhiamraibh Droma Droibheoil 7 in uair do duiscti fiadh no bethadhach eicciall*aig*i eili ag in ḟein, nir tharba do choin no do dhuine rith ris, acht a gabhail beo do Ghlas mac Dreamhain 7 do fastoadh ag in ḟein trid sin 7 is gairid do bi acu an uair docuredh air beth ag feall ar Ḟinn do Cormac mac Airt do righ Eirenn 7 dob' eigean do Eiri d' ḟagbail
65 trid sin 7 dul 'sa doman mor 7 is e ba heolach do righ in domain an tan sin.

'A anam, a Ghlais mic Dreamhain,' ar ri in domain 'ni cuan mar so do gheallais dom loinges d' ḟagbail acht tragha gealgainmighi a fedfaidis mo sluaig aenaighi 7 oireachtais do chomhchruinniugud an tan nach beidis ac cathugud.' 'Is aithnedh damh-sa cuan mar sin a n-iarthar Eirenn' [fo. 1 b. 2.] ar Glas '.i. cuan
70 Finntragha a Corca Duibhne.' Tangadar rompo assin co Finntraigh 7 ro linadar crislaigi in chuain uili co nar bo leir in saili tairsibh 7 barc mor righ

---

champions, it rose from them, and went to its high lofty aerial abode. Then the sea grew gentle unto them, and every blue wave grew tame so that the ocean was mild, smooth, friendly in harbour and recess and corner and rock. And none of them had need to work or to row, but the slanting full-sailing ships went along with the sound of the pure-cold wind, until they took harbour and port on the goodly island of the worlds, and at the green rock that is called Sgellig Michil to-day. It is he that was their guide there, namely, Glas the son of Dreman, from Sithan of Loch Lein of the cold water, and from the hidden places of Druim Droibel, and when a deer or other senseless beast was roused by the fiann there was no need for a dog or a man to run after it, but it was caught alive by Glas the son of Dreman. And he was hired by the fiann for that reason, and a short time he was with them when he was inveigled to betray Finn to Cormac the son of Art, the king of Erinn, and he had to leave Erinn for that, and to go into the great world, and it is he that was guide to the king of the world at that time.

'O soul, O Glas son of Dreman,' said the king of the world, 'not a harbour like this didst thou promise my fleet would find, but shores of white sand where my army might assemble for fairs and gatherings whenever they were not fighting.' 'I know a harbour like that in the west of Erinn,' said Glas, 'namely, Ventry Harbour in Corca Duibne (Corca Guiny).' They went onward thence to Ventry, and filled the borders of the whole harbour so that the sea was not visible between them, and the great barque of the king of the

---

58. *arin*n MS.

in domhain do gabh in cuan ar tus, conadh Rinn na Bairci a ainm o sin ale. 7 ro tuirrnadar a seola illathacha anairtghela 7 do togbadar a puipl*aig*i belcorcra breachtnaidhi 7 ro caithsead a m-bhiadha saera somblasta 7 a n-deocha mine meascamla 7 tucadh a croinn ciuil cucu da sirṡeinm 7 a n-aes dana do ghabhail a n-duan 7 a n-dubhchonn doibh.

'A Glais mic Dreamain,' ar ri in domhain 'cía da rainic in tir si a tangamar ar tus do chuid ronna uair do roinnedar Eire eaturru fein re techt anoir doib?' 'Do Thor mac Breoghain do righ na hEspaine,' ar Glas 'rainic an tir si.' 'Mas ead, a ri na hEspaine,' ar ri in domain 'is tu dlighus feis 7 aedaighacht na hoidhchi anocht do taibart duine.'

Is ann sin ro eirig ri na hEspaine 7 ceithri catha armruadha eagair 'mailli ris 7 tainic fo imlibh na crichi a cedoir 7 do badar tri dunaidh a n-iarthar na crichi sin .i. Dun Cais 7 Dun Aedha 7 Dun Cearbain 7 do loiscedh le righ na hEspaine iad etir triath 7 tigerrne, etir mnai 7 macamh, etir *coin* 7 ḟear, etir chuach 7 chorn 7 chopan 7 do badar tri *coicait* do theaghlach in gach dunadh dib-sin 7 do loisceadh leo uili iad.

Do bhi imoro a ḟis ag Finn 7 ag fianaibh Eirenn co ticfad in tromdamh sin d' innsaighi Eirenn .i. righradh in domain uili amail do bhi a fighair 7 a ḟaistine doibh 7 ni raibhi cuan ghabhala a n-Erinn gan fer forairi o Ḟinn fair 7 is e do bhi ag forairi in chuain sin aigi .i. Conncrithir mac Brain mic Feabhail o Theamhair

---

world was the first to take harbour, so that thenceforward its name was Rinn na Bairci (The Point of the Barque). And they let down their many-coloured linen-white sails, and raised their purple-mouthed speckled tents, and consumed their excellent savoury viands, and their fine intoxicating drinks, and their harps were brought to them for long playing, and their poets to sing their songs and their dark conceits to them.

'O Glas son of Dreman,' said the king of the world, 'to whom belongs this land into which we have come first as a portion of the spoil when they will divide Erinn between them before they return eastward?' 'To Tor the son of Breogan, the king of Spain,' said Glas, 'belongs this land.' 'In that case, O king of Spain,' said the king of the world, 'thou art obliged to procure entertainment and good cheer for us to-night.'

Then the king of Spain rose, and four red-armed battalions in order together with him, and he went at once across the border of the country, and there were three forts to the west of this territory, namely, Dun Cais, and Dun Aeda and Dun Cerbain, and they were burnt by the king of Spain, both kings and lords, both women and children, both dogs and men, both bowls and drinking-horns and cups, and there were thrice fifty henchmen in each of these forts, and they were all of them burnt by them.

Now Finn and the fianns of Erinn knew that that heavy troop would come against Erinn, to wit, the kings of the whole world, as it had been represented and prophesied to them. And there was no landing-place in Erinn without a watchman from Finn over it, and he that was watching this harbour was Conncrithir the son of

Luacra. Iar corrchnoc na Feine rea n-abarthar Cruachan Adhrann do bhi se in oidhche sin 7 [fo. 2 a. 1.] se ina chodlad ann 7 is e do muscail he sceamghal na sciath ag a scoltadh 7 comthuarcain na cloidhim 7 comhcomairt na craiseach ag cirrbad curp na firlaech 7 gairthi na m-ban 7 na macamh, na con 7 na n-each fan comlasair 7 do erig Conncrithir fo na gairthibh sin 7 as eadh adubert: 'Mor na gnimha dorinnedh trim anocht,' ar se '7 mairg mathair dorad m'idhna d'eís an chodalta sa dorinnus 7 gidh edh ní ḟaicfe Finn naid fiana Eirenn misi beo da eisi 7 rachad ar lar na n-allmurach indas co tuiti dream eigin dibh liumno no co tuit*er*-sa leo-san.'

Do cheangail a curp ina chatheidedh catha 7 do lig na chailgi reatha rinnluaithi a n-diaidh na n-allmurrthach 7 ni fada dochuaidh in uair do connairc triar ban roime 'sa slig*e* 7 armghaisceadh laich ag gach mnai dibh 7 do reath-san orro 7 ni ruc orrtha 7 tuc a lamh fon sleigh da teilghin. 'An, a oglaich,' ar bean dibh 'uair ata agad eolus ina cora duit harm do deargadh na oruinne 7 sinn mar mnaibh.' 'Cia sibh-si fein?' ar Conncrithir. 'Tri hingena Teirg mic Dolair o traigh mara Tibhir anoir sinne,' ar siad '7 tucamar ar triur gradh ecmaisi duit-si 7 ni fuathaide le neach againn a cheili e 7 tangamar do tabairt chabhartha duit, uair do bhi a ḟis againn gumadh tu-sa cédduine do ṡoisfedh d' fianaibh Eirenn docum na n-allmurtach.' 'Caidhi bhar cobair-si dam-sa?' ar Conncrithir. 'Budh maith ar cabair-ne

---

Bran, the son of Febal, from Temair Luachra. West from the Round Hill of the Fiann, that is called Cruachan Adrann, he was that night, and he asleep there; and what awoke him was the noise of the shields splitting, and the clashing of the swords, and the striking together of the spears cutting the bodies of the true warriors, and the cries of the women and children, of the dogs and horses in the flames. And Conncrithir arose at these cries, and what he said was: 'Great are the deeds that are done through my fault to-night,' he said, 'and woe to the mother that bore me, after the sleep I have made, and howbeit, Finn and the fianns of Erinn shall not see me alive after this, and I will go into the midst of the foreigners so that some of them shall fall by me or till I fall by them.'

He girded his body in his battle-array and sent the swift-pointed . . . . of running after the foreigners. And not far did he go when he saw three women before him on the road, each of them dressed in a warrior's armour, and he ran after them, but did not overtake them, and he put his hand under his spear to throw it. 'Stop, O warrior,' said a woman of them, 'for thou knowest that it is not right for thee to redden thy arms on us (?), and we women.' 'Who are ye yourselves?' said Conncrithir. 'Three daughters of Terg the son of Dolar, from the shore of the sea Tiberias in the east are we,' said they, 'and we have all three fallen in love with thee from afar, and none of us loves thee less than the other; and we have come to help thee, for we knew that thou wouldst be the first man of the fianns of Erinn that would make a stand against the foreigners.' 'What is your help to me to be?' said Conncrithir. 'Our help to thee will be good,' said they, 'for

duit,' ar siad 'oir dealbobhmaid-ne sl*uag* draidheachta umad-sa do na geosadanaibh sanaisi 7 do barr bhilair 7 gin co marbhaid sl*uag* na socraide 'mailli rit-sa, gair-f*eth*id do na hallmurachaib 7 beanfed a n-airm asa lamhaibh 7 beanfaid a neart 7 a ragarc dibh 7 mairbhfidhar leat-sa ri na hEspaini 7 ceithri céd da muintir 7 biaidh cath Finntragha la 7 bl*iadain* 'ga cur 7 biaidh cathugadh nua gach n-enla ann risin re sin 7 bidh cridhi maith agad-sa, uair da marbh [fo. 2 a. b.]-thar gach lae tu, b*ia* imlan ar maidin, oir biaidh tobar slanic*idh* againne fad comhair 7 in t-oglach is annsa let a fianaibh Eirenn, do ghiabha mar sin fa rit.'

Do badar dana sluaig righ na hEspaine ag gabail creach 7 turth*edh* 7 airgid o Traigh Modhuirn atuaidh 7 rissa n-aberthar Murbach an tan sa co Finntraigh fo dheas. Is ann sin ruc Conncrithir mac Brain mic Feabail orrtho 7 in sl*uag* draid*eacht* sin fa ris 7 do bhean a creacha dibh 7 do bean in sl*uag* draigh*eacht*a a nert 7 a ragarc dibh 7 tangadar sluaig righ na hEspaine 'na raen romadma gusain maidhin a raibhi ri na hEspaine 7 Conncrithir 'ga marbad 7 'ga mugudh.

'Airis agam, a rimílid,' ar ri na hEspaine 'co ferainn comhlann rit tar ceann mo muintire, o nach impodhann enduine acu fen rit dib 7 tu 'ga n-ar 7 'ga n-oirrleac.' Ro innsaighedar tra an dias sin a cheli 7 ro ṡaidhedar in da mergi maethsroill isin tal*main* taebhuaine 7 do ṡinedar na lamha luathghonacha leisna craiseachaib

---

we shall form a druidical host around thee from the stalks of . . . . , and from the top of the watercress, and though armies and multitudes be killed around thee, they will cry to the foreigners, and beat their weapons out of their hands, and take away their strength and their sight. And the king of Spain and four hundred of his people will be killed by thee, and the battle of Ventry will be fought a day and a year, and there will be fresh fighting in it every day during that time. And be thou of good cheer, for even if thou art killed every day, thou wilt be whole again in the morning, for we shall have the well of healing for thee, and the warrior that thou lovest best of the fianns of Erinn shall obtain the same as thou.'

Now the hosts of the king of Spain were taking plunder and materials (?) and silver from Traig Moduirn in the north, which is called Murbach at this time, to Ventry in the south. It was then that Conncrithir the son of Bran the son of Febal came upon them, and the druidical host with him, and he forced their plunder from them, and the druidical host took their strength and their sight from them, and the hosts of the king of Spain came in their rout and flight to the plain where the king of Spain was, and Conncrithir killing and destroying them.

'Stay with me, O kingly warrior,' said the king of Spain, 'that I may fight with thee for my people, since no man of them turns against thee, and thou slaughtering and slaying them.' So those two attacked one another, and they placed the two banners of soft silk into the green-sided earth, and stretched out the quick-wounding hands with the

---

111. *draidh*achta MS.

ceannghorma croderga 7 tucadar dubgona dluithi daingne dofreastail ar a cheli
130 mar sin doibh no gur ardeirigh imgan 7 gur crannbrissedh a craiseacha 7 gur
scailtsed a sceith 7 gur lanscarsed a luireacha 7 do nochtadar a lanncloidme
lasurcorcra leathanfaebhracha 7 dorinnedar urrlamh a n-aith*edha* 7 ro badar isin
comrac sin re treimsi 7 re hath*a* fada do lo, conadh ann sin fuair Conncrithir
aithfas brathbeime a comrac ar chathbharr 7 na caemhluirighi do righ na hEspaine
135 co tobhacht a cheann da colann 7 do thogaibh Conncrithir an ceann 7 do chom-
maidh an gnimh 7 is eadh adubert: 'Dar mo breithir amh,' ar se 'ni cuirfi*ur*
on ceann sa me muna marbtar me no co ti uathad no sochaighi eigin d' fianaibh
Eirenn cugam.' Do chuala ri in domhain sin 7 is eadh adubert: 'Is mor in bri-
athar sa dobheir an laech,' ar se '7 eirigh da fis, a Ghlais mic Dreamain, an e
140 an t-Osgar ardghlonnach adchuala a fianaibh Eirenn dob*eir* an briathar sa.'

Tainic immoro Glas a tir 7 tainic a comghar do Conncrithir: 'A laich,' ar se 'is [fo. 2 b. 1.] mor in briathar sin tucais 7 caidhi h'ainm 7 do śloinnedh?' 'Misi Conncrithir mac Brain mic Feabail o Theamuir Luacra' ar se. 'Masa tu,' ar Glas 'is fagus t' fuil 7 t' fialus dam fen 7 is misi Glas mac Dreamain
145 o Teamair Luacra' ar se. 'Dob' eccoraidi duit-si t*eacht* do comrac rim-sa ona allmurachaib sin' ar Conncrithir. 'Truagh sin,' ar Glas 'ar śedaibh an beatha uili damadh tairisi dhamh Finn 7 fiana Eirenn, ní coimreogainn re neach d' feraibh

---

blue-headed red-socketed spears, and dealt black close hard insufferable wounds to each other, until the wounding rose high, and the shafts of their spears were broken, and they clove their shields, and they ripped open completely their hauberks, and they bared their purple-flaring broad-edged sword-blades, and prepared their deaths. And they were in this fight for a long time and while of the day, until Conncrithir struck a furious counter-blow (?) against the joint of the helmet and of the beautiful hauberk of the king of Spain, so that he smote his head off his body. And Conncrithir lifted up the head and boasted of the deed, and this is what he said: 'By my word, forsooth,' he said, 'I shall not let myself be separated from this head, unless I am killed, until some few or a great number of the fianns of Erinn come to me.' The king of the world heard that, and this is what he said: 'Great is that word which the warrior speaks,' said he, 'and rise thou and see who he is, O Glas son of Dreman, whether it is Oscar of the noble deeds whom I have heard of, of the fianns of Erinn, that speaks this word.'

Then Glas went on shore and went near Conncrithir. 'O warrior,' said he, 'great is that word thou hast spoken, and what is thy name and thy family?' 'I am Conncrithir the son of Bran, the son of Febal, from Temair Luachra,' he said. 'If it is thou,' said Glas, 'thy blood and thy family are nearly related to me, for I am Glas the son of Dreman, from Temair Luachra,' he said. 'The less does it behove thee to come to fight against me from those foreigners,' said Conncrithir. 'It is sad,' said Glas, 'for the treasures of

---

135. *dochom*haidh MS. 145. *o all*murachaib *sin* MS.

Eirenn na rit-sa seach cach.' 'Na hab*air*-si sin,' ar Conncrithir 'uair coic mic dég do chloinn ata ag Finn a ḟegm*ais* a clannmaicne fen 7 luidim-si fom armaibh 7 fom ghaiscedh, da marbtha-sa sin uili, nach budh eagail duit Finn acht co tigthea ar a eineach 7 ar a comairci.' Adubert imoro Glas 'na dhiaidh sin: 'Tainic mo la badha-sa lett-sa 7 rachad do innisin do righ an domhain' 7 do ghluais roime mar a raibhi an ri. 'A anam, a Glais,' ar ri an domhain 'ann e Oscur ata ann sud?' 'Ni he idir, a ardri,' ar Glas '7 damad he a tainic as dod muintir-si ni thic. F*er* [ḟ]is 7 brathair dam-sa ata ann 7 is timcroidhi lium a beth 'na aenar 7 dob' ail lium dul do congnamh leis.' 'Da n-dheachair,' ar ri an domhain 'cuinngim-si ort tacht da innisin dam an lin thuitfeas lium d'ḟianaibh Eirenn gach lae 7 da tuiti a beac leo dom sluagaibh techt da innisin dam cé le tuitfedh.' 'Cuinngim-si ort-sa' ar Glas 'gan neach dod ṡluagaib do lícean a tir acht mar ader-sa no co ti fiana Eirenn chugainn 7 o nach ḟuil urrgairdiugudh ele againn aniubh,' ar Glas 'tabh*radh* comlann enfir dhuinn.'

7 do cuiredh dias allmurach cucu in la sin 7 taraidh Conncrithir an tabhaill taibleabhar 7 cuiris cloch cert cudruma innti 7 tuc urrchur cert coimdhireach co tarrla a tuledain a ḟir comraic co rug in inchinn ina caibh cro tre cul a chinn. Fuaradar imoro an dias sin bas leo 7 do siredar dias allmurach docum gach fir acu.

---

the whole world, if Finn and the fianns of Erinn had been true to me, I should not fight against any man of Erinn nor against thee above all.' 'Do not say so,' said Conncrithir, 'for there are fifteen sons with Finn beside his own children, and I swear by my weapons and by my valour, that if thou hadst killed all these, thou wouldst not have to dread Finn, provided thou camest under his honour and protection.' Thereupon Glas said: 'The day of fighting together with thee has come for me, and I will go and tell the king of the world.' And he went where the king was. 'O soul, O Glas,' said the king, 'is it Oscar that is there?' 'It is not he at all, O high king,' said Glas, 'and if it had been he that has come, it is not for thy people that he comes. It is an acquaintance and brother of mine that is there, and I am sick at heart that he is alone, and I desire to go and help him.' 'If thou goest,' said the king of the world, 'I demand of thee, to come and tell me the number that will fall by me of the fianns of Erinn every day, and if some few of my host fall by them, to come and tell me by whom they shall fall.' 'I ask of thee,' said Glas, 'not to let any one of thy host ashore, but as I say, nor till the fianns of Erinn come to us, and as there are no other restrictions for us to-day, let single combat be granted to us.'

And two foreigners were sent against them that day. And Conncrithir seized his long-sided sling, and put a straight even stone in it, and gave a straight well-directed cast, so that it went into the forehead of his adversary, and took the brain as a lump of blood out through the back of his head. So those two found their deaths by them, and they

---

156. *congamh* MS. 164. *tuledain*n MS.

Frith dana co hathlum an aiscidh sin. Togbhais Connerithir in cealtair coimhreamur chatha [fo. 2 b. 2.] 7 tuc urrchur aith athlum urrmaiśneach don fir ba neasa do acu, gur bhean a mullach a ochta co n-deachaid trio 7 mar do connairc in fer ele sin do theith do leith droma inti arar-teilgedh an t-urrchur co n-deachaid an t-slig
170 trithu ar aen co ḟuaradar bás de 7 do thuiteadar a dhias fén le Glas faisin. Do thuitedar dana tri nonbair leo re n-oidhchi 7 ba crechtach Connerithir on ló sin 7 adubert se re Glas: 'Tangadar triar ban chugam-sa o traigh mara Tibhir anoir 7 do gealladar damh, ge marbthai gach lae me a cath Ḟinntragha gumadh beo arna marach me 7 in neach budh annsa lium d'ḟianaibh Eirenn co fuideadh
175 mar sin, oc*us* coimed-sa an cuan anocht co condeuchainn-si da ḟis' 7 teit da ḟis 7 do curedar fon tobar slanícidhe 7 tainic co himlan as.

Imthusa Glais mic Dreamhain *teid* ar an chuan. 'A rí an domhain,' ar se 'ata cara agam ar an loingeas .i. Madan Munchas mac Duin, rí na Gaethlaighi, 7 is ed adubert se 'sa domhan mor thoir gur leor duit-si é fén do gabail Eirenn 7 co
180 m-beradh a n-gheill ar ais no ar eigin chugad-sa 7 cuinnchim-si ort-sa a leigen chugam-sa am aenar anocht co ḟechamís cia hagainn is ferr choiseonas Ere.'

Ro innsaigheadar dana an dias sin a cheli 7 dorinnedar comhrac fichdha fortamail feidmlaidir acht énní ni hann sin do bhi a n-dan bas d' ḟagbail do Glas 7 fuair

---

asked for two foreigners for either of them. This request was granted readily. Connerithir lifted the thick spear of battle, and made a sharp quick determined (?) cast at the man next to him on their side, and hit him in the front of his breast, so that the spear went through him; and when the other man saw this, he fled behind the back of him that had been hit, so that the spear went through them both, and they found their death from it. And thereupon his own two fell through Glas. Three times nine fell through them before night, and Connerithir was covered with wounds from that day, and he said to Glas: 'Three women have come to me from the shore of the sea of Tiberias in the east, and have promised me, though I should be killed every day in the battle of Ventry, I should be alive on the morrow, and that he whom I loved most of the fianns of Erinn should obtain the same. And watch thou the harbour to-night, that I may go to seek them.' And he went to seek them, and they put him under the healing spring, and he came out whole.

As to Glas the son of Dreman, he went to the harbour. 'O king of the world,' said he, 'there is a friend of mine with the fleet, called Madan of the Bent Neck, the son of Donn, the king of the Swamps, and this is what he said in the great world in the east, that he himself would be sufficient for thee to take Erinn, and that he would bring it to do homage to thee by fair means or foul, and I ask thee to let him meet me alone to-night, that we may see which of us will better fight for Erinn.'

Then those two attacked each other and made a furious brave powerful fight, but as it was not in the destiny of Glas to find his death there, the king of the Swamps found

rí na Gaethlaigi bas leis 7 gairid 'na dhiaidh sin an uair taínic Conncrithir cuigi 7 do bi Conncrithir ag molad an gnima sin dorinne Glas 7 'ga comhaidem co mor. 185 Is ann sin do conncadar trenfer fian Eirenn cucu .i. Taisteallach trenfer. 'A oga,' ar se 'cia na cinn ud agaibh os in ar?' 'Ceann righ na hEspaine ceann dibh,' ar Conncrithir '7 is lim-sa do thuit. Ceann righ na Gaethlaigi an ceann ele 7 le Glas mac Dremain do thuit. Scela Finn 7 fian Eirenn agad-sa duinn?' ar siad. 'Do ḟagbusa ac Snamh Da En atuaidh iad' ar Taistellach. 'Eirig-si da n-inn- 190 saighidh' ar [fo. 3 a. 1.] siad '7 tig*ed* chugainn da m-berdis a n-ar m-beathaid orainn.' 'Do badh nar dam-sa sin,' ar in trenfer '.i. da righ do righaib an domhain do tuitim libh-si ar aen 7 gan mo lamh do dergadh dam-sa re n-dul ón cuan orrtho' 7 teid ar an cuan. 'A rí an domain,' ar se 'ata sunn trenfer fian Eirenn ag iaraidh comhlainn.' 'Is dam-sa is coir an treinfer ud do freagra' ar Coim- 195 leathan mac Toithim .i. trenfer righ an domhain 7 taínic a tir a cedoir.

Is amlaid imoro do bhi an fer sin 7 *deich* ferdhuirn *fiched* ana airde 7 an urrdail cetna 'na lethni 7 is amlaid do bhi fos arna ḟothrucadh a folaib dreagan 7 leoman 7 loisceann 7 nathrach neime 7 fuathrog ḟairsing urleathair um deanacht a c*uir*p 7 ro innsaigeadar na tarbhlaich sin a cheili ana treithibh taibhtheanna tonn- 200 bhorba troighleathna tarrluthmara tailcichtaracha 7 do maelgormaighedar na

---

his death by him. And shortly after that, Conncrithir came to him, and began to extol the deed which Glas had done, and to praise him highly. Then they saw a champion of the fianns of Erinn coming towards them, to wit, the champion Taistellach. 'O youths,' said he, 'whose heads are those with you over the slaughter?' 'The head of the king of Spain is one of them,' said Conncrithir, 'and it is by me he has fallen. The head of the king of the Swamps is the other head, and by Glas the son of Dreman has he fallen. Hast thou got tidings of Finn and the fianns of Erinn for us?' said they. 'I left them at Snam Da En in the north,' said Taistellach. 'Arise and seek them,' said they, 'and let them come to us, if they would preserve our lives.' 'That would be a shameful thing for me,' said the champion, 'that two kings of the kings of the world should both have fallen by you, whilst my hands remain unreddened, before I go from the harbour.' And he went to the harbour. 'O king of the world,' said he, 'here is a champion of the fianns of Erinn seeking fight.' 'It is I whom it behoves to answer that champion,' said Coimlethan the son of Toithem, to wit, the champion of the king of the world, and he came on shore forthwith.

Thus was this man, ten times twenty fists of a man in height and the same number in breadth, and moreover, he had bathed in the blood of dragons and lions and toads and venomous adders, and a broad girdle of strong leather was round his body. And the fierce heroes attacked each other in their firm-sided, rough-skinned, broad-footed,

---

190. *uthnaidh* MS. 200. *taibhthcann* MS.

maelṡuili morliatha malachghairbha 7 do comhdranntaigheadar na clárḟiacla craebghlasa cnaimreamra cogantacha craesḟairsinga 7 do chasadar na cromsrona cuasleathma comtharrthacha craebhṡilteacha 7 ro innsaidedar na laich sin a cheli 7 ro iadhadar na dodlamha dublaidire doleonta daingeangreamacha doscalti tar na dromannaibh 7 tucadar trodchuir trena thulganacha d' aroili. Is ann sin imoro tuc trenfer righ an domhain fascadh fortill firchalma ar Thaistellach cor theilg braen fola forruaidhi ar barr gach meoir da meraibh 7 liath dubhfhola tar a bhel 7 cuiris 'na easclainn aird adhbhail ar a ghual*ainn* é 7 cuiris ina rith e co hairm a raibhe ri an domhain 7 adbert Taistellach: 'A anam, a Choimhleathain, créd dob' ail leat do denamh rim?' 'Do breith co righ an domain,' ar se '7 do cheann do tharraing as do cholainn 7 a cur ar cuaille a ḟiadhnaise fer an domhain.' 'Olc an comairle sin,' ar Taistellach 'uair is ferr duit mo leigean sis co slechtainn duit a ḟiadnaisi sluag an domhain, oc*us* do slechtadar [fo. 3 a. 2.] treinfer Eirenn uili dam-sa 7 doghenaid duit-si mar sin 7 is maith duit fos a beith rena innisin isin domhan mor thoir agad gurabh taesca do ghabhais feín geill treinfer Eirenn 'na do ghabh ri in domhain a n-gheill.' 'Is cubhais dam-sa,' ar Coimleathan 'co n-dingean sin rit' 7 leigis sis ar lar he. Cromais Taistellach a cheann do-sum. Doigh leisum fa slechtain e do feín sin. Sinis Taistellach ana thimcheall 7 ro faisc co fortill fearglaídir co raínic ar ard a ghual*ann* 7 an lig chloichi do bhi a comḟoccus

strong-tailed . . . . that were stout below, and let flash the great grey blunt eyes with their shaggy eyebrows, and they gnashed the grey-branched, strong-boned, chewing, wide-jawed board-like teeth, and they turned up the broad-caved, horrid, thin-branched, crooked noses, and those two warriors attacked each other, and closed the black and strong, never-sprained, firm-clenching, indissoluble hands across their backs, and gave each other mighty unequal (?) twists. Then the champion of the king of the world gave Taistellach a powerful right-valiant squeezing, so that he drew a drop of very red blood from the top of each of his fingers and a stream of dark blood over his lip, and he put him as a high wonderful load on his shoulder and carried him running to where the king of the world was, and Taistellach said: 'O soul, O Coimlethan, what wouldst thou do to me?' 'To carry thee to the king of the world,' said he, 'and to tear thy head off thy body, and to put it on a stake in the presence of the men of the world.' 'That is a bad plan,' said Taistellach, 'for it is better for thee to let me down, that I may kneel before thee in the presence of the hosts of the world, and all the champions of Erinn have knelt before me, and will do so before thee, and moreover, it is pleasant for thee to be able to say in the great world in the east, that thou thyself didst sooner obtain the homage of the champions of Erinn than the king of the world obtained their homage.' 'I pledge my faith,' said Coimlethan, 'that I will do so to thee,' and he let him down on the ground. Taistellach bent his head before him. He thought this was bowing to him. Taistellach stretched (his arms) around him and squeezed him mightily, angrily, strongly, till he

202. *cliarfiacla* MS. 214. *ḟiadnasi* MS.

do, tuc urrcur de uimpe co n-derrna smirspairti fola cro da curp am .i. a croicinn 7 tuc an chois thailc troighleathan rena ghualainn dó 7 do tharraing an ceann da cholainn 7 do comhaidh an gnimh.

'Atre buaidh 7 beannachtain,' ar Connerithir '7 eirigh romad anocht co teach m' athar-sa co Teamair Luacra .i. Bran mac Feabail 7 abair re Bran Tuatha De Dhanann do thimsachad uili d' ar cabhair 7 eirig assin a marach co fianaibh Eirenn.' *Ocus* tainic Taistellach roime tar eís an comraic sin co dunadh Brain mic Feabhail 7 do innis a scela uili co himlan doibh.

Dochuaidh imoro Bran mac Feabhail do thinol 7 do thoitheastal Thuaithi De Danand 7 dochuaidh co Dun Seasnain Seanghabhra a n-ibh Conaill Gabhra 7 do bi fleagh ag a caitheam ann 7 moran d' ogaibh Tuaithe De Danand ann 7 do badar tri saermacaim Tuaithe De Danand ann .i. Ilbreach mac Manannain 7 Nemhannach mac Aenghusa 7 Sighmall hua Midir 7 ro cuirsed failti re Bran mac Feabail 7 dobh' ail fosaig do denamh dó. 'A oga,' ar Bran 'ata eigin is mo 'na sin orainn' 7 do gab ag innisin a scel doib 7 ac innisin an eigin a raibhi a mac .i. Connerithir. 'An-sa agam-sa anocht,' ar Seasnan '7 rach*aid* mo mac .i. Dolb mac Seasnaín co Bodhb Derg mac an Daghdha 7 timsoch díd Tuatha De Danand chugainn.'

7 dorinnedar amlaid sin 7 dochuaidh Dolb mac Seasnain roime co Sith [fo. 3 b. 1.] Bhan Finn os Feimeanmuidh 7 is ann do bhi Bodhbh Derg mac an

---

reached the height of his shoulder, and the stone that was near him, he made a cast at him with it, so that he made bloody lumps of marrow of his body forsooth, to wit, of his skin, and he put his strong, broad-soled foot against his shoulder, and tore his head off his body, and boasted of his deed.

'May victory and blessing attend thee,' said Connerithir, 'and go now to-night to the house of my father to Temair Luachra, namely, to Bran the son of Febal, and tell Bran to assemble all the Tuatha De Danand to help us, and thence betake thyself on the morrow to the fianns of Erinn.' And Taistellach went his way after that combat to the fort of Bran the son of Febal, and related all his tidings to them completely.

Then Bran the son of Febal went to gather and muster the Tuatha De Danand, and he went to Dun Sesnain Sengabra in Hy Conaill Gabra, and there was a feast being held there, and a great number of the youths of the Tuatha De Danand were there, and there were three noble sons of the Tuatha De Danand, namely, Ilbrech the son of Manannan, and Nemannach (the Pearly) the son of Oengus, and Sigmall the grandson of Midir, and they made Bran the son of Febal welcome, and desired him to stay. 'O youths,' said Bran, 'there is greater need than that for you,' and he began to tell them his story and to relate to them the strait that his son Connerithir was in. 'Stay with me to-night,' said Sesnan, 'and my son Dolb the son of Sesnan will go to Bodb Derg (the Red), the son of the Dagda (the good god), and gather the Tuatha De Danand to us.'

And so they did, and Dolb the son of Sesnan went to Sid Ban Finn (the Sid of the

---

228. *sceila* MS.

240 Daghdha an trath sin 7 ro innis Dolbh na scela sin do. 'A oig,' ar Bodhb Derg 'ni sinne dlighus Eirennaigh do chabair on eigin sin.' 'Na habair,' ar Dolb 'uair ní fuil mac righ na rodhamna na taisech feine d' ḟianaibh Eirenn gan bhean do Thuathaib De Danand no gan a mathair no a buime no a maicleannan dibh 7 is mor da bar cabair-si dorinnedar-san riam gach uair bu 245 eigen dibh.' 'Is cubhais duinne amh,' ar Bodhb Derg 'gura coir do freagra let ḟeabhus do theachtaire' 7 docuredar teachta uatha ar Tuatha De Danand a ḟail a ra bhadar 7 tangadar uili co hainm a naibhi Bodhbh Derg 7 tangadar co Dun Seasnain 7 do badar ann an oidhchi sin 7 ro eirigheadar co moch arna marach 7 ro ghabhsat a leínti saera sidamla umpu 7 a n-inair amlacha iub*ai*'li ilgresacha 7 a 250 luireacha tiugha taibhleabhra taitnemacha 7 a cathbarra clochordha cumdaigh 7 a sceith scathuaine 7 a cloidhme troma taiblethna toirteamla 7 a sleatha slipta slinnleatḟna. Oc*us* is iad fa righa 7 fa ro[ḟ]laithi doib an trath sin .i. tri Gairbh Ṡleibhi Mis 7 na tri Leith Luacra 7 na tri Mhuiredaigh Mhaidhi 7 na tri Ṡichairi Siuiri 7 na tri hEocha*da* Aine 7 na trí Laeg*air*i licderga 7 na tri Conaill Clom- 255 raighi 7 na tri Finn Ḟinnabrach 7 na tri Scail Brogha an Scail 7 na tri Rodanaigh Raighne 7 tri Discertaigh Droma Fornachta 7 tri mic Aedhain Easa Ruaidh mic Bodhuirn 7 Tathbhuill*ech* Ṡleibhe Cairn 7 Sochearn Muighi Sainbh 7 an Seaghsa a Seaghais 7 Feardron a Laighis 7 an Glas a Bruinne Breagh 7 Airgedlamh o Sinainn

---

White Women) above Mag Femen, and there was Bodb Derg the son of the Dagda at that time, and Dolb related those stories to him. 'O youth,' said Bodb Derg, 'not we are bound to help the men of Erinn out of that strait.' 'Do not say so,' said Dolb, 'for there is not the son of a king or a prince or a leader of the fianns of Erinn, whose wife, or whose mother or fostermother, or whose leman is not from the Tuatha De Danand, and great help have they given you whenever you were in need.' 'We pledge our faith forsooth,' said Bodb Derg, 'that it is proper to respond to thee from the excellence of thy messengership,' and they sent off messengers to the Tuatha De Danand to where they were, and they came all to where Bodb Derg was, and they came to Dun Sesnain and stayed there that night, and they rose early on the morrow, and put on their costly silk shirts and their curling much-embroidered jubilee tunics, and their stout long-sided glittering coats of mail, and their ornamented helmets of gems and gold, and their sheltering green shields, and their heavy broad-sided strong swords, and their sharp-pointed tile-broad spears. And these were their kings and princes at that time, namely, the three Garbs of Sliab Mis, and the three Liaths of Luachra, and the three Muredachs of Maide, and the three Sichaires of the Suir, and the three Eochaids of Aine, and the three Loegaires of the Red Stones, and the three Conalls of Clomraige, and the three Finns of Findabair, and the three Scals of the Brug an Scail, and the three Rodanachs of Raigne, and the three Discertachs of Druim Fornachta, and the three sons of Aedan from Eas Ruaid mic Boduirn (the Salmon-Leap at Ballyshannon), and Tathbuillech of Sliab Cairn, and Sochern

---

240. *sceila* MS. 245. *fraagra* MS.

7 Ograidhe a Maenmach 7 an Suirgeach o Leamain 7 an Seancha o Ṡinainn 7
Midir a Brigh Leith 7 Feilim Nuacrothach mac Nocheadail 7 Donn a Sidh Beac- 260
uisci 7 Dreagan Dronuallach 7 Fer an [fo. 3 b. 2.] berla bhinn on Bhoinn 7 Cathal
Crithchosach ri Bernain Eili 7 Donn Fritgrine 7 Donn Duma 7 Donn Teimeach
7 Donn Seanchnuic 7 Donn Chnuic an Dois 7 Brat Riabhach 7 Dolb Dedṡolus a
sidhaibh 7 coic mic Finn a Sidh Cairnn Chain 7 Finnbharr Meagha Siuil 7 Sigh-
mall hua Midir 7 Ilberac mac Manannain 7 Nemannach mac Aenghusa 7 Lir 265
Sithi Finnachaid 7 Abhartach mac Illathaig 7 moran eili do maithib Tuaithe De
Danand nach airimter ann so.

Taínic dana na sluaig 7 na socraide sin a crichaib Ciaraighi Luachra 7 co
Sliabh mongruadh Mis 7 assin co cuan Finntragha. 'A Tuatha De Danand,' ar
Abhartach 'eirgedh meid meanman 7 aignedh indaibh re hagaid chatha Finn- 270
tragha, uair biaidh se la 7 bliadain 'ga cur 7 biaidh gnim gach enfir dib 'ga innisin
co deireadh an domhain 7 comaillidh na briathra mora doberthai isna tighibh n-ola.'
'Eirig, a Ghlais mic Dreamaín,' ar Bodhbh Derg mac an Daghdha 'd' fogra catha
dam-sa co righ in domhain.' Do ghluais Glas roimhe mar a raibhe ri in domhain.
'A anam, a Ghlais,' ar ri an domhain 'in iad fiana Eirenn sud?' 'Ni hiad,' ar 275
Glas 'acht drem eili d' feraibh Eirenn nach lamhann beth ar uachtar talman, acht

---

of Mag Sainb, and the Segsa from Segais, and Ferdron from Laigis (Leix), and the Glas from Bruinne Breg, and Airgetlam (Silver-hand) from the Shannon, and Ograide from Maenmag, and the Suirgech from Lemain, and the Sencha from the Shannon, and Midir from Brig Leith, and Feilim Nuacrothach, the son of Nochedal, and Donn from Sid Bec-Uisci (the Sid of the Little Water, and Dregan Dronuallach (the Strong and Proud), and Fer an Berla Bhinn (the man of the Sweet Speech) from the Boyne, and Cathal Crithchosach (of the Trembling Feet) the king of Bernan Eile, and Donn Fritgrine, and Donn Duma, and Donn Teimech, and Donn Senchnuic, and Donn Chnuic an Dois, and Brat Riabhach (the Swarthy), and Dolb Dedṡolus (the Bright-toothed) from the Sids, and the five sons of Finn from Sid Cairn Chain, and Finnbarr of Mega Siul, and Sigmall, the grandson of Midir, and Ilberach, the son of Manannan, and Nemannach, the son of Aengus, and Lir of Sid Finnachaid, and Abartach the son of Ildathach (the Many-coloured), and a great many other nobles of the Tuatha De Danand who are not enumerated here.

Now, these hosts and armies came into Ciarraige Luachra (Kerry) and to red-maned Slieve Mis, and thence to Ventry Harbour. 'O Tuatha De Danand,' said Abartach, 'let a high spirit and courage arise within you in the face of the battle of Ventry. For it will last for a day and a year, and the deed of every single man of you will be related to the end of the world, and fulfil now the big words ye have uttered in the drinking-houses.' 'Arise, O Glas, son of Dreman,' said Bodb Derg the son of the Dagda, 'to announce combat for me to the king of the world.' Glas went where the king of the world was. 'O soul, O Glas,' said the king of the world, 'are those yonder the fianns of Erinn?' 'Not they,' said Glas, 'but another lot of the men of Erinn, that dare not to be on

beith a sidhbroghaibh fo thalmain .i. Tuatha De Danand 7 d' fogra chatha doibh tanag-sa.' 'Cia freageorus Tuatha De Danand dam?' ar ri an domhain. 'Rachmaid-ne cucu,' ar da righ do righaibh an domain .i. Comur Cromgenn ri Fer Con-
280 chenn 7 Caitcheann ri Fer Caitcheann 7 do badar sein coic catha armruadha eagair 7 tangadar a tir a cedoir ana ruadbuinnedaibh romhora.

'Cia do dingemadh ri Fer Conceann dim?' bhar Bodbh Derg. 'Rachad-sa chuigi,' ar Lir Sithe Finnach*aid* '7 gidh edh do chuala me nach fuil 'sa doman mor duine is ferr lamh 'na se.' 'Cia dingbhus ri Fer Caitcheann dib?' ar Bodhbh
285 Dearg. 'Dingebhad-sa,' ar Abartach mac Illath*aig* 7 gabhais luirech trom treabr*each* taitneamach uime 7 cathbarr ciarach coml*ainn* ceithircimsach 7 cloidheamh * * * *

[fo. 4 a. 1.] Oscur ardruathar fo cath na n-allmurach 7 ba samalta sin re gairbeas n-glorach n-gairbhlinnteach n-graineamhail ac comdortadh tre chaelcharaidh comthana no mar bhuinni m-borbruadh m-b*en*aclasrach tre mullach
290 rofairsing righ-thighi no mar thonnghail tuinne ceannghili cneasuaine cainntighi chuipghili treathan moiri 'na timcheall, is é sin sreatadh 7 scailed 7 slichtbualad 7 sreangleadradh 7 saebcuma tuc Oscur ar na hallmurachaib don ruathar sin.

Is ann sin doriacht Bolcan ri na Fraingci 7 Oisín docum a cheli 7 ro saidhsead a n-da meirgi maethsroill isin tul*aig* taebhuaine 7 ro thogaibhsead a n-da sciath

---

the surface of the earth, but live in sid-brugs (fairy mansions) under the ground, called the Tuatha De Danand, and to announce battle from them have I come.' 'Who will answer the Tuatha De Danand for me?' said the king of the world. 'We will go against them,' said two of the kings of the world, namely, Comur Cromgenn, the king of the men of the Dogheads, and Caitchenn, the king of the men of the Catheads, and they had five red-armed battalions in order, and they went on shore forthwith in their great red waves.

'Who is there to match the king of the men of the Dogheads for me?' said Bodb Derg. 'I will go against him,' said Lir of Sid Finnachaid, 'though I have heard that there is not in the great world a man of stronger arm than he.' 'Who of you will match the king of the men of the Catheads?' said Bodb Derg. 'I will match him,' said Abartach, the son of Ildathach, and he put on his heavy bright glittering coat of mail, and his crested, four-brimmed helmet of battle, and his sword * * * *

Oscar of the great routs through the army of the foreigners, and like the wild, noisy, rough-streamed, terrible waterfall that pours through a narrow thin rock, or like a fierce red blaze of fire with high-peaked flames through the wide roof of a king's palace, or like the roar of a white-crested, green-skinned, wailing, white-foaming, full-watered wave of the great sea around it, so was the overthrowing and the scattering and the beating and the tearing into pieces and wild hacking which Oscar inflicted on the foreigners in that onslaught.

Then Vulcan the king of France and Oisin met each other, and they stuck their two

---

286. *cathabarr* MS. 287. *hall*murach MS.

ailli ilbuadhacha a n-aicill a cheli 7 ro nochtadar a cloidhme creatblaithi comthar- 295
racha 7 dorinneadar urrl*aid*i urrlamh ain iarmartach 7 do bhi an comrac ag dul tar a cheili ann sin, uair do bas ac clodh Oisín ann 7 do connairc Oisin mac Oisin sin 7 tainic chucha 7 tuc beím do righ na Fraingi 7 dorad an rí beín do-san 7 do freagair a comlann d' Oisin 7 do conairc da mac ele Oisin sin .i. Echtach 7 Uladh 7 ro ghonadar righ Frangc 7 do gon-san gach neach dhibh-sean a cumain a 300
ghona 7 do bean osneamh eccoml*ainn* a hOisin tairsib uili 7 do connairc mac Lughach sin 7 dorad rodghuin do righ Fr*angc* 7 dorad an rí beím do-som 7 do freagar a comlann d' Oisin. Tangadar imoro tri caeca laech do clannaibh Baiscne chuigi 7 ro ghon gach énfear acu he 7 ro ghon-san gach énfer acu-san 7 do bean osnam eccoml*ainn* a hOisin thairsibh uili. 305

Dochuala imoro sin an tuir nar traethadh 7 an leoman luathfergach 7 an nathair neimhelach 7 an ónchu irghaili 7 an tonn rabharta 7 an brath tar bruachaibh 7 an chathbearna céd 7 an lamh nach lamthai 7 an croidhi nach cumscnaidhthi 7 an troigh nach ruc aencheimh ar culaibh riamh roim [fo. 4 a. 2.] uathadh no śochaide .i. Oscur anghlonnach 7 ba hingnadh leis cia do lemadh an eígean sin ar 310
a athair 7 taínic da n-innsaighedh ana feargruathar reachtaígmheil 7 ba samalta re *caecaid* each ac torannbhualad 7 ag crithbhualad na tragha an crithbhualad tuc

---

banners of soft silk into the green-sided hill, and raised their two beautiful shields of many virtues against each other, and bared their terrible swords of smooth bronze, and made a ready, quick, successful onslaught. And the combat was going against one of them, for Oisin was being oppressed in it. And Oisin the son of Oisin saw this, and came towards them, and struck the king of France a blow, and the king returned the stroke and answered the fighting of Oisin. And the two other sons of Oisin saw this, to wit, Echtach and Ulad, and they wounded the king of France, and he wounded either of them in exchange for his wound, and he elicited a sigh of oppression from Oisin over them all. And Mac Lugach saw this and wounded the king of France by a shot, and the king struck him a blow and answered the fighting of Oisin. Then came three times fifty warriors of the children of Baiscne to him, and every man of them wounded him, and he wounded every man of them, and he made Oisin utter a sigh of oppression over them all.

Now, this heard the pillar that was never put down, and the quickly-roused lion, and the venomous adder, and the wolf of combat, and the wave of overwhelming, and the (man of) destruction over the border, and the battle-gap of a hundred, and the hand which nobody dared to touch, and the heart that was never confounded, and the foot that never took one step backward before a few or many, to wit, Oscar of the noble deeds. And he was wondering who dared to bring his father into such a strait, and he came upon them in his angry, right terrible rush, and the terror that he struck into them was like (that of) fifty horses at a thunderstroke and at the shaking of the strand. And the king

uirri 7 do connairc ri Frangc chuigi he 7 dochuaidh a cruth 7 a caemhdenamh de 7 teid a ghal 7 a ghaisceadh ar chul 7 smuainis nach roibhi ar talmain di dín aigi, muna deachadh a n-aér no a firmaiminnt 7 fechais suas ar na nellaib 7 smuainis gumadh din do eaturra 7 taínic édtruma chelli 7 aigeanta do 7 tuc síneadh ar a cholainn o talmain co n-deachaigh re gaith 7 re gealtacht a ḟiadhnaisi sluag an domhain 7 nir thois*edh* don baetheitill sin co rainic Gleann m-Bolcain a n-oirrthear na crichi sin 7 tucadh gairthi adhbulmhora ag sluagaibh an domhain 'ga chainedh 7 ac fianaibh Eirenn 'ga commaidheamh.

Do badar imoro fiana Eirenn mar sin co taínic an oidhchi 7 adubert Finn: 'Is cumthach aithmelach ata ri an domain anocht,' ar se '7 dobhera amas longpuirt oruibh 7 cia hagaibh do ghiabhainn d' foraire an chuain anocht?' ar se. 'Do ghiabhair misi,' ar Oisin '7 an lín cedna do bhi ac chur catha aniubh 'mailli rim, oir ni furail linn la co n-oidhchi do dingmhail d' ḟianaibh Eirenn' 7 tangadar ar an cuan. Oc*us* is i sin uair 7 aimser adubert righ an domhain: 'Dar linn, a ḟiru an domhain, ní maith bhar sén catha aniubh,' ar se '7 eirgeadh dream eigin agaibh do thabairt amuis longphuirt ar ḟianaibh Erenn.'

Is ann sin ro eirgedar nai mic Gairb mic Tachair .i. Donn Mara mac Gairbh 7 Lonnmar mac [fo. 4 b. 1] Gairbh 7 Lodra mac Gairbh 7 Íuchra mac Gairbh 7 Troigleathan mac Gairbh 7 Tarraing Tren mac Gairbh 7 Tola mac Gairbh

---

of France saw him coming towards himself, and his beauty and comeliness went from him, and his valour and his prowess left him, and he thought there was no shelter on earth for him, except if he went into the air or into the firmament, and he looked up into the clouds and thought that there was shelter for him between them. And there came lightness of mind and of nature upon him, and he gave his body a stretching from the ground, so that he went with the wind and with madness before the eyes of the hosts of the world, and did not stop in his mad flight till he came to Glenn Bolcain in the east of that territory. And wondrous great cries were raised by the hosts of the world in wailing him, and by the fianns of Erinn in exultation.

Now, the fianns of Erinn were thus till night came, and Finn said: 'Sad and sorrowful is the king of the world to-night,' said he, 'and he will make an attack of the harbour against you, and who is there of you that will take upon him the watch of the harbour to-night?' he said. 'I will,' said Oisin, 'with the same number that has been fighting together with me to-day, for it is not too much for us to fight for the fianns of Erinn a day and a night.' And they went to the harbour. And that was the hour and the time that the king of the world said: 'It seems to us, O men of the world, our luck of battle was not good to-day,' said he, 'and let some of you arise to make an attack of the harbour on the fianns of Erinn.'

Then arose the nine sons of Garb (the Fierce) the son of Tachar, namely, Donn Mara the son of Garb, and Lonnmar the son of Garb, and Lodra the son of Garb, and Iuchra the son of Garb, and Troiglethan (the Broad-footed) the son of Garb, and Tarraing Tren

7 Tomna mac Gairbh 7 Dolar Durbha mac Gairbh ri mara n-Icht 7 se céd deg a
ṡocraidi 7 tangadar a tir uili acht seinnser na clainni sin Gairbh .i. Dolur Durbha
7 do freagradar clanna Baiscne co hathlum imghonach iad 7 tangadar do trentuarcain
a chele gar leadradh lamha ann sin 7 gur teascadh taibh 7 gur cirrbad cuirp 7 do 335
badar isin irghail sin co taínic an maiden mochṡolus. Acht enní ní roibh beo 'sa
maidin neach do ba thualaing a arm d' imirt dibh leath ar leath, acht triar do chlan-
naibh Gairbh 7 Oisin 7 Oscur 7 ni drud o chele dorinneadar, acht tucadh sithi ar a
cheli acu 7 ro innsaigh dias dib Oscur 7 ro innsaigh an treas fear 7 Oisin a cheli
7 ba cruaid coimnert cutruma an comhrac sin 7 fuaradar a dis fen bas le hOscur 340
7 do thuitsedar taisi 7 taimnella bais air fen 7 ba lor do laighdiugud Oisin sin.

Ro theilg imoro Oisin 7 an t-allmurach a n-airm asa lamaibh 7 ro dunsat a
righthi reamra righdha romaiseacha tar caelaib corp a chele 7 tucsead cuir
fhearrdha fircalma d' aroile, acht enni do bo theachta o oirrther an domhain co
crich*aib* na fuinedach d' fechain comraic na deisi sin. Is ann sin tuc an t-all- 345
murach tarraing tulcalma ar Oisin docum na fairrgi, oir ba maith a snamh 7 a
onfais fein. Tuc imoro Oisin tairraing air-sim, oir nir fiu leis a inad comraic do
seachna dó. Rangadar imoro ar aen 'sa fairrci 7 do bidis ac combathad a cheile
co teighdis [fo. 4 b. 2.] co grian 7 co grinnell an glanmara. Ba cradh cridhe

---

(the Strong) the son of Garb, and Tomna the son of Garb, and Dolar Durba the son of Garb, the king of the Sea of Wight. And sixteen hundred was their number, and they went all on shore except the eldest of those children of Garb, namely, Dolur Durba, and the children of Baiscne answered them readily and with fighting. And they began to beat each other severely, so that hands were hacked off there, and sides cut, and bodies mangled, and they continued in that fight until the morning came with its early light. And not one of them was alive on the morrow, that was able to wield his weapons on either side, but three of the children of Garb, and Oisin, and Oscar, and they did not let go of each other, but they made rushes at each other, and two of them attacked Oscar, and the third man and Oisin attacked each other, and hard, equally strong, and equally waged was that combat, and his own two found their death by Oscar, and the weakness and trance of death fell upon him, and that was enough to . . . . . Oisin.

Then Oisin and the foreigner threw their weapons out of their hands, and closed their stout kingly graceful arms across the slender part of each other's bodies, and gave each other a manly right brave pull, so that it was worth coming from the east of the world to the lands of the men of the west to behold the fight of those two. Then the foreigner gave a sudden valiant pull to Oisin towards the sea. For he was a good swimmer and . . . . . Then Oisin gave him a pull, for he deemed it unmeet to refuse him his place of fighting. So they went into the sea together and were trying to drown each other, till they came upon the sand and gravel of the clear sea. Now, it was a heart's

350 imoro leisin ḟein Oisin do beith isin eígin sin. 'Eirigh, a Ḟearghus Ḟinnbheil,' ar Finn 'do molad mo mic dam 7 da greasacht.' Teid Fearghus co hoirear an chuain chuipghleghil. 'A anum, a Oisin,' ar Fearghus 'is maith an comlann sin doni 7 is imdha fiadhnaisi air, uair ataid sluaig an domain moir uili 7 fiana Eirenn 'gudt ḟeitheamh. 7 medaig*ther* do menma 7 cuimnigh na comlanna maithi dorinnead 355 roime leat.' Do cumhnaigh imoro Oisin a aith*eas*a mora mince 'mun n-greasacht sin tuc Feargus air 7 do eirigh a aignedh 7 do medaigh a menma 7 ro dunastair na dodlama doleonta um cael droma an allmuraig 7 rug les co grian an glanmara he 7 tuc a druim re grian do 7 a bél a n-airde 7 nir lig anis he gur scar a anam fria corp 7 tuc a tir he 7 ro scar an ceann 7 an colann re cheli 7 taínic feín 360 co coscrach commaidmtheach co fianaibh Eirenn.

Ro eirigh imoro seinnser na clainni sin Gairbh mic Thachair .i. Dolar Durba ri mara n-Ícht. 'A rí an domain,' ar se 'is truagh duit gan mo leigen d' entaibh rem braithribh co fianaibh Eirenn, uair da m-beinn-si fein fa riu, ní budh tualaing fiana Eirenn ar marbadh 7 didheolad-sa co maith iad, uair mairbhfead-sa ced fear 365 n-armach gach lae dib no co tairlim iad uili 7 is briathar dam' ar se 'da faghar-sa neach do sluagaibh an domhain do deargadh a airm ar neach dib co n-imer bas air.' 7 tainic a tir 7 do ṡir comhlann ced ar an ḟein 7 tucadh gair ḟochmaid*idh* 7 ḟana-

---

torment to the fiann, that Oisin was in that strait. 'Arise, O Fergus Finnbel,' said Finn, 'to praise my son for me and to urge him on.' Fergus went to the harbourstead of the white-shining foam. 'O soul, O Oisin,' said Fergus, 'good is the fight which thou doest, and many are those that witness it, for the hosts of the whole great world and the fianns of Erinn are watching thee. And be thou courageous, and remember the good fights that have been accomplished by thee before this.' Then Oisin remembered his many great victories at the encouragement that he got from Fergus, and his courage rose high and his prowess grew great, and he closed the never-sprained fists about the slender part of the foreigner's back, and took him with him to the sand of the clear sea, and put his back to the sand and his face upward, and did not allow him to get up, until his soul had departed from his body. And he took him on shore and severed his head from his body, and came himself to the fianns of Erinn triumphantly, vauntingly.

Then arose the eldest of those children of Garb the son of Tachar, namely Dolar Durba, the king of the Sea of Wight. 'O king of the world,' said he, 'it was a sad thing for thee, not to have let me together with my brothers against the fianns of Erinn, for if I had been with them, the fianns of Erinn would not have been able to kill us, and I will avenge them well, for I will kill one hundred armed men of them every day until I have done with them all, and I pledge my word,' said he, 'that if I find any of the hosts of the world reddening their weapons on any of them, I shall put him to death.' And he went on shore, and challenged one hundred of the fiann to fight, and there was

---

361. *mac* MS.

maid aca-san uime 7 docuiredh ced chuigi an la sin. Cidh trath acht ba ruathar leomain bhuirb barbardha a gnimarra-san orro 7 dorcradar leis gan al*ad* gan fordergadh do thabairt air fen 7 dorinne cairn da ceann [fo. 5 a. 1.] -aibh 7 duma dha 370 coll*aib* 7 fadhbcharn da n-édaighibh.

Iar sin trath ro theilg an t-allmurach a eirredh catha de 7 do ghabh eirredh suaicn*idh* somhaiseach uime 7 do gabh caman 7 liathroíd 7 ro bhuail an liathroid o íarthar na tragha co hoirrther 7 do ghabh 'na deaslaím re toirrnem hi 7 do chuir ar a troighidh hi an dara feacht 7 do lig 'na ruathar he o iarthar na tragha co hoirrther 375 7 sé ac teilgean na liathroide don troighidh 'na cheili gan lamh do bhuaín ria 7 gan isi do bhuain re talam 7 cuiris ar a ghlun hi an treasfeacht 7 reathais gusan cenn ele don traigh 7 sé 'ga cur don glun 'na chele gan buain re lar. Teilgis imoro ar a ghualaind hi 7 ruc ruathar ba samalta re gaith Marta on cheann 'na cheili don traigh 7 se ag teilgean na liathroidi don ghualaind da cheile gan laím do bhuaín ria 7 380 gan isi do bhuain re talmain 7 greannaighis an fían uili uman cles sin do dénamh. Fobrais imoro Oscur 7 mac Lughach teacht do dénamh an chleasa sin. 'Anaidh, a óga,' ar Finn 'uair ní dearrna 7 ni dhingne Eirennach an cleas úd acht éntriar amain .i. Lugh mac Eithleann a cath Mhuighi Tuiredh 7 dorinne Cuchulaind a Tailltin he 7 ticfa macamh ele do Connachtaibh doghena he.' 385

---

uttered by them a shout of contempt and derision at him, and one hundred were put against him on that day. However, his attack on them was the rush of a fierce barbarous lion, and they fell by him without his receiving a wound or getting bloody, and he made a cairn of their heads, and a mound of their trunks, and a cairn of byrnies of their accoutrements.

Thereupon the foreigner doffed his battle-dress, and donned a splendid elegant dress, and took a club and a ball, and beat the ball from the west of the strand to the east, and he caught it in his right hand before it descended, and he put it on his foot the second time, and he sprang in his rushing from the west of the strand to the east, and he threw the ball from one foot on to the other, without touching it with the hand, and without its touching the ground, and he put it on his knee the third time, and ran to the other end of the strand, and then put it from one knee on to the other, without throwing it on the ground. Then he threw it on his shoulder and made a rush like the March wind from one end of the strand to the other, and then sent the ball from one shoulder to the other, without touching it with the hand, and without throwing it on the ground, and he challenged all the fiann to perform that trick. Now Oscar and Mac Lugach were ready to go and to perform that trick. 'Stay, O youths,' said Finn, 'for no man of Erinn ever performed or will perform that trick but three only, namely Lug the son of Eithle in the battle of Mag Tured (Moytura), and Cuchulaind performed it at Tailltin (Teltown), and there will come another youth from Connaught who will perform it.'

---

369. *an gnimarrasan* MS.

Teíd tra an t-allmurach ana luing ana dhiaidh sin 7 tainic arna marach 7 do sir comhlann ced. Nir frith neach da ḟaemadh sin no co n-derrna an ḟian cranncur 7 an ced raínic chuigi an la sin ní thaínic fer innisti scel dibh 7 torcradar leis fo cédoir. 7 dochuaidh ana luing an oidhchi sin. Taínic arna marach chuca, acht énní
390 ni ḟacadar an ḟian chuca riamh d' iaruigh comhlainn neach re budh mo a n-doicheall 'na se 7 ba seac leo an cranncur do dénamh ar teithed a freagartha 7 an ced da raínic dul chuigi an la sin ro ḟagsad imchomarc beathadh 7 sl*aint*i ac fianaibh Eirenn, uair ba dearbh leo nach ticfaidis tara n-ais aris. Taínic an t-allmurach chuca 7 do bhi do méd a ḟeirgi ni hairm tuc leis [fo. 5a. 2.] an la sin acht rug ruathar
395 futha 7 an fer fa neasa do dibh do ghabhadh ar chael choisi he 7 doberedh rodbhuilli dimor de fa cheann an ḟir ba neasa do 7 do thuit an ced sin leis 7 doleíg a ghuth míled a mullach a chinn ac commaidem an air. 7 dochuaidh 'na luing an oidhchi sin.

Do clos imoro fo ceithri cuil*e* Eirenn scela an allmuraig sin 7 an dil tuc ar an ḟeín. Do chuala imoro Fiachra Foiltleabar rí Uladh sin 7 adubert: 'Is truagh
400 lium' ar se 'méd an eigin a fuiled fir Eirenn 7 gan mo beith feín inchatha leo.' 7 ni roibhi do chlaind aigi acht enmac amain a cinn a tri m-bliadan dec 7 do be adhbar righ dob' fearr dealbh 7 eineach do bi a n-Eirinn é. 'Maith do denta-sa sin,' ar an macamh '.i. ógbaidh Uladh uili do cur lium-sa cucu o nach inchatha tu fein.'

After that the foreigner went into his ship, and he came on the morrow and sought the conflict of a hundred. There was not found anybody to accept it, so that the fiann cast lots, and of the hundred that went against him on that day, there escaped not a man of them to tell the tidings, and they fell by him forthwith. And he went into his ship for that night. He came to them on the morrow, and never did the fiann let a man challenge them to fight for a longer time without answering, than him, and it was a hard thing for them to cast lots when no answer had come forth. And the hundred who had to go against him on that day, did leave wishes for life and health with the fianns of Erinn, for they knew that they would not come back again. The foreigner came towards them, and such was his fury, that he took no weapons with him on that day, but he made a rush through them, and the man that was next to him, he seized at the slender part of his foot, and aimed a mighty shot with him at the head of the next man. And those hundred fell by him, and he let forth his warrior's voice from the top of his head, boasting of the slaughter. And he went into his ship for that night.

Now, the story of this foreigner and the destruction he had brought on the fiann was heard throughout the four corners of Erinn. Then Fiachra Foltlebar (of the Long Hair), the king of Ulster, heard this and said: 'I am sad,' said he, 'on account of the greatness of the calamity in which the men of Erinn are, and that I am not myself able to fight along with them.' And he had no issue but one son only, thirteen years old, and he was a prince the fairest of figure and face that was in Erinn. 'Well mightest thou do this,' said the boy, 'namely, to send all the youths of Ulster with me to them, as thou art not able to fight thyself.' 'Do not say so,' said the king, 'for a child of thirteen

'Na habair-si sin,' ar an rí 'uair ní hincomraic leanamh tri m-bliadan déc 7 damadh *eadh* do badh eadh thu-sa.' 7 do thuig an rí narbh ail leisin macam anmain gan dul co fianaibh Eirenn. Do gabadh imoro leo he 7 do cuireadh a seomra fo íadhadh he 7 da macam dég do macaibh righ 7 roflatha Ulad do bhi 'na comaltadhaibh aigi leis. 'A óga,' ar an macamh 'is maith doghenadh sib-si techt lium-sa co fianaibh Eirenn, ar gin co fuil bhar n-airisi re righi n-Ulad, do badh maith dib clu maith da bar rochtain fen. Uair gin gur gabh Conall Cearnach mac Aimirgin na Cuchulaind mac Subhaltaigh naid mic uaisli aghmara Uisnig righi n-Ulad, is beac ma ba oirrdearca Concobhar ag a roibhi righi Ulad 'na siad trena n-gnimarthaibh maithi fen 7 is cubhais dam-sa fos' ar se 'nach racha proin no tomaltas am bel-sa coidhchi ar ulcaibh rib-si innas co fuider-sa bas 7 co n-geba rí eachtrann righi Ulad tar eis m' athar-sa 7 co ruca ambreatha oraibh-si.'

Dochuaidh imoro an comhradh sin fo na macamaibh 7 an tan do chodail an ri do cuadar-san fo teach na sed 7 tuc [fo. 5 b. 1.] -sad sciath 7 cloidheamh 7 cathbarr 7 da craisigh chatha 7 da chuilen milchon gacha macaimh léo as 7 tangadar rompu tar Eas Ruaidh mic Badhuirn atuaidh 7 tre crichaibh craebhtorthocha Cairbri co coimdireach 7 tre chuiged clannlínmar Connacht 7 tre Chailli an Chosnuma rea n-abarthar Rogha Gacha Righi 7 Fironoir Gacha Filed 7 tar sruth

---

years is not fit for fighting, and if such a one were, thou wouldst be so.' And the king perceived that the boy did not wish to live without going to the fianns of Erinn. Therefore he was seized by them and put into a chamber under lock, and twelve sons of the kings and chieftains of Ulster that were his foster-brothers together with him. 'O youths,' said the boy, 'you would do well, if you went with me to the fianns of Erinn; for though your fame goes along with the kingship of Ulster, it would be good for you, if you had a good name of your own. For though Conall Cernach the son of Amargin, or Cuchulaind the son of Sualtam, or the noble prosperous sons of Usnech have not possessed the kingship of Ulster, yet Conchobur with whom was the kingship of Ulster was scarcely more illustrious than they through their own brave deeds, and I pledge my word moreover,' said he, 'that food or eating shall not pass over my lips ever for the wrongs (done) to you, so that I shall find death, and a foreign king will take the kingship of Ulster after my father and pass wrong judgments upon you.'

Now, this speech went round among the youths, and when the king was asleep, they went into the armoury, and every boy took a shield, and a sword, and a helmet, and two battle-spears, and two whelps of a greyhound out with him. And they went across Ess Ruaid mic Baduirn in the north, and straight through the fertile lands of Cairbre, and through the province of Connaught of numerous clans, and through Caille an Chosnuma (the Woods of Defence) which are called Roga Cacha Rigi and Fironoir Cacha Filed (Choice of every Kingship and True Honour of every Poet), and

---

412. *Concobhair* MS. 419. *mac* MS.

Anaighi 7 a Cíaraighi Luachra 7 laim re Cathair na Claenrath asiar 7 assin co cuan Finntragha.

Is i sin uair 7 aimsear tarrla an t-allmurach .i. Dolar Durbha ar an traigh ac grisadh 7 ac imdergadh na ḟeni 7 do ghabh adhnairi mhor Oisin uime sin. 'A ḟiana Eirenn,' ar se 'do thuit moran d' ar sluagaibh le Dolar Durbha 7 ni ṡailim a beac againn do dhul beo o chath Ḟinntragha 7 mata a n-dan dam fen bas d' ḟagail ann, is fearr lium bas d' fagail le Dolar Durbha 7 comrac maith do denam ris 'na beath ac fechain an díla dobera se ar an fein gach lai.' 7 ro togbadh tromghair truagh tuirseach tromneimelach ag ogbaid na feine 7 ag an aes ciuíl 7 oirfididh 7 eal*ad*na o na briathraib sin Oisin.

Is i sin uair 7 aimsear do conncadar an buidhen og ildealbach 'san oirear anoir gach n-direach chuca. 'An agam, a mic,' ar Finn 'co ḟinnainn cuidh an bhuidhen og illdhealbach dochim is ferr ecosc do connac ar an domhan riam.' 7 tangadar chuca fai sin 7 leigis mac righ Ulad a glun deas fai a ḟiadhnaise an righfeínidh 7 beannaighis co cunnail ceillidhi do 7 freagairter mar an cedna he 7 fiarfaighis Finn scela dibh cuich iad fen 7 caidhe a n-arus. 'Eamhain Macha ar n-arus,' ar an macam '7 is dim fein ghoirter Goll mac rig Ulad 7 comaltadha damh na macaim ud aili adchithi-si.' 'Cred ro ghluaissib an trath sa?' ar Finn. 'Sluagh an domain moir uili adclos duinn ac cathachadh ribh-si gach lai 7 dob, ail linne

---

across the river Anaige, and into Kerry, and by Cathair na Claenrath (the Town of the Sloping Forts) in the west, and thence to Ventry Harbour.

That was the hour and time, that the foreigner, namely Dolar Durba, came upon the strand to incite and to revile the fiann, and great shame seized Oisin on account of this. 'Ye fianns of Erinn,' said he, 'a great number of our men have fallen by Dolar Durba, and I do not think that many of us will return alive from the battle of Ventry, and if it is my fate to find death in it, I will rather find it through Dolar Durba, and fight a brave combat against him, than witness the destruction he will bring upon the fiann every day.' And a sad woeful heavy passionate cry was raised by the warriors of the fiann, and by their minstrels, and gleemen, and wise men, at those words of Oisin.

That was the hour and the time, that they saw the young varied troop coming straight towards them from the east to the harbour. 'Stay with me, O son,' said Finn, 'that I may know whose is this young varied troop which I behold, the fairest of appearance that I have ever seen in the world.' And thereupon they approached them, and the son of the king of Ulster let down his right knee before the king of the fiann, and greeted him modestly and sensibly. And he was answered in the same way, and Finn asked tidings of him who they were and where their home was. 'Emain Macha is our home,' said the boy, 'and I myself am called Goll the son of the king of Ulster, and those other youths whom ye see are my foster-brothers.' 'What have ye set out for at this time?' said Finn. 'We heard that the army of the whole great world was fighting against you

cleasa goili 7 gaiscid d' ḟoghlaim [fo. 5 b. 2.] uaibh-si 7 da m-beídís macaim óga uaisli mar sinne fa ré rí an domhain, dob' ail linne, a ríṁeinidh, ar coimlin fén do dingmhail did-sa dib, ó nach aiseach sinn re comrac primlaech.' 'Mochean-sa bar tacht 7 bar torrachtain,' ar Finn. '7 gidh eadh,' ar sé 'do badh scel mor énmac h' athar-sa do leigean docum na n-allmurach 7 gan adhbhar righ d'Ulltachaib acht se.'

Is ann sin do leig an t-allmurach a ghuth miled a n-uachtar a chinn do coimgrennugud na feíne. 'Cred an laech ud adchim?' ar mac righ Ulad. 'Laech sud ac iaraidh comhlaind ced' ar Conan mac Morna. 'Cred dober gan comlann eínfir d' ḟagail do?' ar an macamh. 'Truagh sin,' ar Conan 'uair do thuiteadar cuic ced laech don fein re cuic la a n-diaidh a cheili leis 7 ni fagar uathad no sochaighi anóis da freagra.' 'Ingnad an clu ata oruibh-si,' ar an macamh '7 enlaech 'sa domhan d' era um comhlann daibh. 7 rachad-sa cuici' ar mac righ Ulad. 'Na habair aris sin,' ar Conan 'uair dar ar m-breithir na cuic ced torcair leis do dingebad gach enfer dibh thu-sa.' 'Nir aithnedh dam-sa an ḟian roim aniubh,' ar an macamh '7 dar lium is tu-sa fear míblais 7 miurrlabra na feine, a Conain mac Morna.' 'Is rim raitir' ar Conan mac Morna. 'Is briathar dam-sa,' ar mac righ Ulad 'da m-beithea-sa 7 an laech ud 7 na cuic ced sin d' entaibh, nach berainn-si ceím ar cul romaibh uili.' 7 eirghis an macamh d' innsaighidh an allmuraig.

---

every day, and we were desirous to learn feats of valour and bravery from you, and if there were young noble boys like us accompanying the king of the world, we should like, O king of the fiann, to ward off from thee an equal number of them, as we are not of a proper age for the combat of choice heroes.' 'Welcome is your coming and your arrival,' said Finn. 'Howbeit, it would be a great thing to let the only son of thy father go against the foreigners, there being no royal heir for the men of Ulster but he.'

Just then the foreigner let forth his warrior's voice at the top of his head to defy the fiann. 'What is yon warrior that I see?' said the son of the king of Ulster. 'That is a warrior challenging one hundred to fight,' said Conan the son of Morna. 'What causes it that he does not obtain single combat?' said the boy. 'That is a sad thing,' said Conan, 'for five hundred warriors of the fiann have fallen by him during five days one after the other, and now there are not found a few or many to answer his challenge.' 'Wonderful is the fame that is on you,' said the youth, 'whilst a single warrior in the world is refused combat by you. And I will encounter him,' said the son of the king of Ulster. 'Do not say that again,' said Conan, 'for, by our word, the five hundred that fell by him, every one of them would be a match for thee.' 'I did not know the fiann till now,' said the youth, 'and I think that thou, O Conan son of Morna, art the man of bad manners and bad language among the fiann.' 'It is of me that is said,' said Conan. 'I pledge my word,' said the son of the king of Ulster, 'that if thou and yon warrior and those five hundred were on one side, I should not move back one step before you all.' And the boy rose to meet the foreigner.

460 'A chlanna Ronaín,' arsa Finn 'cuirim ar bhar cumairce 7 ar bhar n-eineach gan mac righ Ulad do leigean docum an allmuraig.' Eirghis Cailti 7 clannmaicne Ronain uili 7 fa habair mor dhoibh uili a congmhail 7 do cuireadh glais 7 geibhinn fair. 7 an cean do bas 'ga ghabail-sen dochuadar a dha chomalta decc do comrac risan allmurach 7 nir airigh an ḟían íad gur [fo. 6 a. 1.] thuitsead leis 7 gur bhean
465 a dha cheann dec dibh. 7 do leig a ghuth miled a n-uachtar a chinn ac commaidem an ghnima sin. 'Cred fa n-dhenann an t-allmurach so?' ar mac righ Ulad. 'Is truagh duit-si an t-adhbhar,' ar Conan mac Morna '.i. ac commaidem do dha comalta dec-sa ata.' 'Truagh an scel sin, a dhuine,' ar mac rig Ulad '7 a ḟiana Eirenn,' ar se 'budh fada a ḟoltanus dibh mo congbail mar so, uair do ghiab-sa bas d' feirg
470 7 d' aithmhela 7 is oraibh-se bhias a ḟoltanas,' ar sé '7 bhudh eascaraid sibh 7 Ulaid da eis choidhchi 7 do bo beac a dith dibh-si tuitim leisan allmurach ud dam-sa suil do congbadh sib mar so me.'

Dochuaidh imoro an comradh sin fo fianaib Eirenn 7 ro scailead aca de. Is ann sin ro ghabh an mac sin arm a ṡean 7 a ṡeinnṡear 7 ro ghabh scuirdleínidh sroill
475 7 gormluireach grismaileach ghlaisleabar 7 orsciath imealchorcra 7 coiler cumdachta caelreangach cimasghel 7 da craisigh cheannghlasa cheannleathna croremra 7 cloidheamh crosordha cumdaigh. 7 ruc ruathar a n-agaidh an allmuraig fon innas sin. 7 meabais gean gaire ar an allmurach im a ḟaiscsin chuigi 7 do thogbadar sluaigh an

---

'Ye children of Ronan,' said Finn, 'I charge you by your pledge and honour, not to let the son of the king of Ulster go against the foreigner.' Cailte and all the children of Ronan arose, and it was heavy work for them all to bind him, and fetters and bonds were put on him. And while they were holding him, his twelve foster-brothers went to fight with the foreigner, and the fiann did not notice them, till they had fallen by him, and till he had struck off their twelve heads. And he sent forth his warrior's voice at the top of his head, boasting of that deed. 'What does the foreigner do this for?' said the son of the king of Ulster. 'Sad for thee is the reason,' said Conan the son of Morna, 'for he is boasting of thy twelve foster-brothers.' 'Sad is that story, O man,' said the son of the king of Ulster, 'and O ye fianns of Erinn, long will be the blame for this on you, to keep me like this, for I shall die of anger and shame, and it is upon you that the blame will be,' said he, 'and ye and the men of Ulster will be foes after this for ever, and small would have been the loss for you, if I had fallen by yon foreigner, before ye bound me like this.'

Now, this speech went round among the fianns of Erinn, and he was loosened by them on account of it. Then that boy took the weapons of his elders and of his seniors, and put on a . . . . . shirt of silk and a grey- . . . . . grey long blue coat of mail, and a golden shield with purple borders, and an ornamented slender-wrinkled white-edged collar, and two blue-pointed broad-headed stout-socketed spears, and an ornamented sword with a golden cross-hilt. And he made a rush against the foreigner in that wise. And the foreigner smiled when he saw him approaching, and the whole army of

domhain moir uili gairthi scigi 7 fanamhaid do 7 ba mofdi a menma leisan macamh sin uili 7 rangadar sé gona uadha ar an allmurach suil do gonadh he fein. 7 ro 480 fearsead comrac feigh fuilech forbartach coimneart calma croidheamhail ruibhnech reachtmar ródghonach treasach taibhdearg tulganach aigmheil ingnadh anaithnidh iachtach urrlamh osnadach laimdearg leidmeach luathghonach dighair dluthmhear dasachtach cneathach crannruadh croidemail comrac na desi sin. Uair da sirthi ó imhlibh oirrtheracha Innsi Cirbam .i. Mara Romoir Ruaidh co tir 485 na ḟuinedach, ní fuidhthi eaturru sin comhrac deisi budh ferr 'na in comrac sin. 7 do badar sluaigh an domhain mhoír uili 7 fiana Eirenn 'ga coimgreasadh.

Ocus ar teacht na hoidhchi tra 7 ar tairgsin a n-arm 7 ar scoltadh a sciath [fo. 6 a. 2.] ní drud ó cheili doronsat amhail as gnath do comrac sgur o thic*fedh* aghaidh, acht rucadar ruathar foirtill fergadhbal a commhail a chele 7 ro dunsad 490 a lamha luatha leidmheacha tar a cheli 7 tucadar cuir ana athluma d' aroile, gur bruighedar an gealtracht gainmighi. 7 do badar isin comṡuathadh sin co taínic an lan mara 7 gur leath eaturra 7 tir 7 do bhi do med feirgi na deisi sin nar ṡeachnadar a n-inadh comraic co taínic an lan mara tarsta 7 gur baidheadh ar aen íad a ḟiadnaisi ṡluag an domhain 7 fían Eirenn. 7 tucadh gair adhbhalmhor ac sluagaibh an do- 495 mhain 7 ag fianaibh Eirenn ac comchaineadh na deisi sin. 7 is ann do frith arna

---

the great world raised cries of derision and jeering at him, and the courage of the boy was all the greater, and he inflicted six wounds on the foreigner, before he was wounded himself. And they fought a combat sharp, bloody, masterly (?), evenly matched, valiant, courageous, powerful, proud, murderous, dashing, red-sided, sudden-wounding, terrible, wonderful, unheard-of, howling, quick, groanful, red-handed, brave, quick-wounding, eager, close, mad, furious, wound-giving, red-speared, courageous was the combat of those two. For if search were made from the eastern borders of the island of Cirbam, to wit, of the Red Sea to the land of the western people, there would not be found between them a braver combat of two than that combat. And the hosts of the whole great world and the fianns of Erinn were urging them on.

And when now the night had come, and when their weapons were broken, and their shields split, they did not leave off from each other, as it is customary to put off combat if night should come on, but they made a strong angry awful rush at each other, and closed their nimble strong hands across each other, and gave each other quick dexterous pulls, so that they made the white sandy shore seethe. And they continued in that embrace, until the tide of the sea came and spread between them and the land, and such was the fury of those two, that they did not give up their place of combat, till the tide of the sea came over them, so that they were both drowned before the eyes of the hosts of the world and of the fianns of Erinn. And an exceeding

---

486. *etrru* MS. 489. *ugnath* MS.

mharach iad ar an traigh 7 a lamha arna cruadhcheangal um chaeldromannaibh a cheili 7 cuachṡnadmanna da cosaibh trena cheili 7 srón meic righ Ulad a m-bhel an allmuraig 7 a smeig-som a m-bel an macaimh 7 dob' eigean an t-allmurach do leadragh ac a scarthain re cheili. 7 ro hadhlaiceadh mac righ Ulad 7 do claidheadh a ḟeart 7 do togbadh lia os a loidhe 7 do fearadh a chluithi caínteach le fianaibh Eirenn. 7 nir thuit leisan ḟianghaisceadh riam mac do bo comchoitchinne cuma ina se.

'Cia do ghiabhainn d'[ḟ]oraire an chuain anocht?' ar Finn. 'Rachmaid-ne chuigi' arsa *nai* n-Gairb na feine .i. Garb Ṡleibhi Mis 7 Garb Ṡleibhi Cua 7 Garb Ṡleibhe Clair 7 Garb Ṡleibhi Crot 7 Garb Ṡleibhi Muice 7 Garb Ṡleibhe Fuaid 7 Garb Sleibhe Atha Moir 7 Garb Duine Dealgan 7 Garb Duine Sobairci 7 a ḟiana fen fa riu. Gairid imoro do badar ann an tan do conncadar Iruath mac Dreagan mic Duilli righ Fear n-Dreagan chuca 7 do innsaigheadar a céili 7 do badar ag ár 7 ag oirr*lech* aroili. Acht enní ní fedtar a comhraic uili d' faisneis no d' innisin 7 ni fetar a tuarascb*ail* do thabairt, uair ni raibhi 'na ṡeasom ar chinn an lae dibh acht tri Gairbh do na Garbaibh 7 righ Fear [fo. 6 b. 1.] n-Dreagan. 7 ni ar tlas na ar time dochuaidh aca méd an air 'na timchell, acht ro cromadar na cinn 7 ro luathaigheadar na lamha 7 do ben gach neach dibh ciall da anmain, uair do saidheadar

---

great cry was raised by the hosts of the world and the fianns of Erinn, bewailing those two. And it is there they were found on the morrow upon the beach, and their hands locked hard across one another's graceful backs, and their feet were tightly locked through each other, and the nose of the son of the king of Ulster was in the mouth of the foreigner, and his chin was in the mouth of the youth, and it was necessary to cut the foreigner in disentangling them. And the son of the king of Ulster was buried, and his grave was dug, and a flagstone was raised over his tomb, and his funeral games were held by the fianns of Erinn. And never before there fell through a hero's weapons a youth for whom the sorrow was more general than for him.

'Who will keep the watch of the harbour to-night?' said Finn. 'We will go thither,' said the nine Garbs of the fiann, to wit, Garb of Slieve Mis, and Garb of Slieve Cua, and Garb of Slieve Clair, and Garb of Slieve Crot, and Garb of Slieve Muicce, and Garb of Slieve Fuait, and Garb of Slieve Atha Moir and Garb of Dundalk, and Garb of Dun Sobairchi, and their own fianns together with them. They were there but a short time, when they saw Herod the son of Dregan, the son of Duille, the king of the men of Dregan, coming towards them, and they attacked each other, and were slaughtering and destroying each other. But it is impossible to relate and to describe their whole combat, nor can one give their description, for at the end of the day there were not standing of them, but three Garbs, and the king of the men of Dregan. And not weakness nor fear did the greatness of the slaughter round about them cause them, but they bent their heads, and nimbly moved their hands, and every one of them lost the sense out

na craiseacha isna corpaibh, co rucadar urranna caebacha cubhardearga cro tre 515
dromannaibh na n-deachl*aech*. Gur ba comthuitim don ceathrar sin bonn re bonn
7 bel re bel ar an lathair sin.

Asa aithli sin imoro do connairc Ferghus Finbhel mac Finn urmor ḟian Eirenn
ar tuitim 7 dochuaidh gan cead gan comairli doib co Teamraig na Righ mar a
raibhe Cormac mac Airt airdrigh Eirenn 7 do innis do an t-eigen a raibhi Finn 7 520
fiana Eirenn. 'Maith lium-sa' ar Cormac 'Finn do beth isin eigin sin, uair ni
lamhann neach da fuilfum d' aes treabaire muc na mil na breac na bradan na
oglaegh allaid da ḟagadh marbh a cinn gacha conairi, ni lamhann a thogbail do lar
le smacht 7 ni lamhann neach d' aes na treabaire teacht on buail*id* gusan sean-
bhaili gan sgreaball d' Ḟinn 7 ni lamthar bean dib do thabairt d' fir no co ḟiarfai- 525
gear di an m-bhiadh fear no leannan a ḟianaib Eirenn aici 7 muna rabh is eigin
screaball do thabairt d' Ḟinn re n-dul docum fir di. 7 is mor do drochbrathaibh
beiris Finn orainne 7 do bad ferr linn treisi ac allmurachaib an aigi.'

Teid imoro Fearghus ar an ḟaithchi mar a raibe Cairbri Lifeachair mac Cor-
maic ac cluichi luibe 7 liathroidi. 'A Cairpri Lifeachair,' ar Ferghus Finbel 'is 530
olc an cosnamh ar Eirinn duit beith ac baet[h]cluichi gan buantarbha 7 si 'ga buain
dib ac allmurachaib.' 7 do bi 'ga greasacht 7 'ga imdeargadh 7 gabhais adhnaire mor

---

of his soul, for they thrust the spears into the bodies, so that they took out clotted particles of red-frothing blood through the backs of the good heroes. And those four fell together, sole against sole, and lip against lip, on that battlefield.

Thereafter Fergus Finnbel (of the Fair Lips) the son of Finn beheld the great number of the fianns of Erinn that had fallen, and he went without leave, without counsel of them to Temair na Rig (Tara of the Kings), where Cormac the son of Art, the high king of Erinn, was, and he told him of the strait in which Finn and the fianns of Erinn were. 'I am pleased,' said Cormac, 'that Finn is in that strait, for not one of the husbandmen that we (shall) have dares to touch a pig, or an animal, or a trout, or salmon, or a roebuck, when he finds it dead at the head of any road, he dares not to take it up from the ground on account of the charge, and no husbandman dares to go from his country place to the old town without paying a screpal to Finn, and none of their women dares be given to a man until she be asked, whether she has a man or a leman of the fianns of Erinn, and if she has none, a screpal must be paid to Finn before she may marry. And many are the wrong judgments that Finn has passed on us, and for us victory with the foreigners would be better than with him.'

Then Fergus went on the green where Cairbre Lifechair the son of Cormac was at a game of loop and ball. 'O Cairbre Lifechair,' said Fergus Finnbel, 'badly art thou defending Erinn in playing an idle game without lasting gain, while she (Erinn) is being taken from you by foreigners.' And he kept urging him on and rebuking him, and great

---

516. *ceathar* MS. 529. *Lifreachair* MS., with *r* added over the line by a later hand.

Cairbri Lifeachair trid sin 7 teilgis a chaman uadha 7 tainic fa thuathaib Teamrach 7 do timsaig an ogbaidh uili co roibhi *deich ced fiched* ar maidin. 7 tiagaid rompa gan
535 ced gan comairli do Cormac mac Airt, no co rangadar cuan Finntragha. 7 teid Ferghus rompa a pup [fo. 6 b. 2.] -aill Finn 7 fíarfaigis Finn scela dé 7 do innis Fergus do Cairbri Lifeachair do theacht leis. 7 ro éirgeadar f*ianna* Eirenn uili a n-agaid Cairbri 7 ro fearsead failtidha ris. Adubert Finn: 'A Cairbri,' ar sé 'do badh ḟearr linn do theacht cugainn an trath do beidís aes ciuil 7 oirfididh 7 aes dana 7 mna 7 bannala
540 ac aibhn*eas* ort 'na in tan do biadh eigean catha orainn amail ata anuis.' 'Ni do choimeadacht ort thanag-sa,' ar Cairbri 'acht do thabairt inḟeadma catha leat.' 'Nir ghabhusa oglach nua riam re hucht chatha,' ar Finn 'uair is minic leisan neach tig mar sin a dhul a n-inadh bais d' ḟagail 7 ni hail lim-sa in oglach nua do thuitim trim.' 'Is cubhais dam-sa,' ar Cairbri 'co tibear-sa cath as m' ucht fein doib,
545 muna thucar as t' ucht-sa e.' 7 teid Fearghus Finbhel d' fogra catha o Chairbri Lifeachair ar righ an domhain.

'Cia freageorus mac righ Eirenn dam?' ar righ an domhain. 'Rachad-sa chuice' arsa Sligeach mac Sengairb righ Ḟear Ceaphda 7 taínic a tir 7 a tri ruadhchatha romora. 7 taínic Cairbre 'na n-agaid 7 ogbaidh uili fa lia a ḟarradh
550 Cairbri ann sin. 'A Cairbri,' ar fear da muintir ris 'gabh cridhi maith chugad don cath sa, uair ni fearr leisin ḟein cuid maith agad-sa de 'na ag allmurachaib. Uair is

---

shame seized Cairbre Lifechair on account of this, and he threw his club from him, and went among the people of Tara, and brought together all the youths, so that they were one thousand and twenty on the place. And they march off without leave, without counsel from Comrac the son of Art, until they reached Ventry Harbour. And Fergus went before them into the tent of Finn, and Finn asked tidings of him, and Fergus told him that Cairbre Lifechair had come with him. And all the fianns of Erinn rose before Cairbre, and bade him welcome. Said Finn: 'O Cairbre,' said he, 'we should have liked thy coming to us better at a time when minstrels and gleemen and poets and ladies and gentlewomen might have made thee merry, than when the need of battle is upon us as it is now.' 'Not to attend thee have I come,' said Cairbre, 'but to offer thee my service in battle.' 'I have never taken an inexperienced youth to the bosom of battle,' said Finn, 'for it often happens that he who comes like that, goes where he finds his death, and I do not wish that an inexperienced youth should fall through me.' 'I pledge my faith,' said Cairbri, 'that I will give them battle on my own account, if thou doest not do it on thine.' And Fergus Finnbel went to announce combat from Cairbre Lifechair to the king of the world.

'Who will answer the son of the king of Erinn for me?' said the king of the world. 'I will go against him,' said Sligech the son of Sengarb, the king of the men of Cepda, and he went on shore, and his three great red battalions. And Cairbre encountered them, and all the youths that accompanied them (?) were near Cairbre there. 'O Cairbre,' said a man of his people to him, 'take to thee a bold heart for this fight; for the fiann will

e do ṡeanathair-si do marb Cumall mac Trenmhoir athair Finn 7 is cumain leosan sin, gin cur cumhain leat-sa e.' 'Ga chluinsin sin do Cairbri ruc ruathar fa cath na n-allmurach 7 do gabh 'ga slaighi 7 'ga sleachtadh, gur ba taebhtheascaighi treoin da treas 7 gur ba mughaighi maithi da morghleo. Co tarrla chuigi fear feargach forranach .i. Sligeach mac Senghairbh 7 ger é sin ba bhas urrlam 7 fa ecc obann 7 fa hoideadh airighi teagmhail rena comlann 7 tuairgis cach a chele dibh 7 do congbhadar a n-da sciath ailli ilbuadhacha frisin aicill 7 do cromadar na haidhthi arda oscurtha a crislaigibh na sciath m-b*rea*card m-bordchuanna 7 do imreadar na lanna limta gur ba cliatha tolla teascaidhthi na taibh on trenurrlaigi sin * * * [fo. 7 a. 1.] leisna harmaibh si co Finn fo trath catha aníubh.'

Do ghluais imoro mac Eimin roime amail luas [ḟ]ainnli no feirbe no íarainne no mar sithi gaithi glanuaire ag rochtain tar ceann mhachaire no maighṡligi co raínic fo trath eirghi do lo co cuan Ḟinntragha. Is i sin uair 7 aimser do bí Ferghus Finnbhel ac gabail lama ar an feín dochum an morchatha 7 is ead adubert: 'A ḟiana Eirenn' ar sé 'da m-beidis seacht samla an enlo agaibh, ata an obair aniub acaibh-si, uair ni dearnadh 7 ni dingeantar a n-Eirinn co brach obair enlae mar an la aníbh.'

Ro eirgeadar imoro fiana Eirenn ann sin 7 mar do badar ann do conncadar

---

not be better pleased with thy good luck in it than with that of the foreigners. For it is thy grandfather that killed Cumall the son of Trenmor, the father of Finn, and they do remember that, though thou doest not remember it.' When Cairbre heard that, he made a rush through the battalion of the foreigners, and began slaying them and prostrating them, so that the sides of the strong warriors were cut by his onslaught, and the nobles were destroyed by his great fight. Then an angry destructive man met him, to wit, Sligech the son of Sengarb, and though it was ready death and sudden destruction and certain ruin to meet him in combat, they both struck out at each other, and they took hold of their two beautiful shields of many victories, and they bent down their high renowned countenances from the borders of the variegated and lofty shields with the elegant rims, and they wielded the burnished blades, so that the sides were holed, hewn hurdles, cut open from that powerful conflict * * *
. . . . with these weapons to Finn towards the hour of battle to-day.'

Then Mac Eimin went his way with the swiftness of a swallow or a hare (?) or a fawn, or like the gusts of a pure-cold wind coming over the top of a plain or of a field-road, until, at the hour of rising in the day, he reached Ventry Harbour. That was the hour and the time that Fergus Finnbel was urging on the fiann towards the great fight, and this is what he said: 'Ye fianns of Erinn,' he said, 'if there were seven equal days in one day, here is their work for you to-day; for there never was, or ever will be done in Erinn work of one day like (the work of) to-day.'

Then the fianns of Erinn arose, and as they were there, they beheld Mac Eimin in

---

556. *Sligach* MS. 559. *impeadar* MS.

mac Eimhin ana ruathar roreatha chuca 7 fiarfaigis Finn scela de 7 do ḟiarfaig de
570 canas a tainic. 'O brugh Thaidhg mic Nuadhad thanac,' ar mac Eimhin '7 dot
ḟis-sa do cuireadh me da iarfaidhi dhid cinnas ḟobhraidh dul a n-agaid righ an
domhain 7 nach deargann airm no ilḟaebair air.' 'Is cubhais dam-sa,' ar Finn
'muna deargaid m' airmb-si air, co m-bruidhfidir lium a corp a medhon a luirighi.'
'A riḟeinnidh,' ar mac Eimhin 'ataid agam-sa ann so na hairm neime da ḟuil a
575 n-dan do bas d' ḟagail 7 tuc Labhraidh Lamḟada derbrathair do mathar-sa fein
chugad iad tre dolb draidheachta.' 7 tucadh a laimh Ḟinn iad 7 do bean a cumdaighi
dib 7 ro eirgeadar saighnena teinntighi 7 bolga bithneimneacha dib 7 nir ḟedadar
ogbaidh na hairm sin d' [ḟ]echain 7 taínic trian do ghal 7 do ghaisceadh 7 do mean-
main 7 do morcroidhe da gach énḟear d' fianaibh Eirenn le faicsin na n-arm sin ag
580 Finn. Uair na caertha teinedh do theilgdis dibh, ni gabhadh eirreadh na eideadh riu
co teighdis tre corpaibh na n-daine fa neasa doib ana saighdib sithneimneacha 7
adubert Finn: 'Tairre, a Ferghus Finnbhel,' ar se '7 fechar lat ca méd maireas
don ḟeinn docum an morchatha aniubh.' Airmis imoro Fergus Finnbhel ḟad 7
adubert re Finn: 'Encath eagair amaín mhaireas don ḟeinn,' ar sé '7 is imdha ann
585 sin fear comhlaind triair 7 fear comlaind nonbhair 7 fear comlaind trichad 7 fear
comlaind ced.' 'Eirigh mas ead' ar Finn 'mar a ḟuil righ an domhain 7 abair ris
lathair an morchatha d' innsaighi feasta.'

---

his rush of quick running coming towards them, and Finn asked tidings of him, and asked him whence he did come. 'From the brug of Tadg the son of Nuadu have I come,' said Mac Eimin, 'and to thee have I been sent, to ask thee, how it comes that ye go against the king of the world and do not redden your arms or many weapons upon him.' 'I pledge my faith,' said Finn, 'that if my weapons do not get reddened on him, his body shall be crushed by me in the midst of his coat of mail.' 'O king of the fianns,' said Mac Eimin, 'I have here with me the venomous weapons through which he is fated to find death, and Labraid Lamfhada (L. of the Long Hand), the brother of thy own mother, has sent them to thee through druidical sorcery.' And he placed them into the hand of Finn, and he took their coverings off them, and there arose from them fiery flashes of lightning, and most venomous bubbles, and the warriors could not endure looking at those weapons, and one third of prowess and valour and courage and high spirits came into every man of the fianns of Erinn as he beheld those weapons with Finn. For the balls of fire they sent forth, no dress or garment could resist them, but they went through the bodies of the men next to them like most venomous arrows. And Finn said: 'Go, O Fergus Finnbel,' said he, 'and see how many of the fiann remain for the great fight to-day.' Then Fergus Finnbel counted them, and said to Finn: 'One battalion in order alone remains of the fiann,' said he, 'and many are the men in it, that are able to fight three, and those that are able to fight nine, and thirty, and a hundred.' 'Arise, if it be so,' said Finn, 'to where the king of the world is, and tell him to betake himself forthwith to the place of the great fight.'

Teid Fearghus co righ an domhain 7 is amlaidh do bhi an [fo. 7 a. 2.] righ ana imdhaidh 7 ceola crota 7 cuisleanna cíuil ag a seinm dó. 'A righ an domhain,' ar Fearghus Finnbel 'is fada an codlad sin a ḟuili 7 ni guth ort, uair budh é do chodlad deideanach he 7 ro innsaiged an ḟiana a n-inadha catha 7 freagair-si iad.' 'Is doigh lium-sa' ar ri an domhain 'nach ḟuil ac fa inncatha aca am' agaid-si, ocus ca med maireas d' fianaibh Eirenn?' ar se. 'Enchath egair amain,' ar Fearghus '7 ca med maireas do ṡluagaibh an domhain?' '*Deich* catha fithedh tanac-sa a n-Eirinn' ar se '7 torcradar fichidh cath le fianaibh Eirenn dib 7 is eadh maireas dibh *deich* catha armruadha egair 7 gidh eadh ata ochtar dibh-sin 7 da beidis fir an domhain uili am' agaid-si do digemthai leo íad .i. mé fein 7 Conmhael mo mac morghnimach 7 Ogarmach ingen righ na Greigi an lamh is ferr 'sa domhan am' fegmais-si fein 7 Finnachta Fiaclach mo thaiseadh teaghlaig-si fein 7 ri Lochlann 7 a tri dearbraithri .i. Caiseal Clumach 7 Fornne Glangér Gaisceadach 7 Tocha 7 Mongach an mara.'

'Is cubhais dam-sa amh,' ar rígh Lochlann cona brathribh 'da n-deach enḟear do ṡluagaibh an domhain romainne chuca nach racham-ne, uair ní biadh toisc deargtha faebair againne orrtho 7 ní bhérmais ar dil arsainnti dibh, uair is geis duinn o deargmaid ar n-airm gan a saith fola 7 fulrachta d' ḟaghail doib.'

'Racad-sa am' aenar chuca' ar sosar na clainni sin .i. Forne mac righ Lochlann 7 do ghabh a ghoirmeirredh grisneimneach graineamail uime 7 tainic fa fianaibh

---

Fergus went to the king of the world, and the king was just on his couch, and music of harps and of flutes was being played to him. 'O king of the world,' said Fergus Finnbel, 'long is that sleep in which thou art, and no shame for thee, for this will be thy last sleep. And the fianns have gone to their places of fight, and do thou answer them.' 'It seems to me,' said the king of the world, 'there cannot be a youth of them capable of fighting against me, and how many remain of the fianns of Erinn?' he said. 'One battalion in order only,' said Fergus, 'and how many of the hosts of the world do remain?' 'With thirty battalions have I come to Erinn,' said he, 'and twenty battalions of them have fallen by the fianns of Erinn, and this is what remains of them, ten red-weaponed battalions in order. And howbeit, there are eight of them, and if the men of the whole world were against me, they would be overcome by them, to wit, (by) myself and Conmael, my son of great deeds, and Ogarmach, the daughter of the king of Greece, the best hand in the world after myself, and Finnachta Fiaclach (of the Teeth), the leader of my henchmen, and the king of Norway, and his three brothers, to wit, Caisel Clumach and Forne Glanger Gaisceadach, and Tocha, and Mongach of the sea.'

'I pledge my word, forsooth,' said the king of Norway with his brothers, 'if any man of the hosts of the world go against them before us, we shall not go, for it would not be an occasion of reddening our weapons on them, and we should not give them our old (accustomed) satisfaction, for it is a thing forbidden to us to redden our weapons unless they get their fill of blood and of gore.'

'I will encounter them alone,' said the youngest of that family, to wit, Forne

Eirenn 7 cloideamh dergfaebhrach gacha lamha do 7 doberedh an brathbeim re cheli orrtha 7 ro heasairc an tucadh d' a n-ogaibh 7 do tanaig an tracht da trenferaibh 7 ro lin an learg da laechaibh 7 do connairc Finn sin 7 ba cradh croidhe
615 7 ba baegul bais 7 ba heasbaidh anma leis an dil tuc an t-allmurach ar an fein 7 do bi ag coimgreasacht na feine chuigi 7 ro eirig Fearghus Finnbel 7 is ed adubert: 'A fiana Eirenn,' ar se 'is truagh tarrla dibh a med d' eigin 7 d' anforlan*n* d' [f]uilngeabhair um ceann Eirenn 'ga cosnamh 7 enlaech 'ga buain dib aniubh 7 nach fuilti acht amail bhis ealta minen ar fud craibhe [fo. 7 b. 1.] eigin 'ga n-imdi-
620 dean o bhis seabhac ar a ti sibh-si ag dul ar scath Finn 7 Oisin 7 Osc*uir* 7 nach cinnean neach ar a cheli agaib 7 nach tabhair neach uaib agaid ar an allmurach.' 'Dar mo chubais,' ar Oisin 'is fir uili an forgeall sin 7 ni fobair neach againn seach a cheili a dingmhail.' 'Ni fuil neach is ferr 'na cheili agaibh' ar Fearghus. 'Biaídh anois' ar Oisin ''ga leigean na thorainn thinneasnaigh d' innsaigid an
625 allmuraig. An agam, a laich,' ar Oisin 'co ferainn comrac rit tar ceann na feine.' 'Is briathar dam-sa guma gerr an cairde sin' 'ar mac righ Lochlann.

Do thogadar imoro a n-da sciath imealchain aladhb*en*ach a n-aicill a cheili 7 ro imreadar na craiseacha crechtaidbhli comaigmheili 7 na cloidme iarannblaithi órcumd*aig*thi 7 dorinneadar urrlaidhi tric thinneasnach re hath*a* fada. Do bhi

---

the son of the king of Norway, and he put on his grey-venomous frightful blue dress, and he went among the fianns of Erinn, with a red-edged sword in either hand, and he dealt destructive blows in turn among them, and he destroyed what was sent against him of their youths. And he made the strand narrow with their champions, and he filled the plain with their warriors. And Finn saw this, and the destruction that the foreigner dealt among the fiann was torment of heart, and danger of death, and loss of mind to him, and he kept urging the fianns on against him, and Fergus Finnbel arose, and this is what he said: 'Ye fianns of Erinn,' said he, 'it is a sad thing that ye have got into such a strait and oppression which ye have suffered in defending Erinn, and one warrior taking her from you to-day, and not otherwise are ye but like flocks of small birds in some bush seeking shelter when a hawk is pursuing them, so are ye going into the shelter of Finn and Oisin and Oscar, and none of you is better than the other, and none of you gives his face against the foreigner.' 'By my faith,' said Oisin, 'all that speech is true, and none of us tries to excel the other in warding him off.' 'There is none of you that is better than the other,' said Fergus. 'Do now,' said Oisin, 'let forth a vehement thundering noise against the foreigner. Stay with me, O warrior,' said Oisin, 'that I may fight with thee for the fiann.' 'I pledge my word that this respite will be short,' said the son of the king of Norway.

Then they raised their two beautifully-bordered shields with speckled points against each other, and poised the frightfully-wounding fearful spears, and the iron-bladed gold-ornamented swords, and made a quick vehement attack for a long time. Now, the combat

---

628. *iarannb'liathi* MS. 629. *thimneasnach* MS.

imoro an comhrac ac dul tar a cheili ann sin, uair do bas ac clodh Oisin ann 7 do bhean osnam eccomlainn as 7 ba druim re saegul tra 7 fa bhuain cheilli do cabhair leisan fein Oisin do beith isin eigin sin 7 tucadh gair acainteach os aird uime.

'Is cubhais dhamh, a *fir* dhana,' ar Finn re Fearghus 'gurab truagh duid an greasacht thucais ar mo mac docum ann allmuraig. Uair dob' usa lium-sa bas d' fagail dam fen 7 d' fianaibh Eirenn uili 'na a faicsin isin eigin a fuil 7 eirigh d'adhmolad mo mic dam cumadh moide leis a menma he 7 gumadh calmaidi a comthuarcain.' Teid Fearghus gusa an maigh ina ra bhadar na curaidh isin comlann. 'A anam, a Oisin,' ar Fearghus 'is adhnair leisan fein isli h' inaid-si isin comlann sin 7 is imdha taisteall*ach* sibhail 7 echlach urrlair o ingeanaibh righ 7 rofiatha Eirenn ag feitheam do comlann.' Gabhais meid menman Oisin 'mun greasacht sin tuc Fearghus air 7 ro eirigh a aigneadh 7 do medaigh a menma re a mholad 7 tuc sinedh ar a cholainn co toillfedh mac mis edir gach da asna do 7 do chualadar an fian uili coimgheisedh a chnam ag drud o cheili co tuc urchur don craisigh crodeirg chatha bai for a inchaibh co tarrla an craiseach a m-brollach na luirighi co n-deachaid fod ferrlamha da crann cruaidh cheathardruimneach ar slicht a glaisiarainn trena druim siar seachtair [fo. 7 b. 2.] co fuair bas de 7 tainic fein co fianaibh Eirenn da eisi.

Iar sin imoro do togbadh gair adhbhulmor ag sluagaibh an domain 'ga chainedh 7 gair eili ac fianaibh Eirenn 'ga commaidem. Ni ar tlas na ar time

---

was going against one of them there, for Oisin was being overthrown, and he sent forth a sigh of unequal combat; and it was back towards life, and bereavement of intention of help to the fiann, that Oisin was in that strait. And a woeful cry was raised aloud for him.

'I pledge my word, O man of poetry,' said Finn to Fergus, 'that the urging thou hast given to my son against the foreigner was sorry. For I would rather that I myself and all the fianns of Erinn should find death, than that I should behold him in the strait in which he is. And rise thou to praise my son for me, so that his courage may be the higher, and his fighting the more valiant.'

Fergus went to the place where the heroes were fighting. 'O soul, O Oisin,' said Fergus, 'the fiann are greatly ashamed of the lowness of thy place in this combat, and there is many a foot-messenger and horseman . . . . from daughters of kings and princes of Erinn watching thy fighting.' A high spirit came over Oisin at that incitement which Fergus gave him, and his courage rose, and his spirit grew high at his praising, and he gave a stretching to his body, so that a child of one month would find room between every two ribs of his, and all the fiann heard the creaking of his bones being pressed from each other, and he made a cast with his red-socketed battle-spear that he had, so that the spear went into the breast of the hauberk, and the length of a man's hand of the hard four-edged shaft followed the blue iron through his back out behind, so that he found death of it. And he himself came back to the fianns of Erinn.

Then an enormous great cry was raised by the hosts of the world wailing him, and

650 imoro docuaidh 'ga braithribh-sean an laech sin do bhuain dib, uair nir míadh no maisi leo a thuitim le f*ir*gaisceadhach*aib*h na feine. Iar sin tra ro eirigh an f*ir*laech fergach forranach dar bo comainm Tocha mac rig Lochlann 7 taínic a tir do dhidhailt a brathar 7 is amlaidh do bhi an fer sin 7 circaill cithneimneach clariarnaighi uime o a bhonn co a bhathais. Dob' athearrach aigidh imoro
655 d' fir a fechain gin co n-innsaiged e 7 fa dub*ad*h dealbha do dheidhmhilid 7 ba treigean feadma le firlaechaib 7 ba claechlogh ceilli le curadhaibh a faiscin 7 nír an ina n-imeal no co rainic a certlar na feine 7 do lig ingheilt da loin*n* limtha leatarrthaigh ar curpaibh curadh 7 ar formnaibh firoglach 7 ar guaill*ib* galgad 7 ar uchtaibh ríghmiled 7 tucadar uili a n-druim risin allmurach 7 dochuadar a raen
660 madma 7 teith*id* reme. Ger imnar tra in t-eigean sin, nir ghabh neach do laim mac righ Lochlann do dhingmhail no gur impo mac Lugach ris.

'An agam, a rimilid,' ar mac Lugach 'co ferainn comrac rit tar ceann na f*eine* o nach fobraid uili do fritholam.' Ba reachtaignedh imoro le mac righ Lochlann a impodh don dergruathar ar a raibhi 7 ger beth, nir fiu leis a eineach d'uirb*ernn*adh
665 .i. era ar neach fainmum comrac.

Ro feradar imoro an dias sin ardcomrac aigmeil ilgonach anaithnidh gan turb*rud* gan tairgsin gan run tlais na time na teith*ed* ar ceachtar dib gur combladh-

---

another cry by the fianns of Erinn extolling him. But the loss of this hero did not cause weakness or fear with his brothers, for they deemed it not good or seemly that he should have fallen by a warrior of the fiann. Then arose the fierce impetuous true warrior that was called Tocha, the son of the king of Norway, and he went on shore to avenge his brother. And thus was that man: a round of iron boards like a shower of venom about him from his sole to his crown. It was change of countenance for a man to look at him even though he did not attack him, and the face of brave soldiers grew black, and true warriors lost their power, and heroes lost their mind in looking at him. And he staid not in their flank, but went right into the midst of the fiann, and gave his burnished elegant blade a feeding on the bodies of heroes, and on the shoulders of true warriors, and on the shoulders of champions, and on the breasts of kingly soldiers, and they all turned their back to the foreigner, and went in the rush of rout and flight before him. Now, though that strait was a great shame, yet nobody took it upon him to ward off the son of the king of Norway, until Mac Lugach turned round against him.

'Stay with me, O kingly soldier,' said Mac Lugach, 'that I may fight with thee for the fiann, since they all do not undertake to meet thee.' Now it was . . . . . with the son of the king of Norway, to turn from the red slaughter in which he was engaged, and though it was, he did not deem it seemly that his honour should be . . . . . to wit, to refuse combat to any body.

Then those two fought a terrible many-wounding unheard-of high combat without interruption, without quarter, without a thought of weakness, or fear, or flight on either

---

659. *iuththibh* MS. with *gh* added over *u*.

adar a craiseacha 'sa chathirghail 7 gur lubadar na sithlanna 'ga sirbualad 7 gur scanradar a sceith o faebraibh na cloidem corrger curata 7 ar n-easbaid a n-orsciath. Is ann ba sanntaighi an sarcomlann 7 tucadar a n-aenfeacht da athbheim uaibh- 670
racha aigmeili ain iarmartacha gur combhuaileadar na cloidme a caelfaebraibh a cheili co n-deachaid cloidem mic Lugach tre cloidem an allmuraig 7 tuc an dara beim do gur coimbris an cathbarr 7 gur dianteasc an dluthluireach 7 gur scoileastair an sciath 7 gur comroinn an croidhe co cudruma don choilbeim sin 7 tainic fein co menmneach [fo. 8 a. 1.] moraigenthach co fianaibh Eirenn. 675

Is ann sin do eirigh an mac merrdha micheillidi morcroidheach aili do macaibh rig Lochlann dar bo comainm Mongach an mara 7 do badar sluaig an domain uili ac eirghi leis. 'Anaidh, a firu an domain,' ar se 'uair ní sibh dhlighus curperaic mo braitrech-sa 7 o nach sibh ligedh dam fen dul d' agra na céderaice ar *fiana* Eirenn.' 7 tainic a tir 7 is amlaidh do bhi 7 suisti imreamar iarnaighi 680
ana laim lesa ra bhadar secht caera athleaghta iarainn 7 caeca slabhradh iarn*aidhe* eisti 7 caeca ubhull gacha slabr*ada* 7 caeca dealg neime an gach ubhall 7 ruc ruathar fuatha mar sin da silbhualad 7 da sreingleadrag 7 da saebcuma gur ba sam*alta* re healta minen ag teithed roim seabac an scailed 7 an scannrad tuc ar in fein ana timcheall 7 do ghabh adhnaire mor laech d' *fianaib* Eirenn uime sin .i. 685

---

of them, so that their spears crumbled in the fight, and the blades bent with their continual striking, and their shields were shattered by the edges of the sharp-pointed heroes' swords, and they lost their golden shields. It was then the great combat grew keen, and they gave at the same time two proud terrible quick successful counterstrokes, so that the swords struck each other in their thin edges, in such wise that the sword of Mac Lugach went through the sword of the foreigner, and he gave another stroke to him, so that he broke the helmet, and quickly clove the firm hauberk, and split the shield, and cut the heart equally in two by that subtle stroke. And he came himself proudly high-spiritedly to the fianns of Erinn.

Then arose the other foolish inconsiderate courageous son of the sons of the king of Lochlann, whose name was Mongach of the sea, and all the hosts of the world rose together with him. 'Stay, ye men of the world,' said he, 'for it is not ye have to demand body-eric for my brothers, and as it is not ye, I must myself go and demand the first eric from the fianns of Erinn.' And he went on shore. And it is thus he was, with a strong iron flail in his hand, with seven balls of refined iron, and fifty iron chains from it, and fifty apples on each chain, and fifty venomous thorns on each apple. And he made a rush through them in that shape to utterly smash them, and to tear them into strings, and to destroy them, so that the dispersing and flight he caused among the fiann round about him was like (that of) a flock of small birds fleeing before a hawk. And great shame seized upon a warrior of the fianns of Erinn on account of this, to wit, Fidach, the son

---

670. *canfeacht* MS.

Fidhach mac rig Breatan 7 adubert: 'Tairre do ma molad, a Fearghus Finnbel,' ar se 'co n-deachainn do comrac risan allmurach innas gumadh moidi mo menma 7 m' aignedh 7 gumadh calmaidi mo comlann thu do ma molad.' 'Urusa do molad, a mic,' ar Feargus 7 do bhi re hath*a* fada 'ga molad.

690 Ro machtaighedar imoro an dias sin a cheile co briatharbhorb barbarrdha baeth-eicciall*aigi* 7 is ann sin do thoghaib Mongach an mara an suisti imremar iarn*aidh*e 7 tuc beim co talchar tinneasnach d' innsaighi mhic righ Breatan 7 rug mac rig Breatan saibhleim luith a n-airde do lethtaib chle an allmuraig 7 tuc beim cloidim don allmurach co tarrla tar ceal a dha lamh gur choimtheasc in da laim 7 ni hacu ro anast*air* 695 an ghormla*ech* gerloinnearrdha, acht ro roinn co cudruma an cathmhilid fa certmedon 7 ag tuitim do tarrla ubhall iarn*aidh*e do tsuisti cona dhealgaib nemi ar dedhbhél mic righ Breatan co rug an teanga 7 na fiacla 7 finnchaebh chro don inchinn tre chul a chinn siar gur chomtuitedar an dis sin bonn re bonn 7 bel re bel ar an lathair sin.

Is ann sin ro eirigh seinnser na clainni sin righ Lochlann 7 ba he sin an brath 700 nach fuilangthi 7 an dubdhorthadh dilann 7 an chliath bearna ced 7 an brath tar bruachaibh 7 an tonn rabharta 7 an fear nach ruc ceim ar cul riam roim uathad na sochaigi .i. Caiseal Clumach airdrigh Lochlann fein, uair ni taínic dithugud daine no uathugudh aicme mar sin a n-Eirinn riamh 7 do bhi sciath neime ar dearglasadh aigi dorinne gabha [fo. 8 a. 2.] ifrinn do 7 da curthai fo muir he

---

of the king of the Bretons, and he said: 'Come and praise me, O Fergus Finnbel,' said he, 'that I may go and fight the foreigner, and that my courage and my spirits may be greater and my fighting braver when thou art praising me.' 'Easy is it to praise thee, O son,' said Fergus, and he kept praising him for a long time.

Then those two contemplated each other with their looks, with fierce words, barbarously, arrogantly. And then Mongach of the sea raised the strong iron flail, and dealt a blow against the son of the king of the Bretons firmly, vehemently, and the son of the king of the Bretons made a quick leap on high to the left side of the foreigner, and gave him a blow of his sword, so that it went across the joint of his two hands, in such wise, that he cut off the two hands together. And the renowned sharp-shining hero did not stop at them, but he divided the warrior in two right in his midst. And as he fell, an iron apple of the flail with its venomous thorns went into the fair mouth of the son of the king of the Bretons, and took the tongue, and the teeth, and the white bloody clod of the brain out through his backhead behind, so that those two fell together sole against sole, and lip against lip, on that spot.

Then arose the eldest of the children of the king of Norway, and he was intolerable destruction and the spilling of a black deluge, and the filling up of a breach of a hundred, and destruction over the borders, and the wave of overwhelming, and the man that never took a step backward before one or many, to wit, Caisel Clumach, the high-king of Norway himself. For there never came destruction of men, or diminution of people like that into Erinn before, and he had a venomous shield with red flames, which the smith

ni baidfeadh enlaem da lasair 7 ni ba teoidi he fein di. Acht enni o dho ghabhadh 705
air hi, ní lamadh cara na neamchara techt feadh a urrchair fein a comghar do 7
tainic fa ḟianaibh Eirenn mar sin 7 ní thuc dh' arm leis acht cloidem da imdhidean,
uair ni d' imirt airm orrtha tainic acht do leigean neime a sceith futha. Uair na
caera teinedh do theilgedh futha ní gabhadh arm na carr*adh* na eídeadh ríu gan dul
tre curpaib na laech ana saighdibh sithneimneacha co m-biadh an fer dibh ar 710
derglasadh a medon a arm 7 a eidedh 7 an uair do beanadh neach eili ris do
ghabhadh an lasair sin he, uair ni ferr do lasadh scolb do dharaigh dileann do biad
re bliadhain re deataigh 'na dho lasfad gach neach dibh edir arm 7 eirredh 7 eidedh
7 do bo bheag gach morolc da tainic a n-Ḟirinn riamh ag fechain an uilc sin.

Gurab ann sin adubert Finn: 'Togaibh bar lama, a ḟiana Eirenn,' ar se '7 715
tabhraidh tri gairthi beannacht donti do curfeadh anumain eigin ar an allmurach
innus co n-deach*sad* dream eigin againn uadha do thoradh a reatha' 7 do tugadar
fiana Eirenn na gairthi sin fo cedoir. Meabhais imoro gen gaire ar an allmurach
re cluinsin na n-gairthedh sin. Is ann sin do bhi Druimdherg mac Dolair mic
Dorchaidhi riḟeinnidh ḟian Ulad a comgar don allmurach 7 do bhi sleagh neime 720
aigi do bhi ag clannaibh Rugraidhi a n-diaidh a cheili 7 an Croderg fa hainm di 7
do dḟech ar righ Lochlann 7 ni ḟaca gan eidedh de acht a bhel 7 se urrḟoslaici ag

---

of hell had wrought for him, and if it was put under sea, not one flame of its blaze would be quenched, and he himself was not hotter from it. But when he had taken it upon him, friend or foe did not venture to come near it for the length of his own cast. And he went among the fianns of Erinn like that, and he did not take any weapon with him, but a sword to defend himself, for not to ply weapons against them did he come, but to let the venom of his shield among them. For the balls of fire that he sent among them, weapon, or dress, or accoutrement could not resist them, but they went through the bodies of the warriors like venomous arrows, so that each man of them would be in a red blaze in the midst of his weapons and his dress, and when somebody else touched him, that blaze seized him; for a splinter of an antediluvial oak-tree, that has been a year in the smoke, would not blaze better than every one of them, as well weapons as dress as accoutrement, and small was every great evil, that ever came into Erinn, compared with that evil.

So then it was Finn said: 'Lift your hands, ye fianns of Erinn,' said he, 'and give three shouts of blessing to him that will put some delay on the foreigner, so that some of us may escape from him by dint of running.' And the fianns of Erinn forthwith gave those shouts. A smile then broke upon the foreigner, when he heard those shouts. It was then that Druimderg, the son of Dolar, the son of Dorchaide, the king of the fianns of Ulster, was near the foreigner, and he had with him a venomous spear, that was in the possession of the Clanna Rudraige one after the other, and the Croderg (the Red-socketed) was its name. And he looked upon the king

---

705. *baitf*eadh MS. ib. *fein hi* MS.

gaire fan fein. Is ann sin tuc Druimderg urrcar don Crod*erg* chuigi gur c*ur*tha ais ana bhel he gur aidhbli a hurgrainne do leith a chuil 'nas do leith a aidhche. 725 Ro thuit imoro a sciath 7 ro baidh a lasair o dha thuit a thigearrna 7 rainic Druimdherg chuigi 7 do scar a cheann re a colainn 7 ro maidh an morghnim 7 is i sin cabhair is fearr leisan f*ein* fuaradar leisan fianghaisceadh riamh.

[fo. 8 b. 1.] Asa aithli sin imoro do bruchtdhoirtedar na catha ceachtarrdha coimdhiera comdhuthrachtacha sin fo cheili ana coilltibh comdhlutha 7 ana m-bloisc-730 beim brodla 7 ana n-dubdhortaibh dil*eann* co grod 7 gu garb 7 co gaibhtheach, co borb 7 co badhbha 7 co brathamail, co dana 7 co dian 7 co deithfireach 7 rob' imdha ann sin fead cloidem re cnaimh 7 trost cnamha ag a chirrbadh 7 colla arna crechtnugud 7 suili arna saebdallud 7 doidi arna n-druimgerradh 7 mathair gan mac 7 bean chaemh gan cheili. Ro freagradar imoro na duili uachtaracha a 735 comdail an chatha leo d' faisnéis na n-olc 7 na n-imneadh budh cinnti do dhenamh isin lo sin 7 do m*er*labhair an muir d' faisneis na n-easbadh 7 do thogadar na tonna tromghair truaghadhbal da sirchaineadh 7 do bhuiredar na piasta da piastfaisnéis 7 do gheisedar na garbhchnuic le gabhadh na greisi sin 7 do crithn*aigh*eadar na coillti do chaineadh na curadh 7 ro gaireadar na glaschlocha o ghnimaibh na 740 n-gerreann 7 do ghuiledar na gaetha ag admhail na n-ardecht 7 do crithn*aigh* an talamh ac tarrngaire an tromáir 7 do gormbrataigh an grian le gair feadhaigh na

---

of Norway, and saw nothing of him without some armour except his mouth, and that wide open as he laughed at the fiann. Then Druimderg made a cast with the Croderg at him and hit him in his mouth, so that his hideousness was more awful from behind than from before. Then his shield fell down, and its blaze went out as its master fell. And Druimderg went up to him, and separated his head from his body, and boasted of his great deed. And that was the best help the fiann ever got through the valour of one of the fiann.

Thereafter those two equally eager and keen armies poured forth against each other, like dense woods, and with their proud noisy strokes, and spilling a black deluge, actively, fiercely, perilously, angrily, furiously, destructively, boldly, vehemently, hastily, and great was there the grating of swords against bones, and the cracking of bones that were crushed, and bodies that were mangled, and eyes that were blinded, and arms that were shortened to the back, and mother without son, and fair wife without mate. Then the beings of the upper regions responded to the battle, telling the evil and the woe that was destined to be done on that day, and the sea chattered telling the losses, and the waves raised a heavy woeful great moan in wailing them, and the beasts howled telling of them in their bestial way, and the rough hills creaked with the danger of that attack, and the woods trembled in wailing the heroes, and the grey stones cried from the deeds of the heroes, and the winds sighed telling the high deeds, and the earth

---

734. *freag*ra*adar* MS.

n-glasṡluagh 7 do niamdhubadar na neoill re hath*a* na huaire sin 7 do chomgai-
readar coin 7 cuanarta 7 badbha 7 geilide glinne 7 arrachta aieir 7 faelcon na fidh-
bidhe da gach aird 7 da gach oirchinn ana timcheall 7 sreath deamn*aigh*e diabalta
do lucht asl*aig* uilc 7 ecorach da comgreasacht a ceann a cheili. 745

Is ann sin imoro ro smuain laech d' ḟ*ianaib* Eirenn gur mor dh' ulc 7 d' egor*ach*
dorinne fein 7 a chineadh 7 a chlannmaicne ar chlannaibh Baiscne 7 dob' ail leis
gnimartha maithi do dhenamh doibh ar a ṡon 7 dob, e sin Conan mac Morna 7 do
luathaigh a lamha le a lannchloidem 7 do tholl da thiubghonaibh taebha gan
teasargain 7 ro leadair lamha ba lanchalma 7 do dhithaigh da deadhcolg duili ba 750
dreachal*aind* 7 ba hadhbal re innisin a ghnimartha ar an ruathar sin.

Do bhi imoro Finn os cinn an chatha ann sin ac coimgreasacht na feinne 7
ac greasacht [fo. 8 b. 2.] Chonain seach cach 7 rí an domhain don leith eili ac
greasacht na n-allmurach. Adubert Finn re Ferghus Finnbel: 'Eirigh do molad
Conaín dam, gumadh moidi leis a meanma he, uair is maith an easargain dober se ar 755
mo bhidhbadaibh-si.' 7 teid Ferghus da innsaig*id*. Do ghabh imoro teasaidha*cht*
Conan ann sin o imarc*aid* na hirghaili 7 dochuaidh amach do ligean na gaithi fai.
'Is fir sin, a Chonain,' ar Ferghus Finnbel 'is maith is cumain let-sa seaneascair-
deas clainni Morna re clannaibh Baiscne 7 do badh deoin leat-sa bas d' ḟagail
duit fein ann so, damadh dith do clannaibh Baiscne he.' 'Ar gradh h'einidh rit, 760

---

trembled in prophesying the heavy slaughter, and the sun was covered with a blue mantle by the cries of the grey hosts, and the clouds were shining black at the time of that hour, and the hounds and whelps, and crows, and the demoniac women of the glenn, and the spectres of the air, and the wolves of the forest howled together from every quarter and every corner round about them, and a demoniacal devilish section of the tempters to evil and wrong kept urging them on against each other.

It was then a hero of the fianns of Erinn bethought himself that he himself and his family and his kindred had done great evil and wrong to the Clanna Baiscne, and he was desirous to do them good service on that account, and that was Conan the son of Morna. And he quickly moved his hands with his broadsword, and he pierced sides with his dense woundings without quarter, and he cut off hands that had been full-valiant, and he destroyed with his good sword people that were fair of face. And to relate his deeds in that encounter were awful.

Now Finn was above the battle there urging on the fiann, and urging on Conan before all, and the king of the world on the other side urging on the foreigners. Said Finn to Fergus Finnbel: 'Arise to praise Conan for me, so that his courage may be the greater, for good is the slaughter which he deals on my foes.' And Fergus went up to him. Then heat seized Conan there from the enormity of the fight, and he went outside to let the wind under him. 'That is right, O Conan,' said Fergus Finnbel, 'well doest thou remember the old enmity of the Clanna Morna against the Clanna Baiscne, and thou wouldst fain find death here thyself, if that was ruin to the Clanna Baiscne.' 'For the

a ḟir dhana, na himderg me gan ḟochuinn 7 doghen obair maith ar allmurachaib acht co roistir isin chath.' 'Dar mo chubhais amh,' ar Ferghus 'do badh maith an airighi da denamh sin thu-sa' 7 tuc treas adhmolta ann sin ar Chonán. Teid imoro Conán aris fon cath 7 ni ba measa a gnimartha don turus sin 7 teid
765 Ferghus Finnbel co hairm a raibe Finn.

'Cia anois is fearr isin chath?' ar Finn re Ferghus. 'Dubhan mac Cais mic Cannain,' ar Ferghus '.i. mac ógláich dod muintir-si. Uair ni tabhair beim do neach acht énbheim 7 ní ternoídhthear beo on beim sin 7 adrorcradar tri nónbair 7 ochtmogha laech leis gus anois.' Do bi imoro Duban Donn mac Nuadhad
770 mac righ Chairrgi Leithi rí Tuaghmuman ar an lathair sin 7 is ed adubert: 'Dar ar cubhais amh, a Ferghus,' ar se 'is fir uili an forgeall sin, uair ni ḟuil isin chath mac righ na tigerna chinn*us* ar Duban mac Cais mic Cannain 7 do gheabhad fein bas ann no cinnf*ed*h air.' 7 do lig ana thorainn tinneasnach treasan cath amail buinne m-bhorbruadh m-b*rea*clasrach fa chnoc ardmhór aiteangharbh no mar
775 thuinn reachtmhoir rabartha ac bualad um ghealtracht n-gainmighi. Is e sin tra ar 7 easargain 7 ollcuma tuc ar na hallmurachaib 7 tainic nai cuarta fo cath 7 do marbh nai nonb*aru* gacha cuarta dib 7 do ḟiarfaig Finn d' Ferghus:

'Cia anois is ferr isin cath?' ar se. 'Duban Donn mac Nuadhad mac righ

---

love of thine honour, O poet, do not revile me without cause, and I will do good work on the foreigners, only let me reach the battle.' 'By my faith, truly,' said Fergus, 'that would be a brave act for thee to do that,' and then he sang a fit of praise for Conan. Conan then went to the battle again, and not worse were his deeds on this occasion. And Fergus Finnbel went where Finn was.

'Who is foremost in the battle now?' said Finn to Fergus. 'Duban, the son of Cas, the son of Cannan,' said Fergus, 'to wit, the son of a warrior of thy people. For he never gives a stroke to any but one stroke only, and none escape alive from that stroke, and three times nine and eighty warriors haven fallen by him until now.' Now, Duban Donn, the son of Nuadu, the son of the king of Cairrge Lethi, the king of Thomond, was on that spot, and this is what he said: 'By our faith, truly, O Fergus,' said he, 'all that witness is true, for there is not in the battle the son of a king, or of a lord, that excels Duban the son of Cas, the son of Cannan, and I will find death there myself, or I will excel him.' And he rushed through the battle with a vehement thundering noise, like the fierce-red blaze of motley flames under a large hill rough with furze, or like a proud wave of overwhelming that beats a sandy white strand. Such was the slaughter and destruction and great carnage he executed among the foreigners, and he made nine rounds through the battle, and killed nine times nine in every round of them. And Finn asked of Fergus:

'Who is foremost in the battle now?' said he. 'Duban Donn, the son of Nuadu,

---

772. *mac* MS.

Chairrgi Leithi rí Tuaghmuman' ar Ferghus. 'Uair nir chinn neach air ó chinn a seacht m-bl*íadan* anuas 7 ni chinneann anois.' 'Eirigh-si da adhmolad' ar Finn re Fearghus 'cumadh moidi leis a menma he.' 'Coir a adhmoladh,' ar Ferghus 'uair dar leat is sluagh ac rochtain di na roim tromfleachadh mara [fo. 9 a. 1.] taid na hallmuraig ag rith roime tar gach leath' 7 teid Ferghus mar a raibhi Duban Donn 7 do ghabh ag moladh a nirt 7 a ghoile 7 a ghaiscid 7 ac molad a lúith 7 a lamh*a* 7 a ghnimarthadh ar cheana. 7 tainic fein mar a raibhe Finn aris 7 adubert Finn :

'Cia anois is fearr isin cath, a Ferghus?' ar Finn. 'Oscar ilbuadhach,' ar Ferghus '7 inna n-enchath re cach ata, uair do cuireadh ceithri céd cuigi fein ar leith .i. da ced Frangcach 7 da ced d' feraibh Gairían 7 Fiacra Foiltleabhar rí fer n-Gairían fein 7 ataid sin uili ac comtuargain sceith Oscuir 7 ní tuc laech dibh-sin guin air nach tucsan goin 'na haghaidh.' 'Cia reim na ruathar dochi ar Chailti mac Rónaín?' ar Finn. 'Fuil sunn gan roeigean tar eis an deargruathair rug' ar Ferghus. 'Eiridh-si chuigi,' ar Finn '7 abair ris dream eigin dona allmurachaib do dhingmhail d' Oscur.' Teid Ferghus chuigi. 'A Chailti,' ar sé 'is mor an t-eigean ud dochi ar do charaid .i. Oscur fa bheimnigh na n-allmurach 7 eirig do thabairt fortachta eigin do.'

---

the son of the king of Cairrgi Leithe, the king of Thomond,' said Fergus, 'for nobody has excelled him ever since his seventh year, and nobody excels him now.' 'Rise to praise him,' said Finn to Fergus, 'that his courage may be the greater.' 'Just is it to praise him,' said Fergus, 'for you would think a host was fleeing from or before a heavy drenching of the sea, (the way) the foreigners are running before him on every side.' And Fergus went where Duban Donn was, and began to extol his strength, and his valour and prowess, and to extol his vigour and his arms, and his deeds besides. And he went again where Finn was, and Finn said:

'Who is foremost in the battle now, O Fergus?' said Finn. 'Oscar of the many victories,' said Fergus, 'and he is fighting alone against everybody, for four hundred are standing against him separately, to wit, two hundred Franks, and two hundred of the men of Gairian, and Fiachra Foltlebar, the king of the men of Gairian himself, and all these are beating the shield of Oscar, and no warrior of them has inflicted a wound on him for which he did not give him a wound in return.' 'What is the progress and advance thou seest on Cailte, the son of Ronan?' said Finn. 'He is there without great need after the red slaughter he has made,' said Fergus. 'Go thou to him,' said Finn, 'and tell him to ward off some of the foreigners from Oscar.' Fergus went to him. 'O Cailte,' said he, 'great is the strait yonder in which thou seest thy friend Oscar, under the strokes of the foreigners, and do thou rise to give him some help.'

---

792. *dona a. all-* MS. 793. *eigeann* MS.

795 Teid Cailti gusan maidhin a raibhe Oscur 7 na hallmuraig 7 tuc beim cloidim fona comhair gan choigill donti ba neasa do co n-dearna dha chuid cudruma de. Togbhais Oscur a cheann 7 fechais air. 'A Chailti,' ar se 'dar lim nír lamais do chloidem do dearghadh ar neach eili no gur dingmhais aen da raibhi a comair mo chloidim-si. Adhnair duit fos fir an domhain mhoir 7 fiana Eirenn uili a
800 n-enchath 7 gan comlann d' ḟaghail ann no gur chuid*idh*is mo chuid chatha orum-sa. 7 is cubhais damh-sa,' ar sé 'cor ail lium do chur isin cosair cró ar a ṡon.' Do chlaechloidh sin imoro a chiall 7 a chonn do Chailti 7 tuc a agaid ar chath na n-allmurach aris 7 ruamna na feirgi ana ghnuis 7 ana ghealagaid 7 torcradar ochtmogha laech leis don ruathar sin.

805 Is ann sin imoro tainic Oscur ana ruibnedhaibh rodhiana reatha a timcheall a chatha fein 7 do ghabh ag drud 7 ag dingi 7 ag dluthceartugud na n-allmurach a ceann a cheili 7 tainic fein futha da eis amhail theid sruth seaghmar sestanach tar chladhaibh clachisli camcharadh no amail do bheith tred caerach ar mormuigh 7 cu allaid ana ceartlar ag a coimleagadh 7 nochar smachtamhla
810 ar an tred he 'na Oscur ar na hallmurachaib 7 nochar tana silcur na tragha o na fearaib 'na faenluighi. Uair [fo. 9 a. 2.] cebé 'ga raibhe síneadh saegail tar eís an chatha sin, ní ag neach do chuid Oscair do bhi 7 torcradar na ceithri ced sin leis 7 tuc a aghaidh arís ar an morchath 7 dochuaidh futha amhail leoman luathḟeargach 7 do ghabh ag imirt a ḟeirgi orrtha.

Cailte went to the place where Oscar and the foreigners were, and he gave a blow of his sword straight in front without sparing to him that was next to him, so that he made two equal portions of him. Oscar raised his head and looked upon him. 'O Cailte,' said he, 'it seems to me, thou hast not ventured to redden thy sword on any one else before overcoming one of those that are opposite my sword. Shame to thee, moreover, all the men of the great world and the fianns of Erinn in one fight, and thou not able to find combat in it, before thou meddlest in my share of the fight. And I pledge my faith,' said he, 'that I should like thee to be laid low on thy bed of blood on that account.' That altered Cailte's mind and intention, and he set his face again towards the army of the foreigners, with the redness of anger in his countenance, and in his white face, and eighty warriors fell from that onslaught.

Then Oscar went on his slaughterings of very swift course round his own (share of the) fight, and began to close in and to urge and to press the foreigners hard against each other, and he went himself among them after that as a noble roaring river goes over low-stoned, crooked dikes, or like a flock of sheep on a great plain, and a wolf right in their midst driving them together, and not greater is his power over the flock than (that of) Oscar over the foreigners, and not thicker was the sowing of the strand from the men lying low. For whoso came out whole of this battle, he was not one of Oscar's portion, and those four hundred fell by him, and he set his face against the great army again, and went among them like a quickly-roused lion, and began to let loose his anger upon them.

'Cia anois is fearr isin chath?' ar Finn re Ferghus. 'Do mac moirmenm- 815
nach fein' ar Ferghus '.i. Oisin ilbuadhach 7 ata sé a tiublar na n-allmurach
'ga luathmharbhadh.' 'Cidh tuarascbail fuil ar an chath anois?' ar Finn re Ferghus.
'Truagh sin,' ar Ferghus 'uair ní taínic 7 ní ticfa neach budh tualaing a innisin no
a ḟaisneis anois. Uair is cubais dam-sa' ar se 'nach dluithi 7 nach daingne na
coillti dluithi dosbarracha doscailti is dluithi 7 is doimtachta a n-íarthar na hEorpa 820
anaid anois, uair ataid irsi a sciath 7 brollaigi a luireach a lamaib a cheili. Ocus
is cubhais eili dam' ar Ferghus 'da m-beith an darna fer no an treasfer da ḟuil isin
chath 7 athainneadha teineadh a laimh gach ain dib aca m-bualadh fa cheili, nach
bhudh aibhsigi splangcach theinedh uatha a n-airde 'na a tig do theinntigh a
cimsaibh a clogat 7 a cathbharr 7 a cathluireach, o ḟaebraibh tana tiubhthuagh 7 825
chloidem corrger curata. Ocus is cubais eili dam' ar Fergus 'nar ḟear a lo
ḟoghmhair cith ferthana is truma 'na an cith fola ḟearus for na sluaghaibh anuas,
ar is do teilg gaeth 7 sian gearan na n-arm 7 golghairfeadhach na sluag a n-aér
7 a ḟirmaiminnt. Cubhais eili dam fos' ar Ferghus 'nár theilg gaeth da taínic
ó na duilibh riamh do dhuilleabar do morcoill urdail ar theilg gaeth aniubh a 830
nellaib 7 a n-aér d' ḟoltaibh fada finncasa forórdha 7 do chiabaibh casa cirdhubha
7 d' urrlaghaibh leabra lanmaiseacha arna teascadh do bhiaillibh imleathna
inḟaebhracha. Uair do muchadar na fola 7 na ḟuilt sin fearas for na cathaibh leath

---

'Who is foremost in the battle now?' said Finn to Fergus. 'Thine own great-spirited son,' said Fergus, 'to wit, Oisin of the many victories, and he is in the thick midst of the foreigners killing them quickly.' 'What aspect is on the fight now?' said Finn to Fergus. 'Woeful is this,' said Fergus, 'for there never came and there never will come any one capable of telling and relating it as it stands now. For I pledge my faith,' said he, 'not closer and not thicker are the dense bush-topped inseparable forests that are densest and most impassable in the west of Europe than they are now. For the bosses (?) of their shields, and the breasts of their hauberks are in each other's hands. And again I pledge my faith,' said Fergus, 'if every second or every third man of those that are in the battle had firebrands in their hands as they strike each other, not more terrible would be the blaze of fire from them on high than the fire that comes out of the rims of their helmets and their battle-hats and their battle-hauberks, from the thin edges of the firm axes and of the sharp-pointed heroes' swords. And again I pledge my faith,' said Fergus, 'it never rained a shower-pouring on a harvest day-heavier than the rain of blood that rains down on the hosts, for the wind, and the stormy groans of the weapons, and the lamenting cries of the hosts threw it upward into the air and the firmament. Again I pledge my faith,' said Fergus, 'no wind that ever came from the elements, tore the like number of leaves from a great forest, that the wind has now torn into the clouds and into the air of long fair-curled golden hair, and of curly jet-black locks, and of long beautiful hairs, that have been cut off by broad, sharp-edged axes. For that

ar leath iad nach samalta co ḟuighthi 'sa bith neach d' aithneochadh aen dib seach
835 a cheili muna tucadh aithne ara n-urrlabraibh. 7 is imdha laech ac tuargain sceith Oisin 7 Oscur 7 an laech is lugha eigean [fo. 9 b. 1.] a fianaibh Eirenn ata nonbar allmurach ac tuargain a sceith 7 is imdha laech dhibh fos ar a ḟuil caeca laech na sesca na ochtmhogha 7 ataid cuic cedh ac tuargain sceith Oisin 7 Osc*uir* 7 Chailti 7 is mor an t-eigean a ḟuilead seach chach.'

840 'Eiridh-si chuca, a Ferghus,' ar Finn '7 tabhair treas adhmolta ar gach aen dibh-sin fo leith, gumad moídi a menma 7 a n-aigned leo he.' Teid imoro Ferghus gusan maidhin a raibhe Oisin 7 Oscur 7 maithi clainni Baiscne a ceart-mheadhon an chatha ac cirbhadh na curadh 7 ac marbadh 7 ac mugudh na miled 7 do ghabh Ferghus ann sin ac commaidheam na curadh 7 ac laidheadh na laech-
845 raidhe 7 ac greasacht na n-galghadh 7 ac adhmoladh na n-anradh 7 ac maidem na miled 7 ac brostadh na m-bhuidhean 7 ac forail an anta 7 ac teannadh an tairisim 7 ac aslach na hinnsaighi, co tabhradh-san imoro tuilled meanman 7 aigeanta da gach énḟear d' fianaibh Eirenn, ger bo sainnt 7 ger bo duthracht leo fein calma do denamh roime sin. 7 taínic Fergus arís mar a raibe Finn.

850 'Cia anois is fearr isin chath?' ar Finn re Ferghus Finnbel. 'Dar mo chubhais, ni cara duit-si anti is fearr ann,' ar Fergus '.i. ri an domhain .i. Daire Donn mac

---

blood and locks that rain down on the armies side by side, have smothered them, so that there would not be found in the world anybody who would distinguish any one of them from the other, unless he recognised them by their voices. And many are the warriors striking the shield of Oisin and Oscar, and the warrior whose strait is smallest of the fianns of Erinn, nine foreigners are striking his shield, and many warriors of them moreover there are, on whom are fifty warriors, or sixty, or eighty, and there are five hundred striking the shield of Oisin and Oscar and Cailte, and great is the strait in which they are above all.'

'Go thou to them, O Fergus,' said Finn, 'and sing a fit of praise to each of them separately, so that their courage and their spirits may be the greater.' Then Fergus went to where Oisin and Oscar and the nobles of the Clann Baiscne were in the very midst of the fight, wounding the heroes and killing and destroying the soldiers, and Fergus began to praise the heroes, and to conjure the warriors, and to urge on the brave, and to extol the champions, and to praise the soldiers, and to exhort the companies, and to command the staying, and to strengthen the resistance, and to urge on the attack, so that he imparted increase of courage and spirit to every man of the fianns of Erinn, though before that they were of themselves eager and desirous to do bravely. And Fergus went again where Finn was.

'Who is foremost in the battle now?' said Finn to Fergus. 'By my faith, no friend of thine is he who is foremost in it,' said Fergus, 'to wit, the king of the world, to

---

837. *l. laech l-. xl.* MS.

Loiscinn Lomghluinigh 7 tainic ana ruathar roreatha amhail luas [ḟ]ainnli na feirbi na iarainne na mar sighi gaithi geiri glanuaire ac rochtain tar ceand machaire na maighṡleibhe dot iaraigh-si 7 dot iarmoracht tresan cath 7 nir ḟagaibh se cuil na chearnn na aird na oirchinn na aireanach don chath gan iaraidh duit-si 7 tangadar 855 tri chaeca laech da theaghlach do lucht chulcoimeda leis isin chath 7 do conncadar da ḟianghaisceadhach dot ḟein-si íad .i. Cairell Cathbuilleach 7 Aelchinn Cruachna 7 do indsaigheadar righ an domhain. Uair nir ail léo a leigin chugad-sa gan fordergadh doibh fen air 7 do thuiteadar lucht culcoimeda an righ leo 7 nir deargadar a n-airm air fen 7 do thuiteadar-san araen leisean. 7 is mor an cathbheimneach catha 860 ata air ar ḟud an chatha ac rochtain chugad-sa.'

Tainic imoro righ an domhain chuca fai sin 7 ni raibhe [fo. 9 b. 2.] a ḟarradh Ḟinn ann sin acht Daelgus mac righ na Greigi 7 is ris aderthai Arcallach na tuaighi duibhe .i. is e cedduine tuc tuagh leathan ar tus a n-Eirinn he 7 is hi ba harm do ann sin. 'Tucus mo briathar,' ar se 'nach ligfinn Finn romain a cath no a comlann 865 co brach.' Eirghis Arcallach 7 tig builli barbarrdha don leathantuaigh bai 'na laimh don righ, gur theasc an minn righ, co rainic an folt 7 ni tuc braen fola asa leathar. Uair do impoigh a bel ar an tuaigh 7 tangadar caera teineadh fon ḟaithce don billi sin. 7 dorad an ri beim dó-sum 7 dorinne dha chuit chudruma de.

---

wit, Daire Donn, the son of Loiscenn Lomglunech, and he has come with the swiftness of a swallow or of a hare (?) or of a fawn, or like the gusts of a sharp pure-cold wind coming across the head of a field or the side of a mountain, to seek thee and to find thee out throughout the battle, and he has not left a corner or recess or quarter or flank or front of the battle unsearched for thee. And three times fifty of his henchmen have come with him into the battle as a rear-guard, and two warriors of thy fiann have seen them, to wit, Cairell Cathbuillech (the Battle-striker) and Aelchinn of Cruachan, and they have encountered the king of the world. For they were not willing to let him to thee, without wounding him, and the rear-guard of the king have fallen by them, but they have not reddened their weapons on him, and they have fallen through him together. And great is the battle-striking of war at him in the midst of the fight coming towards thee.'

Then the king of the world came towards him, and nobody was there near Finn but Daelgus, the son of the king of Greece, and he was called Arcallach of the Black Axe, to wit, he was the first man that brought a broad axe into Erinn, and that was his weapon there. 'I have given my word,' said he, 'that I would never let Finn into the battle or fight before me.' Arcallach rose, and a barbarous blow of the broad axe, that was in his hand, hit the king, so that it cut through the royal diadem and reached the hair, but did not take a drop of blood out of his skin. For the lip of the axe turned, and there went balls of fire over the plain from that blow. And the king of the world gave him a blow and made two equal portions of him.

870 Is ann sin imoro rainic airdri oirrdeirc uasalghnimhach teann trentalcur tarcaisneach neartmar neimneach naimhdeamhail data dighaing*ach* (?) dubhgusrunach an domhain 7 an cing cabarthach clannlinmhar ceartberathach flaithamhail fireolach Finn 7 doriachtadar an da omna aigh sin 7 an da beithir gan baeghlachadh 7 an da mathgamain morghlonnacha 7 an da leoman luathfeargacha co hait na hirghaili. 7 do
875 connairc ri an domain an cloidheamh nemhe arna nochtad a laim Finn 7 ro airigh an t-śleigh nithghalaidh neimhe 7 an scian 7 do athain na hairm neimhe da raibhe a n-dan do fein bas d' fagail. 7 ro lin uaman 7 imeacla uili he 7 dochuaidh a cruth 7 a caemhdenamh de 7 do meirbligheadar a méoir 7 do crithnaigheadar a chosa 7 do saebadh a rosg 7 a ragarc le faicsin na n-arm sin a laimh Finn.

880 Ro nochtadar imoro an da chathmilidh a cloidhme altgorma iarannblaithi orcumdaighi 7 ro innsaigheadar a cheile co dianborb dluithmar dasachtach 7 co morbhuill*each* malltroightheach merlaidir 7 co tren teann tulbhorb tinneasnach 7 dorinneadar na hairdrighi an irghail co hingantach. Uair do beandáis tuirc 7 tromchaepa a taebhaibh 7 a torcasnach a cheili 7 nír becan ní ris ba samalta torannchleasa
885 na deisi sin, amail budh e sighi gairbgreasach gaithi na geamoidche arna roinn co ceart cudruma do thiucfadh anoir 7 aniar a n-airrcis a cheili no amail budh hi an Mhuir Rom*ur* reachtaigeantach Ruadh ar n-denamh da leath co lanceart di do bhan-

---

Then came the illustrious high-king of the world, of noble deeds, strong, robust, proud, powerful, venomous, destructive, nimble, disdainful, full of black crafty thoughts, and the helpful warrior of many clanns, whose is the birthright, the princely, truly-wise Finn, and those two oaks of valour, and the two bears without fear, and the two bears of great deeds, and the two quickly-roused lions went to the place of combat. And the king of the world beheld the venomous sword unsheathed in the hand of Finn, and perceived the venomous battle-strong spear and the knife, and recognised the venomous weapons, by which he was fated to find death. And fear and dread filled him completely, and his comeliness and fair shape left him, and his fingers grew unsteady, and his feet trembled, and his eye and his sight began to squint, when he saw those weapons in the hand of Finn.

Then the two battle-soldiers bared their blue-jointed, iron-smooth, gold-ornamented swords, and attacked each other vehemently, fiercely, closely, madly, and with great blows, with slow feet, actively, strongly, and powerfully, hardily, fiercely, and vehemently, and the high-kings fought a wonderful combat. For they would strike the hearts and heavy clods out of the sides and out of the heart-ribs of each other, and not small was that with which the thunder-feats of those two may be compared, as if it was the rough-breezed gust of a winter-night's wind which, having separated itself equally, would come from east and west against each other, or as if it was the Red Sea fully and equally divided into two sides, striking against each other, or as if it were two days of judgment

---

873. *an dana omna* MS.

bheim a ceann a cheili, no amail do beitis da laithi borbghnimacha bhratha cach im chos [fo. 10 a. 1.] -namh an talman co tinneasnach re cheili.

Inte imoro nar chleacht a creachtnugud riamh reimhe sin do bas 'ga anmain- 890
niugud co mor 'sa comhrac .i. rí an domhain. Uair nir fuiligheadh d' arm riam air coruigi sin. Do thogadar imoro an da cathmilid sin a n-da laimh aghmara aigmeili a n-enfeacht leisna beímeannaibh, co tarrla cloidheamh righ an domhain a sciath Finn, co ruc an trian úachtarach as 7 gur leadair an luireach o a cris sis 7 ruc leidh-
ead boisi mil*edh* d' feoil 7 d' finnleathar a leisi leis co talmain. Tarrla imoro 895
cloidheamh Finn a n-oscail uachtarach sceith righ an domhain, gur scoilt an sciath 7 gur theasc cloidheamh an chathmhiled 7 do bhean an builli cedna a cois chli an righ co n-deachaid trithi co talmain. 7 dorad an tathbheim do, gur scar an ceann 7 an caembhruinne re cheili. 7 do thuit Finn fein a taisibh 7 taimnellaibh 7 moran do chneadhaibh 7 do crechtaibh 7 do croślighibh bais air. 900

Is ann sin ro ghabhastair Finnachta Fiaclach .i. taiseach teaghaich righ an domain an minn righ 7 ro reathastair leis mar a raibhi Conmhael mac righ an domain 7 gabhais minn a athar fa a cheann. 'Cuma sen catha 7 comlanna imdha duit-si sin, a mic,' ar Finnachta. 7 tucadh airm righ an domain do 7 tainic ar fud an chatha d' iaraidh Finn 7 do thuit caeca ar céd laech leis don fein don ruathar sin. Do 905
connairc imoro Goll Garbh mac righ Alban he 7 ro indsaigh he 7 ro fersad com-

---

of fierce deeds, each fighting vehemently for the possession of the earth against the other.

Then he that was never wont to be wounded before that, was greatly weakened in the combat, to wit, the king of the world. For weapons had never been reddened upon him until then. Now, those two battle-soldiers lifted up at the same time their two fearful terrible hands with the blows, and the sword of the king of the world hit the shield of Finn, and took the upper third out of it, and ripped open the hauberk from its girdle downward, and took the breadth of a soldier's hand of flesh and of white skin of his thigh with it to the earth. But the sword of Finn hit the upper shoulder of the shield of the king of the world, so that it split the shield, and broke the sword of the battle-soldier, and the same blow struck the left foot of the king, so that it went into the earth through it. And he gave him the counter-stroke, so that he separated the head and the fair breast from each other. And Finn himself fell in a trance and swoon, and a great number of wounds and cuts and blood-roads of death were on him.

Then Finnachta Fiaclach, to wit, the chief-henchman of the king of the world, seized the diadem of the king, and ran with it to where Conmael, the son of the king of the world, was, and he put the diadem of his father on his head. 'May this be to thee luck of battle and many triumphs, O son,' said Finnachta. And the weapons of the king of the world were given to him, and he went through the midst of the battle to seek Finn. And one hundred and fifty warriors of the fiann fell by him from that onslaught. Then Goll Garb (the Fierce), the son of the king of Scotland, saw him and

rac fichdha fergach fortamhail dluthmar dana dofreastail iachtac urrlam osnamhach cneadhach crannruadh croidheamhail an comrac sin. Raínic imoro beim o mac righ Alban don mac sin righ an domhain fo sceimeal a sceith ana taebh cle, co
910 n-dearrna da chuit cudruma dhe.

Do connairc Finnachta Fiaclach sin 7 ruc sighi aris ar in minn righ 7 beiris leis he co hairm a raibe Ogarmach ingen righ na Greigi. 'Gabh an minn righ umad,' ar sé 'a Ógarmach, uair ata a n-dan don doman bean da ghabhail 7 ni huaisli bean da n-ghebha he 'na thu-sa' 7 tucadh a gairm righ gos aird. 'Ca fear
915 de dam-sa sin?' ar Ogarmach '7 nach maireann d' fianaibh Eirenn ni ara n-didheolainn-si righ an domain [fo. 10 a. 2.] do marbad.' 7 tainic d' iarmoracht Finn fon cath 7 do connairc Ferghus Finnbel hi 7 tainic co hairm a raibhi Finn. 'A rifeí*nidh*,' ar sé 'cuimnigh an cathugud maith dorinnis re righ an domain co trasta 7 cuimnigh h' aithusa mora mince riam coruici so 7 is mor an t-eigean ata anois
920 cugad .i. Ogarmach ingen righ na Greigi.'

Tainic imoro an bhanghaisceadhach chuca fai sin. 'A Finn,' ar si 'is olc an t-íc dhamh thu annsna righaibh 7 annsna tigerrnaibh do thuit leat 7 led muintir 7 gidheadh' ar si 'ni fuil agad-sa íc ann is mor 'na thu fein 7 a maireann dod chlannmaicne.' 'Ni ba fír sin ceana,' ar Finn '7 cuirfead do cheann-sa 'sa chosair

---

attacked him, and they fought a combat, furious, angry, powerful, close, bold, insupportable, yelling, ready, groanful, sighing, shaft-red, courageous was that combat. Then a blow from the son of the king of Scotland hit that son of the king of the world under the shelter of his shield in his left side, so that it made two equal portions of him.

Finnachta Fiaclach saw that, and again made a rush at the royal diadem, and took it with him to where Ogarmach, the daughter of the king of Greece, was. 'Put on the royal diadem,' said he, 'O Ogarmach, as it is the destiny of the world to be got by a woman, and no nobler woman could get it than thou.' And the king's cry was raised for her on high. 'How am I the better for it?' said Ogarmach, 'as there remain not of the fianns of Erinn any on which I might avenge the death of the king of the world.' And she went to seek Finn in the battle, and Fergus Finnbel saw her and went where Finn was. 'O king of the fiann,' said he, 'remember the good fighting thou didst against the king of the world just now, and remember thy great and many victories before till this, and great is the need that is coming to thee now, to wit, Ogarmach the daughter of the king of Greece.'

At that the warrior woman came towards him. 'O Finn,' said she, 'thou art a bad compensation to me for the kings and lords that have fallen by thee and by thy people, and though that is so,' said she, 'thou hast no better compensation for it than thine own self and what remains of thy sons.' 'That is not true,' said Finn, 'and I will lay

---

907. *ferghach* MS. 921. *saisin* MS.

cró a cumaidh chaich.' 7 ro innsaig an dias sin a cheili amail da leomun loinn- 925
meara no amail do eireochaidis do muchad a cheili craebhthonna cladhanfaidh cuipgheala Clidhna 7 tonn thaibhleabar toirismeach Thuaighi 7 tonn romur reacht-aigeantach Rugraidhi. Ba samalta sin risin cirrbhadh 7 risan chomhthuargain thuc an dis sin ar a cheili 7 dob' e imthusa an comraic, ger fhada baethcomhrac na ban-gaisgeadhidhe, doriacht beim o Finn di, gur theasc an minn righ, gurb e brollach na 930
luiridhe do ghabh risan cloidheam. 7 tuc an dara beim, gur scar an ceann 7 an cholann re cheili. 7 do thuit fein isin choisair cro 7 ba marb he asa aithli acht ge dho eirig aris.

Do thuiteadar imoro sluaigh an domhain 7 fiana Eirenn leath ar leath ann sin 7 ni raibh 'na ṡeasam do na cathaibh ceachtarrdha acht mac Crimhthainn na 935
cuan .i. dalta d' Ḟinn 7 taiseach teaghlaig righ an domhain .i. Finnachta Fiaclach. 7 tainic Finnachta Fiaclach fon ár 7 do bhi ag togbhail chuirp righ an domhain leis ana luing 7 adubert: 'A ḟiana Eirenn,' ar se 'gidh olc do sluagaib an domain moir an cath sa, budh measa dhibh-si he, uair geabhad-sa an domain mor thoir 7 a bos, 6 do thuiteabair-si leath ar leath.' Do chuala imoro Finn sin 7 se 'na luighi 'sa 940
chosair cro 7 maithi chlainde Baiscne ana timchell 7 adubert: 'Is truagh lium nach bas fuarus suil do cluinfinn an t-allmurach ac rád na m-briathar so 7 he ac

---

thine head in its bed of blood like every one's else.' And those two encountered each other like two angry lions, or as if there had arisen to smother each other the bank-overflowing white-foaming curled waves of Clidna, and the long-sided steady wave of Tuaige, and the great right-courageous wave of Rugraide. Such like was the cutting and the striking which those two inflicted on each other, and that was the progress of the combat, though the foolish fighting of the warrior-woman was long, a blow from Finn reached her, and cut through the royal diadem, so that the breast of the hauberk withstood the sword. And he gave a second blow and separated her head and the body from each other. And he fell himself in his bed of blood, and was dead thereafter, but that he rose again.

Now, the hosts of the world and the fianns of Erinn had fallen side by side there, and none were standing of both armies but the son of Crimthann of the Harbours, to wit, a foster-son of Finn's, and the chief-henchman of the king of the world, to wit, Finnachta Fiaclach. And Finnachta Fiaclach went among the slaughter and lifted up the body of the king of the world with him to his ship, and said: 'Ye fianns of Erinn,' said he, 'though this battle was bad for the hosts of the great world, it was worse for you; for I shall take possession of the great world in the east and . . . whereas ye have fallen side by side.' Now, Finn heard this, as he lay in his bed of blood, and the nobles of the Clann Baiscne round about him, and he said: 'I am sad that I did not find death, ere

---

927. *rea*cht*aigeanthach* MS. 929. *beathcomhrac* MS. 934. *sluigh* MS.
935. *raibhe* MS. with punctum delens under *e*. 936. *chuan* MS. 941. *chlaidhe* MS.

rochtain beo 'sa doman [fo. 10 b. 1.] mor aris d' innisin sceil. 7 ni fearr de lium gnimh na echt na aitheas da n-derrna me fein 'na enduine d' fianaibh Eirenn 7 fer
945 innisti sceil do dhul beo as do na hallmurachaib 7 an ḟuil enduine beo a comgar dhamh?' ar se. 'Ataim-si' ar Ferghus Finnbel. 'Cia reim na ruathar fuil ar an cath anois?' ar Finn. 'Truagh sin, a Ḟinn,' ar Ferghus 'is briathar dam-sa, o dho chumaiscedar na catha 'sa maidm aniubh ar a cheili, nach ruc allmurach na Eirennach ceim ar cul re 'roili no gur thuiteadar uile bonn re bonn. 7 is cubhais dhamh,'
950 ar Ferghus 'nach leir re feadh raghairc grainne gainim na feoir ar an tracht sa this le corpaibh curadh 7 cathmhiled ana ḟaenluighi ann. 7 is briathar eili dhamh,' ar se 'nach fuil neach do na cathaib nach ḟuil isin chosair cro sin, acht madh taiseach teaghlaig righ an domain 7 do dhalta-sa fein .i. Cael mac Crimthainn na cuan.' 'Eiridh-si da ḟis, a Ferghus' ar Finn.

955 Teid Ferghus co hairm a raibhi Cael 7 do bhi 'ga fiarfaige dhe cinnas do bhi se. 'Truagh sin, a Fergus' ar Cael. 'Is briathar dhamh, da m-beanta mo luireach 7 mo chathbarr dim 7 m'eideadh uili, co nach ḟuil duil dom dhuil*ib* nach tuitfeadh o cheili 7 is cubhais dam gura doilghi lium an laech ud adcim ag dul beo do na hallmurachaib 'na me fein do beith mar ataim. 7 fagaim mo beannacht agad-sa, a
960 Ferghus,' ar Cael '7 togaibh leat ar do mhuin mhe docum na fairrgi co n-denainn

---

I heard the foreigner saying these words, while going back into the great world alive to tell tidings. And nothing avails any deed or feat or victory that I myself or any of the fianns of Erinn have accomplished, since a man to tell tidings escapes alive of the foreigners. And is there any man alive near me?' 'I am,' said Fergus Finnbel. 'What is the state or slaughter of the battle now?' said Finn. 'Woeful is that, O Finn,' said Fergus, 'I pledge my word that since the armies have mixed in the rout to-day with each other, no foreigner or man of Erinn has taken a step backward before the other, until they have all fallen sole against sole. And I pledge my faith,' said Fergus, 'not visible for the length of sight are the grains of sand or grass on this strand below, owing to the bodies of the heroes and of the battle-soldiers lying low there. And again I pledge my word,' said he, 'there is nobody of the armies that is not on that bloody bed except the chief-henchman of the king of the world and thine own foster-son, to wit, Cael the son of Crimthann of the Ports.' 'Rise to seek him, O Fergus,' said Finn.

Fergus went where Cael was, and asked him how he was. 'Sad is that, O Fergus,' said Cael. 'I pledge my word, that if my hauberk and my helmet were taken off me and all my armour, there would not be a particle of me that would not fall from the other, and I swear, that I am more grieved that yon warrior whom I see should escape alive of the foreigners, than that I myself am as I am. And I leave my blessing with thee, O Fergus,' said Cael, 'and take me on thy back towards the sea, that I may swim after the foreigner,

---

946. *arna* MS. 949. *thuitadar* MS. 957. *o nach* MS.

snamh a n-deagaidh an allmuraig 7 ni bia a ḟir aigi-sean nach neach da muintir fen me 7 tainic snaithi mo ṡaegal cheana 7 do budh maith lium da tuitedh an t-allmurach lium suil do scarfadh m' anam rem corp.'

Togbhais Fearghus leis dochum na fairrgi he 7 ligis ar snam a n-deagaid an allmuraig he. Anais an t-allmurach ris ar rochtain na luingi do, uair do ṡail 965 gumadh da muintir fen he. Eirghis Cael imoro ar gabal snam laimh risan luing. Sinis an t-allmurach a lam chuigi. Gabhais Cael ar chaelcruibh hi 7 dunais na doide daingeangreamacha doscailti uime 7 tuc tarruing ferrdha ḟirchalma air, co ruc tar bord amach he. Ro dhunadar na laechlamha leadurthacha tar [fo. 10b. 2.] corpaibh a cheili 7 rangadar ar aengrian 7 grinneall an ghlanmhara 7 ni ſacus 970 ceachtar dibh o sin aleith.

Is ann sin tangadar mna 7 bannala 7 aes ciuil 7 oirfididh 7 ealathan na ḟian Eirenn d' iarmoracht 7 d' adhlacadh righ 7 ro[f]latha na feine 7 dobreith gach ain budh inleighis dibh co hait a leighis 7 tainic Geilgheis ingen mic Lug*ach* .i. bhean Chail mic Crimthainn na cuan 7 do clos fo oirear na criche uili na faidh*edha* 975 fainne 7 na foscadha firtruagha dolig gos aird ac iaridh a caimhcheili a measc an air. 7 mar do bhi ann do connairc si an choir lena 7 a dha hén 7 an fiadhach fochealgach risa n-abarthar an sinnach ar tí a hen 7 an uair do fobradh sisi én dib

---

and he will not know the truth, that I am not one of his own people, and . . . . has reached my life even thus, and I would rejoice if the foreigner fell by me before my soul should depart from my body.'

Fergus lifted him up and took him with him to the sea, and set him swimming after the foreigner. The foreigner waited for him that he might reach the ship, for he thought that he was of his own people. Then Cael raised himself as he swam alongside the ship. The foreigner stretched out his hand towards him. Cael grasped it at the slender wrist, and clasped the firm-clenching inseparable fingers round it, and gave a manly truly-valiant pull at him, so that he drew him out overboard. Then they locked their elegant heroes' hands across one another's bodies and went together to the sand and gravel of the pure sea, and neither of them was ever seen from that time forth.

Then came the ladies and gentlewomen, and the minstrels and gleemen and skilled men of the fianns of Erinn to search for and to bury the kings and princes of the fiann, and every one of them that was curable was carried where he might be healed. And Gelges, the daughter of Mac Lugach, to wit, the wife of Cael, the son of Crimthann of the Ports, came, and the weak . . . . and the truly-woeful sobs that she uttered aloud in seeking her fair mate among the slaughter, were heard over the border of all the land. And as she was there, she saw the crane of the meadow and her two birds, and the wily beast that is called the fox, a-watching of her birds, and when she covered one

---

977. *a fiadhach* MS.

do teasargain, dobeiridh-san sithi ar an en eili, gur eigean don chuir ra sineadh
980 eaturra ar aén 7 gur usu le bas d' ḟagail 7 d' fulu*n*g ocon ḟiadh allaid 'naid na heoin do marbad do. 7 tug Geilgheis sin da huidh co mor 7 adubert: 'Nir ingnadh dam-sa' ar si 'gradh dom chaemleannan, ó ata an t-en becc isin airc ud uma heinaibh.' Ro chuala imoro damh allaid ar Druim Ruighleann os cinn an chuain 7 do bhi ac caineadh na heillti co dearmhair on chonc co 'cheili. Uair do badar *nai* bl*iadna*
985 a ḟarradh a cheili 7 do luighdis a fidh do bhi re cois an chuain .i. Fidh Leis 7 do marbad le Finn an eilid sin 7 do bhi an dam sin *nai* trath deg gan fer gan uisce do blasacht ac caineadh na heillti sin. 'Ni guth dam-sa' ar Geilgheis 'bas d' ḟagail do cumaidh Chail, ó ata an damh ac timdibhi a ṡaegail do chumhaidh na heillti.'

990 Tarrla Ferghus Finnbel di a measc an air. 'Scela Cail agad dam, a Ḟearghus?' ar si. 'Ataid imoro,' ar Fearghus 'uair do baidh se a cheile 7 taiseach teaghlaidh righ an domhain .i. Finnachta Fiaclach.' 'Beac an t-in*ai*nadh dam-sa' ar si 'Cael 7 clanna Baiscne do chaíneadh, uair is trenchainid na heoin 7 na tonna iad.' 7 dorinne an laidh ann sin:

995 'Geisigh cuan
ardbhuinne Ruadh-Rinn Da Bharc:

---

of the birds to save him, he made a rush at the other bird, so that the crane had to stretch itself out between them both, and so that she would rather have found and suffered death by the wild beast, than that her birds should be killed by him. And Gelges mused on this greatly, and said: 'I wonder not,' said she, 'that I so love my fair leman, since the little bird is in that distress about his birds.' Then she heard a stag on Druim Ruiglenn above the harbour, and it was bewailing the hind vehemently from one pass to the other. For they had been nine years together and had dwelt in the wood, that was at the foot of the harbour, to wit, Fid Leis, and the hind had been killed by Finn, and the stag was nineteen days without tasting grass, or water, mourning the hind. 'It is no shame for me,' said Gelges, 'to find death from grief for Cael, as the stag is shortening his life for grief of the hind.'

Fergus met her in the midst of the slaughter. 'Hast thou tidings of Cael for me, O Fergus?' said she. 'I have,' said Fergus, 'for he and the chief-henchman of the king of the world, to wit, Finnachta Fiaclach, have drowned each other.' 'Small is the want for me,' said she, 'to bewail Cael and the Clanna Baiscne, for the birds and the waves bewail them strongly.' And then she made the song:

'The high-waved harbour
Of Ruad-Rinn Da Barc sounds:

---

980. *oncon* MS. 984. *caineudh* MS.

bathadh laich Lacha Da Chonn
is edh chaineas tonn re tracht.

Luinnceadh corr
a seaisceann Droma Da Tren, 1000
sisi 'ga buaidreadh do bhi:
sinnach dhali ar ti a hen.

Truagh an teis
doni damh an Droma Leis:
marb eilid Droma Sileann, 1005
geisidh dam dileann da heis.

[fo. 11 a. 1.] Truagh an faidh
doni an smolach a n-Druim Chain,
7 ni neamhtruaighi an scal
doní an lon a Leitir Laigh. 1010

Is saeth lium
bas an laich ro luidheadh lium:
mac na mhna o Thoiri Da Dos,
beith anos is tros fa chinn.

The drowning of the hero of Loch Da Chonn,
That is what the wave wails against the shore.

. . . . the crane
In the bog of Druim Da Tren,
She was in great anxiety:
A fox . . . was lying in wait for her birds.

Woeful the tune
Which the stag of Druim Leis makes:
Dead is the hind of Druim Silenn,
The stag . . . moans after her.

Woeful the song
Which the thrush makes in Druim Chain,
And not less sad the cry
Which the blackbird makes in Leitir Laig.

Sad for me is
The death of the hero that used to lie with me,
The son of the wife from Toire Da Dos
To be . . . . round his head.

1015 Truagh an ghair
doní tonn thragha re traigh,
os adbath fer segha saer:
saeth lium Cael do dhul 'na dhail.

Truagh an tres
1020 doní an tonn 'sa traigh is theas:
misi ro tharrnig mo re,
misdi de mo ghne re feas.

Ceatha troma
donid tonna thulcha leis:
1025 misi nochan fuil mo maín
o ro maidh an sceil ro geis. g.

[Marbh an gheis,
dubhach a heóín da heis:
mor doni domenma dhamh
1030 an dogra ro ghabh an gheis. g.

Woeful the tune
Which the wave of the strand makes against the strand.
Since the stately noble man has died.
Sad for me that Cael did go to meet him.

Sad the strain
Which the wave makes on the strand . . .
As for me, my time is at an end,
Worse is my shape . . .

Heavy the showers
Which the waves make for him:
As for me, there is no joy for me
Since the . . . broke.'

[Dead is the swan,
Sorrowful are his birds after him;
Great sorrow gives to me
The grief which has seized the swan.

Ro baidheadh Cael mac Crimthainn,
nochan fuil mo mhain da eis.
Is mor triath do thuit le a laimh,
a sciath lóghaidh ro gheis. Geis*idh*.]

Is ann sin do scar a hanam re corp do Gheilgheis do chumaidh Chail mic 103
Crimthainn. 7 ro claidheadh a feart os cinn Finntragha 7 do togbadh lia os a luidhe
7 ro feradh a cluithi caintheach ann sin.

Conadh he Cath Finntragha conigi sin gan imarcaidh gan easbaidh. Finit.

Cael, the son of Crimthann, is drowned,
There is no treasure for me after him.
Many the lords that fell by his hand,
His shield . . . . . has sounded.]

Then Gelges' soul departed from her body for grief (at the loss) of Cael, the son of Crimthann. And her grave was dug above Ventry, and a stone was raised over her tomb, and her funeral game was celebrated there.

So this is the Battle of Ventry to here, without addition, without omission. Finit.

1036. *feart* MS. ib. *hogbadh* MS.

VARIANTS FROM EGERTON 149.

1 Caith Fionn Tragha an so **3** Riogh uasal onoireach do ro ghaibh flathus agus fórlámhus fór an domhain mhoír go huile acht Eíre íathghlas oileanach amhain, darbh chomhainim Daire **4** 7 do thionoil sé árdrighthe gacha muighe chúm a dhúna 7 a dheghbhaile féin. **6** Margréag rígh Gréag **7** rígh bh-fear Gailián **8** na Spáine **ib.** Ioruaith mac Draguin **9** Dragáin 7 Uiriall rígh thíre an oír **13** Duibhceartach mac Duinn rígh na Gaoluíge 7 Caisioll Gruamach rígh Lochlann **27** air ionnarbadh a hEirinn le Fionn **ib.** do bhéaradh mé eolus duit-si ar thráig ghealghainimhidhe a bh-fédfuid do śluadh aonach 7 oireachtus do chomóradh ann an tan nach biadh cathughudh ortha. **29** Is an sin do cuireadh amach a m-bárchacha broinn-íársinge beiledhthana agas a ccurachanuibh daingne doibhrisde 7 do cuireadar iomrámh teíth tréan tapaidh tárthach ar a cculuíthighe m*ur*ta cránuibhríghne cruadhratha, ionnus gurab cosmhuíl re háol ar árdchlocha no re ceatha gealchloch ar ghormśrotha na sreabh*a* cnísghea*la* tar eís na loingios ón luaithiomrámha sin, go rugadur sighe sitheamhail sárluaimneach 7 sruithleím sanntach sianbhórb isan sálmhuir go soíndíreach gur śuíl ar gach loíng luaithimtheachta séolda mórmhulach iomallchrúchaidhe róríogha na ramha ghaoithe do rochtain chúm bruachuibh na g-cúan g-cíuntrághthacha ag dluithimtheacht tar na mórthonnaibh mallgruagacha na mórgur, go nach cualadar aonní acht nuail állta murmhaoiteac na murdhúbhc*ach* 7 gotha iomdha 7 eagconnl*a* na mara glastonnacha. Ciodh tra acht tarl*a* re freasdal 7 re friothalamh na gur fiochmhuire fíordhoíbhne sin, nach raibh aco lóng gan leónadh ná athbha gan fosgla ná tlusdais gan tuarguint ná beirling gan brise ná folann gan fásga ná taruinge gan truailíoghudh ná standard gan stuaidhleím 7 níor bhionnad mincómhrádh na treabh*a* taoibhf . . . *a* sin re droichghreídiomh na ccos fór na haistíghibh 7 le frángbhualadh na slat ag á siorbhuariabh 7 le caoinbheímionnaibh na ccrann ag á ccoímhbhrise. **60** ó śith Locha Leín **90** 7 da bhrígh sin ni raibh cuan gabhál*a* na gabh*ail* a n-hEirinn nach raibh fear fártha ó Fionn mac Cumhail ar an uar sin 7 ag so anmona na ccuanta 7 lucht a ccoiméad*eadh*a .i. Duabhan mac Daríne a cCairuig na cCurach rea raidhtear Binn Eaduir 7 Collach mac Coillte

a n-Inibhir Lifeach rea raidhtear Aith Chliath agus Coll*a* Cas a n-Inibhir Breágh rea raidhtear Beárn*a* Gaoithe 7 Fiadh mac Maírne a n-Inibhir Da Glas rea raidhtear Chill Mheanntaín 7 Caoillte mac Ronaín ag an Inibhir Bheag rea raídhtear an Inibhir Mhor 7 Donn mac Caoil Crodha ag Caislín réa raídhtear an Ghlasfairge 7 Dáre ó Neamhuin ag Loch Faolcon rea ráidhtear Loch Garmon 7 Faolán mac Aodha Bhig a n-Glaise an Bhanntracht ré ráidhtear Cluain na m-Ban 7 Caoinnce Corchairdhearg mac Finn ag Comuir na tTrí n-Uisge mar attéid Siuir 7 Feair 7 Bearbha a muir 7 Faolan mac Finn ag Ros Bruic re raídhtear Dun Gabhaín 7 Roighne Roisgleathán mac Finn ag Tacmaín réa raídhtear Roinne Crú 7 Aodha Beg mac Finn mic Gloír a bh-Fán an Tiobruide re ráidhtear Ceann t-Ṡaile 7 Fionn mac Dubhaín mic Murchadh ar an Uisge g-Caol re raidhtear Tig Mholaíse 7 Fionn mac Seasgoinn a n-Garga na tTréd rea raidhtear cCárda ó cCarbre 7 Lurga Liathbhan 'sa Cluthar rea raidhtir Cuan Dorn 7 Caol Crodha mac Criomhthuin a cCuan na hInnsi re raidhtear Cuan an Tíghe Mhoir 7 Cuirioll ó Conbhfoinn ag Innis Creagaín re raídhtear Dún Baoi 7 Garg mac Maoinne aig Glascaruig rea ráidhtear Sgeflig Mhichil 7 Finneirig mac Drucht mic Neamhuin ag coiméad na ttrí n-Inibhir Mong agus Leamhuin Beithe a tTonn Toíme 7 Caoinnce Gélmhearach ó Cluthar go Tráighlí 7 Mearus Ráithne, Síodha ó Neamhuin ar an Uisge Geal re ráidhtear Casán Ciaruighe 7 Fáil Féadha Béag ó Neamhuin a n-Inbhir na m-Barc re ráidhtear Innis Catha 7 Aodha Dearg ó Duibhne ó Leim Chongcull*aind* go Croímlinn 7 Dubh mac Deirg aig coiméad Dromann Trágha Bhaille re raidhtear Dún Guare 7 Gadal Garbhliath ó Baoisgne ag Dún na tTrí cCaith 7 Glas mac Gadh a n-Inbhir na bh-Fleadh re ráidhtear Muicinis 7 Caoillte Cosgurach aig Tiobruid Fála Beíne re ráidhtear Tír Iarthach agus Díthreabhach, Dián ó Baoisgne ag Fuar*an* na Feíne re raidhtear an Ghaillibh 7 Dubhdhoilg ag an Inibhir Mhór re raidhtear Portlárge 7 na trí Garbh ag Aís Dá Bhun Báoghlacha agus Fear Luirg mac Oisín a n-Inis Ríoghna re ráidhtear Inis Bó Finne 7 Oisín mac Oisín ascan a n-Deirgiort re ráidhtear na hOileain Bheaga 7 Glas mac Oisín ag Seánchoill na bh-Fiann re raídhtear Cliar*ach* 7 Bran ó Neamhuin ag Ros Broinn Duibh agus Brán Begh ó Buachain ag Inibhir uí Ḟógurtaicc re raídhtear an Mádh Méaghrach 7 Coinsgleo mac Leán Clí aig Trágha na Mná Marbh*aidh* é réa radhtear Trágha Eochuille 7 Donn Monáig .i. ríghfeíne fiannaibh Albán ag Srathán an Tobuir Ghil re raidhtear Slígeach 7 Landara na hUrbóite ag Druim Cliabh na h*Eirionn* (?) 7 as é do bhí ag coiméad Cuán Fionntragha an tan sin .i. Conncríthir mac Broin mic Feabhail ó Theamhar Luachra Deagh*a* 7 as é áit 'na raibh sé an tán sin ar mhullach Cruaiche Mhártain 'na thrómchodhladh 92 ro éirigh Conn as a codhladh iar soín 7 do chídheas an cuan tuilte do loingios 7 adubert: Is gniomh do torcradh tríom 7 is marg máthar do rug mé dá heís

101 7 leígios cum catha é fein d'ionnsaighe a námhad 7 ní fada dochuaidh **105** atá éolus agad nách cóir dhuit do lámha do dhearga oruinne 7 sinn 'nár mnáibh **106** triúr .i. do Dhearg mac an Dolar ó Bharra tíre anoír sinn (ar siad) 7 tugamuir trómghrádh éagsamail duit-si agus ní lúghaide ornn a cheile sin **111** oír dealbhochámh sl*uag*h draoigheachta le híomad do ghasanuibh siobhlaca fánuis agus do bholgaibh beóil 7 do bhár beithe, ionnus na muirfighear sluaidh ar bith léo 7 bainfid a neart 7 a radharc diobh 7 a n-arm asá lámhuibh **117** oír biaidh tobar íce 7 slainte fád chómhar aguinne gach tráith nóna, más creachtach tú **148** ceathar ar fithchid do chloinn mhac ag Fionn 7 dá marbhthádh iad uile, nár bhaoghal duit é acht go teas*sadh* tair ais duit **285** Mise sin, air Abhártach mac Iollathaig, 7 tángadar a ccoine a cheile go dísghir dían dreachdhoilgeanta. Iar soin tarl*a* Lir 7 rígh bh-fear g-Coinncheann dá cheile. Gidh eadh is gearr do bháthus ag cl*aoidhim*h Lir ann. Mar do chonarc Bodha Dearg sin: Is trúadh líom (ar sé) an t-eígion a bh-fuil Lir 7 eírghioch dream eígin aguibh dá chabhar uaín. Téid Ilbhreic mac Mananaín do chabhar Lir 7 tug sé urchur sanntach sleighe ar rígh bh-fear cCoinncheann 7 freagrus an rígh cumaoin a ghona do sin 7 níorbh fusaide do Lir é. Do chualaidh Bódha Dearg sin 7 adubert: Cía do gheabhainn do chábhar Lir? Mise sin, ar Sióghmall úa Mídhrigh, 7 gabhus a dhubhcealltar catha uime, 7 do thaínig ar ghualuinn Lír 7 tug sé gona don rígh 7 fá hiad sin na gona doíghne doileíghis 7 ní dheachuig aonghoin díobh sin a n-aisge ón rígh, agus níor laímh Lir a cheann do thógbhaíl óna sgeith súas, ionnus gur bhain ósna adhbhal mór ós árd as. Is ródhúr líom an t-eígion úd a bh-fuil Lir (ar Bódha Dearg) 7 eirghioch dream eígin aguibh dá chabhar. Is an sin dochuaidh chuíg mhic Fionnaistircan (?), 7 tug síad goín ó gach fear díobh air an rígh 7 goineas an rígh gach aon aco sin. Ciódh trá acht tángadur trí naonmuir do Thúathaib De Danand chuige, 7 ró ghoin siad uile an rígh 7 ní dhéacadh aonghoin díobh sin uile gan goin dióghailt ón rígh 7 do bhain osna eagcómhlain as Lirársibh uile. Is ann sin do thuit righ bh-fear g-Caitceann le hAbhartach 7 do cual*a* sé osna Lir 7 táinig 'na thóirnimh tréasbhrách dá ionnsaighe 7 do rug leím sárghuin éadrom ré coís na craoisíghe go ttárla idir Lir 7 an rígh é. Fan ag féachuint an chómlainn, a Lir, ar Abhartach 7 leíg idir mise 7 an t-allmhurach é. Iar soin cuireas Abhartach a claidheamh 'na laímh chlí agus an t-śleigh 'na lúithríghe do bhí ar an allmhurach 7 tógbhus an rígh a sgiaith suas 7 buaileas Abhartach do claidheamh lena láimh chlí é, gur theílg a dhá chois óna ghlúinibh síos de agus leígios a sgiaith síos ann san 7 buailios Abhartach a ccómhurta an chinn é, gur sgar lena cholluinn é. Iair ttuitim an dá rígh sin le hAbhartach do ghabhadar na Coinnceannaicc 7 na Caitcheannaicc ag imtheacht chúm siobhaíl go seachránac úadhtha ar ttuitim a ttriathe 7 a ttíghernaoi. Gidh eadh do leanadur Túatha Dé Danand annsa ruaig

íad 7 níor leígeadur fear ínste sgéil as díobh gan brón bhaís d'ímirt ortha 7 cé gur bhiad Túatha Dé Danand an lucht fá treise boi heasb*aidh*thach adhbhal iad ón ló sin. Ann san do rugadur a lucht othruis dá leíghios go Teamhar Luachra.
110 Iomusa Fionn agus fiannaibh hEirionn do bhadar a snámh an la sin aig an Soininn 7 do chonarcadur Táisdiolach treínfear chughtha 7 do bhí gnaithbhéas ag Fionn an tan do chuireadh sé dé ar bith ag iaraidh sgeala is é fein dá do thigeadh dá agalamh ar ttúis, oir dámadh droichsgeala do bhiaidh aige, go ttiobhradh for cuma mháith ar 7 dámadh deaghsgeala do bhiaidh aíge, go ni feárr de a m-blas é fein dá
115 n-innsint 7 taínig a ccoine Thaisdiollach 7 do innis Taisdiollach do mar thaínig na hallmuraicc go cuan Fionntrágha. D' feill Fionn mar a rá bhadar maithibh na feinne agus do labhair sé léo: A fiannaibh hEirionn, (ar sé) as neamhmbrígh díbh gach olc 7 gach uathbhás dá ttaínig ríamh a n-Eírinn d'féachuinn na tromdhaímhe taínig inte anois 7 is mór an bhroid 7 an daoirse atá aguibh ar mhaíthibh hEireann 7 is ádhbhal
120 bhúr ttábharthus 7 is cian bhúr saoirse ó uaislibh Éirionn 7 ní córa dhíbh sin d' fáil úatha 'ná a g-cosnamh díbh fein anois 7 do ghealladur nach béarfaidís aoncheím air a ccul óna g-cosnamh 7 do ghluaiseadur ríompa arna mháreach 'na n-drongaibh díana dásachtach 7 ionna sgiomalltoibh róaílle tar sruith na mágha risa ráidhtear Bróg na Ríghthe aniu 7 assin go críochaibh Cíaruídhe Luachra 7 tar
125 thrágha leabhuir Bhánlídh 7 an lámh chlí le Cathar na Claonráighte risa raidhtear cathar Chonraoi 7 do Śliabh mongruadh Mis 7 assin go hIobhlabhraíne re raidhtear Mis aniu, agus dorinneadur botha 7 béalsgátha 7 ní dheachadur an oídche sin ní bhus síadh 7 do fadúigheadur tinnte 7 teannala annsan aít sin. Ann sin d'iaradur maithibh na feinne ar Fionn mac Cumhail a ordóg do chuir fána dhéad
130 ag foíllsiúghudh na fírinne. 7 ba dheachar le Fionn sin do dhéanamh. Gidh eadh do chuir an órdóg ionna bhéal 7 cognus go cnamh í 7 assin go smior 7 assin go smúsach 7 do foíllsígheadh eólus do 7 adubert: Tíocfa aímsir ann (ar sé) ionna m-bia tollceannaig annsan aít seo a bh-fuilimid anocht ag fóghnamh don tighearna uilecomhachtach dontí chúgham neamh 7 talamh, grián 7 eásga, an t-aedhear
135 gona mhórgánaibh 7 bíadh árus clog 7 ceallamh an aít seo go deireadh an domhain, 7 biadh an caith seo Fionntrágha lá 7 bliadain dá chúr 7 caith nuadh dá chur gach aónlá go déireadh na bliadhna ann 7 tuitfidh mórán ar gach taobh 7 ní bh-fuareas fios cia aguinn aga m-bíadh buadh cosguir, óir do thearnóig fuil mo mheair 7 ram 7 an smior. Is ann sin adubert Osgur le Lúghaidh 7 le Caoilte mac Ronain:
140 Tigidh líom, a óga, (ar sé) go n-deacuin d'fios na n-déaghlaoch ata ag forare na g-cuan agus go m-biadh uain aguin air lámha do dearga a bh-fuil na n-allmurach sul do thiocfadh fiannaibh Éirionn chughainn a máreach. Do ghluaiseadur reómpa go carann na fórare. Is ann sin taínig mian codhlata ar Osgur agus adbert: Fanuig agam, a óga, (ar sé) go n-déana mé suan beag codhlata ann so, oir biadh

fearra bheinn chum catha 'san ló amareach é 7 do luig ar an ccarnn 7 mac 145
Lúghach dá leith deis 7 Caoilte dá leith clí. Is í sin uain agus aímsir adubert righ
an domain re na thaioseacha teacht a ttír 7 creacha do thabairt chuige 7 tángadur
a ttir agus do thógbhadar gar mhór ós árd, 7 do thógbhadur lucht na long cómh-
gár an aonḟacht ríu. Is cuis damh-sa, ar Cáoilte, gur chuardaig mé an domhan
uile 7 ní cual*a* me an oiread sin do ghuithibh daoine ar aonbhall riamh. Is ann 150
sin do sginn Osgur frisan n-gar sin treasn̄ *naoi* n-iomare ón ccarnn amach, 7 ró
eíghrig 'na ṡeasamh 7 cliath lorg bhriste catha ionna laímh chlí 7 claidheamh 'na
laímh dheis 7 teíd 'na ruathar easaonta fó sluagh rígh an domhain, 7 tug dá bheím
a n-ághaidh a cheile lena luirg agus lena claidheam 7 adeirthear nach t-amh
riamh roimhe sin ná 'na dhiaíg aon dá bhuille is mo lear thuít do dhaoine ná an dá 155
threanbhuille sin tug an t-Osgur tréanmhór fá ṡluadhaibh rígh an domhain, oír do
bhí *naoi* naonmhuír 'na ccosar chró uaidh. Mur do chualaidh Conncrithir 7 Glas
mac Dreamain fuaim na m-buillíghe, tugadur aithne gurab é Osgur do bhi a measg
na n-allmurach 7 tangadur da ionnsaíghe 7 do chuir an t-Osgur an ceathrar sin an
cheithre haítibh tímpceall an chatha, ionnus na sgaoilfidís ó cheile, 7 taínig sé 160
fein fúghtha 7 'na lár, 7 ró chíorbadh cuirp 7 ró leadradh lámha risan ruathar
sin, gur bha cosmhúil re buinne boirbneartmhar rabhartha a sgéithe tré
chanáluibh cúmhga corán an ruáthar sin tug Osgur fúghtha. Ciodh trá acht ní
néach díobh fein dochuadh d'innsinn sgeala, oír do thuiteadur uíle leó ar an láithir
sin. Do rug siad as mur sin go maidion arna mháreach 7 bha gharid go bh-feacadar 165
don reím sin pobull Ḟinn annsa ráith ós uír an chuain ré raídhtear Ráith na bh-Fiann
no Raíth Fionnaín aníu. Is ann sin adubert Oisin mac Finn: Athar Ḟinn, (ar sé)
an d'áon taobh chuirfimíd caith ar allmuracha don chur so? Ní headh, a mhic, (ar
Fionn) óir do mhuirfidís iomad na sluagh sinne, 7 ní feas uasal seoch anuasal
aguin, acht rachadh mac rígh no taoiseach feinne éigin aguinne gach laoi chum rígh 170
eigín do righthib an domhain comhúasal linn fein 7 coíreochad-sa rinn chaol ar mo
chaith fein 7 deireadh leathan. Agus ná deargach neach aguibh a lámh acht ar
thriaith nó ar thíghearna ar ttúis, oír an tan thuitfios an triaith is moíde leanfus a
mhuinntir é. Is ann sin adubert Fionn: Cia aguibh ḟreagrós caith uam aniu?
Mise sin, ar Fionn mac Cubhaín mac Murchadh .i. ríghfeinne fiannaibh Mumain 7 175
an ḟiann Mhuímhneach mur lióm. Ní rachar, a mhic, (ar Fionn) oír ní foíllsighthear
dámh-sa go bh-fuil seán catha ort aniu, 7 ní dheachaidh aonneach uaim-si ríamh a
g-caith ná nách tabhrain aithne ar a theacht slán. Ná cáin sinn, a ríghfeinne, ar
mac Cubhaín, oír ar mhaithios an domhain ní locfuin-si ón ccomhrách do ghabhus
do laímh tré dhrochḟáisdine do dheanamh dam, 7 ós ar mo thír fein dorṡneadur 180
súd an chéadḟógháil, is mé dhióghalfus dod láthar-si í. Is trúadh líom-sa sin, (ar
Fionn) oír biadh chómhthuitim duit fein 7 dod cheile cómhraich, gibé do ríghthibh

an domhain da thiocfus ad dháil aniu. Ar soin teíd Glás mac Dreamhuin d'fógradh catha o Fionn mac Cubhaín ar rígh an domhain. Cía freagrus mac Cubhaín
185 dam? (ar rígh an domhain) Mise chuige, ar Marghréag, rígh Gréag, 7 taínig trí chéad eile do na Gréagachaibh leis. Iar soin táinig Glas mur a raibh Fionn mac Cubhaín 7 do innis sin do. Is an sin d'eighrig Fionn mac Cubhaín agus a dhiás mac .i. Follamhuin 7 Maíne 7 an fiann Mhuimhneac, agus do rugadar reím rathmhur a ccoine na n-Greágach. Is ann sin d'ionnsaig mac Cubhaín 7 rígh Gréag a cheile
190 agus doríneadur cómhrach dana dásachtach dian díthchiollach rena cheile. Iar soin tug rígh Gréag urchur aighbhéil athusach da craoisicc chrannrámhar catha do mhac Cubhaín, go ttarla idir fordhornn 7 imliocán, gur bhris a dróm séanna seímhar a dhó, go ná raíbh fáth beatha na ghár da eís, 7 ní a n-aisge do leíg mac Cubhaín sin leis, oír tug sé tarang árachtach fíorlaídir ar an sleigh as fein, 7 tug urchur
195 órchruinn athusach do rígh Gréag, gur thoillghearr an treán luithreac tréanmhailleac tríthe 7 na seacht cciarleíne fichead fírleabhar do bhí ag díon a chuirp. 7 do thuiteadur an días sin re cheile bonn re bonn 7 beál re beál. Is ann sin do fríth claidheamh Finn mic Cubhain ós uir an chuain. Is trúadh lióm Teamhar hEironn 7 Fionn mac Cubhaín do thuitim, (ar Fionn mac Cumhail) oír ní dheachaidh aon-
200 neach diombaoidheach aiste riamh re ár lín 7 anní ná fuilingeóchar am dhún-sa ná a n-dún Chormuic mic Aírt seachtmhain do fuilingeoch eision é 'ná dhún fein ar feadh bliadhna, 7 goirthear Follamhuin mac Cubhaín chúgham, (ar Fionn) go ttugamís ainim athar ar, ionnus nách biadh Teamhuir Éirionn gan Fionn mac Cabhaín ann. Doríneadh mur sin aco 7 do rug siad as go maidion arna mhareach.
205 Cia theíd chum catha aniu? (ar Fionn) Mise sin, ar Goll Garbh mac rígh Alban agus ingheán Ghoill mic Moírne do bhí dá leasúghudh re cian d'aímsir roimhe sin ag Fionn 7 ar mhar do chlannuibh Moirne. Is beag da b-priomhlaochuibh do mhar ann sin acht Conán Maol mac Móirne 7 ba mhaith lámh an fir sin madh nach m-beith a mheíd d'foilg a dhroichbhriathra agus a gníomh. Is ann sin d'eírig Goll Garbh
210 7 do ghlac iorra ghrísnímneach catha uime 7 tangadur datha iongantacha don chaithmhílidh re hághaidh na huaire sin, ionus go bh-fanfadh míonubhall nó móraírne ar bhárr gach ruainne da folt 7 do śloig a śuíle a n-iarthar a chinn chasfoltaicc 7 do las a śuíl dheas, go nar mhó máoldorn míleadh 'ná í, ar faicsint na n-allmurach chuige 7 is iad tainig a n-aghaidh .i. trí rígh ó thurghabhaíl greíne anoír .i.
215 Duibhcheartach mac Firamuisi Muileánn mic Firluaith 7 Cuileann mac Faobharghlas, 7 trí catha cóirighthe mur aon leó. Is ann sin do chuaidh Goll fúghtha, tríotha 7 ársná ionna ghreága tinntíghe uathfásach 7 an onncoin ghraíneamhail ghuaisfuathmhur 7 gach neach dár cheádfeách é níor fiad féachuin arís ar le rómhéad a fíocha 7 a feirge 7 do ghaibh dá n-éirlioch 7 dá n-athchuma, gurab lía dá
220 marbh ná dá m-béodhaibh, acht cheana ro tháibhsigheadh doíbh a ccuirp dá

ccíorbadh 7 a muini ghíl dá mínleadra 7 a lámha ag a luaiththeásga 7 a suíle ag á síordhalladh, go n-deachaidh a cciall 7 a ccéadfa uatha 7 ro íar síad cárde le cómharle air Gholl Gharbh fa ním a chloidhimh do chosg, 7 ró coisg Goll Garbh, 7 as i comarle dorin siad .i. a ttrí rígh fein do ghabháil 7 a ttabairt do Gholl Ghárbh fá nimh a chloidhimh do chosg. Do bhadar amhlaidh sin go maidion arna mháreach. Cía do gheabhain chúm an chatha anu? (ar Fionn) Sinne chuige, ar Oisín 7 ar Osgur mac Oisín, 7 máithibh chloinne Báoisgne linn, óir is sinn fein is fearr chuid d'aoibhneas hEirionn 7 is duinn is chóra a cosnamh. Ann sin téid Glas mac Dreamhuin go rígh an Domhain d'fógra catha ar ó clannuibh Baoisgne. Cía ḟreagrus clannaibh Baoisgne? ar rígh an domhain. Mise sin, ar Ballcán rígh Frange, oír is cughtha táinig me go hEirinn 7 tuitfid líom don dul so agus Fionn fein fá dheoig, oír an tráith do ghearus neach geága an chrainn ní cás an crann fein do thréasgart. Budh mhór anmhaith an gníomh sin re cómhdáil, ar rígh an domhain. Is ann sin taínig Ballcán a ttír 7 cheithre ruadhchatha rómhóra mar aon ris. Do bhrúchtadur 'na sluaghaibh a ccoine 7 a ccomhdháil a cheile go tínneasnach, 7 do bhadar ag chómhthuarguint 7 ag tréanbhúaladh a cheile, gur bha clos a néalaibh nimhe na húrlaíghe sin ó na deaghlaochuibh, agus do mhearlas an mhuir 7 do chrithnig an talamh fá na ccosaibh 7 do chómhghearadur caráigeacha ccanngharbha na ccaluith mur budh í an díle dheanách do thiocfadh do smurchimilt an bheatha, ag innsinn uilc na húare sin. Is ann sin do rug Osgur ruathar fá chaith na n-all-mhúrach, gur bha samhuilt le garbheas glórghaibhtheach ag sgeith le hucht árdśleíbhe nó le ruáthar bhreaclasrach tré mullach rioghbhrúighne, is é sin sgaipe 7 sgannra 7 sgaoile do thug sé ortha &c. **299** Uallach **310** cía 'san domhun fuair an feinn anbhfuain do chuir ar athair 7 é beo **318** nir thuírlíng **ib.** Gleann Coille a n-iarthar críche sin le ráidhtear Gleann na n-Gealt aniu **338** ní druidim ó cheile dorin síad **341** fá leór do luígh*eadh* Oisín 7 an ḟir eile chúm a cheile sin **354** méadaig do mheanmuin 7 t'aigne ionnat fein **365** nó go ttuitfid uile mar sin **367** d'iar **ib.** do thógbhadur aonghár sgige 7 fonanntuid faoi **390** ní ḟeachaidh an ḟiann aonneach riamh lear mhó a n-doicioll roimhe 'ná é **404** hionneatha **ib.** dameadh badh duit-si, oír níor ḟásadar t'ailt ná t' ḟeithioca na do reang*a* droma fós **406** do chuir a ttig talmhan é **419** tar Eas Rúadh Móirne **422** an lámh chlí le Cathar na Claonraidhte **435** 7 stuadhus a lethghlún ghasda ghleígiol ar bheáluibh Ḟinn **443** ó nách aosmhar le cómhrach príomlaoc sinn. **447** a n-iarthar a chinn ag gríosadh na feinne. Créad é an t-óglaoch úd do chluinim dá bhúr spallúghudh, a ḟiannaibh Eirionn? **452** as iongna líom an tásg goile agus gáisge do leathnuig oruibh-si fán domhan mhór uile agus aonneach ar dhruim talmhan dá rádh nach faigheann 7 nach feídir le fiannaibh Eirionn cómhl*ann* aonḟir do thabhairt dó 7 fad ar aonláthir, ní

armhidhim cómhlann céd. Ná habar-si an bhaothcomhrádh sin, (ar Conán) oír
260 na sé chéd do thuit leis súd &c. **473** 7 do théilg a iorradh catha 7 cómhlainn
de 7 do ghaibh leíne sreabhuidhe sróill uime fria ghusdal a ghílchnis 7 chotún
cídlightheach orṡnáith do charramhoguil ṡolusghlan 7 do mhaothṡróll sgáthbhúidhe
ar uachtar na leíne sin 7 a lán do charbunclaibh taithniomacha dá n-díagh 7 dá
n-osguilt 'san chotún sin 7 cathbhárr clochómrach fána cheann, ionnus nár
265 bh-furus sille ar le méid a dheallradh. **489** ní sgur dá cheile dorin síad mur do
dhéanfadh lucht cómhraic a n-deiridh laoi **502** 7 is beag gur thuit leisan bh-feinn
gaisgídheach ríamh ar mhó a g-cúmhadh 'na dhiaig ionna é agus as ísin céadchabhair
budh feárr le fiannuibh hEirionn do fuaradur an feadh do bhádar re caith Fionn-
trágha **521** is neamthruadh líom-sa **ib.** 'san m-broid sin, óir is iomdha
270 annbhreith do bheireadh Fionn ar uaislibh hEirionn agus go hárighthe ar sliocht
Ḟeídhlim Rachtmar 7 ar an gabhan leo d' fearaibh Fodhl*a*. Téid Feargus &c.
531 buantoradh 7 Éire dá gabháil ort aig allmuraicc **534** go raibh trí mhile fear
ar maidin arna mháreach aige **551** oír is é Conn Céadchathach do mharbh
Cúmhall mac Treínmhóir ui Bhúisgne a ccaith Cnuca le conghnamh Ghoíll mic
275 Moírne. Is ann sin do chromadur na catha codársna sin ar a cheile gan buadh
time ná tlaís ná tarcuisne aig ceachtar díobh ar a cheile, go ttárla Carbre 7 rígh
bh-fear g-Ceapdha air a cheile, gur chromadur na cinn cúachbhuídhe a cerios-
laoidhibh na n-oírsgiaith 7 d' imreadur na síothlanna seisgéara ar churpaibh
slisghela a cheile, nó gur chríochnúigheadur an cómhrach sin go hoban, oír do
280 thuit an rígh gona mhuinntir le Cairbre. Is ann sin adubert Fionn: A ḟiannaibh
hEirionn, (ar sé) ní ḟeicim mac rígh ná taoiseach aguibh nách tug do rígh an do-
mhain ar ághaidh Finn 7 eírghe, a Ḟeargus, agus gaibh le caith idir mé 7 Dáre Donn.
Leíg-si dhamh-sa (ar Caoillte mac Rónaín) caith an laoi aniu do thabhairt do. Atá
sin do ghoil 7 do ghaisge ionnad-sa (ar Fionn) go leígfinn-si do chathugudh tú dá
285 m-beathfá ionnchatha do chur. Taínig 20 sgiaith inḟéadma ann so (ar sé) do
dhlíghfeadh sibh cabhar le Caoillte. Dobhéar-sa cead do (ar Oisín). Do gheabh*aidh*
sé céad eile uaim-si (ar Fionn). Do gheabh*aidh* sé céad eile uaim-si (ar Goll Garbh
mac rígh Alban). Do geabh*aidh* sé céad uaim-si (ar ríghfeinne fiannaibh
Múmhan). Sé céad uaim-si dho (ar ríghfeinne fiannaibh Connocht). An oiread
290 céthna uaim-si dho (ar ríghfeinne fiannaibh Uladh). Dobhéarad-sa céad do
(ar ríghfeinne fiannaibh Laighean). Do gheab*aidh* sé cead uaim-si, (ar
Osgur mac Oisín) atáid dhá mhíle 7 ceithre céad fear ann sin (ar Caoillte) 7 níor
hasduig do ghnáithbúidhean catha uaim acht dá chéad 7 biodh a g-cuid sin 7 mo
cuid fein don caith orm-sa. Téid Feargus d' fógra catha ó Chaoillte mac Ronaín
295 ar rígh an domhain. Cía ḟreagrus Caoillte mac Ronaín dam? ar Dáre Donn.
Léig mise chuige, (ar Tornn Tréanbhuilleach mac rígh na hEasbaíne). Is córuidhe

dhuit dul ann, (ar Feargus) oír is ann atá antí do mharbh t' athar. Is ann sin taínig Tornn a ttír gona mhuinntir 7 d' ionnsaigheadur a cheile. Ba gharid dóibh ann go bh-feachadar loingios lánmhor le craos an chuain. Is truadh sin, (ar Fionn) is tuille cabhartha sund ag teacht chúm na n-allmurach 7 gur sinne is mó ríochtanus léo. Sillios Oisín ortha 7 as é adubert: Dob' anamh leat-sa riamh tú mheall*adh* a n-aithne athar, (ar sé) oír Fiach*ra* mac rígh Breatan agus an fiann Bhreathnach atá ann súd 7 Duabhán Donn mac rígh Tuamhan gona mhuinntir fein. Taínig an cabhlach a ttír faoí sin agus do chonarchadur meírge 7 suathantus Chaoillte dá chlaonadh go mór le rígh na hEasbaíne. Leis sin d' ionnsaigheadur uile ag cughnamh le Caoillte gur torcrádh mac rígh na hEasbaíne gona mhuinntir leo. Is ann sin do chuaidh Feargus Finnbheil ar bórd loinge an árdrígh 7 d' órduig an treas lá ón lá sin chúm mórchatha do thabhairt idir na hárdrígh the sin 7 do bhádhus aig teacht tar na sluaghaibh sin ar fuid hEirionn 7 go harighthe a ttig Thádhaih mic Núghaid .i. seanathair Finn mic Cumhail 7 fá hí a bhean sin Caolúr ingean rígh thíre na bh-Fear bh-Fionn 7 do bhí Muruin Mongchaoin ingean Thádhaig fá iomad doilghís an tráith sin .i. mathar Finn 7 a dearbhráithre 7 Labharán Lámhfada mac Tádhaig mic Nuaid. A Chaoluir, air Tádhaig, cía do na rígh thibh mheasus tú do theacht béo ón mórchaith seo? Is trúadh sin, (ar Caolúr) fir an domhain do bheíth ar aonláthir do thraochadh Daíre Donn mac Loisgne Loinnghluinicc íad uile, oír ní bh-fuil 'na curp acht aonchlár *amhain* 7 ní dearghan arm ar bith ar. 7 an oidhche do gineadh Dáre Donn do thaíbhsigheadh do Bhalcán .i. gabha ifrionn, a gheineamain 7 do chúgham sgiath 7 claidheamh an oidhche sin 7 atá a n-dán dó gan tuitim le haonarm acht leo sin. 7 iar n-gabháil an domhain do Dhare Donn do fuar sé fios na n-arm sin 7 dob eígean a bh-faíl do 7 tug sé a ttaisge dom athar-si iad 7 atáid aige, a Chaoluir, (ar Tádhaig) is maith do gheabhtha-sa conghnamh dráoigheachta le Labhrán Lámhfada go n-deachadh ann súd d' iaraidh na n-arm do chábhar aonmhac t'inghine .i. Fionn mac Cumhail. Na habar sin (ar Caolúr) a rádh, go ttíobhrainn cúghnamh a n-ághaidh anté do hoileadh ar aonghluín líom. Gidh bé cómhrádh do chanadur, tángadur amach ar an bh-fatha agus do chuireadh Labhrán a riocht fiollar ádhbhalmhór 7 do ghluais roimhe tar gach múir go cheile go ráinig fá mheadhón laoi arna mháreach go dún a seanathar fein .i. rígh thíre na bh-Fear bh-Fionn 7 do chuaidh 'na riocht fein ann sin chúm an dúna 7 beanuígheas don rígh 7 fearus an rígh fáilte roimhe 7 dob' aíl leis fosa do dheánamh do. Atá orm eígin as mó 'na sin, (ar Labhuran) .i. bean óglaoicc do Thúathaibh De Danand do líomhnughudh orm agus ní geabhthar uaim gan cómhr*ac* ar a son 7 ag iaraidh iasacht na n-arm sin atá agad-sa tángadh don dul so. Cá fios dam nách a n-áigidh rígh an domhain do bhéarfádh íad? (ar an rígh). Ní headh go deimhin, (ar Labharán) óir ní bh-fuil sm*uain* leis anóis mar do ghaibh sé Eíre gan iorusb*ail*.

335 7 tug sé a cheannus do mhac t' ingine-si .i. d' Fionn mac Cumhail. Is ann sin tugadh na harm chum Labharán 7 do cuireadh éadhaime na n-gasán sonuis ionnta 7 do ceanglag dá sgíathánuibh íad 7 gluaiseas tar na múraibh céadna 7 do rainig idir gharm an choilicc 7 lá go dún athar fein tar ais, agus tuiteas taímhnéala bás ar agus fual fola aige dá ró śileadh. A mhic, (ar Tadhaig) is máith an teacht-
340 areacht sin dorin tú 7 ní dhéarrnagh neach réomhat ríamh a chómor sin do śiúbhal an coímhghearr sin d'aímsir. Is beag an tárbhe dámh-sa sin, (ar Labhurán) 7 nách féidir líom a thiodhlacadh 'san traíth catha don lá a máreach. Ar maidin arna mháreach do chonarchadur cúghtha Áodh mac Aoibhinn .i. cómhacht maith do mhuinntir Thádhaig mic Nuághaid 7 fá cómhluaith an fear sin le gaoith Mhárta
345 go meadhón gach laoi 7 níor luáith eile ná é assin síos. Is rómhaith an tráith thainig tú, (ar Tádhaig) 7 do innis toisg na n-arm do. Gluaiseas mac Aoibhinn roimhe mar śíogha gaoithe geíre gloine ón maoilinn gó 'cheile, go raínig tráith eírghe greíne go cuan agus go caluith Fionntrágha. Is ann sin do bhádar an fiann ag gabháil a n-arm 7 a n-eídíghe iompa chúm an mhórchatha sin &c.
350 **576** glacus Fionn na hairm 7 nochtus íad 7 gabhus luine 7 lúthghár é fein **719** do bhí ag clannuibh rígh 7 roíthighearnaoi a n-díaigh a cheile 7 an Chróidhearg a hainim **728** Is ann sin do brúchtdhoirteadur na chatha ceachtardha sin fá cheile ionna g-cipibh cóimhdhiongna 7 ionna ccóilltibh cómhdhlúithe. Is ann sin do smuain óglaoch maith do mhúintir Finn gur mór d'olc 7 d'éagcóir dorin sé
355 fein 7 a chlann ar chlannuibh Boisgne riamh 7 dob' áil leis neart a lámh do thabairt léo an lá sin ar a śon 7 fá hádhbhal a ghníomha isan n-garbhrúathar sin 7 fá hé sin Conán Maol mac Móirne 7 is é aít a raibh Fionn os uír an chuain ag á ccóimhghríosadh chúm a cheile. **755** óir is maith a chómhrúathar ar na hallmuraicc **756** Is ann sin do ghaibh bruithne 7 teas mór Canán ó
360 iomad na húrlaíghe 7 táinig asan g-caith amach ag gabhaíl gaoithe **758** is maith cuímhníos anoís eascárdeas chlanna Baoisgne 7 chlanna Moírne dá cheile agus badh deoin leat do dhíth fein 'san g-caith seo aniu, dámo díth do chlanna Baoisgne é. Ná himdheargaicc mé, a fir dhána (ar Canán) 7 dar mo dheeibh dá n-ádhraim do dhéan obar mhaith ar na hallmuraicc dhuit, acht go
365 rochtain an caith arís dam. 7 ba fíor do Chanán sin, oír níor lia biléog duileabhar aig tuitim tar dhruim aille a meadhón na feíle Michíl 'na chinn ag cómhthuitim d'eis a chloidhim 'san n-garbhruathar sin. **766** Duabhán mac Cais mic Canaín **768** 7 ní béo ón m-beím sin é, oír do thuiteadur seachtmhogad laoch leis dam fíaghnuise fein. Is ann sin adubert Duabhán Donn mac rígh tuatha Mumhan aig
370 eírghe 'na śeasamh, gur ma rig na taoisicc dá raibh do ainim Duabhán aniu 'san g-caith seo 7 feabhus na n-gníomurtha doní mac óglaoich 'tá ann, dárb comhainím Duabhán. 7 is bríathar dam go bh-fághád fein bás don dul so nó go g-cinneamh

ar. 7 téid 'san g-caith amhuil borbruathar breaclasrach tré slios ríghbruighne nó mur thuinn rabharta re n-gormthrácht n-geal n-gainimhíghe, is é sin éasarghoin 7 cnáimhghearra tug sé ar na hallmuraicc don ruathar sin, gur thuit naoi n-deithnéa- 375 mhar leis iar n-gabhaíl naoi n-uaire tímpceall an chatha **779** oír níor chinn neach seacht m-bliadhna déag a n-guais ríamh budh cómhaith a n-gníomhurtha gaisge leis, oír is sámhuilt re trómúlla tíogh ag teíthe roimh mhórghaóith 7 troímfearthaín na hallmuraicc ag ruith roimhe **786** déaghmhac áthusach Oisín sin (ar Fergus) .i. Osgur **788** 7 ataid uile dá thuarguint, gidh eadh ní théid puinn a n-aísge 380 uaidh sin díobh. Cionnus atá Caoillte mac Rónaín? (ar Fionn). **793** is mór an t-eígion a bh-fuil do cháruid anois **797** tógbhus Osgur an rosg ríoghdha rómhaiseach 7 adubert **800** nó go ttángaois do codúghudh mo choda fein don chaith orm-sa 7 as éadrórac líom uaith a dhéanamh 7 fir an domhain ar aonlaíthir 7 tú theacht a márbadh antí do bhí fá chómhar mo chluimh-si 7 is chuís dam, gur 385 rún líom diogh antí thuit leat do thabairt tu feín **804** 7 do thuit seachtmhogad laoch leis sul do thoírnig a fearg. Is ann sin do gháibh Osgur anghlonnach mac Oisín ag cruinnioghudh a choda fein don chaith, oír níor smachtámhla an chú ar an ttréad 'ná éision ar na hallmuraicc 7 gibé neach ag á raibh síne saoghalta, ní ag aonneach do chuid Osguir do bhí sé, oír do thuiteadur uile leis 7 Fiachra Foíltleabhar 390 mar aon riu, gona desin atá Carann Fíachradh ar an ionnad sin ó soin aleith. 7 as a háithle sin tug aígheadh ar na hallmuraicc dá luathmhárbhádh. Cía is fearr 'san ccaith anois? (ar Fionn) Osgur sin (ar Feargus). Créad í reím an catha anois? (ar Fionn) Is trúadh sin, a ríghfeíne (ar Feargus). **819** 7 nách daingne an cnoc báinleacach ba choir as aoirde a n-íarthar Eoírpe 'ná na catha 395 trína cheile. **827** an cith fola flannruaidhe thuiteas anuas arís ortha ó faobruibh a n-arm úrnochtaighthe. Is cúis eile dham nár sguab gaoth díobhadh ríamh a ttosach geimhre oiread ar teasgadh d' foltaibh fada fíorlabhuir do cheannaibh cura 7 caithmhílead seachnoin an chatha, ionnus nach furus a n-aithne tar a cheile, ar na líona do bhraoin ghil na fola 7 do na cliabhaibh trína cheile acht 400 madh nach labhrach neach aco. 7 is íomdha ar an láthir sin gnúis ag bánadh 7 ag blasbharnuig 7 súile arna síordhalladh 7 doid arna trómghoin 7 troig arna treíntreasguirt &c. **840** Maise éirghe-si 7 adhmholtar leat na laochra, a Fearguis (ar Fionn). Teid Feargus roimhe mur a raibh an caith 7 tug dreas [*sic*] adhmholta ar na fíanghaisgídhicc sin. **857** Cuireall Cathbhuadhach Caithbhuilleach ó Baoisgne 405 7 Corc All— ó chinn Cruadhrachna **859** oír níor ghabhadar a n-arm greidhim ar 7 is mór an t-ár dobheir ar na sluaghaibh 7 é dod lorg-sa **863** 7 is fris adeirthear Farciollach na Tuaithe Dúibhe **865** 7 is é adubert ag éirghe 'na seasamh **867** gonuige an folt dúalach donnbhúidhe **868** d' íompuig an faobhair uirthe, oír níor gearradh aonruaidhne dá folt, agus do rangadur caora 410

nímhe ar dearglasa ar fuaid an chuain ón ttuadh. Gidh eadh tug an rígh beím do sin, go n-déarrna dá órduin de. **895** d' feoil 7 d' fíonnleathar an rígheíne ó ṡliasaid go glúin leis 7 tárl*a* claidheamh Ḟinn a n-dul uachtarach sgeíthe an rígh, gur sgoilt ó bheille go bórd í, go ráinig uachtar a mhaís go soiche a ghlún 7 assin go troig 7 dochuaidh tríthe go talamh 7 dorad andara beím do, gur sgar a cheann dá cholluinn 7 do thuiteadur tuirse 7 táimhnéall*a* ar Ḟionn féin. **901** Fiannochta Faíthbhéal 7 beireas leím lúthmar laineadrom d' ionnsaíghe Chonmhaóil mic Dáre 7 tug an mionn ríoghdha do bhí uime cheann athar chuige 7 do chuir air í 7 do garmiog rígh an domhain de aco **924** ní fód fírinne air ar canuis ar cómhradh sin (ar Fionn), oír bainfiod an ceann sin diot-sa mur do bhaineas do rígh an domhain. **929** cía fada garid dochuaidh an bhanghaisgeách, acht céadhna ní bh-fuil gnó da bh-faidsoghuigheacht do thuit an bhean le Fionn fá dheoig 7 baineas a ceann di, gurab é brollach na lúithríghe do ghaibh uime a cloidhimh. 7 tuiteas fein a ccosair chró, oír is beag nár lánmharbh do chómhrac na mná é. 7 ní raibh aon do na sluaghaibh sin 'na seasamh leth ar leith sin acht Fiannochta Faíthbhéal **938** A ḟiannaibh Eirionn, (ar Fiannochta) is beag an tarbhe dhíbh gach a n-deárr-núir, oír rachad-sa tar m'ais arís 7 dobhéar uiread eile don chuan so chúghaibh, ó do marbhadh bhur ttréinḟir 7 geabh*ad* mé Eire oruibh. Is ann sinn adubhert Fionn 7 é a g-cosar chró: A Ḟearguis, (ar se) a g-cluínean tú bríathra an allmuraicc? Do chluinim (ar Feargus). Créad é reím an chatha anois? (ar Fionn) Is truadh sin &c. **948** nách rug Eirionnach ná Albanach ná allmurach ceím ar a ccúl. 7 is cúis eile dam, nach leír aontroig *amhain* follamh ar feadh rádharc dé don gheal trágha tar cheannaibh 7 tar churpaibh curradh 7 cathmhíleadh 7 is bríathar eile dham, nár sgeith ar úachtar cnoic ná árdṡléibhe lá fómhar ríamh cith tuille is buirbe ná an cith fol*a* flannruaidhe atá ag teibearson ó láithir an catha go farge, ionnus nách furus síobhal eadurtha. 7 is cuís eile dham nách fuil aonneach do na sluaghaibh sin 'na seasamh **954** eírghe dá ionnsáighe (ar Fionn) 7 abar leis an t-allmurach do cosg **955** 7 adúbhert: Créad í an reím sin ort? (ar se). Is truadh sin, (ar Caol Cródha) oír is bríathar dham, nach fuil ag congbhaíl mo bhalluibh beatha re 'cheile acht mo luithreach 7 is bríathar eile dham, gur mó dhoilígheas liom an t-aonallmurach úd dochím ag dul slán 'ná me feín do bheith 'san bh-feídhim adchí tú. 7 'Ḟearguis, (ar se) tog-sa mise leat ar do dhruim go roiche me an mhuir 7 buail m'ucht ar an snámh, ó nach fuil teárna am bhalluibh fein, oír budh maith liom an t-allmurach úd do cosg. **970** 7 níor eírigh ceachtar díobh acht marbh arna ccur a ttír airna mhaíreach le rábhurta. 7 táinig bean Ghaoidhil do as a cheann .i. Créith Ṡaón ingen rígh Cíaraighe Lúachra 7 do bhí sí ag uail 7 ag caoin os a cheann go bh-fuar bás. Is ann sin do gaibh siad ag aidhneacadh a ccuirp 7 is annbhuaineach do bhí fiannaibh hEirionn ón lá sin.

NOTES.

THE language of our text is modern-Irish with some middle-Irish peculiarities still remaining, many of which are, however, merely of an orthographical nature. Thus the tenuis has often been retained where in modern-Irish it has sunk to the media, as e. g. *ocus* now and then occurs written out for the modern *agus*. Again, the old diphthong *ói* is still represented by *ae*, not by *ao*, as in the modern language.

In the verb we may notice the following forms:

Pres. indic. active sg. 1: *adcim* 958. sg. 2: *dochi* 790. sg. 3: *dober se* 755, *ni tabhair* 767, *nach tabhair* 621, *ni ḟobair* 622, rel. *dlighus* 80. 678, *cinnus* 772. pl. 3: *nach fobraid* 663, *ataid* 991. *donid* 1024. Secondary pres. sg. 2. *da marbtha-sa* 150, *tigthea* ib.

t-preterite, sg. 3: *ro ḟiarfacht* 25, *adubert*, *adbert* pass., *doriacht* 294.

The s-preterite is of constant occurrence, especially in the 3rd pers. sg. Absolute form: *reathais*, *beannaighis*, *fiarfaighis*. Deponential form: *ro dunastair*, *ro gabasdair*, &c. sg. 1: *dorinnus* 98, sg. 2: *do gheallais* 66.

Perf. sg. 1: *adchuala* 140, *do connac* 434. sg. 2: *da n-dheachair* 156. sg. 3: *do chuala* 137, 306, *ni ḟaca* 720, *do connairc* 297, *tainic*, *rainic* pass., *torcair* 454, *dochuaidh* 229, *fuair* pass. pl. 3: *do conncadar* 186. 432, *do chualadar* 641, *tangadar*, *rangadar* pass., *torcradar* 388, *adrorcradar* [sic] 768, *docuadar* 417.

s-future, sg. 3: *atre* in the phrase: *atre buaidh 7 beannachtain* 224, *deach* 606, which form allows us to print the 3rd pers. pl. *deach*sad 717, *co ti* 159.

Redupl. future, sg. 1: *dogen* 26, *dingean* 217, *imer* 366, *bérad* 27, *ader-sa* 159. sg. 3: *geba* 414, *doghena* 385, *dobhera* 322. pl. 3: *doghenaid* 215.

Secondary forms, sg. 3: *do lemadh* 310, *dingebad*. pl. 1, *ní bhérmais* 608.

In the passive voice the most important forms are:

Secondary pres. sg. 3: *do duiscti* 61, *ge marbthai* 173, *da curthai* 704, *da m-beanta* 956. t-preterite sg. 3: *frith* 166, 386, *dobreith* 973, *do clos* 398, *adclos* 440. *ni facus*, *do bas* 630 are formed by analogy to t- and s-stems.

Secondary redupl. future, sg. 3: *do digemthai* 602.

s-future sg. 3: *co roistir* 762.

The verbal particle *ro* is still in vigorous use like *do* and *no*. In the passive these particles never aspirate the forms to which they are prefixed, a rule which is strictly carried out in all middle-Irish MSS. from the Leabhar na hUidhre downwards[1]. There are instances of this use in the old-Irish glosses which I have collected elsewhere.

---

[1] It is evident, then, that Stokes' conjecture (Togail Troi, p. xiii.) about the non-aspiration of *ro* in such forms as *ro tucait*, &c. cannot be maintained.

In the declension the neuter gender has been given up entirely; the nom. and acc. sing. fem. as well as the nom. and acc. plur. are indiscriminately used for one another; in the adjective one form, originally that of the nom. plur., is employed for all plural cases except the genitive. The neuter article, or rather the prepositions *i n-* and *go* with the neuter article, are by analogy employed with masculine and feminine nouns: *'sa domun* 65. 453 like *'sa tig*, *'sa maidin*, *'sa chathirghail* 668, *'sa comhrac* 891, *gos aird* 976. A curious repetition of the feminine article after such forms is found in *gusa an maigh* 637. A wrong use of the transported *n-* is found after the dative plural, *isna tighib n-ola* 272. Cf. my edition of the Alexander-saga, p. 30. In *ri mara n-Icht* 332. 362, it has entered from the nominative *muir n-Icht*.

Of the orthographical peculiarities of our text, some of which seem to be dialectical varieties, the following are noteworthy. *a* occurs for *o* in *laca* 60, *gabha* (cf. *gaibnecht* LBr. 120 a), *clach* (also found in LL. 208 a, 1) *cabhair* (frequent in LBr.) 226. 241. 244. 632, *tacht*[1] 157. 444. *í* for *éi* in *ḟícean* 159 = O. I. *léicen*. *u* for *i* in the preposition *um* 453. 775. 982.

We sometimes find vowel infection where it seems out of place: *tairraing*, *einaibh* 982, *coisair*, *eirradh*, *seaisceann sceila* 228, *uaibhracha* (which may, however, be meant for *uaibhreacha*), *fuilangthi* 700.

Infected *d* and *g* are often confused. Thus we find always written *ragarc* for *radharc*. *th* stands for *gh*: *sleatha*, *ch* for *th*: *co brach*, *aidhche* 724 for *aighthe*, *dh* for *th*: *leidhead*, *bh* for *gh*: *tiubhthuagh*, *tiublar*, *mh* for *dh*: *osnam* (cf. *iss ingnam lemb* Eg. 1782, fo. 57 a) *th* or *dh* for *ch*: *fithedh* 599, *taiseadh* 604. *dh* has been dropped altogether in *ligedh* 680, *bh* in *fagail*, *do thogadar* 627. 736. 892. *gh* in *doni* 353, of which early instances occur already in the Book of Leinster. *rr* for *rth* in *gnimarra*, and vice versa *allmurrthach* for *allmurach* 102. Instead of *ale* (O. I. *ille*) we find *aleith* 971, as if it was connected with *leth*.

In the Egerton version the spelling is naturally still more corrupt. It is noteworthy that now and then attempts at a more phonetic spelling occur, e. g. *iorra* = *earradh* 210, *áirne* = *airneamh* 212, *dheanách* = *déidhenach* 239, *chluimh* = *chloidhimh* 385, *cúis* = *cubhais* 397, &c.

1. *Cath Finntrâga .i. oided Finn*, &c. As I have pointed out in the Rev. Celt. VI. p. 190, there is another tale to which the title *Aided Finn* more properly belongs. I insert it here from Laud 610, fo. 121 b. 1—122 b. 2, adding the principal variants of the copy in Egerton 1782. Both these MSS. are not earlier than the fifteenth century, but the *Aided Finn* is already mentioned in the poem of Cinaed hua Artacain (died in 975) which begins: *Fíanna bátar i n-Emain*, LL. 31 b, and Laud 610 fo. 74 a. 2:

la féin Luagne aided Finn
oc Áth Brea for Boind . . . .

Ardrig uasal ormidnech ro gab uas Erinn .i. Cormac mac Airt mic Cuind Cétchathaig. Bui-sium iarum .xl. bliadna i rige n-Erenn cenmota na da bliadain ro gabsat Ulaid .i.

---

[1] *tocht* is of frequent occurrence in older MSS., e. g. LL. 58 a. LBr. 108 b: *ar omun tocht i n-dáil diabuil*. LBr. 123 a: *is mithig duib tocht asin dlthreb*.

Fergus Dubdedach 7 Eochaid Gunnat bliadain ele, air ro aithrigad-som fa do o Ulltaib. Ro bui dino in Cormac cétna sin fri ré. IIII. mis for easbaid 7 ni fes cia leth imrulaidh, noco tainic fesin 7 co ro innis a echtra. Ni raibi iarum isin domun ri ba samalta re Cormac acht Solamh mac Duid *ar aine a ecna 7 saibrus a flatha, air ni ruc Cormac breth riam cen teora ailig anscuithi breth occa .i. ailig aicnid gaisi 7 ail fassaig breth 7 ail berla buain bias, conid do réir ecna 7 eolusa no brethnaig-som cach. No dairthea in laeg i cinn a raithi ana ré. Miach do gebta ina re de cech imaire lailiucha na colpacha ina ré. Cech abund, acht co roised glun, do gebtha bradan in cech mogul isin lin inte. Lan a sreabainne do nús o cech boin ina re. Do barr in feoir do cnuasaigtea in mil iarna fertain do nim do-som tria firinne a flatha. Is 'na linn na fagbadais lestair don loim ar a imad, air no bidis na bu oc sil*iud *na loma cen anad. Ba samalta iarum fria hOchtauin August in rig sin, air amal no iccad cech aen in cis cesarda ina duth*aig *a re Ochtauin Auguist, is am*laid *no icca*[*d*] *cech cen asa duthaig in cís rigda fria Cormac, air ni ro ben Cormac a duthaig do nech. Ni raibi iarum isin domun ri bud samalta fris acht Ochtauin August, air is e ba ferr cruth 7 dealbh 7 deiceilt itir meid 7 coíri 7 cutruma, itir folt 7 gile 7 rosc, air batar cethri mic deac imlisin ana rosc-som, amal atfet Senuath eices conndebert : Deochair alainn eatura 'na n-dis brecsoin bil .XIIII. mic imlisen a suilib in fir. Is e dino ba ferr ar ái n-gaisi 7 alaid 7 erlabra itir gnim 7 gaisced, itir rigi 7 forlamus, itir ceill 7 tidnucal, itir errad 7 arm, itir aine 7 imad 7 ordan, itir gnais 7 cruth 7 cenel. Dorigne tra tir tairngire d'Erinn ana ré .i. cen gaid cen brait cen forecin cen faire cen ingaire cen ceist bid na etaig for dainib. Beag tra do tesmoltaib Cormaic ann sinn, air ni fetfad duine, acht muna tecaiscid aingel a n-innisin uile.*

Ba mor tra a smacht-som 7 a cumachta for feraib Erenn, air ni lamadh nech d'feraib Erenn beth fo dimaine, acht mina beith a n-amsaine la Cormac. Is e iarum ba taisech teglaig 7 amus 7 ba gilla con la Cormac .i. Finn mac Cumaill. Air is i cethern is dech la ri Temra do gres a gilla con. Ni tuc a lam a laim tigerna oclach bu ferr anas Finn, uair ba oclach ar oclachus 7 ba brugaid ar brugaidecht 7 ba rí ar righacht 7 laechdacht laich lais 7 ba hamas ar amsaine 7 ba rignia ar fianachus, air is fri Find samailter cech rignia o sin gus aniug. Ba coitcinn iarum d'Finn sechnoin Erenn ac seilg 7 ac fiadach re ceithernaib in rig 7 re conaib. Is ann tra is mo no bith airisim Find ind Almain iar tiachtain foirbtechta 7 arrsai-

---

*Tesmhol*ta *Corbm*ic *ui Cuinn et aigh*ed *Finn m*ic *Cumail sunn* Eg. 3. *aithrigat* MS. *ro athrigsat Ulaid Cormac fa dhó* Eg. 6. *ar ecna* ⁊ *saibr*usa MS. *a ecna* ⁊ *ar saibris* Eg. ib. *gan teora hailgi breithi occa .i. ail aignid ghdeisi* Eg. 7. *ail bai blas conad do reir egna* ⁊ *eolusa na m-breth sin doberthai in laegh i gcinn hiraithi re ré Cormaic* Eg. 9. *laeghleogha* Eg. ib. *co roich*ed Eg. 10. *sreabuin*n Eg. 11. *is re linn nach faghtai soith*ige *don lemnacht* Eg. *lestar* MS. 14. *asa inad dúth*aig Eg. 15. *do nech riam* Eg. *ri ro bo cosmuil fri Cormac, ar is e ba ferr* Eg. 16. *choíre* ⁊ *cholmi* ⁊ *chutruma itir rosg, ar do batar secht mic imlesan i cechtur a da súil-sim* Eg. 18. *sroinbil* Eg. *is e ba fann* Eg. 19. *aladh* Eg. 20. ⁊ *cruth* om. Eg. 21. *etaid* MS. *ar duine* Eg. 22. *fédann* Eg. 24. *beth dímáeni* Eg. *ag denum amsaine* Eg. 25. *amhus gilla conn* Eg. 26. *is ferr la rígh h*Erenn Eg. *tigerna riam* Eg. *ina* Eg. 27. *ochlacus* MS. *brughachus* Eg. 28. *ríníadh ar nertt* Eg. *ríníadh o hoin gus innúdh* Eg. 29. ⁊ *re conaib* om. Eg. 30. *ro buí* Eg. ib. *a n-Almuin Laigen. Iar luighi im*moro *foírbtechto* ⁊ *arsaidhechta ar Find ocus ar n-díth Cormaic do bídh ina gnathcomnaidhe i n-Almuin acht mina thísadh do tadhall esti. Is hi fa bancheli d'Finn .i. Smirgad* Eg.

dechta cuice iar n-dith Cormaic. Smirgat ingin Fothaid Canand ba ben do Find. Banfaid sidhe 7 banfisid. Is i iarum ro raid fri Finn an tan no ibad dig a hadairc, comad deirid saegail do. Conid airi sin na hibed-som deoch a cornaib, acht a cuachaibh do gres. Luid tra la n-ann amach a hAlmain, conus tarrla i n-Adarcaibh Iuchbaa, co fuair topur isin tulaig, gur ibh digh ass. Co tuc-som a ordain fa ded fis 7 cura chan tre teinm laega, cur foillsiged do crich a bethad 7 forba a saegail do tiachtain. Conid ann ro chan na runna so:

Tanic in tairrngire do Find
neimhe do lind folai digh
a dul tar sruth segda sloig
do fis le hingin moir mic Lir.

Neimh a hadaire uathmur sruth
ro soi mo cruth (comull n-glan)
ro derg mo cridi fam cri
ros fil ni fodera damh.

Atibes dig do linn glas
tiprat neme (nual n-amnas)
is deimin lium o so amach
bith e in sasad deginach.

Dearb lium na hi in deog dorat
dam ar bru Indbir Abrat
asin escra airgit bán
Aine inghin Manannain.

Ni hi in deog milis cuill
dorad damh Sadb ingin Cuinn
maiden moch ro dergta drech
Diarmada a n-Inis Dairbrech.

Ni hi in deog no candais ceol
dam-sa ar bru Seiscinn Fuairbeoil,
diar dailset orm buidnib bann
da ingin Conain Cualann.

---

33. *connach ibed-sum deoch a corn o soin imach, acht is a cúachaib do ibed digh iarom. Luid Finn lá ann* Eg. 34. *Iuchbad i n-úib Failgi conus fuair tibro* Eg. 35. *deoch asin tibrait ⁊ do chuir* Eg. 36. *crich a hsaegail ⁊ a betha do techt* Eg. *ro ráidh na rainn si sís* Eg. 37. *d'Finn* Eg. 38. *nemed* Eg. 40. *d'feis* Eg. 42. *rom saí* Eg. 43. *mo croidhi 's mo cri* Eg. 44. *is fuil* Eg. 45. *glais* Eg. 46. *do ibis . . nuall n-amnais* Eg. 49. *dar lim ni* Eg. 50. *in lá ar brú* Eg. 52. *dam-sa Aine* Eg. 53. *milis midheuill* Eg. 54. *tuc dam ingen mór mic Cuind* Eg. 55. *ro dergad* Eg. 57. *ler canadh ceoll* Eg. 58. *dam ar bru* Eg.

Ni hi deog cen damnan duilb
dorad damh Sadb ingin Buidb
a hescra a sidh fer Feimin,
conam farcaibh fa theimhel.

Ni hi in deog milis meda 65
an la ar bru Innbir Bera.
Is deimin tainic mo lá,
is gnim n-airchenta iarmothá. *Tanic.*

Docomhlai iarum Finn iar sin, co ranic ic Druim Breg. Batar iarum anfolta do-sum isin tir sin, air is leis dorochuir Uirgrenn do Luaignib Temrach. Ro tinoilset iarum Luagni 70 *Temrach 7 tri mic Uirgrenn 7 Aiclech mac Duibrend .i. mac an tresmic do macaib Uirgrenn. Fertar iarum cath amnus etrocar fortren ferrda fichda feramail, co ro cuimnig cach a anfolta a cein 7 a focraib di araile ann sin. Oc Brea immoro for Boin, is ann tucad in cath sin 7 ro bas co fada isin n-imguin, comdar mora a n-uilc dib linaib. Ros raenad immoro in cath for Find 7 dorochuir isin cath sin. Aiclech mac Duibdrenn, is leis dorochair Finn 7 is e ros* 75 *dicenn. Conid do cuimniugud an gnima sin ro can in senca:*

Morcath Brea na n-gnim n-grinn
fersat Luaigne 7 fian Finn.
Truag dith na féine isin cath
7 Luaigne co coscrach. 80

Ann docer in rignia reil
Finn mac Cumuill don mormein.
Dia m-bedis in fian for leth,
nocha tuitfed la Aiclech.

La hAiclech mac Duibdrenn 85
is la tri macaib Uirgrenn
docer flath feinni do rinn
i cath Brea for Boinn.

Adbul in gnim tairptech tenn
doronsat tri mic Uirgrenn. 90
Dith na fian ba mor a mach
guin in rignia 'sa morcath. *Mo.*

---

61. *ni i in deog gan dammna duilb* Eg. 63. *cona feraib for Femin* Eg. 64. *fo themil* Eg. 68. *gnim uathmur* Eg. 69. *ic* om. Eg. *anbfolta d' Finn* ⁊ *don fein* Eg. 70. *Laugni* MS. *Luáighne iarom* Eg. 71. *Aichlech mór* Eg. *in tresfir* Eg. 72. *feramail aturru* Eg. *cach díb a n-anbfolto hi cein* ⁊ *hi fogus* Eg. 74. *gur bo mór a n-uilc* Eg. 75. *dothuit* Eg. *ros díchend é* Eg. *cf. LL.* 379 *a: Finn* ua *Baisgne righ fian Erenn decollatus est o Aithlech mac Duibhgrend* ⁊ *o tri maccaibh Uirgrenn, &c.* 76. ⁊ *do breth na n-ainéolach for fiss ro chan in sencha in rann so* Eg. 78. *is fiána Finn* Eg. 79. *truag* om. Eg. 81. *ann do cirrbad rínfadh* Eg. 82. *co mórmeín* Eg. 85–88. om. Eg.

Is i sin iarum aidid Finn iar firinne in sencasa amal adfiadat na heolaig. Acht cena is hécsamuil forcanait a bunadus. Air atberait foirenn ele comad do Corco Oche hua Figinti
95 *d'Find. Atberait araile 7 is fir sin, do uib Tairsigh hua Failgi do 7 at aithechtuathai iat sidhe, amal ro chan Maelmura isin cronic :*

Sechmait-ni do muintir Breoghain giabsa maigen
Garbhraighi Ṡuca hui Tairsigh Gaileóin Laighen.

Is ed immoro atberait Laigin comadh innúa do Nuadha Necht Finn .i. Finn mac Cumhaill
100 *mic Ṡughailt mic Eltaim mic Baiscne mic Nuadha Necht.*

The remainder of fo. 122 b, 2 is then taken up by the following curious fragment also relating to Finn:

*Ar toidhecht arrsaighechta do Ḟinn hua Baíscne ro airighset a muinnter fair 7 nír leig air. 'Cidh na hanaidh-siumh' ol siat 'i farradh rí Eirenn 7 ro thinolfamais-ne chugat?' 'Maith lium' ol se. Anaidh nonbur. Luidh fer dibh leisin féinn iarna bharach. Luid dino araile, co nach bí acht enfer. 'Fír tra,' ol se 'áes airighit na fir forum-sa. Ro fedar-sa imrith 7 imléim sin, ar is tair ata mo léim .i. for Bóinn 7 ragh-sa dia b*ruach.' *Is ed dorala reimhe aníar for Belach n-Gabrain i Maistin. Is ann fuair an mnaí ag tath an grotha a Maistin. Ní thairic tra . . . .*

2. *Duire Donn* &c. *Duire*, or *Daire*, may be meant for Darius, as O'Conor Rer. Hib. Script. I. p. lx. translates, though in the Irish version of the legend of Alexander and other middle-Irish compositions Darius is always *Dair*. But foreign proper names were at different periods received into Irish in different forms. Thus *Bolcan* (5) is certainly Vulcan (cf. *Bolcán gabha ifrinn* Tor. Dhiarm. p. 206), though the older form which this takes in Irish is *Ulcán*, e. g. Tog. Tr. 259. 403. Cp. also the older *Dúid*, gen. *Dúida* (LL. 14 b) with the later *Dauid*.—An Irish king *Fogartach* is mentioned by O'C. Lect. p. 516. Another *Fogartach*, son of Tolorg, occurs On the Mann. II. 96. *Fiachra Foltlebar* is also the name of the King of Ulster farther on (399).—*Tor mac Breoguin* is a curious invention of the writer suggested by the name of the Spanish town *Tor Bregoin*, the Latin Brigantia, which plays such an important part in the fabulous account of the early wanderings of the Goidels, as the place from which Ith, the son of Bregon, first beheld Erinn on a winter evening. See LL. p. 3 b. 7, and p. 11 b.— *Gaethlach*, or more usually the plural *Gaethlaige*, as Tog. Tr. 1132, is meant for the Palus Maeotis, the *G. Meotecda* of LL. p. 11 b. Cf. LL. p. 3 a.

14. *Ógarmach*. Fighting women (*bangaiscedach*) are frequent in Irish stories of all times. Thus in the *Tochmarc Feirbe* there appears a female warrior from the plains of Spain, who comes to Emain Macha in quest of Cuchulaind's love. '*Is and sin doroacht Cathach Catutchend ingen Dímóir co Emain. Bangaiscedach amra i side. A iathaib*

---

93. *aigid* MS. 94. *air* om. Eg. *forend díb is do Corcha* Eg. 95. This pedigree of F. is taken from LL. 311 b and 378 b–379 a, where also the same verses of Maelmura are quoted. 97. *sé cinedha nách domuin Breoghuin gébus maighin* Eg. 98. *hsucca* Eg. 99. *Núadaidd Necht Finn* ⁊ *is í so a ghenelach .i.* Eg. 100. *Nuadhat* Eg. *conid iad tesmolta Cormaic* ⁊ *aged Finn sin. Finit.* Eg.

Espáni tánic ar ṡeirc Conculaind co Emain.' LL. p. 254 b. Cuchulaind's principal teacher in the use of weapons was the lady *Scáthach Buanand ingen Ardgeimme il-Letha* (LL. p. 107 a. 44) who had a kind of military academy in Scotland whither the noblest sons of Erinn were sent to accomplish their military education. '*Is ed tra airmit araili slechta co m-batar drem do lathaib gaile na hErenn isin dunad so ic foglaim cles la Scathaig .i. Ferdia mac Damain 7 Naisi mac Uisnech 7 Lochmor mac Egomais 7 Fiamain mac Forai 7 drem diairmidi aili olchena.*' Tochm. Em. Stowe MS. 992 fo. 83 a. 1. One of the adversaries of Scathach was another warrior queen Aife, who was at last subdued by Cuchulaind, and by him became mother of Conlaech, the Irish Sohrab. Another female warrior was Ness, the daughter of Eochu Sálbuide and mother of Conchobur. See the *Compert Conchobuir*, Rev. Celt. VI. p. 174. In the LBr. notes to the *Félire* (Stokes' ed. p. cxlvi) it is told how Adamnan, at the request of his mother Ronait who had seen two women fighting with iron sickles on Mag Breg, freed the women of Erinn from fight and foray for ever; and one of the four laws of Erinn is that of Adamnan, not to kill women (*cain Adamnain cen na mná do marbad*, l. c. p. cxlvii).

40. Instead of *maithreac* we ought probably to read *maithneach*. Cf. *gola tróga maithnecha* LBr. 140 b. *ócbail maithnech* ib.

ib. The *murdúchu*, mermaid, or siren, is introduced into Irish fiction from the Odyssey (of which there exists a curious Irish version called *Merugud Iuliux* in the Stowe MS. 992[1]) in a tale of the mythological cycle LL. p. 3 a: *is é Cacher drúi dorat in leges dóib dia m-bói in murdúchand oc a medrad .i. bói in cotlud oc a forrach frisin ceol. Is e in leges fuair Cacher dóib .i. céir do legad 'na cluasaib.* 'It was this druid Cacher that gave them (viz. the Goidels) the medicine when the siren was enticing them, to wit, it was the sleep . . . . at the music. This is the medicine which Cacher found for them, to wit, wax to be melted in their ears.' Cf. LL. p. 4 a. In the same way in the story of the wonderful yew tree called *Ibar macc n-angcis*, Ailill and Ferches put wax in their ears in order not to hear the song of the *áes síde*, 'that puts men to sleep.' In the Dindsenchus, or Topography of *Port Lairge* (Waterford), LL. p. 197 a, it is told how *Rot mac Cinthaing Cétguinich* was in the Sea of Wight, when he heard a voice (called *dord na murdúchand* in the metrical version of this tale, LL. p. 169 a). 'It was a word of great bane, the voice of the mermaids of the sea, above the side-pure waves. More beautiful are the nymphs than any possession, fairer than any man they were of shape, their bodies above the waves of the flood, with the golden yellow locks. The men of this world used to fall asleep at their voice, at their clear cries,' &c. Mac Cithaing fell in love with one of them, but found no return. 'Evil was the custom of those women. He was choked, he was killed, and his body was bound.' In the prose account it says 'the beasts devoured him.' Another kind of mermaid is the *samguba*. In the Dindsenchus of Ess Rúaid (LL. 165 a and 213 a) it is told how Rúad, the daughter of Mane Millscothach, came in a vessel to some estuary, fell asleep at the *dordsid na samguba* and glided overboard. Or, as the prose account has it: '*co cuala dord na samguba issind*

[1] The story of Ulixes is also alluded to in the poem of Gilla in Chomded LL. p. 143 b, 30 seqq.

inbiur nach cuala nech reme riam. And atbert ind ingen: Bid é and so inber bes ániu i n-bErinn.' 'She heard the song of the mermaid in the mouth of the river, that nobody ever heard before her. Then said the maiden: This is the estuary that is fairest in Erinn.'—About the Welsh mermaid (the *morforwyn*) see Rhys, Welsh Fairy Tales in the Cymmrodor IV. p. 179, and V. p. 156.

48. *brirrlig* or *beirling*, as the Egerton version has it, seems to be a loanword from Old Norse, like *lipting* 'taffrail,' Tog. Tr. Ind. The Irish, not being so much given to seafaring as their Teutonic neighbours, have at all times borrowed largely from them for nautical terms. Thus, at an earlier period, they took their *long*, *liburn*, *port*, &c. from the Romans.

60. *o ṡithán Lacha Lein linnuair*, 'from a hillock of L. L.' Loch Leín is often called *linnuar*, also *lindgel*, *lindmar* (LL. 155 a).

62. *a gabhail beo*, &c. In the same way the sons of Usnech are said to have been as swift as hounds at the chase, killing the wild beasts by swiftness: *Bat comluatha fri conaib oc taffond, no marbdais na fiada ar lúas.* Tr. T. p. 72.

66. *a anam, a ghlais.* Cf. '*Cinnas, a m' anim, a Iriel?' bar Conchobur*, LL. 175 b. Thus also *eneit* is employed in the Mabinogion as a term of endearment in addressing persons.

72. *Rinn na Bairci.* Cf. 996 *Rúad Rinn Dá Barc.* Mr. Hennessy informs me that this is to the present day the name of a promontory in the Dingle District.

75. *da ṡirṡeimm.* Though I have, following the example of other scholars, translated *ṡír* by 'long,' I am not sure whether in connections like these it has not a different meaning. Cf. LL. p. 55 b: *binnidir téta mendchrot ac a seinm al-lámaib ṡirṡuád bind-ḟogur a gotha 7 a cáinurlabra.*

76. *dubchonn.* Cf. *aithle na cesta n-dúr n-dub*, LL. 143 a.

77. *cía da rainic*, &c. Translate: 'To whom did this land fall as a portion of the spoil, when they divided E. between them before they came westward?'

90. *mac Brain mic Feabhail.* It is a chief characteristic of these later romantic tales that they not only draw largely on the older tales of the heroic and mythic cycles, but transfer entire personages from them without scruple. Thus Bran mac Febail, a well-known hero of the mythological cycle, has here been fathered upon Conncrithir, a warrior of the fiann. This practice is often resorted to in order to impart additional splendour to a favourite hero. Thus, according to Leinster tradition, Finn mac Cumail was the grandson of Núadu Necht, highking of Erinn; this was effected through a confusion with Finn, king of Leinster, who, according to O'Curry On the Mann. II. 53, was the grandson of Núadu Necht (perhaps Find mac Rossa SC. 22).

96. *mairg máthair dorad m' idhna*, lit. 'woe (to) the mother that gave my birthpangs.'

104. *gradh écmaisi*, a way of falling in love very much in vogue with ladies in the ancient Irish tales. It is the same when Flidais loves Fergus (LL. 247 a), and Derb-ḟorgaill loves Cúchulaind (LL. 125 a), *ar a airscélaib.*—With the construction in the genitive, compare *carait écmaisi*, 'absent friends,' LL. 173 a, 6; *cot chairdib écmaisi*, LL. 171 b.

105. The *muir Tibhir* in the East is the lake of Tiberias, introduced from the N. T.

It is called *muir Tibir* also in LBr. p. 118 b, whilst LBr. p. 126 a, preserves the Latin *mare Tibriatis*. Biblical and classical topography has entered largely into Irish story telling. Thus in the Agall. na Senor. Rawl. 487 fo. 13 a, 1 we read: *o thipraid Bofinne co Garrdhai na n-Isberrdha inn-oirrther in domain.*

111. *sluag draidhechta.* Compare the *airbeda druad*, Tog. Tr. 1672. Perhaps *sl-* ought to be differently read.

ib. read *gairfedid*, a 3 d plur. with its termination doubled. Cf. *betit*, *bertait*, pass., *gabtait*, LU. 101 a, 41; *cesfaitit*, *genfedit*, Three Hom. p. 28. 1.

134. *co tobhacht a cheann da cholainn.* Cutting off the conquered enemy's head is an old Irish custom often referred to in the heroic tales. The victor then put it under his thigh, or told his charioteer to put it in the chariot ('*cuir in da chend, a Laeg, issin carput*,' LL. 110 b), in order that it might afterwards be placed on a stake (*tanic Laeg immach fiad na sluag 7 fuachais dí chúalle 7 dobreth cend Guill for indara cualle 7 da cend Gairb Glinni Rigi ar in cuailli aile.* 'Laeg went out before the hosts, and shaped two poles, and put the head of Goll on the one pole, and the two heads of Garb of Glenn Rigi on the other pole'), or among the other trophies of the hero. Conall Cernach, one of the chief heroes at King Conchobur's court, never slept without the head of a Connaught foe under his knee, LL. p. 107 a, 21; Sc. M. 16. In one of the three great buildings at the royal residence in Emain Macha, called the *Cróebderg*, or Red Branch, heads of enemies were collected and preserved as trophies (*isin Chroebdeirg no bítis in chennal*[1] *7 na fuidb*, LL. 106 b). Another custom of the Ulster heroes was to take the brain out of the head, to mix lime with it, and thus to form it into a round and hard ball, which balls were then preserved on a shelf. See LL. 123 b. In LL. 299 b, it is told, how after the battle of Áth Dara for Berba, a cairn of the enemies' heads was raised by the victors on the bank of the Barrow in Mag Ailbe. So also in the Tor. Dhiarm. p. 210, three cairns are made, one of the heads, one of the bodies, and one of the arms and accoutrements of the slain enemies. Cúchulaind makes one cairn of the heads and byrnies of the three times nine men he slew while watching. F. B. 84.

145. *ar ṡedaibh an beatha uili.* Cf. *ar mhaithios an domhain*, Eg. 179.

149. *a ḟegmais a clannmaicne fen.* Cf. *a n-egmuis*, 'besides, without including.' Chron. Scot. Ind.

ib. *luidim-si fom armaibh.* The reading of Egerton here is: *luighim-se fám bhriathar 7 fám armuibh gaisge.* Swearing by their weapons, especially by the shield, was a frequent custom among the old Irish heroes.

Cf. *Atbiur fom sciath scenbda tra,*
A Laeg, a maic Riangabra,
nach fuiciub in mag (met glond)
co fesser inme a chomlond. LL. 108 a, 49.

---

[1] This seems to be the proper form of the sg. nom., not *cendáil*, as Windisch has it in his Wörterbuch.

154. Read: *7 damad he a tainic as dod muintir-si, ni thicfaidis . 7 bráthair*, &c. and translate: 'and if it had been he that had come against thy people, they would not return.' The Egerton copy has: *dámó é a ttáinig as dod mhuíntir, ná tiocfaidis 7 is bráthair dámh-sa 'tá ann.*

156. *cuinngim-si ort*, &c. Egerton: *cuirim mar gheasa ort teacht dá innsinnt dam gach trath nóna an méid thuitfios.*

160. *tabharthar*, Eg.

221. *a croicinn.* Cf. *co n-derna briscbrúar dia chnamaib 'na chroccund*, LL. p. 110 b, 41.

252. This catalogue of the Túatha De Danand chiefs is also found in the Tor. Dh. p. 114, with some variations.

260. *Feilim Nuacrothach* (which is not found in the Tor. Dh. list) sounds very like *Fedlem Nóicrothach*, the name of a daughter of King Conchobur's, and is probably a mere figment of the writer's made after that name.

269. *Sliabh mongruadh Mis.* Cf. *ra cuired in cath cruaid Maigi Muccrama mongruaid*, LL. 27 b.

276. *drem eili d' feraibh Eirenn*, &c. Cf. *ní fuil acht da airecht cudruma a n-Erinn .i. mic Miled 7 Túatha Dé Danann*, Agall. na Senor. Rawl. 487, fol. 14 b, 1.

285. For *treabr*each read *treabr*aid.

289. *mar bhuinni . . tre mullach righthighi.* Cf. *andar lim at lassar rígthigi di leirgg a tlachtga 7 a n-errid 7 a n-éttaid*, LL. p. 175 b.

293. *Oisín*, lit. the little roebuck. There is another diminutive form *ossíne*, and the proper name also is sometimes found in this form, e. g. in the list of the '*muinter Find*,' in the Yellow Book of Lecan, col. 770: *Nos mac Oisine, Oisene mac Find*; or Stowe MS. 992 fo. 66 a, 2: *ro herbad Oisine dia fuine*, whilst a few lines farther on we read: *fónaccóib Oisin imoigh.*

294. *a n-da sciath ilbuadhacha* may also be translated, 'their two oft-victorious shields.'

298. Instead of *beín* read *bém.* But there is a word *ben*, meaning 'striking, a stroke,' O'R.'s *bean*, e. g. *iar m-bén a chluas de*, LBr. p. 140 a. *co m-boi oc bein a chrocind don uball amal ba bes do*, LBr. p. 143 a.

301. *osneamh eccomlainn*, better *osnad écomlaind.* For *écomland* cf. *Ra chuas do saide buadrugud a maic ac comrac ra écomlund for Táin Bó Cúalnge .i. ri Calatín n-Dána cona secht maccaib fichet 7 rá hua Raglas mac n-Delga. 'Is do chéin gid so' bar Sualtaim. 'In nem maides ná in muir thráges ná in talam condascara ná inn é búadrugud mo maic-sea so ac comrac ra écomlond for Táin Bó Cúalnge?'* LL. p. 93 a. *atchlos búridach na míled ic immirt écomlaind forru*, LL. p. 255 b. *búriud mo daltai-se oc imbert ecomluind fair.* LL. p. 115 a. *Leícis Garb a iachtad écomlaind ar aird*, LL. p. 110 b. For *osnad* cf. *Do dígelaind-se th' osnaid-siu cosindiu dianot fessind*, LL. p. 289 b. *fri dígail th' osnaide*, ib.

306. Such and similar designations of a prominent warrior are very frequent also in the heroic tales. Thus in the T.B.C. LLec. col. 635, Fergus says: '*Is leo lamderg londansclech dadanic, is ardglondach agmar amnas, is bruth ar thir nad fulangthar.*' ib. col. 636: '*Is e sin in dana dichonnarcell, is e sin [in] lamnid leatharthach, is e in robrigi ergaili, is e in tarb dasachtach, is e in buadach baili, is e in t-anglondach bernais, is e in cathchuindich*

colptai comla coicthi thuaiscirt hErenn.' ib. col. 634: '*Is cend erbaga dadanic, is leth catha, is greit argail, is tond ainbt*[*h*]*ine badas, is muir dar cricha.*' ib. col. 635: '*Inmain em in bethir bailcheimnech dodanic,*' or *Fergus* '*in mathgamain morglonnach,*' &c. ib. col. 633: '*Is tonn anbthine badis, is gus nad fulangthar co coscraib a aillerichaib iar foirtib a namad.*' ib. col. 632: '*Is cathmilid fri nith, is brath fri bidbadu.*'

309. *an troigh nach ruc aencheimh ar culaibh riamh roim uathadh no iochaide.* Cf. *ni rucas traig techid re n-oenfer risin re sin,* LL. p. 82 a. *is e tuc a brethir firlaig nach berad oentraig teichid reisin ciniud doenna uli,* Cog. G. p. 186, 9.

317. *co n-deachaidh re gáith.* Cf. *can tocht re gaith,* 'without running distracted before the winds,' Cog. G. p. 182, 22.

325. *lá co n-oidhchi,* lit. 'a day with a night.' Cf. *dá lá cona n-oidhchibh,* 'two days with their nights,' Cog. G. p. 210. Of the old Celtic custom of counting by nights (to which the Welsh *wythnos* still points) and making the day follow the night (Caes. Bell. Gall. VI. 18) there seem to be no traces extant in Irish.

354. Instead of *medaig*ther, read *medaigh,* with Egerton, though in the MS. there is a stroke, and not a dot, over the *g*.

373. *do ghabh caman,* &c. This juggler's trick reminds us of a similar one which, in the *Ystoria, Charles,* one of the knights of Charlemagne, is going to perform before Hugh the Mighty. See Koschwitz, Sechs Bearbeitungen, p. 11: '*ac a wharyaf a phetwar aval ac ae taflaf bob eilwers om dwyla6 yn yr a6yr ac ae herbynnaf, ac or dygwyd yr vn o nadunt yr lla6r o vn om dwyla6, nyt ces boen nys diodefwyf arnaf,*' 'and I will play with four apples, and will throw them into the air alternately out of my hands, and I will catch them, and if one of them fall to the ground from one of my hands, there is no penalty which I would not suffer.'

384. *Lugh mac Eithleann,* better *Eithnenn.* Cf. LL. p. 9 a: *Dorat Cían mac Déincecht .i. Scál Balb ainm aile dó, a mac di* [sc. *do Taltin*] *for altrom .i. Lug. Eithne, ingen Balar Balcheimnig, a mathair side.* Sons sometimes take metronymics when the father is doubtful, as in the case of Conchobur, who was either called *mac Cathbad,* or *mac Fachtna Fúthaig* (see Compert Conchobuir, Rev. Celt. VI. p. 178), but more generally *mac Nessa.* Also *mac Cnissi,* Chron. Scot. p. 37.

391. *ar teithed.* Cf. *ar teithed urcra lathair fort,* Megn. F. 27.

392. *ro fagsad imchomarc,* &c. Cf. *fágbhaid iomchomairc beathadh agus sláinte aice,* Tor. Dhiarm. p. 206, 6. *Tancas ó Chonchobur 'na diaid co n-airdig meda il-lestur argait óengil dó co m-bethaid 7 slánti ónd ríg,* LL. p. 111 b, 5. Cf. the modern '*is é do bheatha!*'

402. *maith do denta-sa sin.* Cf. 408: *is maith doghenadh sibh-si,* and Tor. Dhiarm. p. 200: *is maith do dligheadh dhuit-se sluagh do thabairt damh-sa,* 'truly thou oughtest to give me a host.'

473. *Is ann sin ro gab,* &c. Compare with this, and especially with the Egerton version of this passage, the following description of Finn's weapons and accoutrement from the *Selg Slébe na m-Ban Finn,* Egerton, 1782, fo. 23 a, 2: '*Is ann sin éirgis ríféinnigh hErinn 7 Alban 7 Saxan 7 Bretan 7 Leous 7 Loch*lann *7 na n-ail*en *cendtarach. Et gabuis a catherred catha 7 comraic 7 comlainn uime .i. léne thana śid*aide *do sróll suaich-*

nidh sainemail tíri trebarglaine tairrngire ré grían a geilchnis. 7 gabuis a ceithri ciarlénti fich*et cíartha clártha comdlútha cotúin uime tarsi sin amuigh anechtair. 7 gabuis a lui*rech *tigh treabr*aid *trédúal*ach *don fúairíarann athlegtha ar an úachtar sin. 7 as gab*ais *engach cír cimsach im a muinél. 7 gab*ais *clarcoilér cressa comartaigh comdaingin co n-deal*baib *dúaibsecha drac*con*n fo chóel a chuirp.* Con*ngab— dó o tárb a slíasat co derca osgaile da sgendis renna 7 fóebuir 7 ro conngb*aid *a sl*ega *crandremra curata coigrinne a n-urcomair in rígh 7 tarr*aid *a chlaidhem órdorcair i n-echruis for a clíu 7 glacais a manaís lethanglas límtha Lochlannach ina laím 7 tarr*aid *a scíath scothamail scáthuaine co m-buáilt*ib *breca bitháilli do banóir 7 co comr—aib finnáille finndruine 7 co slabraduib sníthi sermacha senairg*it *for sdúadhlerg a druma. 7 gab*ais *a cathbarr círach clárach ceth*[*r*]*eochrach don óir.*

478. *meabais gean gaire ar an allmurach.* Cf. *ro mebaid lassar mor mirbolla dia gnuis*, LBr. 8 a.

505. The nine Garbs are also enumerated in the Tor. Dhiarm. p. 150, with some variations. Their names cannot therefore be said, as O'Grady remarks in a note, to be fictions of the writer, certainly not of that particular writer.

525. *ni lamthar bean dib*, &c. Something like the *ius primae noctis* is also found to exist in the tales of the heroic cycle. Thus LL. p. 106 b, 3 seqq. we read: *Ba mór ind airmitiu tra doratsat Ulaid do Chonchobar. Ba si a airmitiu ám leo .i. cech fer di Ultaib doberad ingin macdacht a feiss la Conchobar in chetaidchi co m-bad hé a cétmunter*, 'Great was the honour which the Ulster people gave to Conchobar. This forsooth was his share of honour with them, viz. every man of Ulster used to bring his virgin daughter to sleep with C. the first night, so that he was her husband.' In the *Tochmarc Emere*, LU. p. 127 a, this custom is referred to in the following way: *Boi fer duaig dothengtha do Ultaib is tig .i. Bricriu Nemthenga mac Arbad. Conid and atbert side: 'Bid dolig ém' or se 'la Coinculaind aní dogentar and innocht .i. in ben tuc leis a feis la Concobar innocht, ar is leis coll cet ingen ria n-Ultaib do gres.'* 'There was a grim evil-tongued man of Ulster in the house, to wit, Bricriu of the venomous tongue, the son of Arbad. So then he said: "It will forsooth be a grievous thing to Cúchulaind, what will be done here to-night, to wit, that the wife he has taken will sleep with Conchobur to-night, for with him is ever the defloration of maidens before the men of Ulster."' Conchobur also when enjoying the hospitality of one of his subjects, used to spend the night with his host's wife. *Cech fer do Ultaib dobered aidchi n-oegidechta fess dó lia mnái side in n-aidchi sin*, 'every man of Ulster that would give him a night of hospitality, it was his (Conchobur's) custom to sleep with his wife that night.' LL. p. 106 b.

529. *ar an faithchi. faidche* is the large green plain or meadow before a *dún* or *bruden* (the *gweirglodd* of the Mabinogion) on which the games were generally carried on (hence also *cluchemag*). The game here mentioned is probably a variety of the so-called 'bandy' of which the author of the Present State of Ireland (1673) says: 'The common sort meet oftentimes in great numbers (in plain Meadows or Ground) to recreate themselves at a play called Bandy, with Balls and crooked Sticks, much after the manner of our play at Stoe-ball.' In LL. p. 63 a, there are mentioned a number of games in favour with the young noblemen that were educated at Emain

Macha, as the *immthrascad*, or wrestling, the *cluche puill*, or game of the hole, one party trying to throw balls into a hole, the other, placed before this hole, trying not to let any get in; the *foimmtharrung n-étaig*, or mutual pulling off of clothes, in which Cúchulaind so much excels his comrades, that he takes off his adversaries' whole *dechelt*, or double garment, whilst they are unable to detach even his brooch from his mantle.

562. *mac Eimin.* There are several instances of men being named only by their patronymics. Thus *mac Roth* in the T. B. C., *mac Lugach, mac Cnissi*, Chron. Scot. p. 37, &c.

ib. *amail luas*, &c. Cf. *is and sain atracht Cúchulaind il-lúas na gaithi 7 i n-athlaimi na fandli*, LL. p. 86 b, and the description of Cúchulaind's steeds, LL. p. 189 a: *at iat redgeaig bedgaich bolgsróin bruinnideirg col-luas áinle no chliabaig dar cétrói no side gaethe dar cend machaire*, and LU. p. 80 a: *co lúas faindle no gáithe no chliabaig dar roe maige.* LL. p. 83 a: *ba samalta ra sidi répgaithi erraig il-ló Mártai dar muni machairi.* LL. p. 255 b: *bá íaru ar athlaimi.*

576. *do bhean a cumdaighi dib.* Weapons were generally while not in use kept in coverings of leather. Compare LL. p. 108 a, 43:

Sciath aca ar lar a ethair
cona thugi dublethair.
'A shield with him on the floor of the boat,
With its covert of black leather.'

Hence the use of the term *oslucud* for unsheathing a weapon, e. g. '*Oslaic go troit tuaga, a gillai!*' LL. p. 102 b.

570. *o brugh Thaidhg mic Nuadhad.* This Tadg, the father of Finn's mother Murni Munchaem, was mac Achi, and the druid of Cathair Mór (CCn. 1). In the later romantic tales he appears as a sorcerer gifted with supernatural powers. LL. p. 379 a, in the pedigree of Finn repeatedly referred to, makes him one of the Tuatha De Danand: *Muirni Munchaem ingen Taidhg mic Nuadat do Tuathaib De Danand máthair Finn.*

578. *taínic trían do ghal*, &c. Cf. *ro sceind da ttrian einigh ocus engnama o laochaibh na hErenn le cloistecht an sceoil sin*, &c., Cog. G. p. 204. *dochuaidh da ttrian lachta o ceithraibh fos don scel sin*, ib. p. 206.

631. *druim re sáegal*, 'back towards life,' to denote a hopeless case. Proverbial sayings of this kind recur in ancient Irish literature as in the conversation of the modern Irishman, and might well be collected and classified under general points of view. Thus, to denote the apparent futility of an undertaking we find the sayings, all of them in Tog. Tr. 629 and 630: *gat im ganem*, 'a withe round gravel,' also LL. p. 88 a, 17; *snám i n-agid srótha*, 'swimming against a stream;' *lua fri borb*, 'a kick against a boor;' *beim cind fri hall*, 'striking a head against a rock,' *essarcain cind fri hallib*, LL. p. 176 b; *saiget i corthi*, 'an arrow into a pillar stone,' LL. p. 176 b; *ucht ra mórdilind*, 'breast against a great deluge,' ib. The first of these sayings, *gat im ganem*, still lives in the Highlands of Scotland in the phrase, '*deanamh gad den ghainimh.* See Nicolson, Gaelic Proverbs, p. 163. Stories of the sort he alludes to are still told in Ireland at the present day,

though it is generally not the fairies, but the devil that imposes the task of making a rope out of sand. To denote a perilous position we find: *lám in-net nathrach*, 'a hand into an adder's nest,' Tog. Tr. 608, *ropsat láma in-net nathrach*, LL. p. 304 b; *athchungid ugra*, 'a redemanding a skirmish,' Tog. Tr. 609; *amal mucca etir conaib*, 'like swine between hounds,' LU. p. 54 b, 7; *anad fa inneoin*, 'staying under an anvil,' LL. p. 176 a. Easy play: *amal fáel fó chairib*, 'like a wolf among sheep,' LL. p. 258 b, *amal fóelaid etir cháircha*, Tog. Tr. 2, 1433. Treachery: *atúgur lám a cúl aci*, 'I fear the hand from behind her back,' LU. p. 75 a. Boldness: *lám latraind i n-arbáig*, 'a robber's hand in fight,' Tog. Tr. 651; *bá lunni latraind dar maig leis eturru*, Cog. G. p. 194. The only printed collection of Irish proverbs I know is that at the end of Canon Bourke's Grammar, who took them partly from a MS. collection of proverbs in the possession of Mr. John O'Daly, partly from the list printed by Hardiman ('Irish Minstrelsy,' vol. ii. pp. 397, 409), and partly from other sources. There is, however, a more numerous collection of *Seanraite Eirionnacha* in a small octavo volume marked Egerton 146, in the British Museum, in the handwriting, according to O'Curry, of Maurice O'Gorman and Edward O'Reilly. Among these there is a great number of very interesting ones that I have never seen anywhere else. They well deserve publication. Begley's English-Irish Dictionary (*An Focloir Bearla Gaoidheilge*), Paris, 1732 (673 col. 4to.), also contains a large number of Modern-Irish proverbs. On col. 668 e. g. the above phrase *druim re sáegal* occurs in *drúim do chur risan saoghal*, 'to renounce the world.' The following modern proverb occurs in our text, Eg. 232: *an tráth do ghearus neach géaga an chrainn, ní cás an crann fein do thréasgart.* 'If one has cut off the branches of a tree, it is not hard to fell the tree itself.'

One of the earliest Irish proverbs occurs in LU. p. 4 a, 43, where the translator of Nennius, when he gets to the narrative of Patrick's miracles, exclaims: '*Ferta tra Patraic do innisin dúib-si, a ḟiru hErend, is usce do loch in sin.*' 'But to relate the miracles of P. to you, oh men of Erinn, would be (carrying) water to a loch.' Cf. *b'e sin salann 'g a chur 'sa mhuir*, Nicolson, Gael. Prov. p. 50. In the preface to his edition of the Three middle-Irish Homilies, Dr. Stokes has noticed two proverbs: *gníad cách a aimsir*, 'let each one serve his time,' and *is rí cech slán*, 'every sound man is a king.' The second of these occurs also in the poem ascribed to Fingen, LL. p. 174 b: *uasliu cech rád: ri cech slán.* There is a third proverb in the Three Hom. p. 30, 27:

dotoet torcc mór do orccan,
is do áibill ḟás s breo
'a great boar cometh of a pigling,
from a spark groweth a flame.'

The second of these verses is again found in Fingen's poem quoted above. In the *Index of Things* to his edition of the *Félire*, Dr. Stokes notices the following proverbs: *loimm de romuir*, 'a sip from a great sea,' p. clxxxix; *is colann cen chend duine cen anmcharait*, 'a man without a soulfriend is a body without a head,' pp. xlvi and cxxix; also found LL. p. 283 b, where the same story of Brigit and the *macclérech* is told, with the following addition: *ar is usce loch aelta .i. ni maith do dig, ní maith do indlut, is cumma 7 duine cen anmcharait*, 'for as water of a limy lake, neither good for drinking,

nor for washing, so also is a man without a soulfriend;' *bot fo Brega*, 'fire throughout Brega,' p. clxxx. One of the most frequent sayings is *gel cech nua*, 'white everything new,' which occurs in prose and poetry, SC. p. 43, LL. p. 121 marg., LL. p. 149 a, LL. p. 344 b. The following proverbs are also interesting: *áithiu cech delg is ou*, 'the younger thorn is always the sharper,' Rev. Celt. II. p. 382; *is aithe cach n-delg iss ou* Stowe MS. 992, fo. 66 a, 2; *is fochen aged fécheman*, 'welcome is a debtor's face,' Rev. Celt. III. p. 184. *ferr cech dal dia tic síd*, 'better a meeting from which peace comes,' LL. p. 147 b. *ferr síth sochocad*, Tog. Tr. 2, 1454.

We sometimes find wise or witty sayings arranged in a series of three, like the Welsh *trioedd*, as in LBr. p. 70 marg. *Treda dogní in guth do etsecht hi céin .i. beimm trén 7 loc ard 7 rethinche aeoir*, 'Three things cause the sound to be heard afar, viz. a strong blow, and a high place, and clearness of air.' Also LBr. p. 71 marg. *A tri on airecur tol de .i. genus i n-óide, cressine im-midais, ettla fri haes*, 'Three things there are through which God's pleasure is attained, viz. chastity in youth, austerity in middle-life, sadness in old age.' Also LBr. p. 176: *trede dremun, is mo col, domun demun 7 ben.*

642. *co toillfedh mac mís etir gach da asna do.* Cf. *go m-ba metithir ri cend maic mís cach thothocht 7 gach thinmi do beired cách díb de gúallib 7 de ślíastaib 7 de ślinnéocaib araile*, LL. 85 b. 'So that larger than the head of a child a month old was every piece and every lump that each of them took out of the shoulders and thighs and shoulder-blades of the other.'

680. *suiste imreamur iarnaidhe.* In the *Togail Bruidne Dá Derga*, LU. 95 b, this weapon is thus described: *fri téora sústa iarndae cona secht slabradaib tredúalachaib tréchissi cona secht cendphartib iarndaib a cind cacha slabraide, trummithir tinni deich brudamna cach n-ae.* 'With three iron flails with their seven thrice-folded, thrice . . . . chains, with their seven iron head-pieces at the end of every chain, heavier than a salted pig of ten . . . . . every one of them.'

690. Instead of *machtaighedar* we ought perhaps to read *insaigedar*, as in l. 200. The MS. has *inṡaighedar* or *mṡaighedar*.

721. *an Croderg fa hainm di.* Cf. 642: *don craisigh crodeirg chatha.*

734. *Ro freagradar*, &c. Translate: 'Then the beings of the upper regions responded in a meeting of battle between them.' It is noteworthy that, in this description, there is no element of Christian mythology as we find it, e.g. in a similar passage, in LL. p. 291 a: *bá dub in t-aér uásaib-seom colléic do na demnaib oc irnaide na n-anman trúag dia tarrung dochom iffrin*, &c. 'The air above them was black from the demons waiting for the poor souls to drag them towards hell.'

736. *do thogadar na tonna tromghair.* The sound of the waters is often in Irish poetry interpreted as expressing a human sympathy in the fate of men. Cf. l. 993: *trenchainid na tonna iad.* In a tale of LL. p. 175 a, somebody makes a wrong leap (*súebleimm*) into a lake and is drowned; the wave closes laughing over him, '*ro thib tond tairis.*' In the same way in the version of the story of the children of Israel, LBr. 118 b, the Irish translator says of the Pharaoh's troops being drowned in the Red Sea: *ro gáir in muir dar in slog.* Compare also the legend of the three waves of Erinn (referred to in our text, l. 927) the *Tonn Clidna*, *Tonn Rudraige*, and *Tonn Túage*. They

are said to roar whenever some important news gets abroad in Erinn, LL. p. 173 b. Cf. *co ro gésetar trí tonna hErenn*, LL. p. 176 a.

829. *nár theilg gaeth*, &c. Compare with this the description of the Battle of Clontarf, in the Cog. G. p. 182.

864. *is e cédduine tuc tuagh leathan ar tús a n-Eirinn.* There are many anecdotes like this illustrating the general superiority of the weapons and armour of foreign peoples over those of the ancient Irish. Thus the *Dubgaill*, or Danes, are said to have introduced a particularly broad spear, or *laigen* (LL. p. 159 a), whence the province of *Laigin*, or Leinster, is fabled to have received its name (*.i. do na laignib lethanglassu dobertsat leo na Dubgaill tar muir anall*, LL. p. 377 a). Hence, in the description of Finn's weapons quoted above, one of his spears is called *manais lethanglas límtha Lochlannach.* The *túag*, or battle-axe, is however, mentioned as one of Cuchulaind's weapons in LL. p. 102 b: '*Oslaic go troit tuaga, a gillai.*' *And sain focheird Cúchulaind moroscur de, col-lotar a thúaga de go Mag Túaga i Connactaib*, &c. Therefore O'Curry's statement (Manners and Customs, II. p. 318) that the *túag* is not mentioned in the T.B.C. is wrong.

868. *tangadar caera teineadh fon ḟaithce don billi sin.* Professor Rhys suggests the following translation: 'there came berries of fire over the plain from that tree' (*bile*). But Begley's *caor theinntighe*, 'a thunderbolt,' justifies my translation. Cf. l. 577 and 580.

914. *tucadh a gairm righ os aird.* The custom of hailing the new-elected king with the *gairm ríg* is also mentioned in the Sergl. Concul. 27 (Ir. T. p. 214): *ocus gongarar garm rigi dó.* Hence such phrases as: *bid lat ar rige cia chongarthar ainm ríge*, LL. p. 106 a, and *congairther ríge n-Ulad do Chonchobur*, ib. *iss and sin tra ro gaired ardrige choicid hErenn do Chonchobur*, ib. p. 106 b, 1. Perhaps also in l. 904 we ought to read: *tucadh gairm righ an domain do.*

961. an leg. *a ḟis*?

973. *do breith gach ain budh inleighis*, &c. Cf. *agus ro chuir gach aon do bhi inleighis go haít a leighiste*, Tor. Dh. p. 162, 1.

992. Read: *beac an t-ingnadh dam-sa.* In the MS. there is a dash over the first *n*.

1002. Instead of *dhali*, Mr. Hennessy suggests *do bhi.*

1036. *ro claidheadh a feart*, &c. This is the stereotype close of most of the tales called *Aideda.* It is generally added that the name of the deceased or some sort of inscription in Ogam characters was written on the stone. Cf. l. 500 and *Aided Cl. L.* p. 68: *agus do hadhlacadh clanna Lir agus do tógbhadh a lia ós a leacht agus do scríobhadh a n-anmanna oghaim agus do fearadh a g-cluiche caointe.* LL. p. 258 b: *ro claided uág do Ḟeirb iar sin 7 do tócbad a lia 7 ro scríbad ainm oguim 7 dorigned duma immon licc.* 'A grave was dug for Ferb, and her stone was raised, and an inscription in Ogam was written, and a mound was made around the stone.' *Ainm* in such connections does not necessarily mean 'name,' but 'inscription' generally. This is evident from such passages as LL. p. 66 a: *id níachais é side 7 ainm n-oguim 'na menoc 7 is e ainm bói and: Gipe tised*, &c. 'And this is the inscription that was on it: Whoever shall come,' &c. The usual mode of burial with the ancient Irish seems to have consisted in a grave (*fert* or *úag*) being dug, in which the corpse was put (if he had been slain in battle, with the face towards

the enemy, cf. Jubainville, Introduction, p. 179), and a stone (*lia*) being placed above it. Thus Derbforgaill is buried, LL. p. 125 b: *ro lad a fert 7 al-lia la Coinculaind.* LL. p. 106 b: *focherte a fert 7 a lecht 7 a lie.* LL. p. 15 b: *ro class a fert 7 sátir a lia.* LL. p. 30 b: *ataat dí chloich and .i. lecht Con indala n-úi 7 lecht Cethin alaile.* Oss. I. 1: *lia uas lecht.* Conchobur was buried on the spot where he had died, and a stone pillar was placed at his head and at his feet, LL. p. 124 a: *atá a lige and baile i torchair 7 corthe fria chend 7 corthe fria chossa.* Over the grave-stone was then sometimes raised the *duma*, or mound, as in the passage from the *Tochmarc Feirbe*, quoted above. In LU. p. 38 b, 4, fifty men and women are buried beneath one *duma.* A *tréduma*, or triple mound, is mentioned by Petrie, Tara, p. 117.

1037. *ro ferad a cluithe cainteach.* Cf. l. 501 and the passage quoted above from the *Aided Cl. L.* This custom, which corresponds to the modern *caoine*, we find often mentioned in the heroic tales. It was also customary in lamenting the dead to enumerate their good qualities, as the following passage in the *Toraigecht Tána Bó Flidais*, Edin. LIII. col. 87, shows: *do ghab ag égaine a maic 7 acc tabairt a thesmolta*, 'he began to lament his son and to enumerate his several qualities.'

EXCURSUS

ON OLD IRISH METRIC.

THE poem which closes our tale is composed in a metre of which the following is the system: $3\,a-7\,b-7\,c-7\,b$, all the rime-words, with two exceptions, being monosyllabic. There is an irregularity in the eighth stanza, where we have $4\,a$ instead of $3\,a$, with a dissyllabic rime-word. The rime *a* reappears in a word of the second line (*cúan-rúadh, troma-tonna*); if this happens to be the last word of the line, as is the case in most of the stanzas, the metre then changes to $3\,a-7\,a-7\,b-7\,a$. The rime *c* reappears in a word of the fourth line (*chonn-tonn, bhí-tí, sileann-dileann, dos-tros, sáer-sáeth, ré-ghné, máin-máidh, dhamh-ghabh*). The lines are to be read without up-beat, like trochaic poetry, if one may borrow this term from Greek and Latin metric. There are thus two stress-syllables in the first line, and four in the other three, thus:

/ \ /

/ \ / \ / \ /

I do not remember to have met with this metre anywhere else. A metre, however, which approaches it very nearly (viz. $3\,a-7\,x-7\,a$, *a* being dissyllabic, *x* trisyllabic) is employed by *Maelísu hua Brolcháin* (+1086) in a hymn to S. Michael the Archangel, of which Dr. Stokes in Goid.[2] p. 175 has printed two stanzas from the MS., H. 2. 16, col. 336. I here give the whole of this poem from a copy which I owe to the kindness of Dr. Stokes, adding the variants from another copy of it in Laud 610, p. 118 a. 2:

A aingil,
beir, a Michil mórfertaig,
gusin coimdid mo chaingin.

In cluine?
cuinnig co dia n-dilgudach
dilgud m' uilc adbail uile.

Na furig!
beir mo dúthracht n-diuburtach
gusin rig, gusin ruirig.

---

2. *morfertaig* L. 3. *cusin—mu caingin* L. 5. *cuinid—dilgadach* L. 7. *fuirid* L. 8. *mu duthracht* L. 9. *ruiri* L.

Dom' anmain 10
tuc cobair, tuc comdidnad
in uair techta don talmain.

Co daingen
ar cend m' anma ernaides
tair co n-ilmilib aingel. 15

A mílid,
for bith cham claen cosnumach
tair dom cobair daríribh.

Ni tarda
dínsium fora n-abraim-si, 20
i céin mairer nim fargba!

Not togaim,
gura saera m' anmain-si,
mo conn, mo ceill, mo cholaind.

A chaingnig, 25
a choscuraig, cathbuadaig,
a marbad Anchrist ainglig.

The foregoing remarks on the metre of our poem may require some explanation after the new views on Irish metric recently brought forward by Professor Zimmer in the second *Heft* of his *Keltische Studien*, where he endeavours to establish the position that Old-Irish poetry, like Modern-Irish poetry, must be read by word accent. I do not believe that many students of Irish poetry will share his views, yet, as the number of such persons is very limited, I may possibly by refuting them render a good service to philology generally.

Zimmer's position is that in Irish, as in Teutonic, poetry word accent and metrical accent are identical. This he says on p. 159. But almost in the same breath he modifies his statement, laying down the new rule that ANY SYLLABLE EXCEPT VERBAL PREFIXES (NOT INFIXED PRONOUNS) IMMEDIATELY PRECEDING THE SYLLABLE BEARING THE PRINCIPAL ACCENT MAY HAVE THE METRICAL ICTUS. This is something very different from his first position. We cannot speak of accentuating poetry when we have to read, as Zimmer shows in the hymn which he scans, *dó cā̀ch* l. 17, *ít biù* 26, *inná cloèn, ná nòeb* 30, *friá chorp* 32, *í cetaídchi* 32. And if in the one hymn which he analyses verbal prefixes immediately preceding the syllable with the principal accent really never have the metrical accent, this can only be accidental. For I maintain

---

10. *domm* L. 11. *comdignad* L. 14. *cenn* L. 15. *conn* L. 16. *milid* L. 17. *cam—cosnumach* L. 18. *tar* after which *le* has been erased—*daririb* L. 20. *dinsim* L. 21. *inceín* L. 22. *mo togaim* L. 24. *col*aind L. 26. *coscoraig* L. 27. *ancr*ist *amlaid a aingil fínitt* L.

that there is not one page of Old-Irish poetry in which there would not be one example at least of such prefixes having the metrical ictus. This will especially be the case, if we are to read all verses of seven syllables as Zimmer wants us to read Fiacc's hymn; but however we may scan the seven syllables, we cannot escape such contradictions. If according to Zimmer's law we read *dogní* in one line, we may find that we have to read *dógni* in the next. In our poem, e. g. we must read *dóni* in lines 1004 and 1010. We may therefore safely say that Zimmer has deceived himself, and that if he had applied his law to a few more poems, he must have become conscious of his error. But let us now see how he arrives at his theory. On p. 159 he says: 'If we wish to subordinate Old-Irish metric to either of the two great metrical principles, this can only be to the accentuating;' and on p. 155 he again talks of 'the only two kinds of metric prevailing in the Indo-European languages, the prosodiacal and the accentuating.' This may be true for what he himself calls 'real, natural' poetry, but I ask is that the character of Irish poetry, or of what has come down to us under that name? Nothing more artificial and unnatural than this can well be imagined.

Moreover, Professor Zimmer seems to ignore the fact that there were other Indo-European peoples who knew no other law in their metrical compositions than that of counting syllables, i. e. of tying down the metrical lines to a fixed number of syllables, irrespective either of word accent or quantity. (Cf. Zeuss[2], p. 934: 'satis habent parem syllabarum numerum versibus tribuisse.') All the older Slavonic and Lithuanian poetry is of this kind, and the Irish would thus certainly not stand alone.

On p. 157 Zimmer then comes forward with O'Donovan's statement that Modern-Irish poetry of the last two centuries (O'Don. says no more) is read according to word accent. No doubt O'Donovan's statement is correct, but if Zimmer makes it the starting-point of his inquiry, and if moreover, to exemplify it, he gives us a translation into Irish of Moore's 'Harp that once' and an extract from the Archbishop of Tuam's translation of the Iliad, he again deceives himself and his readers. No more unscholarly way could well be taken. If a people with an inferior metrical system (as that of counting syllables certainly is) come into contact with a literature where a superior law of metrical composition is followed, they will naturally adopt it. This was the case in the Slavonic literatures, and we must be prepared for the same thing happening in Irish literature. The translator of Moore therefore naturally adopts the metre of his original, and the Archbishop in translating his Homer chose the heroic couplet, as did Pope before him.

We are therefore justified in saying that Professor Zimmer has failed on all points, and if we now proceed to develop our own views, we shall for our first proposition, which is a negative one, viz. that OLD-IRISH POETRY WAS NOT READ ACCORDING TO WORD ACCENT, adduce Zimmer as our authority. For, as we have shown above, Zimmer has wished and tried to prove the accentuating character of Old-Irish poetry, and has signally failed to do so.

What we positively know about Old-Irish poetry is that EACH VERSE WAS CONFINED TO A STRICT NUMBER OF SYLLABLES; a rule from which there is no deviation. On

the other hand, Modern-Irish poetry with its word accent does not necessarily require the same number of syllables in each line. May not this difference have something to do with that other difference, the change in the placing of the metrical accent? An example will greatly help us in developing and illustrating our views. Let us take that most frequent metre requiring seven syllables in every line. Whilst a poem of that kind is generally handed down pretty correctly in our oldest Irish MSS., in those of the last two centuries we find some lines containing eight, nine, ten, or even more syllables. Take as an instance the opening *rann* of the *Laoidh Oisín ar Thír na n-Óg*, as published by the Ossianic Society in their fifth volume. Every modern Irishman will read this with the following metrical accents:

A Oísin úasail, a mhíc an rígh,
Dob' feárr gníomh, gaísge 's gliath,
Aíthris dúinn anois gan mhaírg
Cíonnos mhaíris tar eís na bh-fíann,

i. e. according to word accent and with four stresses in each line. Now there can be no doubt that this poem was composed at a time when it was still necessary to have a definite number of syllables in each line, and moreover, that its metre required seven syllables. In order therefore to reconstruct it we should have to throw out superfluous words. The first line, e. g. might have run thus in an Old- or Middle-Irish poem:

A Oisin, a maic ind rig.

Why has tradition not stuck to this? Why has it not preserved the seven syllables? Simply because when the mode of reading it was changed, when word accent and metrical accent became identical, the line was somehow felt to be incomplete, and it became necessary to fill up the gaps. For according to word accent the above verse would read thus:

A Oísin, a maíc ind rígh,

with three metrical accents only. *úasail* was therefore put in to have another, a fourth accent. And why this? Because THE OLD SEVEN-SYLLABLE METRE ALSO HAD FOUR ACCENTS. There can be no doubt how these accents were distributed. The rime-word at the end naturally carried one, and thus in going back from the end of the line to its beginning we are enabled to correctly place the metrical accents. All verses of seven syllables thus have a trochaic movement, those of eight begin with an up-beat and thereby receive an iambic character, e. g.

tucc dúm do šérc, a maíc mo dé.

The correctness of our conclusions so far is borne out by a very important and trustworthy witness that always ought to be heard in metrical matters, viz. music. In Irish national music the melody does not concern itself about the word accent, MUSICAL AND VERBAL ACCENT ARE NOT IDENTICAL. Take as an instance any song in the collections of Petrie and Joyce, e. g. the famous *Le fúinne geal an lae*, Joyce, Ancient Irish Music, p. 8. This song is composed in the following metre: $8\,a - 6\,b - 8\,c - 6\,b$. To read it properly we must begin with an up-beat and read it like iambics. The tune to which it is set

treats it in the same way, and regardless of word accent, all the accent of the music falls on the syllables *-din, do, bhas, -mach,* thus:

Whilst then the old metrical system has long been given up for recital and reading, music has more faithfully preserved the old state of things.

There can be no doubt that it was in consequence of their acquaintance with English poetry that the Irish adopted the accentuating system of metric. Their own imperfect system of counting the syllables was not able to stand its ground against the superior one of bringing verbal and metrical accent into harmony. It is this adoption of a new system which brought about the otherwise inexplicable condition in which Old-Irish poetry has been transmitted to us since the last three centuries, for that I take, roughly speaking, to be the time when the change set in. The scribes now ceased to copy ancient poetry faithfully, but as they tried to read the verses according to the new accentuating principle they altered them, putting in words according to their fancy.

The following instances from two versions of the *Aided Clainne Lir* may serve as an illustration of this fact. They might easily be multiplied. I give, first, the reading of the older version in the Edinburgh MS. 38 (Edin.) and then the text as it is printed by the Society for the Preservation of the Irish Language, Dublin, 1883, from a later MS. The numbers refer to the paragraphs of this edition[1].

Edin. *bhár seoládh risán n-gaoith n-gáirbh—*
20. *bheith dha seóladh rísan n-gáoith n-gaírbh.*
Edin. *ólc sen dá ttugús 'bhur g-ceánn—*
29. *ólc an séan da d-túgas in bhur g-ceánn.*
Edin. *ínghion Oíliollá Aránn—*
29. *Aoife ínghion Oíliolla Árann.*
Edin. *dúit ar áon is d' ár n-athair—*
35. *dúit-si mar áon ís d' ar n-áthair.*
Edin. *dó Lir Síthe Fíonnacháidh—*
35. *do Lír Síthe Fíonnachaidh cháidh.*
Edin. *ráchmaoid ás sin d'ár b-pianád—*
35. *ráchfamáoid as sín d'ar b-pianad.*
Edin. *ás amlaídh ordaíghim m'úaigh—*
67. *as ámlaidh órdaighím an úaigh.*

---

[1] I may here mention that the lines from the *Aided Clainne Lir* quoted by Atkinson, *Irish Metric*, p. 20, and again referred to by Windisch (*Ir. Texte*, II. 1. p. 169), run thus in the oldest version of this tale in the Edinburgh MS. xxxviii:

Budh hiad ar g-coilceacha cuanna
tonda sáile searbhrúadha,
'nar g-cethrar cáomhchloinne Lir
gan áonadhaigh dá easbuidh.

Edin. *ímthigh gó luath águs taír—*
ímthigh go lúath is taír a n-ám.

The following, then, I take to have been the development of Irish metric from the earliest known times to the present day. In a first period, that of the Old- and Middle-Irish language, the syllabizing principle with its regular alternation of stressed and unstressed syllables (arsis and thesis) reigned paramount. In a second period, the exact limits of which have yet to be defined, the influence of the purely accentuating metric of English poetry came to be felt so powerfully that the syllabizing principle was given up. While the same number of stress-syllables was still retained, the metrical accent was brought into harmony with the word-accent. Gaps that thus sprang up in the verses were filled up by chevilles and other artifices. In a third and last period the accentuating principle was completely adopted.

As my friend, Dr. W. Wollner, informs me, we find the same development of metric in the poetry of those South-Slavonic peoples by whom the influence of German poetry was most felt. Thus in one and the same Slovenic song (from Krain) we have in one verse the Old Slavonic syllabizing metric, eight syllables with four stresses:

Prišla je néka húda zvír
Prišla je míška z míšetí,

while in another verse the German accentuating principle is followed:

Še je prišla néka húji zvír
Prišel je médved z medvédčetí.

These are instances of exactly the same nature as those given above from the *Aided Clainne Lir*.

I will now once more put together what I regard as the principal laws of Old-Irish metric, and illustrate them by some examples. Every line must consist of a certain number of syllables. As a rule the last word (which may be of one, two, or three syllables) is a rime-word corresponding to one in the second or third line. These rime-words serve to bind together the single lines into couplets or quatrains. They always carry the metrical accent. Every line has a pause or caesura which is easily recognisable and always regular in metres of ten or more syllables, whilst those of eight or less syllables show greater irregularity. Sometimes the words before the caesura rime with each other as in the metre (11) given below. All other requisites of Irish poetry are of a secondary nature; for all the great varieties of Irish metres, some of the most complicated of which I have noticed in the Revue Celtique, VI. p. 191[1], depend only on these two principal requisites, a certain number of syllables and rime. There are verses with from three to twelve syllables variously arranged, and the rime may be placed differently and be either monosyllabic or dissyllabic, sometimes even trisyllabic. Beside the more usual metres and those noticed by me in the Revue Celtique, the following may serve to illustrate what I have said. I only notice their number of syllables, their rimes, their line-pause, and their accents.

---

[1] Windisch is wrong in saying in his article *Keltische Sprachen* (Ersch and Gruber's Encyclopædia), p. 150 a, that the metre *a a a b c c c b* is unusual in Old-Irish poetry.

(1) 5 *a* – 5 *b* – 5 *c* – 5 *b*, with monosyllabic rime-word, with three stress-syllables in each line, a line-pause after the third syllable.

LL. p. 147 a:

Á maccáin, na cí,
cía so dógra ataí,
mó chride[1] *dóslofú*
día clor-sá do chúi, &c.

LL. p. 148 a: Fothud na Canone cecinit:

Cért cech ríg cor-réil
dó chlannaíb Neil náir
ácht triar (ní dlig cért)
diá raib nért na láim &c.

Here the rimes *a* and *c* reappear in a word of the second and fourth lines respectively (*réil-Néil*, *cert-nert*).

(2) 5 *a* – 5 *b* – 5 *a* – 5 *b*, with trisyllabic rime, with three stress-syllables, a line-pause after the second syllable.

Aid. Cl. L. (Edin. 38):

Ólc an bhéatha sá,
fúacht na hóidhchi sí,
méad an t-snéachta sá,
crúas na gáoithi sí.

Rém thriar derbhrathar
sunn do sgarus-[s]a,
fúar[2] *an chomhursa*
sruth na mara sa.

Ann do luighdís-[s]ion
fá mo chaoimsgiathaibh,
tonn da ttreúntuargain
Conn is[3] *caoimh-Fiachra.*

Do chuir lesmháthair
sinn ann ceathrar so
anocht[4] *'sa dochar so:*
olc an bheatha so.

(3) 6 *a* – 6 *a* – 5 *b* – 6 *c* – 6 *c* – 6 *c* – 5 *b*, *a* and *c* being rime-words of two syllables, *c* of one, with three stress-syllables in each line, a line-pause after the fourth syllable.

LL. p. 174 b:

Cán tecáit na téchta?
Slaínnid dúm far sléchta
có Conchóbor cáirn.
Ínn anúnd i n-Émain
ín flaith cúsna flédaib
no inn ed tíc do débaid
í n-degaíd a taírb? &c.

---

[1] To be read *chrí*. [2] *as fúar*, MS. [3] To be read *'s*. [4] To be read *'nocht*.

(4) 6 *a* – 6 *b* – 6 *c* – 6 *b*, all the rime-words of two syllables, three stress-syllables in each line, a line-pause after the fourth syllable.

LL. p. 35 b:

Dó cechaíng do Brégaib
íl-Lifé laind fódair,
cór-rancútar Lúgin
ú les néch dia cóbair &c.

(5) 7 *a* – 5 *b* – 7 *a* – 5 *b*, *a* of three syllables, *b* of one, the lines of seven syllables with four, those of five syllables with three stresses, a line-pause after the fourth syllable.

LL. p. 47 a: Dallán mac More cecinit:

Cérball cúrrig cáem-Lifé
clód cathá for Cónd
rá ḟacsín a áebdreché
úr bath cnógba córr.
Ár carú 's ar cúlicán
cáemgneach lánd na laím
múc mor mólbthach Múricáin
có m-buadaíb co m-báig &c.

(6) 7 *a* – 7 *a* – 7 *b* – 7 *a*, *a* trisyllabic, with four stress-syllables in each line.
Stowe MS. 992 fo. 84 b. 2 (Rev. Celt. VI. p. 184):

Á Emír, nirsámruná
dórinnís gnim n-árdulá,
ímtecht úaim le Túir n-Glestá
ís mer ínnátsulá.

(7) 7 *a* – 7 *b* – 7 *a* – 7 *b*, *a* trisyllabic, *b* dissyllabic, a line-pause after the fourth syllable.
Aided Cl. L. (Edin. 38):

Íongnadh lém an báili sí
már 'ta gán tech, gán toighé,
múr adch am an báili sí,
úchan ás cradh lém' chroidhé.

Gan chona is gan chuanarta,
gan mna is gan rioghraidh rathmair:
mar 'ta anois ni chualomar
an ait si riamh 'g ar n-athair.

Gan chorna, gan chopána,
gan ól 'na mhuraibh soillsi,
gan mhacraidh, gan mhacamha,
mar 'ta anocht as tuar toirrsi.

Mar 'ta lucht an bhaili si,
uchán as cradh lem chridhe:
ata anocht ar m'airi-si
nach marionn triath an tighe.

Gé ata muine glaisnennta
'san ait si a m-biodh ar n-athair,
tighthe fionna fairsenga
fa minic ann anallain.

A bhaili si a bh-facamar
ceol is imeirt is aonach,
dar lem as e an t-atharrach
mar 'ta anocht iona aonar.

Meid don dochar fuaromar
ón tuinn mhara go aroile,
a leitheid ni chualomar
d' imthecht ar dhaoinibh oile.

Dob' annamh an baile si
taobh re feur is re fiodhbhaidh,
ni mair fear ar n-aitheinti,
sinn 'san ait si gerb iongnadh.

(8) 11*a*–11*a*, *a* monosyllabic, a line-pause after the eighth syllable, the last two syllables before the line-pause riming with one another. Six stress-syllables in each line:

LL. p. 174 a: *Cánas táncatár na téchta* *súnd do chéin?*
Ínslainníd dam-sá bar n-échtra *ín dam réir.*
Táncamár on Chrúachain chróda (*nách bec blád*)
cúcut-su á Chonchóbuir chóra (*crúaid do gál*).

(9) 12 *a* – 12 *a*, *a* dissyllabic, a line-pause after the eighth syllable, six stress-syllables in each line:

LL. p. 181 a: Fland Manistrech cecinit:
Cía triallaíd nech aísnis sénchais *Aílig éltaig* &c.
Ibid. *Bátar oíc hErénn co íarair* (*ámra in lúct sin*)
cóna fúaratár don fécht sain *ísind lúc sain* &c.

LL. p. 182 a: *Áni dóronsát do chálmu* *clánna Eógain*
cía merádid ní etát a *árim éolaig* &c.

LL. p. 183 a: *Á n-gluind, á n-echtá, a n-órgni* *bátar* [*íli*], &c.

I hope that the above theory about the correct reading of Old-Irish poetry will also clear up other points of Irish metric hitherto doubtful. One point certainly which has never yet received a satisfactory explanation is now made clear, viz. the rule according to which a hiatus is allowed to stand. This rule, easily derived from the above and other instances, is: A HIATUS IS ADMISSIBLE ONLY WHEN ONE OF THE TWO SYLLABLES CONCERNED BEARS THE METRICAL ACCENT, as e. g.

LL. p. 174 a: *á Meidb ís a Aílill ámra* *cálma a crí.*
LL. p. 147 b: *ní innísfind í fail bán.*
LL. p. 127 a: *cóica íngen íngnathách,* &c.

In conclusion I may mention that it is a curious fact, and one well deserving of further investigation, that many of these old rhythms have in quite modern times been resuscitated by English, or rather Scotch and Irish poets. We here refer more especially to Burns, Hogg, Moore, and others who, in writing words to old Gaelic or Irish tunes, were led by their fine feeling for measure to an often most felicitous reproduction of those ancient rhythms, while similar attempts at an adaptation of verse to such tunes made about a century or two earlier show a decided lack of such genuine poetic instinct. Thus, to mention one striking instance, Burns' and Hogg's well-known song, 'My love she 's but a lassie yet,' shows the same metrical structure as the Ossianic poem published by me in the Revue Celtique, VI. p. 186, viz. $8a-8a-8b$ (or rather $4b+4b)-8a$, a being trisyllabic, b monosyllabic. The only difference is that while the Irish poem has seven syllables, those of Burns and Hogg have eight, and show therefore an iambic movement, in accordance with the tune which begins with an up-beat. Indeed, but for the very different character of the old Ossianic poem one might sing it to the same air to which Burns and Hogg wrote their songs. Now, in the Balmoral edition of the popular songs and melodies of Scotland, by G. F. Graham, 1884, p. 33, we are told, on the authority of Charles Kirkpatrick, the annotator of Johnson's Museum, that the old title of this air was 'Put up your dagger, Jamie,' and that the following words, first published in the Vox Borealis, or Northern Discoverie, 1641, used formerly to be sung to it:

'Put up your dagger, Jamie,
And all things shall be mended,
Bishops shall fall, no not at all,
When the Parliament is ended.
Which never was intended,
But only for to flam thee,
We has gotten the game, we'll keep the same,
Put up thy dagger, Jamie.'

The most obvious deficiency in these verses, as compared with those written to the same air by Burns and Hogg, is the absence of the trisyllabic rime. This might, however, easily be supplied by adding an *o*! after *Jamie*, *mended*, *ended*, &c., an artificial way of overcoming the want of trisyllabic rime-words in English so frequently employed by Burns.

When the above was already in print, Professor Windisch kindly sent me his article on Fland Manistrech's poem on the birth of Áed Sláne. Of the many new and important metrical observations with which this article abounds, none are in opposition to my theory, while some of them decidedly tend to confirm it. I shall here mention two of these which seem to me most conclusive. On p. 227 Windisch, noticing such rimes as *ré—chele*, *glé—messe*, SP. IV., says that a satisfactory explanation of this phenomenon can only be found if we assume the metrical accent to have rested on the short *-e*. Now this will be found to be the case in all the instances given by Windisch,

if read according to my theory. Again, on pp. 222–3, Windisch takes exception to such verses as *ba coirthe a ridadart*, where according to him a hiatus cannot be permitted. The truth is, as explained above, that the metrical ictus on the *-e* in *coirthe* does allow the hiatus. It is the same in the line: *dó feiss áidche hí linníb*, and *á n-doríge nai in rí*.

On p. 223 Windisch notices some heptasyllabic metres that begin with a line of three syllables, thus 3 *a* – 7 *b* – 7 *b* – 7 *b*. Such and similar metres are of the same nature as the poem at the end of the *Cath Finntrága*, and the hymn of Móel Ísu noticed above. It is, however, noteworthy that in the poems quoted by Windisch the trisyllabic line does not form an essential part of the metre, as it only occurs in some stanzas, generally the first, whilst in others it is replaced by a 7 *a* line. The instances of this last nature may easily be multiplied. The following all occur in the Notes to the *Félire*.

p. xxxv: *Isucan*
alar lium im disirtan;
cia beth clerech co lín sét,
is bréc uile acht Isucan.

p. lii. Oengus cecinit: *Fintan fial*
ni ro thomail ra ré riam
acht aran eorna fedda
ocus usce créda criad.

p. lxxiii: *A Derbfraich,*
a máthair Tigernaig noeim,
toet do chobair nár bo mall
dluig in crand hi fail in t-saeir.

p. lxxxviii: *A muilind,*
cia ro meilt mór de thuirind,
ni ba comeilt for serbaind,
ro meilt for úib Cerbaill.

p. cxlii: *Is marb lon*
do Chill Garad—mor in don!
D'Erind co n-ilar attreab
is díth légind 7 scol.

Athath lon
i Cill Garad—mor in don!
Is díth legind 7 scol
indsi Erenn dar a hor.

INDEX VERBORUM.

A.

abur (=M.I. ommar), *a trough, vessel.* umar, omar, amhar! O'R.—gan usce 'na abur, 49. pl. nom. a lóth-ommair, LL. p. 54 a.

adnaire, *shame.*—425. 685.

aeder, m., = Lat. *aether.*—nom. an t-aedhear, Eg. 134. gen. etheoír, Tog. Tr. 2, 1006. dat. i n-etheór, ib. 1007.

aibsech, *terrible, wonderful.* aibheasach, aibhseach, O'R.—comp. aibhsigi, 824.

aicill, *meeting, encounter.*—frisin aicill, 558. a n-aicill a cheili, 627. atait mic Morna for aicill do marbtha, Mcgn. F. 12. dogensa fled, ar Cúchulaind, i n-accill ⁊ i n-airichill Conchobuir, LL. p. 172 a. For **airichill**, *reception, preparation*, cf. Tog. Tr. Ind., and add: d'fíugrad ⁊ d'oirichill fothaigthi ⁊ fuaslaicthi asin doire Egeptecda, LBr. p. 118 a. coimétaid in cáisc coimdeta do frecam ⁊ do frithailem, d'iarmoracht ⁊ d'airichill cecha bliadna, LBr. p. 123 a. do airichill ⁊ do airitin for in coblach, Alex. 329. confogabsat a m-bruinde os talmain oc airichill in chomraic, Alex. 723. ni reilced ríam i n-eislind .i. do airichill maic ind ríg, LL. p. 106 b, 10.

airc, *strait, difficulty, hardship*, O'R.—isin airc ud, 982.

aircce, 44 = [f]aircce.

air-chenn, *side, border.*—da gach oirchinn, 744. la airchinn tire, LL. p. 169 a. do cech ái ⁊ do cech airchind immon dúnud, LL. p. 254 b. cach n-ulind ⁊ cach n-ind ⁊ cach n-aird ⁊ cach n-aircind don charpat sin, LU. p. 79 a.

airnem, *a grinding-stone, whet-stone*, O'R. móraírne ar bhárr gach ruainne da folt, Eg. 212; LU. p. 80 a, 13.

áisech, *aged, of a certain age.*—443, where Eg. has aosmhar.

aithes, *victory, triumph* (?) O'R. (athas m.) gnimh na echt na aitheas. pl. aitheasa, 355. Cf. athusach.

aitten-garb, *rough with furze.*—774. From **atten**, *furze*, we have **attnech**, *furzy:* cia cend in cend attnech acarb mór ut? LL. p. 111 b, 11.

alad-bennach, *having speckled points* (?). sciath imealchain aladbhenach, 627. From **alad**, *speckled*, O'R. and Dict. H. S. (cf. milchu alath, LLec. col. 620; odor, alad ⁊ riabach, LL. p. 54 a, 37; Tog. Tr. 2, 882.) and **bennach**, *having a horn* (cf. **Find-bennach**, *Whitehorn*, the name of the famous cow of the T.B.C., and **óen-bennach**, *a unicorn*, LL. p. 135 a and 136 a). If we read alad-benach, we might translate *wound-cutting* (benach from root of benim).

all-marach, adj. *from beyond the sea*, subst. *a foreigner.*—pl. nom. nicon ticfat allmaraig a chill, LBr. p. 204 a. na d' [f]etar-sa indat hErennaig no indat allmaraig, LL. p. 256 b. gen. ar uamain na n-allmarach, LL. p. 208 a. 1. Cf. **all-maire**, *importation*, O.R. all-maire sét, LL. p. 343 a. almuire, LL. p. 215 a. **all-a** (cf. sund-a) is the opposite of an-all, and means *to yonder.* **all-tar** corresponds to the Latin ultra (as cen-tar to citra), and frequently occurs as a noun meaning *the other world, das Jenseits*, as in Gild. Lor. Gl. 147 (quoted by Windisch, Wörterbuch s. v.), and in LBr. p. 74 c: ar na coemsat ní dún fri tidecht in chentair ⁊ ar phianaib in alltair, or Edin. XV. p. 29 marg.: amen, a Mhuire, tabhair trocaire dhamh annsan alltar dheighionach et comarle mo leas 'san cendtar. Hence **alltarach** .i. frie anall, SG. 71 b, 1. com-mebuid inde ind óe altarach resin gai, LU. p. 70 a.—Cf. W. allforaidd.

amlach, *curling*, O'R.—249.

anamain, *staying, abiding.* Inf. of anaim.—gen. anamna, 54.

anart, *bandle cloth, narrow linen; fine linen*, O'R. *sheet*, Three Hom. p. 36, 8.—sg. gen. imscing linanairt gil co n-delbaib ingantachaib fri fraigid and, LL. p. 256 b, 1.

anart-gel, *linen-white.*—73.

anscuichthe, *immovable.* Cf. O'Don. Suppl. s. v. annscuithche. cen teora ailig anscuithi

breth, A. F. 6. Cf. tunide, Tog. Tr. Ind., and add: búi issin tunide sin co tráth teirt ármabarach, LL. p. 290 b.

arachtach, *monstrous.*—Eg. 194.

ardaigim, *I grow high, rise.*—39.

arsa, *inquit*, originally **ar se**, *said he.*—arse in gilla, LL. p. 82 b. atbert Adomnán: imthigsiu, arse Adomnan, ⁊ abbair fris-sium, LL. p. 307 a. Cf. cuich tussa ale? forsin senoir, Laud 610, fo. 9 a. 1.

arsaidecht, f. *old age.*—sg. gen. arsaidechta, A. F. 41.

arsainte, *ancient*, O'R.—608. imchellta in loch uli o ṡenchaillid arsanta Alex. 695.

árus, *a dwelling, habitation.*—437. Eg. 135. pl. dat. da dagárasaib, LL. p. 262 b.

ascid, *a request, a request granted, boon, gift.*—166. ni haiscidh carad ar charaid, O'Don. Gr. p. 106. ascaid dam-sa úaib dana, or si. Cia ascaid? or siat. M' ainm for in innsi seo, or si, LL. p. 13 a. tabar ascid dún, or Fergus. Ni béra-so ascid úaim-sea, for se, LU. p. 21 a, 6. ib. 14. is mór in ascaid tuc dia dó, LBr. p. 145 a. pl. cor thidnaic aisceda immda examla do Iesau ar beth doib hi cardine. Hit e in so na hascuda sin, LBr. p. 114 b. From **ascaim**, *I give away*, Three Hom. p. 58, 8.

as, 49?

atha, *a while, space of time*, O'R. (athaidh, f.) 133. 629. re hatha na huaire sin, 742. atha ḟada, Oss. Soc. III. p. 216, 21.

athainne, *a firebrand*, O'R.—pl. nom. athainneadha teineadh, 823.

athusach, *triumphant*, Tor. Dh. p. 168, 10. *impetuous, vehement*, Dict. H. S.—urchur aigbhéil athusach, Eg. 191. urchur órchruinn athusach, ib. 195. déaghmhac áthusach Oisín, ib. 379. From **athas, aithes.**

B.

báeglachad, *to be on one's guard*? 377. Also *to put on one's guard.* is samlaid ra bái Fergus 'ga báeglugud, LL. p. 82 a.

ball, *place.* Cf. Engl. *spot*, G. *Flecken.*—Eg. 150.

bathas, f. *the crown of the head.*—o a bhonn co a bhathais, 654. o bonn go 'bhathais, LL. p. 409 a.

béimnech, f. *blows, strokes.*—fa bheimnigh na n-allmurach, 793. Cf. bloscbéimnech.

bethadach, *a beast*, O'R.—fiadh no bethadach ciciallaighi cili, 62.

bethir, *a bear*, O'R.; *a serpent, a bear, a huge skate*, Dict. H. S.—sg. nom. inmain em in bethir bailcbeimnech dodanic, or Fergus, in mathgamain morglonnach, etc., LLec. col. 635; LL. p. 99 a. gen. co ruathur bethrach, LL. p. 247 a.

bilar, 112 = birar?

blasacht, *tasting.*—gan fer gan uisce do blasacht, 986. ar na taiscelad nech dib etir a biad-som do blassacht, LL. p. 115 b. 2.

blosc-béim, *a sounding stroke*, 729—Cf. ro clos bloscbéimnech a chride re chlíab, LU. p. 80 a, 1. blo[sc]bemnech na sciath, LL. p. 255 b.

brirlech, 48?

brollach, f. *the breast, bosom*, O'R. and Dict. H. S.

brostad, *exhortation, persuasion*, O'R. (brosgadh, m.)—brosdadh, O'Cl. pref. Cf. ic sobrostugud na hechraide, LL. p. 189 b.

brotla, *proud?*—ana m-bloscbeim brodla. 729. ic slúag brotla bágach, LL. p. 174 b. tricha echṡrían m-brotla m-brass, LL. p. 144 a, 34.

brucht-doirtim, *I pour forth, spill.*—do bruchtdhoirtedar, 728.

brugud, *bruising, pounding*, O'R. (brúghaim)—48.

buinne, (1) *a wave*, O'R.; Tog. Tr. Ind. s. v. Eg. 162. cuan ardbhuinne, 996. atrachtatar Lagin assa 'cliabaib amal buinne dilend, LL. p. 304 b. pl. dat. ruadbuinnedaibh, 281. (2) *a flame, blaze*, 773. buinne bratha, LL. p. 176 a. amhail buinne teineadh mire móirdhéne ag mearloscadh, Oss. Soc. V. 82.

C.

cach n-dírech, *straight on, forward.*—433. cach n-díriuch, LL. p. 89 a. ib. 96 b, 6.

cáeb (M.I. cóep), f. *a clod, lump*, O'R.—sg. nom. is cáep cró mo chride cain, LL. p. 85 b. mo cride is coep cró, LBr. p. 141 a. in cháep chró ⁊ ḟola ro bói for a chride, iss í ro sceastar ra halt na huaire sin, LL. p. 173 a. dat. ina caibh cro, 164. pl dat. iar sain tancatar Tuatha Dé ina caipaib ciach, LL. p. 4 b Hence

cáebach, *cloddy, full of clods*, Dict. H. S.—515.

cailgi, 101?

cairde (O. I. carte), (1) *friendship*, (2) *truce, respite*, O'R. and Dict. H. S.—(2) 626. Eg. 222. conom raib cairte lat frim budin, LU. p. 67 a, 39. is e sin cairdi ro iarusa. guitter cardi chlaidib úadib for Coinculaind, or Ailill, LU. p. 70 b. cath can chardi, CCn. 7. atbert Senchán fri Guairi .i. eadh ⁊ cairde do lecud do fri hiaraidh in sceoil sin, Stowe MS. 992, fo. 50 a, 1. Hence cairdigter gl. foederari, Ml. 126 c.

cairpthi (pl. nom.), *vessels*? 31.

cammán, *a crooked or bent stick for hurling,*

shinty.—373. 533. a chammán creduma, LL. p. 62 a. ib. p. 51 a.

canál, *a channel, canal.*—Eg. 163.

cás, *a difficulty.*—Eg. 232.

cel, *a joint*, O'R.—tar ceal a dha lamh, 694.

cellam, Eg. 135?

celtar, f. *a spear*, O'R.—dubhcealtar, Eg. 87. sg. acc. in cealtair, 166. du. nom. dí cheltir inna láim, LU. p. 133 b, 26. Another meaning of celtar (m.?) *clothes, robes of the Druids*, given by O'R., seems to be exemplified in LU. p. 79 b, 20: ro chress a celtar comga taris don tlacht dillat tíre tairngire dobretha o aiti druidechta. This *celtar* is no doubt a derivation from celt (anglicised *kilt*), as clochar from cloch, &c.

cennus, *headship, chieftainey.*—Eg. 335. is do tuc cennus ⁊ cennach a clainni, LL. p. 385 c.

cern, *a corner*, O'R. (m.)—56. sg. gen. cecha cúli ⁊ cecha cerna, LU. p. 79 b, 17. Hence **cernach**, *four-square, angular*, O'R. and Dict. H. S.—bruiden . . . issí chulach chernach cethardoirsech, LL. p. 263 a. cúlach cernach ochrach, LL. p. 66 a.

cethern, f. and m. (1) *a warrior, mercenary.*—sg. nom. is i cethern is dech la ri Temra do gres a gilla con, A. F. 25. nidat é amlaid, ar cethernd aile, LU. p. 26 b. voc. a cheithern rogasta, LL. p. 174 a. pl. nom. cethirn comlain, Tog. Tr. 3538. dat. re ceithernaib in rig, A. F. 29. (2) f. *a troop of military men*, O'R. sg. nom. cethri chet cethri mile cethern Aeniais ardbríge, LL. p. 144 a, 16. rombia-sa cethern lib co n-deochsaind-sea do thabairt cobra dó de sin, LU. p. 71 b, 45. acc. for muncind mara Caisp gabsat cethirn dílis, LL. p. 134 a. undsea chethirn n-gilla 'na n-diaid dá fostud ⁊ dá n imfuirech, LL. p. 101 a, 1; ib. 2. du. comrac da ceitern i cCluain muc Nois .i. muinter Tadgáin ocus muinter Cinaoith, Chron. Scot. p. 306. Hence the Anglo-Irish *kern*, not from cern, *a man*, as Skeat, *Etym. Dict.*, has it.

cethir-chimsach, *four brimmed.*—286. From **cimas**, f. *a brim, border.* sg. dat. cona chimais drumnig deligthi derggóir, Tog. Tr. 1531. cona cimais do banór bricc, LU. p. 79 a, 44. pl. nom. teora cimsa, Tog. Tr. 1538.

ciab, *a lock of hair, the hair*, O'R. (ciabh f.). 831.

ciarach (M. I. círach), *crested*—286. a chathbarr círach clárach, LU. p. 79 a, 8. Cf. ro gab a chírchathbarr catha, LU. p. 79 b, 15.

ciar-léne, *a protecting shirt.*—Eg. 196. gabuis a ceithri ciarlénti fichet, Eg. 1782, fo. 23 a, 2. From **ciar**, *defence, protection*, O'R.

cinnim (ar), (1) *I excel.*—no cinnfed air, 773. nir chinn neach air, 779, 621. (2) *I fix upon.*—is í comhairle ar ar chinneadar Túatha Dé Danann, Tor. Dh. p. 118, 11. Without ar: ro cinneastair uile encomuirli, 18. ría siu chinnit in chomhairle sin, Tog. Tr. 2, 1781.

cír-dub, *jet-black.*—ulcha cirdub cass, Harl. 1802, fo. 9 b. From **cír**, *jet.* batir dubidir cir, LL. 252 b. gen. duibigthir cuach cera a gnuis, Stowe MS. 992, fo. 82 b. 2.

círgal, *fury*?, ciorghal, *feats of arms*, O'R.?—sg. gen. ag caitheamh a cainnti ⁊ a cirgaili, 43. pl. nom. ar bit imferga ⁊ círgala ⁊ fuili fordérgga i cach sluag ⁊ i cach thaurchómrac dunaid móir, LU. p. 55 b, 30.

cith, *a shower.*—827. cith snechtaide, LL. p. 189 b. na cithnella neme, LU. p. 80 a, 4. cithnella cotaigecha ciach, Rev. Celt. I. p. 40. pl. nom. ceatha troma, 1023. do feradar cetha dolfe draigechta, Rev. Celt. I. p. 40. dat. re ceathaibh gelclu[ma], 33. Cf. lár gel amal chluim, LU. p. 25 b, 12.

clechtaim, *I use, am wont.*—890.

clíath, f. (1) *a hurdle, something to fill up a breach* (berna, tolc), *to stop a gap*, now *the darning of a stocking*, O'R. and Dict. H. S. dia tartam-ni. xxx. d'ar n-degdoinib immach i n-giallas, bid tanaite ar clíathgabala sund, LL. p. 283 a, 3. dat. doratad Messdead ar cléith ar dorus in dúne, LL. p. 115 b. forsin chléith, ib. pl. nom. batar erlama la Lugaid a chomarli .i. dochuaid leth fíallaig úad i talmain .i. dognithe dere don chetfóit ⁊ cliatha tairsiu. No briste in gae ar bulg ⁊ ar ind tresin cléith, LL. p. 290 b. gen. tír na cliath n-gablach co n-gloír (scil. inis Bretan), LL. p. 136 b.—For the modern change of meaning, cf. tolc, *a breach*, now *a hollow induced upon a plane or smooth surface, a dint*, Tog. Tr. Ind. s. v. and add: airm itát na láith gaile anair isin cath berait toilg trisin cath siar. Airm itát na laith aníar berait toilg trisin cath sair, LL. p. 101 a, 12. ra pad réil mo thoilg-sea and sain indiu i cumma cháich, ib. 16.—(2) *an oar*(?). pl. nom. cliatha, 31.

clog-at (M.I. clocatt), *a helmet.*—825. Cf. at cluic gl. galea, Ir. Gl. 26. From **cloc** (cf. W. pen-glog, *a skull*), and **att**, *a hat*, a loan-word from the O.N. hattr. S. Stokes, Rev. Celt. V. p. 242.

cnuasaigim, *I collect, gather.*—A.F. 11. From **cnuasach**, m. *collection, earning, purchasing; fruit, growth*, Dict. H. S. cnuasach mara no tire, LBr. p. 204 a. gen. cráebh cnuasaigh na canóine, Ms. Mat. p. 533.

cogantach, *chewing, gnashing the teeth.*—203. ann gach ceann chraoschog antach, Tor. Dh. p. 130, 17. From

cognaim, *I chew, bite.*—Eg. 131.

com-bladaim, *I break, crumble, pulverize,* O'R. (bládhaim).—combladhadar, 667.

com-commart, *beating together,* O'R. (comart m.)—94. gen. lecc commairt chnáma sin, ar in clerech, LL. p. 302 a, 2. Cf. lám-chomairt, L.Br. p. 141 a. fri lamcomairt ban belguba .i. frisin comort doníat na mná o lamaibh, O'Dav. p. 103.

com-díeair, *equally eager, intent.*—pl. na catha ceachtarrdha coimdhiera, 728.

com-dranntaigim, *I snarl, grin,* O'R. (dranntaim).—202.

com-gar, *nearness, juxta-position,* Dict. H. S. (comhghar)—tainic a comghar do C. 141. a comghar do, 706. a comgar don allmurach, 720.

cómhacht, Eg. 343?

comrac, *meeting.*—a comrac ar [leg. an] chathbarr [leg.-bairr] ⁊ na caemluirigi, 134. teiged co comrac ceithri sliged, Rev. Celt. II. p. 197.

com-šuathad, *mixing.*—492. triasin comšuathad, LL. p. 273 b.

com-tharrach, *equally horrid,* O'R. (tarrach)—pl. comtharrthacha, 204. comtharracha, 295.

conc, *a narrow neck, a strait.* O'Don. Suppl. (cong)—on chonc co 'cheili, 984.

corrach, *unsteady, wavering,* O'R. Dict. H. S.—na n-en corrach, 41. for chlochán chorrach, *unsettled,* Oss. Soc. V. 50, 13. Cf. mar cheum na gaillin air chreagaibh corracha, Dict. H. S. s. v.

cosair (M.I. cossair), *a bed.*—801. 924. lanamain i cosair, Tog. Tr. 2, 1002. dognithi cosair urlochra do ⁊ frithadart fris, LLec. col. 620. bognisetar a n-araid cossair leptha úrluachra dóib go frithadartaib fer n-gona friu, LL. p. 84 b. tussu it chossair chroligi, LL. p. 88 a. beti cuirp i cossair chairn bat mairb fir, LL. p. 254 a. Tor. Dhiarm. p. 162, 1, read cosair instead of cosgair.

crann-chor, *casting lots, lots.*—387. 391. accruinte .i. rollaad crannchur foir, gl. sortita, Wb. 29 c. focherdsam crandchur imm na teoraib insib, mo chrand-sa dana taet ass ar tús, LL. p. 108 b. dofuit di crandchor don dala comaltai Máiliduin dul isin n-insi, LU. p. 24 a, 39. foscichret i crandchor íarom, fáicebthair Lugaid fris anechtair, forcomoso frissin ferthaigis, dochuaid-som immoro i crandchor ind aurgnama, LL. p. 289 b. gen. focresa comairle crandchair leo dus cia dia roisid dib techt dia fis for in fairge cid nos fost. Dorala in crandchur furri fesin, Stowe MS. 992. fo. 82 a, 1. batar imresnaig maic Israel co himcian im roind a forba, conid cert crandchuir rotuscertaig fa déoid doib a ferann, LBr. p. 124 b.

crann-rigin, *having a stiff shaft.*—pl. cliatha crannrighne, 32.

crét-bláith, *of smooth bronze.*—a cloidhme creatblaithi, 295.

crislach, *border.* S. Tog. Tr. Ind.—pl. acc. ro linadar crislaigi in chuain uili, 71. dat. fó chrislaigib a sciath, Alex. 246. Eg. 277. 559. It must have another meaning (*circle, corona, retinue?*) in LL. p. 102 a: and sin atbert-sum ra theglach bhadessin .i. ra crislach na Craebruade. LL. p. 263 a: luid Conchobur fodéin co craisluch na Craibruade imme.

críth-lúaimnech, *fluttering about with terror.*—41.

crúad-lúbad, *to bend hard,* O'R. (lúbadh). gan cruadhludhbhadh, 50. From **lúb.**

cúach-buide, *having yellow curls.*—Eg. 277. From **cúach,** f. *a curl, plait.* sg. dat. bratt corcra co cúaich óir, LL. p. 22 b. pl. n. cuache de or for a díb cúalaid hi taircellad a falt, LU. p. 113 b, 18.

cúach-šnáidm, *a folded knot.*—pl. n. cuachšnadmanna, 498.

cuanart, *dogs.*—sg nom. conart Mod, LL. 167 a. cuanart Manannain maic Lir ⁊ cuanart Muid, ib. pl. cuanarta 743.

cuanna, *neat, fine, elegant,* O'R.—31. cuirp coema cuanna cumdachta, Cog. G. p. 178, 12. budh híad ar g-coilceacha cuanna, A. Cl. L. Comp. bordchuanna, 559.

cuas-lethan, *broad-caved.*—pl. na cromsrona cuasleathna, 204. From **cuas,** *a cave, hollow, cavity,* O'R. and Dict. H. S.

cubais = *confessio.* W. cyffes.—is cubhais dhamsa, 801. dar mo chubhais amh, 762. attear ar cobais, bar Cúchulaind, LL. p. 82 a. is í mo chobais indiu, Lg. U. 17, 19. mo chobais! LL. p. 285 b. dobér-sa mo chobais, LL. p. 279 a, 3. dar fír ar cubais, LL. p. 54 b, 30. ib. 57 a.

cubar-derg, *red with froth.*—515. From **cubar,** *froth.* mar cubar tuinne ac tragud, LL. p. 106 marg. Hence

cubrach, (1) adj. *frothy.* pl. na srotha cubracha, 34. (2) f. subst. *froth.* sg. nom. in t-úanbach ⁊ in chubrach, LL. p. 96 a.

D.

data (M.I. datta), *pleasant.*—871. datta in blad (chev.), LL. p. 127 a.

dé-c[h]elt, .i. brat ⁊ leine, Corm., *a double gar-*

ment.—tucus-sa deichelt ríg dó, LL. p. 51 b. ar cruth ⁊ deilb ⁊ deichelt, Tog. Tr. 2, 777. From **dé-** (cf. ulcha degablach, LL. p. 97 a, the Danish tveskjäg, túag défáebrach, Tog. Tr. 2, 1857), and **celt**, *a garment*, the Highland *kilt*. Cf. celt clithargarb, LU. p. 95 b.

deithfirech, *hasty, quick.*—adv. co dana ⁊ co dian ⁊ co deithfireach, 731.

detach, f. *smoke.*—gen. na deataighe, O'Don. Gr. p. 406. fo smúit dethcha, Tog. Tr. 2, 1897. dat. laíd connud truimm for a thein, suáil na ron much don dethaig, LL. p. 207 a, 9. acc. re deataigh, 713. la dethaig na n-apaige, Tog. Tr. 2, 1048.

díamair, subst. ex adj. *a hiding place, something hidden, obscure, secret, secrecy*, S. Wind. W.—ar ni feta diamair dia samna do gres for sidaib, Mcgn. F. 29. fo diamair re hedh do bi, Fél. p. clxxxi. 39. pl. dat. o dhiamraibh Droma Droibheoil, 60. do dhíamraib ⁊ do dhoilgib na scriptuire nóime, LBr. p. 127 a.

dígaind, *firm, dense, close.*—drumchla dígaind dílend in betha *die feste First* (Thurneysen, Rev. Celt. VI. 93), Tog. Tr. 979.

dígair, *eager, intent*, O'R. Wind. W.—483. is munter díscir dígair, LL. p. 207 a, 3.

dim-búadach, *disgraceful, inglorious.*—Eg. 200. From **dimbúad**, *disgrace*. Cf. Wind. W. tri gári dimbuaid do flaith, LL. p. 147 b. cen dochund cen dimbuáid, LL. p. 53 a, 9.

do-, a privative prefix, really dí-, for which it was used, just as the prepositions do and di were used promiscuously. Thus do-scailte, 968, do-imtachta, 820, and

do-frestal, *not to be met, intolerable.*—gen. dofreastail, 129, 907.

doichell, *churlishness, grudging, inhospitality.* Cf. Rev. Celt. V. p. 243.—dat. tuc corra diultada ⁊ doichle for a thech .i. ar dibe ⁊ ar dochill, LL. p. 117 a. a n-doicheall, 390. Another form is **doichle**, whence **doichlech**, *churlish.* Athirne Ailgessach is e is doichlechu ro boi i nhErinn, LL. p. 117 a. The opposite is **soichell**, *hospitality*, which occurs LL. p. 345 b, **soichle**, O'R., **soichlige**, LL. p. 343 c.

dolb, f. *sorcery.* Wind. W. dalb.—tre dolb draidheachta, 576. gen. cetha dolfe, Rev. Celt. I. p. 40.

do-leonta, *not to be sprained.*—From **leonaim**, *I sprain.* leonfait*ir* lama, LL. p. 254 b.

drud (M.I. drut), *to close, closing, an enclosure.*—ni drud o cheile dorinneadar, 338, 489. ag drud ⁊ ag dingi ⁊ ag dluthceartugud na n-allmurach, 806. coimgheisedh a chnam ag drud o cheili, 643. do dhrut na huama, LBr. p. 189 b. Inf. of **druidim**, *I close, enclose, close in upon.* druit rium, a Conoill, ol sí, co tucar sén duit. Druidis Conull fria, Three Ir. Gl. p. xliii. aroisir Finn a laim forsan ersoind in t-ṡida guru druided in chomla ar a ordain, Stowe MS. 992, fo. 66 a, 2. Cf. druid-sa romham, arsa Daorghlas, Gill. 235. and tha naimhde 'druideadh oirnn, a thriath, Tem. II. 158. Dict. H. S. *to bolt out*, do dhrud amach, Begl.

dub-gus-rúnach, *full of black crafty thoughts.*—871.

E.

éadhaime, Eg. 335? Cf. eadham, *iron*, O'R.?

eas-aonta (O.I. esóinte), *disunited, hostile.*—Eg. 153.

esbadach, *wanting.*—Eg. 108. in tan ba hesbadhuch fer dib, Sench. M. Introd. co heasbadach, *imperfectly*, Petrie, Tara, p. 63.

esbaid, f. *loss.*—esbaid Gréc o Troiannaib, LL. p. 144 a, 11. pl. nom. bar n-esbada T. Tr. 1619. LU. p. 87 a, 6. 9. gen. d' faisneis na n-easbadh, 736. This is also the meaning of d' esbuig dia naimtib, Tog. Tr. 2240, *of loss to his enemies.* Hence

esclainn, 209, evidently the same as asclang (Wind., W., who quotes asclainn from FB. 86. Eg.) *a load borne on the shoulder.*

escra, *a cup, a drinking vessel*, O'R. (eascradh).—sg. nom. esscra n-argait, LBr. p. 116 b. dorochair a escra feíg finnargait al-láim in daleman isin dabaig, LL. p. 245 b. dat. asin escra, A. F. 51. pl. gen. na n-escra ⁊ na corn ⁊ na m-baiglend, LL. 106 b.

F.

fáel-chú, lit. *a wolf-hound, a wolf.* pl. nom. faelcoin (sic leg.) na fidhbidhe, 743. From **fáel**, *a wolf.* Imsái Conchobur chucu amal fáel fó chair[ch]ib, LL. p. 258 b. acc. amal fóelaid etir cháircha, Tog. Tr. 2, 1433.

fáen-luige (M.I. fóenlige), lit. *a weak lying, lying low, a sick-bed.*—'ga furmiáil ri fót foenlaige, LL. p. 100 b. ri fáet foenlige, ib. Cf. i fannligib fola, Tog. Tr. 1734.

fáid, *a cry.*—1006. sg. ataig a fáid guil ⁊ golgaire ós aird, Tog. Tr. 1067. pl. faide fanna, LBr. p. 140 b. faidedha, 975. acc. dorat a trii fáidi úas áird, Tog. Tr. 2, 1139.

fanamad (M.I. fonamat), *derision, mockery.*—gen. gairthi scigi ⁊ fanamhaid, 479. gáir sgige agus fonamhaid, Tor. Dh. p. 208. gair chuitbiuda ⁊ fonamait, FB. 64. S. Windisch s. v. and cf. scige.

fassach, *correct knowledge of the Fenechus or*

common law; precedent, O'Don. Suppl. sg. gen. ail fassaig breth, A F. 7. pl. dat. brithem fri brithemnacht ar roscadaib ⁊ fasaigib, LU. p. 118 b.

ferb, f. *a roebuck*? Cf. fearboc, *a roebuck*, fearbóg, *a hare, a red deer*, O'R.—sg. gen. amail luas fainnli no feirbe, 562.

fét, *a whistle, shrill noise*, O'R.—fead cloidem re cnaimh, 732. Hence fét-gaire, Tog. Tr. 2009.

fialus, *family relationship, a family relation.*—nom. t'fuil ⁊ t' fialus, 144. gen. cen nech do chocill choeim no carut no cumthaig no comfialusa, LBr. p. 120 a.

fích, *wrath, ferocity*, O'R.—gen. le rómhéad a fíocha ⁊ a feirge, Eg. 219.

figur = Lat. *figura, a representation, prophecy, interpretation of a prophecy.*—a fighair ⁊ a faistine, 89. Hence **figrad**, *to interpret.* Atchonnairc aslingthi n-ingnad da m-bá im súan. In fitir nech úaib a fidrad [leg. figrad] issin t-slúag? LL. p. 302 b.

fiolar = iolar, m. *an eagle.*—Eg. 326.

fo-chelgach, *wily.*—978.

fochmad, f. *scorn, contempt*, O'R.—gair fochmaidhe ⁊ fanamaid, 367.

fochraib, *near.* S. Wind. W.—ina focraibh, 52. Hence **fochraibe**, *nearness.* fochraibe oc timthirecht, LL. p. 343 c. Cf. comfochraib, pl. isna tírib comfochraibe, Tog. Tr. 2, 624.

foltanus, *blame, reproach*?—470.

forbartach, *encroaching, overbearing*?—comrac feigh fuilech forbartach, 481. is amlaid bái in dond Cualngi . . . fuascrach forbartach forranach, LL. p. 247 a.

for-lamas, *possession.*—1. im forlamus, LU. p. 52 b, 37. From lám.

fuinetach, *western, a man from the west.*—pl. gen. co cricha na fuinedach, 345. 486.

fulracht, *blood-shed.*—gen. gan a saith fola ⁊ fulrachta, 609.

G.

gabaim fri, *I resist.* S. Tog. Tr. Ind.—580.

gabaim láma (ar), *I exhort, urge on.*—F. F. ac gabail lama ar an feín dochum an mórchatha, 565.

gasán, *a little stalk.*—Eg. 336.

geibenn, *bonds, fetters.* W. gefyn.—sg. dat. o gebind co cuthi, ó chuthi co croich, LL. p. 147 a, 46. pl. n. glais ⁊ geibhinn, 462. dat. i n-glassaib ⁊ gebendaib, Alex. 1098.

geltacht, *terror, panic.*—317.

geosadán, *a small stalk, shaft, arrow*, O'R. pl. dat. do na geosadanaibh, 111.

gréaga, Eg. 216?

grémmach, *clenching.*—comp. na doide daingen-gremacha, 968. From **gréimm**, *hold, gripe.*

grennaigim, *I defy*, O'R.—381. Tog. Tr. 2, 1684. Can this be from **grenn**, *beard*, in the sense of Engl. *to beard*?

grinnell, *the bottom of the sea, gravel*, O'R. Dict. H. S.—349. 970.

grís-maillech, *having grey rings.*—gormluireach grismaileach, 475.

grís-neimnech, *grey-venomous.*—611. Eg. 210.

grod, *quick, active*, O'R.—adv. co grod, 730. Hence groid-mire, LL. p. 409 a, 3.

guth, *shame, disgrace*, O'R. *defamation, calumny.* Dict. H. S.—ni guth ort, 595. ni guth dam-sa, 987.

H.

h, sometimes written for th: h'athar-sa, 445. ar gradh h' einidh rit, 760. for h' amus, LBr. p. 146 b. h' adba, Sc. Lb. 22. h' folt, LBr. p. 112 a.—It also occurs for ś: is do hein ro chan in file, LL. p. 119 a. o hoin, pass. It seems to stand for f: do feis la hEirb ingin n-Geirg, LL. p. 254 a. ro hír, Fél. Sept. 23, LBr., where Laud has ro fhír, Rawl. ro ir.

I.

iachtach, *yelling, screaming.*—483. 907.

iarann-bláith, *of smooth iron*,—628. 880.

iarmartach, 296. 671. leg. **ainiarmartach.** Cf. do bulledaib agmara aniarmartacha, '*victorious irresistible blows*,' Cog. G. 194, 24. achusan [leg. athchosan] anmin agarb aniarmartach, '*a rough, fierce, unmerciful assault*,' ib. p. 182, 26.

iasacht, *a loan.*—Eg. 332. ar iasacht, *in loan, borrowed* (O'R.), LL. p. 259 marg. LL. p. 107 b. gen. *to borrow of one*, d'fághail iasachta ó neach, Begley.

il-gressach, *much embroidered.*—249. From **gress**, *embroidery.*

imall, 40? Cf. immallad, FB. 53, Eg.?

imm-nár, *shame.*—ger imnar in t-eigean sin, 660.

in-chatha, *fit for fighting in a battle.*—400, 403.

in-chomraic, *able to fight.*—404. ní hinchomlaind ⁊ ní hinchomraic aithle chomraic Firdiad, LL. p. 100 b. col-lín n-ingen n-aurlam n-inchomraic, F. B. 53.

in-feidm, *service due to a chief.*—gen. do thabairt infeadma catha leat, 541. From **feidm**,

the customary service due from a vassal to his lord, O'R. Cf. cúig céd fear feadhma 'san m-bruidhin, Keat. p. 34. *to serve*, do dhéanadh feadhma, Begley. Hence **feadmannach**, *servant*, **feadhmamhuil**, **infeadhma**, *serviceable*, O'R. Begley. go m-badh infeadhma iad, Tor. Dh. p. 206, 3.

in-gelt, f. *feeding, food.*—657. dianad ingeilt druing díumsaig díchonnaircella in betha, Alex. 434. ro curit a n-eich for éringelt, Ms. Mat. p. 473, 2. leíc na eocho ar a férgeilt i fecht sa, LL. p. 65 a. gen. gabsat oc fégad ingelta ro geltsat na eich, LL. p. 58 b.

in-leigis (M.I. indleigis), *curable.*—Tor. Dh. p. 162, 1. atrubratar a lega friss nar indlegis itir he, LBr. 143 a. Another form of the same meaning is **indlega**: is ed adbered cach liaig dib a dofechad, na bad beo ⁊ na bad indlego itir, LLec. col. 620.

inn-úa, *a grandson's grandchild*, O'R. (fionnua).—A. F. 115.

iorusbail, Eg. 334?

irse, *a handle of a shield*? Cf. iorsu-bhaisgeith, '*the handles of a buckler*,' O'R. iris, -e, -ean, f. '*the handle of a basket, commonly a twisted withe*;' iris sgèithe, '*the traces or handles of a target*;' iriseach, '*furnished with slings or handles*,' Dict. H. S.—pl. nom. irsi a sciath, 821.

ísle, *lowness.*—638.

L.

labugud, 46, for lámugud, *to toss, throw*? O'R.

láem, *a blaze of fire, flame*, O'R.—enlaem da lasair, 705. ina laom loindrech lasamhail lámhthapaidh, MS. Mat. p. 537, 16.

laige, *weakness, debility.*—53. From **lag**, *weak.*

laighdiugud, 341?

lán mara, *the tide.* Cf. W. llanw.—493. 494. ruc in lan mara a longa uathib, Cog. G. p. 190, 23. Cf. céin no bíd in muir for línad, LL. p. 159 b, 2. Begley has: *tide*, líonadh agas trághadh na mara.

lassaim, *I burn, blaze.*—do las a ṡuíl dheas, Eg. 213. 3d sg. pres. lasaid fót fondbras, FB. 49, Ir. T. p. 310, 7. From **lass**, *light, flame, fire.* ic lais tened, LL. 148 a. Comp. merlassaim: 3d sg. s-pret. do mhearlas an mhuir, Eg. 237.

léitmech, *eager, desirous.*—483. pl. 491. at léitmecha a laich, Tog. Tr. 854. Hence **léitmige**, *eagerness*, Tog. Tr. Ind.

letarthach, *rending, cutting.*—sg. dat. f. da loinn limtha leatarrthaigh, 658. pl. na laechlamha leadurthacha, 969.

lethaim, *I widen, spread, extend*, both trans. and intrans. W. lledu.—493. C. Conch. 57. lethaid folt foda fraích, Megn. F. 20. ro lethai cend inna nóiden forsin chloich, conid de ro bói Fiachan Mullethan fair, LL. p. 290 b. a míadamlatai ⁊ a inocbala oc lethad fón m-bith, Alex. 304.

lethar (1) *skin.*—ni tuc braen fola asa leathar, 867. d' finnleathar a leisi, 895. dogní smirammair díb etir feóil ⁊ chnámaib ⁊ lethar, LL. p. 91 a. ib. p. 92 b. nach facbhuit dreasta Glinne in Scáil leathar ar mu chosaibh, Oss. Soc. V. p. 48, 18.—(2) *leather.* W. lledr.—gen. ro gabastar a fuathbróic n-dondlethair, LL. p. 86 a. fuathrog fairsing urleathair, 199.

lettir, *slope of a hill.*—bar in lettir i Cruachnaib Aí, LL. p. 102 a. uas lettir déin, LL. p. 154 a. Enters largely into Irish topography.

límtha, *ground, sharpened.* See Stokes, Tog. Tr. Ind. s. v., and cf. W. maen llif, *a grindstone*, llifo, *to grind, whet*, &c.—560. 657. glacais a manaís lethanglas límtha Lochlannach ina laím, Eg. 1782, fo. 23 a, 2. ro léig a teanga líomtha ('*keen*') láingheur faoi, Tor. Dh. p. 208, 11.

liomhnughudh, Eg. 331?

locaim, lit. *I keep* (*my*) *place, stay, stop*, both trans. and intrans.—ní locfuin-si ón ccomrách, Eg. 179. gan locadh a luathṡiubail, 51. From **loc** = Lat. locus. For the development of the meaning, cf. Germ. *stellen* from *stall* = *stehen machen.*

lúaimnech, *volatile.* S. Wind. W. s. v. lúamnach.—35. From **lúamain**, *flying, fluttering.* co ba ic screchad ar luamain os a cennaib, Rev. Celt. I. p. 39. in t-én as luathiu lúamain, Sc. LB. 24. eitseacht re luamain engiall, LC. 22. do bhádar dá ríchoinnil romhóra ruisclethna ar lassadh ⁊ ar luamain ina chinn, MS. Mat. p. 537. Hence **lúamnaigim**, *I grow unsteady*: ra luamnaigsetar a ruisc, LL. p. 176 b. Cf. crithluaimnech.

lúb, *a fold, thong, loop, laqueus*, O'R., Dict. H. S. Hence **lúbaim**, *I bend.*—668.

luigim, *I swear.*—luidim-si fom armaibh, 149. luigim-sea bam arm, O'Don. Suppl, s. v. marbhaim. co ro luigset Lagin cor bo leis, LL. p. 271 a.

luinnceadh, 1000?

M.

malach-garb, *having shaggy eyebrows.*—Cf. malachdub, Wind. W. s. v. mala.

maoilinn, *the summit, brow of a ridge or hill*, O'R.—Eg. 347.

mathgamain, *a bear.*—sg. nom. mathgamain mall, LL. p. 136 a. inmain mathgamain mórglonnach, LL. p. 99 a (applied to a hero). pl. nom. amal bíti mathgamna eter banbraid ac fápo cach fír arn-úair úadib, LL. p. 291 a. dat. mar leomain ic techta fó mathgamnaib. LU. p. 80 a, 3. du. an da mathgamain, 874.

merda, *active, sportive.*—dar in muir merda, LL. p. 3 b. Cf. in muir mear moradbul, Cog. G. p. 178, 25.

merge, *banner, standard.*—sg. n. mo chathmerge, LL. p. 147 a. Eg. 304. pl. n. na merggida alle illdathacha ⁊ na confingi catha, LL. p. 172 b. du. in da mergi maethsroill, 127. 294.

mí-blas, m. *bad taste, bad manners.*—gen. fear míblais, 456.

mín-én, *a small bird.*—619, 684. In the same way **míncethri** are *small cattle* (Germ. kleinvieh), **míndóene,** *children.* Cf. tricho cét di mincethri, LU. p. 22 a, 14. mnaa ⁊ meicc ⁊ mindóene, LL. p. 104 a. mna agus miondaoine an bhaile, Tor. Dh. p. 130, 25. Cf. also mínchasc.

mórgán ?, pl. dat. an t-aedhear gona mhórgánaibh, Eg. 134.

mothar, *a high sea,* O'R.—in mothar mortonnach, 37. co mothor mara Torrían, LL. p. 135 b.

mur-dúchand, lit. *sea music, a mermaid.* S. Wind. W.—sg. nom. día m-bói in murdúchand oc a medrad, LL. p. 3 a, 2. dat. arna medrad don murduchand, LL. p. 4 a. pl. gen. na mardhucann, 40. co cuala in fagur and sin, Ro po magur co morneim, Muirn na murduchand mara Os na tonnaib taebglana, LL. p. 197 a. From **muir,** *sea,* and **dúchand,** *music.* Cf. ic ámrán ⁊ ic dúchund, Tog. Tr. 2, 1086.

musclaim, *I awaken.*—do muscail, 93.

N.

nith-galach, *brave in fight.*—876.

nús, *the biestings.* S. Wind. W.—AF. 10.

O.

odugud, 47 ?

óid, f. *care, heed, attention.* Fél. Ind.—981. ni thuc Finnachta da óid sein, LL. p. 307 a. ní tharat F. da oid, ib. co tardai dia óid scarad a chuirp ⁊ a anmma fri araile, LBr. p. 108 b. dobeir di óid aní sin, LU. p. 119 a, 6.

oll-chumma, *a great slaughter.*—776.

onchú, *a leopard,* Tog. Tr. Ind. *a wolf,* O'R. —sg. n. an ónchu irghaili, 307. gen. co n-ainbthinche onchon, Tog. Tr. 2, 1071. dat. an[a] onncoin ghraíneamhail, Eg. 217. pl. nom. a n-onchoin échtacha, Tog. Tr. 2, 1079.

onfais, 347 ?

oscurtha, *renowned, famous,* O'R.—559.

osnam = osnad. Cf. ingnam for ingnad, Eg. 1782, fo. 57 a. Hence

osnamach = osnadach, Tog. Tr. Ind.

R.

rabart (= ro-bart), *overwhelming, overflowing.* W. rhyferth, *a violent gust.*—an tonn rabharta, 307, 701, 775. Eg. 162. tuc in bunni robarta bulli fair, Cog. G. p. 192, 13. Begley has *springtide and neaptide,* robharta agas mallmhuir, muir robharta.

ram ? Eg. 138. Cf. raimhe, *fatness,* O'R. ?

rang-brised, *breaking into chinks, cracking* ? —47. From **rang,** *a wrinkle,* O'R. ?

riachtanus, *need, necessity.*—Eg. 300. co m-betis uli i riachtanus a less Iosep triasin fís atcess do, LBr. p. 115 a. gen. a n-am an riachtanuis aitheantar an charaid, Begley. From **riachtain** in the phrase riachtain a less, *to need.*

ríg-fénnid, lit. *a king-warrior, a royal warrior of the fiann.* In our text always spelt rifennid, and applied solely to Finn, the rígfénnid par excellence.—sg. gen. hi tig rígfenneda hErenn, LL. p. 296 b. Cf. re hingin Taidc in taeibgil Darronad Find fírfenid, LL. p. 202 a. ib. p. 206 b.

romur, *red,* O'R. (robhar).—Muir Romur, *the Red Sea.* o ro baded Foraind cona slúag im-Muir Romuir, LL. p. 2 b. tria Muir Robair, LBr. p. 118 a. benais ⁊ buailis Muir Robuir, LBr. p. 118 b. gebes for a slicht co dremun co Muir Romur, LL. p. 134 a, 1.

rót-buille, *a far-reaching blow.*—395. From **rót,** for ro-fot, Wind. W. tarlaic rofut n-urchair, LL. p. 60.

rót-guin, *vulnus eminus inlatum.* Hence

rót-gonach, *eminus vulnerans.*—482.

rúaic, f. *defeat, flight.*—Eg. 106. LL. p. 205 b.

ruainne, *a single hair,* O'R.—Eg. 212.

rúamna, *redness.*—ruamna na feirgi ana ghnuis, 803. Hence **ruamnaigim,** *I become red.* ra ruamnaigsetar ar-ruisc ina cendaib dóib immair cháera tenda tentide, LL. p. 104 a, 1. ro ruamnai[g]set a n-aigthi la tiachra in gnima, Tog. Tr. 2, 1578.

rugaire, *a bar, bolt, latch,* O'R.—47.

rugraide, *heroic.* From **rughrai,** m. *a hero, champion, chief,* O'R.

ruibne, *a great slaughter.*—pl. dat. ana ruib-

nedhaibh, 805. From **ro-** and **bine**, *destruction.* Hence

ruibnech, *slaughtering.*—481.

rún, *purpose, design, thought, idea.*—gan run tlais na time, 667. Cf. dub-gus-rúnach.

S.

sanaisi, 111, leg. sonais, gen. of **sonas**, *luck, prosperity.* Cf. do cuireadh éadhaime na n-gasán sonuis ionnta, Eg. 336.

scailtim, *I split, cleave.*—scailtsed, 131. inf. scoltadh, 94. Tog. Tr. 1415.

scal, *a shriek, a loud cry.*—1009.

scandraim, *I shatter, disperse, separate.*—669, 685. T. Tr. 1984. ní ro scandir cen échta dóib, LL. p. 255 b, 1.

ar (for) scáth (1) *in the shelter of,* (2) *for the shelter of.*—(1) ar scáth arm Hectoir, Tog. Tr. 1976. is e ro naidm Mairi óg for scath Íosep, LBr. p. 145 b. (2) nit gonfaidhthar do ghres gin bes in sciath ar do scáth, Rev. Celt. VI. p. 183, 11. conid ann sin tuscat duille na pailme for a scáth a feli, LBr. p. 111 a. ar scathaib a n-ech, *to protect their horses*, LL. p. 264 a. daig ni ra ba-sa riam can fer ar scáth araile ocum, LL. p. 54 a, 10.

scáth-úaine, *green-sheltering.*—a sceith scathuaine, 251.

scelic, *rock.*—59. sg. dat. co rucad a chorp i sceliuc iar n-irrus descirt Chorco Duibne, LL. p. 12 b.

scemel, *battlement, shelter.*—fo sceimeal a sceith, 909. daini Atha Cliath batar forsna scemlib icca fegad, Cog. G. p. 190, 7. Cf. mac Amlaib bai ar scemled a grianan fein aca fegad, ib. 13. Cf. **for-scemel**, *cover, shelter*: ar forsceimlib sciath, Tog. Tr. 1676. **fos-scemel**, *foot-board*, Salt. na R. Ind.—**fo-scemel**, *cover*: conid Teme Mara .i. ditiu no foscemil mara hé, Stowe MS. 992, fo. 81 b. 1.

sciathán, Eg. 336 ? O'R. sgiathán, *a dart* ?

scige, *jeering, derision.*—10 léigeadar aongháir sgige agus fonamhaid fúithe, Tor. Dh. p. 208, 19.

scuird-leíne, 474 ?

séanna, Eg. 192 ?

sebcamail, *hawk-like*, O'R. (seabhacamhuil).—sithi seabchamail, 35.

secc = Lat. *siccus, hard, difficult.*—ba seac leo, 391.

sechránach, *wandering, straying*, O'R.—Eg. 105. LL. p. 409 a. From **sechrán**, *straying.* Bui sechran adbul ⁊ buaidred dermair accu, LBr. p. 1 a.

seímhar, Eg. 193. From **seimh**, *gentle* ?

seimide, *smooth, gentle*, 55. Tog. Tr. 1662.

seomra, *chamber*, a loan word from the English.—406.

sessim, *I stand, come to stand, make a stand.* S. Wind. W. sessed.—in laech seiss for braine in churaig, LL. p. 108 a, 22. con-lingis Cúchulaind mar cach n-ethait a haeraib con seiss for bil scéith in Guill, LL. p. 109 a, 6. cia conseiss in tulaig n-ucut ? ar Goll. LL. p. 108 b. 21. do ṡoisfedh, 109 ?

sestánach, *clattering, roaring.*—808. From **sestán**, *clatter.* Cf. seastan na slat, 45.

sgimalta, *troop band*, O'Don. Suppl.—Eg. 123.

sian-geran, *a stormy groan.*—828.

side, sithe, *a rush, attack, gust of wind.*—35. 338. 885. 911. 979. ra bert Cúchulaind sidi da ṡaigid, LL. p. 87 a. ib. p. 177 b. ba samalta re sidi répgaithi erraig, ib. p. 83 a. sidi gaithi géri galbigi, ib. p. 253 b. side gaethe, ib. p. 189 a. Athach ⁊ Gaeth ⁊ Side a trí n-eich, LL. p. 30 d. Cf. the explanation of the saying: is lúathidir sidhe, LL. p. 379 a.

sil-búalad, *to smash utterly.* With sil- Professor Rhys compares W. chwil- in chwilfriwio.—683.

sith-lann, *a blade.*—pl. nom. sithlanna, 668.

slán-ícid, *the healer*, also = G. *Heiland.*—gen. intinscana epistil int-ṡlanícceda ar coimdedne Ísu Crist, LBr. p. 202 b. tobar slanícidhe 176, sic leg. 117.

slipthe, *whettened, sharpened.*—251. From **slipaim**, *I whetten.* ro slipthá a claidib, Tog. Tr. 2, 595. ic slibad ⁊ ic slaide a n-arm, ib. 602. A loan-word from A. S. slípan. W. yslipan.

smir-spart, f. *a clod of marrow.*—pl. acc. smirspairti, 221. From **smir**, *marrow*, and **spart**, *a turf, clod*, O'R. smir mo chnama, *marrow of my bones*, as a term of endearment. gen. iar n-ol in smera, LLec. col. 623. Cf. dogní smirammair díb etir feóil ⁊ chnámaib ⁊ lethar . . . et ra gab ac ól na smiramrach imma acus ra luid in smirammair and etir a chnedaib ⁊ etir a chrechtaib dar a áltaib ⁊ dar a ilgonaib, LL. p. 91 a.

smolach, *a thrush.*—1007.

smuainim, *I think.*—314. 315. 746.

smur-chimilt, *to grind to dust.*—Eg. 239. From **smur**, *dust, dross*, O'R., and **coimilt**, (cuimilt, O'Don. Gr. p. 200), the inf. of coimlim (= com-melim), *I rub, grind.* dia rom berr Curúi cona chlaideb ⁊ diar fumalt (.i. diar chommil) cacc na m-bó 'moa chend, LL. p. 169 b. ragat-sa ⁊ mé anarma ⁊ commel etir mo lamaib é, LU. p. 82 b. gabaid iarom etir a dí láim ⁊ cotmeil, LU. p. 74 a,

23. cia ro meilt mór de thuirind, ni ba comeilt for serbuind, Fél. p. lxxxviii.

smúsach, *sap*. Cf. **smuis**, f. *sweat, sap; the gristle of the nose*, O'R.—Eg. 132.

snaithe, 962?

soithech, *a vessel, pitcher*, O'R. Dict. H. S. pl. nom. soithige, AF. 15. Eg.

splancach, *blaze of fire*, O'R. (splancadh m.) —824. *nill*, splanncach nó an luaithre do thig do phrás arna bhruithneadh a bh-fóirnís, Begl.

sreng-búalad, *beating into strings*.—45.

sreng-letrad, *tearing into strings*.—292. 683.

stag, *the stay of a ship*, O'R. (stadh).—50.

stuaid-léim, *leap of the wave*.—50. From **stuad**, *wave*, Dict. H. S.

su-aichintus, *colours, ensigns*, O'R.—meirge ⁊ s. Eg. 304 (suathantus). suaithchionntus, Begley.

suist, or **suiste**, f. *a flail*, O'R. Wind. W.—680. 691. 696. pl. acc. fri téora sústa iarndae, LU. p. 95 b.

sul, *before*. Wind. W.—suil 472. 480. 942. 963. sul tarraid a n-etraín, LL. p. 92 a. sul bus trátsta imbarach, LL. p. 89 b, 4. uair is erlam sinde fri bás for ainm n-dé d' atmail sul síu dogenam édpert do na deeib, LBr. p. 190 a.

T.

táeb-thescach, *side-cut*.—pl. n. taebhtheascaighi, 554.

taesca, comp. of **tóisech**, *sooner*.—216.

taibsemach, *proud*.—29.

táim-nell, *trance of death*.—pl. nom. taisi ⁊ taimnella bais, 341. dat. a taisibh ⁊ taimnellaibh, 899. Cf. tám-lecht, tám-thutim, Tog. Tr. 2, 539.

tair, 3. sg. s-fut. of **tairicim**, *I come to an end*. —no co tair lim iad uili, 365. Cf. Tog. Tr. Ind. s. v. tarnic. ro tharnig mo re, 1021. o tharnic dond ingin a haithesc, EC. 7. o thárnecatar na hisea, Tog. Tr. 2, 1601. pass. co tarnacar leo, LL. p. 262 b. ni tharnacar acht a eich do scur in n-uair doriacht Fintan, ib. This shows that in LBr. p. 317 a we have to read: in tan tarnacar na staci sin, not tannactar, as Stokes l. l. corrects.

tairgsiu (1), *offer* (*of pardon*).—acc. gan turbrud gan tairgsin, 667. Cf. cen turbrad cen tairisium, FA. 29. do tharcsin sét ⁊ máine dó, LL. p. 114 b.

tairgsiu (2), *breaking*?—acc. ar tairgsin ar n-arm, 488. Professor Rhys compares W. torgi.

taise (O. I. tasse), *weakness, swoon*.—sg. dorochair nél ⁊ tam ⁊ tassi bar Coinculaind, LL. p. 87 b. ro immir a chorp co n-dernai tri chét slechtain conid ra la hi tasse, LL. p. 282 a. pl. nom. taisi ⁊ taimnella bais, 341. dat. 899. atrochratar in da druid i n-nélaib ⁊ i tassib ⁊ i tamlecht, LL. p. 256 b.

taistellach, *a messenger*.—taisteallach sibhail, 639. Also a proper name. From **tastel**, *a journey, voyage, wandering*, O'R. ac tastel mara Ict, LL. p. 171 b. gen. tastil sliged, LL. p. 55 a. bé thastil, LL. p. 256 b. dat. rém do thastiul, LL. p. 133 b.

talchar, **tolchar**, *wilful, obstinate*.—692. doberat fobairt tren tolchar co feirg, LU. p. 21 b, 28. ar ba himda gilla tailcair tinnesnach, Mcgn. F. 4, where see note.

tár = do-šár, *contempt*. S. Wind. W.—24. ní fuil tár dot inchaib-siu and sin, LL. p. 171 b. ni tár dot gasciud, ní haisc dot inchaib, LL. p. 101 a.

tarcaisne, *contempt, contumely*. tar .i. tarcaisne, O'Cl.—tar ⁊ tarcaisne do thabairt den Eirennach orrtho, 24. Cf. **tarcasal**, *contempt*. ic fulang bochta ⁊ daidbriusa, ítad ⁊ occorais, dímiada ⁊ tarcasail, LBr. p. 256 a. tár ⁊ tarcusul, LL. p. 111 a, 8. Hence

tarcaisnech, *disdainful, proud*.—870.

teas, 49?

teigli, *mild, gentle*, O'R. (teighlidhe).—55.

teintech, f. *fire*.—sg. dat. do theinntigh.

teis, *an air, tune*, O'R.—1003.

térnad, *recovery from sickness*, O'R.—ó nach fuil teárna am bhalluibh fein, Eg. 443.

tessaigecht, *heat, warmth*.—teasaidacht, 756.

timm-chroide, (1) n. *a weak heart*, (2) adj. *weak-hearted*. Cf. **tiomchroidheach**, *tender-hearted, pusillanimous*, O'R. (1) is timcroidhi lium, 153. (2) cach mac tigirn timcraidi, LU. p. 117 a, 6, and Eg. 1782, fo. 60 a.

timm-dibe, *hewing, cutting*.—988. iarna luathledradh ⁊ iarna luathtimdibe, Tog. Tr. 2230. ic tescad ⁊ ic timdibe ⁊ ic snaide na crand, ib. 600. ib. 761. marbad in t-slóigh ⁊ thimdíbe na tóisech, Tog. Tr. 2, 537. By the side of timmdibnim (Wind. W.) there is a verb **timmdibim**, *I destroy*: ro thimdibsit a šaeghul, TE. 20 Eg. timdibid amal faebair, LL. p. 371 a.

timme, f. *fear, dread*.—512. 649. 667.—ferr teinni 'na timmi, LL. p. 82 b. frith a n-airlech cen timmi, LL. p. 32 a.

timm-sugud, intr. *to gather, to come together*.—ro thimsaigeadar, 4. timsachad, 226.

tinól, intr. *to gather, to come together*.—ro thinoileadar, 4. 22. ro thinolit na hIudaide iarom co hElind, LBr. p. 232 a. iar sin tra tinolit lucht bága ⁊ caratraid cellaig cu Coincoingelt, LBr. p. 275 a. cor thinoilit espoic

oirrthir Eorpai uli cu Roim, LBr. p. 8 a. tionóilset leth Cuinn ina n-dochum, Three Gl. p. ix.

tlas, *weakness, debility.*—53. 512. 649. ri cech trén a thalam, ri cech truag a thlas, LL. p. 147 a. conid ferr a mochbás *inda* rothlas ríg, ib. gen. gan rún tlais na time na teithid, 667.

togarach, *desirous, keen, eager.*—togharadh, 32.

toirnem, *thunder*, O'R.—Eg. 97.

toirtemail, *bulky, stout*, O'R.—pl. a cloidme . . toirteamla, 251. From **toirt**, *quantity, bulk*, Wind. W. toirt teineadh treathanmhóire, Tor. Dh. p. 76, 2.

toll-cennach, *a nickname for the monks*, lit. *having a mantle with a hole at the top* (*for the head*).—pl. n. tollceannaig, Eg. 133.

toll-gerraim, *I cut a hole.*—Eg. 195.

tonn-borb, *having a rough skin.*—201. From **tonn**, *the surface of a thing*, Wind. W. Cf. in bé thondgel, LL. p. 147 a, 6. talam tondbán, LL. p. 169 a. dar tondgnuis in talman, LBr. p. 113 a, for which we also find dunegnuis, LL. p. 95 b, or dunadgnuis, ib. 94 a.

torc, .i. nomen do cride, Corm. p. 43.—pl. nom. tuirc, 883. Hence

torc-asnach, f. *the heart-ribs.*—885.

treasbrach, Eg. 97?

treb? pl. gen. comhraidh na treabha taibh-[f]liucha sin, 45.

tre-braid, *well-braided.*—Sic leg. 285. lúirech threbraid trédúalach, Tog. Tr. 2, 999. tre- in such compounds seems to have merely an intensifying meaning. Cf. tre-glass, LL. p. 96 a, 11. LMDD. 284. Cf. the Welsh try-.

trén-maillech, *having strong rings.*—treánluithreac treánmhailleac, Eg. 195. From **maille**, *a ring*, O'R.

tress, *dash, stroke.*—treas adhmolta, 763. dorat tonn in tuli tres mór, Rev. Celt. V. p. 393. Hence

tressach, *dashing.*—482.

treth?, ana treithibh taibhtheanna, 200.

tros, 1014?

trost, *a crack.*—trost cnamha ag a chirrbadh, 732. In compos.: ni ro lia lem-sa trostbeim i caill Tomair, '*the echoes of blows*,' Cog. G. p. 196, 31. ⁊ secht catha ic a tescad inna trostbeim i cendaib ⁊ i cnamaib ⁊ i cendmullaigib etorro, LL. trostgal na scíath, Tog. Tr. 2, 869. Cf. truastad, Wind. W., and add: béimnech ⁊ briscbrúar na m-boccóti iarna truastad de na calggaib, LL. p. 291 a. Tog. Tr. 2, 937. cach díb for truastad a chéli, LU. p. 76 b. maith le tornech eten na m-bachlach oc a truastad, LL. p. 285 a.

trot-chor, *a twist of combat.*—pl. trodchuir, 206. From **trot**, *combat.* ro briset trota tulborba, LBr. p. 120 a. co trait, Fél. p. xlvi.

trothlugud, *rotting.*—48.

tul-gonach, *sudden-wounding.* — tulganach, 482. pl. trodchuir trena thulganacha, 206. Cf. ro briset trota tulborba, LBr. p. 120 a.

turthed, 119?

U.

ub, *gear, harness*, O'R. (um).—47.

ucht, *breast, bosom.* Frequently used metaphorically: re hucht chatha, 542. in sciath ra hucht in chatha, LL. p. 300 b, 1. as m' ucht fein, *on my own account*, 544. as t' ucht-sa, 545.

ur-gairdiugud, *wiling away the time, amusing, entertaining*, lit. *shortening*, whence the Anglo-Irishism, *to shorten the time.* Cf. Germ. sich die zeit verkürzen, kurzweil. o nach fuil urrgairdiugudh ele againn aniubh, *as we have no other entertainment to-day*, 160. fa hirgairdiugud menma ⁊ aicenta leo Cailti, Laud 610, fo. 123 a. 1. tanic Cúchulaind i tosuch na himacallma dia rad ⁊ bai oca miniugud do do urgairdiugud a seta, '*to shorten their way*,' Tochm. Em. Stowe MS. 992, fol. 81 a. gen. lucht airgarddigthi, LL. p. 268 b.

urmaisnech?—167. Cf. ermaisi, *hitting, striking*, Tog. Tr. 2, 1099, and the note, p. 139. Also O'Don. Suppl. s. v. urmhaister, *it is determined.*— tuc Ciarán urchur adhmhur urmheisnach ('*brave*') don chath, Oss. Soc. V. p. 84. ro chaith urchar áthusach úirmheisnigh, '*of exceeding courage*,' Tor. Dh. p. 168, 10.

urrlair, 639? Can this mean *a swift mare*, from **ur-** and **láir**, f.?

INDEX NOMINUM.

A.

Abartach mac Ildathaig, 266. 270. 285. Eg. 79. Called Abhortach mac an Ioldathaig, Tor. Dh. p. 116.
Áed Becc mac Finn maic Gleoir, Eg. 36. 40 (Aodha).
Áed Derg úa Duibne, Eg. 50 (Aodha).
[Áed] mac Eimin, 562. 569. Áed mac Aibinn, Eg. 343.
Áedán Essa Rúaid maic Boduirn, 256.
Áelchinn Crúachna, 857.
Áengus, father of Nemannach, of the Túatha De Danann, 233.
Airgetlám ó Sinainn, 258.
Arcallach na Tuige Duibe, 863.
Art, father of Cormac, highking of Erinn, 64.

B.

Baiscne, the clanna, Eg. 52. 227.
Bodb Derg mac in Dagda, 237. 273. Eg. 81. 85 (Bodha).
Bolcan, king of France, 5. 21. 293. Eg. 230 (Ballcán).
Bran Becc ó Buachain, Eg. 60.
Bran mac Febail, father of Conncrithir, 91. 225. 227.
Bran ón Emain, Eg. 59 (ó Neamhuin).
Brat Ríabach, 263.
Breogan, father of Tor, king of Spain, 7. 79. Eg. 65.

C.

Cáel Cróda mac Crimthainn, 953. 1031. 1035. Eg. 44.
Cáelúr, daughter of the king of the country of the White Men, wife of Tadg mac Núadat, grandmother of Finn mac Cumaill, Eg. 310.
Cáilte Coscurach, Eg. 54.
Cáilte mac Ronáin, 461. Eg. 33. 139. 146. 283.
Cainnce Corcarderg mac Finn, Eg. 37.
Cainnce Gelmerach, Eg. 47.
Cairell Cathbuillech, 857.
Cairpre Lifechair mac Cormaic, 529.
Caisel Clúmach, king of Lochlann, 10. 605. 702. Called C. Grúamach, Eg. 7.
Caitchenn, king of the Men of the Catheads, 10. 280.
Cathal Críthchossach, king of Bernan Eili, 262.
Coimlethan mac Toithim, champion of the King of the World, 195. 210. 217.
Coinscleo mac Lén Clí, Eg. 61.
Colla Cas, Eg. 31.
Collach mac Cáilte, Eg. 30.
Comur Cromgenn, king of the Men of the Dogheads, 9. 279.
Conall Cernach mac Aimirgin, 410.
Conán Máel mac Moirne, Eg. 208. C. mac Morna, 449.
Conchobar, king of Ulster, 412.
Conmáel, 602. 902.
Conn Cétchathach, Eg. 273.
Conncrithir mac Brain maic Febail, from Temair Lúachra, 91. 96. 106. 121. 143.
Cormac mac Airt, highking of Erinn, 64. 520. Eg. 201.
Cúchulaind, 384. C. mac Subhaltaigh, 411.
Cuillenn mac Fáebarglais, a king from the East, 13. Eg. 215.
Cuirioll ó Confoinn, Eg. 44.
Cumall mac Trénmóir, 552. úa Baiscne, Eg. 274.

D.

Daelgus, son of the king of Greece, also called Arcallach na Tuige Duibe, 863.
Daire Détšolus, king of the Mediterranean, 11.
Daire ón Emain, Eg. 35 (ó Neamhuin).
Discertach Droma Fornachta, 256.
Díthrebach Dían úa Baiscne, Eg. 55. Cf. O'C. M. & C. iii. p. 377.
Dolar, father of Terg, from the Lake of Tiberias, 107.
Dolb Détšolus, 263.
Dolb mac Sesnáin, 236.
Dolur Durba, eldest son of Garb mac Tachar, king of the Sea of Wight, 332. 361. 424.
Donn, father of Madan Muncas, 12.
Donn Chnuicc in Doiss, 263.
Donn Duma, 262.
Donn Fritgrine, 262.
Donn mac Cáil Cróda, Eg. 34.
Donn Mara mac Gairb, 329.

Donn Monaig, Eg. 62.
Donn Senchnuic, 263.
Donn a Síth Beccuisci, 260.
Donn Teimech, 262.
Dregan, father of Iruad, king of the Men of Dregan, 9.
Dregan Dronúallach, 261.
Dreman, father of Glas, 26.
Druimderg mac Dolair maic Dorchaidi, 719.
Duabán mac Darine, Eg. 29.
Dub mac Deirg, Eg. 51.
Dubán mac Cais maic Cannáin, 766.
Dubán Donn mac Núadat, son of the king of Cairrge Lethi, 769. Eg. 303 (Duabán Donn).
Dubcertán mac Firmais, a king from the East, 13. Eg. 215 (Dubchertach mac Firamuisi).
Duille, father of Dregan, grandfather of Iruad, king of the men of Dregan, 9.
Duire Donn mac Loiscinn Lomglúnig, king of the World, 2. 4. Eg. 282 (Dáre D.)

E.

Echtach, son of Oisín, 299.
Eochaid Aine, 254.

F.

Fáebarglas, father of Cuillenn of the East, 14.
Fáelán mac Áeda Bicc, Eg. 36.
Fáelán mac Finn, Eg. 38.
Fagartach, king of India, 6.
Fáil Feda Becc ón Emain, Eg. 49 (ó Neamhuin).
Febal, father of Bran, grandfather of Concrithir, 91.
Fedlem Rechtmar, highking of Erinn, Eg. 271.
Feilim Núacrothach mac Nochetail, 260.
Fer in Bérla Binn ón Boinn, 261.
Ferdron a Laigis, 258.
Fergus Finnbél mac Finn, 350. 518.
Fer Luirg mac Oisín, Eg. 57.
Fíachra Foltlebar, king of Gairian (?), 7. 788.
Fíachra Foltlebar, king of Ulster, 399.
Fíad mac Mairne, Eg. 32.
Fidach, son of the king of the Bretons, 686. Eg. 302 (Fíachra).
Finn mac Cubáin maic Murchad, Eg. 175. 179. 184. 41 (F. mac Dubáin).
Finn mac Cumail, 1. 19. 27. 64. 88. Eg. 129.
Finn mac Finn, Eg. 38.
Finn Finnabrach, 255.
Finn mac Gleoir, Eg. 40.
Finn mac Sescainn, Eg. 42.
Finn a Síth Cairnn Cháin, 264.
Finnachta Fíaclach, 604. 901.
Finnbarr Mega Siuil, 264.
Finneiric mac Drucht maic Nemain, Eg. 46.
Firlut, father of Muillenn of the East, 13.
Firmas, father of Dubcertan of the East, 13.
Forne Glangér Gaiscedach, of Lochlann, 11. 605.

G.

Gadal Garblíath úa Baiscne, Eg. 52.
Gairb, the three, of Slíab Mís, 952. Eg. 56.
Gairb, the nine, 330. 505.
Garb mac Tachair, 329. 361.
Garg mac Máenne, Eg. 45.
Gelges, daughter of mac Lugach, wife of Cáel mac Crimthainn, 974.
in Glass a Bruinne Becc, 258.
Glass mac Dremain, 26. 60. 62 &c. from Temair Lúachra, 145.
Glass mac Gad, Eg. 53.
Glass mac Oisín, Eg. 59.
Goll, son of the king of Ulster, 438.
Goll Garb, son of the king of Alba, Eg. 204. 209. 287. 906.
Gol mac Moirne, Eg. 206. 274.

I.

Ilbrech mac Manannáin, 232. 265.
Ildathach, 266.
Iruad, son of Dregan, son of Duille, king of the Men of Dregan, 9. 508.
Íuchra mac Gairb, 330.

L.

Labraid, 575.
Labrán Lámfada, Eg. 312.
Láegaire Licderg, 254.
Landara na hUrbóite, Eg. 63.
Lemain Beithe, Eg. 47.
Líath Lúachra, the three, 253.
Lir Síthe Finnachaid, 265. 263.
Lodra mac Gairb, 330.
Loiscenn Lomglúnech, father of Daire Donn, 4.
Lonnmar mac Gairb, 330.
Lug mac Eithlenn, 384.
Lugman Lethanarmach, king of the Saxons, 7.
Lurga Líathbán, Eg. 43.

M.

Mac Crimthainn na Cúan, 935. S. Cáel.
Mac Lugach, 382. 661. 974. Eg. 139 (Lúghaidh). 146.
Madan Munchas mac Duinn, king of the Gáethlaige, 12. 178.
Maine, son of Finn mac Cubáin, Eg. 188.
Manannán, 232.
Margairet, king of Greece, 6. Eg. 185.
Midir, grandfather of Sigmall, 233. from Brí Leith, 260.

Mongach in Mara, from Lochlann, 11.
Morne, Eg. 206.
Muillenn mac Firluit, a king from the East, 13. Eg. 125.
Murétach Maidi, the three, 253.
Murni Muncháem, Eg. 311. (Muruin Mong chaoin).

N.

Nemannach mac Áengusa, 233. 265.
Nochetal, father of Feilim Núacrothach, 260.

O.

Ógarmach, daughter of the king of Greece, 14. 603. 912.
Ograide, from Máenmag, 259.
Oisín mac Oisín, 297. Eg. 58.
Oscur, 153. an t-Osgar, 140. Eg. 139. an t-Osgur tréanmhór, Eg. 156. mac Oisín, Eg. 227.

R.

Rodánach Raigne, 255.
Roigne Rosclethan mac Finn, Eg. 39. Cf. M. and C. III. p. 377.
Ronán, 460. 462.
Rugraide, 721.

S.

Scál Broga in Scáil, 255.
in Segsa a Segais, 257. Cf. Rev. Celt. VI. pp. 182, 183.
in Sencha ó Ṡinainn, 259.
Sengarb, father of Sligech, 8.
Sesnán, father of Dolb, 236.
Sichaire Siuri, the three, 253.
Sigmall úa Midir, 233. 264. Eg. 86.
Sligech mac Sengairb, king of the Men of Cepda, 8. 548. 556.
Sochern Maige Sainb, 257.
in Suirgech ó Lemain, 259.

T.

Tacha, son of the king of Lochlann, 11. 652. 605 (Tocha).
Tadg mac Núadat, Eg. 309.
Taistellach, a champion of the fiann, 186. 190. 207. Eg. 111.
Tarraing Trén mac Gairb, 331.
Tathbuillech Ṡléibe Cairn, 257.
Terg mac Dolair, from the Sea Tiberias, 107.
Tola mac Gairb, 331.
Tomna mac Gairb, 332.
Tor mac Breogain, king of Spain, 8. 79.
Tornn Trénbuillech, son of the king of Spain, Eg. 296.
Troiglethan mac Gairb, 331.

U.

Uiriall, king of the East, Eg. 6.
Ulad, son of Oisín, 299. Eg. 243 (Ulach).
Usnech, the sons of, 411.

INDEX LOCORUM.

A.

Ais Dá Dún Báeglacha, Eg. 56.
Alba, the Highlands of Scotland, Eg. 63.
Anach, a river in co. Limerick, 422.
Áth Clíath, Dublin, Eg. 31.

B.

Bánlíd, Eg. 125.
Benn Etair, the Hill of Howth, Eg. 30.
Berba, the river Barrow, Eg. 38.
Berna Gáethe, Eg. 32.
Bernan Eili, 262.
Boinn, the river Boyne, 261.
Bretain, the Welsh, 686. Eg. 302.
Bretnach, Welsh, Eg. 302.
Brí Léith, 260.
Brug in Scáil, 255. Cf. Glenn in Scáil, Oss. Soc. V. p. 48. Mag in Scáil, LL. p. 28 a.
Brug na Rigthe, Eg. 124.
Bruinne Breg, 258.

C.

Caille in Chosnuma, 420.
Cairge Lethe, 770.
Caislín, 34.
Carda ó Carbre, Eg. 42.
Carric na Curach, Eg. 30.
Casán Cíarraige, Eg. 49.
Catchennaig, the Catheads, a fabulous people, Eg. 105.
Cathair Conróí, Eg. 126. Cf. M. and C. III. p. 82.
Cathair na Cláenrath, 422. Eg. 125 (Claenraithe).
Cenn t-Ṡáile, Kinsale, Eg. 40. Cf. Eiltene Chind t-Ṡaile a n-deiscirt Ereand Fél. p. clxxxii. 6.
Cíarraige Lúachra, Kerry, 268. 422. Eg. 124. LL. p. 331 b.
Cill Menntáin, Kilmainham, Eg 33.
Clíarach, Eg. 59.
Clúain na m-Ban, Eg. 36.
Cluthar, Eg. 43. 48.
Cnocc in Doiss, 263.
Cnucha, battle of, Eg. 274.
Commur na Trí n-Usce, Eg. 37.
Conchennaig, the Dogheads, a fabulous people, Eg. 104.
Connachta, Connaught, 385. 450.
Corca Dúibne, Corca Guiny, 70. Cf. Brentracht ir-Ruis Chorco Duibne, LL. p. 12 a.
Corrchnocc na Féine, 92.
Crích Cairpre, barony of Granard, co. Longford, 419. Cf. M. and C. I. p. xxx.
Cromlinn, Eg. 41.
Crúach Martáin, Eg. 66.
Crúachan Adrann, 92.
Cúan Dorn, Eg. 43.
Cúan Finntrága, Ventry Harbour, 423. Eg. 64.
Cúan in Tige Móir, Eg. 44.
Cúan na hInse, Eg. 44.

D.

Doire Dá Doss, 1013.
Druim Cháin, 1003.
Druim Clíath na hÉrenn, Eg. 64.
Druim Dá Trén, 1001.
Druim Droibeoil, 60.
Druim Fornachta, 256.
Druim Leis, 1007. Cf. M. and C. III. p. 377.
Druim Ruiglenn, 983.
Druim Silenn, 1005.
Druim Trága Baile, Eg. 51.
Dún Áeda, in Corca Dúibne, 84.
Dún Báe, Eg. 45.
Dún Cais, in Corca Dúibne, 84.
Dún Cerbáin, in Corca Dúibne, 84.
Dún Delcan, Dundalk, 507.
Dún Gabáin, Eg. 39.
Dún Gúare, Eg. 52.
Dún na Trí Cath, Eg. 52.
Dún Sesnáin Sengabra, 230. 248.
Dún Sobairchi, Dunseverick, 507.

E.

Éire, Ireland, 2. 18. 20 &c.
Eirennach, an Irishman, 23. 241. 383.
Emain Macha, 437.
Espáin, gen. na hEspáine, Spain, 8. 80.
Ess Rúaid maic Boduirn (Móirne, Eg. 252), the waterfall of Assaroe, or the Salmon-Leap, on the Erne, at Ballyshannon, 256. 419.

F.

Fán in Tipraite, Eg. 40.
Feair, Eg. 38.
Feimenmag, 239.
Fid Leis, 985.
Finntráig, f. Ventry, gen. Finntrága, 1. in Corca Guiny, 70.
Fir Caitchenn, the Men of the Catheads, 10.
Fir Conchenn, the Men of the Dogheads, 9.
Fir Dregan, the Men of the Dragons (?), 9.
Fodla, f., Ireland, Eg. 271.
Fraingc, f., France, gen. na Fraingei, 6. 21.
Frangc, m., a Frenchman, pl. gen. Frange, 21. Eg. 230.
Fuarán na Féine, Eg. 55.

G.

Gáethlach, f. the Palus Maeotis, gen. na Gáethlaigi, 12. 178. 184.
in Gaillib, Eg. 55.
Gairían, 7. 788. Gailián, Eg. 5.
Garga na Trét, Eg. 42.
Glaise an Bantracht, Eg. 36.
Glascarraic, 59. Eg. 46. There are a Glascarraig Point and Abbey in Co. Wexford.
in Glasfairge, Eg. 35.
Glenn Coille, Eg. 244.
Glenn m-Bolcáin, 318.
Glenn na n-Gelt, Eg. 245.
Grée, m. a Greek, Eg. 189. 191. 195.
Grécach, adj., Greek, Eg. 189. Cf. margad mór na n-gall n-Grécach i m-bíd ór is arddétach, LL. 216 a.
Gréic, f. Greece, gen. na Gréice, 6. 14.

I.

Inber Becc, Eg. 33.
Inber Breg, Eg. 31.
Inber Dá Glas, Eg. 32.
Inber Lifech, Eg. 31.
Inber Mong, Eg. 47.
Inber Mór, Eg. 34. 36.
Inber úa m-Barc, Eg. 50.
Inber na Fled, Eg. 53.
Inber úi Fogurtaig, Eg. 60.
Inis Bó Finne, Inishboffin, Co. Mayo, Eg. 57.
Inis Catha, Eg. 50.
Inis Cirb (or Cirbam?), 485.
Inis Cregain, Eg. 45.
Inis Rígna, Eg. 57.
Innia, f. India, 6.

L.

Laigin, Leinstermen, Leinster, Eg. 291.
Laigis, Leix, Queen's co., 258.
Léim Conculaind, Eg. 50.
Leitir Laig, 1010. Cf. Oss. Soc. IV. p. 4.
Lemain, 259.
Loch Dá Chonn, 997.
Loch Fáelcon, Eg. 35.
Loch Garmon, Eg. 35.
Lochlann, Scandinavia, 10. indeclinable in the later language; in Old- and Middle-Irish, a fem. noun, gen. Lochlainne, dat. Lochlainn. ingen ríg de Lochlaind lán, LL. p. 125 b, 31.
Loch Léin, the lakes of Killarney, 60.

M.

Máenmag, 259.
Mag Femen, near Cashel, co. Tipperary.
in Mag Medrach, Eg. 61.
Mag Sainb, 257.
Mag Tuired, battle of, 384.
Mís, Eg. 127.
Moduirn, see Tráig Moduirn.
Muccinis, Eg. 53.
Muimnech, adj. of Munster, Eg. 176.
Muir n-Icht, the Sea of Wight, 332.
Muir Romor Rúad, the Red Sea, 485. 887.
Muir Tibir, the Sea of Tiberias, 107.
Muir Torrian, the Tyrrhene Sea, the Mediterranean, 12.
Mumain, the men of Munster, Munster, Eg. 175.
Murbach, 120.

O.

Oileain Becca, Eg. 58.

P.

Port Lárge, Waterford, Eg. 56.

R.

Ráith Finnáin, Eg. 167.
Ráith na Fíann, Eg. 166.
Rinn na Bairce, the Point of the Barque, a promontory near Ventry, 72. Rinn Dá Barc, 996.
Roga cacha Rígi ocus Fíronoir cacha Filed, 421.
Roinne Crú, Eg. 39.
Ross Broinn Duib, Eg. 60.
Ross Bruic, Eg. 38.

S.

Saxain, the Saxons, i. e. the English, 7.
Scelic Michil, 59. Eg. 46. Cf. Cog. G. p. 16.
Segais, 257. Cf. Rev. Celt. VI. p. 182.
Senan Deirgiort, Eg. 58.
Senchnocc, 263.
Senchoill na Fíann, Eg. 59.
Sinnann, the Shannon, 258. Eg. 111 (Soininn).
Síth Ban Finn ós Feimenmaig, 239.
Síth Beccusci, 260.
Síth Cairnn Cháin, 264.
Síth Finnachaid, 266.
Siuir, the river Suir, Eg. 38.

Slíab Atha Móir, 507.
Slíab Cairn, 257.
Slíab Clair, 506.
Slíab Crott, 506.
Slíab Cúa, 505.
Slíab Fúait, 506.
Slíab Mís, co. Kerry, 253. 269. 505. Eg. 126.
Slíab Mucce, 506.
Sligech, Eg. 63.
Snám Dá En, 190. Cf. Eg. 110. Its Dindsenchus, LL. p. 202 b. Cf. for Snám Dá En for Sinaind, LL. p. 166 b.
Srathán in Tobuir Gil, Eg. 63.
Sruth na Maige, Eg. 123.

T.

Tacmain, Eg. 39.
Tailltiu, Teltown, 385.
Tech Molaise, Eg. 41.
Temair Erann, s. Temair Lúachra.
Temair na Ríg, Tara, 519.
Temair Lúachra, near Abbeyfeale on the borders of co. Limerick and Kerry, 91. 145. 225. T. L. Dega = Dedad, Eg. 65. Cf. Lúachair Dedad, LL. p. 169 b. Also called Temair Erann, Eg. 198. 203.
Típra Fála Beine, Eg. 54.
Tír na Fer Finn, Eg. 310.
Tír na Fuinetach, 485.
Tír Íarthach, Eg. 54.
Tonn Clidna, 927.
Tonn Rugraide, 928.
Tonn Toime, Eg. 47.
Tonn Túaige, 927.
Tráig Eochuille, Eg. 62.
Tráig Lebair Banlíd, Eg. 125.
Tráig Lí, Tralee, Eg. 48.
Tráig Moduirn, 120.
Tráig na Mná Mairbe, Eg. 62.
Túatha De Danann, 225. 229 &c.
Túathmumain, Thomond, 770. Eg. 303 (Túamhan).

U.

Úi Conaill Gabra, Conello, co. Limerick, 230.
Úi Labráine, Eg. 126.
Ulaid, the men of Ulster, Ulster, 399.
Ultach, an Ulsterman, 445.
Usce Cáel, Eg. 41.
Usce Gel, Eg. 49.

BINDING SECT. SEP 18 1975

CIRCULATE AS MONOGRAPH

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

P
La
A
v.1-4

Anecdota Oxoniensis
Mediaeval & modern series